

almanahul literar '76

almanahul literar '76

editat
de
asociația
scriitorilor
din
bucurești

JUL. 2005

0667

I 10974

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU

-- UEL 2014

Almanahul literar 1976

EDITAT DE ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN BUCUREȘTI

1976 2022

Cuprinde texte semnate de:

FELIX ADERCA — 126, FOTIS AGULIS — 158, GEORGE ALBOIU — 79, FLORENȚA ALBU — 250, MANOLIS ANAGNOSTAKIS — 158, AL. ANDRIȚOIU — 71, PETRU ANGHEL — 165, ION ANTIM — 104, GUILLAUME APOLLINAIRE — 132, PAVEL APOSTOL — 22, IULIA ARICESCU — 97, ION ARIEȘANU — 227, NELI ARSENEȘCU-COSTINESCU — 117, ISAAC BABEL — 222, OVIDIA BABU — 233, TEODOR BALȘ — 48, CAMIL BALTAZAR — 138, EUGEN BARBU — 25, HORIA BĂDESCU — 138, ION BĂIEȘU — 246, DUMITRU BĂLĂEȚ — 254, GEORGE BĂLĂIȚĂ — 188, ION BĂNUȚĂ — 70, VASILE BĂRAN — 191, PETRE BĂRBULESCU — 251, ADRIAN BELDEANU — 195, M. BENIUC — 70, VLAICU BĂRNA — 138, ANA BLANDIANA — 70, IGOR BLOCK — 89, GEORGE BOITOR — 125, ANDA BOLDUR — 123, VALENTIN BORDA — 226, EMIL BOTTA — 32, RADU BOUREANU — 64, ION BRAD — 158, A.I. BRUMARU — 107, PETRE BUȚȘA — 244, VALERIU BUCUROIU — 186, CONSTANȚA BUZEA — 74, GH. BUZOIANU — 210, FLORIAN CALAFETEANU — 259, N. CARANDINO — 260, NINA CASSIAN — 48, LAURENȚIU CERNEȚ — 221, GHEORGHE CHIVU — 186, ȘTEFAN CIOACĂ — 255, GEORGE CIUDAN — 216, LIVIU CIULEI — 196, DOINA CIUREA — 177, ANDREI CIURUNGA — 275, RADU CÂRNECI — 186, AL. CLENCIU — 224, ION COCORA — 125, DENISA COMĂNESCU — 217, GHEORGHE CONSTANTINESCU — 172, MIHAIL COSMA — 232, DAN CRISTEA — 86, DOINA CRISTEA-RADU — 228, VALERIU CRISTEA — 225, ADI CUSIN — 232, SERGIU DAN — 256, SUZANA DELCIU — 250, ANDREI ION DELEANU — 55, IOANA DIACONESCU — 155, MIRCEA DINESCU — 75, ȘTEFAN AUG. DOINAȘ — 32, DOMOKOS GÉZA — 243, ION DRĂGĂNOIU — 176, NICOLAE DRAGOȘ — 80, ANGHEL DUMBRĂVEANU — 187, RADU DUMITRU — 196, M. ELLIS — 212, MIHAI EMINESCU — 33, SERGHEI ESENIN — 169, ȘERBAN FOARTĂ — 132, TEODOR FRÂNCU — 245, EUGEN FRUNZĂ — 125, INGRID FULGA — 166, TUDOR GEORGE — 175, CONSTANTIN GEORGESCU — 241, VIORICA GHEORGHIU — 104, LUDMILA GHÎTESCU — 250, VALERIU GORUNESCU — 138, GHEORGHE GROSU — 255, STELIAN GRUIA — 245, GRIGORE HAGIU — 110, PETER HANDKE — 182, EDWARD D. HECH — 210, HITCHCOCK — 228, ION HOBANA — 71, ION HOREA — 46, TRAIAN IANCU — 78, NEGOIȚĂ IRIMIE — 205, GHEORGHE ISTRATE — 124, GABRIEL IUGA — 205, PAN IZVERNA — 202, ION LÂNCRĂNȚAN — 72, AL. JEBELEANU — 233, EUGEN JEBELEANU — 21, JEROME K. JEROME — 228, RAUL JOIL — 146, JAMES JOYCE — 55, LÁSZLÓFFI ALADÁR — 192, CORNELIU LEU — 145, ION LOTREANU — 125, MENELAOS LUDEMIS — 254, IOSIF LUPULESCU — 245, GEORGE MACOVESCU — 14, MAJTÉNYI ERICK — 192, IOLANDA MALAMEN — 217, ILEANA MĂLĂNCIOIU — 187, ION SOFIA MANOLESCU — 124, EMIL MANU — 119, N. GRIGORE MĂRĂȘANU — 205, TEODOR MARICARU — 214, ANGELA MARINESCU — 176, LEONID MARTÎNOV — 89, MATEI GAVRIL — 122, ANDRÉ MAUROIS — 146, TEODOR MAZILU — 140, WILLINE MCKEE — 209, GABRIELA MELINESCU — 48, TOMA MICHINICI — 157, MIRCEA MICU — 75, TEOHAR MIHADAȘ — 113, ȘTEFAN MIHĂILESCU — 244, FLORICA MITROI — 233, AL. MONCIU-SUDINSKI — 222, ANA MUREȘANU — 187, RUSALIN MUREȘANU — 219, DAN MUTAȘCU — 125, PENKE MUȘATESCU — 209, NICOLAE

28496.

NASTA — 274, OCTAVIAN NASTA — 259, FĂNUȘ NEAGU — 41, 161, DAMIAN NECULA — 245, VASILE NETEA — 26, MARA NICOARĂ — 217, NICOLAE NICOARĂ — 3, 102, 212, CONSTANTIN NOICA — 49, NICOLAE OANCEA — 187, CONSTANTIN OLARIU — 176, 192, IOANICHIE OLTEANU — 169, VINTILĂ ORNARU — 205, FRANCISC PĂCURARU — 92, THANASIS PAPADOPOULOS — 158, MILIȚA PĂTRAȘCU — 65, DUȘAN PETROVICI — 195, AL. PIRU — 30, GHEORGHE PITUȚ — 84, 182, TEODOR PĂCĂ — 208, A.C. PÎRVULESCU — 259, ANCA PODGOREANU — 103, POP SIMION — 135, ION POPA ARGEȘANU — 216, ȘTEFAN POPESCU — 139, TEODOR PRĂCSIU — 214, ELENA PREDA — 244, NICOLAE PRELIPCEANU — 155, AL. RAICU — 139, LUCIAN RAICU — 111, RODICA RARĂU — 65, AUREL RĂU — 71, VASILE REBREANU — 81, CORNEL REGMAN — 193, DIMOS RENDIS-RAVANIS — 158, RAINER MARIA RILKE — 117, MARIUS ROBESCU — 155, DONA ROȘU — 205, ROMULUS RUSAN — 215, M.N. RUSU — 97, VIOREL T. SĂLĂGEAN — 254, DOINA SĂLĂJAN — 216, PAUL SAVA — 251, CELLA SERGHI — 249, W. SHAKESPEARE — 104, VALENTIN SILVESTRU — 257, MIRCEA SÂNTIMBREANU — 156, MARIN SORESCU — 90, VASILE SPERANȚA — 255, NICHITA STĂNESCU — 38, AL. I. ȘTEFĂNESCU — 129, NICOLAE ȘTEFĂNESCU — 142, CONSTANTIN ȘTEFURIUC — 254, GEORGE VIRGIL STOENESCU — 124, PETRE STOICA — 48, PETRE STRIHAN — 87, GHEORGHE SUCIU — 33, PAVEL SUIAN — 11, SZÁSZ JÁNOS — 176, SZEMLÉR FERENC — 192, ILIE TĂNĂSACHE — 183, DAN CLAUDIU TĂNĂȘESCU — 234, M. TARANGUL — 155, VIRGIL TEODORESCU — 18, RADU THEODORU — 19, BUCUR ȚINCU — 134, CONSTANTIN ȚOIU — 76, GHEORGHE TOMOZEI — 47, VIRGIL TORYNOPOL — 232, RODICA TOTT — 116, GINA TRANDAFIRESCU — 245, DORIN TUDORAN — 154, PAUL TUTUNGIU — 255, M. UNGHEANU — 206, DAMIAN URECHE — 233, MIHAI URSACHI — 154, DRAGOȘ VACARIUC — 144, TUDOR VASILIU — 259, N. VELEA — 159, DRAGOȘ VICOL — 214, MARIUS VULPE — 232, JOHANNA WILLINSKA — 144, H. ZALIS — 88.

Reproduceri după picturi, sculpturi, desene, ilustrații — de:

CORNELIU BABA, COSTEL BADEA, DOINA BĂIEȘU, MIHAI BANDAC, ADRIAN BELDEANU, IANOȘ BENCsik, VALENTINA BOȘTINĂ, BOUR, ILEANA BRATU, CRISTIAN BREAZU, CONSTANTIN BRÂNCUȘI, GEORGE BUTU, AL. CIUCURENCU, ȘTEFAN CÂLȚIA, MIHAIL CÂRCIOG, COCIOABĂ, AL. CLENCIU, ROMELIU COPILAȘ, NAUM CORCESCU, FLORIN CREANGĂ, C. DIPȘE, LIA DOINA, ION DONCA, C. DRĂGAN, GH. FĂRCAȘIU, HORIA FLĂMÂNDU, TUDOR GEORGE, ION GHEORGHIU, TAȘCU GHEORGHIU, RALUCA GRIGOROVICI, DAN ALEXANDRU IONESCU, NICOLAE KRASSOVSKI, VIOREL MĂRGINEANU, MIHAI MIHAI, PAULINA MIHAI, GEORGETA NĂPĂRUȘ, ION NIȚĂ NICODIM, YARODARA NIGRIM, ION PACEA, MIMI PODEANU, C. POPOVICI, FLORIN PUCĂ, NICOLAE ȘAPTEFRĂȚI, SILVAN, LIVIU STOICOVICIU, NINA STUPARU, BENONE ȘUVĂILĂ, VICTOR TORYNOPOL, TUDOR VASILIU, VLADIMIR ZAMFIRESCU etc.

Prezentarea artistică și tehnografică: MIHAIL CÂRCIOG

ÎNALT PRESTIGIU INTERNATÎONAL

În luna octombrie 1975 a apărut la Islamabad, în Pakistan, cel de al patruzeci-și-cincilea volum selectiv din articolele, cuvîntările și interviurile tovarășului Nicolae Ceaușescu, publicate peste hotare. Sînt incluse în această cifră și cele opt lucrări biografice dedicate vieții și activității întîiului președinte al Republicii Socialiste România, editate în străinătate.

Cifra aceasta nu ar părea ieșită din comun dacă nu am raporta-o la timpul în care au văzut lumina tiparului cele patruzeci și cinci de volume. Dacă ținem seama de faptul că prima antologie de texte ale tovarășului Nicolae Ceaușescu apărută în străinătate (Nicolae Ceaușescu — Pentru o politică de pace și colaborare internațională, Editura Nagel — 1971, versiunea franceză) a fost publicată cu cinci ani în urmă, rezultă că frecvența apariției acestor lucrări a fost în medie de opt titluri pe an. Cifra aceasta este foarte ridicată și, pe baza datelor de care dispunem, pînă în prezent ea nu este egalată de activitatea editorială a nici unei alte personalități politice a lumii contemporane.

Rezultatele strălucite obținute de poporul român în complexul proces de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, politica externă consecventă a României îndreptată spre instaurarea în relațiile dintre state a unui climat de pace și colaborare, a

unor relații bazate pe respectarea cu sfințenie a normelor dreptului internațional au făcut ca în timpul scurt care a trecut de la eliberarea de sub dominația fascistă, România să devină o țară despre care popoarele lumii vorbesc cu stimă și admirație.

Prestigiul acesta deosebit pe care România și l-a cucerit în lume, ampla rezonanță internațională pe care o trezesc succesele economiei, științei, artei și culturii românești, precum și luările de poziție în diferite probleme care frămîntă lumea contemporană, sînt strîns legate de stima și respectul de care se bucură pe plan internațional personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

Răspunzînd interesului deosebit pe care cercuri largi ale opiniei publice din diferite țări îl manifestă față de țara noastră, față de personalitatea președintelui ei, o serie de case editoriale de prestigiu, din țări de pe toate meridianele, au publicat volume conținînd selecțiuni din articolele, cuvîntările și interviurile tovarășului Nicolae Ceaușescu, precum și volume biografice dedicate vieții și activității președintelui României socialiste. Pînă în prezent, astfel de lucrări au apărut în: Franța, Jugoslavia, Italia, Finlanda, Japonia, Anglia, Republica Federală

Germania, Olanda, Argentina, Belgia, Israel, Peru, Grecia, Turcia, Liban, Austria, Elveția, Mexic, Pakistan. După cum se poate observa, este vorba de țări din Europa, America Latină, Africa și Asia, remarcându-se vasta arie de difuzare geografică și diversitatea limbilor în care aceste lucrări au fost traduse. Așadar, prețuirea de care se bucură în întreaga lume gândirea politică românească actuală găsește o expresie completă și autentică în această cuprinzătoare colecție de lucrări ale șefului statului român publicate peste hotarele țării. În același timp, cu egală eficiență și documentat, volumele la care ne referim constituie pentru toți factorii opiniei publice instrumentele cele mai utile ale cunoașterii realităților românești contemporane, a realizărilor poporului român, a capacității sale creatoare.

Inițiativa publicării volumelor referitoare la politica internă a României a izvorit din rațiuni obiective, din dorința editorilor de a pune la dispoziția celor interesați argumente convingătoare despre construcția internă de partid și de stat din România. Experiența românească în construcția societății socialiste multilateral dezvoltate a adus elemente noi, care au îmbogățit tezaurul învățaturii marxist-leniniste. Acest fapt a trezit un mare interes în multe țări. În aceeași ordine de idei, stilul de muncă al secretarului general al Partidului, contactul viu cu poporul, iată un alt motiv al creșterii interesului manifestat în străinătate față de România și față de președintele ei.

Un interes cu totul aparte l-au trezit în lume luările de poziție ale șefului statului român în problemele fundamentale ale politicii externe. Acest lucru este cât se poate de normal întrucât România desfășoară în mod activ și consecvent o politică externă de colaborare cu toate țările indiferent de orînduirea lor social-politică, pe baza respectării principiilor dreptului internațional. Prin glasul reprezentantului său, România și-a spus punctul de

vedere în toate marile probleme care frământă astăzi lumea contemporană. Viața a confirmat justetea pozițiilor țării noastre, care, decurgînd dintr-o profundă și multilaterală analiză a fenomenelor, a dat răspunsuri viabile tuturor acestor probleme. Iată în ce constă prestigiul politicii noastre externe.

Este lesne de observat că volumele selective de articole, cuvîntări și interviuri ale președintelui Nicolae Ceaușescu, pe lângă o abordare generală a problemelor, ele conțin cu regularitate poziția României în toate chestiunile care se referă la zona din care face parte țara în care volumul a fost tipărit. Astfel, volume cu caracter mai general sînt cele apărute în țările europene, în timp ce antologiile, publicate în celelalte zone, cuprind în cea mai mare parte atitudinea României în problemele specifice zonelor respective.

Biografiile publicate în străinătate sînt lucrări complexe în care personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, viața și activitatea lui, din anii fragezi ai copilăriei pînă la realizarea plenară a personalității sale eminente ce se ilustrează marcant în fruntea partidului și poporului, ca președinte stimat și prețuit pe toate meridianele lumii, — toate acestea sînt prezentate într-o strînsă interdependență cu dezvoltarea întregii societăți românești din ultimele patru decenii. Numărul acestor biografii nu este prea mare, sînt opt în total, dar, prin specificul lor, ele evidențiază o împletire armonioasă între destinul unei țări și cel al președintelui ei.

Autorii biografiilor sînt publiciști cunoscuți pe plan european (Giancarlo Elia Valori, Michel P. Hamelet, Heinz Siebert), buni cunoscători ai fenomenului românesc, atenți la tot ceea ce apare nou în gândirea economică și politică din țara noastră, la activitatea pe plan intern și, mai ales, extern, a președintelui Republicii Socialiste România, a României.

BIBLIOGRAFIA LUCRĂRILOR TOVARĂȘULUI
NICOLAE CEAUȘESCU
APĂRUTE ÎN STRĂINĂTATE

**Nicolae
CEAUȘESCU**

**The Man, his Ideas, and his
Socialist Achievements**

Presented by STAN NEWENS

Spokesman Books

**I. Volume selective din articolele,
cuvântările și interviurile șefului
statului român:**

în limba franceză

1. **NICOLAE CEAUȘESCU** — „Pentru o poli-
tică de pace și cooperare interna-
țională“, „*Les Editions Nagel*“,
Paris — Genève — Munich, 1971

în limba engleză

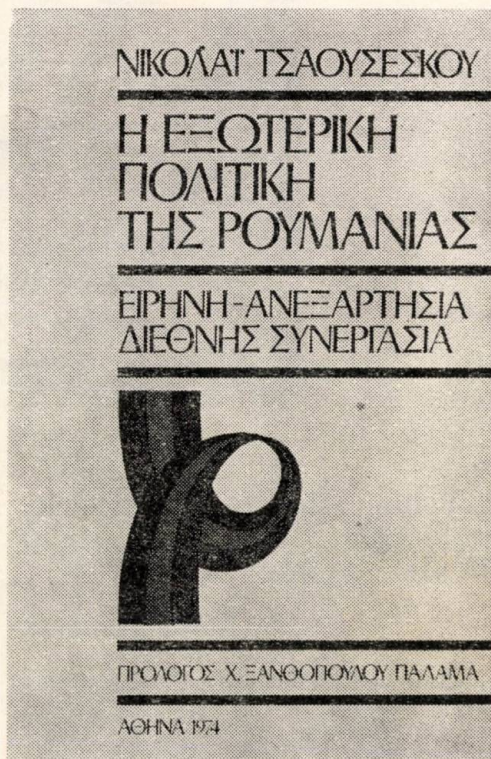
2. **NICOLAE CEAUȘESCU** — „Pentru o
politică de pace și cooperare inter-
națională“, „*Nagel Publishers*“, Pa-
ris — Geneva — Munich, 1971
3. **NICOLAE CEAUȘESCU** — „Omul, ideile
sale, înfăptuirile pe drumul spre
socialism“, „*Spokesman Books*“,
Londra. Ediția I-a, 1972, ediția a
II-a, 1973.

4. STAN NEWENS — „De vorbă cu președintele Nicolae Ceaușescu“ „A London Co — op Political Committee“, Londra, 1974

în limba spaniolă

5. NICOLAE CEAUȘESCU — „Pentru o politică de pace și colaborare internațională“, „Editorial Nagel“, Paris — Geneva — Munich, Ediția I, 1971, Ediția a II-a, 1973
6. NICOLAE CEAUȘESCU — „Filozofia de pace a unei societăți contemporane“, „Juarez Editor“, Buenos Aires, 1972
7. NICOLAE CEAUȘESCU — „Norme și relații pentru pacea și cooperarea mondială“, „Editorial Eterna“, Lima, 1973
8. * * * „Vizita șefului statului Republica Socialistă România, Nicolae Ceaușescu, în Argentina“, publicat de Secretariatul pentru Presă al Președintelui Republicii Argentina, Buenos Aires, 1974
9. NICOLAE CEAUȘESCU — „România în fața lumii contemporane“ publicat de Secretariatul Președenției Mexicului, Mexico Cita, 1975
10. NICOLAE CEAUȘESCU — „Serieri alese“ (România pe drumul spre socialism și al luptei împotriva imperialismului), vol. I, „Edizioni del Calendario“, Milano, 1971
11. NICOLAE CEAUȘESCU — „Serieri alese“, vol. II (1971), „Edizioni del Calendario“, Milano, 1972
12. NICOLAE CEAUȘESCU — „Serieri alese“, vol. III (1972), „Edizioni del Calendario“, Milano, 1973
13. NICOLAE CEAUȘESCU — „Dezvoltare economică și democrație socialistă în România“, „Editori Riuniti“, Roma, 1973
14. NICOLAE CEAUȘESCU — „Serieri alese“, vol. IV (1973), „Edizioni del Calendario“, Milano, 1974
15. NICOLAE CEAUȘESCU — „A 80-a aniversare a creării Partidului politic al clasei muncitoare din România“, „Editori Riuniti“, Roma, 1974
16. NICOLAE CEAUȘESCU — „Serieri alese“, vol. V (1974), „Edizioni del Calendario“, Milano, 1975
17. NICOLAE CEAUȘESCU — „Un nou curs pentru o colaborare internațională“, „Rusconi libri“, Milano, 1975

în limba italiană

GIANCARLO ELIA VALORI

CEAUSESCU

în limba germană

18. NICOLAE CEAUȘESCU — „România pe drumul socialismului“, „Rombach Verlag“, Freiburg im Breisgau (RFG), 1971

19. NICOLAE CEAUȘESCU — „Punctul de vedere românesc — Teze de politică națională și internațională“, „Rombach Verlag“, Freiburg im Breisgau (RFG), 1973

العالم العربي

من المشرق إلى المغرب

عبر مختارات

للمرئيس نيقولايشاوشيسكو

în limba turcă

20. NICOLAE CEAUȘESCU „Selecțiuni”,

„Habora Kitabevi”, İstambul, 1973
21. NICOLAE CEAUȘESCU ȘI ROMÂNIA —
„Habora Kitabevi”, İstambul, 1974

22. NICOLAE CEAUȘESCU — „România, o țară balcanică deschisă spre lume“, „Daily News“, Ankara, 1974

în limba japoneză

23. NICOLAE CEAUȘESCU — „România, o politică de pace și colaborare internațională“, Editura „Kobunsha“ — Tokyo. Ediția I-a, 1971; ediția a II-a, 1973; ediția a III-a, 1974; ediția a IV-a, 1975

în limba portugheză

24. PREȘEDINTELE CEAUȘESCU — „Încotro se îndreaptă România“, „Editura Paralelo“, Rio de Janeiro, 1971
25. * * * — „Vizita președintelui Nicolae Ceaușescu în Brazilia“, „Editura Paralelo“, Rio de Janeiro, 1975

în limba sârbo-croată

26. NICOLAE CEAUȘESCU — „Serieri alese“, Medunaroda Politika, Belgrad 1970
27. NICOLAE CEAUȘESCU — „Serieri alese“, Izdavački Centar „Komunist“, Belgrad, 1974

în limba finlandeză

28. NICOLAE CEAUȘESCU — „România în luptă pentru progres, colaborare și pace“, Editura „Otava“, Helsinki, 1971

în limba neerlandeză

29. NICOLAE CEAUȘESCU — „Serieri politice“, Editura „Paris-Manteau“, Amsterdam — Bruxelles, 1972

în limba greacă

30. NICOLAE CEAUȘESCU — „Politica externă a României — pace, independență, colaborare“, Dindensmos filon biblion poiotosos, Atena, 1974

în limba arabă

31. NICOLAE CEAUȘESCU — „Lumea arabă de la Mashrek la Maghreb văzută de președintele Nicolae Ceaușescu“, „Le Soir“ Beirut, 1975

în limba urdu

32. NICOLAE CEAUȘESCU — „România, realizări și perspective“, „National Publishing House“, Islamabad, 1975

II. Volume biografice

33. MICHEL P. HAMELET — „Nicolae Ceaușescu și textele sale esențiale“, „Editions Seghers“, Paris, 1971 (limba franceză)

NIKOLAE ČAUŠESKU

IZABRANI SPISI

34. DONALD CATCHLOVE — „Ceaușescu al României“, „Abacus Press“, Londra, 1972 (limba engleză)
35. MICHEL P. HAMELET — „Ceaușescu, omul și politica sa“, „Bronfmann — Cohen“, Tel Aviv, 1972 (în limba ebraică)
36. HEINZ SIEGERT — „Ceaușescu — Știința conducerii pentru o Românie modernă“, „C. Bertelsmann Verlag“, München-Gütersloh-Wien, 1973 (în limba germană)
37. GIANCARLO ELIA VALORI — „Ceaușescu“, „Edizioni Bulzoni“, Roma, 1974 (în limba italiană)
38. ANTONIO ACONE — „Nicolae Ceaușescu“, „Edizioni Simba“, Roma, 1974 (în limba italiană)
39. MICHEL STERIADE — „Anul XXX al unui destin exemplar — Nicolae Ceaușescu — președintele Republicii Socialiste România“, „Editions Soveja“, Louvain (Belgia — în limba franceză)
40. GIANCARLO ELIA VALORI — „Ceaușescu“, „La meilleure bibliothèque“, Paris, 1975 (în limba franceză)
41. GIANCARLO ELIA VALORI — „Ceaușescu“, cu o prefață de gen. Carlos Fabio, Diabril Editora, Lisboa, 1975 (în limba portugheză)

NICOLAE NICOARĂ

DATE IMPORTANTE

1976

- 24 ianuarie 1859** — Unirea Principatelor române
- 26 ianuarie 1918** — S-a născut tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România
- februarie 1933** — Luptele revoluționare ale muncitorilor petroliști și ceferiști din România
- 5 — 7 martie** — 30 de ani de la primul Congres al femeilor; constituirea Federației democratice a femeilor din România (1946)
- 6 martie 1945** — Instaurarea primului guvern democratic în România
- 8 martie** — Ziua internațională a femeii
- 31 martie 1893** — Crearea partidului politic al clasei muncitoare din România
- martie** — 380 de ani de la răscoala secuilor (1596)
- aprilie 1944** — Crearea, din inițiativa P.C.R., a Frontului Unic Muncitoresc
- 22 aprilie 1870** — S-a născut V.I. Lenin
- 1 Mai** — Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc
- 2 mai** — Ziua tineretului din Republica Socialistă România
- 5 mai 1818** — S-a născut Karl Marx
- 8 mai** — 55 de ani de la înființarea Partidului Comunist Român (1921)
- 9 Mai 1877** — Proclamarea independenței de stat a României
- 9 Mai 1945** — Capitularea Germaniei hitleriste; ziua victoriei împotriva fascismului
- 1 iunie** — Ziua internațională pentru apărarea copilului
- 13 iunie** — 60 de ani de la represiunea antimuncitorească de la Galați (1916)
- iunie** — 35 de ani de la pogromul de la Iași (1941)
- 4 iulie** — 100 de ani de la înființarea Societății de Cruce Roșie din România (1876)
- 13—15 august** — 70 de ani de la centralizarea mișcării sindicale din România; crearea Consiliului General al Sindicatelor din România (1906)
- 23 August 1944** — Eliberarea României de sub dominația fascistă. Sărbătoarea națională a poporului român
- 25 octombrie** — Ziua Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România
- 7 Noiembrie 1917** — Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie
- 28 noiembrie 1820** — S-a născut Friedrich Engels
- 1 decembrie 1918** — Unirea Transilvaniei cu România
- 14 decembrie** — 500 de ani de la moartea lui Vlad Țepeș (1476)
- 30 Decembrie 1947** — Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române. La 21 august 1965 țara noastră a devenit Republica Socialistă România

ROMÂNIA DE MÎINE

Patria. Munții în care ne-am retras în timpul năvălirilor ce sfărâmau orice zăgazuri, ei cei care ne-au oferit adăpost, căldură, hrană, pentru oile și vitele noastre, și lemnul fluierului doinei românești, intraductibilă în alte graiuri. Apele care stîmpărau setea căprioarelor, care murmurau năzuințele de libertate și conlucrare pașnică ale neamului, care spălau și duceau cu ele lacrimile pătîmirii noastre. Cîmpiile cele mănoase ce unduiau holdele de grîu, în care se pierdeau cal și călăreț. Dealurile pline de podgorii și de livezi, printre care se ascundeau căsuțele mici din lemn, vărute adesea cu albastru. Drumurile din piatră, făcute pentru a schimba produsele și bogățiile pămîntului și ale harnicelor mîini țărănești cu mărfurile popoarelor vecine sau chiar mai depărtate. Căările tănuite, numai de noi știute, care au menținut unitatea marii noastre familii. Răbojul sfînt pe care sînt încrustate nenumăratele lupte purtate de înaintașii noștri cu opresorii din afară ori din lăuntru, pentru apărarea pămîntului și graiului. Vechile legi și obiceiuri care condensează experiența-ne străveche, înțelepciunea, bunătatea și omenia poporului român. Și noi, toți, poporul muncitor în frunte cu Partidul Comunist, ce ne mindrim a fi urmașii lui Burebista, Decebal, Traian, Gelu, Bogdan, Mircea, Alexandru, Mihai, Ștefan, Cantemir, Tudor, Bărbuțiu, Bălcescu, Cuza, Eminescu, Rebreanu, Goga, Vuia, Vlaicu, Enescu, Babeș, Brîncuși etc., noi cei ce purtăm în inimile noastre toate jertfele străbunilor — prețul scump al însăși existenței noastre.

Patria, această frumoasă zestre și moștenire ne obligă să o apărăm și să o realizăm astăzi și mîine așa cum ea a fost visată ieri și alaltăieri de toți strămoșii strămoșilor noștri. Pentru aceasta avem un program, Programul Partidului, programul întregului popor care consfințește victoriile istorice obținute de poporul român și trasează obiectivele fundamentale și sarcinile pentru realizarea lor în următoarea etapă istorică a României socialiste.

Programul este carta fundamentală ideologică, teoretică, ce trasează linia strategică generală și orientările tactice pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a țării pînă în 1990. Sinteză a gândirii noastre colective și purtînd amprenta inteligenței extraordinare a primului bărbat al Țării, Nicolae Ceaușescu, Programul sintetizează opțiunile și direcțiile în care ne vom încorda eforturile conjugate pentru înfăptuirea României de mîine.

Astfel, ne propunem creșterea forțelor de producție, sistematizarea teritorial-administrativă și economică, amplasarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, dezvoltarea armonioasă a tuturor ramurilor economiei naționale, asigurarea unui raport just între industrie și agricultură, orientarea în industrie spre ramurile de înaltă tehnicitate, creșterea productivității muncii sociale, pe baza mecanizării și automatizării proceselor de producție, creșterea eficienței economice, îmbunătățirea calității produselor, dezvoltarea învățămîntului și a științei, asigurarea unui raport corespunzător între fondul de consum și fondul de dezvoltare, realizarea concordanței forțelor de producție și relațiilor de producție și sociale, intensificarea și perfecționarea activității politice, ideologice și educative de formare a omului nou, de afirmare în viață a principiilor eticii și echității socialiste, promovarea și mai puternică a principiilor socialiste de muncă și repartitie, întărirea familiei, accentuarea procesului de dispariție a deosebirilor esențiale dintre munca fizică și munca intelectuală, dezvoltarea democrației socialiste, perfecționarea în continuare a conducerii și organizării societății.

Pornind de la ideea că premisa majoră a civilizației statului este propășirea economică, concentrăm eforturi mari pentru făurirea unei industrii moderne.

Este cel mai grandios și mai complex program de construcție și dezvoltare pașnică pe care națiunea noastră l-a avut vreodată. Cifric, numai în noul cincinal volumul total al investițiilor va fi de circa 1.000 miliarde lei.

Depășirea într-un timp cît mai scurt a stadiului de țară în curs de dezvoltare, egalizarea nivelului de dezvoltare a României cu cel al țărilor socialiste avansate din punct de vedere economic, apropierea României de țările puternic industrializate impun ritmuri de creștere fără precedent. Ca urmare a investițiilor masive pe care le-am făcut și le vom face, în 1980 economia națională va dispune de un volum de fonduri fixe de aproape 2.000 miliarde lei. La un volum așa de mare de fonduri fixe, eficiența lor utilizare devine obligație națională de prim ordin. De aceea, conducerea superioară de partid și de stat insistă atît de mult asupra utilizării mai bune a suprafețelor de producție, analizării cu discernămint a necesităților reale de utilaje în funcție de sarcinile de producție, reducerii timpului de executare a investițiilor care astăzi este mai mare comparativ cu realizările pe plan mondial, scurtării duratei opririi utilajelor aflate în funcțiune, asigurării ritmicității procesului de producție etc.

Geniul creator răsărit nu o dată pe meleagurile românești are astăzi condiții prielnice de afirmare și în domeniul tehnic.

Să urmăim cu sfințenie îndemnul patriotic al Președintelui Țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a cultiva și îngriji fiecare colț de pământ, de a nu risipi nici un ban, de a nu irosi nici o clipă, de a nu cumpăra din afară ce putem produce noi, de a fi buni gospodari cu averea națiunii.

Documentele ultimului congres al partidului deschid în fața națiunii însuflețitoare perspective de muncă și creație, de valorificare a capacităților și energiilor, toate puse în slujba înaintării României pe calea civilizației și progresului.

În România de mine revoluția tehnico-științifică trebuie să se afirme și să se înrădăcească definitiv. În întreaga viață a societății, cuceririle științei trebuie să ușureze viața omului, să sporească rezultatele muncii, să ajute industria să valorifice mai bine resursele naționale și potențialul uman, să contribuie la ridicarea standardului de viață.

În anii care vin i se va acorda o atenție deosebită agriculturii, astfel încât să putem obține producții mult mai mari, care să permită satisfacerea din plin a cerințelor populației cu produse agro-alimentare și a nevoilor de materii prime ale industriei.

O importanță mare va căpăta în viitor activitatea de sistematizare a satelor și orașelor țării. Desfășurată în strinsă colaborare cu dezvoltarea generală a României, sistematizarea trebuie să țină seama de cadrul natural, de trecutul istoric și cultural, de condițiile specifice din fiecare zonă și localitate, de cerințele progresului tehnic.

Cincinalul acesta, încheiat înainte de termen, avîntul și dăruirea cu care fiecare muncitor și țaran au lucrat din zori și pînă seara, cele peste 2.300 noi unități industriale și agrozootehnice pe care le-am adăugat în mai puțin de cinci ani la zestrea noastră anterioară, nenumăratele inițiative și acțiuni apărute în toate colțurile patriei menite a spori eficiența fiecărui ceas de muncă, combaterea tot mai conștientă și unanimă a risipei, nepăsării și greșelilor, sînt doar cîteva argumente care arată că stă în puterea noastră să dăm viață importantelor sarcini ce singuri, liber și unanim, ni le-am propus.

Vom investi în continuare 33—34 la sută din venitul național, vom face ca pînă în 1980 fiecare județ să realizeze o producție industrială de cel puțin 10 miliarde lei. Harta economică a țării va fi completată în viitorul cincinal cu încă 2.700 capacități de producție mai importante ce urmează să fie amplasate în toate județele țării. Și, pentru a mai da doar o cifră, vom construi 815.000 apartamente. Va fi necesară unirea forțelor întregului popor, o muncă susținută în toate domeniile vieții economice și social-culturale. Este un efort mare. Sîntem conștienți de aceasta. Știm însă de ce îl facem și mai știm că îl putem face. Este singura soluție care poate plasa România în rîndul națiunilor dezvoltate. Vom realiza astfel și unul din visele lui Eminescu, care spunea: „Neapărat că nu trebuie să rămînem popor agricol, ci trebuie să devenim și noi nație industrială măcar pentru trebuințele noastre“. Este singura cale care duce spre bunăstare, spre ridicarea nivelului de trai al poporului. Dacă în cincinalul pe care l-am încheiat retribuția reală a putut crește cu 22 la sută, aceasta este un argument convingător că drumul pe care mergem este bun. Este grăitor, de asemenea, faptul că volumul producției industriale de bunuri de consum din 1975 echivalează cu întreaga producție industrială a țării realizată în urmă cu un deceniu.

Ridicarea patriei pe noi trepte de civilizație este un drum pe care mergem conștient aplicînd creator realităților românești adevărurile generale ale marxism-leninismului. Luăm în considerare atît factorii obiectivi cît și pe cei subiectivi, considerînd că între ei există o interdependență dialectică. La noi realități materiale e necesar un om nou.

Oameni noi trebuie să fim noi înșine, și cei de după noi, clădind, pe rădăcinile sănătoase care ne leagă de înaintașii noștri de valoare, trăsăturile comuniștilor care nu se deosebesc de ceilalți cetățeni decît prin aceea că înțeleg mai bine realitățile prezente și nevoia dezvoltării economico-sociale, sînt animați permanent de spirit de răspundere și de sacrificiu, și nu doresc nici un alt privilegiu în afară de acela de a-și servi cu credință și maxim folos patria și poporul.

Între instrumentele pe care societatea le are la dispoziție pentru formarea și influențarea în direcția dorită a conștiinței socialiste, un rol de mare importanță revine școlii. Prin legarea tot mai strînsă a învățămîntului cu producția și cercetarea, prin cultivarea interesului și pasiunii pentru învățătură și pentru munca practică, școala trebuie să pregătească cetățeni utili patriei, capabili să slujească cu eficiență și dăruire în toate domeniile de activitate.

Afirmarea deplină în viața societății noastre a principiilor și normelor eticii și echității socialiste presupune cultivarea în continuare la fiecare cetățean a spiritului combativ față de lipsuri și neajunsuri, față de nepăsare, risipă, birocrație, rutină, superficialitate, nesinceritate, ipocrizie, tendința de căpătuială, egoism, parazitism, încercarea de sustragere de la îndatoririle sociale, lipsa de curaj, diluarea spiritului de devotament față de patrie și popor.

Sigur că formarea omului nou, a noii conștiințe socialiste nu se poate face numai prin precepte, existența lui fiind fundamental determinată de noua noastră existență, de realitățile noi, socialiste, în care trăim, de întronarea tot mai mult în existența noastră faptică a unei

organizări echitabile. Formarea conștiinței socialiste nu se face numai în baza mecanismelor prin care se exercită acțiunea determinativă a existenței sociale. În condițiile socialismului, elementul specific al raportului dintre existență și conștiință este faptul că, odată cu geneza conștiinței socialiste ca reflectare a existenței sociale, are loc formarea conștiinței comuniste ca rezultat al cunoașterii existenței sociale. Conștiința socialistă descoperă posibilitățile pe care le conține existența socială, prevede realitățile viitoare, și, în consecință, proiectează măsurile necesare pentru a le da viață în condiții optime, grăbind astfel ritmul progresului social, devansind mersul existenței sociale. De aceea, ar fi o mare greșeală să nu înțelegem influența puternică pe care o au, pentru formarea omului și structurarea unei comunități umane, normele morale, legile drepte și scrupuloasa lor respectare, literatura și arta, cultivarea valorilor naționale și răsplata adecvată acordată muncii. Tocmai de aceea, Documentele Partidului, mai ales Programul și Codul principiilor și normelor muncii și vieții comunistilor, ale eticii și echității socialiste pun un accent atât de mare pe rolul factorului subiectiv, pe utilizarea lui conștientă și deliberată și în formarea omului nou și a conștiinței socialiste.

Obiectiv fundamental al activității politico-ideologice, sarcină permanentă a literaturii și tuturor formelor de artă este educarea fiecărui cetățean, și cu deosebire a tinerei generații, în spiritul dragostei față de patrie, față de națiunea noastră, de poporul român constructor al socialismului. „Este necesar — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român în cuvântarea la Congresul al X-lea al U.T.C. — să fie cunoscute în mod aprofundat trecutul îndepărtat, de milenii, al poporului nostru, eroismul cu care el a știut să înfrunte vicisitudinile istoriei, greutățile și adversitățile de tot felul, și să-și păstreze ființa națională, să-și apere dreptul la libertate și neatințare. Marile jertfe date de înaintași în această bătălie necurmată pentru a trăi în lume în mod demn, pentru a-și făuri o viață mai bună, pentru a fi stăpîn în propria sa țară constituie un element de profundă mîndrie națională, precum și o înaltă obligație de conștiință pentru toți cetățenii patriei noastre socialiste, pentru întregul nostru tineret“.

Este inadmisibil — așa cum spunea scriitorul și omul de acțiune politică Mihnea Gheorghiu — să nu le dăm copiilor și școlarilor noștri dimensiunea exactă a identității noastre istorice. Figurile proeminente ale istoriei românilor, civilizația strămoșilor noștri, raporturile de demnitate în care ne-am găsit cu alte civilizații și popoare, sublinierea și punerea în evidență a ceea ce am dat noi omenirii, influența avută de noi asupra altor civilizații, trebuie să fie nu numai subiecte de mîndrie, ci și teme de cercetare științifică și de propagandă culturală pentru cei tineri, pentru informarea străinătății.

Cercetînd și iubind trecutul patriei, ne fortificăm conștiința națională.

Omul nou fiind un luptător pentru nou și progres are permanent în vedere tradițiile a căror valoare istoria de-atîtea ori a confirmat-o. Contribuția noastră la patrimoniul mondial de valori poate fi adusă numai pe poarta națională — este un adevăr pe care nu-l putem uita nicicînd.

Proiectarea viitorului pentru a sluji națiunii trebuie să izvorască din trecut și să țină cont de prezent. Să luăm tot ce e valoros în lume, în măsura în care se poate încorpora firesc fondului nostru anterior și se potrivește intereselor noastre vitale, la condițiile date. România de mîine, așa cum ne arată Programul Partidului, nu poate fi ruptă și străină de prezentul și trecutul nostru, ci ea va fi continuarea firească, prelungirea noastră spre viitorul visat.

Conlucrăm pașnic cu toate popoarele și națiunile lumii. Ne solidarizăm cu cei ce luptă pentru dreptate, independență și împotriva sărăciei. Sîntem promotori ai unei noi ordini economice și politice internaționale. Cerem înlocuirea structurilor care au pompat prosperitate la un pol și sărăcie la altul. Vrem ca fiecare popor să fie stăpîn pe destinul său și pe resursele sale.

Din dorința uneori firească de a fi moderni, să nu acceptăm orice modă și pseudo-valori numai pentru că sînt străine, să receptăm selectiv și să ieșim în lume cu ceea ce autentic ne reprezintă. Pe copacul puternic și sănătos al patriei, pe ale cărui rădăcini le-am udat cu sînge și sudoarea frunții, să nu altoim ramuri străine, nocive, ci să-l facem să înflorească pentru a da roadele sale specifice.

Văd în România de mîine o națiune înfloritoare, formată dintr-un popor mereu tînăr, sănătos, curat în moravuri, cultivînd o țară ca o grădină, conlucrînd cu alte popoare de la egal la egal și spre folosul reciproc.

România de mîine este patria noastră de vecie, țară la a cărei continuă înălțare lucrăm și noi astăzi.

PAVEL SUIAN

GEORGE
MACOVESCU

File risipite dintr-un jurnal pierdut

23 octombrie 1954. Am plecat cu poetul N., cu Gheorghe Dinu și cu Teri să ne odihnim o zi pe malul Neajlovului, la Comana, treizeci de kilometri la sud de București. Vreme însorită, excepțional de caldă pentru sfârșit de octombrie. Crengile de alun, desfrunzite, au dat noi muguri, unele flori de cîmp au reînflorit și fluturii zboară ca primăvara. Și totuși, pădurea cerne neconținut frunze galbene.

Am poposit pe malul Neajlovului, unde l-am găsit pescuind pe pictorul Lucian Grigorescu. Am făcut foc, B. a fript slănină, am băut vin negru și ne-am liniștit privind peste apă pînă la minăstirile de la Comana și de la Vidra.

Tăcem îndelungat. Pînă și Ghiță — prietenul meu de totdeauna Ștefan Roll — a tăcut. B. nu rostește nici un cuvînt. Se uită încrunțat peste apă și aruncă uneori cite un ochi spre Lucian Grigorescu, pe care prezența noastră, la o oarecare distanță, nu l-a tulburat. În ultimii ani, B. a devenit ursuz, irascibil și nu era așa în vremea tinereții. Atunci nu avea nici glorie și nici putere.

25 octombrie 1954. L-am vizitat acasă pe poetul E. și i-am cerut să scrie un articol politic pentru „Gazeta literară”. Ciudată fire are și acest prieten al meu! La început a refuzat violent, pentru ca după o oră de discuții contradictorii să accepte, tocmai atunci cînd mă așteptam mai puțin. Uneori îi place să se lase rugat. Alteori năvălește el în redacție cu articole, poezii, cu propuneri de o deosebită elevație spirituală. Este un om frămîntat, cu o vie inteligență, schimbător ca și timpul în luna lui Făurar.

9 februarie 1955. Gala Galaction a fost ținut la pat de o grea boală. A paralizat. Prietenii îl vizitează. Colegii lui academicieni, nu.

Are un jurnal de peste zece mii de pagini. Le e unora teamă că se vor găsi în ele?

6 martie 1955. A murit Hortensia Papadat-Bengescu. Îl rog pe Tudor Vianu să scrie despre ea în „Gazeta literară“.

„Am cunoscut-o în 1919, îmi spune Vianu. Era o femeie frumoasă, delicată“.

13 martie 1773. Dimitrie Cantemir, de la a cărei naștere se împlinesc anul acesta trei veacuri, nu a stat pe tronul Moldovei decît șapte luni. Scurta lui domnie s-a sfîrșit la Stănilești, în ținutul Vasluiului, unde oastea redusă a lui Petru cel Mare, căreia i se alăturase mica armată moldovenească, a fost înconjurată de turci și silită să capituleze. Observînd cu pătrunzătoru-i spirit, poate prea devreme, începutul decăderii puterii otomane, Cantemir a încercat, prin alianța cu Rusia, să dea libertate Moldovei, dar nu a izbutit și atunci a fost nevoit să se refugieze la curtea țarilor moscoviți. Sultanul a cerut extrădarea prințului moldovean, considerat ca „trădător“ al Sublimei Porți. Petru a refuzat și astfel Dimitrie Cantemir a rămas să trăiască în Rusia pînă în 1723, cînd la vîrsta de cincizeci de ani a murit. Abia în 1936 osemintele s-au întors și s-au așezat sub dalele bisericii Trei Ierarhi, în pămîntul Iașului natal.

Atît s-ar putea spune despre domnul de șapte luni al Moldovei de la începutul veacului al optsprezecelea. Dar nu acesta a fost marele Cantemir, ci celălalt, savantul, eruditul, „Lorenzo de Medici al nostru“, cum îl numește Călinescu. Opera lui filozofică, istorică și literară strălucește pînă astăzi. În prima parte a secolului al optsprezecelea, ea a circulat în Europa și Voltaire îl cita pe fostul domn moldovean ca pe o autoritate.

Nu mi se pare că greșesc dacă voi afirma că Dimitrie Cantemir este una dintre cele mai mari figuri ale istoriei culturii românești. Vicisitudini ale vremurilor și greșeli voite și nevoite ne-au făcut timp îndelungat să nu privim temeinic în trecutul nostru, să subapreciem valorile lui spirituale sau, comparîndu-le cu altele, ale altor neamuri, să măsurăm eronat. Dimitrie Cantemir avea geniu, dar personalitatea lui de savant erudit nu era o întîmplare, nu răsărise pe un teren pustiu în Moldova veacului în care iluminismul își făcea drum în Europa. Să nu uităm că înaintea lui se afla Ureche, iar contemporani Costineștii, scurtați de un cap de propriul lui părinte. Cantemir a avut ca profesor la curtea tatălui său, a lui Constantin, domn al Moldovei, pe Ieremia Cacavelas, grec ce studiasse la Viena și Lipsca și trecuse prin școala elenistului german Olearius.

La Constantinopol, unde a stat o bună bucată de vreme drept ostatec, Dimitrie Cantemir a studiat filozofia cu Iacomî, geografia cu Meletic de Arta, prin care ajunge la opera gînditorului olandez van Helmont.

Cunoștințele acumulate de-a lungul a multor ani de studiu s-au grevat pe o inteligență scăpărătoare, iscoditoare. Neastîmpărul creator l-a dus spre politică, spre istorie, spre filozofie, spre literatură. Dacă în politică nu a reușit, aceasta nu înseamnă că a greșit. De altfel, concordanța dintre acțiunea concretă — alianța contra Turciei — și gîndirea lui istorică — vezi „Creșterea și descreșterea Curții Otomane“ — este cît se poate de evidentă.

Ca gînditor, Cantemir poate fi socotit drept întemeietorul filozofiei românești, „Divanul sau Gilceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul“, tipărită la Iași în 1698 în românește și grecește, fiind o lucrare originală, fără antecedente în cultura noastră.

Ca istoric, prințul moldovean a scris acea admirabilă lucrare „Descrierea statului vechi și contemporan al Moldovei“ precum și „Hronicul vechimii romano-moldo-vlahilor“, opere de bază pentru istoria românilor. Și dacă adăugăm „Viața lui Constantin Cantemir“, prima biografie istorică românească, ne aflăm în fața

unui creator al istoriei poporului nostru, a unuia din acei ctitori ai cercetării științifice a acestui trecut.

S-a susținut că șederea vreme de doisprezece ani la curtea țărilor moscoviți l-ar fi înstrăinat de țară și neam și că opera lui ar aparține, măcar parțial, altei culturi. Nimic mai greșit. Prin formație, prin concepție, prin interesele pe care le-a servit, prin lucrările sale științifice, Dimitrie Cantemir este și va fi un demn reprezentant al vieții spirituale a poporului român. Aniversarea lui înseamnă o cinstire a trecutului nostru, a acelor valori care vin din vremurile apuse, strălucesc în prezent și se duc să lumineze viitorul.

18 aprilie 1973. Se discută mult despre reviste literare: cum să fie, ce așteptăm de la ele, ce trebuie să publice, cum să publice, cum trebuie să fie redactorii și încă despre altele. Desigur, idei, păreri pot fi multe și diferite, dar o revistă se naște, trăiește și dispăre prin ea însăși și nu prin teorii sau decaloguri. De aceea, deși am păcătuit și eu — și este cert că voi mai păcătui — spunind vrute și nevrute despre reviste literare, de data aceasta vreau să mă îndepărtez de teorie și să evoc un om, a cărui viață a fost legată de o revistă. Mă gîndesc la Demostene Botez, plecat să-și găsească marii înaintași, prietenii și colegii din redacția „Vieții Românești“, intrați în nesfârșita tăcere.

A scris destule despre începuturile de la „Viața Românească“ a lui „conu Mihai“ Sadoveanu, despre acea sală unde ziua, dar mai ales noaptea, trona și domina Ibrăileanu. Eu n-am intrat niciodată în acea sală, deși odată, de mult, la Iași, am trecut prin fața ei, însă imaginea o păstrez din cele spuse de Demostene Botez. Pătrundea în ea ca într-un templu, cu sfiiciune, convins că oficia. Îl impresionau tăcerea lui Sadoveanu, rigoarea lui Ibrăileanu, dar mai cu seamă îl stăpînea răspunderea pe care o simțea pentru ceea ce făcea în redacție. Așa a fost în anii de demult, cînd a intrat pentru prima dată în redacția „Vieții Românești“, așa a rămas pînă la sfîrșit. Demostene Botez a fost un veritabil redactor de revistă, de ziar. Simțea plăcerea să scrie. Cine va cerceta colecția „Vieții Românești“ din ultimul deceniu va avea surpriza să găsească numele lui Demostene Botez sub articole, note, comentarii, însemnări. Uneori va întîlni inițialele „d.b.“. Sint tot ale lui.

O revistă nu se face prin telefon, îndemnîndu-i sau instruindu-i pe alții cum să scrie. Demostene Botez scria și prin exemplul lui îi determina și pe alții să scrie. Aceasta nu însemna că acapara paginile revistei, dar avea un fel al lui deosebit de a ști cum să atragă colaboratori. În anii cînd lucra la „Tinărul scriitor“ — ce multă plăcere i-a făcut acea activitate! — stăruia în convorbiri lungi cu cei începători și vorba-i molcomă, moldovenească a spus multe adevăruri unor entuziaști mai puțin dăruți, după cum a constituit încurajare îndrăzneată pentru cei talentați.

L-am cunoscut, de mult, la „Adevărul“, unde venise de la Iași, odată cu Sadoveanu. L-am văzut deseori aplecat peste masa de lucru, scriindu-și, cu sirguintă de începător, articolul zilnic. L-am văzut de-a lungul anilor în multe împrejurări, dar imaginea de atunci de la „Adevărul“ mi-a rămas grevată în memorie și pe aceea o voi păstra pînă voi porni și eu pe urmele celor care au fost.

22 mai 1973. Mă aflu pentru a patra oară pe colina Capitoliului. Se face seară. Soarele coboară repede printre nori roșii și gălbui și lasă umbre palide. Din clădirea actualei primării a Romei, apărută pe vechile ruine capitoliene, privesc în jos spre Forum-ul roman. Coloane înalte sprijină resturi de frontoane, așezate pe capitelluri sculptate în marmură albă cîndva, azi pătată și roasă de curgerea vremii.

În for, fragmente de coloane răsturnate, resturi de temple și clădiri, amestecate și azvîrlite într-o dezordine care mărturisește trecerea furtunilor istoriei și a nemilosului timp. Îmi imaginez cum dinspre calea Appia soseau cortegiile

triumfurilor, intrau în For și ajungeau pînă sub zidurile Capitoliului. Îmi imaginez ordinea ce exista atunci și o compar cu resturile de azi.

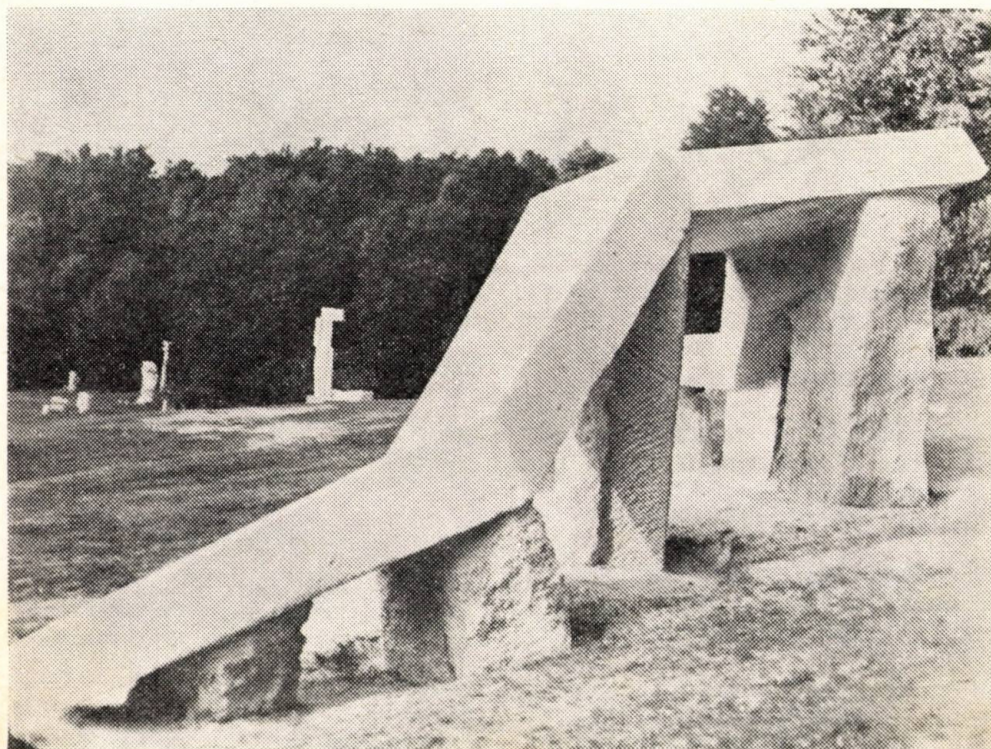
În stînga mea, zăresc întreagă — o, destin al istoriei! — clădirea Senatu-lui roman, frumoasă prin proporțiile ei. De cîte ori mă aflu în apropierea ei, mă uit lung la această clădire. Aici și-a rostit Cicero faimoasele „Catilinare”: „Quous-que tandem abutere Catilina patientia nostra?” — Pînă cînd vei abuza Catillina de răbdarea noastră? — își începea Cicero primul lui discurs. Aici, în acest Senat a strigat Cezar acea disperată întrebare-mirare: Și tu, Brutus, fiul meu? — în clipa cînd conjurații îl asasinau.

Mai aproape de zidurile vechiului Capitoliu, se află o clădire, a cărei funda-ție se arată a fi veche. Legenda spune că, după războaiele în care a ieșit învingă-tor în Dacia, Traian i-a închis aici pe prizonieri, iar alături, pe o coloană de piatră, a așezat capul lui Decebal. Tot legenda adaugă că romanii veneau în For, priveau cu teamă spre căpățîna regelui dac și spre bărboșii prizonieri aflați în spatele grătiilor. Și din această postură îi speriau dacii!

Nu știu dacă legenda este adevărată, dar ea a circulat vreme de o mie opt sute de ani și mai circulă încă. Nu vreau să aflu cine a scornit-o. În schimb, mă gîndesc la sensurile ei. Romanii cunoșteau dîrzenia și vitejia cu care dacii își apărau pămîntul și libertatea lor, cunoșteau cîte înfrîngeri și pierderi le provo-caseră armatelor năvălitoare, venite de la Roma. Acum cînd victoria finală sosise, Traian simțea nevoia să-și asigure concetățenii că pericolul de la nordul Dunării și Carpaților dispăruse. Proba: capul lui Decebal și hirsuții prizonieri.

Numai că istoria a voit altfel. Și din vrerea ei ne-am născut noi.

Sculptură de CRISTIAN BREAZU

VIRGIL TEODORESCU

OVAL

1

*Ființa noastră pierde o clipă și renaște
Într-un trecut aproape de prezent
În care viitorul nu poate fi absent
Decît ca o cireadă care paște.*

*Defecțiuni pe care mișcarea le dezice,
Pierdute-n vis și regăsite chei,
Strălucitorul orelor polei
Ca un inel sorbit de cicatrice.*

*Ne-nchide-acelaș somnoros colan,
Elastică privire în șirag,
Un zdrențuit și totuși falnic steag,*

*Și ne unește-o singură figură
În goana segmentată ce ne fură,
Ne smulge și ne-aduce pe ecran.*

2

*Repauzează macul și sfera vegetează,
Zăpada o-nvelește ca un șal,
Cristalul ațipește în frigul boreal
Și-adoarme toropit ca-ntr-o amiază.*

*Departă rătăcește enormul alizeu
Împiedicat în propriile-i rochii,
Și ploaia ne orbește și-apoi ne spală
ochii*

Cu irisul gălbui de minereu

*Brocarte par organicele trențe,
Perfecte cercuri micile fragmente
Supuse unei presiuni prea lente, —*

*Ele răspund grăbite la apel
Servil imită palidul model
Din pricina unei străvechi decențe.*

VOIEVODUL

1 — Nu poate fi înțeles decât într-o sinteză a epocii care să pună în ecuație Europa vremii lui cu Imperiul Otoman, tendințele politice ale marilor puteri, ecurile Renașterii în conștiința europeană, ecurile marilor descoperiri geografice, ca și urmările lor economice și politice, nebunia războaielor religioase și ororile inchiziției, lupta pentru eliberarea spiritului uman de dogmatica creștină, virulentă și agresivă sub flamurile companiei creată de Ignățiu de Loyola, descoperirile în astronomie cu urmări directe în filozofie, matematice în slujba gășirii longitudinii, devenită problemă de stat a marilor puteri maritime, totul pe fundalul unei clase care se consolidează din mers: burghezia, și a alteia care scapătă: feudalismul, și întreg acest tot cutremurat pînă în temelii de războaiele țărănești, inegalabil seism social al evului de mijloc.

Îi are contemporani pe Filip al II-lea al imperiului spaniol; pe Elisabeta Angliei și Maria Stuart a Scoției, pe Shakespeare, pe Tiho Brahe, este contemporan cu Noaptea Sfîntului Bartolomeu și cu Henric IV cel dintîi Bourbon al Franței, cu Galileo Galilei, Giordano Bruno, Don Miguel Cervantes de Saavedra și Lope de Vega Carpio, în timpul domniei lui trăiește Moxa, Moxalie, călugărul erudit, se naște Udriște Năsturel și Velasquez; avea 13 ani cînd Francis Drake comandînd „Pașa” și „Lebăda” a traversat Atlanticul începîndu-și strălucita carieră de corsar, care a culminat cu al doilea ocol al Terrei sfîrșit glorios în 1580. Este contemporan cu decăderea Spaniei după lamentabilul sfîrșit al Invincibilei Armada, cu scrisoarea de schimb ca mijloc de plată în comerțul contemporan, cu cancelarul de fier al Poloniei Pan Zamoyski, cu unul din cei mai mari comandanți de oști otomane, albanezul renegat Sinan Pașa, și este personalitatea care declanșează răscoalele balcanice pentru scuturarea jugului otoman, devenind simbol al libertății la Dunăre.

Cancelariile epocii, începînd cu ale reginei Elisabeta, trecînd de la Escorial la cele din Luvru, Viena, Praga, Roma, Mantova, Cracovia, Istanbul și Moscova, Aviso-urile și corespondența particulară a principilor, regilor, împăraților; pinzele pictorilor, versurile poeților, paginile de cronică ale istoricilor contemporani începînd cu cei turci ca Naimé și sfîrșind cu Balthazar Walter Silezianul cel tînăr, rapoartele generalilor imperiului german, marchizul Gonzaga comandantul Cezariei și Giorgio Basin, comandantul suprem din Ungaria superioară gem de informații, știri secrete, calomnii, imnuri de slavă. Se țes comploturi, se pun la cale intrigi la nivel imperial, se scriu scrisori false în numele lui, i se falsifică iscălitura, regele Poloniei emite chemări obștești, către întreaga națiune, desemnîndu-l ca pe o primejdie publică (stăvilise pătrunderea marilor latifundiați poloni spre țărmul Mării Negre), cneazul Constantin de Ostrog al Kievului vede în el un eliberator și aliat, Boris Godunov îi trimite o solie prin care și-l vrea aliat, Casa Bathorea își sfîrșește prin el dominația în Transilvania.

2 — Personalitate proteică, geniu politic și militar, om al Renașterii în idealuri, de o francheță cuceritoare, drept, cu izbucniri pătimate, bun și cuceritor orator, cavaler gata să apuce sabia în momentele cheie ale unei bătălii și să lupte în condiții nete de inferioritate din rațiuni tactice imediate, dublate permanent de o mîndrie sălbatică; trăind pînă la obsesie sensurile multiple ale libertății, dominat de un ideal tulburător, generat de conștiința unității de limbă, credință și destin a românilor, idealul înfăptuirii Unirii și al Statului național, politician subtil sesizînd raporturile dintre marile puteri înconjurătoare, „Il Valacho”, adeseori de un romantism tulburător, fiind capabil de inspirate fraze lirice, cum sînt atîtea risipite în corespondența, pisanile, cuvîntările lui ostășești, însumează trăsăturile cele mai caracteristice ale veacului său, depășindu-l prin forța sa de vizionar politic, de conducător capabil de mari sinteze; de bărbat intrat în raporturi dinamice cu istoria. Toate acestea într-o personalitate creatoare de istorie, căreia starea economică a țării pe care a configurat-o pentru vecie, scoțînd-o din arbitratul contemporaneității și proiectînd-o în viitor ca pe singurul destin posibil al românilor, i-a paralizat permanent eforturile militare, gîndite ca mijloace ale politicii în momentul cînd epuiza argumentele uzuale diplomației.

3 — Șase ani de războaie necurmte cu turcii, dislocarea populației de către invazia lui Sinan și a tătarilor, sărăcirea Moldovei sub aspra și spoliatoarea domnie a lui Aron Vodă, Transilvania secătuită de războaiele cu turcii, spolierea neomenească, invazia tătarilor, infiltrația marilor capitaluri în exploatarea sării, aurului și negoațelor principale — îl conduc la drama permanentă a conștiinței lui: incompatibilitatea dintre dorință și mijloace; dintre idealul politic și mijloacele lui de realizare.

La 11 noiembrie 1600, împrumutase 6000 de florini de la orașul Cluj; 10.000 de la Sibiu, pentru a-și putea plăti oștirea trecuse de la cel mai mare impozit cunoscut în Transilvania: 3 florini pe poartă, la 16 florini; totalul veniturilor la intrarea în Transilvania erau de 95.653 taleri, iar lefurile oștirii la zi însumau 95.653 de taleri, are lefuri restante, diplomația, curtea, agenții, iscoadele cer bani, își vinde din averi, împrumută de la marii boieri, cere subsidii lumii creștine. Subsidii care manevrate de diplomația lui Rudolf II de Habsburg se transformă în

instrumente de joc politic; într-un șantaj permanent; în intenția de a dizolva statul unitar al românilor și a încorpora Transilvania, imperiului, ca un paleativ adus în sprijinul crahului economic al acestuia, determinat de crahul imperiului spaniol.

Polonia vrea suzeranitatea totală asupra Moldovei, folosind-o ca pe o treaptă pentru ajungerea la Marea Neagră, gură de export pentru grîul marilor latifundii, repetînd o încercare de mină forte retezată de Ștefan în Codrii Cosminului și de cnejii Ucrainei, pe Nipru. Turcii vor Țara Românească ca pe un cap de pod și bază de aprovizionare în lupta seculară cu Sfîntul Imperiu roman. Englezii sînt de partea turcilor, spre a manevra Spania și Franța, pentru a putea transporta nestingherit grîul polonez, cînepa rusească și lemnul moldovean necesar construcției bastimentelor. Un agent comercial și diplomatic, Barton, la Istanbul, joacă abil împotriva unității Țărilor Românești, avînd la dispoziție mijloacele „Companiei Levantului” și agenți de la curtea lui Sigismund de Wash, regele suedez al polonilor.

Singurii aliați statornici sînt cei din Balcani, trecuți de imperiul otoman la regimuri de pașalik. Sîrbii, bulgarii, albanezii, moroxlahii și, parțial, grecii. Popoare dominate politiceste și militărește, a căror răscoală premeditată și pregătită de el, îl aduce în Balcani, gata să-i treacă și să izbească Istanbulul, unde arhonții, descendenți imediați, la prima și a doua generație, ai protipendadei bizantine, visau politic la o renaștere a Bizanțului prin sabia lui.

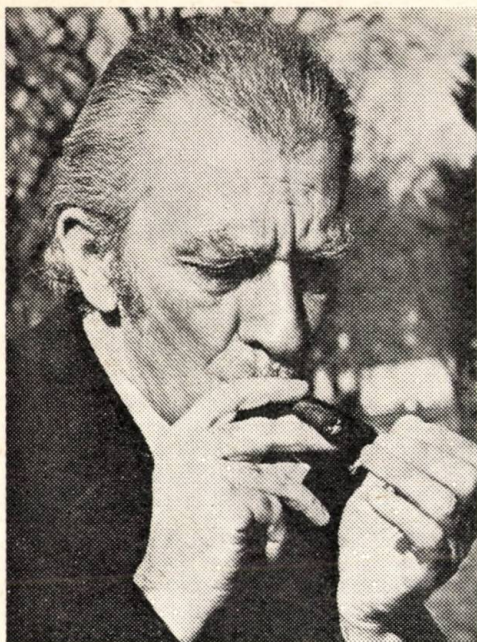
Dincolo de toate acestea, catolicismul reluase ofensiva împotriva reformei. Contrareforma era în plin atac, atîngînd cu maximă tenacitate zonele răsăritene ale Europei. Voievodul era unul din inamicii cei mai redutabili, folosind rutenii și cazacii în lupta lor multilaterală pentru Unire.

4 — „Il Valacho”. Nu simbolul prăfuit al unui om cu o secure în stînga, rudimentar și folositor pentru alții, ci conștiința istorică, vie și veșnică a unui popor care prin el și-a determinat destinul vreme de veacuri și pentru veșnicie. Bărbatul conștient că îndeplinirea idealului politic îi cere sacrificiul suprem, iluminatul capabil să smulgă timpului matricea viitorului, gînditorul și războinicul căruia demnitatea națională i-a dat străluminări mitice. Nimic nu este prea mult atunci cînd ostenim să adunăm, din arhivele lumii, documentele care să-l îmlinescă la valoarea lui reală. Iată-ne aici, în anul acestei strălucite rememorări și rîndurile acestea puține n-au alt scop decît pe acela de a ne face să medităm la Io Mihai Voievod, domn al Țării Românești, Transilvaniei și a toată Țara Moldovei, la destinul lui tragic, îngemănat cu destinul nostru, al tuturor românilor, urcînd dintr-un veac vechi, în acest veac al împlinirilor, veac al cărui ctitor ne bîntuie spiritul și-n cugetul căruia ne regăsim mereu bărbați gata să stăm mărturie timpului, cu viețile noastre, așa cum am stat aici, de la facerea lumii.

RADU THEODORU

Sculptură de V. ACIOBĂNIȚEI

Achile bătrîn

Ca și cum ai trăi
trebuie să faci totul,
chiar dacă pari că ești mort.
Să știe că încă mai lupți
întinde-ți, să-i sperii, lung, botul
și umflă-ți obrajii tăi supți.
Și nu în cavou te-ntinde gemînd,
ci sub cort.

Înainte

Cum să vă părăsesc? și totuși va s-o
fac,

dar fără voia mea, vai, fără voie,
cum se urcau împinse de mai rău
acele animale, cîte două,
în arca monstroasă a lui Noe

Voi merge înainte neștiind
unde mă duc și către care drum
și nici o stea să-mi vină-n ajutor
nici de argint și nici de plumb,
...și înainte fum și-n urmă fum
sau nici atît

Și o să las în urmă cîteva
cuvinte în zăpadă
cîteva zbîrcituri de sunete
pe care fără grabă
o să le șteargă vîntul

EUGEN JEBELEANU

Poeme

Frig

Și acum începe să-mi fie haina rece.
Mi-o strîng tare pe mine

Cămașa mi se desface...
Să mi-o închei mai bine

Noaptea se lasă și nu
mă mai pot gîndi la stele

Iarna vine, ai grijă
frigul este o schijă.

...Și mai ce...
Mergi înainte. Să merg.

Transfer

Gîndurile începute în gînd
aveau șoldurile mult mai rotunde

Cine te-a pus să le trimiți
pe valul hîrtilor mute

Însă nu trebuie, nu
să te lași niciodată

Nu mă las — ca să ajung
pe un cal de răcoare prelung
în pădurea de nimeni umblată.

Adevărul

Dacă te tunde de barbă
crește grîu falnic și iarbă.

Dacă te tunde de păr
te-apropii mai mult de adevăr.

Capul cînd chel e
ai adevărul la piele.

IUBIREA — ÎN SECOLUL 21

Anti-utopie

Oamenii care vor trăi în anul 2000 sînt, în bună parte, contemporanii noștri. Ne despart doar 25 de ani de acest termen de referință, ales, acum cîțiva ani, — convențional și oarecum metaforic, — spre a indica un viitor îndepărtat, dar previzibil.

În cartea sa publicată în 1771, Louis Sébastien Mercier — prieten al lui Rétif de la Bréttonne — fusese mai îndrăzneț, schițînd tabloul Parisului din anul 2440! Mai puțin curajoși sau nu, oricum, sîntem mai precauți.

Orizontul de timp ales este realist. Căci în 2000, copii născuți anul acesta vor avea 25 de ani, iar cei ce împlinesc acum 10 ani — se vor afla în plină maturitate a celor 35 de ani; cei ce au ajuns astăzi la 20 de ani vor număra 45, iar generația matură a celor de 30 ani — 55... Chiar și dintre cei ce au împlinit anul acesta 50 de ani, vor fi unii pe care anul 2000 îi va găsi în deplină luciditate.

Dacă acum 5—10 ani, multora li se părea că anul 2000 desemnează un viitor problematic în privința conținutului său; astăzi, termenul de un sfert de secol a devenit mult mai aproape de noi. Evenimente, procese sau transformări ce vor avea loc în acest interval de timp ne apar, în mare parte, cunoscutibile și, ca atare, previzibile cu un grad satisfăcător de probabilitate.

1

Disponem de o prognoză a dezvoltării social-economice aproape pînă la sfîrșitul mileniului, în care sînt formulate clar opțiunile fundamentale ce rezultă din Programul Partidului Comunist Român și strategia corespunzătoare.

Valoarea acestei construcții viitoarești depinde, însă, de măsura în care proiecțiile, prognozele și planificările respective iau în considerație schimbările ce intervin în structura și dinamica persoanei umane, în motivația și în comportamentul său, nu numai în condițiile sale de existență, ci și în modul de viață, în stilul de viață al indivizilor, respectiv al colectivității, ca făuritori ai dezvoltării sociale: subiect istoric. Această centrare a atenției asupra omului devine și mai necesară dacă de la domeniul propriu-zis economic trecem la cele mai complicate ale relațiilor social-politice și interpersonale.

Realizarea unor proiecte de dezvoltare socială depinde în mod hotărîtor de *resursele umane* disponibile, *calitatea omului* angajat într-un proces de schimbare sau transformare a sistemului social își pune amprenta asupra rezultatelor. Mai mult, înainte de a ajunge la înfăptuiri sau insuccese, pecetea nivelului și a calității membrilor unei societăți se manifestă chiar în alegerea scopurilor și mijloacelor...

2

Prognozele, planificarea se preocupă, cu prioritate, de cadrul material al existenței colectivității și individului. Pe bună dreptate. Supraviețuirea trebuie asigurată mai întîi, condițiile materiale ale dezvoltării, calitatea socialistă a temeiului vieții tuturor și a fiecăruia. Proiectarea viitorului nu se limitează însă la infrastructura tehnică-materială, la structura economică. Ea include și o strategie de dezvoltare a suprastructurilor, atît sub aspect instituțional, cît și sub acela, mai dificil de conturat, al evoluției spirituale.

Transformările determinate, condiționate sau, pur și simplu, posibile datorită revoluției socialiste și a celei științifice-tehnologice constituie cea mai radicală mutație a condiției umane din perioada istoriei scrise.

Vrem să construim o societate fără exploatare, asupra, fără factorii de alienare produși de dezvoltarea de pînă acum, o societate în care satisfacerea trebuințelor fundamentale, a cerințelor și aspirațiilor umane să nu fie manipulată.

Se pare că Robert Jungk are dreptate socotind cea mai gravă penurie a secolului lipsa de *imaginație socială*. Nu avem curajul sau nu sîntem în stare să imaginăm *forme noi de conviețuire și realizare umană*?

Gîndirea prospectivă s-a chestionat totuși, adeseori, cu privire la viitorul unor relații interpersonale fundamentale. În marile scenarii globale, se explorează care va fi viitorul familiei. Cu o rușinoasă și penibilă lipsă de imaginație, cu monotonie iterată, problema se reducea la examinarea alternativei: monogamie — durabilă sau temporară —, ori poligamie și polian-drie?... Alteori, problematizarea privea natura și formele erotismului sau sexualității. Nimic, ori aproape nimic despre *iubire*: afecțiunea reciprocă dintre oameni ca indivizi, de vîrstă, sex, origine, identică sau diferită, întruchipată în atitudini și relații interpersonale, dar și în cele față de grup, colectivitate. Prietenie, iubire părintească-filială, dragoste de patrie, iubirea de oameni, dragostea între parteneri de sexe diferite... Iubirea, la om, include, neagă și afirmă, suprimă și potențează atracția instinctuală — sexuală sau gregară a animalului: afinitatea unei ființe pentru alta. Este, poate, una din cele mai mari *invenții* ale geniului uman. Atît de tînăr dispărut, Leo Ferrero (în *Désespoirs*) intuise semnificația iubirii ca expresie a inven-ției sociale. Făcuse referiri chiar la texte marxiste. Nu fără îndreptățire. În pagini de o clar-viziune exemplară, Marx a reluat tema creștină a iubirii, într-o perspectivă cu adevărat *revoluționară*.

Pervertirea, denaturarea și, în esență, *dezumanizarea iubirii* în capitalism, prin transfor-marea ei în marfă: se schimbă pe bani. Aici, „banul” nu este luat numai în sensul obișnuit, nici dragostea. Marx nu are în vedere numai banala și prea puțin revelatoarea cumpărare a sa-tisfacerii sexuale, ci un proces social de depersonalizare și reificare a iubirii, substituirea plăcerii satisfacției și împlinirii dobîndite prin altul, — prin celălalt — cu *consumul* de juisări, înde-sulări, cu iluzii ale pseudo-realizării. El se referea la iubire ca *substanță a legăturilor perechi* de oameni, și a *oricărui raport uman fundamental*... De aceea, proiectul comunist al lui Marx cuprindea în sine programul de umanizare a tuturor raporturilor dintre oameni și pe acela al creării condițiilor în care „vei putea schimba dragostea numai pe dragoste”...

Nu ca utopie, ci ca „mișcare reală” de dezalienare, de împlinire.

Cîtez o pagină de mare densitate: „Dacă vrei să guști arta, trebuie să ai cultură artis-tică; dacă vrei să exerciți o influență asupra altora, trebuie să ai o reală capacitate de a-i stimula pe ceilalți, — citim la Marx —, fiecare din raporturile tale cu oamenii și cu natura trebuie să fie o *manifestare anumită* — în acord cu obiectul *voinței tale*, — a propriei vieți *indi-viduale reale*. Dacă iubești fără a trezi iubire îndreptată spre tine, adică dacă dragostea ta, ca dragoste, nu produce dragostea față de tine, dacă printr-o *manifestare vitală* a ta, ca om ce iubește, nu devii *om iubit*, dragostea ta e neputincioasă, este o nefericire.”

3

Reașezat în context, pasajul citat nu vorbește, bineînțeles, despre o accidentală și banală „dragoste neîmpărtășită”. Penibilă, dar și ridicolă. Ci despre cu totul altceva: despre iubire, ca *manifestare vitală* a omului, ca realizare a lui în esența sa, *în și prin* „celălalt”, considerat, în acest raport, *condiție necesară a propriei sale împliniri*. Condiția, în același timp, nece-sară și suficientă o constituie însă reciprocitatea acestei trăiri: „iubind” și să fii „iubit”.

Aici, iubirea nu se limitează la atracția erotică spontană, întîmplătoare, prin natura sa, și de aceea trecătoare odată cu satisfacerea ei. Bineînțeles, nici nu se neagă importanța sexua-lității și a erotismului. Marx nu acceptase niciodată conceptul feudal-creștin sau burghez-filistin al iubirii de-sexuate, înstrăinată de senzualitatea naturală și esențială a omului. Dim-potrivă, el *condamnă*, sub aspect moral, această viziune fătarnică de pseudoasceză pentru caracterul ei nesincer, fals, mincinos. Iubirea, despre care vorbește Marx în textul reprodus, e o parte componentă — și anume una esențială — a proiectului său de formare conștientă a unui om nou și a societății ce-i corespunde. E — să o spunem de la început — *iubirea liberă și liberatoare*, producere și reproducere a forțelor esențiale ale omului ca scop în sine, dez-alie-nată, reîntoarsă — într-un lucid proces de creație — la esența sa umană și umanizată.

Iubirea — la fel cu familia, ce reprezintă doar *una* din manifestările ei posibile — a fost și este denaturată, insistă, îndeosebi, Fr. Engels să o dovedească. Anume, datorită instrumen-talizării sale în serviciul proprietății private. La fel cum desființarea, de fapt depășirea alie-nării economice, politice, spirituale presupune o critică teoretică și practică a formelor sale istorice, generate de proprietatea privată, iar în realizarea sa supremă, de cea capitalistă, la fel presupune și depășirea alienării dragostei, o critică teoretică și practică a formelor sale isto-ric denaturate și pervertite prin identificarea ei cu o modalitate a proprietății private.

4

Prostituția, ca manifestare concretă a degenerării iubirii *reciproce* dintre două persoane în consumarea capacității unei persoane (echivalentă cu „forța de muncă”) de către o altă persoană pentru a îndeștula o nevoie, a obține o satisfacție sau o juisare, prostituția, în sens restrîns, observă Marx, nu este decît o „expresie particulară a prostituării generale... care cuprinde nu numai pe prostituat, ci și pe acela care prostituează”.

„Cumpărarea” capacităților celui alt nu se face numai cu *bani*, ci și cu poziție socială (statut, rol), cu transmiterea influenței sociale, a prestigiului etc. Această „cumpărare” — în care „cumpărătorul” deține o „putere care inversează totul”, „transformă fidelitatea în infi-delitate, iubirea în ură, ura în iubire, virtutea în viciu, viciul în virtute...” — această „cum-

părare", așadar, se extinde apoi de la capacitățile celui alt la persoana acestuia. „Cumpărătorul” sau „consumatorul” (deținător al „puterii care inversează totul”) transformă persoana ce deține capacitățile și calitățile necesare plăcerii, satisfacerii cerințelor sale în *obiect de proprietate privată* — posesiunea fizică nemijlocită „îi apare ca singurul țel”. Iubirea se reduce la dreptul de proprietate privată exclusivă. Persoana „iubită” și „iubitoare” se degradează în *obiect de posesiune exclusivă* — de fapt, posesiunea exclusivă devine obiectul iubirii degenerate și nu persoana celui alt. Regăsirea omului, ca om, în iubire — la fel ca în muncă sau în alte activități sau raporturi fundamentale — presupune depășirea alienării în care a ajuns, depășirea identificării structurii iubirii cu structura proprietății private și a posesiunii corespunzătoare. „Proprietatea privată ne-a făcut atât de stupizi și de unilaterali, încât un obiect devine *al nostru*, abia din momentul cînd îl avem... sau cînd este nemijlocit în posesia noastră, cînd îl mîncăm, îl bem, îl purtăm pe corpul nostru, îl locuim etc...” Vom numi această formă a iubirii identificată cu proprietatea privată exclusivă: *iubire posesivă*.

5

Iată, prima și cea mai fundamentală depășire a iubirii degradate de proprietatea privată exclusivă: *iubirea ne-posesivă*.

Negarea dialectică a „iubirii” posesive (proprietate privată exclusivă asupra celui alt transformat în obiect generator de plăcere) constă în *iubirea non-posesivă*. Aceasta, evident, nu înseamnă trecerea celui alt în posesia tuturor (= proprietate privată capitalistă universalizată), Marx respinge cu dispreț această vulgarizare. Iubirea non-posesivă constituie, prin negarea principiului privat-capitalist, o substanță pozitivă. Discuția nu se poate limita însă la raportul dintre bărbat și femeie, respectiv dintre femeie și bărbat, deși acesta este — cum spune Marx — „relația nemijlocită, firească, necesară a omului cu omul”. Fără îndoială, „după această relație ne putem face... o idee despre ansamblul gradului de cultură al omului. Din caracterul acestei relații rezultă în ce măsură *omul* a devenit... *om* pentru sine... Din ea rezultă... în ce măsură comportarea naturală a omului a devenit *umană*,... în ce măsură *natura sa umană* a devenit pentru el *natură*. În această relație se manifestă, de asemenea, în ce măsură... *ceilalți oameni*, ca *oameni*, au devenit pentru el o *trebuință*...”

Cu această formulă, Marx determină esența iubirii non-posesive: iubire ce-și găsește împlinirea, ce oferă satisfacție și plăcere *nu* prin instrumentalizarea celui alt (obiect înzestrat cu proprietatea de a servi la producerea plăcerii, satisfacțiilor proprii și prin manipularea trebuințelor sale), ci prin *personalizarea celui alt*. Deci, prin *descoperirea rațiunii plăcerii proprii în și prin plăcerea celui alt*, a satisfacției proprii în și prin satisfacția celui alt, a împlinirii proprii în și prin împlinirea celui alt: *existența celui alt* — partenerul în dragostea dintre două persoane de același sex ori de sexe contrare, dintre părinți și copii, dintre individ și comunitatea națională, umană etc. — realizarea celui alt devine o condiție a existenței și realizării proprii. E *dăruire*. Nu ca sacrificiu pentru (în folosul) celui alt, ci *dăruire* în care și prin care cel ce dăruiește și se dăruiește nu se simte și nu se consideră diminuat, sărăcit, privat de ceva, ci, dimpotrivă, potențat, îmbogățit, împlinit.

Iubirea non-posesivă înseamnă suprimarea în fapt a egotismului și egoismului. Complementare. Convergență.

„În ce moment, în fond, doi iubiți ating cea mai deplină posesiune a lor înșiși dacă nu în acela în care unul și altul se afirmă pierduți în celălalt.” (Teilhard de Chardin)

6

Asistăm de pe acum la mișcări reale, de spargere a formelor și de repudiere a conținuturilor „iubirii” posesive: liberarea femeii, emanciparea tineretului, aspirația după modalități noi de viață comunitară, colectivistă, reafirmarea solidarității naționale, de clasă, umane... Sînt germeii iubirii non-posesive, care este, de fapt, iubirea *umanizată*. Ea nu-și croiește drum de la sine. Dimpotrivă, întâmpină rezistențe strașnice. Condițiile materiale și spirituale necesare există potențial, condițiile suficiente nu se constituie decît ca rezultat al opțiunii și acțiunii conștiente a oamenilor. Realizarea acestui nou tip de iubire — ca *structură fundamentală a raporturilor interpersonale* — presupune o totală reconstrucție a societăților și a oamenilor. Echivalează cu instaurarea *unei noi civilizații* în care „a fi” are prioritate față de „a avea”. Premisa acesteia o formează maturizarea societăților socialiste, comuniste.

Prin principiul iubirii non-posesive am indicat o tendință posibilă, realizabilă, cu mari eforturi, dar extrem de dezerabilă.

Care vor fi formele concrete ale iubirii non-posesive? Este prematur să căutăm răspunsuri; poate, nici nu ar putea fi articulate încă.

Pare a fi extrem de probabil, în schimb, că decelarea acestei alternative față de formele tradiționale ale iubirii, degenerate prin prelucrarea structurii proprietății private exclusive, oferă o șansă pentru inventarea unor noi modalități de creare de sine a omului. O șansă. Valorificarea acesteia depinde de curajul și capacitatea noastră de a ne imagina altfel de cum am fost și sîntem.

PAVEL APOSTOL

AVRIL

Ros de nevroze
 Alerg prin oraș...
 Avril cu nervi!
 Umblă nebunul
 Și salută fetele:
 „Omagiile mele”.
 Ele, lunare,
 Lasă harfe blonde
 În văzduhul pur.
 Pe un aeroport londonez
 Au fost furate briliante.
 S-au mai ciocnit pe undeva trenuri,
 Un uragan vine din Bangladesch.
 Lovituri de stat,
 Morți și răniți pe șosele,
 O bătrână vorbește singură
 Și strânge la piept o plină.
 Ambuscadă la stop,
 Elevele, rău
 Și-au mai scurtat fustele.
 Într-un demodat Rolls
 Trece ambasadorul englez...

Poezii de EUGEN BARBU FĂRĂ TITLU

Și dacă șampania nopții
 Mă va face să cred că toate statuile din
 grădina Borghese
 Vor fugi peste acoperișurile incendiate,
 Papi, Împărați, atleți și concubine
 regale
 Conduse de Paoline, acea fragedă
 invenție a materiei,
 Curva de rang înviată de marmură sub
 palmieri...

Dar în noaptea asta, nu prizonieră,
 Ci Eliberare a Timpului plin de strigăte
 Și de idei, când Roma geme în piatră
 Împotriva ruinei,
 Vechi înfrângeri și plînsete ale artei
 Din care inimi încă mai cad din trupuri
 trușe,
 În această nebună noapte, când orașul
 Nu-i decît un supus regret
 La porțile amintirii...
 Eu parcă nu mai sunt...

Roma, aprilie '72

MIHAI VITEAZUL

SIMBOL AL VITEJIEI VEACURILOR ROMÂNEȘTI, AL LUPTEI PENTRU UNIRE

Existența istorică a lui Mihai Viteazul — singurul dintre voievozii români pe care poporul l-a cinstit cu acest mîndru și bărbătesc epitet — constituie unul din cele mai fascinante capitole din istoria națiunii române.

Ea se aseamănă cu zborul unui vultur uriaș care, ridicîndu-se vertiginos de la o margine de zare, a ajuns să domine din cîteva filfiri întregul spațiu românesc, acoperindu-i toate piscurile, toate fluviile, toate cetățile și toate țările.

Urcușul său a fost distinct și impetuos!

Născut în 1558 ca fiu postum al lui Pătrașcu cel Bun, Viteazul a început prin a fi bănișor de Mehedinți în 1586, mare stolnic în 1590, ban al Craiovei apoi în 1592, numai peste un an, în 1593, voievod la Tîrgoviște, învingător cu faimă europeană la Călugăreni și la Șelimber în 1595 și 1599, principe la Alba-Iulia în același an, eliberator și stăpîn al Sucevei în anul următor, la 16 mai 1600 el se putea intitula, în numele spadei sale și a unității poporului român, „Domn al Țării Românești, al Ardealului și al Moldovei”.

Victoriile eclatante ale Viteazului au făcut ca în stemele sigiliului său domnesc să fie gravate atît vulturul Țării Românești și bourul Moldovei, cît și lanțul de cetăți al Transilvaniei, iar o publicație (aviso) de la Roma scria că „dacă a fost vreodată un principe în lume demn de glorie pentru acțiuni eroice, acesta este signor Mihai, principele Valahiei”.

Gloria sa a fost înregistrată și de ambasadorul Angliei la Constantinopol, Edward Barton, care scria reginei Elisabeta că „este un lucru de mare laudă, de nemai-pomenită faimă, ca ceea ce atîția împărați, regi și principii n-au putut spera să înfăptuiască vreodată, un Mihai, cel mai din urmă și mai sărac dintre domnitori, să izbutască a o face, zdrobind oștirea sultanului”.

Henric al IV-lea, faimosul rege al Franței, scria și el după campania din Moldova a lui Mihai: „Se zice că românul e foarte tare și că planurile lui cresc pe măsura izbînzilor”.

Cronicarul german Walter îl arăta ca fiind „vestit tuturor prin frumusețea armonioasă a trupului și prin statura lui mîndră; vrednic de lauda cea mai mare prin virtuțile cele mai alese în iubirea de țară”.

Diferiți pictori celebri ca Aegidius Sadeler, Franz Franken și alții îi popularizează falnica figură în tablouri și portrete considerate ca adevărate capodopere, care s-au impus prin măreția și gravitatea subiectului, și care au fost multiplicare apoi în numeroase copii. În prima jumătate a anului 1601, înainte de moartea Viteazului, unul din portretele sale a fost reprodus în selecta colecție a lui Domenicus Custos, *Atrii Heroici*, alături de alți mari căpitani ai lumii.

În momentul marilor sale victorii de la Călugăreni și Giurgiu, Mihai reprezenta speranța de libertate nu numai a românilor, ci și a popoarelor din sudul Dunării, a bulgarilor, sîrbilor, croaților, albanezilor, grecilor, care, alergînd sub steagurile sale, vedeau în voievodul român pe propriul răzpunător și eliberator al lor.

Din nord, din regatul polono-lituan, prin feudații adversarii politici regelui Sigismund al III-lea, îi veneau de asemenea asigurări de sprijin și solicitări de colaborare care se ridicau pînă la a-i oferi coroana Poloniei.

Nimeni dintre români nu cucerise pînă atunci o glorie mai înaltă, și nimeni nu întruchipase cu mai multă vigoare ideea ce avea să devie apoi ideea motrice a întregii noastre istorii: *necesitatea realizării unității politice a poporului român*.

Prin Mihai, prin acest Achile al românilor, prin izbînzile și cuceririle sale, prin stăpînirea sa fulgerătoare asupra celor trei țări românești, se anticipau concepții național-politice care abia mai târziu aveau să fie formulate programatic, și se deschidea o pagină în istoria poporului român pe care nimeni nu va mai putea-o întoarce, la baza ei aflîndu-se unitatea teritoriului românesc, unitatea limbii, unitatea culturii populare, și, din veac în veac tot mai accentuată, conștiința solidarității românești.

Politica lui Mihai Viteazul, născută din necesitatea constituirii unui bloc românesc împotriva dominației otomane, avea să devină politica întregului popor român, el fiind precursorul unirii proclamate la 1 decembrie 1918.

Stăpîn pe cele trei țări românești și privit cu admirație și încredere de către popoarele din Balcani, domnia lui Mihai deschidea perspective grandioase de largă politică europeană, bazată pe solidaritatea popoarelor împilate și dornice de libertate. După sultanii de pe malurile Bosforului, cei care se considerau amenințați de planurile voievodului de la Dunăre au fost Habsburgii și regii poloni, care rîvneau și ei la stăpînirea țărilor române și care, în lupta împotriva Imperiului otoman, nu vedeau decît o nouă ocazie pentru a-și întinde și consolida dominația lor. La Viena, în care Mihai văzuse o clipă un aliat firesc împotriva vrăjmașilor săi, se puse deci la cale distrugerea unității înfăptuită prin biruința de la Selimber, și, în cele din urmă, însuși asasinarea marelui viteaz.

Ca într-un caleidoscop halucinant se desfășoară de acum înainte capitolele nefecuririi Viteazului. Răscoala nobilimii transilvănene care-l recunoscuse ca principe și-i jurase credință, Mirăslăul, intrarea polonilor în Moldova și Țara Românească, trecerea Dunării de către turci, pierderea tronului de la Tîgoviște — baza puterii sale —, drumurile și intervențiile umiltoare la Viena și Praga, perfidia împăratului Rudolf al II-lea, falsă împăcare cu Basta, noua și ultima victorie de la Guruslău (24 iulie /3 august 1601) cîștigată împotriva nobilimii trădătoare, și în sfîrșit, ca într-o pagină de apocalips, uciderea mișelească pe Cîmpia Turzii (9/19 august 1601).

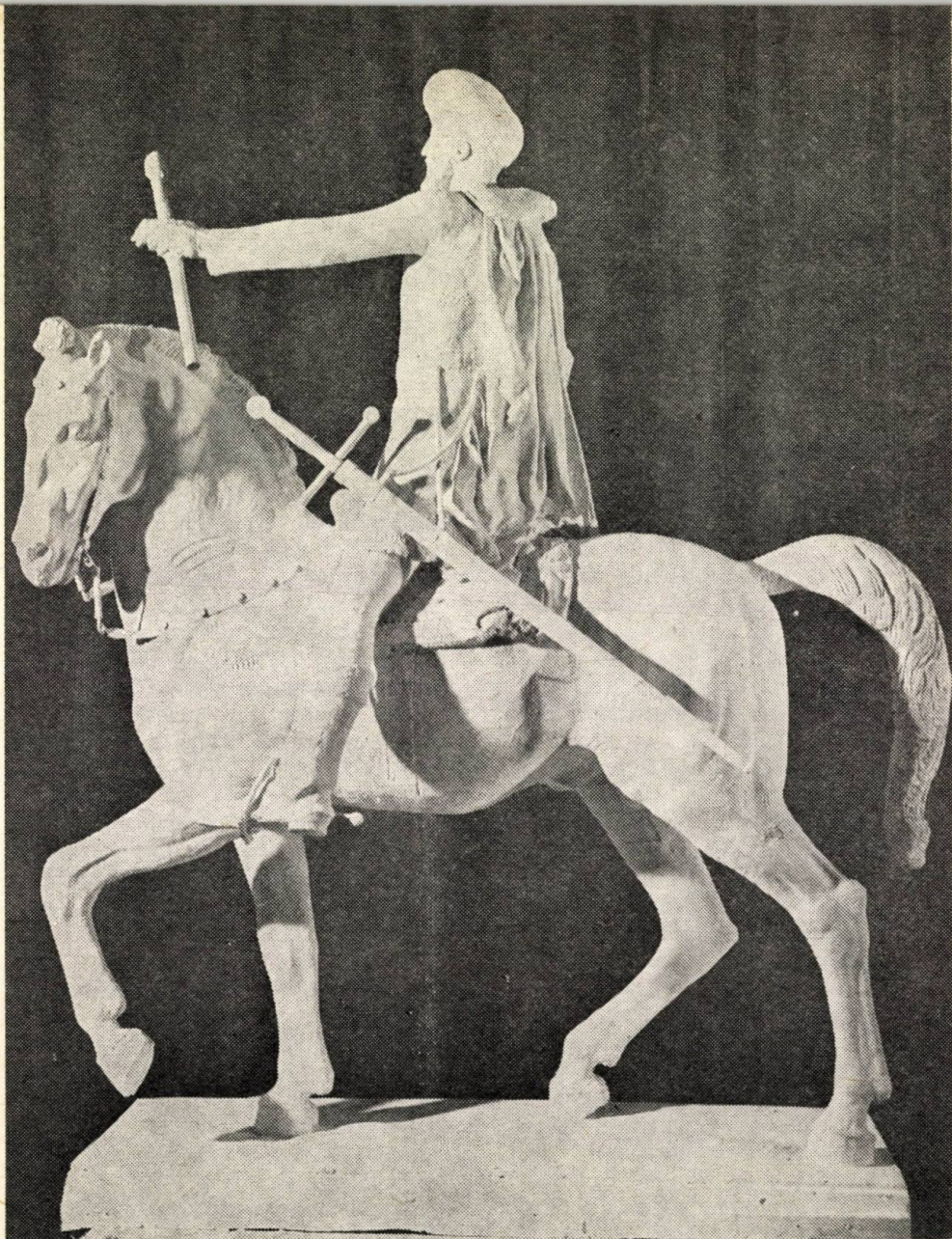
Din înaltul cerului, copleșit de mulțimea vrăjmașilor, vulturul speranțelor românești s-a prăbușit tot atît de brusc cum se înălțase.

Pisania de pe lespede de piatră de la Mănăstirea Dealului înfățișează în zguduitor accent de cronică tragică încheiere a epopeii marelui erou: „*Aice zace cinstitul și răposatul capul creștinului Mihai, Marele Voievod ce au fost domn Țării Românești și Ardealului și Moldovei; cinstitul trup zace în cîmpii Tordei și cînd l-au ucis Neamți, ani au fost 7109 (1601) în luna august 8 zile. Această piatră o au pus jupan Radu Buzescu i jupîneasa Preda*”.

Vuietul zborului său a fost imens, adînc străbătător în zări și veacuri. Tragedia de pe Cîmpia Turdei, urmată de profanarea trupului despărțit de capul pe care ultimii săi devotați îl luau în grabă și-l aduseră în țara din care se ridicase, a devenit punctul de plecare al unei conștiințe politice care nu va mai putea fi înăbușită, Mihai Viteazul întruchipînd simbolul luptei pentru unirea și independența poporului român.

Nimeni n-a mai putut uita de atunci că „cinstitu-i trup zace în cîmpii Tordei”, așteptînd întoarcerea capului în firidele căruia s-a zămislit cea mai înaltă dintre ideile istoriei noastre.

Epopeii i-au urmat, cultivată și înflorită neconținut de istoricii și scriitorii români, aureola cu străfulgerări legendare, semnificația frenetic patriotică ce avea să țină în mod permanent pasul cu ideea unirii, cu dezvoltarea și în cele din urmă cu realizarea ei.

MIHAI VITEAZUL — Sculptură de HORIA FLĂMÂNDU

Cu cît lupta pentru unire devenea mai tumultuoasă, mai aprigă, cu atît amintirea Viteazului devenea mai obsedantă, luînd în inima vizionarilor proporții homerice.

Iată-l întruchipat într-o poezie populară culeasă de Vasile Alecsandri: „Auzita-ți de-un oltean,/ De un oltean de-un craiovean/ Ce nu-i pasă de sultan?/ Auzita-ți de-un Mihai/ Ce sare pe șapte cai/ de striga Stanbulul vai?”.

Din tradițiile și cîntecele poporului imaginea sa a trecut furtunoasă în paginile cronicarilor și ale istoricilor, rînd pe rînd Stoica Ludescu, Samuil Micu, George Șincai, Petru Maior, Florian Aaron, M. Kogălniceanu și, mai presus de toți, N. Bălcescu, arătînd că prin luptele sale Mihai Viteazul a „lucrat la crearea naționalității românești, la unirea tuturor românilor într-un stat politic”, ideea unirii fiind „singura mîntuitoare pentru noi”, și care, astăzi, (Bălcescu scria în 1847!) trebuie să fie ținta politică a românilor”.

Scrierea lui Bălcescu consacrată marelui erou — *Românii supt Mihai Vodă Viteazul* — reprezintă nu numai un moment de erudiție istorică, cel mai înalt ridicat eroului pînă atunci, de poezie și limbă literară, ci totodată și un catechism național adresat tuturor contemporanilor și urmașilor.

Poeții, la rîndul lor, au adus personalității eroice a marelui voievod strălucirea simbolurilor romantice, a evocărilor sublime. Pentru Ioan Heliade Rădulescu în *O noapte pe ruinele Tîrgoviștei* (1836) și apoi în *Mihaida* (1846), Viteazul fusese un vultur „poruncitor” pe toată România, și apoi „bărbatul cel mare ce singur întreprinse și fapta independenței și fapta de unire”. D. Bolintineanu în *Legende istorice* i-a închinat un ciclu dintre cele mai înflăcărâte — *Cea de pe urmă noapte a lui Mihai cel Mare, Muma lui Mihai, Mihai și călăul, Mihai scăpînd stîndardul* etc. — în viziunea sa eroul fiind un Hamlet al libertății: „Cei ce rabdă jugul și a trăi mai vor / Merită să-l poarte spre rușinea lor”

Pentru Vasile Alecsandri, la ridicarea monumentului din 1875, Viteazul era un „Gigant din alte timpuri, fruntaș între eroi. / Oaspe de bronz scump nouă, sosit iar printre noi” pentru a fi — prin exemplul său — „salvatorul” întregului popor.

Nici un poet n-a găsit însă metafore mai cutremurătoare în evocarea lui Mihai, ca George Coșbuc în poezia *Pașa Hassan*, amintitoare a bătăliei de la Călugăreni, în spaima căruia: „Sălbatecul Vodă e-n zale și fier / Și zalele-i zuruie crunte / Gigantică poartă o cupolă pe frunte / Și vorba-i e tunet, răsufletul ger / Iar barda-i din stînga ajunge la cer / Și Vodă-i un munte.”

Vizitînd în 1905 Alba-Iulia — după ce în 1900 scrisese o „Istorie a lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc” — N. Iorga avea să evoce victoria lui Mihai de la Șelimber și să afirme cu patosul lui inegalabil: „Atunci (la 1599) minunea care după trei sute de ani încheiați nu ni poate ieși din minte, cum nu ne va ieși cît vom dăinui pe lume, se îndepline. Prin porți care s-au dărîmat de mult, ca și izbînda noastră, un „valah” intră în Bălgradul crailor Ardealului, îmbrăcat în hainele lor de paradă și aducînd cu el oștile românești, mulțimile „ciobanilor” care biruiseră, și steagurile purtînd crucea răsăriteană înălțată pe cîmpul bătăliei cîștigate... Luni de zile a stat aici pe acest petec de deal ardelenesc Mihai, voinicul nostru, viteazul nostru, stăpînind din Sătmăr pînă în Secuime, pînă la Nistru apoi, și din codrii Maramureșului pînă la Dunărea cîntecelor străbune”.

Veacurile nu făceau decît să-i crească amintirea și să facă din ea un gînd de fiecare zi al tuturor patrioților români.

În 1916, în plină furtună europeană și românească, N. Iorga ține să precizeze că „Mihai străbunul a fost neconținut legat de orice avînt al nostru pentru dezrobirea neamului, către adunarea laolaltă și legarea pentru totdeauna a fărîmelor trupului nostru național. Biruința lui lumina dintr-un trecut tot mai îndepărtat, și noi o vedeam dintr-un tot mai apropiat viitor”.

Ceea ce visaseră atîtea generații sub steaua Viteazului, avea să se înfăptuiască la 1 decembrie 1918 în Alba-Iulia triumfului său de la 1599, cînd, din voința tuturor celor asupriți de veacuri, se proclama, pentru vecie, acum, unirea Transilvaniei cu Patria Măma.

Mîndrul chip al lui Mihai, și odată cu el susținerea neabătută a ideii căreia el i-a căzut jertfă, călăuzesc și inspiră și astăzi cîntecele și prozele scriitorilor români. Paul Anghel i-a consacrat un poem dramatic, Titus Popovici un mare scenariu, Dumitru Almaș și Radu Theodoru romanele *Frații Buzești* și *Vulturul*, Mihnea Gheorghiu o nouă creație dramatică (*Capul*), cărora li se adaugă, îndeosebi din partea poezilor tineri, un mare număr de imnuri și ode.

De sub dalta lui O. Han a țîșnit în 1968 marele monument ecvestru de la Alba-Iulia.

La cea de a 375-a comemorare a morții Viteazului, toate inimile românești se înclină cu pietate și mîndrie patriotică în fața amintirii sale.

VASILE NETEA

Al. Piru

POEZII

Lupul singuratic

Cînd în oglindă mă privesc
Un singuratic lup apare,
Nu, chipul lui nu-i omenesc,
Cu fiara seamănă mai tare.

Căci sint reflexe de oțel
În ochii lui, iar părul sur,
Întors pe spate-i stă rebel
Și-nțeapă aerul din jur.

E animal și are-o vină
Pe care și-o cunoaște bine:
El pentru toți e o jivină
Deși feroce și cu sine.

Nici o lupoaică nu-l mai cheamă,
Toate-l întîmpină cu ură.
Cei mici îl ocolesc cu teamă,
Cei mari scot cîte-o-njurătură.

Lupul lovit nu mai cutează
Să-i măsore cu colții lui,
Nici mîntea nu-i mai este trează
Și nici grumazul tare nu-i.

Deunăzi, cînd venea pe cale,
Căzu în cursă c-un picior
Și de nu și-l rupea din șale
Îl sechestra vreun vîdător.

Dar pare-se că nu-i scăpare
Pentru jivinele rănite
Și iarăși cu îndeminare
Cărrile i-au fost oprite.

Pe cînd fugea cu plumb în oase
Să-și mintuiască biata piele
Căzu captiv unei frumoase
Între viclenele-i rețele.

Înțelegînd de ce femeia
S-a obosit astfel să-l prindă,
Lupul se-mpacă cu ideea
Și se contemplă în oglindă.

Binecuvîntare

Binecuvîntat jocul întîmplării,
Constelațiile, primăvara,
Anul, luna, ziua, ceasul,
Clipa întîlnirii, ploaia, seara.

Binecuvîntat fie locul
Unde ai venit pe lume,
Binecuvîntată marea
Care te-a scos ca pe Afrodita din spume.

Binecuvîntat fie soarele
Care ți-a țesut părul de aur,
Binecuvîntat ingerul iscusit
Care din marmură ți-a fost faur.

Binecuvîntat fie diamantul
Flăcărilor din ochi, raza gurii,
Albul de zăpadă al dinților,
Grația de nespus a făpturii.

Binecuvîntat fie surîsul,
Sunetul glasului cristalin,
Mlădierea de trestie a trupului,
Șoldul ca pintecul ulciorului plin.

Binecuvîntat numele tău Joy,
Joan, Juanita, Giovanna,
Jeanne, Jehane, Ivanka,
Johanna, Yana, Ioana.

Binecuvîntat cine mi-a dat vederea
Ca să te privesc, semn al frumuseții cerești,
Binecuvîntată muza poeziei
Rîndurilor pe care le citești.

Carpe diem

Andy yo caliente
Y riase la gente
Gongora

Să am eu fericirea de-a iubi
Și ridă lumea cît o vrea de mine!
Ea nu-nțelege cel mai mare bine,
Ce-nseamnă să trăiești deplin o zi.

Atîta timp cît universul ține,
Spre-a alunga tristețea de-a muri,
Iubește, e păcat a te opri.
Și ridă lumea cît o vrea de tine.

Ocupe alții scaunul regesc,
Tot hazul vieții este dragostea.
Nici glorie, nici ranguri nu-mi doresc.

Iubirea este lipsa cea mai grea.
Ușor de toate pot să mă lipsesc
Și ridă toată lumea cît o vrea.

Memoria

*Memoria reține puțin din tot ce-a fost
Uitarea-neacă totul în riul ei viscos
Devine totul searbăd, urt și fără ecou,
Oribil mi se pare tot ce-am crezut frumos.*

*Trecutul e-un cadavru închis într-un cavou,
Relicvă părăsită în fundul unui vis,
Un țipăt ce se stinge încet, fără ecou
Pierit mai înainte de a fi fost emis.*

*Și zîmbetul cu care inseninaî natura
Și bucele de aur în aer răsirate
Și ochii cei noptatici și parfumată gura
Trecut-au ca buchetul de flori desfoliate.*

*Nimic nu cruță timpul și iată că grumazul
Cel alb, rotunzii umeri și pieptul ridicat
Și mijlocul subțire și miinile, obrazul,
Piciorul sprinten, glasul sonor, au încetat.*

*Știi tu ce mai rămîne din tot ce ai avut,
Din splendida-ți făptură lucind precum o stea,
Cînd totul se coboară în recele trecut?
Trăiește vie încă doar amintirea mea.*

Sculptură de C. POPOVICI

Rugă

*La tine mă rog Ioană,
La preacurata-ți icoană
Din cer căzută aici jos
S-arate ce e mai frumos.
Minune pururi presimțită,
Madonă îndumnezeită
Pogoară lingă robul tău
Intrat în nesfîrșitul hău
Al iadului de suferinți.
Vino cu ochii tăi cumiști
Și toarn-un balsam în durerea
A celui care-a băut fierea
Din cupa dragostei întreagă.
Cu blindă mîna ta dezleagă
Demonica vrăjitorie,
Dă-mi iarăși marea bucurie
A clipei și numai c-o rază
Viața mi-o inseninează.
Ca Simion în stîlpul său
Sînt mai presus de orice rău
Și ca Sebastian mă las
Străpuns în fiecare ceas
De o săgeată-nveninată.
Milostivește-te odată,
Și-n inimă ținînd mai bine
Oprește-mi singele în vine.
Trimite foc ca să cobor
De pe înaltul foișor
Sau sus în zarea azurie
Să mor arzînd ca o făclie.
Ascultă ruga mea fierbinte
Ioană, sfință printre sfinite,
Și izbăvește-mă de chin.
Facă-se voia ta, amin!*

DORMIND

O pînză albă
întinsă aici,
o-am implorat.
Și cine-i namila
cu iarba pe cap?
Muntele
chiar dacă ești,
te dă la o parte, Munte!
Palmieri
și cocotieri domnilor,
nu vă cunosc.
Și grindina
cu bile de oțel,
cu nucile sale incasabile!
Și, suverană pe teritoriul
arid ca o altă Argolida secetoasă,
mereu ploaia,
piruete și tumbe,
spirale de fum,
opera bufă.
Și ploaia se repetă,
similară,
soră cu ploaia precedentă,
parcă am strigat bis, bis,
în marele teatru al lumii.
...Și, în unghere,
pe serpentine,
pythonul și cobra,
șerpilor cu ochelari,
veninoși la culme,
„intelligența“, „elita“,
„diabolicele inteligențe“
visînd la Roza Alchemica,
la tratate de magie
utile pentru ei,
pentru tagma lor șerpească.
— Pe tine, Cer,
din vedere doar, te cunosc:
ești foarte înalt.
Ție mă rog
Cer înalt:
o pînză albă
întinsă aici.
Și, pentru o ultimă oară
să mă adoarmă,
unde mi-e mama?

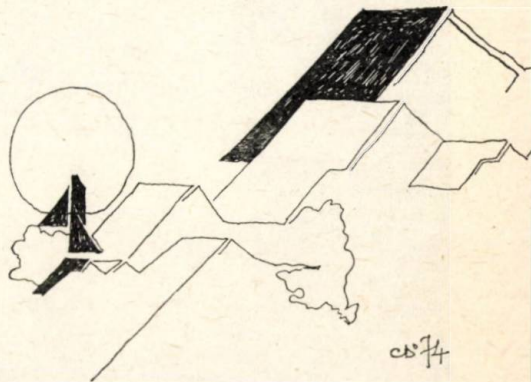
EMIL BOTTA

PARADA ORELOR

Ah, atîtea treceri colorate
ale zilei — oare le cunosc?
Ceasul remușcării, pe-nserate,
cînd o mîină mirosînd a mosc
suferă-ntr-o lucruri deflorate;
orele de dragoste-ale ploii,
cînd perechile de tineri sunt
orz și griu, și-i ciugulesc mierloii,
iarbă fragedă cu spic mărunt
pentru botul hămesit al oii;
alburia forfotă de pete
care-anunță zorile, și cînd
noaptea încă tremură-n scumpete,
și se-aude sus, din cînd în cînd,
glas de Lire și de Scorpii bete;
exultanța nălbilor la mare
în amurg, cînd florile se-aprind
dinlăuntru, ca o destrămare
de suave temple sub un grind
uzurpat de-o nălbă foarte mare;
lîncede amieze cu delicii
ce duhnesc a drojdie și vin,
cînd nebunii urlă în ospicii
și, la vocea lor cerească, vin
cu scalpeli-n mîină haruspicii.

Multe lucruri umblă pe la poartă:
toate-aș vrea cu tine să le-aștept.
Ah! dacă Iordanul ce mă poartă
liniștit, cu apa pînă-n piept,
n-ar cînta în drum spre Marea Moartă...
1 august 1975

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

cb 74

file eminesciene

(din manuscrisul 2287)

În Lista manuscriselor lui M. Eminescu din Biblioteca Academiei R. S. România (Opere alese, I, ediția a II-a, pp. 247—253), Perpessicius caracterizează astfel manuscrisul 2287: „(ff. 95) — original, legat în pînză (Viena-Berlin). Însemnări germane (nume de profesori: Lepsius, Zeller, Helmholtz); **Fragmentarium**; **Epigrame** (Pfeffel); **Cum oceānu-ntăritat...**, **Veneția, Maria Tudor** (sonete) etc.”.

Probabil că marele editor a lui Eminescu a făcut o încurcătură de fișe, pentru că în acest caiet nu se găsesc sonetele pomenite...

Manuscrisul aparține cu siguranță perioadei specificate, însemnarea de pe fila 34 verso — o meditație asupra moralei în istorie — concretizează considerațiile la războiul franco-german (1870—1871), în curs de desfășurare la data aceea: „Dacă germanii ar fi bătuți, iată cum s-ar schimba numirile...”

Fragmentarium-ul în limba română conține 26 de file, cîteva numai parțial scrise, în cîteva notele în limba română alternînd cu cele în limba germană.

Însemnările în limba română sînt, în majoritate, meditații pe teme de artă, morală, filozofie, cultură, ziaristică, antichități — probabil reflecții proprii (sau măcar trecute prin filtru propriu) după prelegerile universitare la care asista poetul, cum și în urma bogatelor și pătimașelor lecturi din această vreme. Fila 38 conține ciorna unei scrisori trimisă (?) la Timișoara, în care poetul se interesează de soarta fratelui său Nicolae. Filele 70—75, ultimele în limba română, conțin (cum de nu a observat nimeni pînă

acum?!) prima variantă a textului care a fost publicat (după ms. 2269, ff.19-39) sub titlul de [Archaeus].

Presupuneri istoricilor literari, (în primul rînd G. Călinescu, apoi, în cea mai recentă ediție, Eugen Simion și Flora Șuteu) că textul din ms. 2269 ar fi un „probabil” avertisment la „Avatarii faraonului Tlă” se vor schimba acum în certitudine. Varianta din ms. 2287 se termină astfel (f. 75): „Cu povești ne leagănă lumea, cu povești ne adoarme... Ne trezim și murim cu ele... **De ce să n-o auzim și pe aceea a regelui Tlă?**” (s. n.). Cu această identificare se schimbă și data concepției „Avatariilor...”, pe care istoricii literari o dădeau în perioada ieșeană (circa 1875) — devine clar că datarea trebuie întoarsă în urmă la perioada vieneză-berlineză.

De loc publicate, sau numai parțial, din textul românesc al acestui caiet, au rămas filele 4, 5v., 12, 12v., 19, 20, 34v., 35, 35v., 47 plus înția variantă a lui [Archaeus] (ff. 70 — 75). În afara acestora din urmă, pe celelalte le vom transcrie aici.

Lăsînd pe seama diferiților specialiști judecarea conținutului lor, noi ne-am străduit să le descifrăm cît mai complet și să le transcriem cît mai fidel — operații neînchipuit de dificile. Transcrierea a avut în vedere normele după care se alcătuiesc astăzi edițiile din Eminescu. Am pus între paranteze drepte cuvintele incerte, iar pe cele neidentificate le-am marcat cu trei puncte între paranteze drepte.

GHEORGHE SUCIU

/1.4/

În dispoziția sufletească, care se numește cu chieș — în orice caz efectul unei băuturi, ochiul are un fel de luciditate, poate în urma eliberării inteligenței de grijile zilnice, care face ca toate lucrurile să apară într-o lumină proprie — poate cea adevărată — lumină oarecum estetică, căci într-adevăr în asemenea momente par toate caracteristice, și de aceea frumoase. E ciudat ce impresie îți face atunci un microcefal, un dobitoac, un strigău. Treaz fiind toate aceste chipuri îți pot fi indifferente, nici le observi, nici te interesează. Curățită inteligența de această greutate a zilei, de nepăsare, fiecă intîmplare, fiecă om face asupra-ți o impresie marcată, și se pare c-ai ceti, sau mai des c-ai privi o comedie. Ce șeme proaste îți par atunci cei mai mulți oameni. Este un flor înaintea ochilor, dară unul diamantin.

— E ca și când ai privi printr-o prismă — care dă lucrurilor mărgini de curcubeu, va să zică li le [desenează] c-o regularitate matematică. Orice strigare e mai supărătoare, și ieșită dintr-un piept de prost sau de om beat, ea se și manifestează ca atare, distingerea e mai clară, deși omul este ceea ce se numește treaz. Hanswurstiada se dezvoltă atât de omidic înaintea vieții, atât de grețosă și clară totodată, dar totodată atât de indiferentă în privința voinței, încât această stare seamănă mult cu momentele argintoase ale poeziei, în care omul vede umbra luminoasă a lucrurilor, fără ca ele să-i escite voința.

/1. 5 v. prima jumătate: note în limba germană/

Interesul întovărașit de minte (sub forma minciunii), interesul fără minte (sub forma neroziei), interesul bine înțeles față cu cel rău înțeles, iată cele două părți a unui ș-aceluiași simbur, ce mișcă istoria: egoismul.

Cu cea mai mare luare aminte trebuieșc cercetate așa numitele acte de devotament, de curagiu, de abnegațiune. Cel puțin 90 din 100 sunt flori istorice, însă nu adevăruri.

/1. 12 prima jumătate/

Precum fiecă lege civilă are ocazia prin care s-a născut (*occasio legis*), care servă de normă la aplicarea ei și este unicul criteriu contra abuzurilor, ba fără care ar rămîne neînțeleasă, tot astfel fiecă regulă, teorie, abstracțiune chiar își are durerile ei de naștere. Și nu o dată ci cu fiecare individ.

Abia cu ocazia unei întâmplări dureroase omul se pătrunde ce adevărată fuse cutare regulă de viață și din momentul acela ea devine pentru el — nu o teorie pură, pe care-o știa și mai nainte, ci un călăuz concret. Ea se naște în el într-un mod dureros. Tot astfel e c-o abstracțiune. Prin învățătură nimeni n-o capătă complectă în capul lui. Trebuie ca figura [construită] în linii [numai] în capul lui să capte viață și culoare printr-o întâmplare oarecare. Ea se naște în el în genere atunci, când nu coincidența [deabia] icoană purtată de el, și adevărul vădit îl atinge dureros.

/partea a doua a filei/

De ce când cineva (oricine ar fi) citește biografia unui geniu, cearcă a găsi, încifrează chiar trăsuri ale individualității sale în acele trăsuri mari ale unui bărbat însemnat? Fiindcă într-adevăr în fiecă organism omenesc sunt potenția coardele omenirii întregi. Nu vorbim de treaptă — acestea sînt infinite. Poate că de acolo se esplică plăcerea ce oamenii o găsesc în operele poezilor — și de acolo coincidența cea ales uimitoare în pasajuri, ba în cugetări organice întregi a autorilor celor mari. Este același om, care trăiește în toți — și naturi inferioare cred cum că s-a plagiat unii pe alții, pe când poate nici nu s-au citit.

/1. 12v. continuare la nota precedentă/

Și fiindcă fiecare regăsește simburile individualității sale în cei mari, crede de datorie a reda în comentarii și ramificațiunile individuale ale acelui simbur, de aici apoi se nasc diferiții glosatori și explicatori cari de cari mai/proști/ |ai/ autorilor mari.

/1. 19/

Numai faptul cum că o concentrare de elemente, un compromis organic al lor nu le poate conține decît pe ele însuși — |ca în embrio/ destul pentru că palpabil, ca acest organism să fie cel mai rău din toate posibile, căci dacă nu le-ar conține pe toate, n-ar mai fi un compromis al tuturor.

Cum că nici nu poate conține mai mult decît cele date este evident, căci n-are de unde. Așa dar în natura lucrului pare, că dacă admitem un compromis de puteri vii ale naturii, acesta nu poate fi decît cel mai defectuos din toate cele posibile, căci legile acelor puteri fiind de dinainte stabilite, ele nu pot face nici mai mult nici mai puțin decît tocmai ceea ce pot. Presupunînd c-ar putea face mai mult or mai puțin atunci n-ar mai fi ele ci altele, și sub |acele/ împrejurări, ar intra caeteris paribus aceeași regulă și măsură descrisă mai sus. Pentru a |privi/ o lume perfectă

am trebui să presupunem o lume fără legi și fără necesitate. Unde e lege și necesitate, toate ființele ce nasc sub dictatul ei, trebuie să fie imperfecte, avizate a grămădi condiții de existență pentru a întreține acest compromis odată făcut, doritoare, prin urmare nefericite. Cum că în acest proces de acumulare de condiții [prima] este individualitatea lor și celelalte sînt [conservate] întrucît li sunt folositoare și/... / întrucît sunt indifferente se-nțelege de sine.

/f. 20/

Cum că oamenii știu istorie fără să-nvețe nimic de la ea, e un semn, că istoria este voință și nu teorie, ce se poate învăța și-/alle non discitur/. Inteligența este condamnată a juca rolul de salahor al voinței, cum se vede aceasta în jurnale și în opinia publică în genere. Ea este într-adevăr l'avocat du diable, pre cînd toată filosofia istoriei e concentrată în fraza latină: *Stat pro ratione voluntas*. De aceea în genere toată literatura politică, toată istoria optimistă, toată, toată filosofia, care rezumă în sine starea de bucurie sau neplăcere a unei epoce și e espresia, fisionomia ei, nu sunt decît tot atîtea pagini ale opului l'avocat du diable. De aceea și este de un singur zisă, de altul dezisă — este vină în ele, este interes, este voința. Adevărat nemuritoare, inocente în felul lor sunt numai acele produse născute dintr-o mare superfluență a creierului, care a/ paralăsat /sau cel puțin s-a eliberat pe deplin de voință. În van vei spune, că istoria învață, că răsboaie, ură, nedreptăți, răutate nu duc decît la o credință efemeră, va să zică la nimica, căci într-un timp nemărginit un secol e o clipă suspendată.

/f. 34v. a doua jumătate albă/

În zile de nefericire toate calitățile închipuite se prefac în tot atîtea defecte. Esemplul concret: francezii. — Ilaritatea e ușurință, limpezimea frivolitate, bunomia lor firească este lipsă de caracter, ascuțimea lor critică este doctrinarism, spiritul pozitiv este lipsă de profunditate. Dacă Germanii ar fi bătuți, iată cum cum s-ar schimba numirile pentru aceleași lucruri: ceea ce numesc profunditate ar numi pedanterie, strictețea statului nelibertate, idealismul nerozie, religiozitatea bigotism, armata militarism. În faptă nu există decît vicii, însă starea de măgulire în care se află un popor, în care se pune el și-l pun alții, îl face ca să dea numiri pompoase viciilor sale, căci simțămîntul pentru bine nu este înăscut neamului omenesc, și abia numai cînd răul care se prezintă în interese de stat și de filosofie optimistă capătă o palmă, durerea îl face a numi toate acestea așa numite virtuți cu numele lor adevărat. Inima omului este locuința răului și capul lui locuința minciunii.

/f. 35/

Din legile naturii rezultă că și legile oamenilor trebuie să construiască un *modus vivendi* prin dreptul public, care să fie cel mai rău posibil. În lupta pentru drept partea tare concede atîta cît trebuie să conceedă pentru a nu se nimici pe ea însăși, prin urmare creează o stare de lucruri, care-i cea mai rea din toate posibilitățile posibile. Ele apasă pînă la punctul unde pot apăsa — apăsînd mai departe puterea elementară, care-s ei ce-s apăsați, ar izbucni și i-ar zdrobi, dacă ar ridica de sine capul.

În caz dacă doctrinarii fac legi drepte și bune pentru oamenii în sine răi, atunce acestea legi devin și mai rele prin aceea că-s nepractice, să dau teren larg dezvoltării și egoismului personal, acesta se consumă în scurt timp, se abrutizează și-n urmă se nimicește. Legile Americii aduc cu sine ura căsătoriei, iubirea desfrîului, a beției, a băuturii de opium, uciderea copiilor (abortarea) — astfel încît deși condițiile de existență sunt bogate, totuși nu sunt oameni în Statele Unite, care să aibă în urma lor mai mult de două generații. Toată populațiunea consistă din emigranți și din fii sau nepoții de emigranți. Strănepoți nu sunt. Cu a treia generație vine neapărată [durere] și peire. Omul apăsător aspiră, cel liber,

într-o natură ca a Americii, ajunge adesea la uitarea dorințelor lui, acolo lincezește și desperă.

Aspirația este, caracterul apăsătorilor, desperarea a celor liberi. Legi liberale duc la națiuni bunome (cum sunt în genere cele romantice), la domnia celor răi. Elementul rău e izvorul voinței, energiei, puterii — el ajunge la guvern când vrei s-ajungă, ceilalți înșelați prin succese și frase, sunt dominați și duși fără de voință pe marea întimplărilor.

/I. 35v./

Cultivarea artistică și a civilizațiunii în genere. Arhitectură, sculptură și pictură. În morminte găsim scene din viața egipteană în colori. Astea dispar din ce în ce, colorile se efasează. Bem. Hassen. Vorbim acum despre a 4 și 5 dinastie mamelonică.

Egiptenii aveau puține colori precise, deci le puneau pe toate — dar știau a le pune astfel încît raportul lor e frumos. Pe un grund roșietic sau suriu. Formau o armonie înaintea ochilor. Și amestec de colori provine însă mai rar. Însă pe consistența colorilor dedeau mult ogru încît pe unde nu venea aer și străini, colorile pînă azi au rămas proaspete. În morminte a aflat și L. asemenea colori proaspete însă umezeala aerului mării descompune varul pe carele ele sunt puse, deci nu există pictură dispăre și colorile. Desenul a fost foarte dezvoltat.

Scrisoarea hierioglifică. Dacă scrisoarea era gata (urma să) fie colorată prin colori naturale. Hieroglifile au ca propriul ca prin puține trasuri să concepi lucrurile în cîteva linii acute foarte caracteristice lucrurilor. Corpul omenesc foarte caracteristic: deci figura sa și a animalelor într-o mreajă de quadrate. Măestrii deduse modelul, meseriașii în arte se țineau de determinările propuse în acele quadrate. Proporțiuni determinate. Corpul omului în 6 părți, cam un picior de lungi. Se numără de la talpă pînă la ceafă (începutul părului). Trebuie să fie avut picioare foarte mari, căci un picior din hieroglif merge tocmai de 6 ori în corp. Dacă voiau a desemni un părete cu figuri se făceau linii, apoi linii din sus în jos, cu puncte roșii se desemnau proporțiunile. Berl Museum grabkammer

/I. 47, primele opt rînduri/

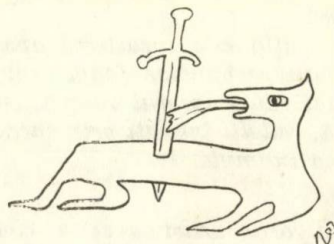
Hipotisă, o presupunere din care se trag urmări. Procesul prin care ajungem la formarea hipotiselor este interesant pentru logica concretă...

Mai ales trebuie să intrăm în cercetare pentru că ea este tratată ca ceva nesigur și problematic. E drept cum că este un dacă. Trebuie distins între ipoteze provisorii și definitive.

Hip (otezele) provizorii sunt numai spre a fi încercate sau spre a deveni definitive. Cît de frivol s-a tratat oarba hip[oteză] este dovadă că s-a vorbit pînă azi despre o hipotisă copernicană. Duhamel. (restul filei continuă în limba germană).

Și fiindcă în viața noastră există individul
- nu în cei mari, ci de obicei a celor mici.
- și în viața noastră există individul
- și în viața noastră există individul
- și în viața noastră există individul
- și în viața noastră există individul

nichita stănescu

O doină a Haikuurilor

I

Ceața
învelește în sine
noul născut al luminii.

II

Te-ngălbenește
bănuiala mea
cum toamnele, frunzele.

III

Cînd te-am văzut
m-a lucit un frig suav
de stea căzătoare.

IV

Sirena remorcherului
în ceață, —
gît de gîscă, tăiat.

V

Zgomotul camioanelor noaptea,
ceruri pustii,
tavane...

VI

Acoperișul razelor, steaua.
Acoperișul ei, —
el.

VII

Avion galben,
pilot albastru;
cerul, un singur cuvînt.

VIII

Clang. În amintirea
vechii săbii
se taie gîtul nou. Clang.

IX

Moartea e copil.
Ea sughe drept lapte
nisipul clepsidrei.

X

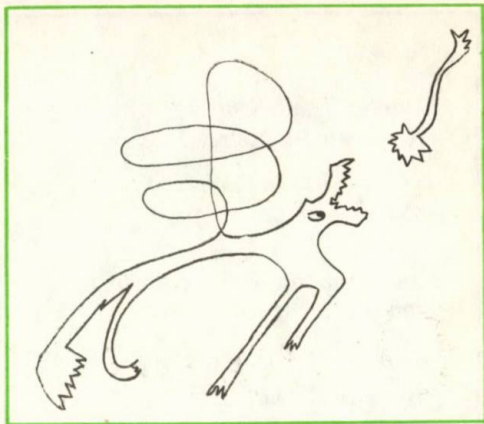
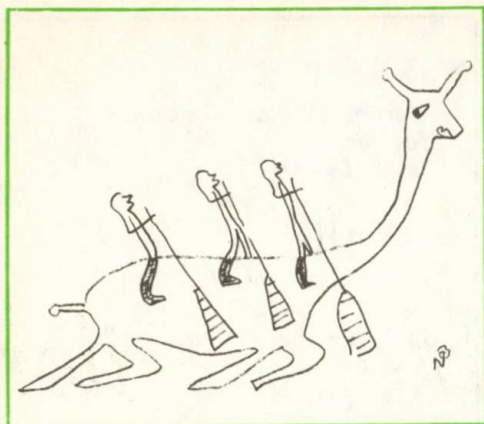
Rămași fără trup, morții
s-au ascuns în pămînt
de rușine.

XI

Liniște,
e liniște...
ca și cum m-ar gîndi un arbore.

XII

Iarna locuiește sub toamnă:
eu locuiesc
sub o piatră.

XIII

*Pe carapacea broaștei țestoase
cad lacrimi.
Plîngi... sau plouă?*

XIV

*Nu există cuvinte
ci numai dorința
de a vorbi.*

XV

*Noapte întreruptă cu un strigăt.
Brusc visul
face umbră.*

XVI

*Pe zid apune lumina:
o altă țară,
altă limbă...*

XVII

*De departe, totul
pare un punct.
Dar cine e aproape?*

XVIII

*Adierea evantaiului
pe ovalul
unei pietre...*

XIX

*Libertate care se usucă, —
a singelui
pe piatră.*

XX

*Patul luminii mai luminos
decît lumina.
Ce coșmar!*

XXI

*Curgerea oului
din pasăre spre cuib:
aer nezburat!*

XXII

*Sperii patru porumbei,
ah,
de patru ori răsare luna!*

XXIII

*Punînd apa pe roți,
trăgînd-o pe uscat:
dezîncercare.*

XXIV

*Frunze galbene de salcie, pe lac.
Nu mă răsfrîng,
mă vād.*

XXV

*Cuvîntul se dizolvă-n piatră,
și piatra în pietre...
Toamnă.*

XXVI

*Șiroind de lumină,
un pește-mi cade-n brațe,
zburător.*

XXVII

*La miezul nopții tresăr:
soare
răsare-n altă parte.*

XXVIII

*Unu plus unu,—
fără să fim doi,
stăm unul lingă altul.*

XXIX

*Mă mușcă un câine,
ah, privesc prin el
ca printr-o fereastră...*

XXX

*Îngerul grîului
mi s-a așezat pe mustăți:
contemplu.*

XXXI

*Tu ești absența mea
cum visul este
absența treziei...*

XXXII

*Cărămiziu ca o cărămidă,
fac loc
unei ferestre.*

XXXIII

*Ca o lăsare de seară
încep să plîng
lent născînd grifoni.*

XXXIV

*Cînd mă săruți, zeul mi-l săruți.
Cînd pleci, pleci
de la mine doar.*

XXXV

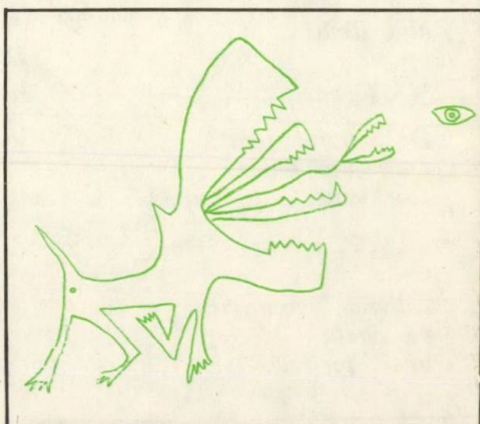
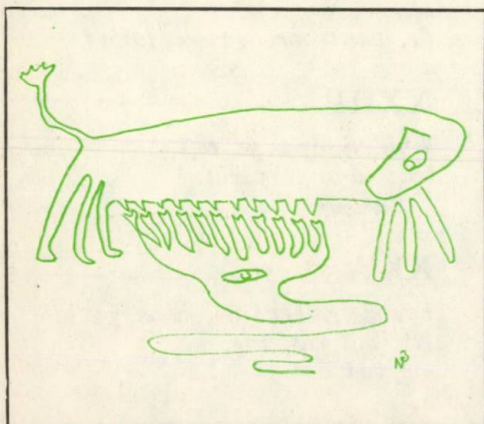
*Aur pe tăvile norilor.
Ospăț de zei
sub orizont.*

XXXVI

*Contemplai
cu ochi nemișcați.
În locul lor, pietrele clipeau.*

XXXVII

*Întunecînd întunericul,
iată
porțile luminii!*

fănuș neagu

din CARTEA CU PRJETENJ

CEZAR BALTAG...

*... e un dar pe care mi l-a făcut un
fulger înnoptat dintr-o vară a tinereții,
parcă spunându-mi:*

*Crinii de palidă flacăra
ai miazănoaptei se-aprind.
Inima mea e castelul
prin care trece Hamlet citind.*

*Cui cînți uitarea mea blondă,
tu stearpă risipă de tei?
Nu lăsați să se-nece Ofelia
în verdele ochilor mei.*

*Bintuie luna. E-o toamnă
a frunzelor din capitel.
În stînga trece Horațio
sau numai o parte din el.*

*Locuit de înțelesuri împletite-n mîine,
ca o parabolă, iar uneori ca o tavă de
capul Salomeii, Baltag îmi umple ulița
prin care bat toaca singurătății cu
arțari coborînd spre asfințit. Cînd îl
întîlnesc se face-n jur un început de
toamnă cu biserici mici și-n văzduhul
dintre ele se zbate-o credință de mătase.
Și mă simt tu:*

*...fruntea în Casiopeea,
gleznele-n Săgetător...*

*Cezar e o coamă a chinului pe care se
sparge, incendiind cuvintele atinse de
gravitație, un centaur venind din toate
furtunile risipite:*

*Despînă a frunzelor, iată-mă,
sînt eu, așteptat și străin,
Ciudat îmi răsfrînge ființa,
Departele din care vin.*

*În sufletul lui prinde noduri lemnul
încordării. Pare mereu adînc aplecat
peste undele unui rîu curgînd în mito-
logie. Sau poate caută rusalii în cîm-
piile unui pămînt necunoscut ori poate
sămînța din lucruri și măsura ceasului
cu os de diamant care ne devoră cu
pleoapele lui verzi și neclintite.*

*Ei în ochii mei trăiesc,
ei în ochii mei iubesc,
ei în ochii mei gîndesc,
ochii mei și-i amintesc.*

*Trece Nimeni visător,
blond și înmărmuritor,
printr-un veșnic sir de numeni
la același numitor.*

*Cel ce nu e a venit,
cel ce e s-a risipit,
lîngă tîmpla mea începe
plus și minus infinit...*

*În clipele lui de înfrîngere, clipe cînd
șarpele urcă cu lumînarea în cuibul de
barză, Cezar își închide corăbiile-n zid
și se îngroapă el însuși îndărătul unui
surts întîlnit pe glicinele scufundate sub
păsări. Și tăcerea lui, atunci, e odihnă
în țipăt. Am tatuat împreună, cu fos-*

for din ochii pisicilor care ne-au tăiat calea (n-am căzut noi împreună și de la Luceafărul și din alți pomi cu coroana știrbă?!), brațul străzii Cușitul de Argint și genunchi îndoliați de rouă. Dar spre deosebire de mine, carele, într-o zi, m-am aruncat în cap și am rămas în continuare în poziția asta, el s-a făcut totdeauna numai de lemn de palisandru și numai rareori de lemn ctinesc. Îndrăgostit de-un zeu pe jumătate sunet, Cezar plutește pe străzile Bucureștilor, ținând în palmă o moară la geamul căreia râde o fecioară de arțar.

Cîntînd își deschidea poetul
hotarele destinului.

ȘTEFAN BĂNULESCU

Facem parte din același pasaj de dropii — și mă mir că lumea criticii nu l-a adunat, cum a făcut cu mine, în familie cu Eugen Barbu, fiindcă toți trei căutăm în iarba din țara pierdută, unde luceferii se nasc din cuvinte și ard în lumînarea de sub crucea lui Mateiu Caragiale. Însingurat, cel cel mai însingurat dintre scriitorii ge-

nerației noastre, mi-l închipui acum, după ce-am fost prieteni nedespărțiți patru ani și nu mai vorbim de doi, stînd aplecat, cu fața-i amintind de suferințele lui Luchian, peste neștiința paginei de hîrtie pe care știe s-o umple cu lumi ciudate în care un Dumnezeu straniu își amestecă apele cu morții și pune pe grinduri ouă de mărgean peste care trec turme de mistreți răs-pîndind iarnă, lotci înjunghiate de biserici smulse de valuri, și unde vîntul miroase a dragoste sălbatică. Cînd caii noștri își scuturau împreună căpestrele și nu știam că va veni un timp cînd vom cădea din șea, Bănulescu-mi da în fiecare zi cîte-un butoi și două picături de untdelemn nebun, care asprește singele prozei și mă fermeca să rămîn mereu la Dunăre, cu o aripă înfiptă, noaptea, în malul Dobrogei. Ursit să deschidă cu vorba scrisă dimineți de Paști, el are darul (dac-o fi dar), pe care eu nu l-am avut niciodată, de-a trece printre oameni tăcînd. E un salcîm cu carnea uscată și închis în sine lîngă o fîntînă din cîmpie. De creanga lui cea mai înaltă atîrnă ciutura care coboară în ape în zilele de arșiță — și asta-i ajunge! — fiindcă din apele cîmpiei, el, poate mai bine decît noi toți, scoate descîntece ținînd de-un rit păgîn, întîmplări îmbrăcate în cămașa morții, ochiul magic al unui soare pierdut și timp pierdut și păstrat în amfore sub bani furați. Lup înotînd printr-un rîu halucinant spre satele ireale din bălțile Borcei ca să le întoarcă spre sufletul nostru, Bănulescu a venit în lume din ostrovul pe a cărui cărare de început Ion Barbu seria: „sfînt trup și hrană sieși, Hagi rupea din el“. Ca să-l iubesc nu am nevoie să-l caut.

CONSTANTIN ȚOIU

Țoiu vine dintr-un pământ bogat și galben cum sînt caisele, din Urziceni — deasupra-n cer, la Urziceni, se coc pepeni galbeni, graurii zboară în formații ce amintesc zepelinele și vîntul se desparte-n două fluvii: unul se duce să se verse-n mare, altul se varsă spre Brăila, unde mă așteaptă stafia unei căruțe cu felinar de oiștea căreia, fiind din lemn roșcov, legam crapii de buze și-i plesneam cu nuiaua ca să mă bage-n Dunăre. Țoiu e un artist elegant și romantic (Duminica mușilor e o rătăcire dulce pe sub un soare de care atîrnă struguri melancolici), dar mai înainte de asta, cu toate că e doar cu cîțiva ani mai mare ca mine, i-a fost comandant sergentului Neagu D. Vasile, (tatăl meu), la flotila 3 informații din Buzău, sub steagul căreia, dacă stai să-i asculți, au săvîrșit mari fapte de viteză. Tata e mîndru că sînt coleg cu fostul lui comandant și, de Crăciun, cînd taie porcul, îmi dă cîte-un pogon de șorici pentru Țoiu: du-i-l domnului sublocotenent ca să nu uite c-am dezarmat amîndoi un pluton de nemți (cu cît înaintăm în Crăciunuri fără zăpezi, plutonul se face companie, batalion, mare coloană motorizată).

Țoiu, ca și mine, iubește pînă la leșin cîmpia. Bărăganul, în nopțile cu lună, își sună inele numai în margine la Urziceni. Țigănci cu brățări pe picior, zice el, dansează cu caii și

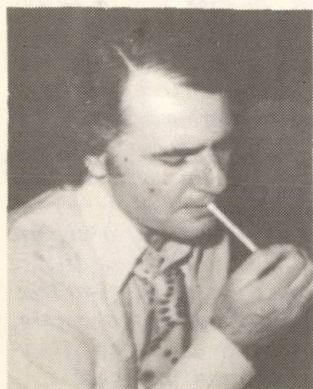
alăptează greierii cu alior, care-i iarba nebuniei. La Urziceni, lăutarii toarnă vin în țambale și cîntă pînă le dă singele pe nas. Țoiu vorbește născocind și toate întîmplările, pentru el, țin de miracol. „Auzi, domnule, am fost într-un sat, pentru un reportaj (excelentele lui articole din fiecare joi), întru-n curtea C.A.P. și lîngă cazanul de Țuică văd un grup de țărani trîniți într-o rină pe un maldăr de iarbă; ce faceți? zic, și unul îmi ia măsura din ochi, mă cîntărește și mă dă peste cap: păi, ce să facem, sîntem mizerabili, spargem semințe.

Țoiu scrie greu, o carte la patru sau la cinci ani (eu, la șase sau la șapte, l-am tăiat!) și ca să-și ascundă nopțile de chin asupra paginii, răbdarea imensă cu care caută cuvîntul, durerea înfrîngerilor, atît de proprie talentelor veșnic colindate de neliniște, o schimbă pe glumă: ce vrei, eu am venit în literatură cu totul de-a-ndoaselea; eram elev, în vacanța de Paști, într-o zi, un prieten s-a îngropat în flori de liliac, a pus la patefon Ramona și și-a tras un glonț în tîmplă; i-am scris o poezie, prima din viața mea. Și de-atunci, fiindcă o nenorocire nu vine niciodată singură, scriu proză.

Țoiu seamănă cu unchiul meu Che Andrei, care, fiindcă l-am băgat personaj principal în Îngerul a strigat, m-a pus să-i comand la Brăila o vestă pe care croitorul să brodeze următoarele: galben ca para trece omul prin toate. Cînd s-au cunoscut, Țoiu l-a-ntrebat ce semnificație au vorbele alea scrise cu galben subțire. Păi, domnule, asta-i viața, Țuică, vin, o aripă de muiere și veselie multă față de dușmani. M-au luat nemții prizonier la Doaga, lîngă Mărășești (iar vine de se leagă cu nemții!), acolo i-am furat cismele generalului Mackensen, și cînd am venit acasă n-au vrut să mă pună primar. De ce n-au vrut? a-ntrebat Țoiu. De ce? Ai să-ți dai seama cînd o să fii mai mare, dar să nu fii nervos.

Într-o zi, cînd o să terminăm ce avem de scris, eu și cu Țoiu o să ne cumpărăm o casă la țară (mai demult am

vrut să luăm o căruță cu coviltir). O casă, zice el, e o investiție serioasă. Și zău că nu bate cîmpii. O să fim bătrîni și odată o să întirzie poștașul cu pensia. Puțin ne pasă, vindem casa și-o bem: eu — pereții, el — ferestrele, eu — acoperișul, el — pragul, eu — curtea și gardul, el — clanța de la poartă. Și ne vom trezi în griu, uzi de rouă, mirați că odată am dormit un somn descîntat.

GRIGORE HAGIU

Poet care își spune basmul singelui:
aceste păsări cresc din mine

.....
dar nu se pot de mine despărți
sînt unica lor hrană
și cît mai am un fir de sînge
le simt făcîndu-și cuibul pentru pui
născînd în umbra celui ce le-am fost
ciudata vegetație legănătoare...

Îndrăgostit de culori și de cuvîntul vul-
nerabil să se schimbe-n zodie. Ca om,
el nu trăiește decît două anotimpuri:
toamna și iarna. Primăvara se pierde
cu pictorii și cu zugravii de biserică
(nu vă-nșel, l-am văzut pe pereți de
biserică stînd la Cina (cea de taină)
lîngă Iuda, șoptindu-i pe sub podul
palmei: ascultă, mă, după vînzare,
te-ntorci cu banii și plătești masa).
Vara, habar n-am pe unde se duce;

cineva mi-a spus că l-a văzut la Oto-
peni, numărînd avioanele; se poate,
e-n stare.

Toamna, cînd merele se logodesc
cu lumina melancolică a dealurilor
dinspre Muscel, apare pe bulevardele
Bucureștilor:

Ba da, e vremea, este timpul,
deschisă-i, să deschidem ușa.

Uscată-n urne stă cenușa
și nu mai prevestește ploaie,
furtunile s-au depărtat.

Nu, nu mai sînt aproape,
orice veți zice, nu mai sînt.

Dar tremurul de sub pămînt?

Dar fulgerul de peste ape?...

Și înaintează spre iarnă; necunoscînd
o clipă „greul șederii pe loc“. Legea lui
de căpătîi e dansul mișcării, prietenia
și-o falnică nepăsare față de timp, de
durere și de ce-o fi să se întîmple mîine.
Ochii lui, mereu aprinși de bucurie,
par să citească pe cer numai versuri
scrise de el:

Noi ne visăm unii pe alții
urcînd din visător în visător
sacrificînd pe cei visați
bucăți din noi visează
alte bucăți din noi
ne suprapunem visului de vis
privind mereu cîte puțin
de nu am fi mereu visați
chiar și cu pierderile noastre.

În tinerețe, cînd umblam după
pămînt în București (cam cît duce o
rîndunică pe aripi), Hagiu ținea un
cap de stîncă goală, largă cît distanța
dintre urechile măgarului, într-un sub-
sol pe lîngă Radio, și m-a luat să dorm
la el, pe un pat cu scoarță imitînd tim-
bre din toată lumea.

Treceau pe-acolo: Labiș, Aioanei,
Petre Stoica, Rauțki, Piliuță, Vasile
Nișulescu — unii veșnic dați cu bidi-
neaua.

„O tandre viziuni, o dulci ispite,
la despărțire,
la plecare“...

mă juram să nu mă mai întorc, dar
seara mă înființam din nou. Și cînd
Labiș s-a dus pentru totdeauna (ceas
de asfințit în vad cu luceferi), în locul
lui a apărut, de la Ploiești, Nichita,
dat în Paște, cu o șampanie la subțioa-

ură, urlînd toată noaptea poezii nepublicate, bocete, risu-plînsu, cîntece de dragoste nepetrecută și cîntece de jăvre din mahalele sparte cu cuțitul.

Motan m-ași fi vroît să fiu,

C-un ochi sașiu, cu-n ochizbanghiu... Grigore, exmatriculat de la Institutul de teatru (lipsă de respect față de-o franțuzoaică: „Din somn sărînd de-a dreptul în arbori și în flori“), cășuna pe mine (eram colegi de grupă, la filologie):

— Mă, mîine avem armată, dă-i una peste gură!

— Mai bine scot bazuca și-l curăț, pe cuvînt de onoare.

— Nu, bazuca o ținem pentru Lucian Pintilie.

Care Lucian Pintilie tăbăra pe noi cu povestiri pentru copii: „Locomotiva roșie“, „Mînzul dreptății“ și alte isprăvi stilistice. Pintilie era îndrăgostit de Marylen Monroe. Noi nu. Noi o disprețuiam. Din cauza lui Vasile Nișulescu. Umblînd cu țuică de Pitești, Vasile ne convertise ușor la ideea că o femeie care și-a început cariera lîngă un sergent de poliție e cel puțin nesigură pe sentimentele ei.

Grigore mi l-a dezvăluit întîi pe Brîncuși. Și pe Țuculescu. „Cel chemat să

se știe mai bine și să rămîna are o mie de fețe.“

Îndrăgostit de pictură, ca o sticlă de vin de fundul fîntînii sau de albia cu gheață (nu știu de ce naiba ne plac nouă comparațiile astea), Hagi, mai bine decît toți oamenii pe care-i cunosc, știe să descopere într-un tablou duhul ploii care va să vină, zidirile de fluturi, ceasul de floare și umbra tainelor nedeslegate. Nu colecționează tablouri. Le dăruiește. Unde e o nuntă sau un botez apare și el cu un carton sau o pînză. La cinci nunți — cea mai tare a fost aia de la restaurantul Turda, de lîngă Depozitul sanitar, cînd am dansat geam-paralele cu mireasa și l-am suit în tîngire pe nunul mare — tinerele perechi ne-au înapoiat tablourile, zicînd: mai bine dați dumneavoastră cîte 25 de lei, că-i treabă mai sigură. În urma acestor eșecuri, trăite cu toată ființa noastră, a scris Hagi poezia „Cuvenita rigoare“:

E bine
totul este cum trebuie
spuse piatra mîncătoare de ruine
spuse iarba și mai spuse
arborele înmuiat cu tot cu frunze
întărit în razele de lună
e bine.

ACEI COPII NEȘTIUTORI

Acei copii neștiutori
Și-acei bătrini cu-nțelepciune
Nu vor veni de două ori
Ca să mai creadă-n vreo minune.

Cu-o viață doar sîntem datori
Dar despre asta vor mai spune
Acei copii neștiutori
Și-acei bătrini cu-nțelepciune.

Comornici ori neguțători,
Nu-i nimenea să ne răzbune
Cînd sus ne vor petrece nori
Și-n umbra lor o să se-adune

Acei copii neștiutori.

ȘI MAREA FĂRĂ ZĂBOVIRE

Și marea fără zăbovire
E fața unui timp sonor
Din teamă și din ispitire
Cu înțelesul Nevermor.

Cine-ar putea să-mi dea de știre
La ceasu-n care-o fi să mor?
Și marea fără zăbovire
E fața unui timp sonor.

Mai leg aceleași corzi de lire,
Mai sînt al meu și-al tuturor,
Și-n tot ce vine să mă mire
Își clatină seninul nor

Și marea fără zăbovire.

ȘI GÎNDUL TĂU ÎNTREG AL ȚĂRII

Și gîndul tău întreg al țării,
Statornicul, cerescul gînd,
Cel nicidecum al nepăsării
Și niciodată-n oarecînd,

Oriunde-ai fi, oricîte mări-i
Cutreera, să duci pe rînd
Și gîndul tău întreg al țării,
Statornicul, cerescul gînd.

Batjocoririi și uitării
De le-ai fi dat, să vezi oricînd
Un timp al desprimăvărării
Cu iarba cîmpului urcînd

Și gîndul tău întreg al țării.

CAIET DE SEPTEMBRIE

1

Pune capul pe acest cuvînt,
dormi pe clavicula lui.
Ți-e foame? Mestecă-l, e pămînt
amărui.
Citește-l dacă ți-e toamnă și urît,
îmbracă-l dacă ești de-o cămașă cu el
nu te uita la rana lui de la gît,
care e, cum să spun, un fel de inel.
Poți să-l ari iar dacă ești tristă
lasă-l pe el să plîngă, el e plînsul,
tu întinde peste piatră o batistă
și fă dragoste cu dînsul...

2

Să jur, pe care cuvînt?
Niciodată pe ultimul,
el nu-mi aparține
el va fi mai adevărat
decît testamentul din scrin.
Notarul s-ar putea să-l culeagă
(cutremurîndu-se) de pe buzele mele
și el îl va spăla de cerneală
și-l va restitui publicului
spectator...

3

Înhăitat cu fluturii și potcoavele de cal
arai morminte, nesimțitorule
și le semănai cu al pleoapelor oval,
amînduorule...
Ce să mă fac cu tine, blajină namilă,
unde e mîna să te cerșească?
Să văpsesc eu cu tine vreo pravilă,
să te dau copiilor să te pască?
De nimic nu ești bun, crește barbă
peste tot ce atingi. Cu oase și bot
vom găsi noi firul de iarbă
în care să zaci cu versurile tale, cu tot...

4

Mi-ai bătut în geam
cînd tocmai te iubeam,
mi-ai bătut în ploaia
în care-mi tăiasem odaia,
mi-ai bătut în coaste
cu unghii caste,
acum mai trebuie
să-mi bați în septembrie...

5

Simplicitatea grîului e singura
ce-ți seamănă. Așa și tu îmi pari
nemeritatu dar de la miezul nopții,
veșmînt sonor de zale străvezii
și nu știu dacă
la ora cinei
nu cumva pe tine te mestec,
spic uriaș,
făină dulce
și rumeguș de santal...

6

Ca să așez între buzele tale și frica
albindu-le, o pavază inefabilă,
uite, inventez eu sticla...

7

Dragonii și gheparzii să scrie
istoria heraldicii,
istoria tramvaiului cu cai
s-o scrie caii!

Eu trebuie să scriu
istoria ta
omule ce dormi, întins și pe locul meu
cu capul pe o plîne neagră,
la ora 6 și 10 minute
în trenul ce curge
între două coaste de tigru...

GHEORGHE TOMOZEI

„SUAVE“ — XIX

Nu m-am închinat cum se cuvine,
nu m-am rugat munților
și, iată, acum va trebui să-i părăsesc
și mă voi sfișia de dorul lor.
Desenul crestei lor îl voi visa
— mereu mi se-ntîmplă aceasta,
mereu dorul, pierderea, sfișierea,
mereu învinuirea de-a nu fi prețuit,
ca și cum aș fi două,
una cu nepăsare trăind,
alta cu durere și panică amintindu-și.

NINA CASSIAN

PĂDURILE DIN ARHANGHELSKOE

Păduri de os în cefuri și izbele retrase
între mestecănișuri de-arginturi moscovite
sub străvezia pleoapă a cerurilor joase
plutind pe ochiul stepei adormite.

Palatul își împinge grădinile franceze
să-ntîmpine aceste păduri siberiene
trecînd iluminate ca-n marile asceze
spre verzile oglinzi mazurieni.

Se pierd în orizonturi, pe jos, nepăsătoare,
cu trupuri învodate de mușchi și de rugină;
de crivăș biciuite trag stepa sub picioare
să-i sugă amorțeaua căldurii-n rădăcină.

Rămîne în palatul Osipovilor toată
cepoasa nebunie a unei lumi damnite:
într-un subsol — Raspătîn cu umbra înjun-
ghiată,
sus, tîgve de coroană de mult decapitate.

Cîtesc scrisori trimise de prinț aceluia tînăr
fiu dus să-nfrunte moartea în Moscova supusă
de împăratul Franței, și parcă peste umăr
prin geam văd pedestrima sau doar pădurea
rusă

Înaintînd cu șube de nea pe sub ferestre
trăgînd cu sine stepa și crivășul și gerul,
zăpezile scăpate de vînturi din căpestre
mai tare-arzînd ca rana ce-o rupe-n carne fierul;

păduri siberiene cu oasele-nghețate
intrînd în orizonturi de sticlă, viscolite,
păduri ducînd banchiza văzduhului în spate
lăstînd în urmă albe arginturi din copite...

TEODOR BALȘ

VIAȚA PĂMÎNTEASCĂ

În grădină deseori l-am văzut.
Din cămașă sudoarea îi curgea ca un rtu,
fericit din depărtare părea
ca bărbatul înșurat cu pasărea Phoenix.
Pînă acum n-a fost decît om,
oprit era cuvîntul gurii mele.
Sufletul mi-e viu
dar carnea asta la nimic nu-mi folosește.

În grădină deseori l-am văzut,
din cămașa lui sudoarea curgea în afară
întocmai ca viața trupului insolentă,
sub forma unei ape.
Pînă acum n-a fost decît om.
Lingă copaci niște tinere văzîndu-mă întrebă:
Mulier, quid ploras?

GABRIELA MELINESCU

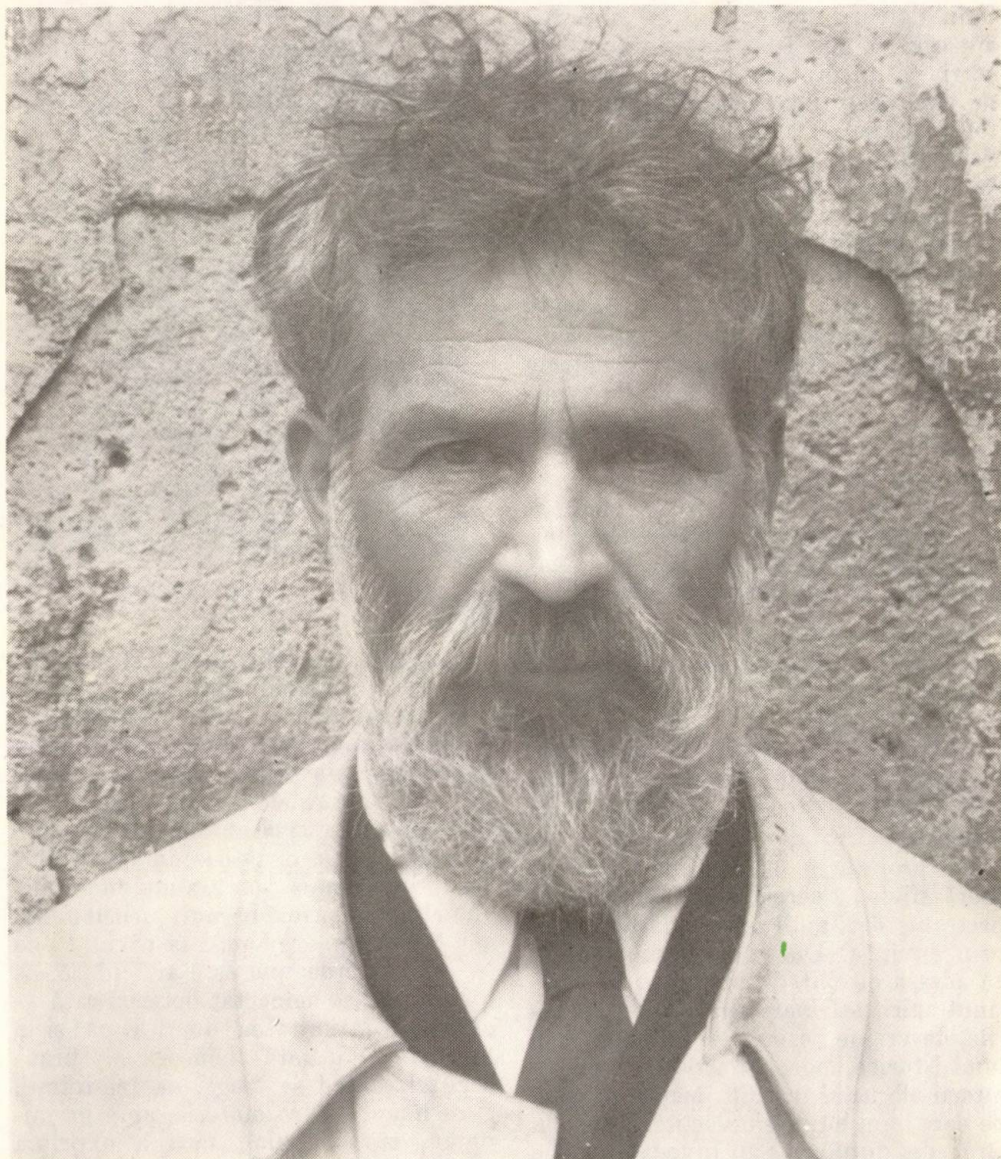
MĂ BUCUR

Mă bucur de toate prerogativele timpului
pe mine nu mă mîntîncă iepurii
pe mine nu mă adulează castorii
pe mine nu mă împuşcă poezii
pe mine nu mă reproduc în herbare
eu sunt echivalentul unei fărîme de pîine
eu sunt o singură literă din fraza simplă a
pavatorului
eu sunt o rimă pentru toate fructele umile din
pădure

eu sunt o mărturie tăcută
pentru nimic în lume nu mă retrag
din loja pe care soarta mi-a rezervat-o
pe vremea cînd zeppelinul mai era o speranță

PETRE STOICA

CUVINTELE ȘI BRÂNCUȘI

Brâncuși începe să fie el însuși de la „Cumințenia pământului” și „Rugăciunea”, s-a spus. Poate că el singur v-a fi stat în cumpănă asupra-și, în acel ceas cînd se desprindea de pămîntul sigur al artei altora, cînd făcea actul nebunesc de a se despărți de Rodin și cînd își declanșa „ne-

bunia” sculptînd o statuie a cumințeniei.

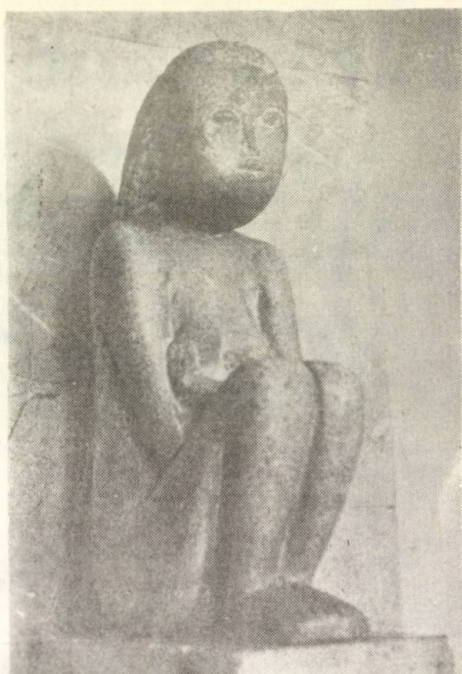
Este limpede că din anii „Cumințeniei”, cel puțin, artistul începe să fie bintuit de *gînd*. De la opera aceasta încep de altfel „titlurile” date de el. Dacă nu a-i ști că iubea esențele, aforismul și pe Milarepa, atunci din

simplele titluri originale — Cumințenia pământului, Fiul Cîmpului, Pasărea Măiastră, Începutul Lumii, Miracolul, Poarta sărutului, Masa Tăcerii, Coloana fără Sfirșit — ai putea înțelege că artistul acesta stătea sub magia gândului. El avea „o tendință să exploreze incomensurabilul“ scrie Ionel Jianu („Brâncuși“, ed. Arted, Paris 1963, pag. 13) sau, cu vorbele la fel de frumoase ale lui Jean Cassou: Era în artistul acesta „ceva mai vechi și mai mareț decît toate filozofiile“ (Ibid., pag. 9).

Dar ce poate fi mai vechi decît toate filozofiile, rămînînd totuși gînd? Este cuvîntul. Astăzi știm bine cît de bătrîne sînt cuvintele. Cîte un cuvînt = semnal poate mișca materia moartă; cîte un cuvînt = cod o mișcă pe cea vie. Oare oamenii nu sînt și ei puși pe traiectoria lor de un cuvînt, de un gînd, de un comandament? Ne întrebăm o clipă dacă îndărătul artistului acestuia gînditor nu stăteau cîteva cuvinte.

Brâncuși trebuie să fi fost bîntuit de cuvinte. Poate că un cuvînt — să spunem „esență“ pînă ce vom sugera un altul mai potrivit în limba sa — îl va fi despărțit de Rodin. Ni se pare că înțelegem mai bine Cumințenia Pământului și alte opere prin cîteva cuvinte românești.

Le propunem criticii de artă cu toată sfiala: operele de artă se interpretează cel mult prin gînduri, nu prin cuvinte. Dar e bine de amintit că adesea cuvintele pot avea un conținut spiritual mai bogat decît gîndurile, de vreme ce primele sînt ale unei lumi istorice, pe cînd gîndurile pot fi numai ale unui ins. Cît despre excesul pe care l-am săvîrșit invocînd limba lui Brâncuși după ce s-au invocat atît de stăruitor folclorul românesc, tradiția artizanală, spiritualitatea unei culturi țărănești anumite — se poate răspunde simplu: dacă stilpii de pridvor din Oltenia i-au rămas în suflet lui Brâncuși, de ce nu i-ar fi rămas și cîteva cuvinte? De vreme ce străinii vin să-i viziteze țara, merită să-i viziteze și limba. Sînt trei mici monumente

ale limbii pe care îi îndemnăm să le vadă.

Întîi, în limba lui Brâncuși, „esență“ are un echivalent care poate spune mult unui artist: „sinea“ lucrurilor. Este femininul lui „sine“, nu se întîlnește în limbile principale și alcătuiește împreună cu sinele o pereche curioasă, un fel de animus și anima, un fel de Soi și Dame Soi, în orice caz un sine închis și un sine deschis. Dar în timp ce sinele, cu articol, exprimă numai spiritul uman sau cel uman lărgit pînă la divin, sinea — care întotdeauna este articulată, ca dovedindu-se neîncetat determinată — exprimă intimitatea omului ca și a lucrurilor, putînd fi de aceea alăturată esenței. Sinea se trage, ca femininul, spre noapte, spre materie, spre germinativ, spre virtual, fără a exprima niciodată haosul, ci tocmai legea intimă.

A o traduce prin „anima“ este prea puțin, dacă sufletul revine doar celor vii. Sau atunci, un fel de suflet au toate lucrurile, așa cum i se părea lui Brâncuși, iar la afirmația că el luase credința aceasta de la țărani români, se poate adăuga că o luase eventual și de la limba sa, care-l învăța să se întrebe ce este în sinea fiecărui lucru.

În limba artistului nostru nu e nevoie să vorbești de esențe și principii.

Aceasta este prima deosebire dintre esență și sinea: esența este abstractă, sinea concretă. Brâncuși vorbea și el adesea despre esență, dar vom îndrăzni să spunem: gîndea sinea. Ceva mai viu decît esență și Idee platoniciană îl atrăgea către intimitatea lucrurilor. Era acel suflet care se exprimă prin tot ce e trupesc, după cum se exprimă prin materialitatea lucrurilor, păstrînd totuși cu grație un rest. Dar esența n-are suflet, nici grație.

Pe de altă parte esența exprimă ceva doar de ordin general; cu sinea în schimb ai deopotrivă natura generală și cea particulară a lucrului. Se poate perfect spune că esența peștelui e mișcarea și a păsării zborul, dar nu se poate vorbi despre esența Domnișoarei Pogany sau a Princesei X. În limba lui Brâncuși, însă, te poți întreba la fel de bine ce este în sinea ei pasărea și ce este în sinea ei făptura Domnișoarei Pogany. Cuvîntul pendulează între legea dintr-un lucru valabilă pentru toți și aceeași lege care-l face să fie un lucru deosebit de toate. I s-a spus „legea individuală”. Într-adevăr stă și individual sub o lege, pentru exprimarea căreia, tocmai, omul a inventat arta. În acest sens s-ar putea spune că orice operă de artă dezvăluie sinea lucrurilor: a unui peisaj, a unui om, a unei suferințe ori aspirații.

Dar o a treia deosebire între esență și sinea poate fi ilustrată prin opera lui Brâncuși. Esența e singulară, pe cînd sinea are ceva de *Unu multiplu* în ea. În esența lor lucrurile se fixează cu adevărat. Sinea în schimb exprimă acea esență care se joacă de-a existența, căutîndu-se neîncetat. Nu te mai saturezi privind în sinea lucrului. Atunci repetiția, reluarea, cufundarea de două ori în același rîu devin cu putință. Esențele nu se cer reluate, sinea însă oricît. Portretele succesive ale unei prietene, întruchipările la nesfîrșit ale aceluiași zbor de pasăre, sau iuțeala peștelui, pînă și încetineala țestoasei, care în *esența* ei este aderentă la

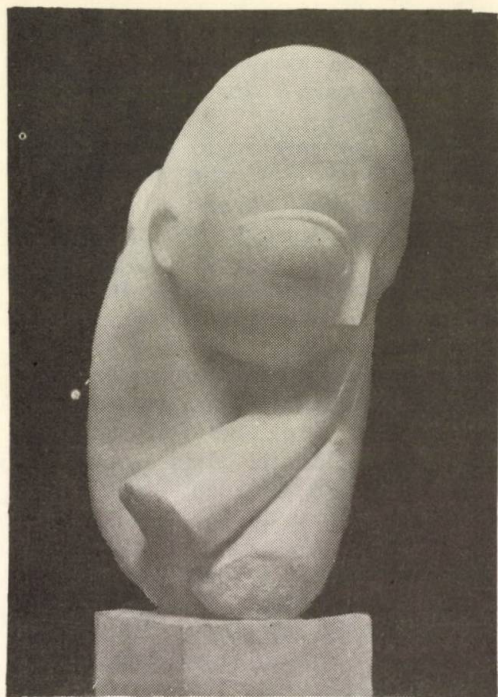
pămînt, dar în *sinea* ei poate fi și zbor, toate acestea încap în cuvîntul plin de fantezie care e sinea. De ce n-ar fi adevărul feeric?

Realul pe care vrea să-l capteze adevărul artistic e plin de fantezie. Dar și realul adevărului științific s-a dovedit așa. Aproape fiecare element și substanță din real au izotopi. Nu e admirabil? Oxigenul este, în sinea lui, un fel de Domnișoară Pogany, care se tot reia cu izotopii lui. Sau, dacă se preferă, Brâncuși a sculptat o ființă reală cu izotopii ei cu tot, așa cum sînt substanțele lumii. Iar feeria aceasta el o găsea într-un cuvînt românesc.

În ultimă instanță, cuvîntul pe care sculptorul îl luase din țară cu el, alături de fluier și alte obiecte românești, înseamnă așadar o *esență care devine*. Esența obișnuită e nemișcată, sinea nu. Ea devine, nu numai pentru noi, în sensul că nu o cunoaștem nici o dată pe deplin, ci în ea însăși, ca o intimă lege mișcătoare. În versiunea limbii lui Brâncuși esențele curg și ele.

Este greu să spui despre mica „mongoloidă,” cum a fost privită de un medic Cumînțenia pămîntului, că reprezintă direct esența cumînțeniei, poate chiar a înțelepciunii pămîntului. Dar ceva din sinea lor reprezintă. Cu sufletul ei — căci au și pietrele suflet, mai ales cînd sînt calcaruri de lingă Notre Dame și modelate de un artist — statuia exprimă o treaptă a omenescului, o ghemuire a lui, înainte să izbucnească la viață ca omenesc. Este poate în sinea cumînțeniei să înceapă de jos de tot, de la inerție și subumanitate. Dar sinea nu sfîrșește, ca esențele, acolo unde începe. Dacă Brâncuși a păstrat cuvîntul sinei așa cum a păstrat fluierul, atunci, în clipa cînd a sfîrșit statuia Cumînțeniei și a trimis-o în lume, va fi simțit că doar a pus o problemă, nicidecum că a dat un răspuns, și se va fi întrebat: în fond, ce este în sinea ei cumînțenia?

Alături de un cuvînt ca sinea, exprimînd esențele ce devin, limba în care gîndea Brâncuși are o altă bună întîlnire cu devenirea, printr-o formă de vorbire denumită: infinitivul lung.

Este enunțat ca un al doilea infinitiv și el îngăduie atât de bine ca orice verb să devină direct substantiv, încît toată limba noastră este străbătută de neliniștea verbului. Dacă un asemenea infinitiv substantivat există și în alte limbi (le devenir, le baiser), folosința lui aci nu e doar posibilă, ca în ele, dar e și firească pentru absolut orice verb, iar ca sens ar corespunde progresivului sau continuului din engleză (the speaking, the making) prin care lucrurile și stările sînt puse în fluiditate. Pentru Masa tăcerii, de pildă, ar trebui să se spună în franceză: „la table du fait continuel de se taire“.

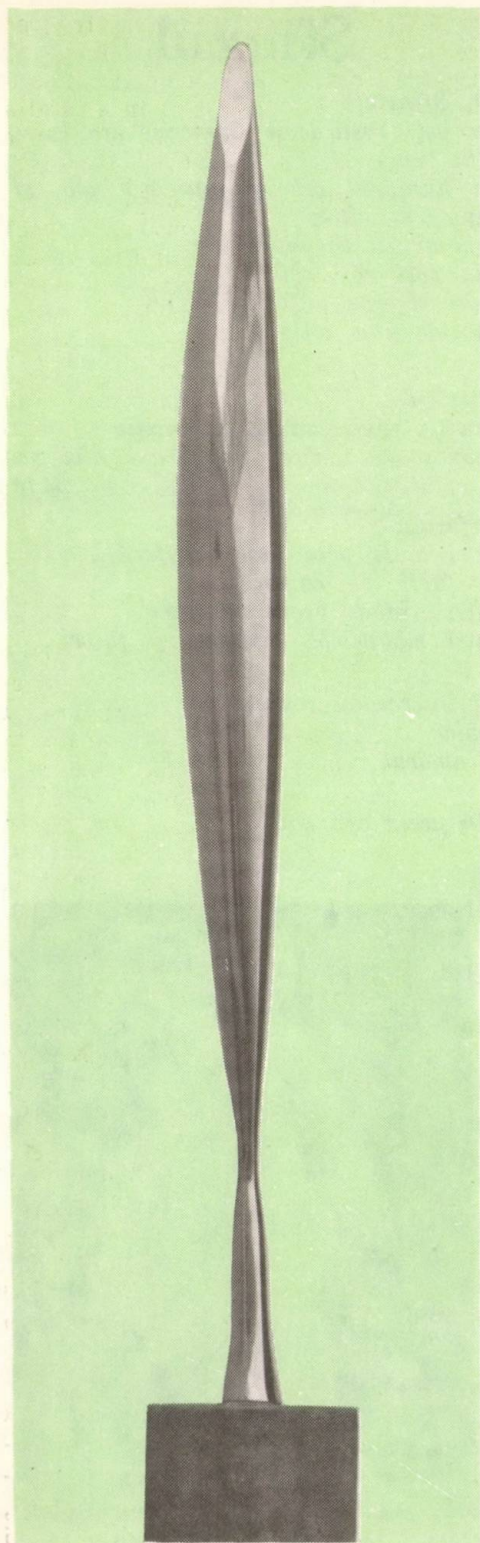
Infinitivele lungi pulsează peste tot în limba română, așa cum ceva de ordinul lor pulsează în sculpturile lui Brâncuși. Toate căutările acestuia, în enumerarea lui Jean Cassou: germenul, oul, trunchiul, zborul, sărutul, somnul și numărul (V. Jianu, pag. 8) sînt infinitive lungi, pe registrul vorbirii noastre. Cînd Jianu (pag. 66) concentrează toată creația artistului în trei

teme: 1. misterul uman cu trezirea conștiinței; 2. construcția lumii și legătura dintre cer și pămînt; 3. solidaritatea a tot ce e viu, în aspirația către absolut, el clasifică infinitivele lungi pe care le-a sculptat Brâncuși.

Cine nu intuiește o asemenea unitate în opera lui Brâncuși riscă să-l scoată pe artist din magia infinitivelor. Un mare cunoscător american — care poate știe prea multe despre sculptor dar nu și despre infinitivul lung — a încercat să sugereze că „Sărutul“ ar putea fi considerat „un eveniment anumit din viața sculptorului“, trădînd, în cazul celor două ființe ce se îmbrățișează, caracteristicile unor protagoniști reali: bărbatul este puțin mai scund, cum era Brâncuși, are ochi ce par de culoare închisă, ca ai lui, și poartă părul tot ca el prin 1904, căzut pe frunte, după moda timpului (vol. „Colocviul Brâncuși“, București, 1967, pag. 105—106). O asemenea sugestie de interpretare este pur și simplu uluitoare. I s-ar putea opune orice, pînă și faptul că în gramatica română infinitivul lung nu exprimă situații de moment, ci stări interminabile, și că statuia în chip evident redă, nu un sărut anumit, ci infinitivul lung al sărutului. De altfel Brâncuși a spus singur lui Bohdan Urbanowicz (Ibid., pag. 109) cum că a sculptat „Sărutul“ în forma literii M, inițiala cuvîntului „Moarte“, adăugînd: „Am vroit să pomenesc nu numai amintirea acestui cuplu unic, dar și pe aceea a tuturor perechilor care s-au iubit pe acest pămînt, mai înainte de a-l părăsi“.

Perechile omenești care se iubesc părăsesc pămîntul, dar infinitivele lungi, cu deschiderea lor către infinit, nu-l părăsesc. Ele rămîn aici, în cimitire, în limbi, în zboruri, în cugetul omului, în stîlpi de pridvor din Oltenia, sau în Coloana fără Sfirșit.

Unul din aceste infinitive s-a îngropat în Cumînțenia Pămîntului. Așa cum exprimă ea misterul uman și trezirea de conștiință — cu vorbele criticii — are în sine, întocmai Coloanei, ceva fără de sfîrșit. „Gînditorul“ lui

Rodin va sfîrși într-o zi prin a rezolva problema care-l frămîntă (ar fi și păcat ca încordarea mușchilor săi să nu ducă la ceva); Cumințenia Pămîntului nu o va rezolva niciodată pe a ei.

Și totuși este în ea un infinitiv lung *anumit*. Faptul că e pămîntească și grea nu înseamnă nimic. Fratele ei mai bătrîn, bulgărele de uranium, este și el greu și liniștit, totuși poartă în el un infinitiv lung de tot, o sumbră reacție în lanț. La fel și Cumințenia, dar poate cu un dram de lumină. Infinitivul ei lung nu este facerea, nici gîndirea, nici iubirea și nici măcar nașterea. Este, să spunem, faptul de a deveni om, în-omenirea.

Trebuie să ai alt înțeles al ființei spre a putea admite că făptura Cumințeniei are parte de ea. Limba lui Brîncuși posedă acest înțeles. În sînul ei, verbul „a fi” face întocmai carbonului în chimia organică: se combină cu sine și sfîrșește prin a da *noi forme* de ființare. Unele din combinațiile lui a fi împreună cu sine dau forme întărite de ființă: „a fost să fie”, de pildă. Cele mai multe însă slăbesc ființa și rămîn suspendate între ea și neființă, cu o deschidere totuși către prima: „va fi fiind”, „ar fi să fie”, „era să fie”.

Orgoliul ființei face loc umilității ei. Suntem între a fi și a nu fi, între abstract și concret, între real și posibil, între firesc și nefiresc. Sîntem în acea regiune a ființei pe care o explora Brîncuși.

„El vroia să arate că... făptura cea mai umilă este capabilă să-și găsească drumul către cer”, a spus un critic, David Lewis. Vorba este admirabilă, cu excepția lui „el vroia”. Și autorul a spus-o despre Testoasa lui Brîncuși care parcă zboară. Dar putea la fel de bine s-o spună despre Cumințenia Pămîntului, care stă cu picioarele bine lipite de pămînt.

CONSTANTIN NOICA

Cămila

Îl port în spinare pe Buddha
și nu pot să-l nasc:
beau din el, pasc din el,
un pas, doi pași, cinci pași,
înaintea cutremurului sigur
al luminii materne

De altfel același lucru
îl arată și linia vieții
care se întrerupe în chip ciudat
la jumătatea pustiului

Ocolind orice oază
întîmpinînd orice risc
traducînd în fire de nisip aparenta
și neșovăitoarea înlănțuire a mersului
a mersului

Setea exprimă în urme un ritm
legănat
pe care cu greu l-am putea numi cîntec

Voi avea prunc, gîfîie arșița
în curînd, sub cortul înalt
acolo, unde toate drumurile își dau
întîlnire

Fața lui doi

O ușă, nici măcar atît, numai pragul,
numai golul acestei uși într-un cîmp gol.
Cine trece prin ea se împarte, fantomele
jumătății îl zăresc.
Lumea este o furcă de paie cu doi
dinți enormi.
Aici este locul unde sfera a născut
gemeni.
Toate drumurile se bifurcă.

Cînd focul se desparte de sine
el poate fi băut.
Piinea care se frînge în două devine
soare.
Chipul privește. Chipul se lasă privit.
Ecou, hai să mergem de mîină!
Oglinda a despîcat lumea.

Sfinxul

O, Sfinxule
tu poți rosti toate numerele din lume
din lume
și numărul orb, și numărul alb, și
numărul vitreg
numai un singur număr
nu poți să-l spui
căci el este altfel și altfel
întotdeauna altfel.

Dar tu
nu ții niciodată minte, nimic
nici coasa umbrei și pulberei, nici ză-
pada

refuzului
nici mult prea tîrzia brățară
a fugii pe cumpănă
nici osia de neant a vitezei
nici mistuitele alegorii și furori

și încerci să rostești
chiar
Numărul

De aceea ești mut.

Sculptură de Naum CORCESCU

JAMES JOYCE

ULISE

În toamna lui 1933 Joyce aștepta neliniștit rezultatul procesului în care tribunalul districtual din New-York judeca *Ulise* pentru obscenitate. Procesul a avut loc la 25 noiembrie iar judecătorul — „inteligent“, spune Richard Ellmann — pe nume John M. Woolsey, care își consacraseră aproape toată vara citirii romanului, s-a pronunțat, la 6 decembrie, „atît de elocvent și de categoric încît Joyce își văzu, în cele din urmă, realizată vechea lui ambiție de a obține un verdict răsunător. Hotărîrea lui Woolsey spunea mult mai multe decît era datoare; ea sugera că Joyce căuta să redea, să reprezinte o pavază a conștiinței cu ajutorul unui prim plan clar și a unui decor, a unui fundal vizibil dar oarecum estompat, în diverse stadii de încețoșare. Intenția și metoda cereau sinceritate, fără de care treaba ar fi fost neonestă. El — Judecătorul — nu găsea nicăieri *calea piezișă a senzualității* (s.n.), ci un comentariu *cinstit, sincer, întrucîtva tragic, dar foarte viguros al vieții lăuntrice a bărbaților și femeilor* (s.n.). Și încheie, elegant și caustic:

„Îmi dau perfect de bine seama, datorită unora dintre scene, Ulise e o doctorie destul de puternică să poți cere să fie dată pe gît de unele persoane impresionabile, chiar dacă normale. Dar părerea mea, bine chibzuită, după îndelungată cugtare e că, chiar dacă în multe locuri efectul lui Ulise asupra cititorului este, fără îndoială, puțin crispant, nicăieri nu tinde să fie afrodisiac.

Ulise poate, deci, fi introdus în Statele Unite.“

[...]

„Ulise e un document, produsul unei pasiuni pentru documentare, care-i tot atît de vitală ca și pasiunea artistică — de fapt mai mult chiar; pentru că documentul este rădăcina și tulpina cărora broderia artei le este floare. Întrebarea-i: este documentul autentic? Dacă eu, care am citit doar parte din el, răspund că teamă-mi că da, atunci vă puteți ridica și cere ca Dublinul să fie ras de pe fața pămîntului și peste temelile lui să se-mprăstie sare. Și-aș spune: făceți-o în orice caz. Dar prin asta nu anulez documentul.“

(George Bernard Shaw într-o scrisoare către Archibald Henderson.)

*

Valery Larbaud spunea odată lui Francini, un prieten al lui Joyce:

„Numai episodul Circe, și ar putea face faima unui scriitor francez pe-o viață de om!“

*

Cineastul Eisenstein a spus, după o vizită la Joyce, între altele:

„...Un om mare! El efectiv face ceea ce noi toți vrem să facem, pentru că noi simțim, avem sentimentul, dar el știe!“

[Cînd Joyce a trebuit să-și localizeze în spațiu sălașul zeiței Circe, sălașul ispitelor, a ales cartierul cu felinare roșii din Dublin. Richard Ellman spune că presa folosea pe atunci termenul *Nighttown*, orașul de noapte. În vorbirea curentă i se zicea *Monto*, după *Montgomery Street*, care-i caracterizată în *Enciclopedia Britanică* (1885) drept cel mai infect cartier insalubru din Europa. Era concentrat în jurul străzii *Mecklenburg*, devenită apoi *Tyrone Street* și care-i acum o anostă *Strada Gării* — van efort pînă nu de mult de a-i schimba caracterul. Imobilele, datînd, aproape toate, din secolul al optsprezecelea, erau, către începutul veacului nostru, delabrate rău, unele însă, casele de lux, erau bine întreținute, cu femei frumoase apărînd în toalete de seară în fața clientelei selecte. Cititorilor lui Joyce cartierul le e cunoscut și din „Portretul Artistului“.]

Intrarea — prin *Mabbot Street* — în cartierul bordelelor, și, în fața ei, direct pe pămînt, nebalastată, o ramificație a liniei de tramvai cu șinele ca un schelet, licurici verzi și roșii semnalizînd pericol. Șiruri de case dărăpănate, cu ușile căscate. Rar felinare-n palide culori de curcubeu. În jurul gondolei cu înghețată, oprită-n loc, a lui *Rabaiotti*, bărbat și femei, niște piperniciți, se ciorovăiesc. Înșfacă biscuiți între care e un strat de zăpadă de carbon și cupru. Se-mprăstie-ncet, sugînd. Copii. Gîtul de lebădă cu creastă al gondolei, întins în sus, își face loc, alb-albastru, pe sub cîte-un felinar. Fluierături cheamă, răspund.

Strigă cineva: Stai puțin, iubitele, vin îndată.

Răspunsuri: P'în dos pă după grajd.

(Un idiot surdomot cu ochi bulbucași, cu gură informă, băloasă, trece, într-un mers spasmodic, apucat de tremurici. Copiii se iau de mină, fac horă-n jurul lui.)

Copiii: Stîngaciule! Salut!

Idiotul: (Ridică mina stîngă damblagită și bolborosește) Hhaa-hhut!

Copiii: Unde-i lumina 'a mare?

Idiotul: (Înceindu-se-n scuipatul său) Găă-găă stă!

(Îi dau drumul. Pleacă mai departe cu mersul lui spasmodic. O pitică se dă ușa pe o frînghie legată între zăbrele, numărinđ. Un tip cu fața acoperită de braț și pălărie zace-lungit lîngă o ladă de gunoi, mișcă, geme, scrișnește din dinți mîrîind și-apoi iar sforăie. Pe o treaptă un pitic, după ce a scormonit prin niște gunoaie, se chircește să salte pe umăr un sac cu zdrențe și vase. Lîngă el o babă cu un felinar afumat vîră pe gura sacului o ultimă sticlă. El își saltă pricoseala, își trage pe-o ureche șapca țuguiată și o ia din loc fără-o vorbă. Baba pornește-napoi spre birlogul ei legănîndu-și felinarul. Un copil cu picioarele strîmbe, chircit în pragul ușii, cu un zmeu de hîrtie, pornește tîrîș, în salturi, ferindu-se, după ea, i se agață de fustă, se trage-n sus și se ridică pe picioare. Un salahor, beat, se-apucă cu amîndouă mîinile de grilajul unei intrări de subsof impleticindu-se rău. La un colț doi polițiști de noapte cu pelerine scurte, cu mina pe port-baston, se țin măriți. Se sparge-o farfurie; o femeie, țipă; un copil plînge. Un bărbat înjură, răcnește, mormăie, tace. Umbre rătăcesc, se furișează, pîndesc din vizuina lor. Într-o odaie luminată de o luminare vîrîtă-ntr-un gît de sticlă, o tîritură de femeie piaptănă părul numai cilți din capul unui copil rahiitic. Glasul lui *Cissy Caffrey*, tînesc încă, s-aude cîntînd strident de pe-o stradă.)

Cissy Caffrey: I-am dat-o lui *Molly*
Pen' că-i măreacă,
Laba de rață
Laba de rață

[*Thornton* spune că nu a reușit să găsească originalul versurilor obscene cîntate de *Cissy*.]

(Soldatul *Carr* și soldatul *Compton*, fiecare cu cravașa ținută strîns la subsuoară, s-apropie impleticindu-se, fac stînga-mprejur și dau drumul la o salvă de bășini. Bărbații din

stradă rid. O huidumă de femeie le dă replica.)

Huiduma: Bătu-te-ar Al-de-Sus, cur păros
ce ești! Trăiască puștănea lui Cavan!

Cissy Caffrey: Și pă mine norocu'. Și Cavan,
și Cootehill și Belturbet! (Cîntă):

I-am dat-o lu' Nelly
Să și-o vire-n față
Laba de rață,
Laba de rață.

(Soldatul Carr și soldatul Compton se-ntorc
și contraripostează, tunicile roșii ca singele-n
lumina felinarului, caschetele negre ca niște
castroane pe capetele lor blonde ca arama.
Stephen Dedalus și Lynch trec prin mulțime,
pe-aproape de tunicile roșii.)

[Numele acestor doi soldați sînt în directă
legătură cu conflictul lui Joyce cu Consulul
Britanic de la Zurich, conflict despre care
am mai pomenit la episodul „Ciclopîi”. Un bio-
graf al lui Joyce spune că inițial romancierul
intenționa să pună pe portretele celor doi
bețivi care-l vor bate pe Stephen către finele
episodului acesta („Circe”) numele lui Ben-
nett, consul general, și al lui Carr, unul
dintre subalternii lui, generator al conflictu-

lui. Mai tîrziu a renunțat și l-a făcut ser-
gent major. Compton ar fi personajul care,
în credința lui Joyce, îi încurcase ițele
în treburile cu „Actorii Englezi“.]

Soldatul Compton: (Arată cu degetul) Loc
pentru popă!

[După Blamires nu e de mirare că soldații
îi spun lui Stephen „popă”, pentru că Ste-
phen, cu Lynch, vor parodia îndată o litur-
ghie, vor juca o pantomimă de liturghie
pascală, în care Stephen va cînta *introitus-ul*.]

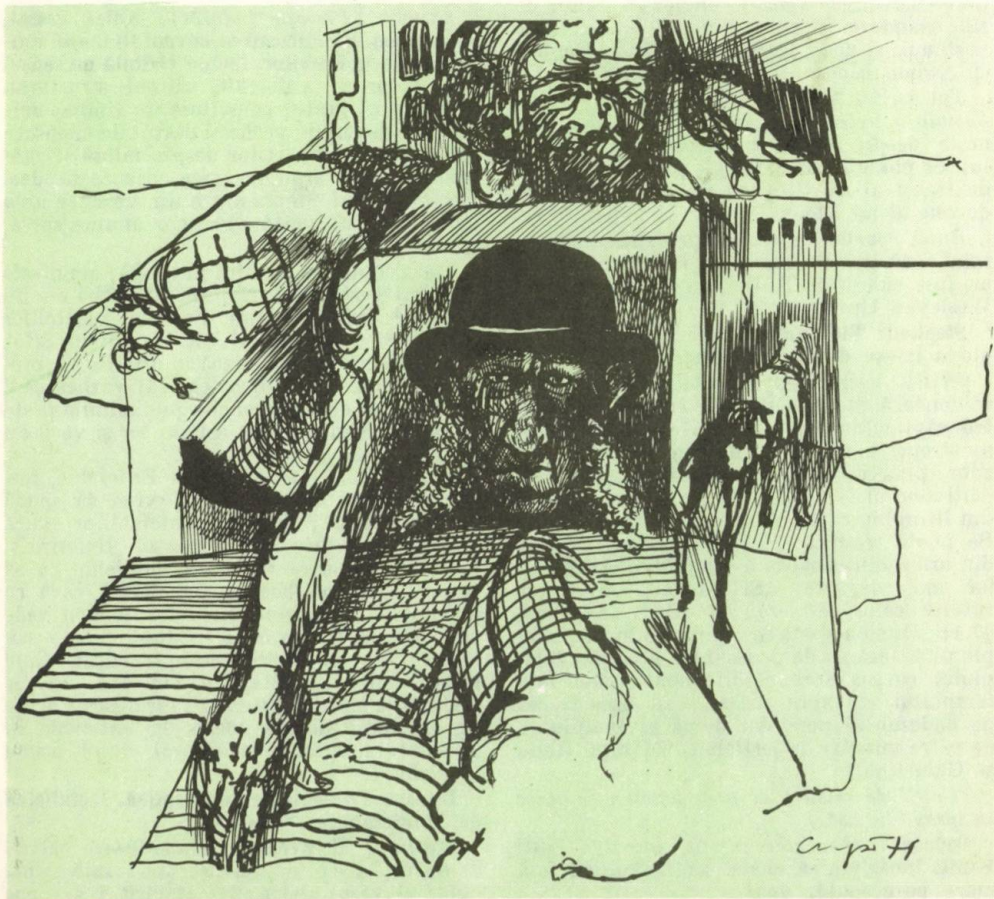
Soldatul Carr: (Se-ntoarce și strigă) Hei,
mă'popă!

Cissy Caffrey: (Cu glas din ce în ce mai
puternic):

A luat-o, a-umflat-o,
Unde-o fi băgat-o,
Laba de rață.

(Stephen, învîrtind cu stînga bastonul de
frasin, cîntă vesel *Introitus-ul* din săptămîna
mare. Lynch, cu casceta de jocheu trasă mult
pe frunte, îl însoțește cu fața încruntată de
sarcasm și de nemulțumire.)

[În Irlanda frasinul e socotit copac pro-
tejat de zine. Joyce a început să folosească

tema frasinului fermecat prin 1913, cînd lua note pentru „Exiles” și apoi a continuat. Țăranii irlandezi cred că frasinul are darul de a feri de primejdii. Femeile pun ramuri de frasin lingă unt, să-l ferească de spiritele rele, care-l rîncezesc. Faptul că bastonul lui Stephens e de frasin, nu e, după toate probabilitățile, întîmplător. Joyce era superstițios. Stephen intră în cartierul bordelurilor jucîndu-și bastonul în mina stîngă ca un fel de autoprotecție, fredonînd, cum am mai spus, *Introitus-ul* la liturghia pascală. El are premonițiunea bastonului sfărîmînd lampa imediat înainte ca Lynch, amic al lui Iuda — și împotriva căruia Stephen are nevoie de protecție — să blesteme bastonul. Mai tirziu Stephen lasă o vreme bastonul ca să încerce să danseze cu Zoe, cu Florry, cu Kitty. Apoi îl apucă din nou și dansează singur, bastonul devenind o armă defensivă sau, ca să redăm cuvintele comentatorului, „devine o spadă a lui Stephen, înălțată de parc-ar fi fost Nothung, spada lui Sigfried.” Iar mai apoi, cînd Stephen și bastonul său vor cufunda lumea în beznă, el va arunca bastonul și va fugi. După care, precum țăranii ar fi putut prezice, Stephen e bătut măr de un *sidhe*, un spirit rău, soldatul Carr, versiunea specific engleză a lumii de zîne irlandeze. În acest timp Bloom salvează bastonul și apoi pe Stephen. Cînd Stephen își revine, Bloom îi redă bastonul.

Tot în 1913 P.W. Joyce publică *Istoria Socială a Vechii Irlande*, în care și el pomeneste despre virtuțile magice ale frasinului. Se poate face o analogie și între bastonul de frasin al lui Stephen și cartoful păzitor de rele al lui Bloom.

Bună parte dintre informațiile despre rolul fermecat al frasinului înșirate mai sus au fost culese de Ruth Bauerle de la Ohio Wesleyan University.]

Stephen: Vidi aquam egredientem de templo a latere dextro. Alleluia.

[Willis E. McNelly a arătat că ceea ce fredonează Stephen nu este *Introitus-ul* pentru săptămîna Paștilor ci *Antiphon-ul* cînd se stropește cu aghiasmă din simbăta Paștilor pînă-n simbăta Rusaliilor. (La noi *Antiphon-ul*, I și II, este o cîntare specială din liturghia catehumenilor, prima ei parte.) Se poate traduce: „Văzut-am apa izvorînd din aripa din dreapta a templului. Alleluia,” iar mai departe: „Și aducînd mîntuirea tuturor celor ce-i erau în cale.” (Ezechiel, 47.1: „După aceasta m-am întors în ușa templului și iată că de dedesubtul pragului templului curgea spre răsărit apă — căci fața templului era spre răsărit — și apa trecea pe dedesubtul peretelui drept al templului, de către miazăzi de jertfelnic.”) (După Radu și Galaction)]

(Colții de mistreț ai unei bătrîne se ivesc în prag de ușă.)

Codoașa: (Cu glas șușotit, înecat): Ssst! Veniți încoapîn-vă chem. Am năuntru fată mare ne-ncepută. Ssst!

Stephen: (Altius aliquantulum) Et Omnes at quos pervenit aqua ista.

Codoașa: (Scurpă venin în urma lor): Medicinisti de la Sfînta Treime. Trompele lui Fallop. Numa' sulă, da' gologani, nimic!

[Trompele lui Fallop, organe anatomice frecvent pomenite la începutul studiilor medicale.]

(Edy Boardman, foanfă, ghemuită lingă Berthe Supple, își trage șalul pe sub nas.)

Edy Boardman: (Arțăgoasă): Zice aia: Te-am văzut în Faithful Place cu armăsarul tău de prăsilă, cu ungătorul de la calea ferată cu pălăria aia a lui ca o scufiță de noapte. Zău, zic. N-ai nevoie să mi-o spui, zic. Pe mine nu m-ai găsit niciodată, zic, e-un scoțian înșurat la așternut. Ce poamă! Ce fiță-i și asia! Încăpățînată ca un catir. Și-atunci, nu s-a dus ea cu doi, cu Kildbride, mecanicului de locomotivă, și cu fruntașul Oliphant??

Stephen: (Triumphaliter) Salvi facti i sunt.

(Învîrtește bastonul de frasin tulburînd lumina felinarului răsîndit-asupra lumii. Un cocker vină cu alb se furișează adulmecînd pe lingă el, mirînd. Lynch îl gonește cu lovituri de picior.)

Lynch: (Privește îndărăt): Adică gestul, nu muzica, nu mirosul ar deveni limbajul universal, darul limbilor, făcînd vizibilă nu sensul laic ci prima entelehie, ritmul structural.

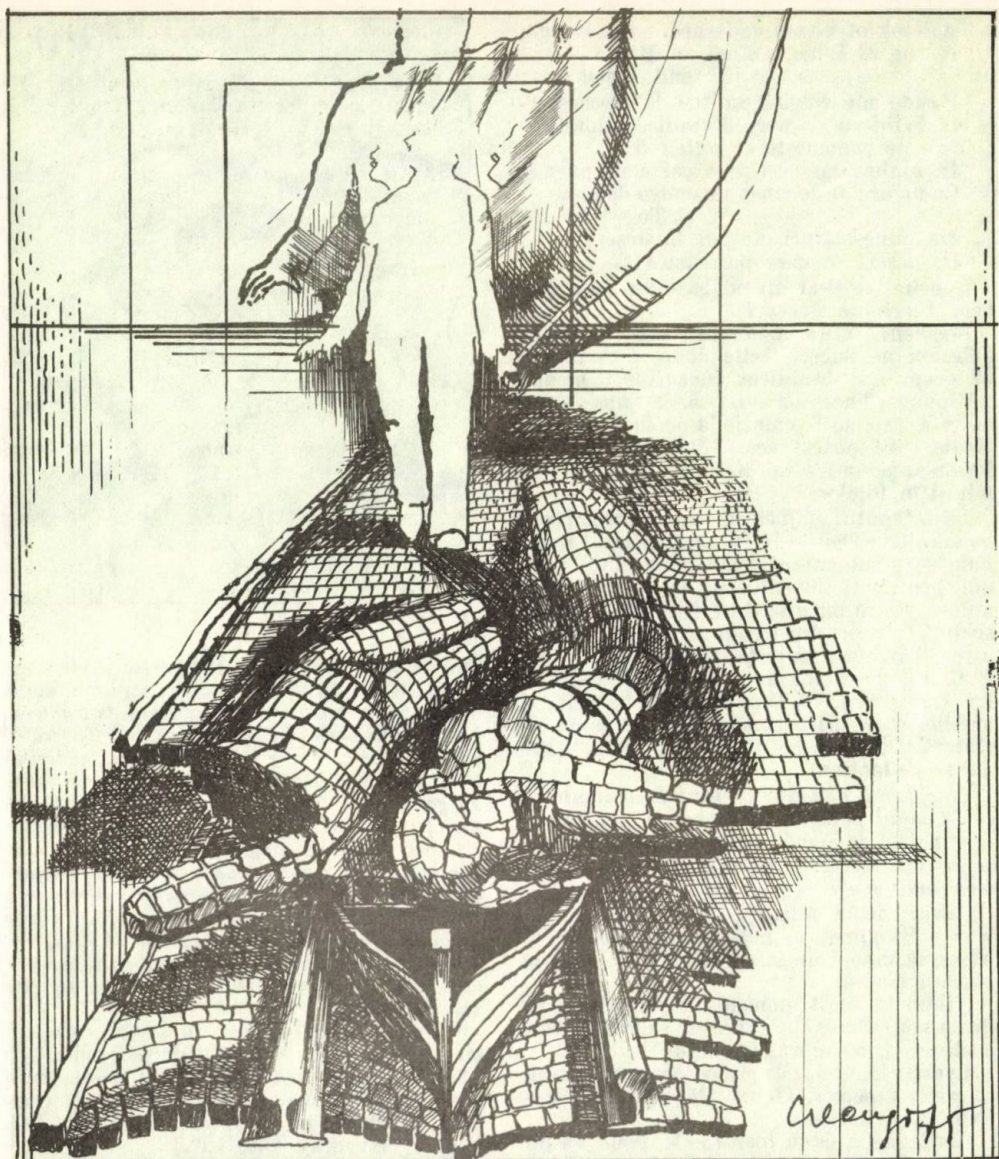
[Ideea că gestul constituie un limbaj universal e destul de veche și destul de cunoscută; majoritatea cărților despre mimă și pantomimă încep argumentarea cu această idee. Declarația lui Stephen are un caracter prea general ca să poată sugera o anume sursă, spune Thornton.

Darul limbilor, grăitul în limbă, amintește de Noul Testament. A vorbi cu limba era un semn al Sfîntului Duh. Faptele Apostolilor (2.4): „Și s-au umplut toți de duhul Sfînt și au început să vorbească în alte limbi, precum Duhul le dădea ca să vorbească.” (19.6): „Iar cînd Pavel și-a pus mîinile peste ei, Duhul Sfînt a venit asupra lor și vorbeau în alte limbi și prooroceau.”

Stephen s-a mai referit la Entelehie, forma formelor. Poate că aici vrea să spună ceva mai mult: entelehia entelehiilor, adică temelia care face posibil restul. Referire și la Aristotel, care a folosit entelehie ca să spună: ceea ce face să fie efectiv ceva ce altminteri ar rămîne virtual. Stephen vede aici *procedul procedelor* — după care — sau în care — se potrivesc toate procedeele. Cum informații lui Stephen vin din „Viețile și Opiniile Marilor Filozofi”, se găsește acolo un paragraf despre ideea de entelehie la Aristotel: sufletul e acorporal, fiind prima entelehie.]

Lynch: Filoteologie pornosofică. Metafizică de Meklemburg Street.

Stephen: Îl avem pe Shakespeare călărit de-o scorpie, și pe Socrate, căruia-i cîntă găina. Chiar și prea-înțeleptului stagirit i s-a pus

zăbală și friu și l-a-ncălecat o slujitoare a amorului.

[S-a văzut în episodul „Scilla și Caribda” cum străbate vizibil ideea, teoria lui Stephen că Shakespeare fusese dominat de Anne Hathaway. În același episod se vorbește și despre Xantipa, soția lui Socrate. Afirmația despre prea-înțeleptul stagirit, Aristotel, se referă mai curînd la amanta lui, Herpyllis, decît la soția lui, Pythias. Stephen e împins, probabil, la asemenea concluzii, spune Thornton, de amplele prevederi testamentare ale lui Aristotel pentru prima.

Light of Love spune Joyce și noi am spus slujitoare a amorului: riguros ar fi: tragediă la dragoste, și expresia e reținută și de Schutte cînd menționează remarcă lui Brandes despre

„Venus și Adonis” al lui Shakespeare afirmînd că e un poem ce se afla pe noptiera oricărei femei de moravuri ușoare din Londra contemporană marelui bard. *Light of Love* a fost și un titlu de cîntec popular în secolul al șaisprezecelea, dar i s-a pierdut urma.]

Lynch: Bah!

Stephen: Oricum, cine are nevoie de două gesturi ca să illustreze o bucată de pîine și-un ulcior de vin? Mișcarea asta, la Omar, exprimă și pîinea și urciul de vin. Ține-mi bastonul.

[Cu toate că după Thornton ar fi o aluzie voalată la eucharistie, se referă probabil și la binecunoscuta strofă din traducerea din Rubaiyata lui Omar Khayyam, de Edward Fitzgerald:

A Book of Verses underneath the Bough,
A Jug of Wine, a Loaf, of Bread —
and Thou

Beside me singing in the Wilderness —
O Wilderness were Paradise enow!
și care pe românește ar putea fi:

În umbra ramurei cu-o carte de poeme,
Cu un urciur de vin și-un codru de piine —
și Tu

De mine-alături cîntînd în deșert —
O, deșert în care paradisu-i de prisos.]

Lynch: Luați-ar dracu' bastonu' ăsta galben. Unde ne ducem?

Stephen: Linx libidinos! La Georgina Johnson ne ducem, belle dame sans merci, at deam qui beatificat juventutem meam.

[Spune Thornton: *La belle dame sans merci* e, probabil, o aluzie la poemul lui John Keats care poartă acest titlu, cu toate că formularea nu-i a lui Keats ci e curentă în mit și în folclor.

La începutul slujbei preotul spune: „Itroi-bo ad altare Dei“ — Întra-voi în altarul Domnului — și ministrantul răspunde: „At Deum qui beatificat juventutem meam“ — Domnului care dă bucurie tinereții mele. Stephen schimbă genul, din Deum în Deam — Zeitei care dă bucurie tinereții mele. Textul e din Psalmi (43.4): „Ca să ajung la jertfelnicul lui Dumnezeu, al Dumnezeului bucuriei și veseliei mele, să te preamăresc în sunet de chitară, Dumnezeule, Dumnezeul meu!“ (Radu și Galaction)]

(Stephen îi dă bastonul, întinde încet mîinile și dă capul pe spate pînă cînd mîinile ajung la o palmă de piept, cu fața în jos, în planuri ce se intersectează, degetele desfăcute, stînga ceva mai sus.)

[Ideea de a renunța la vorbire, spune Harry Blamires, e, natural, în armonie cu mișcarea înapoi de la rațional la animal, pe bază omerică.

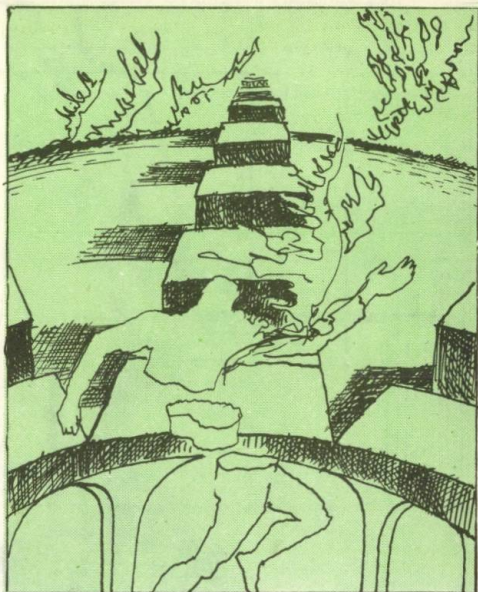
Aflăm în acest moment, că Stephen e în drum spre Georgina Johnson, curva cu care cheltuisese lira împrumutată de la A.E.]

Lynch: Ce urciur de piine? Nu se potrivește ca nuca-n perete. Fii mai lămurit. Na, ia-ți cirja ta și umblă.

[Evangelhia de la Ioan (5.8): Iisus i-a poruncit: Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă. (După Radu și Galaction)]

(Pornesc mai departe. Tommy Caffrey se tîrîie în patru labe spre un felinar și, apucîndu-se de el, se cățără smucit. Cînd ajunge la consolă își dă drumul s-alunece. Jacky Caffrey s-apucă și el de felinar să se cațere. Salahorul se izbește de felinar. Gemenii o iau la goană prin beznă. Salahorul, bălăngănindu-se pe picioare, apasă cu-arătătorul pe-o nară și ejectează din cealaltă un jet lung lichid de muci. Ia pe umăr stîlpul de felinar și pornește, împletcindu-se, prin mulțime, cu torța lui aprinsă.

De pe rîu fișii de ceață se ridică șerpuind încet. Din gurile de canal, din crăpături, din haznale, din mormanse de gunoi, din toate părțile se ridică duhori grele. Dinspre miazăzi,

dincolo de cotul riului, izbucnește o vîltoaită strălucitoare. Salahorul merge împletcindu-se mai departe, taie gloata spre linia de tramvai. De cealaltă parte, de sub podul de cale ferată, apare Bloom, aprins la față, gîfîind, îndesînd într-unul din buzunare piine și ciocolată. În galantar la frizerul Gillen un montaj de fotografii i-arată chipul lui Nelson viteazul. Alături, o oglindă concavă i-l oferă pe-al abandonatului, pierdutului, lugubruului Booloohoom. Gladstone, grav, îl privește-n față. Bloom așa cum e Bloom. Trece mai departe, îl izbește privirea fixă a fanfaronului de Wellington, dar în oglinda convexă rinjesc ochii insipizi și cotleții faloși și umblați ai lui Jollypoldy rixidixidoldy?

[Versuri de copii, joc de școlari, variind cu numele și cu caracterul persoanei. În „Stephen Hero“, Stephen își amintește cum i se spunea și lui: „Stephen, Reephen, rixidixy Deephen“, iar sorei sale, Isabel: „Isabel, Risabel, rixidyxy Disabel“.]

(La ușa lui Antonio Babaiotti Bloom, asudat, se oprește în lumina strălucitoare a lămpii cu arc voltaic. Dispare. După o clipă reapare și pleacă-n grabă mai departe.)

Bloom: Pește și cartofi prăjiți. Doi bani nu fac. Ah!

(Dispare 'năuntru la Olhousen, cîrnătarul, pe sub oblonul pe care tocmai îl trăsese-n jos. Cîteva clipe mai trîziu reapare pe sub oblon, Poldy gîfîitu', Bloohoom istovitu'. Ține cîte-un pachet în fiecare mînă, într-unul un picior de purcel, călduț încă, în celălalt o pulpă de oaie rece presărată cu boabe de piper. Își trage răsuflarea, îndreptîndu-se din șale. Apoi se apleacă într-o parte, își apasă coastele cu unul dintre pachete și geme.)

Bloom: Mă doare-ntro-o parte. De ce-oi fi alergat așa?

(Respiră cu grijă și pornește încet mai departe spre linia de garaj luminată. Vîlvătaia izbucnește din nou.)

Bloom: Ce-o fi? Semnalizator? Proiector?
(Se oprește la *Cormack* în colț, atent.)

Bloom: *Aurora borealis* sau turnătorie de oțel? Ah, pompierii, natural. Oricum, e-undeva spre sud. Foc mare. Poa' să fie casa lui. Cocioaba prăpăditului. Nu-i la noi. (*Fredonează vesel.*) Arde-e Londra-a, arde-e Londra-a! Fooc! Fooc!

[O adaptare a canonului „Arde Scoția! Arde Scoția! Uită-te! Uită-te! Foc! Foc! Foc! Foc! Toarnă apă! Toarnă apă!” (Citat de Thornton după „Cartea de Cîntece” a lui David Bisphan, Filadelfia 1920.)]

Bloom e vesel pentru că focul e undeva spre sud iar casa lui e pe *Eccles Street*, pe malul de nord al râului Liffey. Speranța că poate fi „casa lui”, se referă, foarte probabil, la casa lui Boylan.

Beggar's Bush are semnificația de adăpost de cerșetori. Există și astăzi undeva aproape de Huntingdon un copac căruia i se spune *Beggar's Bush* și care fusese pe vremuri loc de întâlnire al cerșetorilor de prin partea locului.]

(Zărește pe salahor făcîndu-și loc prin gloată, pe cealaltă parte, pe *Talbot Street*.) Am să-l scap. Fugi. Repede. Mai bine traversează pe-aici. (Se repede să traverseze drumul. Niște golani țipă.)

Golanii: Atenție, domnu'! (Doi bicicliști cu lanterne de hirtie aprinse bătăbănindu-se, alunecă pe lîngă el, aproape-l ating, zornăind cu clopoșelul.)

Clopoșelele: Staitilingstaitilingstaitilingtlingg.

Bloom : (Încremenește prins de un spasm): Au!

(Privește-n jur, se-avîntă brusc înainte. Prin ceața care se ridică un balaur de vagon de-mprăștiat nisip circulînd cu semnal avertizor cotește greoi spre el cu lumina roșie mare clipînd, cu troleul hîrșîind pe fir. Vatmanul bate-n clopotul de pîcior.)

Clopotul: Bang-Buloi, Bang-Baloi, Bang-Napoi.

(Frîna scrișnește violent. Bloom ridicînd o mîină-nmănușată-n alb de polițist iese dintre șine împleticîndu-se, cu picioarele-nțepenite. Vatmanul, zotrîlit înainte peste volanul regulatorului turîndu-și nasul urlă frînt peste lanț și bară.)

Vatmanul: Hei, mă căcat în pantaloni, ce te țîl de pozne-împutite?!

[W.T. Tindall: o farsă „împutită” irlandeză: un irlandez acoperă cu pălăria niște excremente pe o bordură de trotuar. Spune unui polițist că dedesubt e-o pasăre, îl roagă să i-o păzească pînă se duce el să caute pe cineva să-i ajute s-o ia — pleacă, și-i bun plecat.]

Bloom: (Sare speriat peste bordură și se oprește din nou. Își șterge o pată de noroi de pe obraz cu mîna cu pachet cu tot.)

Traverseare interzisă. Am scăpat ca prin urechile acului, dar junghiul mi-a trecut. Trebuie să m-apuc iar de Sandow. Pe mîini.

Și să m-asigur contra accidentelor de circulație. La Providența.

[Aluzie la o carte de pe raftul lui Bloom, de Eugene Sandow: „Forța fizică și obținerea ei”. Thornton arată că Eugene Sandow, pe numele lui adevărat Frederick Müller (1865—1925), a fost un om puternic celebru. J.B. Bots spunea despre el, în 1925, că a devenit faimos la Londra, la Royal Aquarium, într-o perioadă în care „forța” era la modă. În cursul unui spectacol l-a provocat pe un Samson din public și l-a învins. În cartea sa „Forța fizică și obținerea ei” (Londra, 1897) el relatează faptul, pomenit și în ziarul „Times” din 4 noiembrie 1889, pagina 9. Inegalabilul Thornton a căutat cartea dar nu a găsit-o sub acest titlu ci sub: „Forța și obținerea ei”. Cuprinde instrucțiuni pentru exerciții fizice și bareme de măsurători.]

Bloom povestește în altă parte că Sandow a dat reprezentații la Dublin între 4 și 14 mai 1898 și „*Freeman's Journal*” din 7 mai 1898 pomeneste de ele la anunțurile uzuale.

Publicitatea pe tema forței lansase sloganuri rămase celebre: „Eram un slăbănog de 44 kg...” Se dădeau și exemple în cifre succesive, cît trebuia să crească pieptul, cît soldurile etc., etc.

După spusele lui A.P. Berger s-ar părea că Joyce arăta destul interes pentru meciurile de lupte — interes care răzbate de mai multe ori în opera sa, cum răzbate și interesul pentru publicitatea comercială.

„Providența”, (*The Providential*) (ar putea fi „Norocul” sau „Norocosul”), e un nume curent în firmele de asigurări din lumea anglo-saxonă, iar în Anuarul orașului Dublin pe 1904, la capitolul „Societăți și Agenții de Asigurare” figurează între altele și „*The Irish Provident Assurance Co.*” — Compania Irlandeză de Asigurări Providența.]

(Își pipăie buzunarul pantalonilor) **Talismanu'** mamei, sărmana. Ușor țî se prinde cîleliu-ntr-o linie de tramvai, sau șiretul de gheață-ntr-o roată dințată. Mai deunăzi în colț la Leonard nu mi-a jupuit duba pușcăriei gheața? A treia oară te brodește.

[*Third time is the charm* — a treia oară te brodește — figurează cu numeroase exemple în ODEP. Este echivalentul germanului *Alle gute Dinge sind drei*. După P.W. Joyce, în „Engleza, așa cum o vorbim”, ar fi și hotărîrea neclintită a cuiva, aflat la o a treia tentativă, de a reuși. Dar sensul pe care i-l dă Bloom e: „Ai scăpat de două ori, dar a treia oară o pățești” sau „țî se-nfundă.” Gheata-i de vină. Obraznic vatman. Ar trebui să-l reclam. Încordarea-i face nervoși. Poate e-o fi tot ăla care s-a băgat azi dimineață cînd cu mulerea aia cît o iapă. Același gen de frumusețe. Da' a fost cam iute, oricum. Merg cam țeapăn. O spu în glumă da-i serios.

[*The word spoken in jest*. — Vorbă spusă-n glumă. Locuțiunea autentică e *There's many true word spoken in jest* — Multe vorbe sincere-s spuse-n glumă — și figurează în ODEP precum și în manualul de „Conversație politicoasă” al lui Swift.]

Crampa ala groaznică, pe Lad Lane — Poteca Flăcărilor. Trebuie să fi mîncat ceva stricat. Poartă noroc. De ce? Pe semne că-i de la vreo vită pierdută. Semnul fiarei.

[Semnul fiarei. Pomenit de mai multe ori în Apocalips, mai ales la cap. 13: „Și-i silești pe toți, pe cei mici și pe cei mari, și pe cei bogați și pe cei săraci, și pe cei slobozi și pe cei robi ca să pună **semn** pe mîna lor cea dreaptă sau pe frunte. Încît nimeni să nu poată cumpăra sau vinde fără numai cel ce are **semnul**, adică numele fiarei sau numărul numelui fiarei.” (16.17.)]

(Își închide o clipă ochii.) E ceva cu capul meu. Migrena mea lunară sau urmarea chestiei ăleilalte. Creierocitină. Senzația asta de obo-seală. Cam mult pentru mine, acuma. Aul

(Un tip sinistru, lăsat pe vine, stă rezemat de zidul lui O'Bei-ne, mutră necunoscută, parc-ar fi injectat cu mercur. De sub un sombrero cit o strașină tipul îl privește cu o uitătură rea.)

Bloom: Buenas noches, señorita Blanca, que calle es esta?

Tipul: *(Impasibil, ridică mîna în chip de semn)* Parola. Sraid Mabbot.

Bloom: Haha. Merçi. Esperanto. Slan leath. *(Mormăie):* Spion din Liga Gaelică, trimes de-nghițitoru' ăla de foc.

[Liga Gaelică. Întemeiată în 1893 de Douglas Hyde, părintele Eugene O'Growney și John McNeill.

Scopul: 1. Apărarea limbii irlandeze ca limbă națională a Irlandei și extinderea ei ca limbă vorbită. 2. Studiul și publicarea literaturii gaelice existente și cultivarea unei literaturi moderne în limba irlandeză.

Mîncătorul de foc, cetățeanul care l-a insultat pe Barney Kiernan. O transmutație a violentei înțelniri, spune Harry Blamires. În mintea lui Bloom suspiciunea și frustrarea se împletesc.]

(Dă să meargă mai departe. Un stringător de zdrențe îi taie drumul. Dă s-o ia la stînga, telalul o ia și el la stînga.)

Bloom: Te rog. *(Îl evită, se sucește, se dă-n lături, trece de el și-o șterge.)*

Bloom: Ține pe dreapta, dreapta dreapta. Dacă la Steapaside e-un stîlp indicator pus de Touring-Club, cine are meritul acestei binefaceri publice? Eu, care m-am rătăcit pe-acolo și-am trimis la „Biciclistul Irlandez” o scrisoare cu titlul „Steapaside în beznă”. Ține, ține, ține dreapta. Zdreňte, oase-n miez de noapte. Gazde de hoți, foarte probabil. Primul loc unde se duce-un ucigaș. Se spală acolo de păcatele lumii.

[„Ține, ține, ține pe dreapta” s-a putea să fie, spune Thornton (în Anglia și în Irlanda se circula și se circula pe stînga), un ecou al cîntecului anonim irlandez „Suil, suil, suil Arun...” „care se mai scrie și „Shule, shule, shule Aroon...” „un început de cor, versurile fiind în englezește. E tînguirea unei tinere irlandeze al cărei iubit e plecat să lupte în Franța. Aluzia nu e certă, dar ea reapare, mai tîrziu.

Steapaside e un orășel în sudul departamentului Dublin. În traducere înseamnă: Dă-te-n lături. „Steapaside în beznă” s-ar putea să-i fi fost sugerat lui Bloom, lui Joyce adică, de cartea lui Sir Henry Morton Stanley, „Africa în beznă” (1890) sau, mai curînd, de opera protestatară „Anglia în beznă și calea spre lumină”, de generalul William Booth, apărută ceva mai tîrziu, tot în 1890.

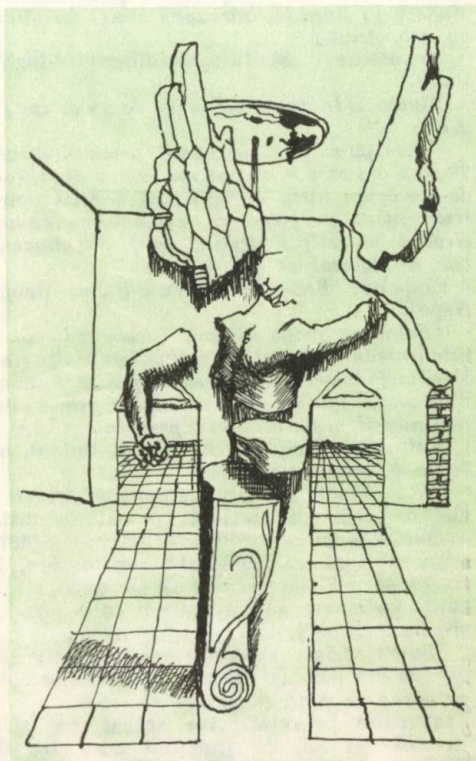
Se spală de păcatele lumii. Bloom se gîndește, probabil, la spusese din Evanghelia de la Ioan, 1.29: „Ioan vede pe Iisus venind la el, și grăiește: Iată Mielul lui Dumnezeu cel ce ridică păcatul lumii”. (După Radu și Galaction) În rugăciunile catolice curente: „Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.”

Sweets of sin — Dulceața păcatului; vom înțilni această expresie citeva rinduri mai departe. Deși acest titlu e menționat de citeva ori în „*Ulyse*”, Weldon Thornton mărturisește că nu a reușit să-l descopere în nici un catalog sau index de literatură generală sau pornografică. E convins, totuși, că e improbabil ca Joyce să fi fabricat o asemenea expresie și înclină să creadă că, pur și simplu, el, Thornton, nu a reușit să-l găsească. Adăugăm: nici alții.]

(Jacky Caffrey, fugărit de Tommy Caffrey, dă, alergînd, drept peste Bloom.)

Bloom: O!

(Șocat, moale pe picioare, se oprește. Tommy și Jacky dispar care-ncotro. Bloom, cu pachetele-n mîini se pipăie la cîngătore,

după ceas, la buzunarul de la piept, la buzunarul cu portofel, dulceața păcatului, caută cartoful.)

Bloom: Atenție la pungășii de buzunare. Șmecheria clasică, dom'lor. 'Nghesuială. Porm-o șterg cu pungulița.

(Ciinele de vînătoare se-apropie, cu nasu-n pămînt, adulmecînd. Un tip tolănit strănută. Apare o figură bărboasă girbovită 'nveșmîntată-ntr-un caftan de bătrîn din Zion, pe cap cu o calotă cu canaf purpuriu. Ochelari de baga i-atîrnă alunecați pînă pe virful nasului, pe nări. Pe fața suptă, dungi galbene de otrăvă.)

Rudolph: A doua jumătate de coroană cheltuită azi de pomană. Ți-am mai spus să nu umbli niciodată cu goimi beți. Așa. N-ai s-apuci niciodată să strîngi un ban.

[Vocea conștiinței, la Bloom, spune aici Blamires, ia forma lui Rudolph Bloom, tatăl, îmbrăcat așa precum trăise, muștrindu-l pe Bloom pentru că cheltuisese o jumătate de coroană pe băutură cu colegii lui.

Vom mai întîlni, frecvent în acest episod, manifestări de halucinații de felul acesta, mijloc folosit de Joyce cu destulă insistență.]

Bloom (*Ascunde la spate piciorul de porc și pulpa de miel și, mîhnit, simte-n palme și carnea caldă și carnea rece de porc-miel*): Ja, ich weiss, Papachi.

Rudolph: Ce cauți tu prin locuri d-astea? N-ai suflet.

(Cu ghearele lui tremurînde de vultur pipăie fața mută a lui Bloom.)

Nu ești tu fiul meu Leopold, nepotul lui Leopold? Nu ești tu fiul meu iubit Leopold care a părăsit casa tatălui său și dumnezeul părinților săi, Abraham și Jacob?

Bloom: (*Circumspect*) Cred că da, tată. Mosenthal. Tot ce-a mai rămas din el.

[Gestul lui Rudolph de a-l pipăi pe fiul său pentru a se asigura de identitatea lui este o imitare a scenei dintre Isaac și Jacob (scena de care vorbea el totdeauna, cînd, Abraham, orb, îi recunoaște glasul și îl pipăie cu degetele pe obraz). (Blamires.)

Referirea la Mosenthal e socotită de unii autori arătînd că Bloom își amintește că se gîndise mai înainte la „Deborah“, de Mosenthal. Solomon Hermann von Mosenthal (1821—1877), autor dramatic, romancier și libretist german. „Deborah“, foarte populară în Germania și adaptată în mai multe rînduri în Anglia, a prilejuit succese strălucite actriței italiene Adelaide Ristori (1821—1906).

Rudolph: (*Sever*): Într-o seară te-au adus acasă beat ca un porc, după ce-ți cheltuiseseși toți bănișorii. Cum le spui tu tinerilor astora care aleargă?

Bloom (*Într-un costum Oxford albastru cu lizieră albă la veston, îngustă în umeri, cu pălărie alpină cafenie, purtînd un ceas american Waterbury de argint veritabil, bărbătesc, fără cheie, cu lanț dublu Prinț Albert cu inele groase și breloc, plin pe o parte, de*

sus pînă jos, de noroi uscat.) Alergători de cross, tată. Numai o dată, atunci.

[Waterbury, marcă de ceas american, de buzunar, ieftin, care inundase piața. (Cum facem noi astăzi cu „frigider“ care nu-i decît numele — „Frigidaire“ — primului răcitor electric larg-industrializat. Lanțul Prinț Albert, lanț cu inele groase, fusese adus la modă de prințul consort Albert.)

Rudolph: O dată! Noroi din cap pînă-n picioare. Tăiat la mină. Tetanos. Aștia fac praf din tine, Leopold-viața-mea. Ferește-te de tipi d-aștia!

Bloom: (*Stins*) M-au provocat la un sprint. Era noroi. Am alunecat.

Rudolph: (*Cu dispreț*) Goim nachez. Frumos ți-ar sta să te vadă biata maică-ta!

Bloom: Mama!

Ellen Bloom: (*Cu o bonetă cu panglicuțe de cucoană de pantomimă, cu crinolină și turnură, cu o bluză gen văduvă Twankey,*

[Widow Twankey blouse. În teatrele din Dublin se puneau în scenă, de crăciun, pantomime (și povești folclorice sau cu zine etc.) în care „văduva Twankey“ era mama lui Aladdin.]

cu mîneci bufante colante de la cot în jos — „labă de miel“, li se zicea — și încheiate cu năsturași pe dîndărăt, mînuși gri fără degete, broșe cu camee, părul prins într-un filet ondulat, își face apariția peste balustrada scării, în mină cu un sfesnic înclinat, și strigă alarmată strident): O, Doamne Isuse Christoase, Mîntuitorule, ce i-au făcut? Sărurile? Dați-mi sărurile! (Ridică poala fustei și bîjbîie după buzunarul juponului cenușiu-vărgat. Un flaconaș, un Agnus Dei, un cartof zbîrcit și o păpușă îi cad jos.) Sfință-inim-a Fecioarei, unde-ai fost, unde?

(Bloom mormăie cu ochii-n pămînt, începe să-ndese pachetele în buzunarele pline dar renunță, bodogănînd.)

O voce: (Tăios): Poldy!

Bloom: Cine? (*Se apleacă și evită, stîngaci, o palmă*) La dispoziție!

(Ridică privirea. De lingă curmalii din miraj îi apare o femeie frumoasă în haine turcești. Rotunjimi opulente umplu șalvarii stacojii și ilicul brodat cu aur. E strînsă într-un briu galben lat. Un iașmac alb, arătînd violet în noapte, îi acoperă fața, lăsînd să se vadă numai ochii mari și negri și părul ca pana corbului.)

[O rememoreare a visului din noaptea trecută, crede un comentator.

Opulent curves — rotunjimi opulente — sînt o expresie din *Sweets of Sin* — Dulceața păcatului — la care se face de mai multe ori aluzie în „Ulise“ și despre care am mai pomenit și noi.]

Versiune românească și note de
ANDREI ION DELEANU

ENESCU ÎI CÎNTA LUI LUCHIAN

*Intrase doar amurgul în atelier, doar amurgul,
Pictind cu pasta lui imaterială,
Peste prezepte, peste forme, cu incertitudini
De nuanțe, suprapuse, adîncite
Spre negru, după violet în griuri
Amestecate pe paleta orei.*

*Se așeza un transparent zăbranic
Pe cadrele de bronz, ferestre suprapuse,
Cu dimensiuni nehotărîte, în perete
Lărgind, contractînd pervazele geometrice,
Amintitoare, adîncind priviri, priveliști,
anemone,
Conture pe culori nedeslușite, jucate ca un
Sub repetatul adaos de-ntunec.*

*Pe șevalet, pe pînză, încă, forma și culoarea
Nedeslușitului motiv, ducea o luptă
Să mai imprime pe retină sensul — sau retina
Se dilata-n impulsuri dureroase, să mai
rețină
Ce dizolva amurgul, ce pierdea lumina.*

*Un pat cu alburi rembrandtiene
Învăluind o tragică anatomie-ncremenită —
trupul*

*Bolnavului, la fel, nedefinit, în lupta
De site a luminii și a umbrei
Cînd totul a fost noapte în atelier, doar ochii
Bolnavului, mai deschideau corolele
Tragice, umane, gemene lentile frenetice,
Chemînd, apropiînd, sorbind, culoare, formă,
sunet.*

*Și sunetul trecu prin sitele de umbră
Născut din pieptul lemnului genetic — al
armoniei,*

*Din leagănul oniric al copilăriei
Către sicriu de lună.*

*Din strunele de vîntre paralele, încordate,
Întinse pe gitul negru al viorii*

*Cu nemăsurată, fizică durere
Pînă la limita din urmă a tăcerii;*

*Pe-ncremenitul lor efort,
Trecînd, arcușul despica tăcerea
În două — și din punctul abisal*

*A izvorit intîiul sunet
Suit și coborît cu trecerea arcușului pe coardă.*

*Magia nevăzută a gestului — parcă
O deslușea bolnavu-n întunec —
Și materializat poate vedea și sunetul —
desfășurat,*

*Pe modulări de diafan adagio,
Sorbit (și) prin pupile — înfiorîndu-i fibră
cu fibră —
Și sunetul ca o lumină sonoră, ondulată
Trecea prin atelier, mîngiere — fluid omagiu
Peste cadrele cu pînze — atîngînd în ele
Cîte o măsură din tot cit-a fost (el) —
bolnavul*

*Zugrav învăluit în alburile rembrandtiene
Ale cearceafului care-i învăluisese forma.*

*.....
Din leagănul de vise al copilăriei
Suiău să se topească (stîngă) în sicriul
lunii,*

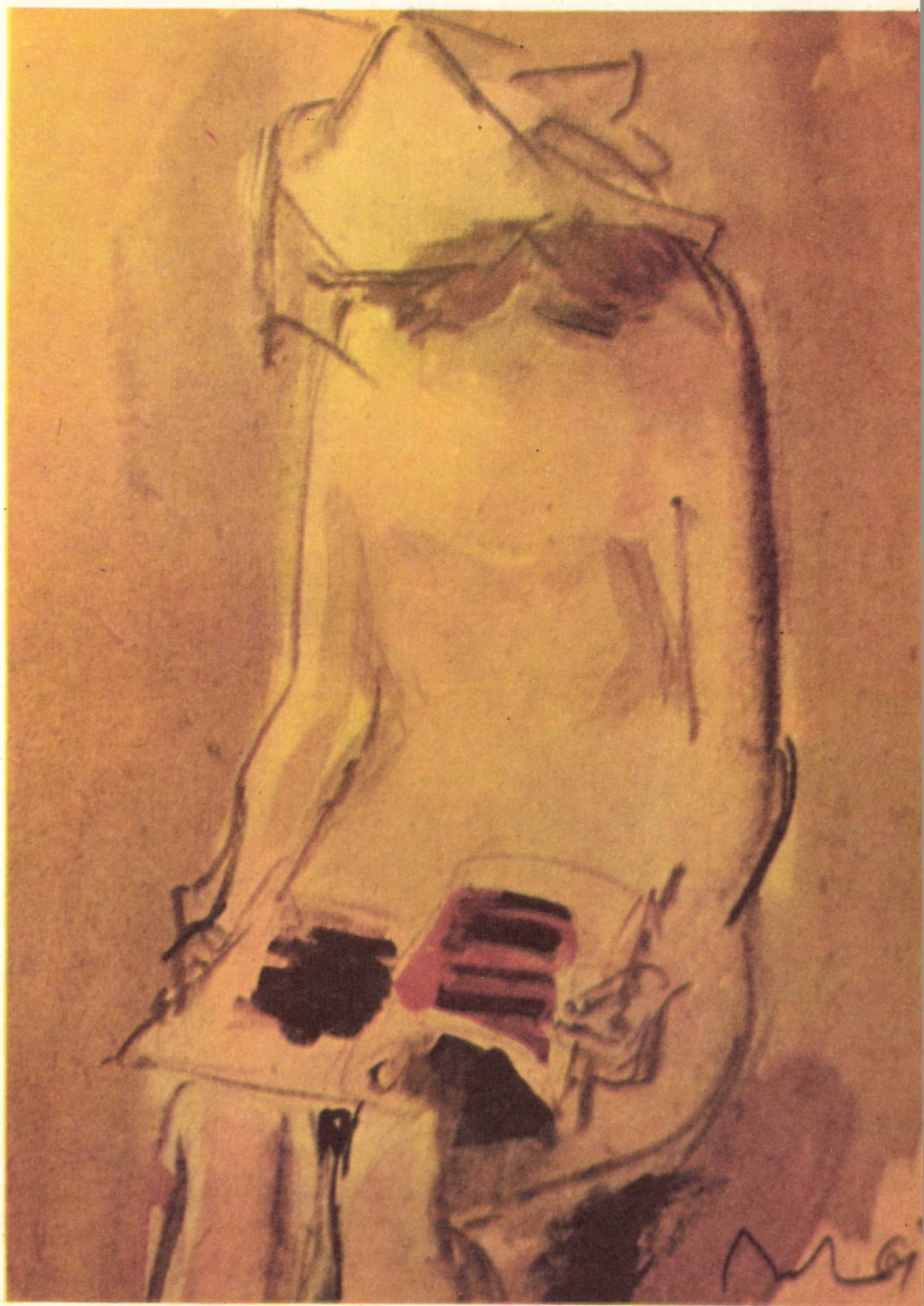
*Dar cîte zone străbăteau vibrațiile
Între hotarele copilăriei și-ale morții,
Între aceste antagonice senzații
De început și de sfîrșit — unite
De tot, sau de nimic — sau de măsura vieții
Ca urcușul sau întoarcerea arcușului pe
coarde...*

*... Atunci, bolnavul a simțit pe gene
Nu lacrimile lunii — dizolvate doar
Perlele durerii, de mult incremenite —
atîrînd,*

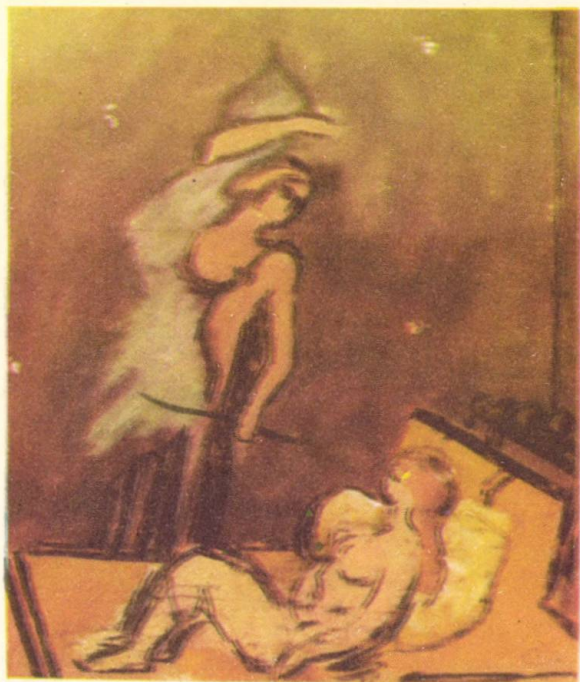
*Alunecînd pe fața descărnată —
Și rictusul săpat sub dalta vieții,
Transfigurat — în jurul gurii — a fost
zimbet.*

*În întunec, două mîini culcau vioara
Pe catifeaua neagră a cutiei — și o mîină
Cu moale mlădiere, — pipăind, cum căutase
Stînsul adagio diafan, cuprinse mîna
Bolnavului cu-ncremenite degete prelungi
Ca niște pensule cu ultima nuanță a palorii —
Cum prinzi pentru un pianissimo,
Pentr-un adagio diafan,
Gitul prelung și negru al viorii,
Și o strîns
Încet.*

RADU BOUREANU

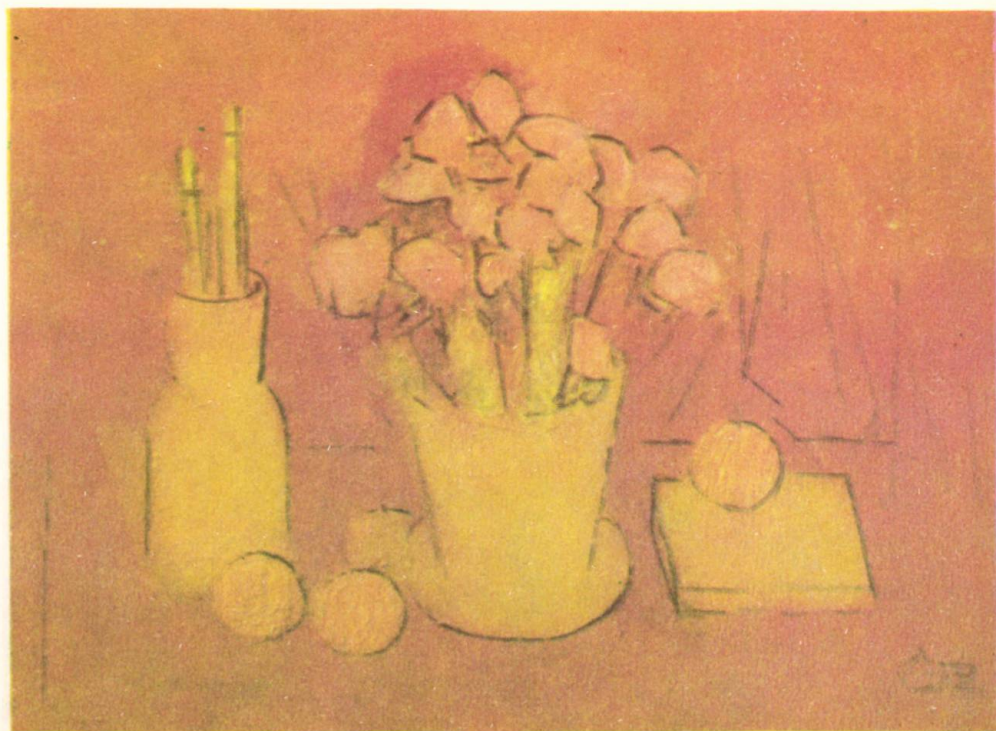

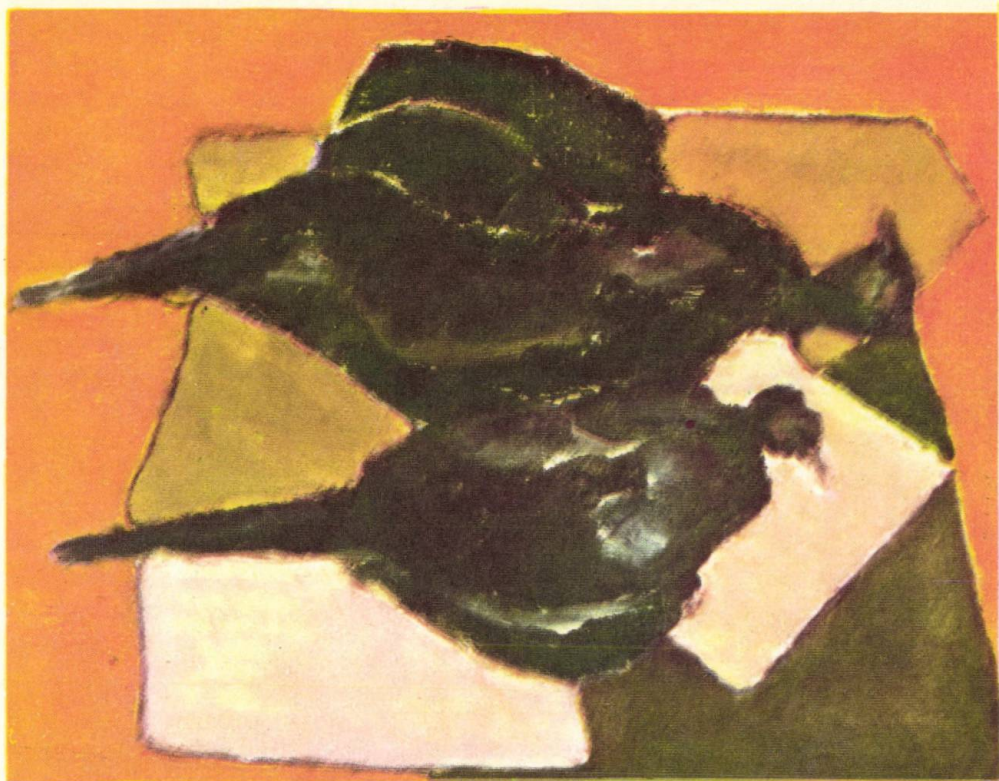
Reproducere după **Corneliu Baba**

Reproduceri după **Al. Ciucurencu**

Reproduceri după **Ion Pacea**

ARTA ESTE ETERNĂ

INTERVIU CU MILIȚA PĂTRAȘCU

MILIȚA PĂTRAȘCU : Artă e eternă, dragă ! O necesitate este arta ! Și dacă vrea, timpul schimbă toate lucrurile în lume — singură arta păstrează formele eterne.

REPORTER : Ce trebuie să dăruiască din el, artistul, când realizează o operă de artă ? Cît trebuie să fie de zgîrcit, sau cît trebuie să fie de darnic ?

M. P. : Imposibil de precizat. Nu stă în voia lui deloc : odată se dăruiește mai mult, odată se dăruiește mai puțin... sînt niște legi nedescoperite încă...

REP. : Ce trebuie să vă spună un model, un om, ca să doriți să-i faceți portretul ?

M. P. : Știi ceva ? Mie nu-mi spune nimic — nimeni. Numai lucrînd descopăr.

REP. : Privindu-vă acum, modelînd, îmi vine să vă întreb, cînd ați simțit pentru prima dată chemarea să dați chip lutului ?

M. P. : Cînd nu știam nimic de sculptură, am făcut o mască după tatăl-meu-mare. Masca aceea o păstrez și acum. Era foarte reușită. Mai tîrziu, cînd am arătat-o unui mare sculptor, el mi-a spus : „da, e foarte bine ; dar nu-i o garanție că ai să faci mai departe așa“. Și-ntr-adevăr, mai tîrziu făceam lucruri destul de banale, academice. Eram de mai mulți ani la Academia de Arte frumoase și numai într-un tîrziu am început a găsi o anumită chemare, un anumit gust de sculptură, care pe urmă s-a desvoltat din ce în ce mai mult, ajungînd la unele realizări pe care le cunoașteți.

REP. : Masca bunicului dvs. a fost prima încercare sau ați sculptat și mai de timpuriu ?

M. P. : Am lucrat atunci niște păpușele, niște oameni cu dinți de scoici, produse ale imaginației mele. Noi trăiam pe malul Prutului. Treceam prin pădure la scaldă și cînd azeam cum se schimbă foșnetul tare al stejarului, în foșnet argintiu de sălcii, simțeam că vine apa și mă bucuram pentru că imediat ce ajungeam la mal, făceam din pămînt fel de fel de lucruri. Dar masca bunicului meu

a fost o copie fidelă după capul lui și, după cum puteți s-o vedeți și acum, are expresia unui om bătrîn, un om concentrat, cu idei spirituale... Ceea ce făceam eu, amuza lumea. Și pe mine de asemenea. Dar eu mă pregăteam pentru altă carieră : am vrut să fac medicină, dar cînd m-am apropiat de medicină, am simțit că nu sînt bună pentru așa ceva...

REP. : Și-ați revenit la lut !

M. P. : Nu, n-am revenit încă la lut. M-am înscris la facultatea de filozofie și litere, pe care am urmat-o timp de doi ani. După acești ani, am început sculptura. Am plecat la München, unde am intrat într-un cerc foarte interesant de oameni, care erau atunci acolo : Kandinsky, Jawlensky, Feininger... Am stat acolo timp de doi ani. După aceea am plecat la Paris.

REP. : La Paris i-ați avut profesori pe Bourdelle și pe Matisse. Ce-ați învățat de la ei ?

M. P. : Bourdelle era arhaizant, iar Matisse era realist. Matisse a fost și el elevul lui Bourdelle. Într-o zi m-am apucat să fac un cal. În timp ce sculptam, încercînd să găsesc logica mișcării (cum greutatea se reazimă pe un picior, cum degajă alt picior, lucruri din astea de care un sculptor trebuie să-și dea seama cînd lucrează), vine Bourdelle și începe a-mi vorbi de caii lui Verrocchio, de caii lui Fidias, cu-n entuziasm nemărginit și mă scoate din starea aceea de observație reală în care mă găseam și mă duce, așa, la un delirium de entuziasm, care de fapt nu servește la nimic...

REP. : Care a fost prima lucrare pe care ați făcut-o sub îndrumarea lui Matisse ? Sau cum v-ați întîlnit cu el ?

M. P. : Într-o duminică, la o prietenă de-a mea, l-am întîlnit pe Matisse. M-a întrebat despre Bourdelle și i-am spus că-i bun de a ține predici englezoaicelor bătrîne, duminica. A rîs, s-a amuzat foarte mult și m-a rugat să-mi iau un atelier. Mi-am luat un atelier în apropiere de „La grande chaumière“ și un

model și am început să lucrez. Dar deja eram contaminată de genul grandiloc al lui Bourdelle. Nu mai aveam simplitatea pe care am avut-o la început. Am făcut una cu-n păr vîlvol ca niște unde, niște nu-știu-ce, așa, într-o manieră care ...cînd a venit Matisse, a dat-o jos, toată, la pămînt, și-a spus că era complet fals; că sculptura constă în stabilirea la rece a unor volume, care trebuie să se urmărească unul pe altul la infinit, pînă cînd formează obiectul pe care vrei să-l reprezinți. Altă cale nu există! Și mai puțin entuziasm, mai puțin delir și mai multă judecată! Asta era principiul lui Matisse.

REP.: Și-al lui Brâncuși? Pentru că știu că ați fost și eleva lui Brâncuși.

M. P.: Da... Brâncuși nu mai știa de nimic! Pe el nu-l interesa nici un sculptor pe lume! Asta... la noi se interesează: de unul, de altul, ...întreabă dacă are talent, dacă n-are, ...La Paris nu se interesează unul de altul absolut de loc. Brâncuși era la Paris în epoca în care era și Maillol și alții. Nu se interesa de ei de loc. El lucra treaba lui și gata. Și Brâncuși nu era pedagog de loc: trebuia „să vezi”. El m-a învățat cum să țin ciocanul. Cînd, prima dată, am început a da drumul ciocanului, îmi cădea mai mult pe degete decît pe daltă, și într-o secundă m-am însingurat. El zice: „Nu-i nimic, așa intră meseria în om”. Două zile m-am căznit pînă cînd a început să cadă ciocanul cum v-am arătat. Veneam la el, vedeam ce face și încercam să fac ca el. Și vreo doi-trei ani de zile au trecut pînă „să văd” exact ce am de făcut. Am desenat mult în timpul asta, pînă am făcut un lucru să-i placă lui... Cu Brâncuși era foarte greu. Nu era un om ușor. De-odată-ți spunea: „Ei! Dacă nu merge, apucă-te de altceva! Ce, vrei neapărat să faci sculptură? Dacă vezi că merge greu, apucă-te de altceva!”

REP.: Dvs. ați avut foarte mulți prieteni, și prieteni iluștri, a căror galerie de portrete se află peste tot în atelier: Vineau, Enescu, Rebreanu, Sadoveanu, Brâncuși... Brâncuși v-a și pozat?

M.P.: Da, mi-a pozat cînd a fost aicea-n '37. Cînd venea de la Tîrgu-Jiu, se repezea pînă la mine și mi-a pozat.

REP.: Noi îl cunoaștem din fotografii doar. Dvs. ați avut fericirea să-l cunoașteți așa cum era. Vreți să ne faceți un portret spiritual al sculptorului? Cum îl păstrați în amintire?

M. P.: E-așa de vast acest sentiment despre Brâncuși, cum ar fi despre o lume-n-treagă. El nu se poate închea într-o personalitate. Brâncuși a adus primitivitatea, simțămîntul țăranelui, al pămîntului, l-a adus la nivelul civilizației universale.

REP.: Ce părere a avut despre eleva care i-ați fost în clipa în care dînsul, fiind la Tîrgu-Jiu, lucrînd la „Poarta sărutului” și la „Coloana fără sfîrșit”, a văzut și pe eroina dvs., pe „Ecaterina Teodorescu”?

M. P.: Da, a fost invitat de d-na Tătă-răscu să se ducă s-o vadă și el nu era chiar bine-dispus s-o vadă, că nu știa ce impresie are să-i facă. Dar cînd a văzut-o i-a plăcut. A spus: „Îmi place pentru că-i făcută cu smerenie...” Principiul artei lui era echivalența între realitate și forma spirituală la care ajungea el. Așa a ajuns la „Pasăre”, la „Cocoș”, la bustul lui Platon. Echivalența lucrurilor reale, în forme abstracte, adică spirituale.

REP.: Nu știu unde am citit, sau nu știu unde am auzit că Brâncuși visa să facă o sculptură pentru cei nevăzători, pentru orbi; se adresa deci nu privirilor, ci simțului tactil. Ar fi fost o sculptură la care ar fi participat și celelalte simțuri.

M. P.: Da, la simțul tactil sculpturile lui corespundeau exact. Sculpturile lui erau realizate pe crezul în „planul unic”. „Planul unic” nu e o idee de ceva drept, întins, sau care ar fi unic, un singur plan. „Planul unic” cuprinde o mulțime de planuri care sînt încheiate, legate între ele, dar toate sînt pe același grad de intensitate. Înțelegi? Asta-i: același grad de intensitate. Asta se cheamă-n sculptură „planul unic”. Brâncuși a realizat acest lucru. Să ne gîndim numai la portretul „Domnișoarei Pogany”: e realizat pe principiul „planului unic”, adică toate punctele sînt pe aceeași linie; nu este unul mai jos, altul mai sus, și sînt de aceeași intensitate.

REP.: De fapt, nu o dată, privind niște sculpturi, am simțit o dorință irezistibilă să-mi plimb degetele pe formele respective.

M. P.: Da, acesta este sensul secret al sculpturii lui Brâncuși, care te cheamă să participi, să nu rămîi rece la pornirea acestor planuri și la-njghebarea lor. Da... este o chemare secretă să participi la ele, să te liberezi în momentul acela, să ajungi la această bucurie care, spune el, că este singurul scop al lui: SĂ DEA LUMII BUCURIE. Ei, într-adevăr, el dă această bucurie prin acea degajare a planurilor.

REP.: Atunci cum stăm cu acel „nu atingeți exponatele”?

M. P.: Ei, asta-i, că dacă toată lumea ar dori să facă experiența atingerii, fără sfîrșit, s-ar întîmpla cum s-a întîmplat cu Maica Domnului de la Vatican, cu Hristos, ...piciorul lui este mîncat ju-

mătate de sărutările care i s-au aplicat de-a lungul veacurilor! Da! Este pe jumătate ros numai de atingere de buze, și poți să-ți închipui ce ușoare sînt aceste atingeri... Așa că totuși atingerea degetelor nu este tocmai recomandată pentru sculptură...

REP.: Un tânăr sculptor, pe nume Neagu, afirmă că ochiul omenesc este prea obosit de cîte vede, de cîte întîlnește și că ar trebui să participe și celelalte simțuri la bucuria de „a privi“.

M. P.: Vedeți că de pildă Bergson afirmă că ochiul nu-i obosit de loc, pentru că este într-o continuă activitate. În fiecare secundă, văzînd un obiect, obiectul acela în fiecare secundă, dacă te uiți la el, se-mbogățește de a doua viziune, de a treia, și așa la infinit. Așa că ochiul nu e niciodată obosit. „De a vedea“ este un lucru primordial în arta plastică. Ajutat desigur și de alte reflecții, de decizii care le iei și așa mai departe, dar „de a vedea“ este lucrul primordial în plastică. Da!

REP.: Ce părere aveți despre tendința de a ieși din cadrul pictural, de a ieși din rama tabloului?

M. P.: Fiecare are voie să facă după temperamentul și chemarea lui. De pildă, eu fiind la Londra, într-un castel faimos, am văzut un tablou colosal, care reprezenta un șir de case, o frînghie — frînghie cum o vedem noi —, pe ea erau întinse niște rufe, și toate acestea puse în ramă: și rufe, și frînghia, și casele... Este ceva, ...este o senzație, dacă vrei să se simtă această frînghie și aceste rufe, care se justifică...

REP.: Se poate numi artă?

M. P.: Nu știu dacă se poate numi artă, dar este o senzație care este satisfăcută: cum este de pildă în literatură gustul de absurd. Da' ce poți să-ți închipui!

REP.: În copilărie ați modelat în lut niște figurine de care vă mai amintiți încă: acolo pe malul Prutului. Vă-ntreb dacă nu totuși la ele v-ați gîndit cînd v-ați apucat să frămîntați, să modelați „Paparudele“?

M. P.: Nu, nu, nu! Nu m-am gîndit la ele! Vă spun precis că la „Paparude“ nu m-am gîndit absolut la nimic!

REP.: Atunci cum le-ați făcut?

M. P.: Mîinile mele le-au făcut cum au vrut ele! Și eu m-am mirat pe urmă cînd le-am văzut.

REP.: Sînt așa de vioaie, de nonșalante...

M. P.: Da! Ziceam: mai pun aicea, mai adaug aicea, și cînd am văzut prima reușită, am făcut altele, să se asemene-ntre ele. Și așa a ieșit un ansamblu.

REP.: Sînt superbe și nepăsătoare „Paparudele“ dvs. la trecerea timpului...

M. P.: Asta da! Nepăsătoare! Asta și mie-mi place. Și mă consolează în momentele mele de mare îngrijorare cînd le văd. Îmi place să mă uit la ele!

REP.: De obicei, cînd stăm de vorbă cu un artist, îl întrebăm dacă și-a dorit să facă ceva în mod deosebit în viață, ceva care să fie opera lui capitală. Ați făcut-o?

M. P.: Dragă, nu am nici o dorință capitală! Absolut de loc! Niciodată nu mi-am dat osteneala să mă gîndesc cum aș face și ce-aș face: sînt lucruri de întîmplare. Eu nu sînt la rangul marilor creatori care se gîndeau zeci de ani, de pildă, la un picior, sau la o mîină, cum s-o facă și unde s-o pună. Pe mine nu m-a preocupat asta de loc. Așa este. Eu sînt de genul feminin: NEPĂSĂTOARE! Da!

REP.: Așa, cu nepăsare și cu foarte mult talent ați umplut lumea cu creațiile dvs.: la Londra, la Paris, în America, peste tot.

M. P.: Nu sînt chiar așa să umple lumea ca Moor sau Brâncuși. Cîte una, da... sînt împrăstiate prin lume. Peste tot găsesc oameni care le apreciază...

REP.: Nu vă pare rău să vă despărțiți de operele pe care le faceți?

M. P.: Chiar dacă-mi pare rău, eu nu mă las stăpînită de tristețe niciodată.

REP.: Nu sînteți o sentimentală?

M. P.: Nu sînt de loc... Într-un singur punct am fost sentimentală... da...

REP. (după o lungă tăcere): Ce considerați esențialul în viață?

M. P.: Să fii treaz mereu, să nu dormi! Asta-i esențialul: să nu fii adormită, să fii trează la tot ce se întîmplă. Asta este esențialul!

REP.: Stînd zilele acestea în preajma dvs., mi-am dat seama că sînteți un om spontan. Creeați cu ușurință?

M. P.: Depinde! Depinde; cîteodată foarte ușor, cîteodată îmi trebuie luni de zile să caut un raport între două volume. Nu-mi explic de ce se-ntîmplă asta, dar se întîmplă.

REP.: Din toate materialele și tehnicile folosite de dvs., care este materialul care vă definește cel mai bine? În ce vă place să lucrați?

M. P.: În pămînt! În lut: din care ne-am născut și în care vom fi prefăcuți odată! Asta e! Lutu-mi place grozav! Apreciez foarte mult marmora și piatra și lemnul, toate felurile de materiale, și admir tinerii noștri care au o fantezie nelimitată în întrebuițarea materialelor. Dar eu sînt în vîrstă ca să mai fiu tentată de a încerca noi forme de expresie.

REP.: Mi-ai spus că ai pornit a vă face medic, apoi v-ai apucat de filozofie. Am mai auzit că ai încercat și muzica, dar ai renunțat la toate pentru sculptură. Acest drum al realizării dvs., în sculptură, v-a adus și fericire?

M. P.: Da, sigur, de fiecare dată când realizez un lucru, sint fericită.

REP.: Pentru dvs. folclorul a fost o sursă de inspirație?

M. P.: Eu nu l-am considerat ca folclor. Eu l-am luat ca o viață, ca ceva care m-a atras. Nu știam dacă e folclor. Folclor este un cuvânt irlandez, așa că eu sint româncă și sint rebelă la toate termenele străine... Da! Îmi place, așa, ceea ce face poporul, ceea ce văd la țară, nu știu dacă-i folclor sau nu-i folclor... nu știu... „Miorița” a fost ceva care m-a emoționat grozav...

REP.: Și pe care am revăzut-o mereu, nu numai în fîntina de la șosea...

M. P.: Da, da, „erau ani întregi că eu nu puteam s-o citesc pînă la sfîrșit, așa mă emoționa. Am și făcut-o cînd am fost solicitată de Octav Doicescu, pe care-l stimez foarte mult c-a făcut această „Miorița”. Am avut norocul să fiu invitată de el să-i fac ornamentele.

REP.: Am văzut: „soarele și luna mi-au ținut cununa...” Dar pentru că am ajuns la lună, care e părerea dvs.: ar fi trebuit sau nu ca omul să pună piciorul pe lună, sau era mai bine să fi rămas neștirbit acel farmec, acea poezie a astrului nopții?

M. P.: Vedeți, nu m-a interesat lucrul acesta de loc. A venit și a trecut asta, ca un vis. N-am intrat în realitatea acestui eveniment cum trebuie. Nu mă impresionează așa mult că omul a pus piciorul pe lună. Eu am rămas fidelă lunii lui Eminescu.

REP.: Ca să revenim pe pămînt, ce planuri de viitor aveți?

M. P.: Niște impresii pe care le-am cules din timpul construcției casei care s-a făcut alături... I-am observat foarte mult pe lucrători. M-a impresionat cum se spălau la cișmea, după ce terminau lucrul, și gesturile pe care le făceau, spălîndu-se, mi-au rămas în minte și vreau să le reproduc.

REP.: În afară de sculptură, ce iubiți?

M. P.: Muzica foarte mult. Mai mult de tot, poezia. Îmi place literatura.

REP.: Vorbînd despre prieteni, mi-ai spus că ai avut o serie întreagă de buni amici scriitori.

M. P.: Da. Spuneam de Rebreanu, că el nu era vorbăreț. Mai mult tăcea, se gîndea, dar totuși mi-a povestit un lucru foarte prețios pentru caracteristica lui, un lucru de care nimeni niciodată n-a

vorbit: mi-a povestit cum lucra. El zicea că lucrează noaptea, cu toate ușile deschise, ca imaginile despre care el vorbea, să nu fie împiedecate la intrare; să intre... să vină și muzele,... da, cu toate ușile deschise neapărat. Cine era complet taciturn,... a fost Sadoveanu. El mi-a pozat timp de vreo trei luni. Însă totuși, în ceva, foarte mult ne-am apropiat: amîndoi am rămas uimiți, toată viața uimiți, de cîntarea cocoșului la trei noaptea. El a exprimat în vreo trei rînduri în scrierile lui, această nedumerire.... Un mister pe care niciodată nu l-a deslușit. De pildă, spunea în „Noptile de sinziene”, știi, a pus în gură vulpii aceasta: vulpea zice că pînă la sfîrșitul veacurilor are să se mire de misterul cîntării cocoșului. Și pentru mine, și pentru Sadoveanu, taina asta a rămas în picioare.... Da!... Acesta e singurul lucru pe care-l pot aminti în legătură cu Sadoveanu, pentru că el de obicei... el tăcea.

REP.: Dar pentru că tot sintem în atelierul dvs. și tot vă surprindem lucrînd, v-aș mai pune o întrebare legată de sculptură: de arta monumentală, de pildă, ce părere aveți despre ea? O preferați?

M. P.: Cum?! O admit. Mă închin față de realizările ei. Cînd am fost la Londra, am văzut lucrările lui Fidias, care așa... te pun la pămînt! Ce mai! Henry Moor face și el lucrări monumentale foarte importante, da! E legat acest lucru... e legat de o stare specială a firii omului, a gîndirii, care se exercită într-un anumit fel. Nu-i așa de ușor de a ajunge să faci artă monumentală. Și asta nu depinde de dimensiuni, ci de sensul pe care-l are: poate să fie o lucrare mai mică și să fie monumentală, și poate să fie enormă și să n-aibă de loc sensul monumentalului.

REP.: Îmi vorbeai zilele trecute de așa zisa sculptură „de buzunar”; dvs. ai numit-o așa.

M. P.: Da, da, da. Vreau să fac lucruri mici. Sculpturi de buzunar, să pot amuza cît mai multă lume cu anumite imagini.

REP.: Care vă sint artiștii plastici preferați?

M. P.: Eu mă-nchin în fața lui Fidias, toată perioada impresionistă în Franța, apoi Rodin, Despiau, Maillol — am o stimă colosală pentru ei. La noi am colosală stimă pentru Jalea, pentru Irimescu.

REP.: Și dintre pictori?

M. P.: Îmi place foarte mult Baba, cu care nu cad de acord cu nimeni pentru că place la foarte puțină lume la noi.

REP.: Poate foarte puțină lume-l înțelege!

M.P. : Nu știu ce se-ntîmplă ! Mie-mi place pentru că el, cu desăvîrșire, a priceput principiul lui Rembrandt : volumul în funcție de lumină. Asta-i un lucru foarte greu și nimeni nu poate să-l facă. Toți pictorii pot să picteze cu culori, să puie anumite nuanțe, culori reci și culori calde, culori de-aproape, culori de primul plan, de planul doi — astea toate sînt foarte bine explicate — dar nimeni, nu există în lume acuma unul, care să poată face un volum în funcție de lumină, cum îl face Baba. Pot să fiu eu proastă, dar totuși o spun : asta-i convingerea mea !

REP. : Ce părere aveți despre critici și despre critici vis-à-vis de operele dvs. ?

M.P. : Criticii ? Cu criticii e mai greu, dragă ! Ar trebui să-i pui la meserie, să facă o meserie, să-nvețe a desena, a sculpta și atunci să vadă ce-i arta ! Pe cînd ei, vorbesc de volum, pe care nu l-au gustat niciodată, de o linie pe care n-au făcut-o niciodată, mda !..

REP. : Este arta o stare de fericire pentru artist ?

M.P. : Este o stare de trăire — nu este o stare de fericire deloc. Este o stare de trăire.... de-a exista, de a te exprima....

REP. : V-ar fi plăcut să vă exprimați trăind în altă epocă, în alt secol ?

M.P. : Nu, nu, nu ! Absolut de loc ! Sînt foarte mulțumită că m-am născut în secolul în care trăiesc și cu oamenii care sînt în jurul meu, care sînt contemporanii mei.

REP. : Dacă ați avea posibilitatea să re-trăiți o zi, o singură zi din viață, care v-ați alege-o ?

M.P. : N-am nici o alegere.... e foarte greu... eu nu aleg nimic... Ele-mi vin singure, zilele, ele se prezintă cu calitățile lor, cu evenimentele lor.... eu nu aleg absolut nimic. Nu sînt stăpînă pe alegere.

REP. : Ziceam, dacă totuși ar trebui să vă întoarceți la o anumită zi....

M.P. : N-aș vrea de loc !

REP. : N-ați vrea să trăiți încă o dată, măcar o zi ?

M.P. : N-aș vrea pentru nimic în lume ! Sînt foarte mulțumită cu anii pe care-i am, pentru că ei îmi dau posibilitatea de a vedea lucrurile în altă lumină și de a vedea altfel.... Sînt curioasă, cît trăiesc sînt plină de curiozitate, să văd ce are să se întîmple cu mine pînă la sfîrșit ! Eu mă servesc de tot, tot ce se-ntîmplă în jurul meu. Îmi place viața ! Asta-i vorbă !... Vorba asta ! Pha ! Asta este esențialul : SÎNT PA-SIONATĂ DE VIAȚA PE CARE O VĂD SUB TOATE FORMELE !

Interviu realizat de
RODICA RARAU

BALADĂ

Deapănă, vînt,
Tortul stingher
De pădii
Și funigei,
Pînă nu pier
Toarce cuvînt
Și bucurii
Din anii mei,
Cu firul plins
Leagă-mă strîns
Să nu dispar,
Sub cerul jos
Ca un sticlos
Clopot lunar,
În care-atîrn
Stîngaci și cîrn
Dînd glas greoi
Cînd mă lovesc
De zid ceresc,
Orei de-apoi.

ANA BLANDIANA

TANTAL

*Tantal să fiu și apele să vină
Eu le-aș sorbi cu setea mea potopul
Cu arbori frînți, cu sate, morți și tină,
Nălțîndu-mă de-asupra lor ca plopul
Și salutînd veciile cu clopul.*

*Dar apele din calea mea-și îndreaptă
Turbatul curs în cîte vre-o genune
Și doar nămoluri și răstriști m-așteaptă
Iar viața nu-mi oferă vre-o minune
Și cere iarăși trudă grea și faptă.*

*Cum pot s-ajut? Pedeapsa mi-e de-a
sîrbe*

*Cu gura-mi nesătulă de lichid
Aceste viituri de ape oarbe
Ce darmă codri, cîmpuri, grîu și zid.
Ci-n față se deschide spațiul veșnic vid.*

*Pe zei învinui nu-i pot. Ei sînt
Uitate prea de mult și triste umbre
Mai șterse ca strigoii din mormînt
Ce printre oameni cearcă să mai umble;
Nădejde n-am în plaiurile sumbre.*

*Doar oamenii aceștia care luptă
În truda de milenii ne-ntreruptă.*

M. BENIUC

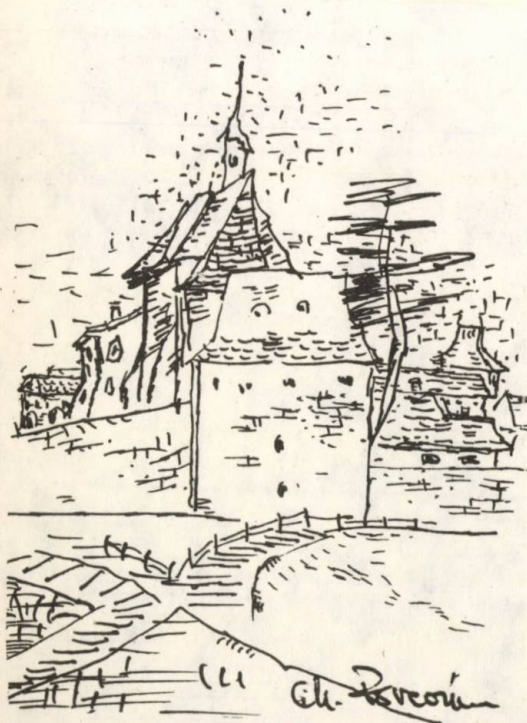
PANORAMA CHIPULUI MĂRII

*Iubito, sună marea, sună departe, —
sună-n noi, sună-n viață și moarte.*

*Să fugim pe valurile prelungi de var, —
sfinți blînzi cu mîini de nenufar.*

*Din ape să ne facem singuri cunună, —
e nebună marea, nebună.*

ION BĂNUȚĂ

COLIND

*C-un felinar de zăpadă înghețată
la drum de zăcniri pierdute...*

*În sate sînt geamuri cu para trasă
și-adolescente care-și simt trupul*

*Prin tîrguri trîntește-un vînt frunzele
Plesnește păstaia rochiei*

*Dorm mamele iepurește lîngă tații
care tușesc din prudență*

*Sertarele au scrisori și batiste mici
Vor zbučni clopoței și sănii...*

AUREL RĂU

SONET

*Se miră unii: „Tîmplele ți-s ninse!”...
Nostalgic duh, zadarnic mă-mpresori
Cînd pomul vieții mele neatins e.
De-aripa grea a primelor ninsori.*

*Nu m-au albit niscaiva doruri stinse,
Nici spaima, cum se-ntîmplă uneori
Și goana după sarbede comori
Mi-a fost străină inimii încinse.*

*Disprețuiesc pe cei sortiți să poarte
Cenușa idealurilor moarte
Pe chip, ca o pecete de neșters;*

*Eu cred în Timpul nostru de lumină
Și-aș vrea să ard, cu fiecare vers,
La temelie Celui ce-o să vină.*

ION HOBANA

ȘI NU-I DECÎT PLĂCEREA

RE-NTRUPATĂ

lui NICHITA STĂNESCU

*Pierdute vîrste, linii de zenituri
la timpul zare fără de sfîrșit.
Din forfota de cîntece și mituri
atît de multe s-au adevărit.*

*Coline carpatine nasc izvoare
și azi din revoluta lume-a lor
să scapere-nmiindu-se spre soare
cînd răni se-nchid ca floarea nopților.*

*Și pisc și lună se fac deodată vatră
și-aud din veac în veac, urcînd spre noi,
un om precum pe ample scări de piatră,
purtînd la piept trifoi în patru foi.*

*Nimic din timpul dens ‘nu se desface,
cresc flori pe ziduri moarte de cetăți,
semințe de-ncredări dau spic de pace
spre cer valah de-nalte purități.*

*Cresc vîrstele cu noi spre mai departe,
se văd în noi ca frunza-ntr-un cristal,
le poți citi ca literele-n carte
în decantatul nostru ideal.*

*Ca punți sîntem peste-ntreite ape
legînd trecut, prezent și viitor
și cronică de aur care-ncape
în miezul clipei, bucurii și dor.*

*Pierdute vîrste, linii re-nflorite
în stirpea lor de cin ce va urma, —
izvoarele din noi or să palpitate
ca să preschimbe lacrima în stea.*

*Și nu-i decît plăcerea re-ntrupată
și bucuria de-a trăi cîntînd
și murmurînd: acum ori niciodată!*

O! cît de-al nostru e acest pămînt!

AL. ANDRIȚOIU

SFÎNTA ȘI NERUȘINATA MEDIOCRITATE

... Mediocritatea nu e o însușire a unor oameni, o scădere rea și de nedepășit, e o stare năclăibilă, ca și îmburghezirea, ca și umflarea aluatului propriu în cel ce începe să se creadă buricul pământului, numai și numai pentru că ocupă un anumit loc în societate, are o anumită funcție și primește o anumită leșoaie, drept răsplată valorică. Mediocritatea, cum voi încerca să arăt mai departe, se bucură de cea mai mare longevitate, e fără moarte. Ea se mulează după toate împrejurările, ia, la nevoie, forma combativității revoluționare, se drapează în toga roșie a intransigenței, devine vehementă și aproape că nu se mai știe opri, când se dezlănțuie, când alunecă pe postrnișul acesta, când suie, de fapt, fiindcă metamorfozarea și draparea au un scop, nu sînt făcute de dragul făcutului.

Alteori, tot în funcție de împrejurări și de scopuri, mediocritatea devine blajină, se confundă cu disciplina, dă din cap, zice de zece ori „da” și o singură dată „nu”, avînd grijă și atunci să-și argumenteze opoziția, adăugînd cîte un „tîtît...dar...noi... totuși...tîtît...” După asemenea înșirui, vor urma întotdeauna, în mod necesar și obligatoriu, izbucnirile obișnuite, de combativitate și de gravitate, care vor scăpăra fulgere și vor azvîrli tunete, în jos înșă, spre cei mici, spre cei pe care îi are în subordine, — vai de ei și de destinul lor, care nu poate fi dect greu și năclăit.

Dintre toate formele pe care le ia, — individuală sau colectivo-democratică, mînioasă sau tristă — forma cea mai caracteristică rămîne forma agresivă și intempestivă, dezlănțuită, trăind din agresivitate și din insistență, impresionînd, dînd la o parte valori, ocupînd patru scaune cîteodată, răsturnîndu-le la nevoie, sărind peste mese, domolindu-se apoi, întorcîndu-se la modestie, luîndu-și măsuri de precauție, știind prea bine că protestul ei, dacă e și ponderat, va fi socotit drept și întemeiat, va căpăta un răspuns favorabil, va triumfa.

Există, bineînțeles, și alte forme, capacitatea acestei stări de a se nuanța și de a se rupe în bucăți fiind infinită, greu de sintetizat. De fapt, mai mult dect o sintetizare și o caracterizare globală, general valabilă, interesează stăruința și persistența acestei maladii, — „în condițiile ortînduirii noastre”. Știu, sînt sigur că tîmi vei spune că „la noi, mai ales în ultimii ani, valoarea a triumfat și a fost pusă în drepturile ei, în toate domeniile, și că impostura, lipsa de har și de cinste au fost puse la colț, pentru totdeauna...” Cunoșc, pot să anticipez, adică, fără a șarja, și prefacerile și mutațiile cu care tîmi vei ieși în întîmpinare, — „Chiar dacă se mai întîmplă unele încălcări, dar pînă la urmă, munca și cinstea...” — și nu te voi contrazice, voi recunoaște și eu ce-i de recunosc, adăugînd o anumită precizare: așa e, teoretic, și practic e așa, uneori. Alteori, și eu nu zic că cel mai adesea, se întîmplă încălcări și împingeri, aluatul dospit și năsdît al mediocrității — și cînd nu-i dospit și năsdît acest aluat? ! — se umflă și se lățește, se întinde și împinge, să cucerească noi și noi poziții, să mai înainteze un pas, să mai suie o treaptă în ierarhia nouă a noii societăți, drept pentru care uzează de metode noi, adecvate împrejurărilor de azi.

Îl vezi pe cîte unul, — cîți n-am văzut eu din ăștia? ! — gemînd prin toate adunările, făcîndu-și loc în față, dînd din coate cu stăruință și cu îndrăjire, luptîndu-se să schimbe înfățișarea treburilor, suferind cumplit dacă e dat cumva înapoi, dinadins sau din greșală. Îl cunoștea bine pe individ, știai că are creierul cam rotundior și cam neted, îl știai că e cam greoi și cam opintit la minte, îți spuneai însă că merită și el să trăiască, ba îl mai și ajutai, oameni sîntem, nu-i așa, — în afară de asta sîntem comuniști, trebuie să-i sprijinim pe cei ce au dificultăți în muncă, să crească și ei, să se dezvolte... — apoi, cînd îl vedeai pe năsdît dezlănțuindu-se, te cuprindea uimirea și mila, erai pierdut pe jumătate, fiindcă, pentru un asemenea tip de impostor, înfiorarea și mila, oricît ar fi ele de puternice, nu au nici o valoare, sînt mofturi, sînt fandoseli, esențial fiind pentru dumnealui numai urcușul, — ascensiunea, suirea.

Se întâmplă și căderi, pe drum, au loc capotări, temporare sau definitive, se nasc din cauza asta drame mari și puternice, fiindcă un asemenea individ, plafonat și obtuz, nu poate concepe că nu i se cuvine un anumit lucru, că trebuie să plece dintr-un loc unde s-a infiltrat și s-a cășărat. Înclinația aceasta e omenească, desigur, fiecăruia i se pare așa, că i se cuvine ceea ce i se dă, ceea ce a luat. Un om de bun simț, însă, nu de înaltă ținută etică, ci numai de bun simț, se va replea, se va întoarce la muncă, dacă s-a rătăcit cumva pe asemenea făgașuri, în vreme ce un îndrăjit cum ar fi cel ce ți l-am schițat se va ambala și mai puternic în ambiționări și în crispări, va apela la noi metode, va căuta noi aliați, să nu fie dat înapoi, să nu regreseze. Apucătura aceasta din urmă e specifică, de altfel, mediocrității combatante. Știindu-se limitată și fără prestigiu, ea își adaugă câte-un om sau câte doi, de prestigiu și de valoare, pe care ți transformă apoi în port-drapel. De fapt, mediocritatea nu poate exista decît în grup, prin asociere, constituind și reconstituind bisericuțe și găști.

Îi vezi numai pe cîte unii, pe cei ce se aseamănă la gînd și la scopuri, cum se adună laolaltă, om lingă om, combatant lingă combatant. Pe urmă, odată constituită gruparea, n-o mai desface nimeni, nici dacă dă cu tunul în ea, atît e de sudată și de unitară. Mi-a fost dat nu demult să cunosc o asemenea grupare de șoc, alcătuită, cum se întâmplă mai întotdeauna, din cele mai eterogene elemente: foști negustori de mărunțisuri, foști patroni și foști jambași, funcționari de lux, fiindcă erau și din ăștia printre ei, oameni care avuseseră anumite munci, într-o anumită vreme, și care, nemaiavîndu-le, deveniseră îndrăjiți și porniți pe îndreptări. Instituția, în care se polarizase gruparea aceasta, își schimba mereu conducerea, la doi, trei ani, cu frămîntări, cu analize multe și complicate, precedate mai toate de sesizări și de notițe. Iar gruparea, care stăpînea totul acolo, rămînea intactă, stînd liniștită cîte o jumătate de an, începînd apoi să protesteze și să sesizeze, îndată ce se simțea amenințată. Cîțiva combatanți, măcar, stau lipiți de instituția respectivă, cum stă mușchiul pe piatră, și nu se mai dau duși de-acolo. Se văicăresc, cînd nu pot ataca, născocesc persecuții, apelează și la delațiuni, la nevoie, nu se dau la o parte de la nimic. Acum, de o vreme, se luptă toți, cu un nou director, pe care îl acuză, așa cum i-au acuzat și pe alții, mai înainte, că nu lucrează în colectiv, că nu ține seama de grupa sindicală și de organizația de partid, că disprețuiește omul și omenia etc. etc. Nu m-aș mira, drept să spun, dacă ar izbîndi din nou, fiindcă mediocritatea e tenace prin stăruință și prin număr, e nocivă pentru că se agață de niște principii cu care nu are nimic de-a face, ea e, de fapt, moara care nemăcină multe eforturi, încălecind de prea multe ori valoarea și cîntea.

ION LĂNCRĂNȚAN

Ciocănitoare — De margine

*Trebuie că se întunecă mintea încet,
Încată în gerul care lungește răbdarea de-acum,
Tot ce văzuseși fără lumină îți amintești
Și viața se-ntoarce din drum.*

*Cu-această uimire pe față,
Eu nu mai caut răspuns,
Între clipe-s surpate milenii pustii,
Pierdut ești și dintre oglinzi nu vei reveni.*

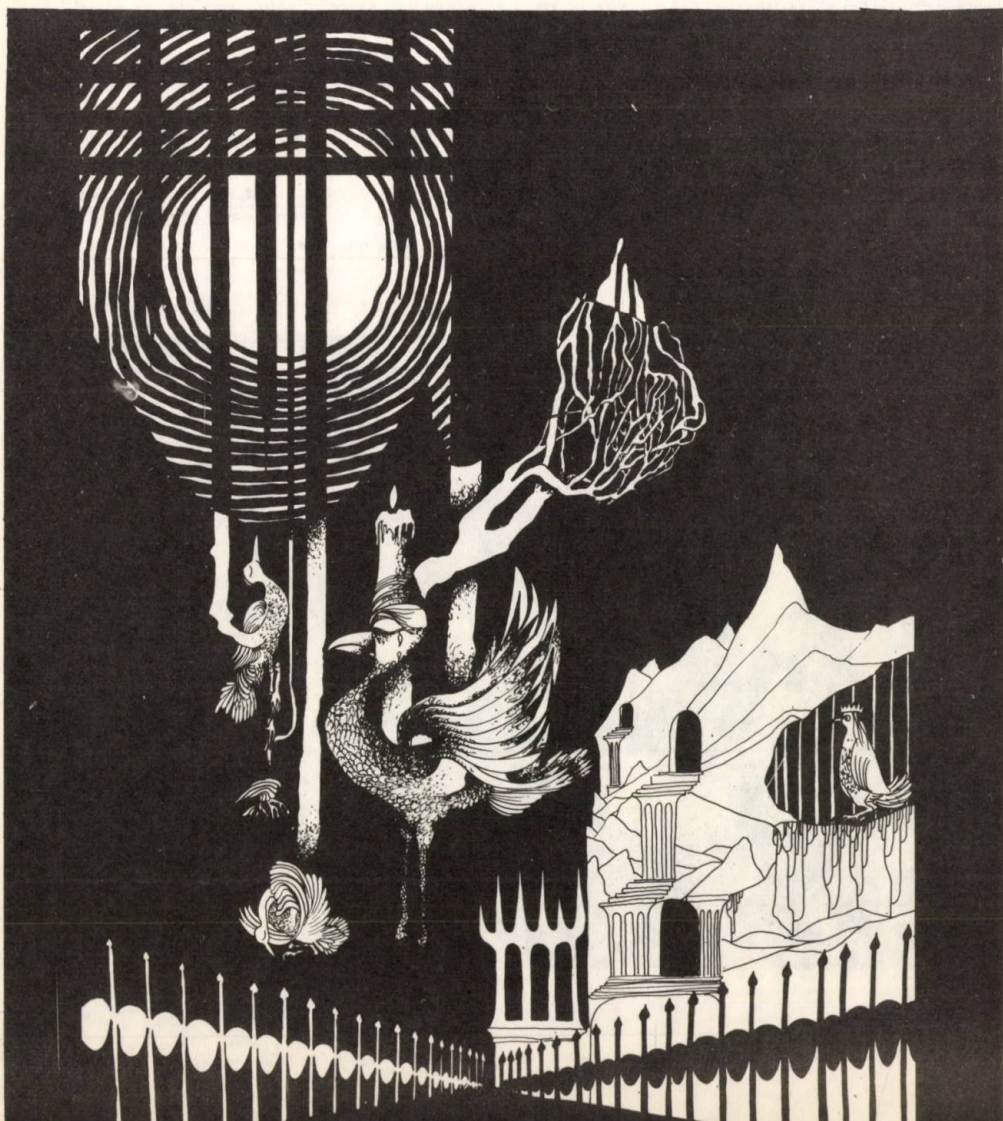
*Cuvintele umbre-s, și-s turme viclene,
Nepriceput sufletul tău înnebunească în pace.
Bat ciocănitoare-ntr-un fluier
Ca într-un arbore viu,
Și cîntecul vierme se face, de milă,
Se-arată și tace.*

*De margine, de sine-s îngînată,
Deasupra trebuie că sunt copaci.
Te las să spui cuvinte, ori să taci,
Și libertatea asta te îmbată.*

*De margine, de sine-s îngînată.
Vecin cu stuful, ram năștea din ram.
În fin mirositor mă linișteam,
De parcă-aș mai fi fost aici odată.*

*Și-aș vrea să înțeleg ca altădată,
Flori încate, flori care înoată.*

CONSTANȚA BUZEA

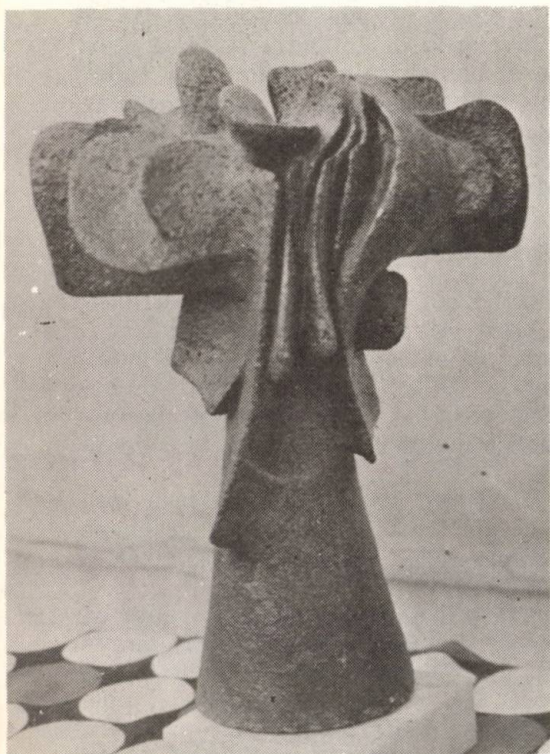
COLIND

*Un ied pe cîmpuri, doamnă, singur,
lovit în dungă de zăpezi,
frumos ca un colind de iarnă,
un ied pe care n-ai să-l vezi.*

*Pe cîmpul ție dimpotrivă,
uimit de albul dușmănos,
va lăcrima de dorul ierbii
îngenunchindu-se frumos.*

*Cînd vei deschide geamul, doamnă,
spre necuprinsul de ninsori,
vei șterge liniștea de gheață
cu ochii tăi nepăsători.*

MIRCEA MICU

*Norocul rîmă-n soarele cu pete
precum un porc umflat cu diamante
cum l-aș ademeni-n vîrtej și pante
spre cocinile sfinte să se-mbete,*

*frica îmi e să nu ne creadă plante
cum stăm subțiri și adunați în cete
nu zgîlțiiți de ris ci de regrete
sub secerile lumii celeilalte.*

*Aruncă-i doamne ca pe un știulete
răbdarea ta și te preschimbă-n fante
coboară tras de stelele galante*

*lîngă Paris în roșii cabarete
comandă vin ciupește stîni de fete
dar lasă-mi-l în cerul meu pe Dante*

*La nunta morții mele dacă-i nuntă
s-or bucura mai mult viermii săracii
prietenii mi-or lăuda colacii
mi-e-aproape silă dar mă și încîntă,*

*căci am să cad îmbătrînit la mese
de boala vinului fără de leac
purtînd la gît ghirlanda unui veac
și mîngîiat printre perdele dese.*

*Sori migratori trec cu grădini în gheare
și nici nu știu de care să mă-agăț
pîntecul maicii mi-a promis răsfaț*

*și-acum buimac ca musca-n felinare
văd că nu pot călca desculț pe mare
iar raiu-i la un azvîrlit de băț*

MIRCEA DINESCU

SALVE NEPOS ROMULI

Bucureşteanul mai iute în rostire, ajuns pe aici, trebuie să-şi mai rărească vorbele şi să le pronunţe răspicat, spre a se face înţeles. Oamenii din ţinut, domoli, blînzi, cuviincioşi clipesc nedumeriţi, pînă ce debitul compatriotului sosit de dincolo de munţi se apropie, cît de cît, de matca veche a limbii originale, vorbită la miazănoapte, unde au avut loc, şi mai au şi azi, cunoscutele fenomene de prefacere a limbii, cercetate de specialiştii. *Rodna e Rogna*. Acest „g“ abia ascuns, între o silabă şi alta, lucrează în ritmul rar şi sigur al edificării unei noi stalactite... În piaţa din mijlocul oraşelului luminos, înconjurat de acel ring de înălţimi visătoare, — priveşte ce-i plăcea atît lui Blaga, — bătrînul care vinde ştreanguri, căpestre, hamuri de cînepă, femeia cu taraba ei de mărgel colorate cît bobul de mac şi toţi cei ce vind cite ceva şi pe care îi întrebi şi care îţi răspund, poartă în ochi o încredere dezarmantă, semnul unei adînci răbdătoare civilizaţii.

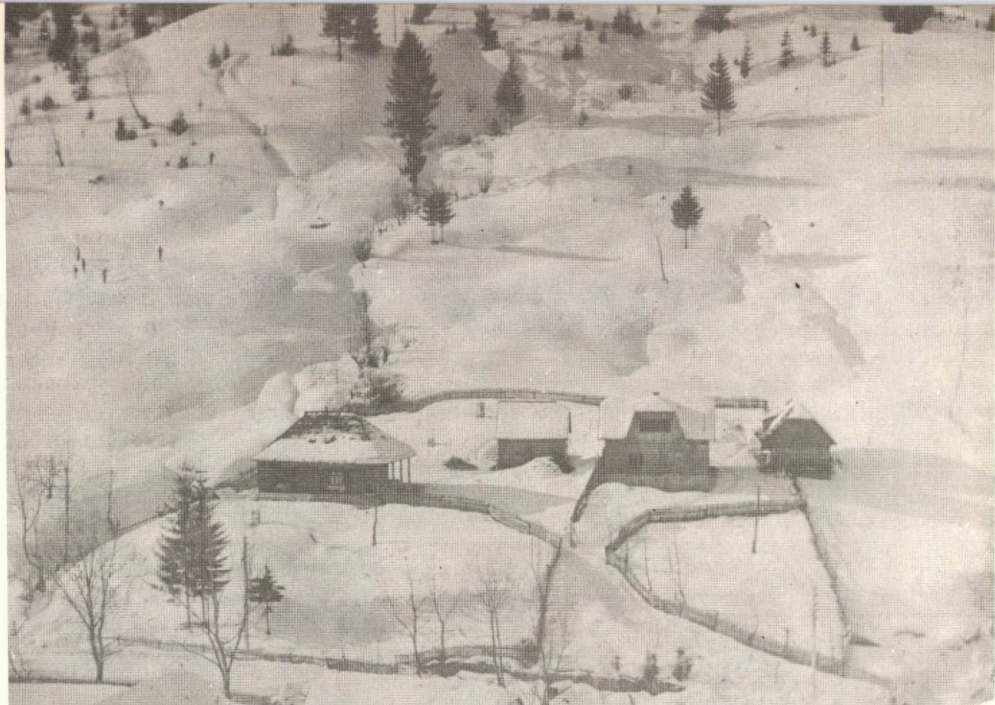
Limba lor pare ieşită (şi ea iese de fapt) din texte străvechi, unde nimic din trivialităţile imediate ale existenţei nu-şi găseşte vreun ecou. Chiar şi ocările, aici, sînt bine articulate şi strict gramaticale. Maieru, satul lui Rebreanu, se află la şapte kilometri depărtare. L-am străbătut cu pasul, încercînd să descopăr în el cadenţa frazei din *Ion*. Literatura este expresia unui anumit teritoriu, filtrat prin conştiinţă. În aerul, ca şi în suflul acestui loc domneşte, iată, mireasma viguroasă, ametoitoare, lipsită de orice amăgire vulgară, a prozei împărţită în cei doi timpi ai ei fundamentali: *Glasul pămîntului* şi *Glasul iubirii*...

Cumpăr şi eu drept suvenir o talangă aurie de alamă din cele ce sună la gîtul vacilor de Rodna şi un căpăstru de cînepă frumos lucrat, împletit de mină. Utilitatea lui ţărănească, gata să se piardă, a dobîndit valoarea unui obiect artistic. Tot astfel şi pe frizele greceşti: harnaşamentul primitiv al cailor săpaţi în marmoră, înleştaţi cum sînt în viltoarea luptei, deveni un motiv de plăcere estetică şi de sugerare a mişcării, ca a faldurilor unei tunici bătută de vînt... Arta, îmi zic cercetînd cu mindrie căpăstrul, învirtindu-mă printre femeile cu straiţe colorate, este ieşirea din necesitate, spre a intra probabil în alta, superioară, al cărei rost deocamdată nu-l înţelegi bine, dar noi toţi ştim că sîntem făcuţi ca să esenţializăm mereu realitatea, motivele, înfăţişările ei, din ce în ce mai abstracte.

Acest iarmaroc de simbătă din mijlocul tîrgului în care Blaga s-a fotografiat melancolic lingă o stîncă este un spectacol viu şi atît de instructiv... O „adunare folclorică“, regizată parcă şi care îşi aşteaptă sociologul, filologul, muzicologul, — Gusti, pe care l-am audiat în studenţie, cu părul lui alb-collilie şi cu tenul roz de savant al unui club pasionat de fluturi, şi de fantastica diversitate a desenului şi croielii aripilor, a lucrat în vecinătate, în comuna Şanţ...

Mă pomenesc, de aceea, şoptind şi eu *Rogna*, studiindu-l în sinea mea pe acest „g“ ce se prelinge abia auzit ca picătura infimă a unei geologice soluţii de calcar, în mijlocul unei peşteri minunate, — limba, de fapt, cu devenirea ei imperceptibilă.

Poate că oamenii acestui tîrg sînt purtătorii unor noi cuvinte; poate că ei încă mai lucrează asupra celei mai lesnicioase forme de rostire, pentru cîteva vorbe, tipice vieţii lor; poate că, în general, ei răspund de esenţa unei spiritualităţi viitoare, care încă mai exersează. Nu-mi iese din minte numele modificat pe care ei îl dau aşezării lor. Atacînd dentala dură ca o piedică... un pietroi, un bolovan ivit în cale... încercînd să o înlăture, cine ştie dacă peste

o sută—două de ani — întrucît acești oameni au avut timp totdeauna, au și vor avea în continuare, negrăbiți, dovadă răbdarea cu care te ascultă... — ...cine știe dacă peste un secol, două sau trei, nu contează, al lor fiind devenirea, urmașii nu vor rosti acest nume cum îl pronunță ei, bătrîna cu mărgelile cît bobul de mac, bătrînul cu hamurile lui de sfoară.

Un rîu își roade și el cu vremea malurile mai bruște ale curgerii sale... Ca Someșul acesta frumos ce trece pe lîngă forfota zilei de tîrg, alunecînd încrețit de patul său de pietre nevăzut pe care se întemeiază și care intră sclipind și cu atîtea imagini dramatice ale existenței, direct în proza și poezia română, — plus berbecul înjunghiat adineauri în piață și pe care o femeie aplecată asupra apei îl spală, făcînd în acel loc unde le limpezi să se coloreze deodată într-un roșu aprins, diră fascinantă fugind la vale pe Someș.

Un tren mic alcătuit din două vagoane numai ajunge încet-încet, cu toți călătorii înfrățiți, la punctul terminus al liniei: Rodna cea veche. Un tînar lăcătuș mecanic născut în Ferentari, și al cărui argou bucureștean sună formidabil în lumea lui Rebreanu, s-a însurat cu o fată de pe aici.

Este o fată frumoasă, a cărei expresie nedecisă de blondă visătoare te obligă să spui, cu versul lui Coșbuc, născut puțin mai încolo, în sus de Năsăud: „frumoasă ca un gînd răzlet“. Gările sînt mici, căsuțe intime. Văd, una după alta, la scurte distanțe: stația *Salva*. Stația *Nepos*. Apoi și halta asta, *Romuli*... Controlorul de bilete nu-i unul de cursă lungă, grăbit sau indiferent. El are tot timpul și toată voia bună să răspundă la cele mai neașteptate întrebări, pasagerii fiindu-i mai mult niște oaspeți pe care îi informează sau de la care mai află cîte ceva, cum e porumbul în Dobrogea, în Bărăgan. Așa încît el explică pe larg întîmplarea cu împărăteasa Maria Tereza. Cum a venit ea în inspecție și cum, trecînd în revistă un regiment de flăcăi de pe aici, le-a strigat cu entuziasm, ridicîndu-se în caleașcă, în trapul cailor imperiali: *Salve nepos Romuli!*, să trăiască adică nepoții lui Romulus, ai lupoacei Romane. Și dacă nici Maria Tereza, latinistă prin firea treburilor ei de cancelarie, nu știa să aprecieze un fizic falnic de bărbat, sau caracterul acestui fizic purtînd pe față acel aer de medalie și în grai pecetea sonoră a identității lui...

CONSTANTIN ȚOIU

COLUMNNE ÎN LUMINĂ

*Frunzuliță, foi de fag,
Te-am iubit țară, cu drag,
Frumusețea ta de vrajă,
M-a făcut gorun de strajă!...*

*Ori pe unde-ndrept eu ramul,
Vede țara: cîntul, neamul,
Peste zările fierbinți,
Cîntec dulce din părinți...*

*Și-așa cîntă de duios,
De răsună codru-n jos;
Și-așa cîntă vîntu-n cale,
De răsună apa-n vale...*

*Din străfund de ceas și zi,
Cîntu-i prins de ciocîrliei,
Ce-l prefac în zbor, spre soare,
Drum de flacără, cărare...*

*Vise mari și împlinite,
De la inimă pornite...
Toamna, vara, primăvara,
Pentru tot crește țara!...*

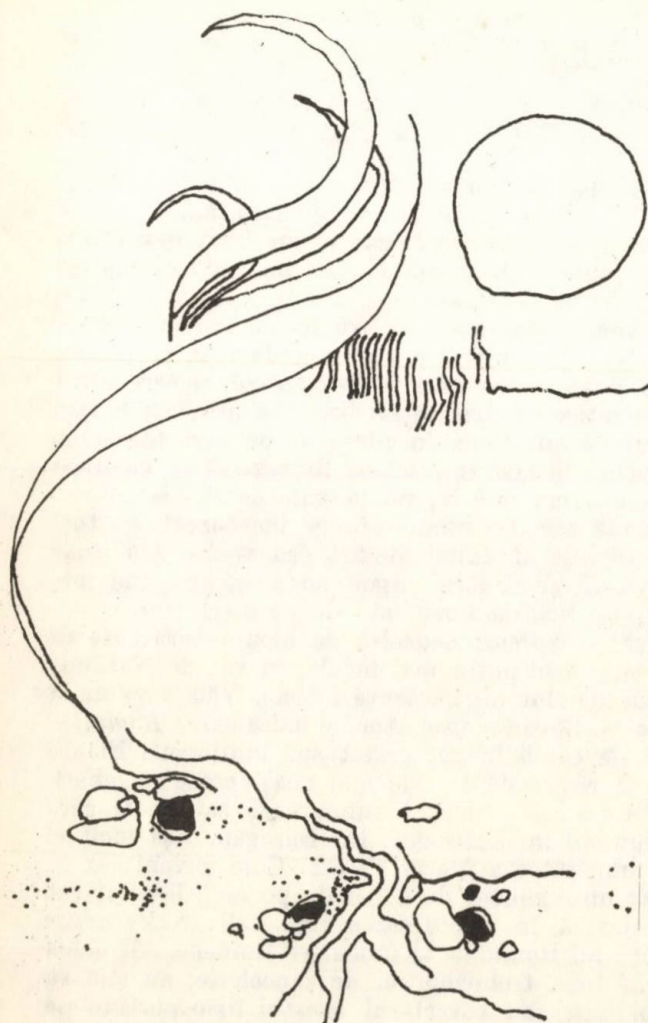
*Iarna, cînd pădurea-i ninsă,
Cetina de brad i-aprinsă;
Că nu-i cetină, prin ceață,
Ci-i a țării mele față...*

*Că semințe-ntr-aripate,
De strămoși, în piept, purtate,
Crescură, brazi, în pădure,
Fără teamă de seculi!...*

*Avu tărie natura,
Brazilor schimbă făptura;
Din vîrf pîn-la rădăcină,
În columne de lumină!...*

*Dintr-o clipă-ntr-altă clipă,
Ciclul vremii înfiripă,
Cîntec românesc, baladă
Să se-audă, să se vadă...*

*Țara dorului, cea lină,
Ce din flacără divină,
Crește florile-n Grădină,
Și Columne în Lumină!...*

CD 74

TRAIAN IANCU

POEME

I

Pentru ziua de azi
mi-am făcut datoria:
am gândit și am scris versul ei.
Dar ziua de azi
se odihnește la noapte
ca mîine să mai poată fi din nou
pe cînd versul
acestui poem
nu se sprijină pe nici un întuneric.
El trebuie să reziste fără somn unei
lumini
din ce în ce mai puternice.

II

Această pagină pe care o scriu cum
o încep se rupe
singură, albeața ei troznește
din toate părțile deodată.
Drept în mijloc prin crăpăturile hîrtiei
buieste tropăind realitatea
cu toate formele
și — pentru a cîta oară în istorie? —
clipa învinge toate secolele.

III

La orizont aceeași fată se apleacă-n
valuri
și valurile rup încet din ea.
O, vîd de-aici din vîrful zilei la zece
kilometri
cum strălucește toată de atîta tăcere.
N-a fost să fie înc-o zi
dar ziua-aceasta care-a fost să fie
păzește fata cînd se-apeacă-n valuri
acuma cînd privirea mea nu o mai poate
ridica.

IV

Copiii mei
voi trei și dragi sînteți ca în poveste
dar ochii voștri sînt așa de mulți.
Ieșiți în cîmpie
în fiecare dimineață
să vedeți soarele răsărind
cu răsărit cu tot
și măcar o dată adormiți
cu cerul tot pe față, să vă vadă
și-n somn
el să vă dea vederea lui cea mare.

V

În loc de aripi
pasărea pe care am văzut-o
către seară
avea o cîmpie ruptă în două
din care bătea și bătea...
în urma ei goluri de păsări acopereau
cerul.

VI

Fata către seară s-a pierdut în cîmpie.
Culcată singură între ierburi și flori
— căpriță, troscot, pir, mohor, rușinea
fetii —
cu fața-n sus așteaptă
să-i crească iarba printre degete.
Din seara-aceea toți bărbații lumii
tresar din somn în orice noapte
și ies din case pe furiș,
cu ochii pe cer se scufundă-n cîmpie.
În orice casă
rămîne cîte-o fată care-așteaptă
să-vină-odată zorii
da-n mijlocul cîmpiei ca-ntr-un cuib
culcat în iarbă doarme-un pui de zeu
sălbatic
își doarme somnul și pe nimeni nu
așteaptă.

GEORGE ALBOIU

Scrisoare mamei

*Din cînd în cînd poezii, în ceasuri de tristețe
Cînd stelele nu urcă în versurile lor
Ori cînd s-a amurgit izvorul de tandrețe
Cînd amăgiri i-apasă pe suflete și-i dor*

*Din cînd în cînd poezii, în clipele de teamă
C-au adunat zadarnic în ritmuri arbori, ape
Își amintesc că au, departe-n sat, o mamă
Și-o caută duios cu lacrima sub pleoape*

*Din cînd în cînd, poștașul în cite-o poartă bate
Să ducă o scrisoare, ori un mandat poștal
Dar sînt prea multe mame, în mult prea multe
sate
Ascunse într-o vale, după un piept de deal.*

*Își trec acolo viața în limpede-mpăcare
Și urcă-n amintiri tăcute, după cînd
S-audă numai ele de dincolo de zare
Cum vine-un fel de suflet, o urmă de lumină*

*Și se tot duce-n vreme, o mamă, pe tăcute
Trăind ca pe-o minune viața alor săi
Ce vin, din cînd în cînd, în grabă s-o sărute
Să-i lase-o haină veche, o sticlă de ulei.*

*Din cînd în cînd poezii, în clipele de teamă
C-au adunat zadarnic în ritmuri arbori, ape
Își amintesc că au, departe-n sat, o mamă
Și-o caută duios cu lacrima sub pleoape.*

Floarea soarelui

*Cu auriul cer mereu spre soare
Se-arată-a fi un fel de zburătoare
Ce și-a pierdut în laț de lut piciorul
Țintind cu ochii negri vîntătorul.*

Venind din munți

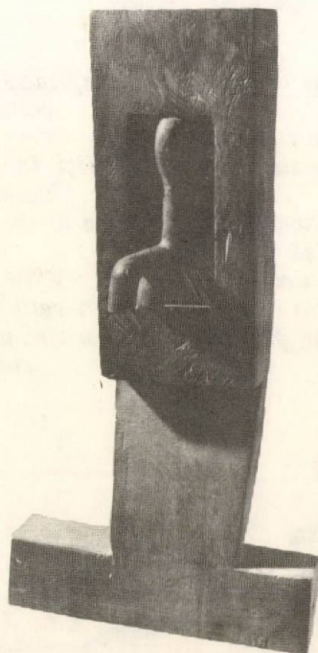
*Attea veacuri stînd la pîndă
S-au desenat în riduri lungi
Pe fața noastră, drept ostîndă
Ori profeție către prunci.*

*Venind din munți cu ochi de munte
Prin veacuri ne tăiat-au vad
Destinul cutezînd să-nfrunte
Vreun Ioan, ori vreun Vlad.*

*Cînd floarea, azi, în simțuri cade
Cu sunete nemaiozute
Mai auzim veacuri nomade
Trecînd prin stînge-n drumuri mute.*

*Ca niște pietre — crini zidiți
Sub ierbile fără hodină
Cu bărbile-mplîntate-n sciți
Strămoșii drumul ni-l lumină*

*Venind din munți, cu ochi de munte
Prin veacuri ne tăiat-au vad
Destinul cutezînd să-nfrunte.*

Sculptură de HORIA FLĂMÂNDU

luna de pe cer

Pacientul 1: Bună ziua.

Vrăjitorul: Luați loc.

Pacientul 1: Mulțumesc.

Vrăjitorul: Cu plăcere.

Pacientul 1: Știți, eu...

Vrăjitorul: Știu, dumneavoastră dezbrăcați-vă...

Pacientul 1: Să vedeți, eu...

Vrăjitorul: O să văd după ce vă dezbrăcați.

Pacientul 1: Eu vin de la 500 de kilometri, tocmai de la Vaslui vin la dumneavoastră.

Vrăjitorul: Da, știu... de la Vaslui.

Pacientul 1: Știați?

Vrăjitorul: Toată lumea știe: „Plecat-am nouă din Vaslui“.

Pacientul 1 (admirativ, continuă): „Și cu sergentul zece“ (reflectînd): De ce îl chema oare pe sergent... Zece?!

Vrăjitorul: Nu-l chema zece. Vă rog să vă desnudați.

Pacientul 1: Să mă desnod?!

Vrăjitorul: Nu, domnule, să vă dezbrăcați.

Pacientul 1 (începe să-și dea haina jos, fără să se ridice de pe scaun): E cam incomod.

Vrăjitorul: Ce e incomod?

Pacientul 1: Mi-e cam peste mină... Știți eu...

Vrăjitorul: Știu, veniți de la Vaslui. 500 de kilometri.

Pacientul 1: Nu, dar fac pentru prima dată acest lucru.

Vrăjitorul: E și normal.

Pacientul 1 (face mari eforturi pentru a-și lepăda îmbrăcămintea): Nu sînt obișnuit pur și simplu.

Vrăjitorul: Obișnuința-i a doua natură.

Pacientul 1: E greu.

Vrăjitorul: Ce e greu?

Pacientul 1 (disperat de efortul de a se dezbrăca șezînd): Să-mi dau hainele jos fără să mă ridic.

Vrăjitorul: Dar de ce nu vă ridicăți?

Pacientul 1 (evidentă, stupefiat): Dar pot să mă ridic?!

Vrăjitorul: Dar cine v-a spus să nu vă ridicăți?

Pacientul 1: Dumneavoastră ați spus.

Vrăjitorul: Eu?

Pacientul 1: Să stau jos și să mă dezbrac deși...

Vrăjitorul: Deși...

Pacientul 1: Cred că nu e cazul. Știți... eu am auzit de dumneavoastră... și aș dori de fapt să... (continuă totuși să se dezbrace fără să se ridice de pe scaun).

Vrăjitorul: Dar spuneți.

Pacientul 1: E chestiune și de voință. Eu

o să încerc, să vedeți că sînt un medium bun.

Vrăjitorul: Dar eu nu practic spiritismul.

Pacientul 1 (a rămas doar în maieu și în indispensabili): Ce a fost mai greu a trecut. (triumfător se ridică): Am reușit.

Vrăjitorul: Ce ați reușit?

Pacientul 1: Să mă dezbrac stînd pe scaun.

E o gimnastică a creierului foarte bună. Dezvoltă inteligența, spiritul. De azi înainte o să mă îmbrac și o să mă chiar și dezbrac stînd pe scaun. Vorba dumneavoastră: obișnuința ar putea fi chiar a doua natură. Ba, mai mult, ar putea să fie singura natură. Și poate și mai mult: să înlocuiască natura... De cînd cu poluarea, cu dispariția naturii, s-ar putea ba chiar și mai foarte mult ca să devină ea natură. O natură artificială, educată prin voință. Imbrăcată și chiar dezbrăcată stînd pe scaun. Ce atîta ciripit de păsări! Ce atîta clipocit de ape?! Ce atîta suflă vînt!? Ce atîta tîrîie brîu?! Pînă cînd apa trece și pietrele rămîn?! Pe cînd așa...

Vrăjitorul: E limpede, vedeți?

Pacientul 1: Simt că aș putea deveni, sub privirea și îndemnul dumneavoastră, ceea ce doresc. Nu-mi pare rău că am venit tocmai de la Vaslui. Pe unde a trecut și domnul Zece, sergentul. Și ca să fiu sincer aș putea să vă destăinui un secret...

Vrăjitorul: Vă ascult...

Pacientul 1 (misterios): Eu viu chiar de dincolo de Vaslui! Asta-i!

Vrăjitorul: Eram convins de acest lucru. Se vede.

Pacientul 1: Păi, dacă vreți să știți, am mai făcut acest drum.

Vrăjitorul: Da?

Pacientul 1: Evident! Acum trei ani și jumătate. Am bătut acest drum pentru a mă înscrie la consultație. Și iată, după trei ani și jumătate de trăire intensă a dramei care s-a dezvoltat pe multiple planuri, am ajuns în preajma bilanțului, a rezolvării ei, aș putea spune.

Vrăjitorul: Care este drama, de ce suferiți?

Pacientul 1: Evident. Trăiesc o mare dramă.

Vrăjitorul (îl privește foarte atent): Imi dau seama. Se vede de la distanță.

Pacientul 1: Da. Trebuie să vă mărturisesc.

Fiindcă medicul este ca un duhovnic. Dumneavoastră sînteți ca un episcop, ca un patriarh, sau, judecînd după clientelă, căci am văzut pacienți de diferite culori, japonezi, galbeni, pacienți albi,

negri, roșii, portocalii, din toate cele zece continente și chiar pacienți albaștri. Vrăjitorul: În ultimul deceniu au apărut pacienți chiar în două culori, în trei și chiar în patru. Niște combinații foarte ciudate, stranii aș putea spune.

Pacientul 1: Parcă am văzut câteva exemple în tren. S-au pus trenuri speciale spre dumneavoastră. Am văzut că s-a construit al patruzeci și optălea hotel. O adevărată industrie hotelieră. Sint curse speciale cu destinația asta și care pornesc din diferite puncte cardinale. Aș putea spune că pornesc din toate cele șapte puncte cardinale.

Vrăjitorul: Toate astea le știu. Spuneți care este drama dumneavoastră.

Pacientul 1: Este ca a tuturor care vin aici.

Vrăjitorul: Adică?

Pacientul 1 (cade în genunchi, prosternare): Salvați-mă! Soarta mea, fericirea mea, destinul meu și al copiilor mei, deși nu am copii, al soției mele pe care încă n-am văzut-o, n-am cunoscut-o, al socrilor mei este în miinile dumneavoastră.

Vrăjitorul: De unde vi se trage? Care ar fi originea tragediei?!

Pacientul 1: E o situație inexplicabilă. În familia mea nu s-a mai întâlnit un asemenea caz.

Vrăjitorul: Deci nu este ceva ereditar.

Pacientul 1: Tocmai. Problema eredității este exclusă. Mă întreb dacă nu se datorește cumva alimentației.

Vrăjitorul: Ce mâncați de obicei? Grăsimi? Dulciuri? Acri? Sărat? Cărnuri? Vegetariene?! Proteine? Vitamine?

Pacientul 1: Numai conserve! Natura e plină de microbi, de viermi, de viermi mai mari, cum ar fi șerpilor, șarpele boa, despre care astăzi toată lumea vorbește, în crîșme, pe tren, în tramvai, pe stadioane, este un microb ajuns la stadiu de maturitate. Așa constînd lucrurile, m-am hotărît — cred că pe deplin justificat — să nu mai mîncîc nimic în stare naturală. Am ajuns la concluzia, care se impunea sub forma unei necesități, să mîncîc steril.

Vrăjitorul: Sterilizat.

Pacientul 1: Conserve!

Vrăjitorul: Ei?

Pacientul 1: Ei, cu toate astea drama s-a declanșat.

Vrăjitorul (îl ia de mînă, îl așează pe un scaun ca de dentist, îi examinează foarte atent creștetul, părul, ca și cum l-ar căuta de păduchi): Cățeluș cu părul creț... (rîde, ca după o mare descoperire).

Pacientul 1: Cum ați binevoit să spuneți?

Vrăjitorul: Cățeluș cu părul creț.

Pacientul 1: Formidabil! Dar cum ați putut observa! Nemaipomenit! Fantastic! Ce simț de observație! Cîtă profunzime! (admirativ, citînd): Cățeluș cu părul

creț! Fantastic! Este și pur dar și simplu: fantastic!

Vrăjitorul (își pune stetoscopul): Deci, dumneavoastră trăiți o dramă unică și inexplicabilă din punct de vedere ereditar.

Pacientul 1: L-am studiat și pe Darwin!

Vrăjitorul: Și?

Pacientul 1: Aiureli! N-a ieșit nimic. Sînteți salvatorul meu!

Vrăjitorul (solemn): Am înțeles esența dramei. (foarte sec) Aveți părul creț. Doriți să-l aveți lins. (îl examinează cu minuție cu stetoscopul, îl „ascultă”, inima, plămîinii, îl bate cu degetele pe spate, îl ascultă din nou): Da, da, da. Înte-re-sant! Da... da... da...

Pacientul 1: Am venit la dumneavoastră ca la Maglavit, ca la Darwin, ca la...

Vrăjitorul: S-a rezolvat. Imbrăcați-vă.

Pacientul 1 (se așează docil pe scaun și cu gesturi iuți, incomodat de poziție, reușește cu eforturi să se îmbrace): Natura e o a doua obișnuință!

Vrăjitorul: Da, natura e a doua conștiință.

Pacientul 1: Pietrele trec, apa rămîne. Cine se scoală de dimineată, ajunge aproape.

Vrăjitorul: Tot mai aproape de adevăr.

Pacientul 1: Lasă cărarea și ia poteca, țandăra sare cît mai departe de tăietor. Vă mulțumesc.

Vrăjitorul (scrie ceva într-un carnet, rupe foaia): Urmați această rețetă. Pînă di-

seară veți avea părul lins. Mulțumesc — cu plăcere — puteți pleca — la — Vaslui împreună cu domnul sergent Zece care sper că vă așteaptă.

Pacientul 1 (iese făcând temenele, e în culmea fericirii).

Vrăjitorul (apasă o sonerie, apare secretara, figură platinată, „secretară“ tipică, ca-n filme): Aștept raportul dumitale.

Secretara: Clienții de pe toate cele 13 continente — că între timp noii porumbii...

Vrăjitorul: Care porumbii? Nu mă ocup de porumbii cu părul creț.

Secretara: M-am referit la columbi, noii columbi au descoperit încă citeva continente, noi americani și firește noi tipi și tipe care unii au părul creț iar alții, imaginați-vă, au părul neted, lins. Ei, după cum știți, cei care au părul lins îl doresc creț.

Vrăjitorul: Cei care îl au creț îl doresc...

Secretara: Lins! Toți au fost bine cazați în hotelurile noastre. Ideea de a ridica o biserică nu a fost rea.

Vrăjitorul: E o biserică universală, preotul oficiază toate cultele, chiar și sectele. Cum se descurcă cu budistii?! Cu cei de culori combinate, cu pacienții de pe noile continente?!

Secretara: Toți se organizează, chiar și cei de patru culori, de cinci culori și chiar de nouă culori, indiferent de religie, se duc la sfânta slujbă după păr. Cei care au părul creț, se duc împreună și se roagă fiecare în limba lui, în culoarea sau combinația de culori se roagă zeului, șefilor de religii, chipurilor cioplite etcetera, etcetera — se roagă să aibă părul lins.

Vrăjitorul: Sunt sigur că cei care au părul lins, indiferent de religie, de pe ce continent vin, se duc toți împreună și se roagă fierbinte să aibă părul creț.

Secretara: Da, așa este, indiferent de rasă, religie, conștiință filosofică, doresc să aibă inversul. Vicevercia! Chiar căsătoriile.

Vrăjitorul: Ei, ce-i cu căsătoriile?

Secretara: Foarte multe încurcături, procese. Chiar procese internaționale!

Vrăjitorul: Să instituim o Înaltă Curte!

Secretara: Tocmai v-am pregătit actele! Clădirea e ridicată, judecătorii, procurorii, advocații, jurații, sala pașilor pierduți, aprozi, grefieri, polițiști în civil, detectivi particulari și de export și de stat sunt în această mapă. Lipsește parașa și semnătura dumneavoastră (îi întinde mapa Vrăjitorului).

Vrăjitorul (o desface, o răsfoiește distrat, scoate parașa din buzunar, o aplică, semnează): Care este cauza acestor discordii?

Secretara: Foarte simplă. Cei cu părul lins își doresc soții cu părul creț. Damicellele cu părul lins doresc tipii cu părul creț.

Vrăjitorul: Foarte logic.

Secretara: Da, numai că cele care au părul creț, ele au venit să li-l prefacăți în lins. Și cum sînt ambițioase țin la idee. Între timp căsătoria s-a contractat.

Vrăjitorul: Cum?

Secretara: Simplu, cum se contractează toate bolile de genul ăsta, prin contact direct. Și ofițeri.

Vrăjitorul: Ce fel de ofițeri?

Secretara: Civili. Ofițeri ai stării. Civili.

Vrăjitorul: Înțeleg.

Secretara: Și de aici divorțurile. Și bine înțeles recăsătoriile. Cele care au acum, după tratament, părul lins caută bărbați cu părul creț. Bărbații cu părul lins contractează mariaje cu tipe cu părul creț, între timp damele cu părul lins devin crețe, bărbații linși devin creți și de aici divorțul. Și invers. Tot inversuri de genul ăsta!

Vrăjitorul: Foarte bine.

Secretara: Păreți obosit. Mai consultați astăzi?

Vrăjitorul (Se uită la ceas, meditează): Să mai între unul. (Secretara iese aplecându-se ceremonios și afișînd zîmbetul nr. 14): Ce zîmbet e ăsta, că nu le țin minte?

Secretara: E zîmbetul numărul 14. Acum urmează 14 bis. Special pentru dumneavoastră personal, ca om, nu ca șef (zîmbeste foarte lung și foarte 14 bis. Iese).

Pacientul 2 (are părul lins, fața lui este de culori diferite, la fel minile): Bună ziua.

Vrăjitorul: Luați loc.

Pacientul 2 (se așează): Știți, eu, de fapt viu de pe continentul 13.

Vrăjitorul: Dezbrăcați-vă.

Pacientul 2: Trăiesc o mare dramă, poate unica, din toată genealogia familiei mele, am cercetat toți strămoșii, numai eu sînt victima unei asemenea drame. Sînt traumatizat spiritual, moral și fizic în primul rînd.

Vrăjitorul: Stați jos, dezbrăcați-vă.

Pacientul 2 (se așează pe scaun și începe, cu mare efort, să se dezbrace. Între timp Vrăjitorul își pune stetoscopul): E cam greu, dar am auzit că aveți o zicală: „Natura e a doua obișnuință“. O s-o popularizez și prin televiziunea prin satelit pe întreg continentul nostru.

Vrăjitorul (îi examinează părul, în timp ce Pacientul 2 se dezbracă, îl caută ca de păduchi): Cățeluș cu părul creț...

Pacientul 2 (e transfigurat, cade în genunchi, într-o stare de prostăie cucernică, bolborosește): Părul creț... cățeluș... cu părul... creț... creț... creț... creț...

VASILE REBREANU

POEME CU TOAMNĂ

Frunză

De ce i-aș cere acestei frunze
să nu mai tremure cînd vin
luminile ca un suspin
să i s-așeze peste buze,

nici n-ar putea să mă acuze
că nu cunosc acel destin
cînd o înșfacă din senin
culori ca tinere lehuze

și-i sug încet, încet verdeața
pînă-i devine chipul pal
și inefabil ca măreața
cădere-a stelei de cristal
cînd luminează-n cer egal
și-adoarme brusc cu toată viața.

Cămin

Trecutul va aprinde focul
și-o să te duc prin lungi povești
ca-n somn striga-vei: cine ești
tu care mi-ai furat norocul?

O, mai bătrîn va fi chiar locul,
eu o să scad, tu n-o să crești
și-n vîntul stepelor cerești
citi-ni-se-va horoscopul.

Cînd mîna mea-ți va prinde mîna
iar va fi cald cum a fost vara
și nu ne va fi nici furtuna,
nici iarna-n dureros de clara
seninătate-a nopții sara,
ci înțelegerea — stăpîna.

Schimbare

Ca lupii care-și schimbă părul
ne vom schimba și noi la față?
Dar am trăi aceeași viață
ascunsă cum e adevărul

cît de sărac rămîne cerul
cînd soarele-i pierdut în ceață,
doar toamna lungă ne învață
cum ni s-ar revela misterul

acestei neînțelese treceri
de la voință la durere,
tristețea lanului ce-l seceri
și lamentabila putere
a celor ce nu pot să spere
că moartea vine cu petreceri.

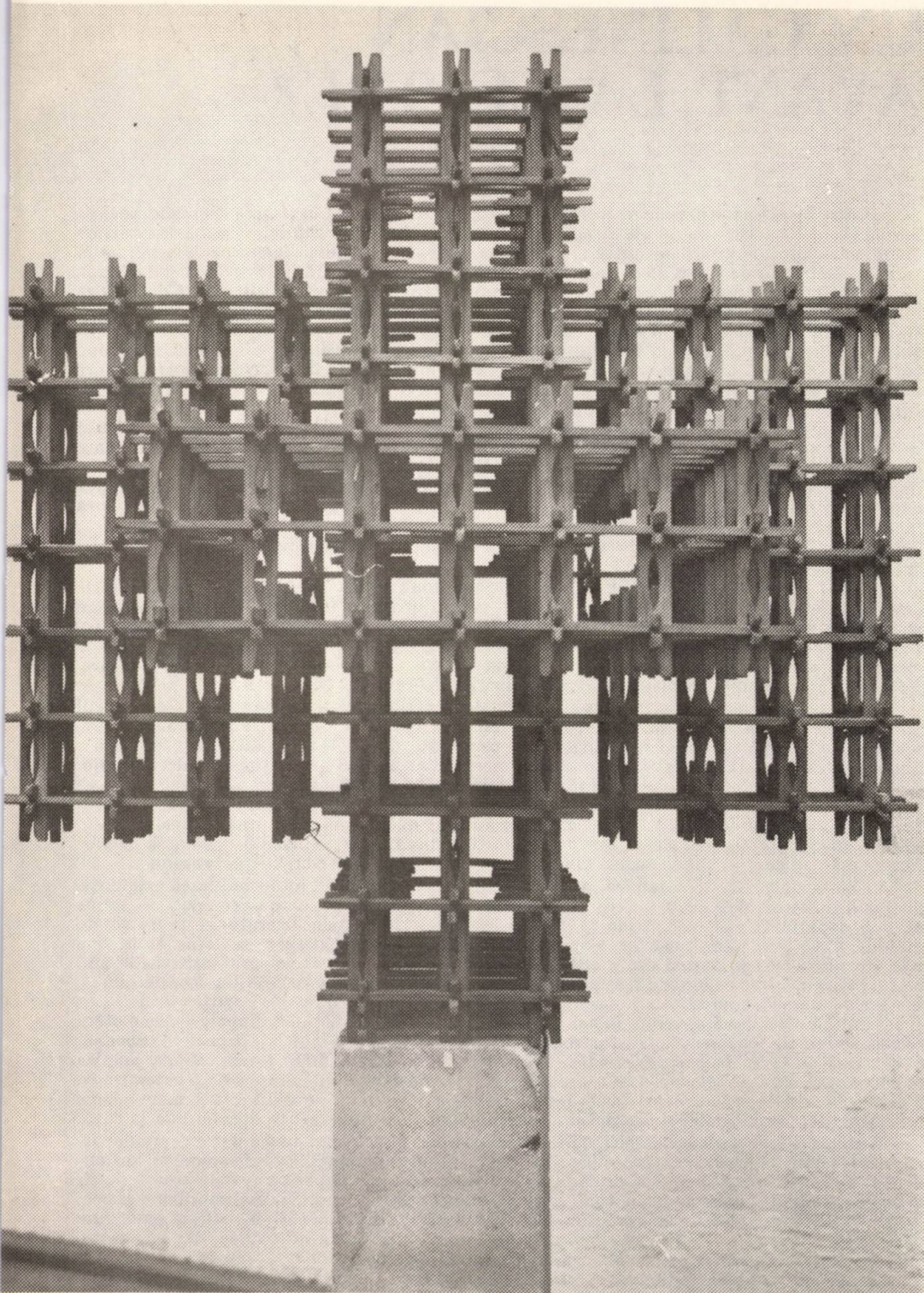
Libații

Toamna e o femeie rară
pe care numai întristații
de timp ai fiecărei nații
o văd așa cum nu sperară,

prestigioasă ca o fiară,
învinsă numai de ovații,
purtînd în ochii mari soldații
războaiele de-odinioară.

Dar ea nu vine să ne ceară
favoare cum îi cer ei unii
ci pentru cei ce suspină
mereu precum și azi nebunii
docili tîrîți spre nord cu funii
de vraja-i rece de fecioară.

GHEORGHE PITUȚ

SCULPTURĂ ÎN LEMN DE MIHAI OLOS

UN CĂLINESCIAN AVANT LA LETTRE?

Dintre foarte numeroasele articole risipite de Gr. H. Grădina în *Albina Pindului*, revistă fondată de el la 1868, unul poate atrage, mai cu osebire, interesul istoriei literare. E vorba de cronică semnată de prolificul autor și editor de reviste la volumul *Literatura română de la început și până azi* de V.Gr. Pop, cronică apărută în numărul din 15 iulie 1875 al publicației.

Înainte de a cerceta cuprinsul ei, o scurtă prezentare a cărții analizate, căzută de mult în uitare, este necesară. Cu titlul exact *Conspect asupra literaturii române și literaturilor ei de la început și până astăzi, în ordine cronologică*, cartea lui V.Gr. Pop, tipărită la București, 1875, cu o urmare publicată în 1876, este, excepție făcând *Lepturariul* lui A. Pumnul, în fond antologie de texte, prima noastră istorie literară, bineînțeles într-o accepțiune primară a termenului. Autorul, care înțelege prin cuvântul literatură „numai acele producțiuni sau documente ce conțin un fond încorporat într-o formă nepieritoare,“ are convingerea, lăudabilă am spune noi, că istoria literară e de competența criticilor. Dar cum nu se include în această categorie (modestie sau dimpotrivă?), pretenția lui este de a oferi un manual „pe cât se poate de complet, de succesiunea tuturor scrierilor, edite și inedite, fără de care criticul s-ar afla împiedicat în stabilirea adevărului“. Constatând puținătatea producției literare, o adevărată istorie a literaturii române — continuă el — rămâne un scop îndepărtat, „deoarece literatura la noi e încă în fașă“, astfel că nu-i rămâne decât să se gândească la acest „conspect cronologic“, „prin care să se oglindească începutul și mișcarea literară de la așezarea noastră în Dacia(1) până în prezent“.

Planul „conspectului“ lui V.Gr. Pop cuprinde două părți: partea întâi, mergând de la „așezarea românilor în Dacia“ până pe la 1860 (pentru proză) și 1867 (pentru poezie), urmând în partea a doua „restul scriitorilor și scrierilor Munteniei și Moldovei până în zilele noastre (...) și în fine tot ce se va putea afla scris într-un dialect român, aruncând o privire generală asupra diferitelor elemente de cultură, precum teatru, diferitele societăți, cursuri libere, publicații, foi periodice, asociațiuni pentru tipărire de cărți etc.“

În ce privește materia și tratarea propriu-zisă a scriitorilor, e momentul de a ceda locul aprecierilor neașteptate ale lui Grădina. Ei bine, cartea lui V.Gr. Pop e acuzată, nici mai mult nici mai puțin, de excesiva „bunătațe cu care trece peste păcatele autorilor“. Și, după o mîmărită ezitare, autorul *Misterelor românilor* oferă spre exemplu afirmației sale chiar pasajul dedicat lui, care, în afara notei biografice, cuprinde următoarele rînduri de „analiză“: „El (Grădina — n.n.) a scris mult și fiind încă tînăr se așteaptă încă mai mult. Însemnat în literatură atît ca poet și ca prozaist. Poezia sa are un sens natural, idei puternice, rîmă bogată. Proza e bună“. La toate acestea comentariul lui Grădina survine implacabil: „Ca notă biografică merge, — zice el — dar ca pagină din istoria unei literaturi, fără o critică, este neadmisibilă“.

Cu alte cuvinte, Gr. H. Grădina intuia, și e de notat momentul, imposibilitatea existenței unei istorii literare fără examen critic. „Fără critica elementelor din care se compune — spune el, mai departe, în stil călinescian „avant la lettre“ — istoria unei literaturi este un șir de mumii“. Ceea ce contează, așadar, e aprecierea critică a valorii („despre calitățile bune sau rele ale autorilor“) și, numai supus criteriului ei, un scriitor poate fi integrat istoriei literare. Văzută ca o înșiruire de biografii, ca un dosar de documente, aceasta devine un monstru inert, un „șir de mumii“, cum atît de nimerit și de plastic se exprimă Grădina. Poziția lui merită a fi subliniată. Căci după apariția, la noi, a conceptului de istorie literară, după primele sinteze retrospective ale fenomenului literar românesc (V.A. Urechia, *Schiță de literatură română*, 1859; G. Sion, *Pleiada poezilor români*, 1861 etc.), și, în sfîrșit, după fundamentala analiză maiorească din *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867*, iată o primă încercare de a defini, în treacăt, într-adevăr, dar în termeni ce nu și-au pierdut actualitatea, o metodologie a istoriei literaturii. Simbioza istoriei și a criticii literare era întrevăzută deci încă de la 1875.

Autorul acestei curioase cronici, cu toată pregătirea lui, mai ales autodidactică, era departe de a fi străin de problemele teoretice. Din contra. Cum se întîmplă însă de obicei cu autodidacții, Grădina publică în *Albina Pindului* (indiscutabil cea mai bună revistă scoasă de el) articole ambițioase, după sistemul conferințelor publice, atît de la modă de altminteri în epocă. Scia, de pildă, despre *Geneză poeziei* (cu lecturi, pretindea, din Hugh Blair, autorul unui *Curs de retorică și literatură*, 1783), despre *Definiția frumosului* (citind, din alte surse, de la Socrate, Platon, Aristotel și Plotin pînă la Wolf și Baumgarten), întreprindea o excursie odiseică prin istoria artelor (egipteni, persi, asiri, etrusci, volsci, samniți, campanieni), sau se amesteca printre încurcatele noțiuni de teodicee. Aminteste chiar, la un moment dat, într-un loc, de

existența „noii critici“, „ai cărei capi (Taine, Renan, Sainte-Beuve, Philarète Chasles) îi admirăm fără să aprobăm însă tendințele lor cari concern morala“.

În Belgia, la Universitatea din Liège, încercase, sub îndrumarea și cu prietenia profesorului Alphonse le Roy să obțină „gradul academic de doctor în litere și filosofie“. Alphonse le Roy, profesor de metafizică, estetică și arheologie la universitate, era în relații amicale — spunea Granda — „cu cei mai iluștri bărbați ai Franței“, Jules Simon, Thiers, Victor Hugo, Guizot, Taine. De-ar fi să-l credem întru totul, Granda îi văzuse la sus-numitul profesor pe Jules Simon și pe Victor Hugo.

În orice caz, Granda manifesta dorința de a face din *Albina Pindului* o revistă de colaborare internațională, cum vor încerca, mai târziu, suprarealiștii, și într-un număr reproduce, cu evidentă satisfacție, scrisoarea elogioasă a lui le Roy: „C'est décidément une revue fort bien conçue, sérieusement instructive autant que variée et attrayante, et bien en rapport avec les besoins intellectuels de vos compatriotes. D'autre part, vous préchez, d'exemple, aussi bien que de précept; et votre pays vous devra une triple reconnaissance, pour y avoir répandu une foule d'idées élevées et utiles, pour avoir contribué à régulariser la langue nationale, et surtout pour lui avoir donné un vrai poète de plus.“

Până la 1875, Gr.H. Granda publicase două volume de poezii (*Miosotis*, *Poesii noue*) și romanul *Fulga* sau *Ideal și real*, răspândit în nu mai puțin de opt ediții. Dar, ca un model de critică, în aceeași cronică a cărții lui V.Gr. Pop, scrie despre sine, cu sublimă detașare, grave acuzații: „Ca poet, în privința formei, îmi lipsește originalitatea, sint imitator... În privința fondului, sint iarăși o victimă a timpului (...) Ca prozator, din cauza stăruinței de-a scrie mult și iute, sint mediocru, atît prin formă cît și prin fond“.

Sfîntă modestie la un om ce pretindea a se trage din Byron! Alte cîteva rînduri, privite prin prisma notorietății de care se bucura scriitorul în epocă, sint direct de domeniul incredibilului: „Ceea ce am produs pînă acum sint simple încercări și niciodată aceste încercări nu-mi vor da dreptul să ocup un rînd măcar în istoria literaturii române.“

Previțiune înșelată însă: generos, G. Călinescu îl tratează, în marea sa istorie, nu într-un rînd, ci pe aproape patru pagini. Firește că modestia autorului n-a jucat aici nici un rol.

DAN CRISTEA

ION BARBU

Sculptură de NICOLAE ȘAPTEFRĂȚI

AFORISME

Undele electronice ajung mai sigur la recepție dacă se răsfrîng în sateliți. De mii de ani, poeții folosesc stelele ca să-și comunice vibrațiile sufletelor lor.

Omul superior posedă două însușiri aparent contradictorii: elasticitate intelectuală și rigiditate morală. Omul inferior are aceste însușiri cu semne schimbate: rigiditate intelectuală și elasticitate morală.

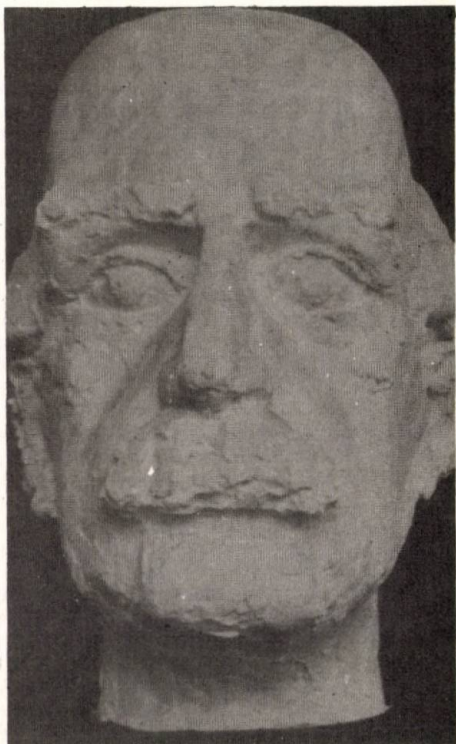
Dacă dinapoia unui grup de oameni obișnuiți, printre care s-ar afla un erou, cineva va striga — Eroule!, toți vor întoarce capul, afară de cel strigat.

Excepția la regulă e o favoare a naturii în efortul ei de a creea o regulă nouă. Cînd favoarea o face omul, excepția este o neregulă.

Puțini oameni știu să trăiască frumos. Dar și mai puțini știu să moară frumos.

Excesul de politețe, de obicei, vrea să răscumpere o grosolanie trecută. Sau, și mai rău, una viitoare.

PETRE STRIHAN

PERMANENȚA CĂRTURARULUI

În convingerile sale intime Maiorescu nu era negativist din principiu. Din contră, tolerant și sentimental în relații, detesta rigiditatea intratabilă a unui P.P. Carp. Însă cînd intra în cîmpul interesului public exprimarea lui devenea combativă și adopta un ton, cum s-a spus, judecătoresc. Actul de cultură însemna pentru Maiorescu unul de decizie; din punctul de vedere obștesc nu era loc pentru dubii, pentru complezență. Exclusivismului junimist, urmașii — deși orientați de spiritul grupării — îi răspund mult mai simplu, într-un context radical schimbat.

Tudor Vianu, care este poate cea mai proeminentă prezență a celei de a treia generații maioresciene alături de Perpessicius, Vladimir Streinu, Pompiliu Constantinescu, înțelege să apere cauza mentorului în termeni complementari. Pe de o parte observă că: „Defectele pe care el le combate în producția literară provin din neajunsurile culturale ale timpului. Cenzura lui literară face parte dintr-un plan general de ridicare a nivelului cultural. Nu este cazul de a insista aci asupra succesului lui Maiorescu în această direcție (...) Critica lui incisivă și ironică dezarmează o mulțime de forme ale veleității științifice, literare și oratorice“. Pe de altă parte epoca nouă, care începe odată cu primele studii ale lui Maiorescu, concentrează exprimări prețioase nu numai ale împotrivirii la deficitul de artă ci și afirmări ale sentimentului estetic.

Criteriul valabilității actului creator nu mai poate fi separat de progresul sensibilității, al dezvoltării fondului sufletesc și de conștiință. Vianu a înțeles limpede acest lucru. El a fost printre primii care a încercat să explice formele sub care s-a rostit gîndirea și simțirea eminesciană. Și tot lui îi datorăm prima exegeză despre Ion Barbu, a cărui formulă de lirism incifrat se bucură de investigații fructificate la nivelul puterilor de expresie, de sublimare a materiei verbale. Vianu a făcut mult pentru ca ideile poetice ale unui artist novator și extrem de modern să capete drept de cetate, pornind dinspre adîncul lor către suprafața limbajului și de la formulă spre condiția însăși a lirismului, relație complexă între inteligență (cuprinsul intelectual) și capriciul emotiv (cu figurația metaforică de rigoare).

Tentativa din 1935 a eruditului, de a face accesibile teritorii considerate prea rafinate pentru a fi și larg asimilate, măsoară distanța care îl separă pe Vianu de Maiorescu, îndemnând mai degrabă să delimiteze criteriile axiologice decît să intre în dispută cu cei care le mînuiau.

Dar spiritul maiorescian de negație mai face loc și altei deplasări de accent: Vianu întreține un cult al valorii dintr-o perspectivă extrem de disponibilă. Cei peste 60 de scriitori selecționați în *Artă prozatorilor români* stau mărturie. Deși sînt văzuți de fiecare dată cu alt ochi, în funcție de filiații certe, obiective, înfățișarea lor este pusă în lumină cu vioiciune de asociații.

Deprinderea lui Tudor Vianu de a se primeni — astfel să înțelegem trecerea de la studiul literaturii naționale la-cel comparativist, care instituie relații între consonanțele naționale și cele universale — va fi, deasemeni, un motiv de maturizare pentru energiile generației, un indiciu că viziunea despre produsul artistic integrează armoniile imaginației în curentul finalității spirituale.

Umanist plin de fervoare (*Idealul clasic al omului* însumă cîteva atestări ale afinităților sale pentru raționalism), Tudor Vianu aderă la pledoaria maioresciană pentru conținut din care răsare, la fel de îndreptățită, grija pentru toate implicațiile exercițiului literar. Contri-

buțiile lui la arta stilului limpezesc o cale de urmat și dau răspuns la cerințele tot mai stăruitor cultivate în anii din urmă.

O vocație atât de fericit urmărită n-a putut rodi decât datorită idealului care a luminat-o. Este, ca și la Maiorescu, idealul misionar, sentimentul înalt pedagogic al unei misiuni ce se cere îndeplinită. Nu întâmplător sublinia Pompiliu Constantinescu în studiul *Titu Maiorescu și postevitatea lui critică*, referindu-se la G. Călinescu, Tudor Vianu, Perpessicius, Vladimir Streinu că aceștia alcătuiesc o generație care „s-a născut estetică”. Aceasta vrea să spună că acțiunea ei s-a situat pe făgașul cel mai fecund al criticii românești. Ținuta intelectuală a unui Tudor Vianu stă mărturie atât pentru căutările ei novatoare cât și pentru pilduitorul echilibru stabilit între tradiție și inovație, între realitatea autohtonă și orizonturile libere ale inspirației.

Poate că dinamismul sufletesc al tânărului Vianu i-ar fi canalizat însușirile pe cărări lirice de n-ar fi intervenit nevoia de devoțiune atât de mișcător expusă în corespondența cu prietenii. Puterea de muncă enormă și strict disciplinată s-a unit cu grija față de destinul culturii naționale. Umanist respectat și în tot cazul rareori contestat, Vianu n-a întârziat să afirme într-o perfectă comunicare spirituală cu modelul maiorescian linia de conduită care a fost a Junimii. Solida exegeză didactică și numeroasele contribuții în estetică, stilistică, filozofie, literatură comparată, cât și onestitatea, neatinerea, exigența, adâncimea de cugetare sînt la Tudor Vianu, cum fuseseră și la Titu Maiorescu, atributele unei naturi cumpătate și judicioase.

De la catedră, care a fost pentru Vianu oficiul său public, cât și prin scrierile de specialitate, eruditul a demonstrat mari aptitudini de cercetător și gînditor sistematic, în mod egal receptiv la valorile clasice și moderne, cum însuși Maiorescu devansase gustul contemporan, orizontul de consacrare al timpului său.

H. ZALIS

DIN LIRICA SOVIETICĂ

LEONID MARTÎNOV

*E o suflare în lume
Statornică:
Omenirea de cîntece-i dornică.
Oamenii se gîndesc la liră, la lăută;
Fără cîntece,
Lumea e parcă stătută.*

*Bate vîntul în crengile ude,
Văduite de frunze, nude;
Neagră e iarba,
Înnegrîte sînt toate.
Oamenii vor cîntece,
Și pe bună dreptate.*

*Merg
Prin lumea aceasta sihastră,
Și caut lira asta măiastră.
Sau, după o altă semnificație,
Instrument pentru
Degetele fremătînd de inspirație.*

*Orașe și pustiiuri fără sfîrșit...
E un vuiet cumplit,
De parcă talazuri de mal se izbesc.
Dornic e de cîntece neamul omenesc.*

*Și iată strunele astea, mă cheamă;
Parcă-s de tuci, parcă de-aramă,
Strunele unui ciudat taraf,
Groase ca firele de telegraf.
Mă imploră:*

— *Atinge-ne-odată!*
*Bine nu le-am atins, și iată,
Aud un vuiet în depărtare,
Ca dintr-o negură, din care
Se ridică robul, sfiosul,
Se tîmăduiește leprosul,
Învie cel ostîndit fără vină,
Minunîndu-se de așa pricină
Și strigînd anevoie, din greu:
— Dar ăsta sînt eu, sînt eu!*

*Copacii dau frunze de tot felul,
Din fire de păr se face penelul,
Pe pînză plesnește pospaiul
Și se spală tot mucegaiul...
Treaba asta nu e deșartă,
Ehei, aicea miroase a artă —
E o suflare în lume
Statornică:
Omenirea de cîntece-i dornică.*

În românește de IGOR BLOCK

În capul trebii

I

Nae Banța trecea cu garnița cu apă.

Și-n dreptul ulucii lui Moș Gheorghe puneă jos, să mai odihnească.

Bătea cu bastonul în poartă,

Avea un baston lung, noduros, de corn.

Și venea Moșul, țeapăn, nu atît din cauza oaselor bătrîne

Cît a pantalonilor groși, de dimie,

Și-a minteanului, care-l țineau drept, ca-ntr-o armură.

Așa scrobît îl țineau, parcă s-ar fi dus imediat pe calea înaltă.

*— Mă fine, zicea Nae, cu vocea groasă că săreau cîinii, ce se mai aude,
mă, fine?*

Am auzit eu că ăla, fir-ar al dracului,

Mă, s-a pus în capul trebii!

Să vezi acum ce ne face. Ni! Marș de-ci! Ho, țin-te! — se răstema la cîine.

— E, nu mai spune, se prefăcea Moșul că se miră,

Începînd să cure porumbul cu care se nimerise în mîndă

Și să arunce boabele la o cloță cu puii mărișori,

Să vadă dacă puii-au început să mîntînce boabe.

Ce să aibă ei cu noi, mă nașule?

Pleca fiecare la ale lui, bombănînd.

Ce să aibă ei cu noi? Ce să aibă ei cu noi?

II

— I-auzi, bă, ce-a mai făcut Curchil, zicea Banța,

Cînd își odihnea, spre seară, o altă garniță cu apă proaspătă,

Ca și cînd politica în comuna Bulzești se schimba de dimineața pînă seara.

Bă, ăsta e dat dracului — tot ca ăla de vorbirăm noi

Zi-i să-i zic, Clemenceanu ăla,

E mare domnule!

E în capul trebii acolo.

Și ăla de care vorbirăm noi ieri, știi, bă, ăla e tot

În capul trebii. Mare rău, auzi!

S-au pus pe noi, pe Europa. Striga peste gard: Pe Europa!

Aștia ne vînd și ne cumpără pînă la toamnă,

Dacă n-o fi așa, io-te să mă scuipi.

III

— Dar cu sănătatea cum mai stai, nașule?

— Cum să stau, mă, fine? Mă, fir-ar ai dracului de sanitari

Mă, ăla din nainte era bun, îmi făcea injecțiile bine,

Dar ăsta nou de-a venit,

Bă, de la ușă mi-aruncă seringă-n cur.

Și-acum mă trimise muierea la apă.

Cît am fost copil am fost supus la mama și la tata.

(Parcă-ar fi zis „supus la turci“.)

*La urmă, am fost supus la armată, când m-am făcut mai mare.
Și la urmă la nevastă, adică la neveste, fir-ar ale diavolului
Că, uite, se făcură cinci.
(Ținuse cinci neveste, „rău de fomei“, zicea lumea.)
Dar eu când să mai fiu stăpîn, domnule?
Că uite se duse viața!*

IV

*Să vezi dumneata, când oi cădea la pat, de n-oi mai putea,
Dacă asta de-am luat-o pe urmă, că s-a nimerit și ea mai așa,
Asta o să mă bage-n pămînt, ascultă-mă pe mine, da' cum? (Ofta!)*
*Dacă n-o să-mi vîndă ea țoalele ale bune, stai să cad la pat,
Că-ncepe,
Și-o să mă-ngroape așa-n pielea goală. Să vezi panoramă.
— Taci, nașule, ce vorbă e asta? De-aia ți-ai luat-o mai
Tîndră, să aibă putere să se ocupe de toate.
— Păi se ocupă, cum să nu se ocupe?
Știi ce i-a făcut a lui frate-meu? Că și-asta un mototol!
Cît a fost el unde-a fost, l-a făcut de rîs, auzi?
Da' și el, când a venit, cît e de moale,
I-a găsit în ladă scrisorile de la ibovnici,
Le-a luat pe toate și le-a lipit cu cocă, le-a afișat pe toate
La primărie.
Să vadă lumea ce muiere a dracului ține el.
Le citeau toți ca pe circulare — rîsul lumii, rîsul lumii!
Uite-așa sînt muierile.
— Ei, lasă, făcea Moșul, evaziv.
Mai e și gura lumii.*

*Se auzea glasul nevestii din prispă,
Printre vița de vie care-i ascundea fața, glas ascuțit
Ca de coasă:
— Banțo (îi zicea pe numele ăl mare), da' nu mai vii odată,
Ori puseși de mămăligă acolo-n drum?
— Ho, fă, că viu. Viu acuși. Să mai aflu și eu
Încotro se-ndreaptă politica. Finu Gheorghe le știe pe toate,
Cu el nu mă mai satur de vorbă.
(De unde, că numai Banța vorbea, Moșul îi răspundea cam în doi
Peri, că-l ținea ăla toată ziua de vorbă.)*

V

*Dădea să ia garnița de toartă și iar o punea jos.
— Da' Curchil ăla, că de-acî plecarăm, ehe!
O să sparie lumea, e mare rău,
A ajuns în capul trebii.
Apa se tot clătina în garnița, o mai aranja el,
Să nu stea căldarea pe coastă și la urmă o ridica oftînd și pleca.
— Bă, când n-oi mai putea să ridic garnița,
Mie n-o să-mi aducă nimeni apă,
O să mă tîrască eu, să iau cu cana de la fîntînă.*

MARIN SORESCU

ciudata plecare a profesorului aldeia

Faptul că am ajuns în posesia unor secrete înfricoșătoare, legate de însuși destinul omenirii, mi se pare mai degrabă rod al întâmplării decât al unor merite deosebite. Căci principala normă de conduită a vieții mele a fost în cea mai mare parte a ei năzuința filosofică spre acea *aurea mediocritas* pe care am considerat-o măsură a înțelepciunii, completată cu aceea de a fi *procul negotiis*, așa cum ne îndeamnă peste milenii poetul. Mi-am făcut deci cu disciplină și spirit de ordine meseria modestă de profesor, dedicându-mi orele libere unor elementare probleme de astronomie. Desigur, teama de a fi socotit intrus într-un sanctuar rezervat specialiștilor, ca și comoditatea care mă cuprinde de câte ori ar trebui să întreprind ceva ce implică autorizații, permise și bilete de intrare m-au împiedicat să-mi apropiu vreodată ochiul de unul din instrumentele serioase dedicate cercetărilor astronomice, pasiunea mea consumându-se în pura abordare a problemelor teoretice. Nu e însă mai puțin adevărat că în acest domeniu mă fixa, pe lângă cele arătate, și pregătirea mea matematică precum și pasiunea mea pentru speculație. N-aș putea spune că în desfășurarea studiilor mele de acest fel ar fi existat dorința de a ajunge la vreun rezultat deosebit. Studiile mele erau menite să umple câteva ore de răgaz pe zi, și atâtă tot. Nu mă imaginam nici o clipă vreun Le Verrier capabil să constate prin simplu calcul existența invizibilei planete Neptun, nici vreun geniu capabil să scoată din buzunar, asemeni lui Einstein,

o nouă fundamentare a cosmosului. Eram un biet profesor de matematică aflat în pragul bătrâneții, prea mediocru pentru a aștepta ceva de la „virsta înțelepciunii“, prea sărac pentru a mai spera să recuperez ceva din bucuriile pe care le pierdusem în anii tineri, și prea comod pentru a mai putea schimba ceva din felul de viață. Studiul astronomiei era o componentă a acestui complex de renunțări, nicidecum o trambulină ideală spre sublim.

Că totuși am ajuns în vecinătatea sublimului sau a înspăimântătorului (cine știe care este dreapta calificare, iar cei care mă vor citi vor înțelege și ei de ce) nu a fost nici din vina și nici din meritul meu.

În orice caz, dacă e să fiu sincer, năzuința mea fundamentală a fost de a găsi în astronomie certitudini solide, scheme clare, realități limpezi și armonioase, exprimate în graiul rece și nobil al cifrelor și al figurilor geometrice. Căutam deci, fără să-mi dau încă seama, scăparea din infernul vital, din schimbarea permanentă care își face și își desface spontan plăsmuirile, din veșnică improvizație a naturii vii și din neobosita ei patimă de a distruge ceea ce a creat pentru a se amuza cu noi creații. (Îmi cer scuze pentru folosirea acestui verb nepotrivit, căci ar fi o consolare dacă natura vie s-ar amuza măcar plăsmuind ființa și apoi distrugând-o, dar din nefericire acțiunea ei se desfășoară cu placiditatea implacabilă a deplinei inconștiențe.)

Satisfacția mea a fost la început, sub acest unghi, deplină și am trăit câteva luni de mare seninătate și de împăcare, căci, dincolo de hazardul și de absurdul care părea să domine uneori viața, descoperisem o zonă a echilibrului stabil, a geometricului statornicit pentru eternitate. Eram fericit că astronomia a descoperit schemele fixe și durabile. Cele trei legi ale lui Kepler, lărgite în 1687 în legea atracției universale enunțate de Newton, ofereau cadrul general al mișcărilor și al echilibrului complex din univers. Existau coordonate fixe ale cercetării pe sfera cerească și în spațiul cosmic și astronomia de poziție se slujise eficient de ele reușind să stabilească, după secole de observații minuțioase și necontenite, edificiul solid al mecanicii celeste, fixînd matematic mișcările cele mai complexe ale planetelor și cometelor. Din veacuri vechi sfera armilică, prin simpla ei carcasă de cercuri îmbrucate unul în altul, ne oferă materializarea orbitelor fundamentale ale sferei cerești, iar astrolabul, atât de ușor manabil, ne permite să descoperim stelele vizibile într-un punct și la o oră dată. Pe de altă parte, analiza spectrală permite nu numai stabilirea compoziției chimice a astrelor, proporția elementelor constitutive, tempe-

ratura și presiunea lor, dar, din schimbarea frecvenței, a lungimii de undă, a radiațiilor lor, exprimată în efectul Doppler-Fizeau, în devierea spectrului spre violet sau spre roșu, oferă posibilitatea de a stabili viteza de rotație, faptul dacă se apropie sau se depărtează de noi.

Eram deci din ce în ce mai conștienți că universul este un sistem clar și bine definit de coordonate exacte, în ansamblul lui total fiind calculabil și previzibil, geometric, matematic.

Dar vai, aceasta nu era decât aparența înșelătoare împrumutată de haosul fundamental pentru a ne înșela, sau schema geometrică la care noi l-am redus, minăți de neistovita noastră sete de formule și figuri statice. Pătrunzând treptat mai adânc în materialele studiului meu a sosit ceasul când a trebuit să dau ochii cu acest haos și cu modul brutal și nepăsător cum își bate joc de rațiune, de nevoia noastră de claritate și de ordine, ba chiar și de imaginabil!

Ca să fiu sincer, foamea mea de gigantic e pe de-a întregul satisfăcută de dimensiunile sistemului nostru solar, cu cele nouă planete ale sale rotindu-se într-o ordine exemplară în jurul Soarelui, de la Mercur cel aflat la „numai” 58 milioane de kilometri de el și pînă la Pluton, rotindu-se pe o orbită aflată la 5.900 milioane de kilometri de izvorul nostru de lumină. Mi se pare că în această ordine aduce destule complicații, puzderia de planete mici, cu diametre între 800 de metri și 3-4 kilometrii, plutind în spațiu ca firele de praf în aerul unei camere, și al căror număr extrem de mare (Baade afirmă că numai cele decelabile cu instrumentele noastre, deci cel puțin de mărimea 19, sînt vreo 50.000!) a făcut să se ajungă, în catalogarea lor, la nume pur și simplu ridicole, ca Photographia sau Stereoscopia, ca să nu vorbesc de Nenetta sau Mimi! Și cînd mă gîndesc că la acest roi de planete se adaugă, tulburînd simțul nostru de echilibru și armonie, nenumărate comete, asteroizi și meteoriți, și întreaga puzderie de fragmente de corpuri solide, de gaze și pulberi, de molecule și de atomi într-o stare de diluție extremă, constituind misterioasa materie interplanetară! Toate acestea mai încep însă în complexul unor coordonate pe care rațiunea le poate ordona și mintea noastră le poate imagina. Dar abia de aici se deschid perspectivele demențiale ale inimaginabilului. Căci, așa cum sîntem nevoiți să acceptăm deși mintea noastră e copleșită, sistemul nostru solar e doar un fir de praf într-o unitate fantastică rotindu-se împreună cu miliarde de alte sisteme solare, cele mai multe incomparabil mai mari și mai impunătoare, care e galaxia noastră considerată multă vreme de sărmanii de noi ca blindă cale a laptelui sau tristă cale a robilor! Acest înspăimîntător și fantastic roi de sisteme solare are, potri-

vit unor calcule greu de înțeles dar genial de simple, bazate pe raportul dintre gravitaționala forță și forța centrifugă în sistemul nostru solar și în galaxie, o masă colosală (dar ce adjectiv mai poate să spună ceva în sistemul acestor mărimi?) de 200 de miliarde de ori mai mare decât soarele în jurul căruia se rotește Terra și planetele din sistemul nostru solar! Acest neîțărmit ocean de sori și de sisteme solare, ca și celelalte galaxii deslușite de uriașele instrumente de-o extremă precizie ale marilor observatoare astronomice, apare ca o nebuloasă uriașă, cum e aceea a Andromedei, a Lirei, a Săgetătorului, a lui Orion, și multe altele văzute de pe Terra, cele mai multe desemnate doar prin inițiale și cifre. Această fantastică nebuloasă, alcătuită din o sută de ori mai mulți sori decât numărul total al oamenilor de pe glob, cuprinzînd în mișcarea ei greu de imaginat peste 200 de miliarde de planete de mărimea soarelui nostru, are forma unui disc gigantic, cu un diametru de peste 100.000 de ani lumină, executînd în 200 de milioane de ani o revoluție completă în jurul unui centru imaginar situat undeva în galaxia Săgetătorului. Cum poate fi numită decât inimaginabilă și înspăimîntătoare o distanță pe care lumina (cu viteza de 300.000 de kilometri pe secundă!!) o străbate în 100.000 de ani? Imaginația umană rămîne înfrîntă, neputincioasă! Aici numai cifrele mai pot să vorbească, în graiul lor rece, lipsit de orice sentiment. Cît de departe a rămas

armonia clară și luminoasă a sistemului nostru solar de realități, greu de cuprins, chiar și de cea mai înflăcărată fantezie, a galaxiei din care facem parte așa cum picătura de apă face parte din ocean. În orizontul acesta uluitor, descifrat cu o precizie științifică de-o coerență ce nu ne permite nici măcar să ne îndoim de realitatea lui, nici o metaforă nu ar fi prea îndrăzneată pentru a fixa nimicnicia noastră, a planetei noastre, a întregului nostru sistem solar, care constituie un fir microscopic de praf în infinit, ținând seama de dimensiunile sale mai mult decât modeste în raport cu coloșii care se rotesc în nebuloasa nețărnută a galaxiei noastre, cum sînt sorii uriași care constituie un fel de nucleu de constelații în jurul axului imaginar al mișcării ei de revoluție, cuprinzînd nu mai puțin de un miliard de sori!

Și cu aceste orizonturi fantastice pe care știința modernă le-a deschis cu o precizie rece și implacabilă pentru a ne da măsura importanței reale a sistemului nostru solar în unitatea fantastică a galaxiei noastre, ca să nici nu vorbim de biata noastră planetă pe care pînă nu de mult predecesorii noștri au așezat-o în centrul universului, nu ne aflăm decît la început. Deși dimensiunile incomensurabile ale galaxiei din care facem parte ne umilesc imaginația și ne dezvăluie sărăcia fanteziei noastre, ele nu indică decît raportul nostru cu o unitate cosmică circumscrișă, limitată, care la rîndul ei nu e decît un biet fir de praf în oceanul fără țărături al cosmosului, plutind printre alte miliarde de galaxii similare, într-o nemărginire de neînțeles, despre care știința ne informează cu înfiorare fără să îndrăznească să fixeze decît vagi aproximații!

Cu aceasta am ajuns la sfîrșitul splendidei noastre convingeri că omul este o ființă privilegiată, unică, avînd un rost central în univers! Trebuie să ne obișnuim, și cu cît mai repede cu atîta e mai bine, că sîntem niște obișnuite ființe cugetătoare, și probabil că nu tocmai cele mai reușite, într-o gamă extrem de amplă de probabile ființe cugetătoare. Un astronom faimos, Eddington, a lansat teza, considerată de ceilalți specialiști ca fiind foarte plauzibilă, că în univers se află 100 de miliarde de galaxii, deci cam atîtea cîți sori există în medie într-o galaxie. În acest caz numărul planetelor în univers nu ar putea fi exprimat decît cu un număr cuprinzînd douăzeci și trei de cifre, adică 10.000 de milioane de milioane de milioane. Dacă această imensitate de planete ar fi proiectată pe Terra, pe fiecare centimetru pătrat de pămînt s-ar afla 1.500 de stele!

Să facem un pas mai departe. Potrivit unui alt calcul, e o ipoteză cu totul admisibilă că din fiecare milion de planete una

e firesc să fie purtătoare de viață. Numărul planetelor din univers care ar fi astfel normal să cunoască pe suprafața lor viața s-ar ridica la 10.000 de milioane de milioane în întregul univers. Aplicînd același calcul la galaxia noastră, la picătura de apă din care face parte și sistemul nostru solar și planeta noastră, rezultă că numărul planetelor care cunosc, probabil, minunata înflorire a vieții se ridică la 200.000! Iată deci că numai „Mica” noastră galaxie, Terra, ai cărei locuitori s-au socotit de lungi milenii singurele ființe raționale în lume, numără vreo 200 de mii de concurenți, dintre care multe-multe planete gigantice, cu cele mai prielnice condiții de evoluție a formelor vieții, care poartă, probabil, seminții puternice, înfloritoare, ultra-civilizate de frați ai noștri (chiar frați ai noștri mai mari). Și cu aceasta am răzbit la ultimul cerc de foc al neliniștii: Cine sînt acești frați ai noștri? Cu ce stranii înfățișări create de fantastica diversitate a condițiilor de apariție și de dezvoltare a vieții? Ce groaznice arătări o să ne părem reciproc, unii altora, și cum vom reuși oare să stabilim între noi comunicarea necesară pentru a încerca să cooperăm și nu să ne stîrpiim?

După atîția ani de zile de cînd am descoperit aceste probleme pe care le ignorasem pînă atunci cu desăvîrșire, îmi pun problema: oare nu tocmai frămîntările produse de întrebările pe care le-am menționat în aceste pagini au produs contactul cu sensibilitatea atît de fină, de ascuțită și de alertă a lor, a celor din planeta 217? E greu să răspunzi la o asemenea întrebare. Poate că acest contact a fost facilitat tocmai de acea trăsătură a mea care m-a împins spre speculațiile astronomice, adică interesul pentru insolit, curiozitatea față de misterul lumii și al existenței. Dar bătrîni noștri spuneau: Nu-l zăgrăvi pe dracu pe perete, ca să nu apară! E foarte posibil că tocmai curiozitatea mea față de „frații” din celelate insule ale universului a chemat răspunsul lor, căci, vorba psalmului, genune cheamă pe genune! După cum nu e deloc exclus ca primul contact cu „ei” să fi fost constituit tocmai de această nestînsă curiozitate de a afla ceva sigur despre existența lor, despre lumea lor, despre modul lor de a gîndi.

Nu-mi amintesc azi cu destulă precizie de stările mele sufletești din acele zile, săptămîni și luni. Nu-mi pot reaminti nici de durata celui timp de neliniște vagă, de așteptarea febrilă dar fără obiect, care m-a frămîntat, m-a pregătit pentru întîlnirea cu ei și m-a slăbit sau m-a moleșit ca să fiu destul de maleabil, de docil, în momentul contactului. Aventurile ulterioare, profundele

zguduiri prin care am trecut, au șters urmele perioadei de pregătire, de așteptare. E însă cert că o putere tainică mă trăgea spre turnul acela circular în care ginerele meu amenajase un fel de odaie de han arhaic și în care eu (imitînd pe fostul proprietar, un conte maghiar scăpătat și maniac) mi-am instalat luna modestă și masa de lucru. Acum știu că ceea ce mă atrăgea era vechea oglindă venețiană care atîrna în fața biroului, fumurie și misterioasă de parcă în apele ei s-ar fi împăienjenit nenumărate imagini vechi. Și mă întreb: oare experiența mea fantastică, experiența mea halucinantă, n-o fi fost trăită înaintea mea de acel conte cu înfățișare de somnambul și cu priviri pierdute în gol, și dacă ființa lui nu o fi fost răvășită, așa cum era în mod evident, de această aventură și nu de patima neostenită pentru femei și băutură, cum presupunea ginerele meu? Sau contele era doar unul din „ei”, însărcinat să întindă capcana în care urma să cad? În orice caz, oglinda aceea venețiană din odaia rotundă din turn știa multe, nu era ea la prima experiență de înrobire a unui om!

Cu timpul, dorința mea de a zăbovi la masa de lucru, scufundat în meditații asupra luminilor stranii care ne înconjoară de pretutindeni, asupra nesfîrșitelor posibilități de intrupare a ființelor raționale, superioare, de tipul omului, asupra consecințelor probabile ale primelor contacte cu astfel de ființe venite din îndepărtate lumi stranii, devenise tot mai tiranică, mai coplesitoare, și simțeam o adevărată plăcere cînd, ridicîndu-mi ochii, dădeam de luciul fumurii al oglinzii venețiene.

Cîtă vreme a durat această etapă? Nu știu. Amintirile mele sînt fluente, vagi, pisloase ca negurile acelea dese și moi care se tirăsc pe coastele munților, prin care lucrurile iau un contur fantastic. Ea a fost însă dulce și blîndă, ca un sunet nostalgic de corn, venind de undeva de foarte departe. Apoi a urmat o etapă cumplită, atroce ca arderea de viu pe un foc lent, cu flăcări abia pîlpînde, etapa necurmătei dureri de cap care se întetea uneori încît simțeam că bietul meu creier vrea să se smulgă cu orice preț din cutia craniană care îl strîngea ca o gheară nemiloasă. Biata mea soție s-a alarmat, ca de-o viață întreagă întotdeauna cînd suferința și-a înfipt ghearele în mine, și într-o zi ginerele meu (care, în ciuda unor păreri că ar fi fost un om aprig și nemilos, s-a dovedit față de mine, mai bine zis de noi, de întreaga familie, o inimă bună și simțitoare) a sosit de la București cu mașina, aducînd un medic vestit care m-a supus unui examen foarte minuțios, constatînd o ușoară creș-

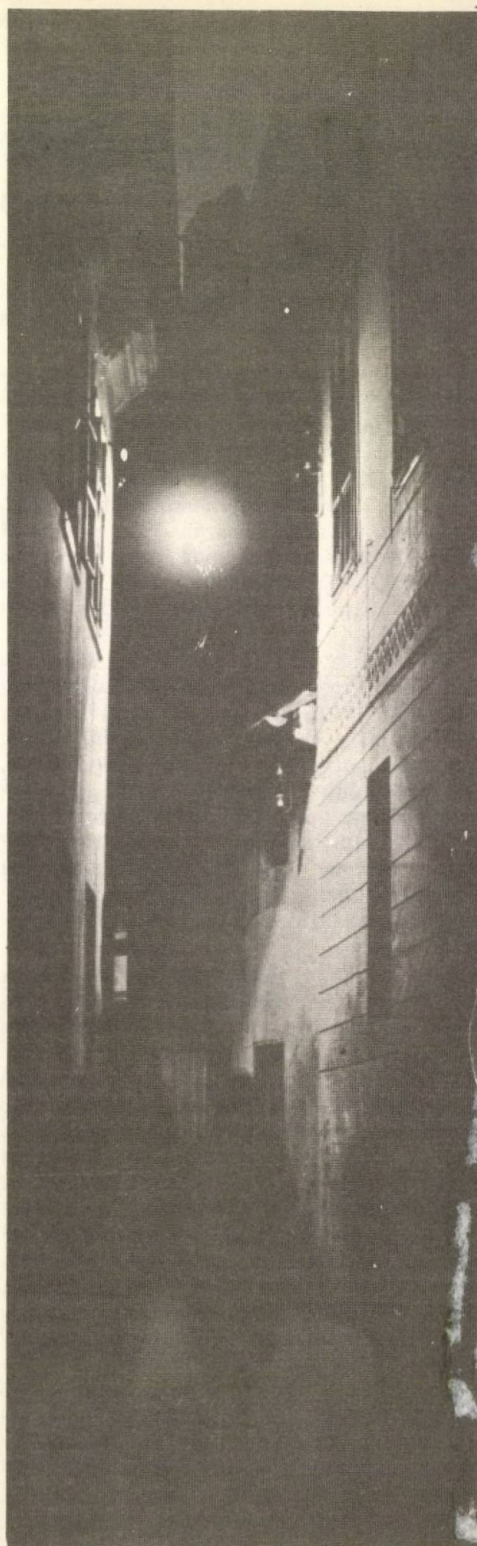

tere a tensiunii arteriale și un anumit surmenaj. I-am urmat cu sfințenie recomandările, căci pe vremea aceea nu-mi dădeam încă seama de adevărata natură a suferințelor mele, și peste un timp am putut constata o ameliorare a situației, durerile de cap m-au părăsit, agitația și starea de nervozitate au încetat ca la un semn și mi-am putut relua în bune condiții studiile de astronomie de care fusesem îndepărtat de repausul complet ce-mi fusese ordonat. Într-o noapte am întîrziat mai mult ca de obicei

în fața mesii de lucru, privind fără țință peretele din față, meditănd asupra paginii citite, când privirea îmi fu deodată atrasă de oglinda venețiană din fața mea: ea se luminase parcă, dar nu de-o strălucire căzând asupra ei dintr-o sursă din afară, ci de-o dogoară venind din adîncul ei, de-o dimensiune luminată spre care s-ar fi deschis. Începuse să pulseze de-o lumină intensă care nu era însă orbitoare și nu-mi jena ochii, părînd mai degrabă filtrată de mătasea verzuie a unei veioze decît emanînd dintr-o sursă directă, deși intensitatea ei era comparabilă cu cea a unui reflector. Esența acestui fenomen straniu rămînea totuși aceea că oglinda binecunoscută, fumurie, îmbătrînită de imaginile care se înceseră în apele ei, zbîrcite și coagulate, încetă să fie suprafața lucie, reflectantă, care fusese, și s-a transformat — sînt absolut sigur de asta — într-un ochi strălucitor, fix, care mă privea cu o anumită mirare și în care s-a aprins apoi un licăre de încurajare, o nuanță de cordialitate și, aș spune, chiar de complicitate. Și în clipa în care mi-am dat seama că sînt privit de un ochi viu, binevoitor, cordial, m-am trezit lîngă Locmi. Eram pe o terasă, probabil foarte înaltă, pentru că orașul se întindea sub noi pînă foarte departe, emanînd lumina aceea albastruie, domoală, care nu părea să se reverse asupra-mi venind de la surse exterioare ci să fie o emanație firească a lucrurilor înseși, iar în jurul nostru, la distanțe nu prea mari, treceau aeronavele pulsînd de aceeași lumină, ovoideale, lunecînd fără zgomot și grațios. Și nu m-am mirat nici o secundă că sînt *acolo* — nici nu știam unde, dar simțeam că sînt în altă parte, într-o lume în care doream de multă vreme să fiu. După cum nu m-a mirat nici faptul că știam că Locmi se află lîngă mine, gata să mă ocrotească, să-mi dea lămuriri, să mă călăuzească, dar ochiul său continua să-mi zîmbească, așa cum făcuse din oglinda venețiană, constituind un fel de fundal al întregii ample priveliști, un fel de ecran pe care se proiecta tot ceea ce vedeam. Nu-mi dau seama cum a început convorbirea cu ghidul meu, îmi amintesc însă că în prima fază a convorbirilor noastre se întimpla destul de frecvent să nu-i înțeleg cuvintele, iar el mă ruga adesea să gîndesc mai încet (da, să gîndesc mai încet, nu să vorbesc mai încet) ca și cum ar fi fost necesar să se obișnuiască puțin cu sunetele limbii vorbite de mine. Este însă cert că nu am întrebat unde mă găsesc, pentru că *știam* din prima clipă că mă aflu în paralela 217, unde eram așteptat de multă vreme și unde eram acasă.

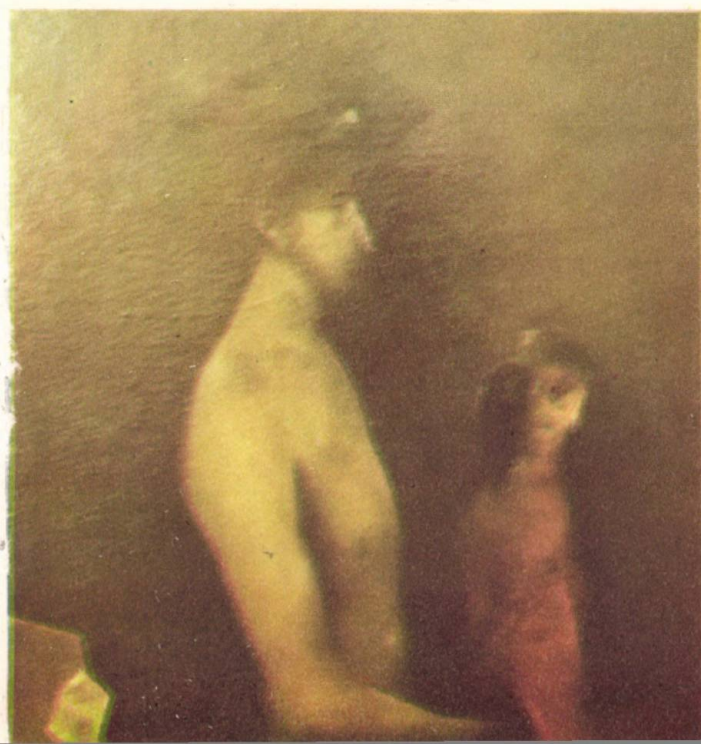
(Fragment din romanul
„Ultima călătorie a lui Ulise“)

FRANCISC PĂCURARIU

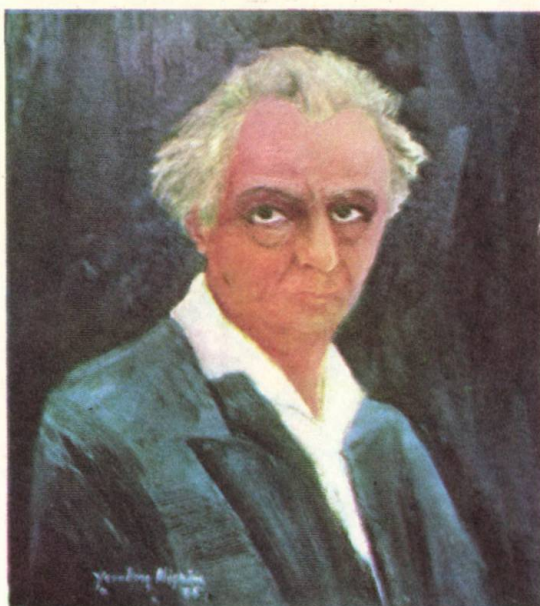
Reproducere după
Ion Gheorghiu

Reproducere după
Vladimir Zamfirescu

Reproducere după **Romeliu Copilaș**

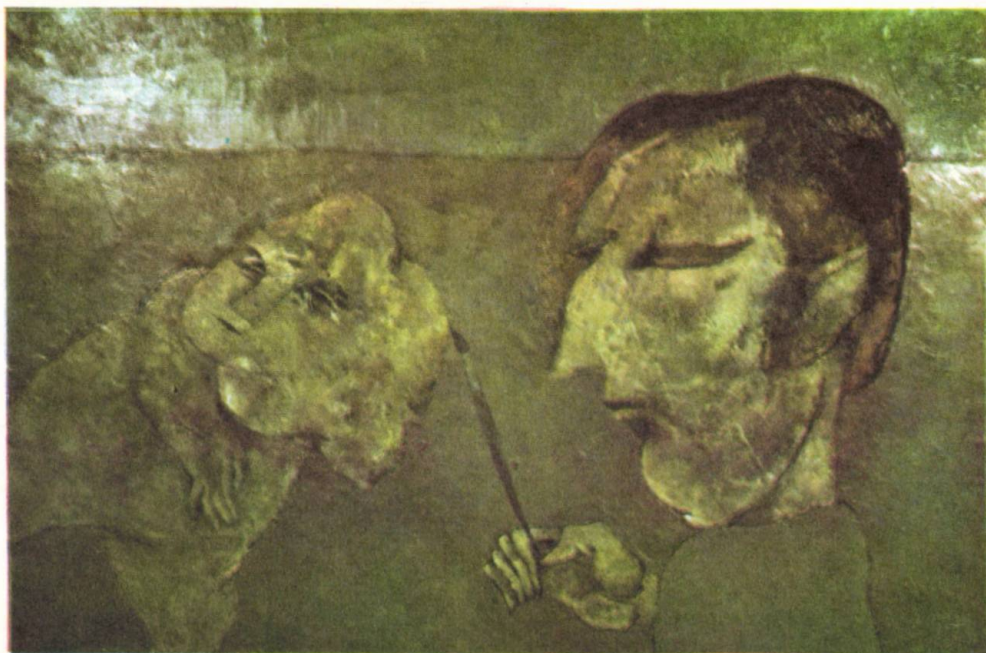
Reproducere după **Yarodara Nigrim**:
Portretul scriitorului N. Nigrim

Reproducere după **Benone Șuvăială**

Reproducere după **Georgeta Năpăruș**

Reproducere după **Nicolae Krassovski**

Reproducere după
Viorel Mărgineanu

Reproducere după **Ion Niță Nicodim**

EPISTOLE DIN ANII INDEPENDENȚEI

Autoarea scrisorilor din anii 1877-1878 este *Iulia Aricescu*, scriitoare română, care, deși uitată sau insuficient cercetată de istoricii literari, prin toată activitatea ei publicistică poate sta alături de nume ca *Maria Rosetti*, *Elena Negri*, *Hermiona Asachi* etc. Este drept, numele Iuliei Aricescu nu este înconjurat de aureola legendei biografice țesută în jurul faptelor sale, așa cum este aceea din jurul numelor feminine de la 1848. Ea are însă avantajul că o bună parte a activității ei intelectuale și civice s-a materializat în scris — în poezie, publicistică și corespondență, — ceea ce face ca aprecierile asupra activității ei să aibă o bază reală și mai puțin orală.

Una din dovezile materiale despre cîvingerile artistice și politice ale scriitoarei rezidă din corespondența ei de familie, redactată în timpul Războiului pentru Independență; după știința noastră, ea pare să fie printre puținele de acest fel. Fragmentele pe care le publicăm astăzi, desprinse — precizăm — dintr-o corespondență ce nu era destinată tiparului, au acea rară calitate a scrisului de a ne transmite sentimentul autenticității și, în ordinea istorică, de a ne da informații inedite despre Bucureștiul și bucureștenii anilor de luptă pentru independență țării. Nu întîlnim în epistolele Iuliei Aricescu nimic festiv, ori patriotard. Punctul ei de vedere asupra momentului istoric este, deopotrivă, acela al unei mame de oștaş și al unei scriitoare crescute în spiritul ideilor pașoptiste. Este semnificativ în acest sens epistola scrisă în noaptea zilei cînd România a declarat război Turciei. Ea este mama sublocotenentului de roșiori Nicu Dărăscu (din prima căsătorie) — nepot al revoluționarului I. Voinescu II, — aflat în tranșeele Independenței, despre viața căruia ea comunică știri celui alt fiu rămas undeva în țară ca judecător de tribunal. La rîndul ei, Iulia Aricescu este fiica revoluționarului pașoptist *Dimitrie Cioeștrăda Matila* (1798-1859), precursor al pamfletului antimonarhic românesc (v. *România literară*, nr. 43, 1973 și nr. 30, 1975). Scriitoarea s-a născut în București la 1832 și este posesoarea unei interesante fișe biografice. Pe linia mamei se înrudea cu cîteva celebre figuri de la mijlocul secolului al XIX-lea.

Era soră vitregă cu *Ion Voinescu II*, ministrul de externe în Guvernul provizoriu de la 1848, cu *Scarlăt Voinescu*, participant la revoluția de la 1848, verișoară cu *Ion Voinescu I* și nepoată a dramaturgului Constantin Fața.

Constantin Cornescu Olteniceanu, cunoscut lexicolog și poliglot din cercul lui August Treboniu Laurian, i-a fost naș. *Petrache Poenaru*, ministru al învățămîntului, îi era unchi. Acestea sînt numai o parte din numele de intelectuali și luptători de la 1848, în preajma cărora s-a format ca scriitoare cu vederi înaintate. Cunoștea limbile franceză și germană, fiindcă urmăse cursurile Institutului de fete Gackstatter-Malanotti (1847-1852) unde a fost o elevă eminentă. În 1862 tipărește *Operile doamnei Sofia Chrisoscoleu*, născută Coce. Precedate de viața autoarei de doamna Iulia A... București, *Typografia Națională a lui Ștefan Rasidescu*. Istoria literaturii și a presei românești n-a observat că sub acest lung titlu se ascunde, de fapt, înția culegere de publicistică politică și literară din literatura noastră. Cu autoarea volumului, Sofia Coce, cunoscută militanță unionistă, Iulia Aricescu era verișoară, dar, mai bine zis, făceau parte din aceeași familie de spirit, a femeilor luptătoare pentru progresul patriei. Debutează cu versuri și are o activitate publicistică la *Românul*, *Revista Carpaților*, *Concordia* ș.a., dar se pare că în această privință a scris și sub pseudonim. Lucru bizar sau explicabil, într-o oarecare măsură, ca și tatăl ei, Iulia Aricescu nu va semna nici o carte cu numele ei întreg. Avea, probabil, o înaltă conștiință despre actul scrisului, așa cum se vede și dintr-o scrisoare către C.D. Aricescu, soțul ei, semnificativă și pentru cercetătorii operei acestuia din urmă. Ea conține cîteva afirmații pe baza cărora paternitatea unora din cărțile soțului, așa-zise traduceri, poate fi pusă la îndoială. La 1868 se adresează astfel soțului ei, C.D. Aricescu, în limba franceză: „Dar spuneți-mi, dragă Domnule, cine v-a permis să tipăriți gîndurile mele în poezie fără să mă consultați și pe mine? Fără să mă lăsați să recitesc, după mulți ani în care nu le-am mai văzut; fără să-mi spuneți măcar; fără controlul meu care, după cum știți chiar și dumneavoastră, și în toate situațiile, nu v-a fost niciodată inutil cred. Țineam mult

să nu existe nici o critică a semenilor mei, căci cum nu vor vorbi despre slabele și neînsemnatele mele eseuri, cînd au găsit atîtea de obiectat și de criticat chiar celor mai mari poeți ai noștri, ca Bolintineanu, și aproape la toți ceilalți, n-aș fi vrut să le dau prilej să vorbească de mine. Să mă lase liniștită, dacă n-au putut să mă încurajeze să fac mai bine. Dar sper că nu le vor remarca. Dacă cel puțin v-ar fi venit ideea să publicați și cîteva piese de ale mele tot cu numele d-voastră! Ar fi singura condiție să vă iert indiscreția d-voastră! Peste cîteva ani de la această scrisoare, Iulia Aricescu publică volumul intitulat *Viorelle, poezii de Doamna I... A... cu o prefață de D.D.... nu; București Typografia Thiel & Weiss, Lipskani 11-13, 1873*

în care, pe lângă poezii cu caracter de album, întîlnim și poeme dedicate Unirii, memoriei lui Voinescu II, anului 1848, revoluționarilor, Iuliei Hașdeu, Sofiei Cocea etc.

Deși mamă a opt copii, Iulia Aricescu avea o neostenită sete de instruire. În 1874, de mină cu doi dintre copiii ei, audia prelegerile de filologie ale lui Hașdeu, de arheologie ale lui Odobescu, și de logică ale lui Maioreșcu, ținute într-una din sălile Academiei (v. *Almanahul literar*, 1975, *Bucureștiul într-o scrisoare de la 1874*, de Manuela Bogdan).

Epistolele de față au darul să reconstituie aspecte veridice din viața țării la 1877 și să atragă atenția asupra unei conștiințe de scriitor.

M. N. RUSU

1877, aprilie 12, București, o oră după miezul nopții

„În fine scumpul meu copil, resbellul este declarat, rușii au trecut de-a curmezișul țării noastre, fără să ne întrebă de ce ne e jocu, fără să aștepte deschiderea Camerilor... Ce e de făcut? Ce vom face? Numai Dumnezeu bunul și puternicul să ne lumineze, să ne ajute și să ne scape, căci numai la el mi-e toată speranța. Toată ziua am fost într-o mare agitare, căci de dimineată auziserăm c-au trecut și turcii în țară; și în București era o mare fierbere de lume; căci a năpădit lumea de prin toate orașele dupe marginea Dunării, retrăgîndu-se încoace de frica unei năvăliri turce, ce ar fi putut avea loc; încît nu mai încap pe la oțeluri și pe unde au avut cunoștințe, vai de lume! Și Nicu nu mai venise acasă de la dejun, în fine mulțumită bunului Dumnezeu veni adineori și mă mai liniști puțin asigurînd că toată ziua au venit depeși, că turcii nu numai că n-au trecut pe nicăieri în țară, dar că s-au retras cu totul de la Vidin, cît și de la Rusciuc și alte orașe ale lor, ca să plece în întîmpinarea rușilor, care i-au înșelat de toată frumusețea, trecînd pe la Galați și pe la Ismail, pe unde turcii n-aveau habar și pe unde nu au decît mult 10.000 oameni, pe cînd muscalii au trecut deja peste 30.000 pînă acum. Se zice că muscalii or să vie și spre Giurgiu; însă în București n-au să vie deloc; nici în orașul Giurgiu care nu e punct strategic, ci cam spre Călugăreni. D-ai noștri se grămădesc mereu în București; s-au trimis și spre Giurgiu; cei de la Iassy, adică artileria a venit toată aici, cei de-aici o să se ducă la Iassy, afară de artilerie; de la Calafat s-a retras toată armata noastră prin împrejur. Nu se știe ce-o să se facă pînă nu s-o deschide Camera... P-aici avem un frig de noiembrie și-un frig pe care nu l-am simțit niciodată astă iarnă. Se vede că rușii ni l-au adus în căciulile lor“.

1877, Mai 7, București

„... Primind și de la Nicu scrisori, una de la 27 trecut și alta de la 1 corentu, ne anunță că este sănătos, dar că după ce le-a pornit Regimentul de la Craiova la Bechet, după cele întîmplate acolo, de către Turci, acum la 1 Mai i-a pornit și de acolo, însă fără să știe unde, îmi scrie. Poate i-o fi pornit la Oltenița, poate la Islaz. Dumnezeu știe! și pe timpurile astea tot ploioase și reci, mai merg și noaptea pe cîmpuri, și el bietu băiat e cam subred cu tusea, numaidecît îl găsește și altele, poți să-ți închipuiești; numai Dumnezeu bunul să-l păzească cum o ști el, căci numai atîta nădejde am.

Pe lângă aceste mari griji mai avem și mai mici, multe și mărunte; băjenia noastră poate nici peste 2 săptămîni nu se isprăvește, dar asta n-ar fi nimic, însă nenea (C. D. Aricescu, n. n.) n-a luat încă nici o funcție, avea speranțe de una cu 350 f. și acum nu i se dă nici aia (...) S-a scumpit tot și mai cu seamă ale hranei, nu știu la ce căpătii om scoate-o. Îmi scrii, scumpul meu copil, că trebuie să fie frumos în București, o fi, dragul meu, dar frumusețea asta de s-ar fi dus mai bine pe pustii! Eu una n-am văzut încă mutră de rus pînă acum, deși Bucureștii e plin; căci de cînd au intrat parcă sunt înlemnită și n-am ieșit din casă decît într-o singură seară de cînd au intrat, cînd nu m-am uitat la nici un trecător...

1877, joi, 19 Mai, București

Se vede că din cauza ploilor întîrziează poșta așa de mult...

Nicu o duce greu cu ploile, căci mai cu seamă sînt siliți să facă patrule din sat în sat în toate nopțile bietu băiat! Se află acum la un sat Bistrețu aproape de Dunăre printre bălți, în Dolj, și-mi scrie rugîndu-te să-i scrii și tu, cu următoarea adresă: sublocotenentului de Roșiori Nicolae Dărăscu,

la Craiova, a se trimite la Regimentul I de Roșiori, căci îți răspunde negreșit d-acolo. E și supărat bietul băiat căci a înaintat pe altul, fără drept, în locul lui, care era întâiul și la școală și la clasificare, un altul care n-a trecut încă și nici o școală, era să reclame la Minister și să se ducă nenea (C.D. Aricescu) și la Vodă, dar Vodă nu s-a întors încă de la Calafat, unde p-aici era să-i rămâie oasele săracul. Camera aici nu se poate completa ca să voteze hirtia monedă (altă sărăcie!) și Ministru vrea să facă chestie ministerială, ce-o mai ieși și d-aici Dumnezeu știe, numai Lui să-i fie milă de noi, căci altfel suntem topiți.

1877, Mai 28, București

De la Nicu asemenea am primit telegrama la 21, este sănătos și de la Moțăței era să pornească a doua zi la Cetate; scrie-i tot după adresa ce ți-am indicat. În sfârșit, ieri Bucureștiul nostru a văzut un spectacol foarte frumos și remarcabil prin vizita ce Împăratul Alexandru a făcut Domnitorului nostru. Era o frumusețe să fi văzut lume după lume, cum zice vorba; de ți-ai spune că era ca la moși, n-ai înemeri-o, închi-puiești o gîrlă de ființe vii de toate sexele, de toate vîrstele, de toate condițiile și de toate colorile, care curgea în valuri pe podu Mogoșoaia, împodobit de tot felul de covoare, de stindarde și de flori; erau oameni și prin arbori, pe casele și pe porțile d-amîndouă laturile uliței; am privit și noi dupe trotuare și am văzut foarte bine; numai voi, scumpii mei, nu erați! Dumnezeu să vă învrednicească a vedea alte spectacole și mai frumoase! Cum va fi acela, sper, cînd după încheierea păcii și consolidarea independenței și a neutralității noastre, Împăratul Alexandru va veni să-și ia adio de la noi. Atunci, bun e Dumnezeu, veți putea fi și voi aici.

Apoi, să fi văzut buchete și covoare aruncate asupra trăsuri unde sta Împăratul cu Doamna noastră, pe-aci să dispară amîndoi sub flori; apoi buchetele ce nu nemereau trăsura, căzînd pe jos, le lua lumea și alerga să le arunce tot în trăsură; ce nu mi-a plăcut însă că Domnitorul nostru sta dinainte în trăsura unde era Ducele Nicolae și fiul său, asta drept să-ți spui nu mi-a plăcut de loc, eu una în locul lui, ca suveran nu mi-aș fi luat acel loc, mai cu seamă vis-à-vis de un oaspe mai mic decît mine, fie chiar și fiul unui Duce.“

1877, Iunie 22, București

„...Noi p-aici avem destule griji, nevoi și necazuri cu resbello și cu poziția cea dificilă a țării noastre, care ne produce tot felul de neajunsuri și supărări. (...) De la Nicu iar nu mai am nici o năvălă de trei săptămîni; atunci un soldat d-acolo mi-a adus o scrisoare și a zis c-o să mai vie să ia niște lucruri pentru Nicu care-mi scrie ce să-i trimit și stau d-atunci cu pachetele făcute și n-a mai venit nimeni să le ia, nici n-am

Iulia Aricescu

luat nici o scrisoare; eu i-am scris tot cu adresa știută și nu știu dacă o fi primit sau nu scrisoarea mea, căci nu știu unde se află. O să-ncerc să mă duc la divizie să vedem nu voi afla ceva de acolo, căci nu știu ce să mai gîndesc cu atîtea și atîtea împrejurări grele în care ne găsim. În fine, nenea a primit funcțiunea de revizor al școalelor în Districtu Ilfov și Vlașca, cu vreo 400 sute franci leață să-ncerce să vază ce i-o rămînea, căci din acești bani trebuie să plătească și transportul de la un sat la altul.“

1877, Iuliu 6, București

„Luna asta p-aici avem niște călduri nesuferite, care de acum începuse, noroc că mai alaltă seară, ne-a dat o ploaie bună, căci căldura mergea crescînd și p-aci să ne prăjim; și tu care suferi atît de căldură (...) Suntem toți sănătoși, dar tot îngrijați și neodihniți despre Nicu, care nu ne-a mai scris d-o lună de zile, și despre soarta armatei noastre și a țării.

Nenea, în fine, a fost silit să primească postul de revizor școlar, în lipsă de altă funcție, cel puțin provizoriu pe vară, căci pentru iarnă nu este de dînsul un asemenea post, cu nevralgia ce-l apucă la o mai mică răceală și apoi nu crez c-o să se aleagă cu ciștigurile din pagubă, căci fără 18 fr. pe zi n-a putut găsi decît căruță pe arcuiri, cînd a fost alaltăieri într-o revizie la Căscioarele.“

1877, Iuliu 15, București

„Am primit și de la Nicu scrisoare... A lipsit vreo trei săptămâni pe marginea Dunării pentru planuri, d-aceea nu ne-a putut scrie. În fine, mulțumită bunului Dumnezeu că e sănătos, dar acum s-aude serios c-or să treacă și ai noștri Dunărea. Și mare-i grija sufletului meu!“

1877, octombrie 24, București

„De la Nicu asemenea am mai luat o scrisoare chiar de la 18, în care îmi scrie, că mulțumită bunului Dumnezeu a scăpat cu bine și cu sănătate din teribila bătaie de la Gorni Dubnicea la care a luat și el parte, luând și el ca trofeu o pușcă de la un turc; dar a fost un măcel strașnic, 6.000 de turci și 4.000 de ruși au rămas pe câmpul de luptă, afară d-ai noștri, care-mi scrie Nicu că s-au prăpădit puțini; să dea sfîntulețul că destui s-au prăpădit și voinici d-ai noștri sărăcuții! cîți am văzut și pe aici slutiți! și încă ce se pot vedea pînă acum! Oh! Dumnezeule! Dumnezeule! de ar înceta mai curînd această urgie, care mi-a scurtat jumătate din viață, dacă nu mai mult. S-aude de pace dar nu înainte d-a se lua Plevna aia, oh Dumnezeule mai avem un hop ș-atunci; cînd s-ar milostivi Puternicul să se ia cu mai puțină vărsare de sînge, sau de bună voie! C-ajunge atîta măcel uman ș-atîtea slujiri și martirisări.“

1877, Noembrie 6, București

„...de la Nicu, de la 18 trecut nu mai știu nimic, nici dacă a primit sau n-a primit cizmele și ciorapii ce i-am trimis. După jurnale deodată cu predarea sau luarea Plevnei, după care se speră pacea, trebuie să fie iarăși o mare vărsare de sînge. Oh! pînă atunci nu mai respir, numai Dumnezeu înduratul cu noi ca și pînă acum! Altfel p-aici timpul este asemenea frumos, dar s-a făcut o scumpete cum n-a mai fost; pîinea s-a făcut 50 de bani și ne amenință că pe la 15 are să se facă 60, sacaoa de apă o plătim acum un franc, dar mai la iarnă ce-o să fie? Și toate în proporție; apoi cu lemnele și mai și; d-acuma s-a făcut 100 fr. stînjenu ordinar, dar cînd o da zăpada și viscolu desigur c-o să fie 150 ca o para...“

1877, Noembrie 15, București

„Scrisoarea ta de la 9 corentu abia am primit-o eri, la 14 din cauză că comunicația a fost intreruptă de multă zăpadă ce a căzut p-aici, p-alocurea și chiar pe la noi prin curte a fost de un metru și aproape jumătate; dar a venit eri noapte o ploaie ca vara, și un vînt moinos, care a topit-o în astfel de mod, încît eri cînd a intrat Măria-Sa în triumf în Capitală, era, se zice, o astfel de tîrbă-ceală pe podu Mogoșoaia încît ar fi înaintat cineva mai bine cu luntrile, decît cu săniile cum se trău pe pietre prin baltă. În fine, mi s-a întors și Măria Sa de la bătaie; în jurnale și zicea că intră cu trofeele hrăpite

de la inamic, dar cine s-a dus să vadă acele trofee, n-a văzut decît pe Măria-Sa, trofeu viu și incontestabil, care dispăruse împreună cu Doamna sub buchetele de flori ce i se aruncase de mulțime; ferice de ei! Trebuie să fi fost frumos, cine s-a putut duce, eu una nu m-am dus căci n-am avut nici chef, nici bani să dau la birjă.“

1877, Noembrie 21, București

„Scumpul meu copil, tot așteptînd răspunsul tău dorit la scrisoarea mea din urmă, numai astăzi văzînd că nu mai vine, mă hotărîi să-ți scriu iarăși (...) ca să-ți anunț, că slavă Domnului sîntem toți sănătoși, și să-ți comunic fericita navelă că, mulțumită puterii și bunătății lui Dumnezeu, Nicu a scăpat cu bine și din grozavul măcel de la Rahova¹, unde atîți frați iubiți d-ai noștri și-au găsit martirul glorios (...) Bietu Nicu n-a putut să ne mai scrie de atîta vreme, tot strămutat fiind din loc în loc și din pericol în pericol, cum puteși vedea în România Liberă, că este luptă de mai multe sute de voinici, căci se auzea atîtea strigăte spăimîntătoare și o vie împușcătură de 6 ore cum îmi scrie Nicu. Dacă n-ar fi fost ceața care dimpreună cu ajutorul lui Dumnezeu l-a scăpat, căci, îmi scrie Nicu: cum au ajuns unde se băteau bieții grăniceri, cum l-a văzut pe Nicu ca pe Dumnezeu, a-nceput să strige: urra Cavaleria! Cavaleria la carre! căci erau atîtea care de prins; și turcii nepu-tînd vedea prin ceață, au crezut că cine știe cită cavalerie era și-a-nceput a o lua la fugă, cînd ai noștri apoi i-au măcelărit cum au vrut. Ce! Adică nu putea D-lor Cavaleria să se deranjeze să se ducă toată acolo, unde se știa sigur că este trebuincioasă; numai ca la noi la nimeni, vai de capu nostru! Acum auz că ai noștri au luat și Lom Palanca ce-o mai fi fost și p-acolo, numai bunul Dumnezeu cu noi! Pînă voi lua iarăși scrisoarea de la Nicu, numai Dumnezeu știe.“

1877, Noembrie 28, București

„În fine după aproape o lună am primit și de la Nicu scrisoarea. N-a putut bietu să-mi scrie, că ce e pe capul lui vai de sufletul meu! El îmi scrie mai pe larg ce ai văzut și-n jurnal. Închipuiește-ți să-l trimită numai cu 16 oameni acolo unde se auzeau împușcături vii de mai multe ore, căci de la (ora — n.n.) unu s-auzit împușcăturile și tocmai pe la 6 au trimis pe Nicu, a greșit ora în jurnal, dacă nu era ceață, să crează turcii că cine știe ce cavalerie multă era, îi făcea praf. Numai Dumnezeu cu mila lui i-a ajutat! (...) Oh, cînd citesc suferințele bieților noștri ostași mi se rupe sufletul, nu mai poci; ei bieții răsplătesc păcatele țării întregi, ce sunt ei vinovați? Sărmanii de ei! Și cum văz, urgia asta nu mai are sfîrșit, victime, martiri și iar martiri parcă d-abia

¹ și încă victorios cum vei fi văzut în România Liberă

s-a început, numai bunul Dumnezeu cu puterea lui cea mare să facă o minune să ne trimită o pace că par-că oamenii aunebunit cu toții.

După acea scrisoare am mai primit de la Nicu și o telegramă în care-mi scrie numai atât: „Sunt sănătos, nu știu unde merg, (auzi tu, scumpul meu, ei nu știu nici unde îi trimit și pe vreme de iarnă, pe ploaie, pe noroi, numai Dumnezeu știe și să fie cu ei), scrisori mai rar.

1877, Decembrie 23, București

Vine Nicu, scumpul meu, vine Nicul închipuiește-ți care este bucuria noastră; însă nu știu dacă vine ca să nu se mai întoarcă pe cîmpu de luptă, sau numai pentru cîțva timp; destul că vine cu Regimentul. Închipuiește-ți, scumpul meu, așară ne-am pomenit cu Radu vistavoiu care vedea de calu Nicului, că sosește și ne spune că peste 3—4 zile vine și Nicu. Regimentu lui Nicu a venit parte mai înainte cu prizonieri turci, cu care a venit și iapa lui, iar el a rămas să vie în trăsură cu colonelu; e decorat frățiorul tău cu Steaua României și e bine sănătos, închipuiește-ți surpriza noastră de fericire! A venit azi și Manolescu, bun zdravăn, tot cum îl știi, spirit de contradicție; dar ce spun, ce spun dupe acolo. Doamnel! Doamnel! să nu mai auzi. De ar da bunul Dumnezeu să se facă o pace cît de curînd, că mare urgie Dumnezeiască e resbelul cu toate urmările lui. Și trei zile au stat acum în gerul cel mai mare pe marginea Dunării, fiind plină de sloi, podu rupt, și neputînd trece decît cu mare greutate și cîte puțini. Dumnezeu bunul să aducă pe scumpul nostru Nicu sănătos! Și de vei putea vino și tu, dragul meu, cît de curînd să-ți îmbrățișezi frățiorul și să ne bucurăm cu toții de fericita lui întoarcere.

1878, Oct. 19, București

Scumpul meu copil, de cînd nu ți-am mai scris au fost aici, după cum știi, intrarea triumfală, în București, a armatei noastre. Păcat, scumpul meu, că n-ai fost și tu aici, s-o vezi; era un spectacol vrednic de văzut pentru orice inimă de român. Mă grăbesc a-ți nara și ție ceva despre aceasta, ca să-ți poți face o mică idee: închipuiește-ți, scumpul meu, Podul Mogoșoaia, acum Calea Victoriei, înșesată de lume de la Băneasa, unde s-a citit întîi Te Deum pentru cei trepași, de Mitropolitul înaintea Domnitorului și a armatei, pînă dincolo de Bulevard, înșesată de lume astfel că de-abia puteai să te strecuri. Am stat în picioare și am umblat neconținut de la 11 pînă la 5, încît nu mai puteam nici a doua zi să calc pe tălpi.

La capul șoselei dinspre Băneasa, în memoria acestei zile și a triumfului armatei noastre, s-a ridicat un arc de triumf de toată

Sublocotenentul Nicu Dărăscu, nepotul lui Voinescu II, la 1877

frumusețea, de scînduri, dar parcă e de zid, și deasupra un inger de marmoră; și primăria a dat nu știu cîte mii de franci ca să se schimbe acest arc într-unul de zid spre eternă memorie. Pe sub acest arc de triumf a intrat Domnitorul cu toată armata, și închipuiește-ți că Domnitorul cu capul armatei era la teatru și de-abia jumătate armata trecuse pe sub arc și toți, toți soldați în haine noi, numai tunuri turcești erau peste 60 și toate încoronate cu cununi de tufă și de flori; era o frumusețe nespusă: apoi rari soldați vedeai fără coroană sau buchete în pușcă. Lîngă arc era un chioșc cu draperii împrejur de mătase roșie (căci era prea cald și soare, o zi într-adevăr de vară) unde Domnitorul și Doamna au coborît să primească de la directori și directoare de școli și alte societăți și persoane de distincție nenumăratele coroane ce li s-au oferit cu care apoi Măriilor lor și Altețelor lor regale au decorat steagurile și le-au împărțit pe la ofițeri și soldați, deosebit de coroanele ce s-au împărțit la Băneasa și cele ce s-au aruncat de particulari în trecere. Domnitorul purta atîtea coroane pe cal că de-abia umbla calul,

dar părea trist și împovărat de gânduri... După Domnitor îndată veneau răniții, pe care cădeau ca ploaia coroanele și buchetele; ce spectacol înduioșător. Doamna nu se mai vedea în landou de buchete și coroane; apoi, ofițeri rar se vedeau fără coroană sau buchet cu cinture de cite o palmă de late, au fost coroane pînă la 200 de fr. una, tot cu cinturi de toată frumusețea, și pe alb scrise: eroilor de la Grivița, Rahova etc. și cu numele donatorilor. Numai pe Statuia lui Mihai stau și astăzi patru coroane cu cinture, una tricoloră, alta mais, alta albastră și alta albă, îți poți închipui ce a fost și

entuziasmul pînă unde s-a suit; toată lumea parcă era beată de bucurie și de mîndrie națională. Apoi seara luminății cum n-au mai fost, pe Bulevard artificii, pînă la 10 din noapte, unde au asistat puțin și Altețea lor; apoi lume, lume că nu era cu puțință să treci pe dinaintea Palatului și a Teatrului, unde erau niște luminății cu gaz splendide, asemeni și în Grădina botanică și a Episcopiei, ceva într-adevăr feeric. Acum, scumpul meu, poți să-ți faci o mică idee despre ceea ce a fost în acea zi pe-aci.

IULIA ARICESCU

SE CAUTĂ ASASINUL LUI FREDERICO GARCIA LORCA

La 17 august 1936, la numai 37 de ani, în plină afirmare a talentului său excepțional, viața lui Federico Garcia Lorca era curmată cu brutalitate. Trecuse o lună de la declanșarea războiului civil din Spania. Poetul a căzut sub gloanțele plutonului de execuție nu departe de satul Viznar. Trupul lui, împreună cu cadavrele celorlalți spanioli executați odată cu el, l-au îngropat într-un loc necunoscut din apropierea Viznarului. Locul acesta nu a fost identificat nici astăzi, tot așa cum nici pînă astăzi nu a fost găsit ucigașul care l-a asasinat mișelește.

Despre Garcia Lorca și despre creația sa nu s-a vorbit în Spania mult timp după acest tragic sfîrșit al poetului. Prietenii lui rămași în viață au început să răspîndească știrea după care poetul a fost asasinat de elemente ale unei organizații fasciste. Aceasta în contradicție cu versiunile oficiale conform cărora marele poet spaniol ar fi fost omorît de „un soț înfocat“, de „o bandă necunoscută“. În anul 1960 cînd a fost permisă publicarea și în Spania a unei părți a operei poetului, ziarul „Arriba“ a publicat un amplu articol în care se afirma că Federico Garcia Lorca a fost împușcat de „o bandă înarmată“. Numai că nici una dintre versiunile oficiale nu dădea în vileag numele făptașului sau făptașilor.

În ultima perioadă lucrurile au luat o întorsătură neașteptată. Un fost agent de legătură din perioada războiului civil, membru al organizației catolice de tineret Ceda, a făcut cunoscut că Federico Garcia Lorca a fost ucis de membri ai organizației Ceda. Organul de presă al acestei organizații a luat poziție imediat. Este adevărat, se afirmă într-un articol pe care el îl găzduiește, că membri ai organizației Ceda l-au reținut în august 1936 pe Garcia Lorca, dar ei l-au predat viu guvernatorului din Granada, care a ordonat împușcarea poetului.

La această polemică s-a alăturat și poetul Ruiz Alonso, fost membru al organizației Ceda, care a afirmat că a făcut parte din detașamentul care l-a reținut pe Federico Garcia Lorca și care l-a predat viu guvernatorului Granadei. El a afirmat că va scrie o lucrare în care va prezenta amănunțit ultimele evenimente legate de viața autorului „Nunții însingurate“.

Un prieten al poetului, în a cărui casă fasciștii l-au reținut pe Garcia Lorca și de unde el a fost dus într-o direcție necunoscută fără să se mai întoarcă vreodată, a arătat că va scrie și el o carte în care „voi scoate la lumină întregul adevăr despre asasinarea celui mai mare poet al nostru.“

N. NICOARĂ

FETELE TIMPULUI ÎN ROMANUL SUD-AMERICAN

Singurătatea, temă de meditație revelatoare pentru literatura secolului nostru, capătă o stranie și fascinantă interpretare în două dintre cele mai bune cărți ale ultimelor decenii: *Un veac de singurătate* de Gabriel Garcia Márquez și *Despre eroi și morminte* de Ernesto Sábato.

Mișcarea ciclică a timpului în povestea cu iz arhaic a columbianului Márquez sau ireversibilitatea tragică a timpului în povestea modernă a argentinianului Sábato prefigurează aceeași amenințătoare singurătate, privită „ca negație a solidarității“, ca „un concept politic de cea mai mare importanță“ (Garcia Márquez). Timpul, par a spune cei doi scriitori, este sinonim cu destinul unei colectivități sau al unui individ, dar, indiferent de mișcarea lui, omul are datoria să-l înfrângă prin credința și dăruirea față de semenul său, față de colectivitate.

Asistând la destrămarea familiei Buendia de-a lungul unui secol, Úrsula — simbol Pămîntului-Mamă în romanul *Un veac de singurătate* — își dă seama că „timpul nu trece — așa cum ajunsese ea să admită —, ci se învîrtește pe loc“; din învîrtirea lui oamenii ajung să semene între ei, să poarte același nume, să repete aceleași gesturi, să se uniformizeze asemenea ritmurilor vieții. G. Márquez oprește scurgerea timpului prin scoaterea întâmplărilor din cronologie și introducerea lor într-un timp „sacru“ în care orice eveniment capătă forța de a se repeta; prin repetarea ciclică a vieții, scriitorul obține pentru o clipă suspendarea timpului, pe care apoi îl disecă cu ironie și sarcasm. El lasă omenirea să treacă la nesfârșit spre moarte, fără ca moartea să apară verosimilă vreodată, căutînd febril acea stare „melancolică“ a memoriei, nostalgia progresivă care se naște din neputința perpetuării legăturilor umane. Personajele trec prin fața cititorului preocupate de călătorii, de războaie, de descoperiri uluitoare, de amururi carnale sufocante, fără ca vreunul să-și identifice momentul conștient al singurătății, al nevoii de celălalt. Singura „îmbătrînire conștientă“ o are Úrsula și ea deschide una din perspectivele luminoase ale cărții. Scriitorul, asemenea lui Melchiade, face o vrăjitorie, concentrînd „un secol întreg de episoade cotidiene în așa fel încît toate să coexiste în aceeași clipă“. Prin ultimul Buendia, cel care-și descifrează propria soartă în pergamentul lui Melchiade, G. Márquez își avertizează cititorul ca un profet: „semințiilor condamnate la o sută de ani de singurătate nu le era dată o a doua șansă pe pămînt“, urmărind să trezească în cel care-i citește povestea dorința de a privi lucid în propriul său timp istoric, de a-i descifra înțelesurile, de a căuta cu orice preț solidaritatea cu celălalt și a generațiilor.

În romanul *Despre eroi și morminte*, E. Sábato își supune eroii unei încercări de acoperire integrală a aceluiași timp, al cărui absolut îl caută mereu. Prin Fernando Vidal, om al tenebrei, scriitorul realizează regresivitatea în timp, coborîrea spre neființă. Călătoria lui Vidal, reală și totodată imaginară (el pornește inițial din canalele de sub Buenos Aires), reprezintă o întoarcere la originile vieții, într-un loc sacru, asemenea unui uter al pămîntului: „Dar atunci, conștiința mea păru că e înlocuită de o senzație puternică, deși obscură, senzația că intrasem în sfîrșit, în peștera mare și că mă cufundasem în apele ei calde, gelatinoase, fosforescente.“

Măcinat de puternice convulsii interioare, de tot răul unui timp istoric precis, Fernando Vidal își asumă un destin sumbru: prin regresivitatea spre haosul primar, el își epuizează durata vieții și își prefigurează moartea, vizînd în ea „o fereastră spre eternitate“, dar, prin repetarea simbolică a actului originar, ca în vechile mituri, eroul își caută un alt mod de existență — cea spirituală — care să-l scape de mocirla prezentului. În ambele sensuri, Fernando Vidal are „conștiința clară a crudei și absolute singurătăți“; căci monștrii săi imaginari sînt rezultatul înstrăinării într-o societate în perpetuu declin. Dimensiunea timpului prezent este acoperită în cartea lui E. Sábato de „povestea aceea, în același timp minunată și sinistru“ a dragostei tînărului Martin pentru Alejandra, fiica lui Fernando Vidal. Martin este un solitar și un descumpănit, niciodată un resemnat, căutînd cu disperare o clarificare cu sine și cu ceilalți, înțelegerea drumului nefast al iubitei sale, a ultimului ei act, prin care și-a ucis tatăl și a dat foc întregii sale case, arzînd și ea de vie. Permanentă lui dezorientare, dezamăgire, neliniște îl așează sub semnul tragicului. A o descifra pe Alejandra este în cele din urmă imposibil, ca și cum „ar fi căutat adăpost într-o peșteră din adîncul căreia ar fi țîșnit dintr-o dată fiare sălbatice“. Timpul se dovedește ireversibil pentru Martin; dar moartea Alejandrei ar putea simboliza trezirea tînărului argentinian la o nouă viață, eliberarea din incertitudine și neliniște. Gestul final este al prieteniei, al încrederii. Martin, cel fulgerat de iubire și singurătate, își va recăpăta echilibrul; alături de prietenul său Bucich, sub cerul înstelat al Argentinei, „simți că o pace extrem de pură pune pentru întia dată stăpînire pe sufletul lui tulburat“.

Cele două romane — *Un veac de singurătate* și *Despre eroi și morminte* — realizînd ipostazele singularului și monumetalului în literatură ce reflectă o istorie zbuciumată, intră, prin talentul autorilor lor, în circuitul literaturii universale.

ANCA PODGOREANU

SHAKESPEARE

sonete

*Ce le faci ochilor, iubire oarbă?
Ei nici măcar nu văd ceea ce văd
Știu frumusețea ce-i, dar țin de-olaltă
Bine și rău, lumină și prăpăd.*

*De i-au corupt privirile haine,
Priviri ce sînt al necredinței rod
Răsar în golfuri de catarge pline
Inima mea prinzîndu-o-n năvod.*

*Să fie-acesta locul de-ntîlnire
Al lumii largi, cu-amăgitor nisip,
Sau ochii mei văzîndu-l, cu iubire
Acoperă cu nimb murdarul chip?*

*Ochii-amîndoi și inima-mi se lasă
Într-a minciunii rană noroioasă...*

*Ea jură că-i din adevăr, icoană
Și eu o cred, deși minciuna-i simt,
Mă vede june fără de prihană
Neînvățat cu-al lumii veșted jind.*

*Mă crede tînăr deși bine știe
Că zilele-mi mai bune-mi sînt trecut
Și eu pare s-o cred și-n viclenie
Și-al ei și-al meu, ni-i adevărul slut.*

*Ea tace, mincinoasa. De ce oare
Nu-i spun că sînt bătrîn, cum de-am
uitat?*

*Ești un năraș al dragostei, uitare,
A anilor cîți ai cu-adevărat!*

*Și-astfel o mint, la rindu-i și ea minte,
Minciuna-i dintre vini cea mai cuminte...*

O, să nu-mi ceri să-ți spun câtă cruzime
Mi-așezi pe inimă în mii de chipuri,
Mai bine ochii tăi să mă suprime
Dar fără-ndemânate tertipuri!

Spune-mi pe altul că iubești, dar ochii
Cînd ești cu mine, lasă-i să mă-nvie,
De ce cu viclesuguri te apropii
Cînd brațu-mi să se apere nu știe?

Și totuși să te iert aș vrea, iubire,
Numai vrăjmașii ochi de-i vei întoarce
Spre alții poate, focul lor subțire
Să se asvîrle ca săgeți din arce.

Și totuși, nu: cum scad sub stele-nalte
Măcar ucide-mă cu totu-nalte...

Pe cinstea mea, nu ochii-mi te iubesc,
Ei ce te știu părelnică, nătîngă,
Doar inima, ce ei disprețuiesc
Înnebunită-i gata să răsfrîngă.

Auzul, șoapta-ți nu mi-a alintat,
Nici mîna povîrnită lin, de gheață,
Nici miros și nici gust nu m-au chemat
La un ospăț cu numai noi de față.

Cinci minți, cinci simțuri, nu mă pot
opri
Să fac un serv din inima-mi zăludă
Ce bărbătești elanuri părăsi
Spre-a se robi pedepsei tale, crudă...

Mîhnirea-mi doar cu-atîta se alege:
Pedeapsă-mi este și fără-de-lege...

Fii înțeleaptă, pe cât ești de crudă
Și pururi neîndurătoare. Fie
Să nu capete glas mîhnirea-mi mută
Cu-mprumutate vorbe de mînie...

Ar fi mai bine dacă te-aș deprinde
Să-mi spui că mă iubești chiar dacă nu e
Așa cum vreau, așa precum îl vinde
Un doctor, pe bolnav, cu vorbă șuie.

N-aș vrea să fiu eu robul deznădejdiei,
Smintitul înjurînd fără tăgadă;
Nu-i ocolită lumea de primejdii
Și pe-alt smintit, smintiți răsar să-l
creadă.

Rostogolită, inima, în ceață,
Cu ochi trufași s-o urmărești, te-nvață!

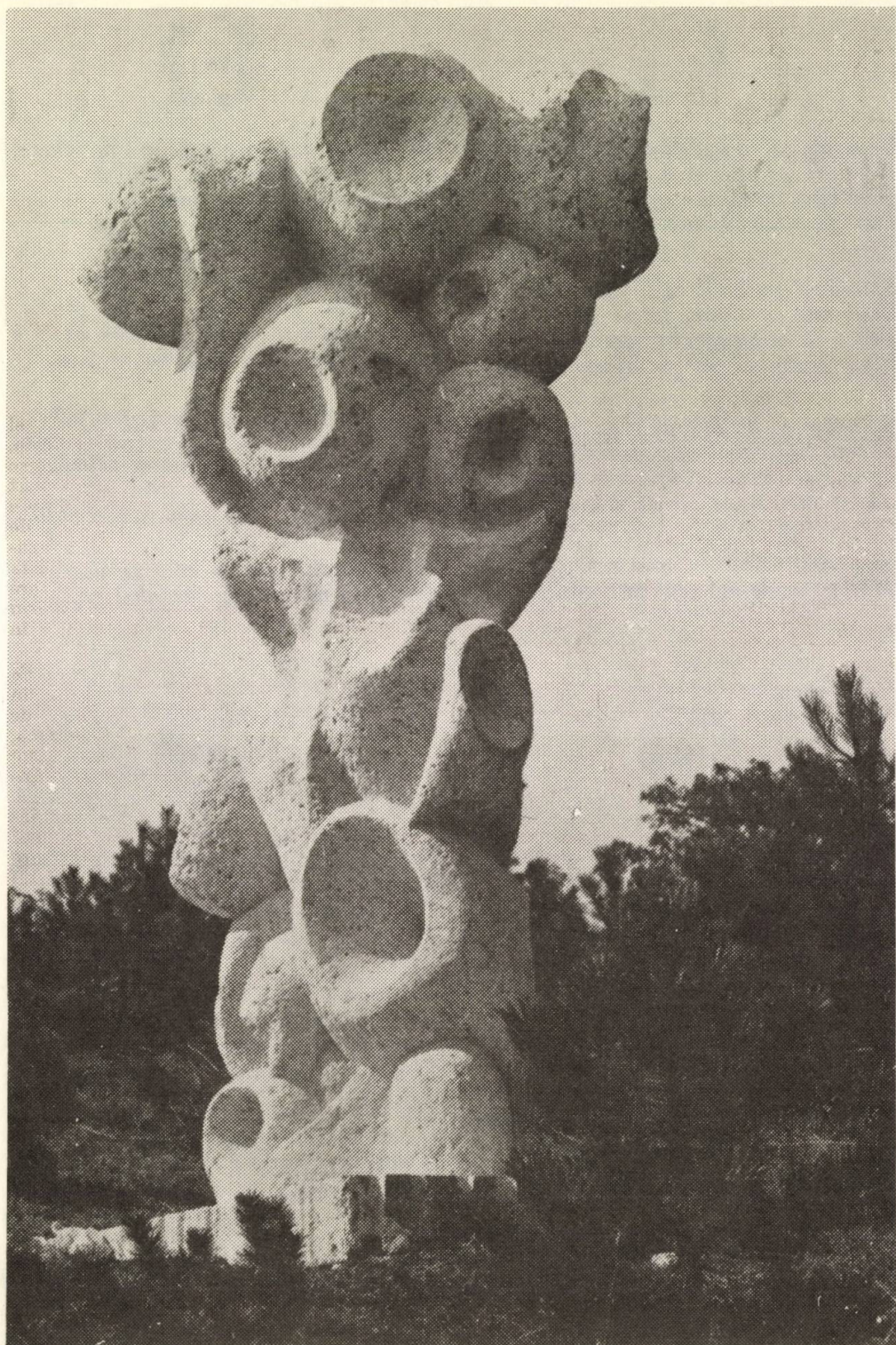
Iubind, păcătuiesc; urînd, ești sfîntă,
Alungi nelegiuirea îndrăgirii
Dar măsurîndu-ne găsesc că-i blindă
Și-i dulce vina mea, un fruct al firii.

Nu gura ta eu o ascult, copilă
Cu buze stacojii ce mint și cheamă,
Buze ce jurămintele sigilă
Și-al paturilor bun îl pun sub vamă.

Ca să îmi fie legiuit amorul
Sădește-mi chipu-n ochii tăi în care
Sînt alții-acum gata să-și stingă dorul
Și-am să te-alint cu vițe urcătoare.

De vei cerși cîndva ce azi alungi
Pe tine doar te vei nega și-atunci...

În românește de VICTORIA GHEORGHIU și ION ANTIM

Valentina Boștină Sculptură în piatră (Lindabrunn — Viena)

LUCEAFĂRUL

NATURA LUI SOFOPOIETICĂ

Eminescu „prelucrează” în *Luceafărul* un basm, dar el se apropie de povestea notată de R. Kunisch cu mentalitatea omului grec față de mit. Poetul recunoaște adică în acesta, ca altădată Platon în dialoguri, o metodă de cunoaștere, sub treapta dianoetică, iar nu forma literară împlinită sub semnul ficțiunii artistice. Nu elementul compozițional, foile anecdotice, așezate în straturi, ale mitului îl interesează de pildă, în *Poetica*, pe Aristotel, ci fundul metafizic al acestuia, locul ideii: mitognozia e aci metoda de a explica „lucrurile dificile”.

Luceafărul explică astfel de lucruri dificile: „În descrierea unui voiaj în țările române germanul K(unisch) povestește legenda *Luceafărului*. Aceasta e povestea. Iar înțelesul alegoric ce i-am dat este că, dacă geniul nu cunoaște nici moarte și numele lui scapă de simpla uitare, pe de altă parte însă, pe pământ, nu e capabil a fericii pe cineva nici capabil de a fi fericit. El n-are moarte, dar n-are nici noroc...” (v. G. Călinescu: *Opera lui Mihai Eminescu*, 2, Editura Minerva București, 1970). Să fi fost numai aceasta intenția poetului, viziunea lui să se fi oprit la numai atâtea bățai de aripi? O eroare există, dar ea stă numai în lecțiunea noastră. G. Călinescu recunoaște aici „teoria schopenhaueriană a genialității”, „tema comună a romantismului”, intriga morală, deși nota eminesciană vorbește, printre rinduri, de „lucruri dificile”: întrucît, zice el, a dat legendei „un înțeles alegoric”. Nu altfel răspunde Protagoras lui Socrate, la o întrebare despre esența virtuții (vezi Platon: *Opere* 1, Editura științifică, București 1970). „Dar nu preget, Socrate (...), spune el, ci doar stau în cumpănă dacă să fac demonstrația istorisindu-vă un mit, ca unul mai virsnic ce vorbește unora mai tineri, sau să vă explic prin raționament?” (320, c). Cum Protagoras vorbește despre un „lucru dificil” unora mai tineri, Socrate și ceilalți

acceptă: „Mulți din cei ce ședeau lângă el i-au spus să facă expunerea așa cum dorește. Mi se pare atunci mai plăcut să vă povestesc un mit.” Un mit i se va părea mai plăcut și lui Eminescu să povestească, unul despre geniul athanasic, al cărui nume „scapă de simpla uitare”, nefiind în același timp capabil a fericii pe cineva pe pământ. Aceasta e povestea și înțelesul ei alegoric, pe care încă nu trebuie să-l mai punem în tiparul schopenhauerian, lăsîndu-l mai bine în „pacea-întîie-a lui”.

Intriga *Luceafărului* nu e decît alegoric morală, acest aspect ținînd va să zică, în chip paradoxal, de mit: ca treaptă de cunoaștere în expunerea filosofică greacă, mitul completează dialectica prin spasm intuitiv, adăugînd valorilor abstracte, imprecizabile imediat, substanța reprezentării, reitarea mai comprehensibilă. Așa stînd lucrurile, mitul folosit de Eminescu este încă o alegorizare a unei mai vechi alegorii, care însă dă socoteală despre un mod fundamental de a gîndi lumea, pierdut de omul modern dar propriu gînditorului presocratic. În această ordine, *Luceafărul* nu e o expresie lirică de concepte, dar este una a drumului urmat de gîndire către acestea. Cum se va fi apropiat, acum, Eminescu de această spiritualitate e greu de clarificat. I-ar fi putut-o permite fără îndoială studiile, contactul direct cu cultura clasică (la Viena, Theodor Vogt preda din *Metafizica* lui Aristotel, Eduard Zeller, la Berlin, ținea un curs de *Filosofie a grecilor*, Bonitz trata asupra lui Platon și Aristotel, o schiță a *Istoriei filosofiei de la Tales pînă în zilele noastre* era alcătuită de Ueberweg. — După G. Călinescu, *Op. cit.*). Altă explicație este și ea posibilă. Eminescu a trăit într-un spațiu etno-geografic care în antichitate producea filosofie laolaltă cu cel din orizontul mediteraneeen (sunt cunoscute din presocratici și chiar din Platon referiri la această contribuție

a omului de la Istru), o anvelopă gânditoare de aceeași structură putea să se lege și în aerul respirat de poet: dacă, în fine, nu vrem să ținem seama de fuziunea, astăzi inextricabilă, de elemente mitice și folclorice pe solul românesc, alcătuind un „muzeu imaginar“, viu și acum.

Tema centrală a mitului eminescian e firea și esența acestuia, lumina. *Luceafărul* e o oglindă luminoasă, primind radiația de la soare și trimițând-o noaptea pe acoperișul de umbră al pământului, cînd e personificat esența lui luminoasă mai rezidă în ochii „ce scînteie-n afară“ ai „tînărului voievod“, în tradiția homerică Hyperion e Helios, soarele, el stă în cer, adică în sferele alimentate flogistic și cînd coboară aerul se aprinde de „rumene văpăi“ care se-ntind radial „pe lumea-ntreagă“: din aceste flăcări întruchipîndu-se, ca în geneza prin foc a lui Heraclit, corpul material. Însă lumina este adevărul, înțelepciunea și cunoașterea supremă, cuvintele grecești „săphes“ și „sophos“ (înțeleptul) conțin ideea de luminos, „phos“ fiind însăși lumina (Anton Dumitriu: *Philosophia mirabilis*, Editura Enciclopedică, 1974). Hyperion al lui Eminescu este deci *sophos*-ul, *purtătorul de lumină și de adevăr*, e zeul, ființa în stare universală. Alte coincidențe care explică această stare de lucruri sînt următoarele: „Eidos“, „esența“, este în forma arhaică „veidos“ (românescul „a vedea“), sau „vidia“ în sancrită; intelectul activ e, la Aristotel, „oion to phos“, va să zică „aidoma luminii“, templul din Delphi era dedicat lui Apollon, zeitate solară, un nume al acestuia, *Ahelios* fiind compus din *Ab* și *helios*, soarele; Apollon se mai numește și „Lykeios“, „likegensis“, în care „lyk“ este lumină, ca și „lux“ la latini. Dar „lyk“ și „lykos“ („lup“) se aseamănă și ele frapant, „Lykeion“, școala lui Aristotel, fiind de altfel așezată într-un loc închinat lui Apollo, „pădurea lupilor“, un lup fiind, pe urmă, și steagul dacic, semn că și aceștia, care n-aveau aprehensiuni la fulgerul din cer, stăteau sub semnul apolinic al luminii. (Op. cit.) Hyperion care e de constituție sofopoietică e și „sophos“, aparținînd însă de acesta ca fiul de tată în dialectica triadică, deoarece tatăl există, fiind situat, cum știm, în altă sferă și la care Luceafărul face o călătorie cu scop de incarnațiune și de naștere din păcat. Raportat la „sophos“ (tatăl), Luceafărul este numai *drumul* („Porni Luceafărul...“) spre acesta, tăierea firii în dungi de lumină, spre a o defini pe toată în esența ei. Tipologia amîndurora, în poemul eminescian, relevă elementele pasive, și în toate marile poeme demiurgul lui Eminescu, semidivinitățile și eroii sînt gînditori, vorbind, în chei oculte, despre marile principii de la așezarea universului. O mare poftă de a filosofa au toate personajele poemelor epice ale lui Eminescu și ea trece, fără crîspăție de stil, în scriitura

poetului. Tatăl vorbește astfel lui Hyperion: „Hyperion, ce din genuni / Răsai c-o-ntreagă lume / Nu cere semne și minuni / Care n-au chip și nume.“

Putem reveni acum la o întrebare lăsată în suspensie: de ce a dat Eminescu acestei meditații forma mitului? Explicația este că poetul a dorit să fie, ca *metodă*, „conform cu“ universul pe care-l reprezenta, mitul, zice Aristotel, fiind „sinteza faptelor“. Dacă pe „synthesis“ îl traducem acum cu înțelesul de „punere („thesis“) conform cu („syn“). (Anton Dumitriu, op.cit.). Conform însă cu ce? Cu adevărul poate, pe care-l atingem numai ca Hyperion, făcînd drumuri în cosmosul nocturn, drumuri însă care lasă după ele o pinză tot mai deasă de lumină.

Pornind spre punctul patern, de unde speră a obține dezlegare și puțința de a se naște, ca muritorii, din uter, Luceafărului îi cresc aripi pe toată suprafața celestă, zborul lui fiind, spațial, o stare pe loc: numai „căile de mii de ani trec în tot atîtea clipe“. Prezentul e dat, acționînd pe limba temporală, înapoi, el se confundă cu trecutul, cu „ziua cea de-ntîi“ a genezei, care se face prin emanație de „lumine“. Hyperion însă nu se oprește nici aci, el trece de cercul genetic intrînd în locul pur, scos de sub acțiunea timpului, aici nu e nici un hotar, vremea, care nu e conceptul atmosferic cunoscut, ci timpul devenirii fără obiecte, încearcă „în zadar“ să se producă din goluri. În acest *topos* „aneantizat“ („Nu e nimic“, zice poetul), ființa e simțită numai sub o intenție de imersiune, în acest adînc asemănător „uitării celei orbe“, ea este ca o „sete“ de plinuri încă nenumite. Cu toate acestea, Hyperion n-a atins încă, în lungul său excurs prin sfere, repaosul absolut, deoarece, ajuns la țintă, el mai cere încă părintelui său: „Și din repaos m-am născut, mi-e sete de repaos.“ Spre a ne lămurii ce univers are în vedere Eminescu, notăm răspunsul tatălui supramundean la această postulație: „Nu cere semne și minuni care n-au chip și nume.“ Pot muri toți oamenii, continuă acesta, poziția pe care numai noi o cunoaștem și determinăm permite nașterea lor din nou, vremea poate întrupa oricînd.

Cu termeni ca aceștia: „vremea“ (care în *Făt-Frumos din lacrimă* „vremuiește“), „înfînire“ (în *Sărmanul Dionis*; care e blindă, scrie C. Noica*), spre deosebire de înspăimîntătorul „înfînit“, totul fiind în înfînire și avînd parte de ea), cu, mai departe, gînduri despre „semne și minuni care n-au chip și nume“, despre moartea care nu se poate acorda decît celor aflați sub timp, adică, fiind născuți, în natură — peste care se suprapune apoi augusta meditație a poetului, Eminescu nu privește jocul materiei fenomenale, ci, prin viziunea mitografului,

* C. Noica: *Rostirea filosofică românească*, ed. științifică, 1970

firea: ceea ce, de-abia azi o vor face-o și alții, gânditori și poeți cu conștiință teoretică. Cuvîntul grec ne este iarăși de folos. Eminescu schimbă centrul observației metafizice de pe *natură* pe *physis*, primul termen fiind numai o abstragere de la procesul natal, vezi latinescul „nascor-natus“. (M. Heidegger: *Introduction à la metaphysique*, Gallimard, 1967). Natura conține prin urmare numai fapte descendente, oprite din devenire prin accidentul nașterii și arătînd, de aceea, pe toată durata o singură formă. Ele se mișcă doar între două puncte temporale, ceea ce ordonează totul în natură sunt timpul și spațiul, aici avem coordonate măsurabile. În „*physis*“ însă mai simțim și alte tensiuni, aci mai încape *întrebarea*, aceea pe care Parmenide o situa poate înaintea ființei, dînd cu aceasta posibili-

tatea de a afla despre ea. În limba română noi am păstrat de la „*physis*“ și „*ființă*“ și „*fire*“, care, în drumul lui Hyperion, nu sunt numai descrise în trecere: poetul le gîndește *trecerea* și *drumul*, ele sunt *deschidere*, ceea ce vine adică fără încetare în aceasta. Aici mai stăm încă sub semnul vremii, spațiul n-are vămi fără porți, numele e doar o sete care soarbe. Firea pe urmă, în care stau, în chip de „*sophos*“, Hyperion și Tatăl, n-are moarte, *athanasia*, va spune acesta din urmă, este incontrolabilă. Ce dacă mor oamenii? — se vor naște alții: căci dacă *natura* poate fi introductivă, *firea* e geneză fără oprire (C. Noica: *op. cit.*).

*) Fragment din lucrarea în pregătire: *Eminescu, O sofopoeză românească*

A. I. BRUMARU

alchimii de toamnă

adunări de sine
calme reîntoarceri
cad merele din pom
cînd simburii gîndesc mai tare
dă sunet rece și uscat pămîntul
de punte de corabie sosită de trei zile-n

port
se face liniște și seară mai devreme
în arborii în care graurii adorm

parcă i-am spus și mamei
de-acasă să-mi aducă
o mîină de pămînt și-un pumn de grîu
în două albe și străvechi năframe
șesute-n anu-n care m-am născut
sau numai am visat

și viața mi s-a-ngreunat
cu-o transparentă bucurie

ducem cu noi
cîte un colț de țară
și-l așezăm în țara mare
în pragul ei de sus cel mai frumos
în timp ce rădăcina anonimă în adînc

ne știe
doar după os și sînge și nerostitul încă
lor prisos
acolo chiar și lacrima e apă vie
sau ochiul mult mai luminos al
celor ce vom fi

planări tăcute
potriviri de stele
o vîină de văzduh de toamnă
se tulbură curgînd înfiptă-n cer
cum ai văzut puternicul și leneș fluviu
răspîndindu-se în mare

pe vergele de aur au început
să alunece către sud
neclintitele păsări

în tine însuși reîntors
la vechile deprinderi
potrivită e fruntea pe greu pămîntului
vertebrele înfășurate strîns
și orice naștere de-acum se va petrece
pe-un izvor tănuț de fîntînă curată

oîntul venit de departe cum bate
linii de sînge negru șterge
pe-un sînge mai luminos
și s-ar putea să fie clipa
cînd își deschide piatra asprele
petale

se-aud miresmele pocnind
în fulger nou spălate
și fierul munților trăgîndu-mi
din piept un fier mai palid și firav
m-adun încet
în diamantul fără muchii
din care numai stelele-nfloresc

seninele nopți
de toamnă tîrzie
încremenită-i lumea
în aerul
în sarea lină-a lunii
mare mai suavă
cu nașterea în țărături mai înalte
am și intrat
cu osul frunții înmuiat în lună
de cealaltă parte
și altădată parcă
am mai spus
există vîi în munți
în care-o frunză-ncet dac-o scufunzi
o vezi treptat cum se preface în cristal
și fluierile părăsite-n iarbă
auresc oglinzi

respiră pentru noi
fără de teamă
steaua cea mai îndepărtată
privite de sus
mai limpezi conture
un vîrtej străbate cîmpia
și reintră în trunchiul de arbore mare
în urmă de nu ar pluti
desenul o clipă
totul din nou ți-ar părea nălucire
în subțirateca umbră
alchimia cerească
mire te-a luat pe vecie

GRIGORE HAGIU

Gînduri despre Labiş

Ziua lui Nicolae Labiş începea devreme, cu poezia, pe care o aşternea tăcut, concentrat şi serios pe câteva file, într-un caiet mereu acelaş pe durata cîtorva săptămîni sau luni, continua cu treburile curente, cu întîlniri şi telefoane perfect adaptate stilului citadin, şi se pierdea, se destrăma în seri mult prelungite, lucide în ciuda alcoolului, amare, uneori exasperate şi furioase. Dimineţile sale în schimb erau ca poezia pe care o făcea pînă la epoca *Luptei cu inerţia*, liniştite şi pline de candoare, iar serile şi din ce în ce mai mult nopţile semănau cu *ultimul* Labiş şi anticipau poate ce avea de gînd să facă, înfăţişarea poeziei sale în cazul că i s-ar fi acordat răgazul să o realizeze. Dimineţile erau copilăroase, uşor alintate, de o vitalitate zgomotoasă, încă ingenuă, dar pe măsură ce ziua înainta, această vitalitate începea să crească îngrijorător, depăşea limitele rezonabile acceptate de cei care-şi închipuiau că este doar expresia unei robuste bunedispoziţii; creştea în intensitate ca pentru a îndepărta un gînd rău, o presimţire ciudată, spre a se „sparge“, cînd veselie părea să fie în toiul ei, într-o depresiune de umoare neagră, agitată sau posomorită fără speranţă. A doua zi totul reîncepea de la capăt, urma aceeaşi dimineată invariabil solară. Acest ritm al vieţii sale nu era niciodată dezminţit, de aceea şi seamănă atît de puţin între ele mărturiile, amintirile, evocările celorlalţi, ele reflectă, fiecare în parte, fazele parcurse, orele zilei; dar ignoră total ritmul, ori tocmai acesta îl exprimă pe poet şi a-l explica înseamnă a explica poezia sa, în care nu un vers sau altul, o piesă sau alta şochează cu adevărat şi dau o impresie extraordinară (foarte adesea *nu o dau*), ci succesiunea, alternanţele, complexitatea de atitudini, norma substituirii unora prin altele, firea mai adîncă în stare să dicteze toată ciudata desfăşurare a lucrurilor.

Cine a trăit în apropierea sa şi în egală măsură (pentru că la Nicolae Labiş viaţa şi poezia sînt realizarea aceluiaşi tip de energie) cine-i citeşte de mai multe ori versurile, are de ales între două soluţii posibile — de obicei este preferată cea dintîi, aceea care stabileşte un soi de familiaritate, o relaţie calmă, caldă, existentă parcă de cînd lumea, o acceptare blindă şi tandră a *obişnuinţei* cu Labiş. Dar există o altă atitudine, din care, mărturisesc, mi-a fost cu neputinţă, pînă în clipa de faţă, să evadesc, deşi l-am cunoscut bine pe scriitor, i-am fost cîţiva ani martor, l-am ascultat de zeci de ori citind aceeaşi poezie, îi aud şi acum glasul inconfundabil; deşi, *mai ales*, au trecut de atunci douăzeci de ani, am avut tot răgazul unei şi mai bune familiarizări cu poezia şi cu *imaginea* sa, iar cît despre „*evocările*“ unor momente de existenţă Labiş mie necunoscute, se poate spune că au ajuns să-mi fie mai familiare chiar decît ce ştiu din cunoaştere directă, acestea trimit la o realitate cu care m-am obişnuit; pînă la un prag al prea-plinului, al saţietăţii. Ori tocmai acest lucru îmi dă de gîndit, că mai curînd mă pot obişnui cu ceea ce n-am ştiut, decît cu ceea ce *ştiu*!

Dar ce e mai curios încă este faptul că el însuşi s-a izbit de ea, de realitatea sa cea mai autentică, s-a zbatut să şi-o asimileze; n-a izbutit — şi teribila sa moarte poartă în sine misterul acestei înfruntări nerezolvate, al acestei tentative, eşuate, de a realiza o unificare a fiinţei intime cu fiinţa superficială, de a substitui succesiunii de ore, de „faze“ ale zilei, o relativă unitate, în care poetul s-ar fi putut, în fine, regăsi, şi care i-ar fi oferit poate un moment de răgaz, un moment de „odihnă“ absolut necesar şi fără de care el nu putea să trăiască mai departe. Această neodihnă i-a fost fatală; dar tot ea reprezintă sensul cel mai secret al poeziei.

Imaginea pitoresc-sentimentală acreditată de evocările celor ce presupun a-l fi cunoscut, o imagine tulbure şi profund nedreaptă în fond în ciuda intenţiilor pledante, poate la fel de nedreaptă ca şi destinul care l-a ucis pe tînărul de douăzeci şi unu de ani, la fel de nedreaptă şi de răufăcătoare ca moartea, ocoleşte de regulă cea mai importantă dintre însuşirile lui Labiş, calitatea, intensitatea, puterea de cuprindere şi acuitatea *intelenţei* sale. Talentul său era în curs de cristalizare şi ar fi atins cu vremea o treaptă greu de imaginat, pentru că Labiş evolua din acest punct de vedere foarte repede, de la o lună la alta, de la un an la altul, şi evolua

atît de repede pentru că alerga să ajungă din urmă inteligen a dintr-o dată *matură* in strălucirea  i in ad ncimea ei, instalată definitiv in drepturile ei la o vîrstă c nd  i cei mai dota i suferă, sub aspectul ei, de o incertitudine aproape ridicolă.

Fluctua iile inteligen ei erau străine spiritului său, un spirit treaz fără incetare, fără momente de repaos sau de omenesc abandon. Aten ia continuă  i aplicată obiectului in fiecare clipă dădea inteligen ei lui Labi  un con inut realist, un con inut *practic*. Ea nu se exercita dec t in raport cu starea de *realitate* a lucrurilor, niciodată in golul specula iei, care-l lăsa rece in golul unei performan e in sine, al tristelor inadecvări. Sim ul realit  ii era la el totuna cu instinctul poetic, cu inspira ia, cu poezia. Aspectul adesea prozaic al versului este rezultatul aceleia i naturale in lina ii de a se păstra, cu stricte e, in domeniul realit  ii. Dominanta terestră este cea mai profundă dintre caracteristicile adevăratei inteligen e  i Labi , av ndu-o in sine, o exemplifica, in viață  i in poezie, fără distinc ie,  i trebuia să aibă curaj pentru asta, curajul de a infrunta imaginea conven ional  a Poetului — neadaptat  i himeric, curajul de a contrazice  aios a tept rile exaltate  i de a prezenta, împotriva lor, cu o împotrivire de-a dreptul sfidătoare, imaginea sa despre Poet, ca sinteză de vitalitate, ca expresie bogată  i esen ial  a spiritului vie ii  ns  i.

Greu se poate spune ce-ar fi devenit Labi , ce metamorfoze ascundea firea sa de atunci, dar aceasta era eminamente activă, luminos posedată de un ideal al eficienței, al faptei pozitive, cu urmări inedite, cam in felul in care trebuie să ni-l închipuim pe M. Eminescu la v rsta corespunzătoare, la epoca vieneză, la epoca, mai limpede spus, de fervoare, de încredere in puterea actelor umane, a sărbătorilor de la Putna. Avea  i el aerul că pune mai presus dec t poezia faptele, prietenia, căldura solidarit  ii. Desigur numai un mare poet   i poate îngădui o astfel de libertate, o nesocotin  pl n  de nepăsare a voca iei esen iale, cu instinctul bun, latent, că aceasta oricum va sf r i prin a se impune, ea reprezent nd eternitatea, pe când faptele  i prietenia r m n legate de un timp anume, un timp trecător. Această in lina ie nu este totu i fără consecin e asupra poeziei, care se umple inevitabil de curen ii activi ai implicării in imediat, in epocă, ai angajării extraordinar de responsabile in prezentul care se face  i care, credea ferm aceasta, depinde  i de noi.

LUCIAN RAICU

PRIN SAHARA TUNISIEI

Lăsăm în urma noastră Cartagina, vast sarcofag cu hăurile fălcilor și astăzi urlînd parcă înspre imensitatea albastră.

Din faimoasa și temuta cetate de odinioară a mai rămas doar atît: un amfiteatru scobit adînc în coasta Africei, unde au loc în fiecare toamnă spectacole și concursuri naționale și internaționale, unde călușarii noștri ar face să zboare în aer lespezile de mult moarte ale gloriei; apeductele romane — un complex de băi publice cu toate secțiunile și dependințele necesare, printre ruinele, stînd încă în picioare, ale cărora albasturul mediteranian apare mai intens, mai înfinit, și un modest cimitir punic,

Apa de care se serveau acele băi era adusă de departe, din insule și munți, pe ciurloaie. (Nu încape îndoială: Romanii erau „extra-terestri“!)

Punii înhumau pe morți direct în pămînt, fără recipiente izolatoare, fără cosciug; re-integrarea în circuitul elementelor materiei se făcea direct și nemijlocit.

Lîngă cimitirul adulților văd niște pietre funerare, niște mini-morminte! Sculpturile de pe ele — foarte stingace — închipuiau copii. Pe una din pietre stau ținîndu-se de mîini doi copii...

Pe fețele lor se putea citi o emoție de spaimă fericită.

Ce poate să însemne asta? întreb pe însoțitorul meu.

El mă lămurește: Cartaginezii sacrificau pe primul născut zeiței Thais, sau altor zei-tăți, iar dacă mama da naștere la doi gemeni, erau bine-înțeles sacrificați amândoi.

Oribilă formă de manifestare a slugărniciei noastre față de necunoscut! Inocența sacrificată în favoarea oportunității servile. Bine-a făcut Scipio c-a trecut cu plugurile peste ea.

Muntele Bicern — două creste ascuțite care se înfruntă la o altitudine de aproape 1800 m., una avînd în urechi și pe creștetul capului antene pentru aduldmeacarea vîzduhurilor de parcă ar fi astronauți — ne străjuiește plecarea spre sud, spre Sahara.

Șoseaua nu este înșiruită cu plopi, ca la noi, ci cu eucalipti. Cît cuprinzi cu ochii, numai podgorii sădite pe loc neted, iar la niște depărtări cețoase, silueta unor cote aride. La stînga șoselei, acoperă pămîntul mandarinii și portocalii, grei de rod galben, fluturîndu-și mirezmele-n aer ca niște stindarde în zi de sărbătoare. Apoi au urmat imensele livezi vinăt-argintii de măslini, unii cu fruct mic și zemos pentru untdelemn, alții cu fruct mare, cît ringlotele noastre, adică măslina de masă.

Pe măsură ce ne apropiem de limita acestor culturi, pomii se răresc, se chircesc, frunza bate-ntr-un verziu-galben, iar nările aduldmeacă pe vînt mirozună tulburătoare de soare luminînd în pustiu, și de nisipuri. Eucaliptii stăruie și, de asemenea, zaplazuri neîntrerupte de-a lungul șoselei formate de așa-numitele „smochine ale barbariei”, niște arbuști avînd asemănare cu cactușii, cu frunza lată, groasă, țepoasă și grasă, troznind de substanțe nutritive condensate într-însa, hrană a făgăduinții, mană solară pentru cămile. Fructul lor, un fel de smochine doldora de simburii înlăuntru, are pe coajă un înveliș de spini mărunți și foarte insinuanți. Au gust dulce, îmbibat de un parfum greu, de tămție, de uleiuri. Șoseaua, din ce în ce mai liberă, mai pustie. Caut în dreapta și-n stînga corturile berberilor, cu ciudata lor poezie. Civilizația i-a adus și pe ei în locuințe confortabile, în apartamente.

Totăși, spre tresărire mea, am dat cu ochii și de aceste relicve pitorești, mai în-spre sud, mai în Sahara, acolo unde oamenii trăiesc încă puternic legați de tradiție, de legea vînturilor, a soarelui și-a deșertului.

Două, trei corturi, cu una sau două cămile în ocolul lor (care ocol?) rumegînd vîzduhuri, și niște ținci dînd tircoale atît corturilor cît și cămilor, stîrnind nisipul în joaca lor.

Zăresc de departe, ca-ntr-o halucinație, zidurile albe ale unui complex-cetate. Îmi închipui c-aș fi emirul lui Macedonski. „Ce se vede acolo?” întreb pe șoferul meu, Keleni, arnăut de origine după străbunic. „Este Kheruan, zice el, ajungem la Kheruan...” Într-adevăr, zidurile albe se apropie de noi, orașul-cetate, cîndva capitala țării, astăzi centru cultural, este înconjurat nu numai de

ziduri puternice dar și de cisterne cu apă adusă de departe. Sînt aici monumente istorice impunătoare, împodobite dinlăuntru cu broderii și dantelării în piatră, de o splendoare islamică: Marea Moschee, Moscheea Barbier, Bazinul Aghlabiților. Am gustat aici o pline, specialitate a locului, ca cea de nuntă la noi.

În sala de conferințe de la Casa Poporului, seara, am vorbit despre istoria poporului român, stabilind frapante analogii cu istoria Tunisiei.

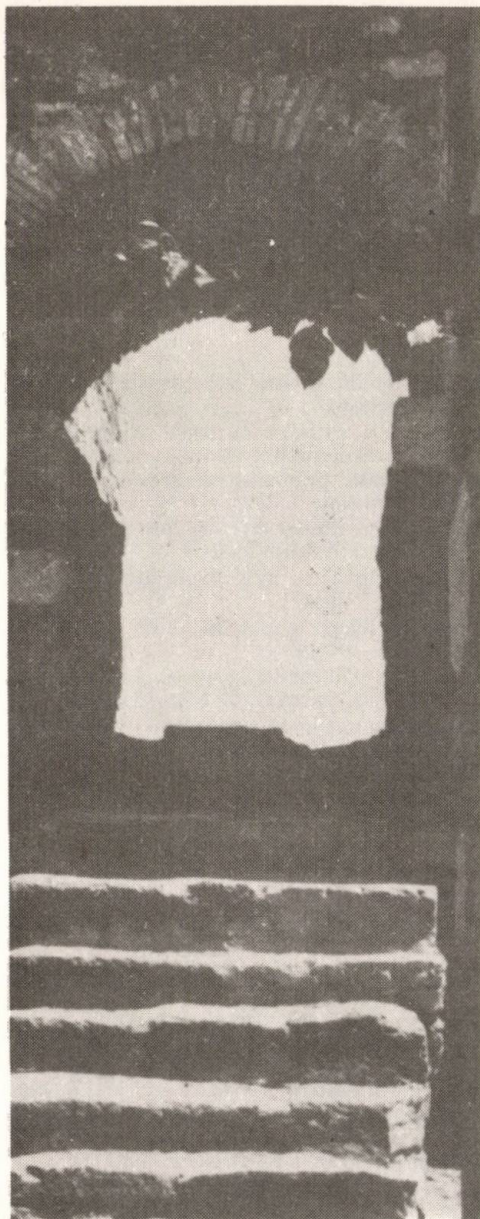
Uimiți, mi-au cerut să le spun poezii în limba română: le-am recitat versuri din lirica populară, din Eminescu, Goga, Barbu, Blaga și Arghezi... Au aplaudat puternic, însoțind aplauzele cu strigăte de bucurie.

A doua zi am continuat drumul spre sud. Pomii se răreau de-a binelea. Cîte un eucalipt oropsit cerșea, cu brațele goale, întinse a mizericordie spre orizonturile imaginare înouate, ploile. Pămînturile încep să se vîlurească, să-și arate a disperare eroziunile, să-și dezvelească alcătuirea intimă formată din straturi bătucite de nisip, iradiînd sec toate nuanțele posibile ale galbenului ars, ale cenușului, ars și el. Sahara începe... Sahara este un nețărnut cuprînt înlăuntru al căruia se coc necontenit nisipuri mișcătoare, acoperit de țest de plumb, încins ziua, spuzit noaptea. Sărmane tufe răzlețe, cu frunziș uscat dar gras pe dinlăuntru, cu ghimpi și țepi, și ei ascund hrană înlăuntru lor, de culoarea argintului mort, se ivesc asemeni unor mușuroaie, singurele semne de viață, sfidînd arșița și ariditatea, alături de cămilele și oile care le pasc, în această dimensiune neordonată a timpului și spațiului — Sahara. Mașina înaintează pe o șosea dreaptă care se pierde în orizont; nici una nu ne depășește, nici una nu vine din față, nici una nu ne urmărește. Ne urmărește în schimb, nevăzută, fantasma Saharei, de peste tot, materializîndu-se, cînd o spaimă vagă, cînd o ispită care te cheamă înspre genune, asemeni vertigului de pe piscuri cînd te împresoară abruptiile cerului peste abisuri, cînd a somnolență toropitoare.

Apar în cale neregularități de relief tot mai adîncite, mai fioroase la înfățișare — știrbituri căscate haotic a neorînduite albi moarte.

„Uede, uede”, exclamă Keleni. Tăvăluguri și macarale atestau prezența tehnologiei pe aceste țărîmuri de cînd lumea și pînă-i lumea recalcitrante.

Din cauza acestor puhoie — ueduri —, la întoarcere a trebuit să facem un ocol de 300 de km. La capătul unui pod, un ins se plimba de colo pînă colo, abătut, cu fața palidă. Circulația era oprită... „Ce-o fi cu omul acesta?” întreb. „Este inginerul constructor al podului, un belgian, și e îngrijorat de soarta operei sale...” Pe sub pod treceau uedurile, cu mugete placide, izbind cu apele nămolose, ce duceau pe umeri

hărți de nisipuri dislocate, în pilonii susținători ai podului.

Înaintăm singuri: mașina, Keleni și eu. Căldura pilptie peste deșert. Arbuștii se răresc, tufele abia se deosebesc de culoarea nisipurilor, parbrizul se estompează, chemarea unui semn misterios stăruie-n visceră. „Oprește“, îi spun lui Keleni. Keleni oprește... Mă dau jos din mașină, mă descalt, dau jos și ciorapii, și, ca pentru o confruntare, o conjugare directă cu Sahara,

am fugit peste nisipuri, simțind în toată ființa fulgerări și chiote, ca-n bucuria unei îndelungi amânate întâlniri cu o ființă dorită.

Și am înaintat așa vreo două sute de metri... supus de voluptate.

„Atenție la șerpi“, avertizează Keleni care vine grăbit în urma mea.

„Cum, sînt șerpi aici?“

„O la-la! exclamă el. Sînt vipere, mai frumoase decît covoarele de Kheruan, și șerpi negri, mari, uricioși... Dar asta ce drăcie o mai fi?... În fața noastră stătea ca o creatură spontanee a nisipurilor, avînd formă abia perceptibilă de viețuitoare și culoarea aidoma cu nisipul și arbuștii, un fel de gușter. Mulat parcă în nisip, avea drept ochi două bobite de piatră metamorfozate în safire, stătea cu labele lătărețe ferm înfip-te-n stratul bătucit, ca acasă la el, și ne privea fix, hipnotic, cu o nepăsare dură și cu o răceală feroce în priviri.

„Acesta este dumnezeul șerpilor“, mă lămurește Keleni. Șarpele se bagă în nisip, făcîndu-și drum prin dedesubt. Gușterul, ascuns, l-a observat, și merge să-l aștepte la ieșire. Cu un calcul al distanțelor perfect, știe unde anume are să scoată șarpele din nou capul la lumină. Cum s-a ivit l-a și înșfăcat, și nu-i chip să mai scape din fălcile de crocodil degenerat ale gușterului, dumnezeu al șerpilor.

Înaintăm... Nisipurile de-acum iau forma horbotelor de nuntă tîrzie și-a giulgiurilor. Plutesc pe deasupra, filfiie, șuieră, șoptesc, îngină, caină stins, trec nevăzute pe lîngă tine ca niște erinii, bolborosesc, se aștern peste trupul și memoria ta, preschimbîndu-te în mumie. Halucinez?... Înaintea noastră, nu depărte, se observă alungindu-se o diră neagră. Deasupra ei parcă stăruie ceața.

Arvanitele Keleni, ce se zărește acolo departe?

Întrerupt din cîntecul lui tîrăgănat, de dragoste și tînjire, îmi răspunde: „Oaza, domnule Teohar, oaza Tozeur“... și-și continuă cîntecul.

Simt, mai mult prin asociație de termeni decît aievea, adierea de răcoare. Oaza este un ochi prelung al pămîntului, lăcrimînd cu apă sfințită peste deșert. Abia deslușesc așezarea omenească —, un fel de tirgușor cu zidurile pătrate, joase, albe.

Înlăuntrul caselor este răcoare. Zidurile sînt groase ca de cetate, de fortăreață, de mănăstire. Oamenii, foarte primitivi, avînd o liniște rituală în gesturile lor reverențioase, ne primesc așezînd mîna dreaptă la inimă, mulțumind cu plecăciuni repetate pentru că le-am cinstit casa cu prezența noastră.

Stăm la masă pe niște perini, cu picioarele în poziție yoga sub noi. Ni se servește, de către un tinăr sfios, o ciorbă delicioasă, cu mult ardei iute și cu buruieni aromitoare de oază într-însa, apoi sardele, pastă de ardei

iute plutind în untdelemn, cuș-cuș (un fel de tocană din carne de berbec sau cămilă), friptură de pasăre și, la urmă, fructe: mandarine, unele dulci, altele acrișoare, și curmale. Se bea cafea sau ceai foarte concentrat, dar nu se bea nici un fel de băutură alcoolică.

Oamenii de aici, din Sahara, nu renunță la stilul tradițional de viață. Sînt prinși în această tradiție. Se deosebesc de cei din orașele de pe litoral. Sînt mai berberi (populația aborigenă a Tunisiei), mai numizi (nălucitorii călăreți ai lui Hanibal). Sînt zvelți, uscați, cu nervii de sîrmă curentată, cu pielea de pergament, părul hirsut, cu riduri adînci de jur împrejurul ochilor înfundați în orbite, mici, iscoditori, cu lucire de mărgea.

În apropiere, deci la 30 de km., era o altă oază, Nefta. Am fugit și pînă acolo, nu de altceva dar șoferul meu ținea să-mi arate cu tot dinadinsul marele și splendidul motel de acolo, ridicat sfidător între nisipuri.

Am intrat... Bazaruri, restaurante, săli de distracție, bibliotecă, baruri, dormitoare cu ferestrele deschise spre sfîșierea și tipătul fin al nisipurilor prigonite de vînt; bazine de înot cu apă strălîmpede pe fonduri azurii.

Seara la hotelul oazei. Stau pe terasa camerei de nu știu cită vreme. Timpul s-a retras din memorie. Ațintesc asupra unui eucalipt ce stă nemișcat, ca fulgerat de o înfiorare, în curtea hotelului. Fiorul trece și asupra mea și mă cuprinde lent. Forțez cu voința atenția și țintesc și mai intens ochii asupra frunzelor eucaliptului... Nu... nu mișcă nici una... nici măcar amăgirea unei mișcări cit de cit... Înflorarea crește. Senzația că am rămas în afara circuitului vremii mă cuprinde, și mă străbate o teamă ca aceea de acum o oră înainte cînd, ademenit de asfințit, am ieșit pînă la marginea așezării, unde brusc m-a săgetat o teamă, aceea că dacă mai fac un pas mai departe alunec în absolut, mă înghite asfințitul și nisipurile.

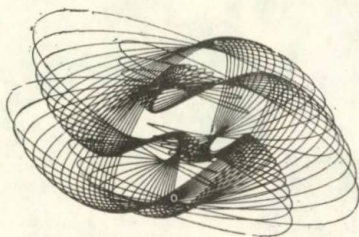
Am coborît în salon unde am asistat la un program de cîntece și dansuri folclorice: tam-tamuri răscolind pînă-n fenomenul originar, însoțite de surle cu sunete stridente, de deșert, stîrneau pe dansatorii care, în-cinși peste coapse cu briuri de mătase, au purces cînd să zboare, cînd să șerpuiască, pierduți, cu fețele extatice.

Somnul mă învăluie ca o umbră albă. Adorm treptat, avînd înaintea ochilor și pe întreg cuprinsul memoriei vedenia Saharei...

De la Sfax pînă la Tunis am venit de-a lungul litoralului. Briza salină, albastră, a Mediteranei ne mîngia din dreapta, în vreme ce din stînga ne îmbătau mirezmele ufoase, tari, ale Tunisiei.

TEOHAR MIHADAȘ

Firul Ariadnei

- Quasimodo — cum să-l iubești, cum să nu-l iubești?
- Șterge-ți sufletul de praf ca să nu se iscălească proștii...
- Adevărata prietenie nu are capăt, dar are margini.
- Diferența dintre cîine și lup e aceea că au păreri diferite despre oi.
- Epoca de aur a unui popor are nevoie de mineri buni.
- Dacă fluieri a pagubă, alege măcar o melodie veselă.
- „Asta-i Gioconda — spuse ghidul. S-a stabilit că are un zîmbet foarte frumos...”
- La această piesă se moare de ris — scria în program. Și, firește, n-a mai îndrăznit nimeni să rîdă.
- Umorul meu? Tu rizi, el rîde, eu plîng.
- Marile minuni ale lumii? Prea multe ca să le mai putem număra...
- Nu cred în pesimiștii care o duc foarte bine.
- Pe acest om îl recunosc dintr-o mie. El e întotdeauna în plus.
- Vreți să deveniți pictor? Faceți rost de culori și mai gîndiți-vă.
- Ca să cîștigi un prieten e de-ajuns să te plîngi că nu ai nici unul. Ca să pierzi un prieten e de-ajuns să te plîngi.
- Care om deștept n-a făcut niciodată vreo prostie? Eu — spuse prostul.
- E o femeie atît de curioasă încît află înaintea ta ce o să ți se întîmple.
- Pe acest scriitor prost îl ocolesc și cînd nu scrie.
- Dilema scriitorului care nu are nimic de spus: să scriu proză, să scriu versuri...?
- De cînd îl știu așteaptă să-i vină o idee mare. Partea proastă e că așteaptă să-i vină din afară.
- De unde îmi știi toate tainele sufletului, scriitorule? Din cărți, prietene.
- Speranța nejustificată te face să ocolești barca ce ți se oferă, așteptînd vaporul care s-a scufundat.
- Vrei, nu vrei, faci parte din viața celorlalți...

RODICA TOTȚ

RAINER MARIA RILKE

Vocea

Doctorul Henke era considerat în oraș personificarea înseși a datoriei; dar cele șase săptămâni de vacanță și le petrecea într-un fel de lene eroică, visînd cu ochii pe cer, lungit pe plaja luminoasă de la Misdroy de pe malul mării Baltice. Cu mîinile făcute pernă sub capul cu părul tuns scurt, contempla virfurile înalte ale fagilor. Pentru moment trebuie că era destul de enervat din cauza prietenului său Erwin, care stătea în picioare în fața lui și se distra aruncînd pietricele rotunde în valurile furioase și amenințătoare — căci pe un ton foarte serios îi ținu următorul discurs:

— Ești un caraghios. Ai venit aici să te odihnești, nu să te maimuțaresti cu copilăriile astea. Nu mai înțeleg nimic: „o voce”. Cine-a mai auzit vreodată un asemenea lucru? Un bărbat ca tine trebuie neapărat să se însoare. Am să mă ocup eu să-ți caut o nevastă. Ah, cîte-a mai trebuit să suport zilele astea! — să pledez pentru doi hoți și un criminal, să pun la punct afacerile unei mătuși care a murit fără să lase testament, — ei bine, nimic din toate astea nu m-au obosit ca nebunia ta de la care trebuie neapărat să te abat. Tu ești prea surmenat.

Erwin suridea valurilor:

— Cred că ai dreptate. Sînt foarte obosit. Și tocmai de aceea mă cuprînde nostalgia... Să te afunzi într-un fotoliu confortabil și o voce îmbietoare să-ți povestească ce este viața, cu care apoi, datorită acelei voci îndrăgite, să te împaci și să o iubești, așa cum e ea, — de la întîmplări mărunte, pînă la cele mai însemnate evenimente.

Doctorul Henke, nerăbdător, săltă capul și căută privirea prietenului său. El nu avea deloc simțul poeziei; dar îi trecu totuși prin minte că ochii aceștia, cu adîncimi schimbătoare, săgetați pe neașteptate de străluciri misterioase, aveau ceva din tălăzuirea mării. Zîmbi ironic și mormăi:

— Spune-mi, te rog, cum ți-a venit ideea asta?

Erwin își trecu alene mîna prin părul blond cu reflexe cenușii:

— Nimic mai simplu. Cînd îți tîrîi pașii prin nisip, plimbîndu-te alene prin spatele cabinelor, nu poți să vezi oamenii care sînt înăuntru, dar îi auzi strigînd, flecărînd, rîzînd... și atunci îți spui: „ăștia trebuie să fie așa... sau așa...” Îți dai seama că unuia ti place viața, că altul are o supărare, sau că suferă, și vocea lui plînge chiar atunci cînd ride...

Doctorul sări în picioare:

— Și, atunci tu, prietenul meu, te apleci înainte, te uiți și te strîmbi curios, văzînd că oamenii sînt atît de diferiți față de vocile lor.

Erwin dădu din cap:

— Dar eu nu caut oamenii. Vocea este cea pe care o caut.

Făcu apoi cîțiva pași spre doctor și-l trase mai aproape de mal. Era ora cînd marea își dezvăluia tainele și-și risipea în neștire nuanță după nuanță. Soarele avea să dispară. Un ultim val aurii licărea deasupra apei limpezi, în timp ce la orizont, pe o fișie de un albastru imaculat, un mare vapor alb luneca spre Rugen, și valuri argintii se îmbulzeau în urma lui ca un stol de berze.

— Vaporul de Rugen; s-a și făcut deci ora șase, mormăi doctorul ca de obicei.

— Așa e. Ne-am obișnuit să-l vedem în fiecare zi cum trece. Și nu ne mai face nici o impresie. Îmi închipui însă o voce plăcută care izbucnește: „Vaporul de Rugen” sau „Vaporul alb” sau chiar „Nava de argint!” Aș asculta acea voce ca sunetul plăcut al unui clopot, apoi aș căuta în depărtări vaporul de Rugen, și l-aș vedea așa cum l-ar fi văzut vocea; și bineînțeles i-aș simți împreună cu ea albul lui de lebădă.

Doctorul Henke ridică din umeri în semn de energetică dezaprobare și bombăni ceva. Apoi o porniră la plimbare, traversînd pădurea fîșnitoare de fagi ale cărei ferigi erau mai înalte decît ei.

În zilele următoare doctorul nu-și mai găsi liniștea. Sta în pădure, întins pe spate, — așa îi plăcea lui să stea — și îi venea mereu în minte Erwin; obsesia aceasta îi strica vacanța. Încearca s-o alunge, petrecea după-amieze întregi în lume, pe terasa Cazinoului, vrînd să-și dea iluzia că venea acolo să citească ziarele. Într-o zi chiar se întîmplă să se lase absorbit de lectura unui articol de fond. Atunci trecu pe acolo Erwin. Își dădu seama că e el, doar cînd acesta se află foarte aproape. Tocmai vroia să-i spună ceva, cînd Erwin i-o luă înainte și îi spuse grăbit: „Vino”. Doctorul nu se opuse și fără un cuvînt o porniră pe alea care ducea la plajă. Traversară duna albă. Henke își studia prietenul cu atenție. Cu ochii dilatați, cu privirile averse și buzele ușor întredeschise ca ale unui copil atent, Erwin mergea repede, în ciuda faptului că picioarele i se afundau în nisip. Pe duna arsă de soare oamenii dormeau sau stăteau liniștiți de vorbă. Contrastul între leneveala lor și graba febrilă a prietenului său putea să dea de gîndit. Deodată,

Erwin se opri și strângându-i puternic încheietura minii îl obligă și pe doctor să se oprească. Erau în spatele unui cort. Henke auzi atunci vocea unei femei mai în vîrstă care i se păru cunoscută; apoi vocea limpede a unei fete tinere. Atunci Henke fu cel care îl trase după el pe Erwin care tremura din tot corpul.

Persoana în vîrstă era într-adevăr doamna general Wemer, vecina de masă a doctorului. Aceasta îi întinse cordial mîna, și Henke văzu lingă ea o fată tinărară necunoscută, în al cărei păr bogat, închis la culoare, se reflectau razele soarelui în asfințit. Doamna general îi întinse mîna și lui Erwin, apoi, întorcîndu-se, spuse cu blîndețe:

— Hedwige.

Fata se ridică fără să deschidă ochii.

— Nepoata mea.

Erwin se înclină ca în fața unei regine. Doamna general îi șopti la ureche:

— E oarbă.

Erwin tresări. Doctorul începu să vorbească despre tenis și despre o excursie la Stubbenkammer. După un timp, doamna general spuse:

— Mie îmi sînt interzise băile, dar îi priesc grozav nepoatei mele.

Oarba aprobă din cap:

— E minunat, nu-i așa? — și vocea ei era ca un cîntec.

Erwin se gîndea: „Cît de tristă e vocea ei“.

Doctorul vorbea tot timpul. Doamna ge-

neral rîdea împreună cu el. Hedwige tăcea. Erwin îi spuse încet doctorului:

— Dacă măcar ar putea să vadă într-o zi cît e de frumoasă.

Doctorul ridică din umeri. Doamna general nu auzise, arăta cu mîna spre mare. În depărtare, pe o flîșie de un verde închis, marele vapor alb luneca spre Rugen.

Doctorul își privi ceasul: vaporul de Rugen, s-a și făcut ora șase.

Doamna general visa cu vocea ei bătrînă și obosită: „Ce frumos e luminat!“ Doctorul căsca.

Erwin urmărea vaporul cu privirile. Aștepta.

Dar tinăra fată tăcea: ea nu vedea. Doamna general atrase atenția că se lăsa răcoare. Doamnele salutară. Erwin se înclină adînc și, după plecarea lor, cei doi bărbați rămaseră tăcuți o clipă. Apoi doctorul își frecă minile:

— Într-adevăr, se răcorește.

Dar Erwin tot mai privea marea ale cărei întinderi erau acum cenușii și spuse cu o voce tristă, adresîndu-se mai degrabă lui decît doctorului:

— Și ea vede, dar vede vapoarele altfel, pe o altfel de mare. Privirile ei se adîncesc într-o altă lume. De acolo îi vine această voce.

În românește de
NELI ARSENEȘCU-COSTINESCU

NICOLAE IORGA

— autorul necunoscut al unei antologii de poezie franceză —

Marguerite de Valois enfant,
d'après un portrait de Clouet (1552).

Cl. Marot.

XVIe SIECLE.

Marg^{te} d'Angoulême, gracieuse et de délicatesse (1492-1549).
SUR LA MALADIE DU ROI DE FRANCE

Marguerite d'Angoulême ou Marguerite de Navarre, nièce de Louis XII et sœur de François Ier, fut une des femmes les plus éminentes de son temps. Elle épousa en secondes nocces Henri d'Albret, dont elle eut une fille, Jeanne, mère de Henri IV. A douze ans, c'était un petit prodige; elle cultivait la poésie, la philosophie et encourageait les lettres. Ses poésies sont pleines de

Diane de Poitiers, vers 1565.

170. — Adieu, plaisant pays de France.

Je regarde de tous costez
Pour voir s'il arrive personne (1),
Priant sans cesse, n'en doutez,
Dieu, que santé à mon Roy donne;
Quand nul ne voy, l'œil j'abandonne
À pleurer; puis sur le papier
Un peu de ma douleur j'ordonne;
Voilà mon douloureux mestier.
O qu'il sera le bienvenu
Celuy qui, frappant à ma porte,
Dira: le Roy est revenu
En sa santé tres bonne et forte.
Alors sa sœur, plus mal que morte,
Courra baiser le Messager
Qui telles nouvelles apporte
Que son frere est hors de danger.
Avancez vous, homme et chevaux,
Assurez moi, je vous supplie,
Que nostre Roy, pour ses grans maux
A receu santé accomplie;
Lors seray de joye remplie.
Las, Seigneur Dieu, esveillez vous,
Et vostre oeil sa douceur despie
Savant vostre Christ (2) et nous tous,
Savez, Seigneur, royaume et Roy,
Et ceux qui vivent en sa vie!

Marie Stuart.

Adieu, plaisant pays de France,
O ma patrie
La plus chérie,
Qui as nourri ma jeune enfance!
Adieu, France, adieu mes beaux jours;
La nef (1) qui disjoint nos amours
N'a cy de moi que la moitié:
Une part te reste, elle est tienne;
Je la fie à ton amitié
Pour que de l'autre il te souviene.

MARIE STUART.

Cet adieu à la France est en ne peut plus gracieux et touchant; le vieux langage lui prête encore du charme. Nous savons gré à Marie Stuart d'aimer autant notre patrie. En la quittant, elle lui laisse la moitié de son cœur.

Une part te reste, elle est tienne.

Nous acceptons cette part et, en retour, nous conservons à l'infortunée reine d'Ecosse, qui fut un instant notre reine, un souvenir affectueux, ému et reconnaissant.

Le vaisseau qui doit l'emmener.

Extrase din Iorga
Revue française
(poésie)

În fixarea locului pe care Nicolae Iorga îl ocupă în istoria literaturii române ca scriitor și istoric literar sînt notabile recente discuții din presa noastră literară. Urmărind însă o idee formulată anterior și de alți cercetători, îndeosebi istorici, vom căuta să arătăm, în mare, contactul lui Iorga cu literatura universală și, pe baza unor documente inedite, atenția acordată de marele istoric poeziei franceze.

De curînd am cercetat un album de cca. 100 pagini (caiet), capsat și lipit personal de N. Iorga, cu indicația autografă: *Extrase privitoare la istoria Franței (poesia)*¹. Paginile de care vorbim dezvăluiesc mai mult modul său de a se documenta; de bună seamă că istoricul întocmise asemenea albume documentare și pentru alte sectoare literare (proză, teatru etc.) și probabil și pentru alte literaturi. S-ar putea totuși ca lucrarea să fie numai un început de documentare, abandonat și datînd dintr-o perioadă juvenilă, completat însă mai tirziu cu extrase din reviste apărute între 1909—1911 (Istoricul avea atunci 38—40 de ani, născut în 1871).

Albumul conține extrase de poezie franceză din cărți, reviste, ziare, însoțite de fotografii diverse, de portretul autorului, de sumare date biografice, uneori cu adnotări autografe. Ca aspect general lucrarea pare mai mult macheta unei cărți, dar după titlu poate fi luată fără greșală, ca un material documentar personal. În fond avem de-a face cu o antologie a poeziei franceze în care se urmărește, cronologic (cu aproximație) și pe specii, o prezentare exhaustivă. Din studierea volumului s-ar putea ajunge și la concluzia că autorul a urmărit și o tematică istorică. Cert este, o spune chiar autograful copertei, istoricul a folosit aceste extrase ca material auxiliar pentru o istorie a Franței. Chiar în această formă brută, nesistematizat suficient, materialul dovedește bogata informație a istoricului și mai ales subliniază că N. Iorga se documenta cu mîgală și uneori prin divertismente decorative, ca în cazul de față, lipind cu grijă poze și texte într-o pitorească și paradoxală dezordine. Prin bogatul mate-

rial de stampe și fotografii, prin selecționarea poeziilor, prin expeditiva documentare bibliografică, această operă inedită a lui Iorga oferă un mic colț al imensului său șantier permanent.

Înclinăm să credem că modalitatea de a lipi extrase din ziare și reviste, de a face machetă de volume din asemenea materiale e apanajul tinereții. S-ar putea să fie o lucrare de liceu, istoricul documentîndu-se pasionat, întirziind chiar cu voluptate pe pagini de cărți, manuscrise etc. Mai tirziu a folosit extrasele de atunci, completîndu-le nu cu extrase decupate ci chiar cu pagini și coli întregi din reviste datate cert.

S-ar putea să ne înșelăm și să avem de-a face cu o operă de maturitate dar din lipsă de timp autorul antologiei a recurs la metoda cea mai simplă sacrificînd parțial anumite dublete (sau chiar unicate); desigur, fiind vorba de un sacrificiu provizoriu, pentru că textul antologiei era el însuși o carte documentară.

În albumul amintit, fără să se respecte o ordine cronologică strictă, sînt prezentați la început poeții ca Pierre Ronsard, Antoine de Baif, Théodore de Bèze, Du Bartas, Jean Bertant, Jean Racine, Pierre Corneille, Malherbe, Jean de Rotrou, Le Franc de Pompignau, Voltaire, André Chénier, Casimir Delavigne, Marie-Joseph Chenier etc. Dintre poeții mai puțin cunoscuți azi apar: Maucherc, Victor de Palrade, Auguste Dorchain, François Fabie, Maurice Cheampel, Clovis Huhues, Paul Déroulede, L'Abbé Débile, Armand Silvestre, J.B. Gresset, Olivier de Magny, L. Ratisbonne, Th. Botrel etc. Dintre moderni: Samain, Jules Laforgue, Paul Verlaine, Stéphane Mallarmé, Rimbaud etc.

Nicolae Iorga a tradus copios din poeții francezi, amintim cîțiva: Baudelaire, Paul Delair, Jean-Marc Bernard, Maurice Magre, Marie Bizet, G. Dumon etc. În multe din traduceri a urmărit și subiecte legate de istoria patriei noastre. Astfel traduce poezia lui G. Dumon care a participat la lupte în România în 1917: „Generalului Grigorescu și românilor“, sau versurile altui combatant din primul război: „Din tranșee“ de Jean-Marc Bernard; în unele poezii, precum „Bucureștii în lanțuri“ de Séptime Gorceix, sînt prezentate direct realități din România. Printre traduceri sale figurează și versuri ale soldaților francezi din primul război mondial.

Iorga luptă pentru o literatură de cultură în primul rînd, de aceea nu a putut recepta noutatea, revoluția în domeniul estetic. Istoricul concepea înnoirea sub forma unei evoluții. Chiar atunci cînd recomandă traduceri din literatura universală se menține la acest punct de vedere: „...cît

¹ Albumul se găsește în colecția noastră; cîteva facsimile din paginile rezervate liricii moderne pot fi urmărite în Secolul XX, nr. 1/1965.

Stéphane Mallarmé

APPARITION

Verlaine jeune et son ami Arthur Rimbaud

Les trois poètes les plus importants, les trois poètes essentiels après Baudelaire, ce sont, chacun à sa façon, des disciples, des épigones de Baudelaire : Rimbaud pour la forme du vers, Mallarmé pour la conception de ce qu'on a appelé depuis lors la poésie pure, Verlaine pour l'inspiration humaine, au contraire, l'exemple donné de traduire sa vie en poésie (1).

Chez Rimbaud, nous ne trouvons pas presque pas de vers d'amour. L'amour était un sentiment anormal pour ce révolté, il est comme au delà de l'amour et, d'ailleurs, au delà de la vie. Pourtant, un de ses premiers poèmes — écrit, miracle ! à seize ans — nous offre une fin adorable où s'avoue l'amour de l'amour en

La lune s'attristait. Des séraphins en pleurs
Rêvant, l'archet aux doigts, dans le calme des
Vaporeuses, tiraient de mourantes violettes (fleurs
De blancs sanglots glissant sur l'azur des corol-
lées) — c'était le jour béni de ton premier baiser. [123.
Ma songerie aimant à me martyriser
Qu'enivrait savamment du parfum de tristesse
Que même sans regret et sans déboire laïese
La cueillaison d'un Rêve au cœur qui l'a cueilli.
J'errais donc, l'œil rivé sur le pavé vieilli,
Quand avec du soleil aux cheveux, dans la rue
Et dans le soir, tu m'es en riant apparue,
Et j'ai cru voir la fée au chapeau de clarté
Qui jadis sur mes beaux commeils d'enfant gâté
Passait, laissant toujours de ses mains mal ter-
mees Neiger de blancs bouquets d'étoiles parfumées.

Stéphane Mallarmé

COLLOQUE SENTIMENTAL

mai multe traduceri din această literatură engleză ne-ar putea înnoi sub atâtea raporturi¹⁾

Influența poeziei apusene l-a preocupat și a dezbătut-o în mai multe articole. În esența lor aceste comentarii, făcute în perspectiva istoriei, constată o criză a literaturii apusene, în special o criză a ideii de artă. Poeții aleargă după noutate cu orice preț: „În literatura Apusului și, din ea, în literatura franceză pe care o cunoaștem încă aproape exclusiv, stăpinesc astăzi în legătură cu cerințele unui public obosit, pe care ceea ce e normal și să-

nătos nu-l mai satisfac, anumite curente¹⁾ Vorbind de *saturare intelectuală* în poezia franceză fixează două elemente noi, contradictorii:

1. Rafinarea tehnicii poetice și rime noi, scînteietoare și ciudate.

2. Un amestec brut de lexic luat direct din dicționare universale și enciclopedii tehnice.

În căutarea unui stil nou, cu aplicații la poezia franceză contemporană, detestă „erotismul bolnav al poezilor condamnați pentru delict sexual, toată desfrînarea zbuciumată a unei retorici romantice, toate convulsiunile de ritm și salturile mortale de rimă, toate

¹⁾ Neamul Românesc literar IV, 3, 29 ianuarie 1912, pag. 48 (recenzie la o traducere din Edgar Poe).

¹⁾ Neamul Românesc V, 5, 12 februarie 1912, pag. 65 — 67

De toutes ses Comédies, une seule, la *Peinte par amour*, a eu quelques succès. De 99 fables il en est six qui supportent la lecture. Les autres sont des narrations plaisantes et merveilleuses mais écœurées.

reveriile imaginative ale mincătorilor de opium..."

Și totuși, fără receptivitatea pe care ar reclama-o cultura sa impresionantă, ținând și fulgerînd împotriva *Simbolismului*, care nu e nici modă nici curent, îl gustă pe Baudelaire, căutînd chiar să-l explice: „Și asigur pe oricine că, dacă numai astăzi se traduce proza lui Baudelaire în ediții de amator, versurile aceluiași care nu au în ele nimic, dar absolut nimic *simbolist*, ci oglindesc numai firea tulburată a unui mare suflet bolnav, se ceteau prin școlile noastre înalte pe vremea cînd cumpăram însumi volumul de *Fleurs du mal*, de care nu m-am despărțit nici pînă acum..."¹⁾ Este o viziune patografică a operei lui Baudelaire pe care Iorga o aplică parțial și lui Eminescu.

Influența franceză în literatura română îl interesează ca problemă generală de filozofie a istoriei. Combătînd „teoriile literare ale unui nou profesor de universitate, G. Ibrăileanu“, îl corectează în sensul că influența franceză n-a fost o consecință a scriitorilor pașoptiști care au venit din Franța cu acest import estetic ci era mult mai veche la noi, numai că în 1848 „devenise general europeană“²⁾

Vorbînd despre *înfrățirea prin literatură*³⁾ se referă în special la influența poeziei franceze: „Noi ne-am inspirat din apusul romantic, mai ales francez. Alecsandri e mult mai puțin român decît se crede. Versurile lui vrăjesc înaintea noastră salonul de la 1840, cu luminările de spermantetă în policandre, cu pianul deschis la *Cloches du monastère* și *Prière d'une vierge*, cu femeile în rochii încinse sub sîn, lăsînd să le rătăcească degetele pe o harpă. O, dacă ar fi intrat acolo Eminescu, s-ar fi stins luminările clipocitoare și ar fi plesnit la vuetul unei sălbaticе și grandioase inspirații coardele harpei aurite..."

Să nu recunoaștem, azi după o jumătate de secol, justetea acestei caracterizări? Și dincolo de justetea suplețea cu care uneori „istoricul“ trata temele literare.

Interesul lui Iorga pentru poezia Franței și pentru literatura franceză îl dovedesc mai ales studiile de istorie tipărite și conferințele de la Sorbona. Unul din colegii săi de la Sorbona, referindu-se la acest interes și la activitatea sa polivalentă, mărturisea cu ocazia unor lecții ale istoricului la Universitatea din Paris: „Iorga nu se poate nici defini într-o specialitate, nici mărgini la o epocă sau la o țară. El este o forță a naturii“.

EMIL MANU

¹⁾ Ibidem V, 35 — 36, 16 sept. 1912, pag. 546

²⁾ E o critică a „Spirituului critic în cultura română“, Ibidem, I, 3, 1 martie 1909, pag. 251—252.

³⁾ Ibidem, serie nouă I, 78, 17 ian. 1926, pag. 2—3

DIN SONETELE PATRIEI

Leagănul sacru

*Tu, leagăn sacru al copilăriei
Deasupra căreia se mai apleacă
Albastrul răspîndind lumină gliei
Și peste fața morților săracă,
Cine n-ar vrea mormîntul lui să fie
Strălucitor asemenea unui far
Cu-o piatră însemnat în veșnicie
Și luminînd al patriei hotar,
Cînd cea mai mare jertfă-i flacăra
Ce arde-n singele vărsat în luptă
Iar cea mai sfință țară-i patria
Din inima adîncurilor ruptă,
Cînd cea mai pură floare-i dragostea
În care-ncape jalea cea mai multă.*

Amurg apus

*O, iarba străjuiește un cimitir uitat,
Iar spicele ei albe în ceruri se răsfrîng
De parcă ar fi noapte și-nstelat
Și stelele cu boabă de aur mare plîng.
Dar nu e nici o noapte și nici chiar stele nu-s,
Doar firele par raze sublime de lumină
Care se scurg într-una într-un amurg apus
Precum dintr-o amiază cu sulii de-aur plină.
A fost cîndva pe cîmpu-acesta-o luptă
Cu zăngănit de arme și scrișit de care.
O tinăra armată a fost supțică
Ca hrană, de-ale patriei hotare.
Ziua de azi întreagă se înfruptă
Din a istoriei mare chemare.*

Plopii albaștri

*Acum, cînd prind din nou să se discearnă
În visul meu albaștri-n șiruri plopii,
Înaintînd pe drumul alb de iarnă,
Prin gîndul meu trec pajere și dropii.
Dar în auz îmi sună cîntezoii
Și ciripesc, ca țigle sparte, vrăbii.
Dac-aș mai fi țaran aș prinde boii
La gitul celei mai străvechi corăbii
Și-aș naviga-n oceanul înghețat
Să ar zăpezile, ca pe pămînt,
Și vînturile ce mi-au degerat
Străbunii — care astăzi nu mai sînt —
Pe cînd ieșeau cu plugul la arat
Și le-nghetea suflarea de ploaie și de vînt.*

MATEI GAVRIL

CEFALÚ

Sicilia are forma unei corăbioare pe care Italia cu virful cizmei sale elegante o împinge către largul Mediteranei. Dacă pornești de-a lungul țărmului nordic al insulei, de la Palermo spre Messina, drumul trece la un moment dat printr-o mică localitate cu nume ciudat: Cefalú. Am ținut să mă opresc aici nu pentru că azurul cerului ar fi mai diafan, nu pentru că albastrul mării ar fi mai adânc, sau verdele livezilor de portocali mai proaspăt, ci pentru că citisem că în acel loc anume, cu 800 de ani în urmă, regele normand Roger al II-lea, scăpat ca prin minune dintr-o năpraznică furtună, înălțase unul dintre cele mai frumoase lăcașuri de închinăciune ale creștinătății.

În după-amiaza aceea de septembrie, în timp ce mă apropiam de Cefalú, o piclă ușoară venită din larg ștergea acetururile orașului topindu-l într-un strat fumuriu deasupra căruia părea că plutește, asemeni regelui Roger, impunătoarea catedrală construită de dînsul, care și ea avusese de înfruntat de-a lungul vremii atîtea furtuni.

Călătorul se poate întreba ce va fi căutat acolo, sub soarele sudului, un rege venit tocmai de pe coastele septentrionale ale Franciei? Povestea e simplă. În 964 — cu doi ani înaintea debarcării pe țărmul Angliei a normandului Wilhelm Cuceritorul, un alt cavalier, la fel de brav și de aventuros — Roger de Hauteville — plecat și el tot din Normandia, descinde cu 60 de tovarăși prin părțile Calabriei, trece strîmtoarea Messina și se proclamă stăpînul Siciliei, smulgînd-o prin foc și sabie emirilor arabi. Fiul său Roger al II-lea își va extinde puterea asupra Italiei de miază-zi, luîndu-și în 1130 titlul de Rex Siciliae et Italiae. Se pare că acest „Rege al Siciliei și Italiei”, foarte iubit pentru toleranța sa religioasă (într-o vreme în care misticismul creștin declanșă în restul Europei iureșul singeros al primelor cruciade) și foarte respectat pentru știința sa — cunoștea astronomia și vorbea curent, pe lîngă graiul părintesc, greaca și araba... —, acest Roger al II-lea era și iubitor de frumos. Iatacul său păstrat intact în palatul regal din Palermo încîntă și azi prin gustul său fără greș. Întîlnim acolo acea fericită îmbinare între nobila sobrietate a nordului, exuberanța rafinată a sudului și fastul bizantin care și-a pus pecetea pe tot ce au construit regii normanzi în acel veac de prosperitate armonică în care au guvernat Sicilia. Dar ctitoriile cele mai însemnate sînt cele ale lui Roger al II-lea — il re Rugiero, cum îl numesc sicilienii — căruia capitala Palermo îi datorează ce are ea mai glorios în artă. Și să nu uităm mănăstirea vecină de la Monreale și bineînțeles catedrala din Cefalú.

În timp ce urcam spre fațada-i majestuoasă, cu arcade sprijinite pe coloane înalte și subțiri, încadrată de două turnuri severe și totuși prietenoase, în timp ce călcăm pe pavajul de smalt policrom și priveam vrăjită la mozaicul de aur al absidei... mă gîndeam cu emoție la Bălcescu. În tristul său exil pașii îl vor fi purtat de bună seamă și pe acolo și nu ne este greu să ghicim ce gînduri se vor fi îmbulzit sub fruntea înaltă și generoasă a marelui nostru revoluționar, ce duioșie îi va fi umezit ochii recunoscînd în galeria naivă a personajelor din iconografia bizantină aceiași sfinți cu urningi emaciate, aceiași apostoli bîrboși, care împodobesc și mănăstirile noastre. O clipă se va fi gîndit poate la Voroneț, la Moldovița... Dar ieșind afară a văzut palmierii, și măslinii, și, în fund, peste acoperișuri, Marea Tireniană, și și-a adus aminte cît de departe era de țară.

Am pornit pe străduțele înguste și întortoçiate a căror arhitectură păstrează încă tenta arabă, și, fără să-mi dau prea bine seama cum, m-am pomenit urcînd pe coasta muntelui care răsare în marginea orașului ca o imensă cocoasă cenușie... În jurul meu nu era decît soare, stînci și uscăciune. Încă puțin și iată-mă în fața lepezilor înălțate sau prăvălite într-o înfricoșătoare neorinduială, rămășițele unei construcții megalitice din alte vremi, în jurul cărora vîntul fierbinte — sirocco — se ncolăcea cu un șuierat subțire, de șarpe. De la catedrala regelui Roger și pînă aici străbătusem în mai puțin de o oră un lung drum, invers în istorie, căci mă aflam la intrarea templului Dianei, înălțat în secolul IX înaintea erei noastre de ocupanții — pe atunci grecii — ai insulei. Aici veneau să aducă prinos zeitei fecioare, patroana vînturilor, străvechii locuitori ai Trinacriei (cum i se mai spunea Siciliei în vechime), aici veneau să o împlore ca să-i ajute în lupta cu jivinele păduri... Cu ce fel de pîrghii, cu ce scripeți vor fi fost înălțate pietrele acestea ciclopice, dure și netede, în granitul cărora mileniile n-au lăsat nici o zgîrțitură? Cine, cu ce mîini pricepute și harnice le-a potrivit astfel încît nici măcar cutremurele care zguduie din cînd în cînd pămîntul acesta vulcanic nu le-au dărimat cu totul? Cine altul decît homo faber, muncitorul constructor și artizan a cărui trudă și inteligență a lăsat și continuă să lase pe planeta noastră atîtea urme nepieritoare.

ANDA BOLDUR

Recunosc pajiștea cu lozii albastre
unde se terminau greierii sub curcubeu
cu auzul prin ovăzul cu ariste de aur
mai frumoase decît noaptea din cîntec.
Pe pămîntul scaldat de apa Moldovei
mă întîmpinau nechezînd caii popii
și ieșeau la păscut vacile nostalgiilor
cu ugere pline printre vecernii.

Seara aruncam cu pălăria în stele
pînă se încurcau liliicii în părul dracilor
sau mă tăvăleam pe troscolul bătăturii
de făceam să se învîrtă pămîntul.
Ce plăcut se legănau serile-n scrînciob
pînă ce ajungea spaima între răscruci
cînd deasupra fîntînii cu libelule
îmi atrînam opincile de nojîțele lunii.

După ce ne jucam de-a mama cu tata
nerușinați ne întorceam de la răchiți
și dădeam drumul vrăbiilor vrăjite
să nu ne scuipe pisicile-n ochi.
Noaptea acopeream oglinzile la priveghi
să nu vadă bocetul nici o lacrimă
și trăgeam cu o sfoară de mîna mortului
să sperie risul umbrele morții.

Răsăritul începea după dealul cu melci
crepuscul fantastic la marginea lumii
și după ce se împlinea petrecuta minune
cobora tămăduirea din farmecul verde.
Știu că umblam pe coline cu soarele-n sîn
și îmbătrînise cîinele lîngă zaplaz
înainte de a se întoarce fata din înger
înmormîntată la capăt de pămînt neuitat.

ION SOFIA MANOLESCU

Se-ntoarce timpul fulgerîndu-și scutul
ca să-și privească-n urmă începutul
că prăbușit prin lungă lui poveste
de sine sufletul își amintește
pe cînd era un prinț rătăcitor
pe tronul lui ceresc de adevăr
prin sfintele împărății de dor.
Ne-ndeamnă să-L chemăm în gînd
să stăm cu EL pe rînd din cînd în cînd
rugîndu-I marmura cu umbrele curate
și dogoriți de marea Lui singurătate
să ni Se-arate din eternitate...

Copii timizi de vorbe, de cuvînt,
lovim mereu o poartă de pămînt,
la focuri mici noi pîlptim tîria —
dîncolo arde falnic veșnicia.
Vecin cu noi ne e străin dar frate
Prinț pe vecii întregi și Prinț pe moarte
Îl locuim și ne lăsăm purtați
prin turmele de aștri-nsingurați...

De cînd privim la rana Lui din scut
rămîne, Doamne, timpul nedurut
rămînem noi vîsîndu-ne-n statui
nemaiputînd ieși din steaua Lui,
rămîne umbra noastră suptă-n ceață
întrînd în piramidele-I de gheață.

De-acum zăpada nu mai are rost —
noi mirosim a păsări care-au fost...

GHEORGHE ISTRATE

semnul din pont

Simonei

Nu vreau să-mi dea ocol durerea
și fum să închidă, în cerc blestemat
Doar spinul aspru, ascuns în tăcerea
De cîntec — sfînt înviat.

Și fierul pur,
Egal, să-l măsoare
Privirea unită în golul rămas;
Să crească, acolo ferită de soare
Floarea, izbavă a spinului ars.

Semnul din Pont întors în mine
Martor să fie de ne-ncovoieri —
Călărețul de aer, albăstrimile line
Să-mi poarte trezirea spre mîndre vegheri.

GEORGE VIRGIL STOENESCU

simion metafrastul scriind

încă un cuvînt ierbos încă o pildă
ca scrisă cu acul
pe marginea ochiului

o frunte decolorată sub
părul albastru de negru al mării
e Constantinopolul

nimeni nu mă contrazice păcat
ar trece timpul mai repede
prin sălile de așteptare ale creierului

vasilevsul doarme garda Vasilevsului
nu doarme niciodată luna
e un trup acoperit în grabă
cu pătura unui cal favorit

dinspre valuri vine un miros de conjurație
mie ce-mi pasă eu sînt dozograf
viețile tuturor îmi încap în palme ca albinele
tăcerea e un crin în răsunsetul urechii

DAN MUTAȘCU

ierburi bezmetice

Înfloresc stînzienile.
Caii aleargă buimaci
Prin aburii frunzei de nuc.
Ce tăcută e noaptea. Și eu
Parcă aud fete rostind
Descîntece-n zările vîntului,
Parcă aud clorofila
Năucită de corul femeilor,
Și tulpine de plante arzînd
Peste ape.

Caii aleargă prin aburii frunzei
De nuc, parcă-ar fi
Bărbații chemați de lumina
Descîntecului, umblînd printre
Bezmetice ierburi, să-și caute
Chipul de fum, oglindit
În apele lunii, plutind
Prin lumina descîntecului...

GEORGE BOITOR

pastel

Stau în livadă și aud căzînd
Din ramuri fructe cu arome fine,
Și parcă vin, aliniat-e-n rînd,
Atletice armate către mine.

Și-mi pare că sînt măr aprins sub ram,
Mă clatină un vînt ca pe o zare.
Cînd degetele morții bat în geam,
Sămînța în hambar adînc tresare.

Cad boabele din spice pe-nserat
Și mă cutremur ca un iaz sub lună;
Se-nclină cimitirul într-un sat
Și-n dunga frunzei goarne trist răsună.

Abia s-a rumenit mireasma-n flori
Și aerul sub păsări de zăpadă —
Și-n carnea rece-a merelor ard sori
Ca frunțile ideilor sub spadă.

ION LOTREANU

artă poetică

Cine cunoaște știința de a construi corăbii
singur el este acela care va spune:
 nu știu gloria cui sînt
 nu știu neînțelegerea cui
singur el știe că în glasul care se aude în zori
se va naște o pasăre
 un înțeles al grădinii
 o vecinătate a înțelepciunii.

ION COCORA

setea străbunilor

Bolnav de sete, mă oprii în loc,
văzui pe stînci un șipot ca de foc;
ardea învolburat, cu ape roșii —
stau însetați, la gura lui, strămoșii.

Sub mine, jos, îmi năluceau fîntîni,
mă aplecai să iau răcoarea-n mîini,
dar șipotul de sus pieri în fumă
și am băut dogoarea lui postumă.

Crăpate buze de demult mă dor,
mai port și azi în singe setea lor —
fîntîni, fîntîni, memoria vă sapă,
dați celor duși tainul meu de apă!

EUGEN FRUNZĂ

UN GENTLEMAN LA MOȘI

— text inedit —

Darling! Nu-ți mai scriu cum am ajuns la București și felul cum am fost jefuit la vamă sub pretextul — de altfel întrebuintat și la noi în Anglia — al ocrotirii industriei naționale. Mi s-a luat tutunul din lulea, cămășile de mătase, ciorapii noi și cutia cea mare de rahat cu care voiam să-i tratez pe membrii Consiliului Băncii Comerciale Române. N-am rămas decît cu hainele de pe mine, inelul de nuntă de care nu m-aș fi despărțit decît odată cu viața și cutia de chibrituri, care mi-a fost lăsată ținîndu-se seama de înprejurarea că era pe trei sferturi consumată. Darling, să nu mă faci — cum ai obiceiul — „pițigoi“ și să-mi spui că m-am lăsat tras pe sfoară de niște orientali.

Vreau să-ți povestesc altele mult mai caracteristice.

Președintele Băncii Comerciale Române, fost de cîteva ori ministru, e cu toate acestea un ins spiritual și — ceea ce mă făcu să-l admir îndeosebi — a lăsat totul pe seama avocaților, asigurîndu-mă că, dacă plouă la timp, la cinci sute de milioane capital vom avea sigur la anul, la noua recoltă, un beneficiu de trei miliarde jumătate.

Și în timp ce avocații îndeplineau formalitățile juridice, fiscale, fui prezentat membrilor Partidului Bacnotei Naționale, acționari ai Băncii Comerciale Române, și în șase automobile ale Preșidenției Consiliului ne transportăm la Moși.

Ca să te scutesc de o descripție mai lungă — știu că te îngrozește literatura poetică și n-o prețuiești decît pe cea de acțiune violentă —, îți voi spune că, în genere, Moșii din București sînt ceva în felul Praterului vienez, pe care l-am vizitat împreună acum douăzeci și opt de ani, în călătoria noastră de nuntă. Cu o singură deosebire: pe cînd Praterul e construit pentru eternitate, Moșii sînt construiți pentru un sezon. Și, precum știi, nimic nu dă freneziei plăcerilor un gust mai exaltat decît conștiința că sînt trecătoare. Totul e în lemn și pînă vopsită: columne, arcuri de triumf, teatre, amfiteatre, arene și restaurante, care, după ce ți-au procurat cele mai vii satisfacții, pier fără amărăciuni și fără a lăsa pe suflet cenușa părerilor de rău.

Mă uimără trei uriași din lemn, de înălțimea Turnului din Pisa: un bandit, un american (asta m-a înveselit foarte mult!) și un englez (asta m-a înveselit mai puțin) cărora, dacă dai cu maiul într-o capsă la picioarele lor, trebuie să le pocnească sigur cartușul tocmai sub bărbie. Trăseși și eu cu maiul. Cartușul se ridică pînă la ceasornicul cu lanț de la vesta uriașului și se întoarce înapoi întreg. Președintele Băncii Comerciale Române — aflai că făcea parte dintr-un trib românesc caracterizat prin douăzeci și patru de măsele — ridică maiul numai cu un braț și izbi atît de puternic că, zornăind, cartușul zvîcni pînă sus și pocni violent, iradiînd mii de scînteii. Mă încredințai și în acest fel că ne-am pus banii într-o mînă solidă.

„Nuntă în cinci minute, plus zece lei inelul mirelui și al miresei“ — există și asta, darling! Cunoști indignarea de care sînt cuprins în fața necuviințelor pe care Natura uneori, spre a ne încerca sensibilitatea, ni le scoate pe neașteptate înainte; ea ne rușinează uneori numai cu ajutorul a două coline cu sfîrc sau al unui șipot care curge sub un mal rotunjit, împodobit cu încrețiturile izmei și levănțicii aromitoare. Nu putui rezista ispitei de a cere lămuriri la intrarea în grotă de calcar, unde se vindeau biletele pentru căsătorii atît de urgente. Luai două bilete și vruî să intru, de mînă cu președintele Băncii, unul din noi urmînd să joace, la timpul potrivit, rolul miresei. Închipuie-ți! Furăm refuzați! Trebuia neapărat să intru cu un individ de sex bine stabilit și opus — și intrai în grotă de mînă cu o fată pe care o luă cineva din numerosul public și mi-o dăruî. Fata, care avea ochi verzi, rîse și, din gingășie, se împotrivi. Dar președintele Băncii îi șopti ceva repede pe românește, care în englezește s-ar putea traduce cu: „Nu fi proastă!“

Darling, îți dai seama ce înseamnă, la vîrsta mea, să mai treci o dată prin fiorii tinereții, presupunînd că legile sociale îți dau o fată care și ea consimte? Călătoria prin grotă fu cam răscuită. Ne pomenirăm deodată în întuneric. Dădurăm apoi într-un luminîș, unde ne aștepta un ofițer al stării civile și un aparat fotografic. Ni se puse, mie și fetei, cîte-o cunună pe cap, cîte-un inel în deget — pe care-l anexez prezentei — și furăm fotografiați, precum se poate vedea în cartonul alăturat: eu cu mutră de criminal eliberat după o muncă silnică de douăzeci de ani; fata, schimonosită ca după ucidere de prunci. Pe de altă parte a grotiei ieșirăm în Moși. Ne primiră aplauzele voioase ale întregului Consiliu de Administrație și furăm felicitați.

În grotă de la Moși te poți căsători de cîte ori vrei, fără să treci drept imoral. Societatea admite. Îți dai seama de valoarea psihologică a unui asemenea joc? Te poți căsători în glumă

cu fata care în serios te-ar refuza. Te poți căsători cu nevasta sau fiica mai mare a prietenului celui mai bun. Te poți căsători — ca să nu se supere și să nu plîngă — și cu cea mică. Te mai poți căsători o dată cu soția ta, care-ți devine, după douăzeci și opt de ani de căsnicie, logodnică și mireasă. Spune, darling, nu e admirabil? Și nu sînt Moșii din București o instituție fără pereche pe toată suprafața pămîntului, mai sublimă decît Niagara și chiar decît Vaticanul?

Să nu te superi dacă-ți voi spune că mi-a plăcut și o baracă numită „La distrugerea generală“. Jocul e copilăresc, dacă vrei, dar ce adînc omenesc, ce purificator! Douăzeci și cinci de oale și farfurii, atîrnate în baracă din tavan de cite-o sfoară, te invită să le spargi de la orice depărtare dorești, cu mingi de lemn. Pentru cinci lei ți se dau cinci bile. Cu douăzeci de lei ai douăzeci de bile. Să nu crezi că e prea ușor să spargi acele vase fragile! Aruncai cu putere, ochind, optsprezece bile, și nu spărsei nici o oală. Tot Consiliul rise de mine. Dar cu bila a nouăsprezecea nimerii oala cea mare, care sări în țîndări. Victorie! Niciodată în viața mea nu m-am simțit mai tare, mai sănătos, mai om, mai supraom, dominator pe destin și pe lumea întreagă, ca în clipa cînd oala ochită de mine plesni în mii de hîrburi! Vruî să mai cumpăr douăzeci de bile, dar președintele Băncii Comerciale mă trase deoparte și-mi șopti să nu depășim orarul. Cînd mă întorc la Londra, darling, doresc să spargem toate vasele de porțelan. Vom invita și cunoscuții. E o voluptate pe care-o poate simți cu adevărat, cred, și în toată plenitudinea numai un adevărat gentleman.

Și cînd te gîndești că acest elixir psihologic de transformare o omului în supraom, pentru care Occidentul își bate capul de cel puțin un mileniu, e la București la îndemîna oricui, a primului ministru, ca și a vartistului de la Președenția Consiliului, toți putînd sparge, cu suflul ridicat în două picioare, eroic, cite oale vor!

Găsiu sub formă barocă, deoarece la Moși nimic nu trebuie să pară serios, și filozofia non-violenței a lui Mahatma Gandhi, care vrea cu blîndețe să ne fure colonia din Asia, pe care cu atîtea sacrificii am șterpelit-o francezilor. Noul Gandhi se numește aci „Aristică benevolu“ și posedă o fabrică de portocale de cocă pe care le fierbe, sub ochii clienților, în ulei. Firma sa industrială a fost înregistrată la tribunal sub denumirea: „La gogoșa înfuriată“. „Aristică benevolu“ vinde gogoșile fără preț, benevol, cu un leu, cu doi, și se găsesc domni sau cucoane voioase care-i lasă și cite o sută de lei. Cei care n-au măcar un leu — sînt la București de aceștia, ca și la Londra — primesc, dacă-și exprimă dorința, o gogoșă gratuit. Ai să mă crezi că „Gogoșa înfuriată“ e în plină prosperitate și că principiul lui „Aristică benevolu“ m-a tulburat? Meditează și vei vedea că acest domn cu picioarele goale și cu pantalonii rupți în fund e posesorul unui sistem de gîndire care ar duce de-a dreptul la falimentul Băncii Angliei, la desființarea scontului, adică la destrămarea completă a Imperiului Britanic!

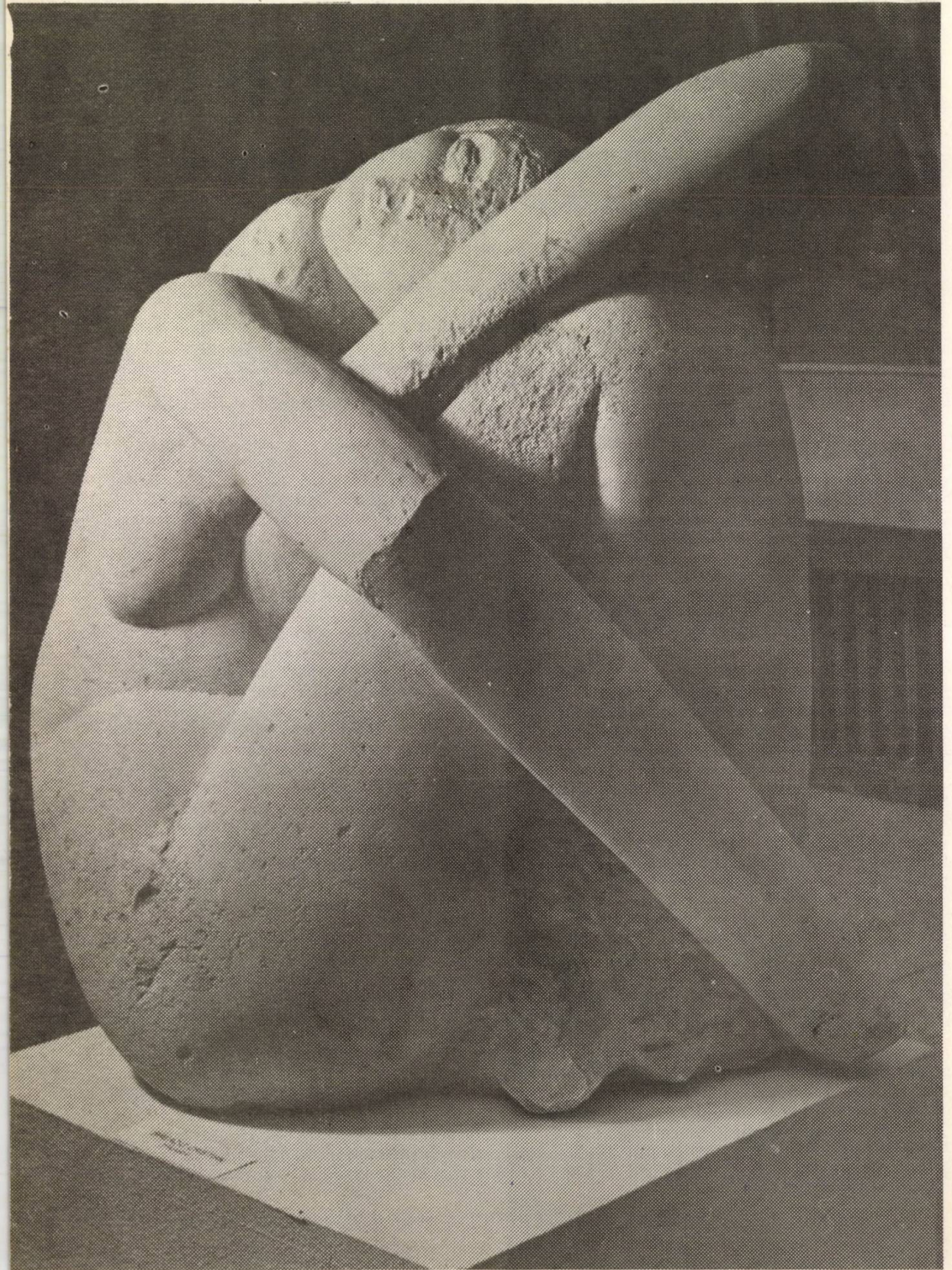
Mă izbise și mă supărase îndeosebi lipsa de organizare, anarhia sufletească a acestor valahi care, în toate domeniile muncii, îți fac impresia că se joacă și se amuză. Eram cît pe aci să mă încredințez că în România numai indivizii de origine cu totul străină sînt în stare să fie solemnii, supărați sau gravi. Felul detestabil în care-și cultivă ogoarele și neștiința lor de a preschimba un hectar în izvor de avuție sigură mă făcu să cred că sînt incapabili de o sinteză și de o ordine superioară. Pînă cînd intrai în Pavilionul industriei casnice țărănești, unde cumpărai pentru citeva lire sterline un covor zis — ca și măselele președintelui Băncii Comerciale — oltenesc. Vasul de Portland și inscripțiile noi din Egipt aduse la British Museum sînt, draga mea, puerilizăți pe lîngă sinteza în culori dintre geometria în spațiu și formele plantelor caracteristice în înfățișarea lor ornamentală, inclusiv formele șesului, dealului, zburătoarelor și muntelui românesc. Îmi amintesc că și în Franța am văzut citeva încercări picturale în acest sens. Dar ele alcătuiesc acea nesuferită pictură cubistă, de care se folosesc pentru amețirea clientelei, decorîndu-și băncile, nebunii bancherii irlandezi din New York. O! Dacă ar cunoaște și ei măcar unul din covoarele pe care știe să le țese slujnicuța oricărui boier bucureștean!

Mă întreb cu uimire — și-ți mărturisesc, cu frică — unde va ajunge acest popor cînd își va da seama mai mult ca azi de adevărata lui existență?

A!... Dar nu ți-am spus încă nimic de minunea cea mai mare a Moșilor, de cerul, la ora opt seara, de un albastru nostalgic și tot mai recules pe care nu-l are nici o peruzeă, nici un val, și numai arareori, foarte arareori, ochii tăi, cînd „pițigoiul“ face vreo prostie și te mîhnește. Nu, să nu-mi spui că e cerul oriental, pe care l-am admirat împreună pe malurile Bosforului! Albastrul acela e lipsit de — dacă pot spune — orice intelectualitate. Și irizarea trandafirie, cu ciucuri roșii, dinspre Anatolia, mi-a lăsat totdeauna bănuiala că cerul turcesc e cearșaf de cadîină care iese sau se duce la baie, înainte de-a se lăbărta la picioarele unui pașă păros, crunt și somnoros. Nici albastrul de la Palermo nu poate fi pus alături de al cerului de la Moși, căci deasupra întregii Italii cerul e de cimitir provincial, iar deasupra Siciliei pare privirea goală a unei prințese la a cincisprezecea generație.

Cred că nici pictura n-are mijloace să redea albastrul — cum să spun? — sufletesc și înzestrat cu acel farmec fără cuvînt din București. El n-ar putea fi evocat decît prin muzică, cu o vioară și un pian — nu, firește, vioara pe care o chinuiesc eu, dar cu siguranță pianul pe care-l înviază degetele tale.

Telegrafiază-mi dacă vrei să ne stabilim pentru totdeauna în București, la Moși.

editura «MERIDIANE»

Fondată în anul 1952

PUBLICĂ

artă plastică,
artă populară,
teatru,
cinema,
arhitectură,
teorie,
critică
și istorie a artei,
tratate,
studii,
monografii,
eseuri,
albume de artă,
reproduceri,
cărți poștale,
lucrări
de informare
economică,
culturală,
socială
și politică
despre România
pentru cititorii
de peste hotare

COLECȚII ȘI SERII

- Comori de artă românească ● România — mari epoci de artă
- Clasicii picturii universale ● Cabinetul de stampe ● Manuscris
- Biblioteca de artă — Biografii, memorii, eseuri — Arte și civilizații
- Curente și sinteze ● Mica bibliotecă de artă ● Pygmalion
- Prospekțiuni estetice ● Artiști români ● Maeștrii artei universale
- Actori și destine ● Țări și mari orașe ale lumii

ADRESA: PIAȚA SCÎNTEII NR. 1, BUCUREȘTI I

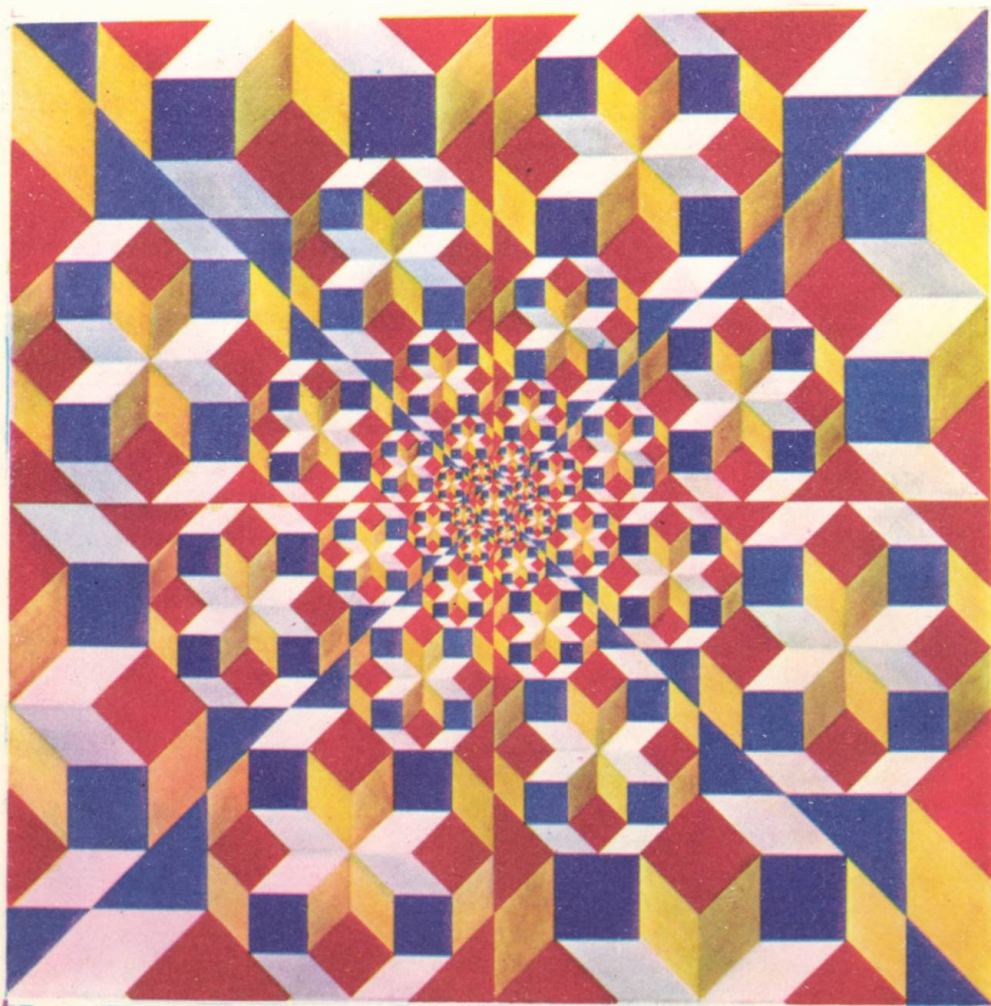
Cele mai multe reproduceri de pictură, precum și unele fotografii de sculpturi, cu care ilustrăm această ediție a **Almanahului Literar**, sînt făcute după lucrări aflate în **Colecția Dr. I. Boancheș**.

Reproduceri după **Mihai Bandac**

Reproducere după **Liviu Stoicoviciu**

kiki

— Totdeauna am crezut în partea bună a omului. Omul e bun de la natură, cum zicea Rousseau. Cît privește că numai „societatea îl corupe“, aici îmi urmez cu rezerve filozoful. Depinde de societate. Cît e de strîmbă. Și, în orice caz, bun și rău, ca noțiuni etice nu există decît într-un circuit social. E „bun“ ceea ce favorizează rezolvarea contradicției individ-societate, e „rău“ ceea ce o ascute, pînă la o transformare a ei în antagonism. Nu-mi place și resping vestita maximă (a lui Hobbes parcă) *Homo homini lupus*, oamenii se poartă între ei ca lupii. Întîi și-ntîi, că și lupii se string în haite, care nu m-ar mira să aibe un cod etic foarte riguros. Și-n al doilea rînd, omul e educabil: o dovedește istoria speței, legea progresului...

— O grămadă de truisme ai spus. Și să știi că cu legea progresului, nu-i chiar atît de simplu cum îți închipui. Să zicem, de pildă — luăm o ipoteză —, că speța umană a atins deja „summum“ de dezvoltare. O speță animală, ca orice fenomen, se naște, crește, se dezvoltă, îmbătrînește și moare. Mai poți spune că formele din timpul bătrîneții, cele care trebuie s-o ndrepte spre moarte, spre dispariție, sînt „progresiste“, „împing speța înainte“? Iată deci că noțiunea „destin“ nu-i ceva chiar atît de antimarxist.

— N-am susținut niciodată că „destin“ este o noțiune falsă. Ar însemna să fii un determinist mecanicist, să neg personalitatea umană. Ceea ce combat este fatalismul, de orice fel. Și-n legătură cu eventuala dispariție a speței umane, sigur că noțiunea de progres este și ea relativă.

— Atunci din toată legea progresului, nu mai rămîne decît o lege a dezvoltării, o simplă direcție, o tendință.

— Direcția mare. Mai bine zis, marile linii directoare ale evoluției universului!

— Fatalism perfect și cosmic! Te-ai încurcat rău de tot!

— Păi pe cine nu-ncurci tu, draga mea Șolduleț?

— Ceea ce nu-mi place mie este că blîguiala ta vag popească, cum că „în fiecare om, dacă cercetezi cu atenție, ai să descoperi și ceva bun, valoros“ sau că „trebuie să știi să cauți și să ai încredere în bunătatea rousseau-istă a omului“, se aplică mai ales femeilor. Cu bărbații, am observat că ești mult mai implacabil. Că nu, că să vezi, că „proasta“, de pildă, „are o naivitate a ei, seducă-

toare“, că „moaca“, să zicem, „dac-o privești bine ai să descoperi o mare capacitate de dăruire“, iar „scorpia“, „să vedem... nu este poate decît o frustrată, un om rănit care nu mai are încredere în semenii săi...“ Și-așa mai departe.

— Este o atitudine de însușire înceată și cît mai completă a universului.

— Ipocrizie. Ipocrizie masculină. Este o atitudine de „însușire a femeilor“. Asta este. O „însușire fără alegere“, cantitativă, deci cu atît mai vulgară, aș zice animalică.

— Pardon. Animalele au, în general, limite foarte precise. Melcul, de pildă, cum am aflat recent, din cartea lui Romulus Dianu, „Fauna bufonă“, — pe care ți-o recomand ție și-am s-o recomand și altora — este hermafrodit și are o periodicitate rigidă: o lună este mascul, a doua este femelă, a treia iar mascul, a patra femelă, și-uite-așa... toată viața lui.

— Întîi că nici nu cred ce spui...

— Ți-am indicat și sursa!

— și-al doilea, nu mă interesează viața melcilor.

— De ce, Șolduleț? Uی cîte scoici am cules pentru tine? Ba chiar și melci: d-ăia vermicular spiralați, foarte turtiți și foarte străvezii...

— Nu schimba vorba. Ți-am spus că nu-i nevoie să-ți exerciți facultățile tale educative asupra oricărei fuste.

— Gelozia ta mă onorează, Șolduleț.

— Nu e gelozie. E o simplă grijă prietenească față de omul cu care împart existența. Nu vreau să pățești ca Ramses, cu sarmalele.

— Care Ramses?

— Unul de la Aprovizionare, de la noi, vestit ca mare crai!

— Nu văd legătura.

— Ai să vezi. Dar să nu mă-ntrebi de unde știu. Ramses pleacă în concediu de odihnă. „Crai“, cum este reputat, își îndeplinește conștiincios menirea lui pe pămînt. Cum se spune în lumea voastră, „una nu-i scapă“. Azi-așa, mîine-așa, activitate — ce mai, cotidiană! — și glorie crescîndă. Spre sfîrșitul perioadei, află el cum că „sanitara“ împarte grații. Află de la unul, află de la altul — că nimic nu-i mai hidos decît acest obicei al bărbaților de a-și comunica unde se găsesc banane! — și ce-și zice el? Cum! Dar el ce hram poartă, el, Ramses, vestit ca băiat

frumos și călare și pe jos? Zis și făcut. Își descoperă o unghie încarnată, se duce să se trateze, aplică rețetele lui și, pe la șapte seara, sanitară descoperă că-i atinsă grav de „cudrăfudră“ și că necesită o consolare. „Mă duc întâi acasă“, zice, „că trebuie să fac sarmale, că numai mâine nu-i Crăciunul. Vin eu pe la zece, așteaptă-mă. Pa“. La zece punct, Ramses, îngrijorat și nerăbdător, aude soneria, își aranjează freza și deschide. Nu-i vine a crede: era chiar ea, rumenă și emoționată! Sărutări de bun venit, îmbrățișări pasionate, nazuri. Ramses simte că ceva nu-i în regulă, ceva plutește-n aer, vag amenințător, dar îi dă înainte, are rutină. Sanitară devine sentimentală, apoi romantică, barocă. Ramses se străduiește, însă observă că are așa, un fel de leșin de la stomac, un fel de lehamite, și cercetind pe furis cauza, își dă seama că sanitară miroase cumplit a sarmale: sarmale cu carne de porc, cu costiță afumată, cu varză acră, bine acră, sarmale colosale, și încă fierbinți! Sanitară devine expresionistă, chiar veristă, dar Ramses, urmărit de obsesia sarmalelor, se retrage în sarcofag, se-mbălsămează și urcă neputincios la rangul de mumie, așteptând cu moartea-n suflet să vie Champollion să-l descifreze. Sanitară pleacă dezamăgită, a doua zi Ramses află deja că așa-zisa lui reputație de „crai“ e o „gogoasă“, iar în prima zi de Crăciun vine la slujbă și decretează că obi-

ceiul ăsta cu sarmalele e de fapt o chestie mistică, și că la el acasă a interzis ritos fabricarea și consumarea lor. Morala? Cine nu alege, nu culege, și nu tot ce zboară dă și din aripil!

— Bravo, Șolduleț! Dacă-ai ști aia de la Urzica ce „facondă“ ai, te-ar lua redactor șef-adjunct și poate le-ar merge mai bine. Bravo! Dar nu văd legătura.

— Te prefaci că n-o vezi.

— Adică tu crezi că eu particip la aceea... nevroză de care suferă Ramses?

— Poate că nu, dar paza bună...

— În orice caz, în cazul lui Ramses ăsta al tău, se poate spune că a fost o pedeapsă divină!

— Nici nu știi ce bine-ai spus.

— De ce?

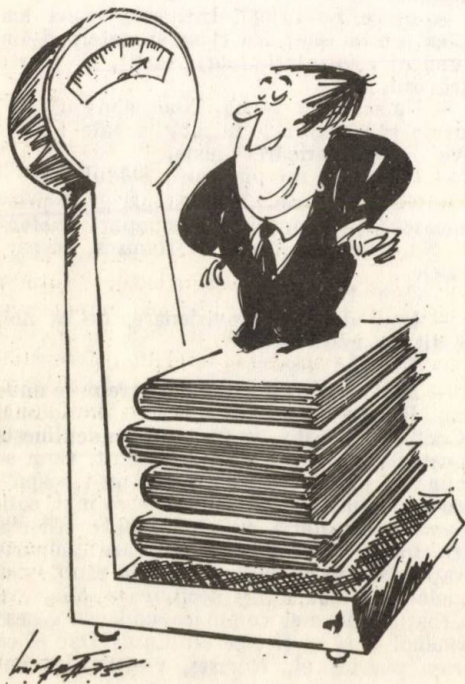
— Pentru că Ramses e nu numai lacom dar e și rău. Când cineva e lacom e lacom, și când cineva e rău e rău! O fi el educabil, dar pînă la lecuire să-i spunem pe nume. Vorba lui Boileau: Zi cotoiului, cotoi și lui Ramses, marțafoi!

— Admir parodia dar cred că exagerezi cu Ramses. O fi doar un biet priapic, un epidermic...

— Da? Ascultă o a doua poveste cu Ramses.

— Cam multe povești ai tu cu Ramses.

— Fac și studii sociologice, nu numai tu. Prin urmare: Ramses, Tutmes și Kafră...

— Dar e o întreagă egiptologie.

— Nu, toți trei lucrează la noi, dar să păstrăm anonimatul.

— În orice caz, asta-i curios de unde o mai știi.

— De la nevasta lui Tutmes, conducătorul delegației, într-o țară de limbă germană. Pleacă deci Tutmes, Kafra și Ramses, își fac ei de bine de rău treburile, dar — bărbatul tot bărbat — încep să mustăcească. Eu îți povestesc versiunea lui Tutmes, prin urmare afirmațiile și acțiunea lui trebuie luate sub beneficiu de inventar. Primul s-a plîns, în mod curios, Kafra. Kafra este un bun specialist, dar un timid macrocefal, puțin mai frumos decît o zglăvoacă...

— Nu știu ce-i aia zglăvoacă.

— Un fel de pește. Nici eu nu știu cum arată. Oricum, nu prea bine, judecînd după fonie și după faptul că am auzit odată pe un țăran din Bran spunînd în sens de ocară: „Noa, zglăvoaca aia din deal?” Deci, Kafra suspina, fiind și tufă de germană, cum că el e sentimental și că-i lipsește... Ramses știe foarte bine nemțește, fiind el și băiat frumos, așa, un fel de Hans Albers, dacă-l mai ții minte, sau dacă vrei, ăla din „Lunga vară fierbinte”, Nik... Nik...

— Roy Thinnes.

— Exact. Numai că mai înalt și mai gras. Tutmes, în calitatea lui de responsabil, ce s-a gîndit? Mai bine să ție el totul în mînă, decît să aibe cine știe ce surprize. Și-atunci, îl ia deoparte pe Ramses și-i zice: „Mă, Ramses, mă. Uite ce zic eu. Tu, tot ești frumos, nemțește știi, n-ai probleme, te descurci, n-am eu grijă. Eu zic că să i-o lăsăm lui Kafra pe însoțitoarea asta a noastră, Hermeneglinde, tot e ea așa, mare și proastă, maternă și urîtă. Așa, ne-asigurăm că nu-l apucă stenahoria pe Kafra și toată lumea-i mulțumită”. „Și dumneavoastră, tovarășe director? Dumneavoastră?” se interesează Ramses, servil. „Eu dragă, eu sînt om serios, nû flusturatec ca voi, mă mai descure și pe nemțește destul de bine, eu n-am nevoie, eu sînt fidel. Uite-acuma, am s-o iau pe Hermeneglinde la dans și-am să dau tonul, lăsîndu-i-l pe Kafra, spunîndu-i că suferă-n ascuns, — ceea ce te rog să faci și tu — și pe urmă-i împingem pe ring și sîntem liniștiți”. Zis și făcut. Dansează Tutmes cu Hermeneglinde, dansează Ramses, dansează chiar și Kafra, instruit de superiorul său, și lucrurile par să se îndrepte în direcția dorită. După două, trei zile — că mai aveau și treabă, nu? — Tutmes se interesează din nou de starea suflatească a delegației. Îl vede pe Kafra întu-

necat, bînd bere neagră cu nesaț. Face el unele aluzii, la care Kafra răspunde morocănos: „Lasă-mă, tovarășe, păi dumneata nu vezi?”. Pe ring, Hermeneglinde atîrna, cum nu se poate mai grăitor, de umerii lui Ramses. La reproșurile ulterioare ale lui Tutmes, Ramses s-a dezvinovătit cu seninătate: „Ce să fac, tovarășe director, s-a ținut de capul meu, mi-a căzut în brațe, Kafra merge prea încet, eu, pe cîntea mea, dacă nu eră ca să fim cît se poate de amabili și de... nici nu...” După alte două zile, văzînd randamentul de specialitate tot mai scăzut al lui Kafra, Tutmes are o nouă inițiativă. „Diseară, mergeți cu mine. Hermeneglinde, dumneata te duci acasă să te odihnești, că prea te-am exploatat în ultimele zile. Nu, nu. Nu vreau s-aud nimic. Acasă. La odihnă”. Seara, toți trei la un „local familial”, grădina de vară, cu moravuri, nu deochiate, dar cu multă libertate de mișcare. „Slavă Domnului, c-ați luat-o pe Hermeneglinde asta de pe mine, tovarășe director”, face Ramses. „Tocmai, zice Tutmes, să văd cum te porți astă seară”. După o privire îndelung circulară, cei trei cer voie să se așeze la o masă cu două doamne serioase, „singure”. Iau loc, comandă bere și intră-n vorbă. Ramses îi dă ajutor lui Kafra, se constată că cele două doamne sînt și ele „în delegație la centru” și urmează conversația de rigoare. Tutmes privește mulțumit armonia de la masă și cînd cele două perechi dansează, ca să nu se plictisească, inspectează împrejurimile. La înapoiere, Ramses, servil: „Dumneavoastră nu dansați, tovarășe director?” Tutmes îi șoptește: „Încă nu. Dar dac-o să m-apuce, cred c-o s-o iau p-aia, uite, la masa din dreapta fund.” „A, da, aprobă Ramses, da. E mai delicată, aveți dreptate, e chiar distinsă”. Nu trec zece minute și ce crezi că face Ramses?

— Se duce și-o ia la dans p-aia „delicata”.

— Exact. Vezi că te orientezi? O ia nu numai la dans, dar o ia și din local, și Tutmes, mortificat, e obligat să-i țină companie lui Kafra cu contabila lui, să facă pe „dolmecerul”, să fie amabil cu cealaltă, să constate cum Kafra ratează din nou și să se-ntîlnească cu „delicata”, pe coridorul hotelului, ieșind vioaie din camera lui Ramses. Te scutesc de rest, deși e de tot hazul.

— Și ce concluzii vrei tu să tragi d-aici?

— Că a lua fără nici o nevoie și fără nici un motiv, deși ți s-a atras atenția, femeia unui infirm și pe cea a unui bătrîn, e dovadă de răutate congenitală. Deci Ramses ăsta e un om rău.

AL. I. ȘTEFĂNESCU

7 poeme de guillaume apollinaire

în
traducerea
lui
SERBAN
FOARȚĂ

Goarnă

de vânătoare*

Solemn și tragic e acest roman
Ca masca unui domn-despôt
Hazarduri nici magii nu pot
Dragostei noastre vai nu pot
Să-i dea un suflet mai uman

Și Thomas de Quincey luând opiu
Otrăvă fără de prihană
Vistind pleca la biata-i Ană

Să trecem Toate trec în goană
Mă voi întoarce
cînd și cînd

Căci amintirea-i zvon de goarnă
De vînătoare
dus de vînt

* Îngăduindu-mi să prefac falmosul cor(s) de chase în „goarnă de vînătoare”, nu fac decît să-i dau poemei înseși (ca și, peșemne, celor ce urmează) un sens — axa — zicînd — expresionistic, mai „spart” și mai strigat, fie și dacă, astfel, într-un oarecare dezacord cu „le mode mineur”, surdina și jumătățile de ton în care-o critică post-verbaliană l-ar vrea „cîntat” pe Apollinaire.

Altminteri, poeziile acestea — împreună — pot să alcătuiască o altă — mai exoterică — CHANSON DU MAL AIMÉ...

Rosamunda

Lui André Derain

Stiu eu cum dispăruse Doamne
În casa cărîi-i dam ocol
Priveștiștea acelei doamne
Pe care două ceasuri am
Tot urmărit-o-n Amsterdam

Ah dar canalul era gol
Și cheiu-așijderi și-n secunda
Acea în frumosu-mi rol
Să mă admire nu era
Alt nimeni decît numai ea

Am poreclit-o Rosamunda
Nume ce nu e mai prejos
De floarea gurii ei mărunta
Roză a Țărilor-de-Jos
Și m-am tot dus
pe chei

în jos

Ce vînt șui
Are să-ți sufle părul doamnă
Buclat cum nici al mării nu-i
Și mîinile-ți ca frunza-n toamnă
Așterne-vor cărarea cui

Treceam cu-o veche carte-n mînă
Pe cheiul Senei apă ca
Tristețea mea a-tot-stăpînă
Ce curge fără de-a seca
Ah ce mai lungă săptămînă

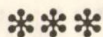
Marizibill

Pe Ulița-de-Sus în burgul
Coloniei tandră și zîmbea
Cu înțeles Cădea amurgul
Pe urmă prin tavarne bea
Cu salahorii după lucru

Lucra pentru un jidov nu
Prea chipeș dar codoș de rasă
Duhnind a usturoi ce-avu
Grijă s-o scoată dintr-o casă
De la Shanghai de rendez-vous

Am cunoscuți de orice teapă
Sunt mai prejos de soarta lor
Ușori ca frunzele pe apă
Ochii lor flăcări care mor
Inima ușă ce se crapă

Sfios ca ușa casei lor

Guillaume Apollinaire pe nume
Trecut în terfeloage cu
Un nume slav Om trist pe lume
Care mi se răspunde nu
De cînd mă știu la rugăciune

La închisoare la Santé
O biată carceră îmi dară
E în septembrie însă e
Un crăpet ca în miez de vară
Și nici nu mă mai mir

de ce
Îmi pare fiecare oră
Că-i un convoi mortuar trecînd
Vei plînge după-această oră
La care plîngi și nu știi cînd
A și trecut Ca orice oră

O voi pungași tilhari și hoți
Ce mi-ați premers între pereții
Aceștia 'nați de șase coți
Plini de isprăvi și de impresii
Mi-i dat să vă citesc pe toți

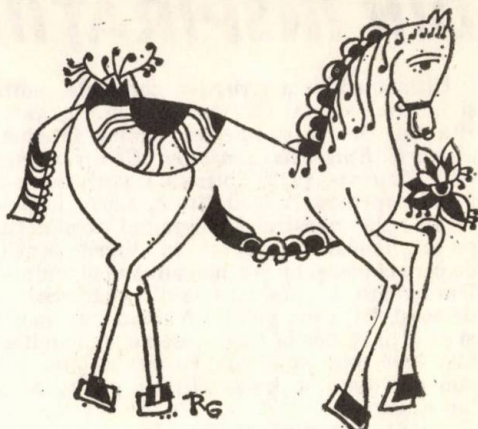
Și mai cu seamă pe cutare
Dédé Urmează crima sa
La capul patului meu tare
Acum cînd nu știu ce aș da
Să-adorm Și nu mai sunt în stare

Marie

Aici dansat-ai tu odată
Aici dansa-vei tu mereu
În hora care ți-este dată
Bătea-vor clopotele Eu
Cum nu te-aș mai vedea vreodată

Stau mute măștile în cerc
Iar muzica-i așa departe
Că-mi pare a veni din cer
Cît vreau să te iubesc și nu am parte
Și-i dulce cazna ce-o încerc

Se-nzăpezește alba turmă
Argint și lîună Trec soldați
Norocului să-i dau de urmă
O altă inimă să-mi dați
Mai schimbătoare Și pe urmă
Dumnezeu știe

Lou o cheamă

Sunt lupi și lupi Bătut de soartă
Pe cel mai cîine dintre ei
Mi-i dat să-l știu Ce vînt mă poartă
Uitîndu-mă la ea în poartă
O jucărie-n poarta ei

Pe vremuri erau lupii cu
Credință cum sunt cîinii or'
Soldații cari amorul nu
Și-l pot uita Așa că lu
O lupii-aveau onoarea lor

Dar azi la lupi să te ații
Sunt cîini și-s cîini soldații tineri
Și vechile împărări
Chezarii sunt vampiri de-i ții
La fel de răi ca zîna Vineri

Voi numai să mă văz plecat
Roueyre al meu pe-un falnic roib
la luptă neînduplecată
Viteaz și fără de păcat
Ca într-o stampă cu eroi

Din Épinal ca-ntr-o gravură
De-alde Georgin cu grenadieri
Ci unde-i vechea lor bravură
Războaiele ce le avură
Unde-s războaiele de ieri

Adio

Am strîns o mîină de verdeață
Te uită toamna are-aspect
De mort Adio-n astă viață
Mireasmă-a timpului verdeață
Și nu uita că te aștept

DIN INSPIRAȚIILE LUI CINCINAT

Ultima ediție a scrierilor complete, editate și inedite, ale lui Cincinat Pavelescu, datorită lui George Zarafu și Victor Crăciun, *Versuri, Epigrame, Amintiri, Corespondență* (Ed. Minerva, 1972, Colecția Restitutio) n-a putut cuprinde, în mod firesc, acele improvizații ale maestrului epigramei românești, pe care le elabora spontan, la diferite ocazii, de care el însuși nu și-a mai adus apoi aminte. Din fericire, s-a păstrat una din mărturisirile de acest fel, care, publicată acum, va stimula și pe alții să dea la iveală asemenea manifestări care vor contribui la cunoașterea cât mai completă a personalității creatoare a lui Cincinat.

În 1912 maestrul se găsea în Transilvania vizitînd, între alții, pe prietenul său Emil Zaharia, pe atunci „locotenent auditor“ în justiția militară austriacă. Amfitrionul era și un reputat violonist care dădea concerte foarte apreciate de către publicul românesc din Brașov, Sibiu, Cluj și alte orașe din Transilvania. Cincinat Pavelescu, după ce a asistat la cîteva concerte ale prietenului său, i-a dedicat cîteva inspirații de moment, dintre care s-au păstrat următoarele:

1. Domnului Zaharia, în seara admirabilului său concert:

*În Fantezia Ungurească
Așa de bine Zaharia
A fost, de parcă armonia
Era ca-n țara românească.*

2. Variantă aceluiași:

*Oricît ai fi de eminent
Ești zilnic doar locotenent,
Dar cînd arcușul minuiеști
Mai tare ca Franz Iosef ești.*

Adică mai mare ca împăratul de atunci al Austriei.

3. Impresia sinceră de plăcere neconvențională, pe care i-a produs-o Emil Zaharia ca violonist, i-a inspirat și următorul *Madrigal*:

*Că inspirația ta e vastă
O vede orice pesimist
Dar merit nu-i să fii artist
Când ai o astfel de nevastă*
Cincinat

*Cînd i-am văzut din nou obrazul,
Simpatic, palid, fin și trist,
Mi-am zis: desigur e artist!
Dar cînd am auzit talazul
De note calde ce-nfioară
Zburînd din clasică vioară,
Am înțeles că armonia
S-a logodit cu Zaharia.
Mi-am zis: Trăiască România,
Fiindcă român e Zaharia!*

4. Curtenitor față de amfitrionă, Cincinat i-a adresat și acesteia o strofă omagială:

*Că inspirația ta e vastă
O vede orice pesimist.
Dar merit nu-i să fii artist
Cînd ai o astfel de nevastă.*

Emil Zaharia și-a urmat după război cariera de magistrat în România, fiind președinte al Curții de Apel din Cluj și apoi din Sibiu, păstrînd relații prietenești cu Cincinat — magistrat el însuși pînă la moarte, în 1943, la Brașov. Emil Zaharia a trăit ca pensionar la Sibiu unde a murit în 1974, lăsînd ca versurile inspirate ale lui Cincinat să fie cunoscute astăzi de admiratorii încă numeroși ai acestuia.

BUCUR ȚINCU

ZIUA SINELOR

În care se povestește un sabbat muieresc de demult
sau cum petrec femeile născătoare în cea de-a șasea zi a lui ianuarie

Noapte cu lună, ger sticlos, strat de zăpadă. Casă țărănească, de lemn, cu pridvor și ferestruici dese jur-împrejur. Interiorul este luminat din belsug. În preajma casei, în uliță și în grădină, prin curte, stau bărbați, majoritatea tineri, stau la o distanță oarecare de clădire, formînd în jurul acesteia un cerc viu; sînt foarte interesați de ceea ce se întîmplă în casă, încît amănuntele interiorului acelei case sînt imediat transmise din gură în gură, în genul telegrafului fără fir, comentate, astfel că cercul bărbaților este continuu străbătut, agitat, convulsionat, hrănit de știrile recepționate într-un fel sau altul. E frig, oamenii bat pămîntul înghețat bocnă, care bubuie sub picioarele lor; în cîteva locuri se aprind focuri, în jurul cărora se grupează cîte doi, cîte trei. Stau de vorbă, fumează, beau dintr-o sticlă cu horincă, dată din mină în mină. Cercul viu al bărbaților așteptînd trăiește și palpită nemaipomenit sub clar de lună, pe ger sticlos și în bătaia tremurată a focurilor. Apare Todor Tunsu. Silueta, apoi fața acestuia se reliefează treptat în luminile palide, stranii ale acelei nopți, odată cu cuvintele: „Sara bună, cinstiți moroșeni! Oare ce lucrare, ce-ntîmplare v-a scos de prin case?” „Iaca, boresele. S-au strîns la moașă”, vine răspunsul.

„Cu ce scop?”, vrea să știe Todor Tunsu. Răspunsurile cad disperate, de ici de colo, ca grindina:

„Să descînte plozii.”

„E pomenirea pruncilor.”

„Boresele-mame vin la moașă pentru dezlegări.”

„Coconii trebuie răscumpărați, după datină.”

„E ziua sinelor, mă.”

„Sinelor?”, nu înțelege Todor Tunsu.

„Bagseama, nu ești de pe aici, pari din altă împărăție, de pe Chiuar, țara cu clopuri lungi.”

„Dreptu-i, de acolo vin”, confirmă Todor Tunsu.

„Sinele, adică finele. Azi e ziua lor, se string la moașă”, explică un bărbat cu mustață groasă și glas jos; fraza e reluată de alții.

„Cum se întîmplă în fiecare ianuar, în ziua a șasea.”

„Petrec cu boace și pălincă.”

„Spun cîte în lună și în stele, îți fac capul cîlindar.”

„E dezlegarea coconilor.”

„Smulgerea pruncilor din puterile moașei.”

„Legarea plozilor de mume.”

„Multe vin?”, întreabă Todor Tunsu.

„Numără leagănele!”, răspunde același ins cu mustață groasă și glas jos, arătînd spre pridvorul casei.

În stînghia care leagă stilpii pridvorului sînt atîrnate zeci de leagăne de copil: covecioare de lemn, care se atîrnă pe umărul femeii-mame într-un snur răsucit de lînică în două culori, se poartă ca o poșetă. Leagănele-covecioare, leagănele de umăr, sînt goale acum, spînzură în stînghia pridvorului, vîntul rece le mișcă ritmic, le răvășește, scoțînd un zuruit prelung, ca al nucilor răsturnate pe podea.

„Și voi ce faceți?”, grăiește Todor Tunsu.

„Iaca, stăm, facem cuie. Așteptăm să sfîrșească comedia, să ne luăm junincile acasă”, zice insul cu mustață groasă și glas jos.

„Nu junincile, vacile de coraslă”, îl contrazice un șturlubatec cu frizură de huhurez, rîzînd mînzește.

Rîd și alții mînzește: hi-hi, he-he! Nu sună bine rîsul pe timp geros, nu se propagă. Cade în auz un cîntecel de lume:

Cine dracu' o mai văzut

Iepure suind pe scară

Și găină cu țigară?...

O voce răstită în noapte:

„Ia mai tăceți dracului!”

În liniștea care se instalează se aude șoapta unui care pîndește prin ferestruică în interiorul casei:

„Se dau darurile.”

Cuvîntul magic — „darurile... darurile” — circulă din gură în gură; cercul bărbaților se strînge, cei mai îndrăzneți ajung la ferestre, se sprijină în coate, ating prichi-ciul cu frunțile, cu minurile, pîndesc. Interiorul casei arată astfel: odaie mare, căptușită cu cergi, țoluri, zadii, perne, albituri, cusături. Moașa (făptură masivă, cît un dulap) stă în mijlocul casei, lîngă o masă mare, pe care așază fel de fel de bunătăți primite de la boresele-mume: colaci, cîrnați, cîte un blid de lut încărcat cu sarmale („boace”), sticlă de țuică înfășurată în panglici colorate, mere, alune, nuci, cozonac cu mac și altele. Este plină de solemnitate moașa, îmbrăcată îngrijit — imprimeu de barchet cu buline — și oficiază ca în templu. Se apropie de ea boresele-mume, purtînd straița

de lână plină cu bunătați. Fiecare aducătoare scoate bunătațile, una câte una, le întinde moașei, care urează punind amindouă minile pe umerii femeii-mume:

„Trăiască Ionuț al lui Glafir!“

Traista rămasă goală este, de asemenea, dată moașei, care o atîrnă în ruda de sub meștergrindă, unde se înșiruie, ca într-o multicoloră colecție, toate trăistuțele femeilor-mume. Moașa le urează, rînd pe rînd, rostindu-le pe dinafară pre numele lor și al plozilor lor, într-un maraton-procesiune:

„Trăiască, crească și înflorească Vasi a lui Balca, Lascu al lui Rodovica, Simion al lui Dumitrașca, Bogdan al lui Costana, Drag al lui Năstaca, Samoilă al lui Ștefan, Lupșe al lui Petra, Crăciuna lui Haspia, Frusina lui Doca, Solovăstru al lui Cozmuța“.

Cînd procesiunea cu daruri se încheie, în mijlocul casei e adusă covata cu apă, în care sînt bănuți de aur, spic de grîu, ram verde și un ou. Moașa își scoate năframa din cap — imprimeu de barchet cu buline — se descheie la bluză, își suflecă mincile și gata: femeile-mume se string în jurul ei și încep să o spele, înti pe față, apoi pe mîini, terminînd ritualul prin a o șterge cu o ștergură lungă, cu cusături, după care îi sărută minile, cu supușenie.

„O spală... o spală... o spală“, umblă vorba-ștafetă în cercul bărbaților pînditori.

„Is singure acolo, de capul lor?“, întrea-bă Todor Tunsu.

„Singure, mince-le pustia și norocu’! Asta-i legea lor“, grăiește bărbatul cu mustață groasă și glas jos.

„Un singur suflet de bărbat e admis, hi-hi, he-he“, chițăie șturlubatecul cu frizură de huhurez, rîzînd minzește.

„Care?“, vrea să afle Todor Tunsu.

„Auzi ce vrea asta? Hi-hi, he-he“, explodează în ris minzesc șturlubatecul.

Scena „spălatului“ se încheie, femeile-mume o înfășoară pe moașă într-un ștergar lung, cu cusătură, după care îi sărută minile curate. Moașa face un semn, lovind aerul cu năframa — imprimeu de barchet cu buline —, și în odaia înțesată de femei irumpe cîntec ritmat de vioară: în dosul mesei încercate de bunătați, pe lădoi, se află un scaun, pe care stă cocoțat deasupra ceterașul (un țigan cu vioara lui). Omul e foarte speriat de rolul pe care îl are, de situația lui de prizonier al muierilor, cocoțat la neverosimila înălțime, înghesuit în colț, undeva sub tavan. Zice din ceteră în ruptul corzii, izbind cu coatele, cu capul, cu arcușul grin-zile tavanului. Femeile-mume se prind într-o horă năvalnică în jurul moașei, curată și aprinsă în obraji. Dansul e cînd lent, cu mișcări încete, șerpuitoare, cînd alert, plin de ațîțare, ca într-o ciuleandră pătimașă, păgînă. Dansatoarele se rotesc, se apleacă,

odaia se umple cu ghirlande de trupuri, flori și diademe de carne aprinsă, liane febrile sînt degetele lor, obraji au foc, ochii le sînt dilatați, dansează în extaz, cuprinse de o nebunie sacră...

„A început hora lor“, dă de știre bărbatul cu mustață groasă și glas jos.

„A pornit sabbatul muieresc“, o reia cel de lîngă el.

„Sabbatul... sabbatul“, circulă cuvîntul din om în om.

Șturlubatecul se cheltuie cu cîte un hi-hi, he-he!

*La Marișca-n poala sugnii
Doi păduchi se bat cu pumnii;
La Marișca-n jăb la rochie
Doi păduchi se bat cu bochie.*

Născătoarele sînt obosite, asudate, cu părul dezpletit, capul răsturnat pe spate, gura întredeschisă, brațele fremătătoare, etalindu-și scutul de argint al pîntecului în mișcări moi, legănate, din șolduri. Mișcările lor nu mai sînt ale unui dans, ale unui joc, ale unei hore, sînt legănările de fecunditate. Se aud țipete. Hohote de ris însoțesc mișcările lor de amplitudine, iureș punctat de apeluri frenetice:

„Sine-sine-sinele!“

Apelativul se repetă de nenumărate ori. Ceterașul cîntă fără istov, nebunia născătoarelor devine generală. O femeie-mumă strigă către moașă:

„Scoate zbiciul de curele de țap!“

Moașa scoate un bici dezpletit, făcut dintr-un sноп de curelușe, îl zvîrle între boresale

îmbătate de ritual, posedate de zeul petrecerii și de viziunile halucinante. Biciul trece din mână în mână: dansînd în fel și formă, contorsionîndu-se, sugerînd cazne ale facerii ori legănări erotice, preutesele se lovesc impudic cu curelele de țap peste dos sau peste pîntecele dezgolit. Moașa stă în mijlocul vînzolelii, supraveghînd ritualurile cu ochi sever și solemnități desăvîrșită, ca o vestală de templu. Ca o vestală romană. Una dintre femei cade în genunchi în fața moașei, cu sîinii dezgoliți și capul dat pe spate. Șefa de ceremonial o binecuvîntă astfel:

„Să ți se pornească izvoarele laptelui!“

Altele vin, la rîndul lor, cu priviri înfometate, cu pudori, iscate ori potolite, tipîndu-și nurii ori, din contră, ascunzîndu-i. Moașa împarte fiecăreia urarea potrivită:

„Îndestulată-ți fie foamea de împreunare!“

„Să legi rod!“

„Întoarce-ți-se omul!“

„Fie-ți trupul ca o creangă verde!“

Foiala se mai potolește. Moașa ia o piine care închipuie un făt; e totemul descînteecelor ei. Ținînd figurina pe un ștergar alb, moașa descîntă cu spusele:

„Coconii născuți înainte de vreme, mici, hizi, bătrînicosi, fără putere, fără agerime,

cu vorbirea nelimpede, să se întreme, fie frumoși ca soarele, ca florile, ca stelele, ca spicele! Pruncii mîndrii fie mai mîndri! Ai-bă iuțeală de pas, agerime de minte, sprinteneală de gînd, curăție de trupșori!“

Litania moașei este însoțită de strigăte, tînguiri, de risul și plînsul descîntatelor...

În cercul bărbaților rebegiți de frig, strînși în jurul focurilor, curge descînteul șturlubatecului cu frizură de huhurez:

Ris cu plîns,

Balegă de mînz,

Merge mînzul tăt căcînd

Și Văstii tăt apucînd, hi-hi, he-he!

Omul cu mustață groasă și glas jos întrerupe scîrnăvul cîntec, cerînd:

„Tacă-ți fleoanca, măi!“

Bărbații sînt flămînzii să soarbă (pe furațe, desigur) tot ce se întîmplă în odaia de ritual.

Moașa azvîrle pe podea boabe de grîu, pînă se formează un strat subțire, în timp ce una dintre femeile-mume își leapădă îmbrăcămintea ca să împlinească actul final al acelui ritual păgîn. Se scoate un fagure și este unsă pe corp cu miere de albine, după care femeia se tăvălește prin boabele de grîu, sub privirile extaziate ale celorlalte, care o asistă cu religiozitate, în timp ce moașa-vestală cuvîntă:

„Vom coace pită dulce, pită de leac, pită tăvălită prin miere, pită tăvălită prin trup de muiere, din care le vom da bărbaților noștri, să se înfrupte, să ne dorească, să ne poftească, cu vigorile să ne împodobească...“

„Sînt drăcoase rău“, zice bărbatul cu mustață groasă și glas jos, strivindu-și bărbia în prichiciul ferestrei.

„Hi-hi, he-he“ punctează șturlubatecul.

„Parcă-s din altă lume“, zice Todor Tunșu înspăimîntat.

Încremenit în colțul său, sub tavan, cete-rașul stă parcă prins în insectar, un ghionț al moașei îl trezește la realitate, clipă în care irumpe iar cîntecul în ruptul strunelor și pierderea minții. Ceremonialul sfîrșește, în cele din urmă. Începe ospeta. Poporul muieresc înconjoară masa, apucă bucate, mînîncă și bea. Cîte o mînă de femeie se întinde în tavan, spre țiganul-ceteraș, dîndu-i acestuia de-ale gurii (colac, carne, cîte o sarma, sticla cu pîlîncă); nu trece multă vreme și petrecărețele îl trag de picior, poruncindu-i nepricopsitului ba să se oprească cetera, ba să pornească iar. Ospățul născă-toarelor prinde accente de apocalipsă...

POP SIMION

Odă pământului românesc

De am să rămîn în veac sau nu,
E cu totul indiferent;
Dar pământule românesc, tu
Căreia i-am slăvit miezul fosforescent
Și am rîvnit ca să-l aduc,
Dintre foi de salcîm și de nuc,
Înmiresmătoare,
Între file primitive,
Tu ai să dăinuiești, robust lăstar,
Pentru că suflul tău, nemuritor,
M-a inspirat și hărăzit în dar
Tot alte rare zăcăminte,
Îndemn dînd că le ferec în cuvinte,
Pline încă de ale sale seve.
Iar duhul tău, neasemuit,
Va trăi în versul meu aieve.
Pământule românesc, vei trăi
Și steaua ta nicicînd nu va pieri
Din cîntecul meu,
Care îți dă continuu binețe
Și, din ce ai aur și minereu,
Ți-am șlefuit juvaierul de frumusețe.

CAMIL BALTAZAR.

Fără pereche

Steag cu trei culori fără pereche
despre soarta noastră grăitoare,
despre-obida și-apărarea veche,
despre fruntea azi scăldată-n soare.

Roșu — răzmerițe neuitate,
sate-arzînd sub dese năvăliri,
foc mocnind cu dor de libertate,
aurora-acestor împliniri.

Galben — trupuri stoarse pe armane,
veacuri de lingoare, moarte foi,
holde nesfîrșite și bălane,
zi de aur ce-a venit la noi.

Iar albastru — zări zamolziene,
ochi de cer deschis peste Carpați,
lacrimi de cicoare prin poiene
pînă ne-am văzut de iad scăpați.

Drept în mijloc — stema care-adună
sonde, brazi și spice la un loc,
cum ne-a smuls partidul din furtună,
înspre căi de pace și noroc.

VALERIU GORUNESCU

Roma

Sortită matrice atlor genii
rămase în istorie și mîi,
o arcă plutitoare pe milenii
sub orizont deschis, nemărginit.

Pe cele șapte gemene coline
minuni de piatră se zidiră-n timp
și temelii veche le mai ține,
columnne, arcuri, chipuri din Olimp.

Imperiu ne-ntrecut — plugari și-oșteni —
pe-al lumii vechi pămînt știut sub astre,
cu drumuri largi trecînd prin munți și șteni
spre-nfloritoare cetăți și castre,

spre vaduri noi, sub zările carpatice,
unde-a dat piept cu Decebal ne-nfrîntul,
cînd două ginși sub stele-ngemănate
și-au făurit pe viață legămîntul.

Ești maica noastră Roma, scumpă vatră,
bătrînul Râm de cronicari aflat,
unde Traian ne-a scris istoria-n piatră
pe-un pergament spre cer desfășurat.

Lăsară urme-n aria-ți eternă
helenii și tarquinii și normanzii
și caii și-i păcură în lufernă
năvălitorii trufași și briganzii.

Al Ausoniei duh, penat statornic,
sub năpustirea timpului, avană,
minune ești și lumii-ntregi comornic
dăinuitoare glorie romană.

VLAICU BÂRNA

Foi de măcriș

Foi de măcriș,
nepămîntească răcoarea
singelui verde
în arșița gurii,
straniu ezod
prin murmurul ierburilor
după fîntîna lor
tremurătoare.
Foi de măcriș,
flăcări subțiri
stinse sub veghea dinții
a tăcutelor astre!

HORIA BĂDESCU

Umblam prin pînză

Acesta-i locul cu vestimente
de la străbuni, purtate-aprins,
suman ce sare din cuvinte
și briu ca soarele nestins.

Cum tremură în ie fluturi
ai vrea să-i stringi într-una-n palmă
și să-i săruți și să te bucuri
în ziua limpede și calmă.

Cum strîns e pe mijloc șerparul
în care florile se-ațin
e-n orice taină veche harul
de-a face culmi și zări din în.

Acesta-i locu-n prelungire
cu degete de la strămoși
rămași în ițe și-ntre fire
cu ochi de cerbi din vis, frumoși.

Umblăm prin pînza înălbită
cu basmu-ascuns în adăpost
cum viața ne-o găsim zidită
la semnul aspru care-a fost.

AL. RAICU

Acum

Doamne, dacă-mi iei pistoalele,
îți sfîșiu inima și poalele.
Dacă mă înveți ce nu mai știi,
lasă-mă să lupt pentru copii.

Pentru munca ta de șase zile,
noi oiermuim și robotim cu anii.
Simbria, în poveri și sile,
cînd tu cu bobîrnac prăvali bolhanii.

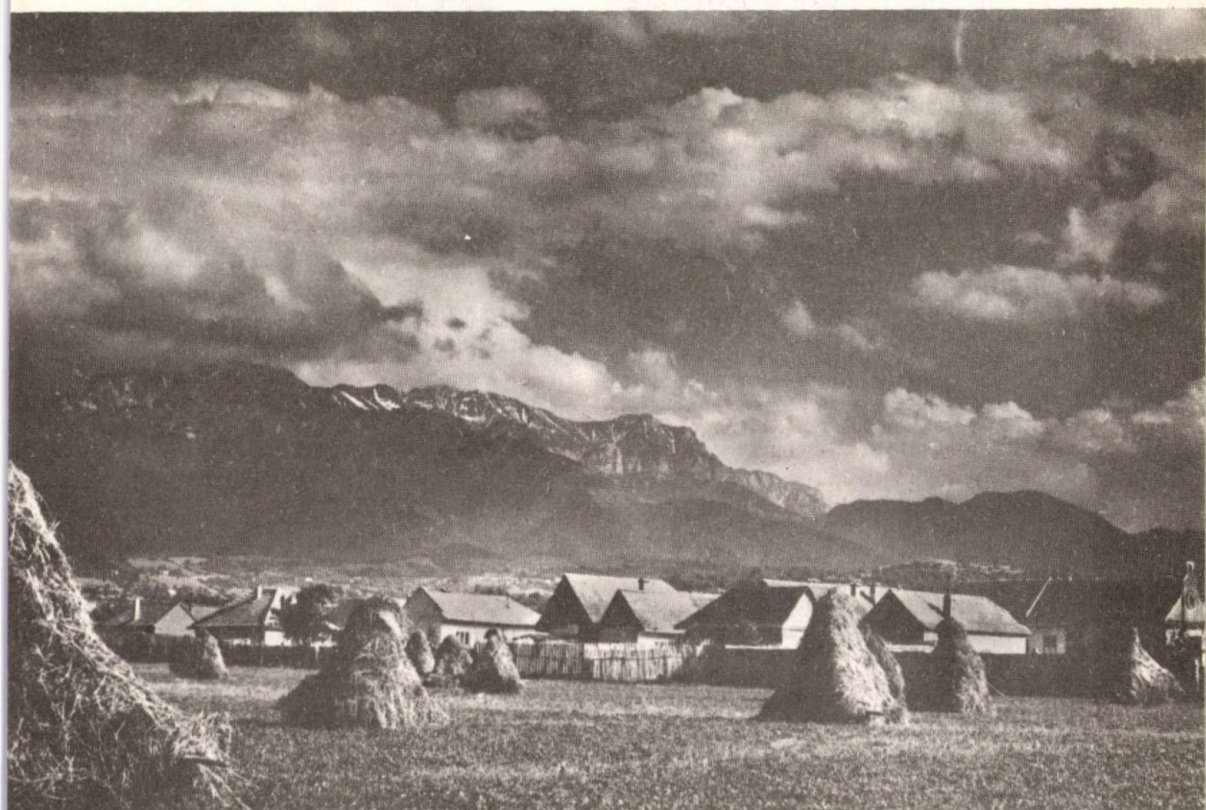
(În ochi e sînge
și apa lacrimă plînge.)

Dac-ai osteni de vreme,
s-ar găsi flăcăi să mi te cheme
și-ai lupta cu paloșul din șold,
pentru ce cîndva dovedeai cu bold.

Te-aș învăța românește, Coane,
și mi-ai înjura ciocoi și cucoane.
Ai bea din dorobanț țuica
și de betelii ți-ai prinde puica.
Ai da foc la vile și conace
și-ai otînci ce nu vrea frăție și pace.

1933 — Trebuia să apară în volumul *Lerol-Ler* (editura Cadran, 1941), dar a fost cenzurată, rămînînd pînă azi inedită (n. a.).

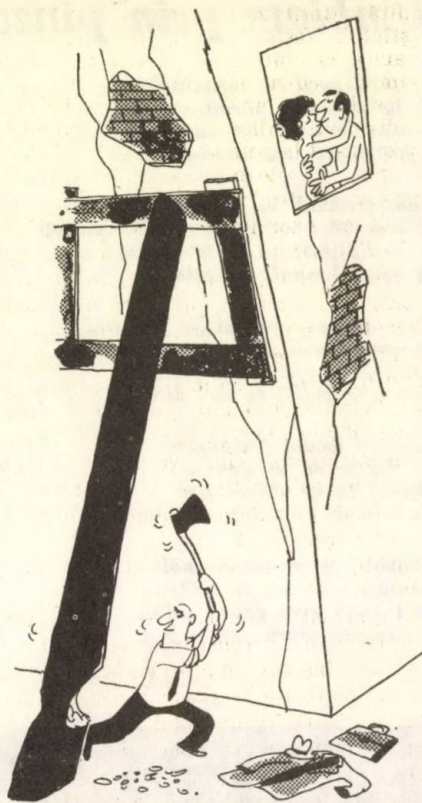
ȘTEFAN POPESCU

pariul austriac

Așa cum unii oameni nu se resemnează cu moartea, domnul Viorel Damian nu se resemna cu sfârșitul tinereții. Trecuse de cincizeci și cinci de ani și eroica luptă pe care o ducea pentru a lăsa impresia unui tinerel năruș, risipitor cu farmecele lui, întâmpina tot mai multe greutăți. Din nefericire dificultățile nu erau de ordin psihic sau moral, căci sufletul lui rămăsese cel al unui adolescent, se îndrăgostea cu ușurință, când era părăsit suferea amarnic, dar se regenera ușor, oricând o pasiune îi putea zdruncina existența. În ciuda temperamentului de adolescent, semnele timpului cu greu puteau fi ascunse. Părul alb, venerabil și-l vopsise în negru precum pana corbului, însă era foarte rar, aproape numai simbolic, și îi era greu să-și transforme pleșuvia într-o coafură rebelă și abundentă atât de proprie tinerilor prieteni. Cele câteva fire de păr argintiu care mai supraviețuiseră țănoșe și independente erau într-adevăr rebele, însă asta nu schimba radical situația. Și apoi avea necazuri și mai mari de câte ori trebuia să alerge, sau chiar numai să meargă puțin mai repede; inima nu-l mai sluja cu credința de odinioară, ficatul dădea și el deasemeni semne de epuizare și de nemulțumire, adeseori Viorel Damian plătea cu mari suferințe cheful făcut cu o zi înainte în grădina Berlinului.

Viorel Damian avea numai prieteni tineri, cu cei din generația lui nu se înțelegea, îi socotea ramoliți, închistați și desueți. Ștengăriile și nebuniile spre care îl chemau sufletul lui încă tânăr, trebuiau însă temperate, supravegheate cu luare aminte, protejate de medicamente și ceaiuri de tot felul; în timpul unor asemenea ceasuri de liniște obligatorie sau de prudență disperată, Vio, așa cum îi spuneau intimii, suferea îngrozitor. Îi era din ce în ce mai greu să reziste pe picior de egalitate cu crailcurile și chiolhanurile tinerilor petrecăreți, nu putea să țină pasul, la această neîntreruptă, glorioasă hărmălaie, fără să ia pe ascuns o pastilă de Intensain. Femeile, deși continuau să-i admire distincția, admirabila stăpînire a limbii engleze, conversația întotdeauna spirituală și decent desucheată, exemplara cunoaștere a jocului de bridge, se consolau pînă la urmă în compania unor bărbați tineri, chiar dacă erau grosolani și mai puțin cultivați. O binecuvîntată oboseală îl copleșea și, în clipele, teoretic, de triumf erotic, trupul femeii dispărea, Viorel voia numai să doarmă la nesfîrșit.

Înțelegea că numeroasele lui cunoștințe în practicarea călăriei, patinajului, tenisului, crimei, jocului de noroc, jocurilor de societate, nu mai erau suficiente pentru a-i asigura succesul de odinioară. În anumite domenii tocmai competența și îndelungata experiență pleatau împotriva lui, omologîndu-i părul rar și pustiu, vîrsta înaintată, timidele dar indiscutabilele semne de obezitate. Ciudat era că moartea îi apărea o soluție rezonabilă, ușor de suportat, numai cu sfârșitul tinereții nu se putea obișnui.

Viața domnului Viorel Damian fusese întotdeauna o viață ușoară. Pînă și loviturile cele mai nemiloase ale sortii știuse să le preschimbe în mici eșecuri frivole. Făcuse la Oxford studii de mecanică și inginerie, însă starea materială a familiei, înfloritoare pe vremea aceea, îl ajutase să nu-și pună în aplicare cunoștințele asupra cărora plutea de altfel o malițioasă discreție. După '47, cînd înfloritoarea stare materială a familiei se spulberase, o scosese la capăt cu ajutorul grațioasei lui inconstiențe și a bogatelor lui cunoștințe în toate sporturile și distracțiile. Oricît de grele și de nesigure erau timpurile, tot se mai găseau oameni dornici să învețe bridge sau un dans nou, născut din tandrețea bordelurilor din Buenos-Aires, lecțiile predate de Viorel Damian se bucuraseră de

multă autoritate în lumea mondenă a Bucureștiului. Vestile proaste îi ajungeau întotdeauna cu întârziere. Arestarea bătrînului Damian, pentru încercarea de a scoate fraudulos din țară un număr venerabil de cocoșei și diverse, o aflase după o săptămînă cînd luase sfîrșit într-un separeu de la Capșa cheful început în saloanele hotelului „ARO“ din Brașov. Vestea tragică i-o adusese chelnărul odată cu exorbitanta notă de plată.

Vechile instituții se prăbușeau, dar pe Viorel bridge-ul, cursele de cai care supraviețuiseră, îl făceau să privească încă plin de încredere ziua de mîine. Înțelesese că se întîmplase ceva grav, ireversibil numai cînd hipodromul de la Băneasa fusese mutat la Ploiești. Cu mare greutate se trezea la cinci dimineața, să prindă o cursă spre Ploiești; în acele clipe, somnoros și mahmur, blestema autoritățile. A fi prezent în fiecare duminică în tribunele hipodromului, și a-și încerca șansele la un „austriac“ însemna pentru el o datorie de la care nu putea abdica.

În această dimineață veșnicul tînăr Viorel Damian întrecuse măsura. Deși încă cu o seară înainte dăduse semne de oboseală, se încăpățînase să-și continue în restaurantul Gării de Nord cheful început la A.T.M. în compania unor tineri și glorioși actori. Dintr-o stupidă și infantilă vanitate admisesese să-i însoțească pînă la Constanța deoarece toți ajunseseră la concluzia că o saramură de crap, pe malul mării, este absolut indispensabilă. Tinerele actrițe susțineau că nimic nu e mai plăcut și mai original ca o plimbare pe malul mării, sub protecția vînturilor reci ale iernii. Cîteva pilule miraculoase, pe care fosta lui soție, stabilită la Paris, i le trimetea cu regularitate în amintirea a tot ce a fost frumos între ei, îl ajutaseră să suporte cu bine călătoria și chiar să facă cîteva glume reușite. Energia tinerilor actori îl depășea în mod vizibil, în vagonul restaurant nu mai reuși să bea nimic. Refuză un pahar de rom oferit cu cochetă îndîrjire de o frumoasă balerină, plăcut impresionată de amintirile lui despre timpul petrecut la Oxford. El îi invidia tinerețea, ea îl invidia că văzuse Marea Britanie, și aceste sentimente reciproce îi pusese cîteva clipe pe picior de egalitate. Pînă la urmă balanța înclinase în favoarea tinereții. Deși văzuse Anglia, domnul Viorel Damian se simțea foarte prost.

— Nu mai pot, domnișoară. Mă simt foarte rău.

Atunci tînăra actriță se retrase jignită, ca și cum bătrînul amoretz i-ar fi spus cine știe ce enormă bătărănie. Viorel Damian

îi era însă recunoscător, căci mai presus de toate, de orice, simțea nevoia să rămînă singur. Escapada de la Constanța îi ceruse eforturi supra-omenești, și Viorel Damian se simți aruncat în ridicol, căci în orgia tinereții lor uitaseră cu desăvîrșire de prezența lui.

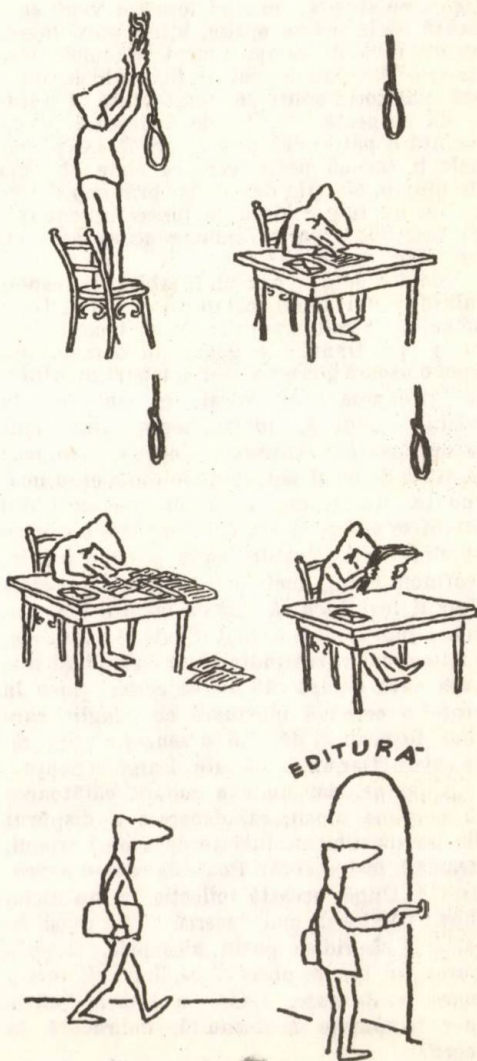
A doua zi dimineață, în tren, tînăra balerină, jignită de lipsa lui de rezistență la băutură, socoti de datoria ei să-l trezească din somn.

— Scularea, bătrîne... Uite Bucureștiul...

— De ce?...

Frînt de oboseală, Viorel Damian nu mai credea în nimic.

TEODOR MAZILU

DOAMNA ÎN NEGRU

Lui D.C.

Călătorie lungă, obositoare, într-o noapte halucinantă. Trenul alerga ca o nălucă scăpată din gratiile iadului, spintecind munții de întuneric cu ochii locomotivei, roșii ca ai unei fiare de pradă. În stațiile mici, în care trenul nu oprea, felinarele agățate de stilpi de fier, cu luminile lor descompuse de ceață în simple umbre, păreau cadavre străvezii legănate de vînt în ștreangurile spinzuratorilor. Singurul călător, din ultimul compartiment al trenului, care toată viața lui călătorise cu femeie urîte, citea o carte și savura ultimele fumuri ale unei țigări pe sfîrșite, nutrind totuși o vagă speranță că la prima oprire, într-o gară mare, se va urca în compartiment o femeie frumoasă. Strivind mucul de țigară în scrumieră, călătorul simți pe neașteptate o toropeală suspectă. Un fel de moleșală paralizantă îi pătrundea în tot corpul, iar pleoapele îi cădeau peste ochi ca niște obloane de plumb. Nu știa de ce, dar prin cap îi trecea ca un fulger ideea că fusese narcotizat. Și întrebarea care-l chinuia acum era: cu ce, cînd și de ce?

Înainte de a se prăvăli în abisurile înspăimîntătorului somn, călătorul mai avu timp să audă scrișnitoarele eforturi ale locomotivei de a opri trenul din goana lui dementială, apoi o ușoară glisare a ușii compartimentului și întrebarea — cu vocale și consoane de cristal — șoptită, ademenitoare: „mai sînt locuri libere”? Întrebare inutilă, deoarece în afară de locul său, toate fotoliile erau neocupate. Adică, nu. La geam, pe unul din fotolii se găsea, la un moment dat, o femeie în vîrstă, cu trăsături aspre și cu o privire scormonitoare, metalică, dinaintea căreia ți-ar fi fost frică să stai cu pieptul gol. Semăna mai mult a bărbat. Poate că și era. Ce, nu s-au mai văzut indivizi travestiți? Și mai avea ceva ciudat călătoreala aceea: ținea în brațe o coroană mortuară cu panglici care cînd foșneau îți dădeau o senzație sumbră, de cavou. Dar un cavou care aleargă în noapte.

„Doamne, dar unde a coborît călătoreala cu coroana mortuară, deoarece a dispărut din compartiment, înainte de a opri trenul, fără să fi fost văzută? Poate că ea m-a narcotizat!” După această reflecție, cu un ultim efort, călătorul mai încercă — și reuși în parte — să ridice puțin pleoapele, și spre marea lui uimire observă că lîngă el, într-o leneșă răsturnare, stătea o tinăra femeie de-o frumusețe neobișnuită, îmbrăcată în negru.

— Ah, și somnul ăsta, murmură călătorul, în agonia moleșelii — aspirînd cu nesăț parfumul discret al frumoasei femei — de ce mă imobilizează tocmai acum cînd mi s-a ivit prima și poate ultima ocazie să călătoresc cu o femeie frumoasă? Și în revolta lui surdă începu o luptă pe viață și pe moarte cu somnul. „Tot îl înșel eu”, șopti complice la urechea ciudate-i vecine care începuse și ea să moțăie.

Trenul alerga demential și, în legănările lui ritmice, călătorul simți mina doamnei în negru alunecînd de pe brațul fotoliului pe brațul său. Un balsam miraculos îi pătrundea insinuant în sînge și îi dădea forțe noi împotriva somnului. Își lăsă și el mina, gest protejat de întuneric, să alunece de-a lungul piciorului vecinei, picior lung și delicat ca al unei balerine. La început, pulpa pietroasă îl înfioră plăcut îndemîndu-l la și mai insistente investigații. Dar deodată își trase mina ca mușcat de o reptilă. Perplex constata că frumoasa în negru avea un picior de lemn.

Sinistră descumpănire! Îl năuci însă parfumul delicat al frumoasei, cu zîmbetul dulce, puțin ironic, adormit undeva în colțul gurii, ademenindu-l pînă la obsesie. Nemaicalculînd urmările, își plimbă degetele tremurînde pe coapsa delicată a femeii. Palparea alunecă insinuant spre pieptul ei și, vai, urmă a doua mușcătură de reptilă. Degetele i se năclăiseră într-un lichid viscos. „Sînge!” — strigă călătorul disperat și, aplecîndu-se asupra femeii, văzu cu groază că aceasta avea în piept un pumnal cu mîner fosforescent care în noapte părea o bijuterie lugu-bră prinsă între sîinii ei cu cizelări rafinate de cupă. Cu un gest spontan, dictat de impulsul groazei, călătorul smulse pumnalul din pieptul moartei, însă, în același timp, compartimentul fu inundat de gîlgitul unui risăuierat printre dinții galbeni și încovoiați ca niște secere ai călătoreii cu coroana mortuară, care apăruse din nou în colțul ei.

„Te-ai aranjat, tinere, îi strigă ea, zguduită de sughițuri de ris. Dacă vei scăpa de glonț și vei putezi în ocnă, înseamnă că ești un om norocos. Pe pumnal ți-ai lăsat amprente, iar pe haine porți pete de sînge de la frumoasa în negru. Ha, ha, ha”. Și dintr-un salt bătrîna călătoreie, care de fapt părea mai mult un bărbat deghezizat, dispărură pe fereastră vagonului, rămînînd în urma sa doar coroana mortuară și ecoul sinistru al risului diabolic. Călătorul înnebunit de toată

această scenă voi să sară după ea pe fereastra compartimentului însă tocmai atunci trenul intră într-un tunel.

Din apropiere simți foșnetul panglicilor coroanei mortuare. Aprinse înfrigurat bricheta și, ridicând coroana cu gândul s-o arunce pe geam, putu să citească pe una din panglici: „Regrete eterne pentru doamna în negru și tânărul călător.“ Tremurând, brațul îi refuză intenția și coroana îi alunecă din mână. O pală de vînt stinse flacăra brichetei. În compartiment domni iar întunericul de smoală. Lîngă el tinăra femeie înjunghiată, la picioarele lor coroana mortuară și tunelul care nu se mai sfîrșea deoarece roțile trenului se învîrteau pe loc. „Vasăzică, acum urmez eu“ — scînci călătorul intuind cum din miezul întunericului se îndreaptă către el lama unui pumnal, vîzu chiar prăselele fosforescente ale pumnalului dansînd suspendat în aer, căutîndu-i parcă pieptul. O zvîrcolire

neputincioasă urmată de un răcnet de fiară înjunghiată. Apoi, iremediabila confuzie între moarte și viață...

.....
Locomotiva pufăia obosită. Se simțea forfota unei gări. Ferestrele compartimentului, cu perdele pe jumătate ridicate, distilau lumina crudă a unei dimineți însorite. Ceața se ridica în rotocoale ca fumul unei uriașe țigări. Călătorul întredeschise încet, cu prudență, ochii, iar cu mina dreaptă își pipăia înfricoșat pieptul. Din colțul ei, doamna bătrînă cu coroana mortuară se ridică cu greu și sprijinindu-se în baston își trîi încet piciorul de lemn. Înainte de a ieși din compartiment, se adresă călătorului:

— Tinere, ai avut un somn greu. Așa se întîmplă dacă citești, seara, cărți din astea, și-i arată cu bastonul romanul căzut la picioarele fotoliului, pe a cărui copertă se putea citi: „Compartimentul ucigașilor“.

NICOLAE ȘTEFĂNESCU

PUTEREA DRAGOSTEI

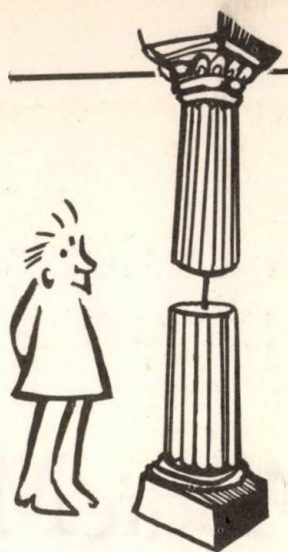
— Soarele strălucește atât de minunat, iar dumneata te-ai pornit să bocești! Cum e cu putință să te pierzi în disperare la vîrsta asta? Ești tinărară, trebuie să-ți păstrezi cumpătul! Mai servește, te rog, un fursec. Crezi că ușor mi-a venit atunci cînd soțul meu s-a mutat la dumneata? Te-nșeli! Dar mi-am spus: „Fii calmă, Irena. Cu scandalul n-ai să rezolvi nimic!” Revistele pentru femei pretind că astfel de cazuri se rezolvă cu binișorul. Zimbesc deci, zimbesc, deși mi se rupe inima. Îndur și fac colțunași, fiindcă soțul meu se dă în vînt după ei. Mîncîcă vreo două duzini, se șterge pe gură, îi laudă și... — nu, nu-i ce crezi! — ...și dă fuga la dumneata. Bineînțeles că după aceea s-a întors la mine împreună cu un slip nou pe care i l-ai făcut cadou. „Liniștește-te, Irena, mi-am zis, fii calmă!” M-am stăpînit și i-am spus: „Vai ce slip frumos, dragă Wladek! Și ce bine îți șade cirpulița asta ieftină!” A doua zi am dat fuga la magazinul universal și i-am cumpărat o cămașă de tergal. În felul acesta ți-am zdruncinat serios bugetul, pentru că ai fost nevoită să-i iei o jachetă din import. Eu, în schimb, i-am făcut rost de stofă pentru un costum, pe cînd dumneata i-ai cumpărat... Ei, n-are importanță ce, fiindcă amîndouă l-am înzestrat într-o lună pe tinărul nostru bărbat cu o garderobă respectabilă. Într-o bună zi, Wladek a revenit de la dumneata și m-a anunțat că pleacă în interes de serviciu la Zakopane. Auzi — în plină iarnă, în toiul sezonului turistic, el pleacă de dragul serviciului într-o stațiune montană! M-am stăpînit, mi-am impus calmul și i-am cumpărat un pulover, pentru că schiurile i le

procuraseși dumneata. I-am făcut bagajele și l-am lăsat să plece la munte. După trei zile, Wladek s-a întors. Se mai întimplă și minuni! În munți ploua. Turna cu găleata. Wladek nu voia să te vadă în fața ochilor. Atunci i-am făcut surpriza cu Balatonul! Am reținut două locuri pentru o excursie în Ungaria și i-am spus: „Wladek, pe-acolo e o vreme splendidă. Ia-ți concediu, pentru că luna viitoare plecăm la Balaton”. Și uite așa s-au desfășurat lucrurile mai departe. Cînd i-ai făcut dumneata plăcinte cu mere, eu i-am făcut tort de ciocolată. Apropo, servește, te rog, un fursec! Cînd i-ai dăruit un picup, eu i-am cumpărat un aparat de fotografiat. Cînd i-ai făcut rost de un tranzistor, eu i-am dat un televizor cu plata în rate. Iar acum faci pe nenorocita și verși lacrimi amare! Crezi că mie mi-a venit ușor cînd ne-a părăsit pe amîndouă și s-a dus la femeia aceea? Te-nșeli! Dar îmi impun să fiu calmă, deoarece sint ferm convinsă că se va întoarce la noi. Prea am obișnuit secătura asta cu răsfațul pentru ca o singură femeie să-i poată satisface toate gusturile. De asta poți fi sigură! Nu mai găsește el alte femei atât de proaste ca noi!

În românește de Dragoș Vacariuc

ULTIMA FARSĂ A LUI TĂUTU

Cu toată faima lui, Tăutu nu făcea farse în adevăratul înțeles al cuvîntului. Pentru că, farsa, își are și doza ei de cinism, iar ochii lui albaștri era incompatibili cu cinismul.

Prin imaginația sa șugubeață, Tăutu făcea, de fapt, bucurii celor din jur. Făcea glume ca să bucure oamenii. Umorul lui era blind, dulce și întrutotul candid. Uneori, candid pînă la naivitate.

Era copilul blond care rîdea bun și sincer pentru că știa că-i bucură pe alții.

Știa; asta o știa Tăutu. Își intuia marea capacitate de a-i însenina și amuza pe cei din jur. Avea fantezia alertă, hazlie și bonomă ca a unui Gargantua; de-o frumusețe candidă a gestului glumeț, care se demonstra categoric prin trăsături puerile. Puerile în sensul candorii și nu al neîndeminării. Copilărești în sensul cel mai afectuos al cuvîntului, luminate de totală sinceritate și dăruire.

Astfel, și ultima lui farsă este, de fapt, ultima bucurie pe care a făcut-o cuiva.

Încerc s-o povestesc la modul său simplu:

Pentru a suplini lipsa prezenței noastre morale pe ultimul drum pe care îl facem, grijulie cu cele pămîntești, conducerea Uniunii scriitorilor angajase un maestru de pompe funebre. Acesta a venit încîntat, visînd a se afirma profesional și a face ilustră carieră. Dar, dezamăgire: în anul acela, numai decese lipsite de importanță sau de pompă; mai multă jale decît ceremonie și fast.

I se plîngea omul nostru, desigur, lui Tăutu; că, cine altul l-ar fi înțeles mai bine și i-ar fi dat dreptate mai convins, ascunzînd sub o ironică gravitate plină de confidență, luminile șugubețe ale ochilor săi albaștri...

— Nimic, domnule colonel; nimic! ... — se lamenta veleitarul — nu am nici o șansă ca să arăt tot ce știu!... Numai poezi uitați, foști futuriști dinaintea primului război mondial, foști proletcultiști de după al doilea, oameni modești pe care cu greu îi trec dintr-o categorie-ntr-alta ca să le fac rost de-un sicriu elegant de stejar masiv...

— Și cam ce-ai dori, cam ce-ai visa? — îi aprindea Tăutu, cu dulcea lui delicată dibăcie, focul pasiunilor și vanităților.

— Ce-aș visa?!... Ah, domnule colonel, dați-mi mie pe mină un mare scriitor, un academician, un om de mare suprafață; dați-mi un membru din conducerea Uniunii, sau, măcar, a Fondului literar, să vedeți cum îl fac om!... Îi fac o înmormîntare cum nici n-a visat-o!...

Tăutu a zîmbit blind, cuceritor, îndatoritor și politicos, ca deobicei, în vreme ce, mintea-i, desigur, și începuse să lucreze farsa.

Dar farsa n-a mai avut loc pentru că...

... Eram la înmormîntarea lui. Terifiați cu toții. Secați de lacrimi. Dar, dincolo, Tăutu nu putea să nu ne facă să-nțercăm un zîmbet. Pentru că, în tot fastul funeraliilor militare, în cadența gării, a fanfarei, a salvelor, am văzut un chip fericit: al confidentului său, maestrul de pompe funebre. Era încîntat, posedat, făcea totul cu inspirația și dăruirea marilor acte de creație.

La urmă de tot, cînd pașii noștri muiați în țărîna lui Tăutu se îndepărtau de mormînt, s-a apropiat de noi. Era luminat de-o augustă epuizare ca la sfîrșitul operelor capitale. Și, ne-a spus:

— Ce om, Tăutu!... În sfîrșit, am avut și eu parte de-o înmormîntare ca lumea!...

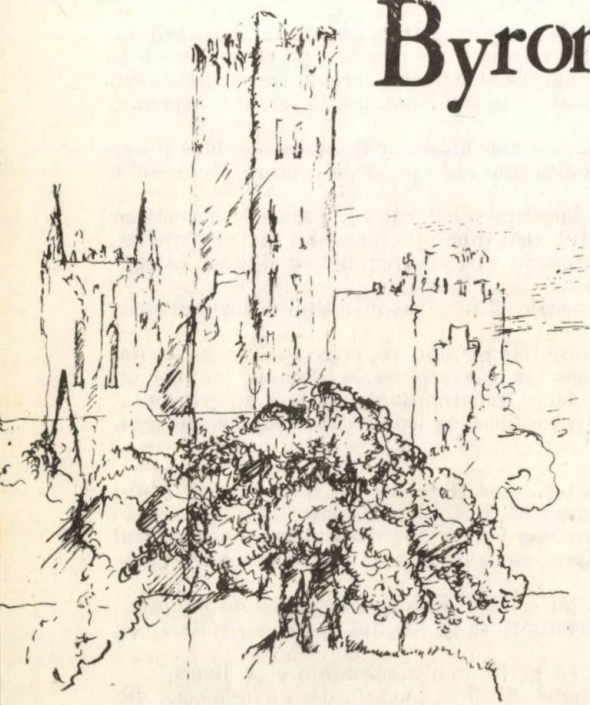
Da, lucrurile se confirmă: Tăutu nu făcea farse. El făcea bucurii, dăruindu-le celor din jur cu candoarea malițioasă a zîmbetului său de mare copil blond pus pe glume.

CORNELIU LEU

André Maurois

Biografie

un amor al lui Byron

ILUSTRAȚII DE IANCS BENCSIK

În sufrageria cea mare ardeau doar câteva lumini voalate. Așa era moda la Londra în anul acela: să se mănince în semiintuneric. Când Hervé Marcenat își găsi locul, văzu că fusese plasat alături de o femeie foarte bătrână, care purta un adevărat căpăstru de perle: Lady Hampton. Și nu spre nemulțumirea lui. Femeile în vîrstă sînt indulgente și povestesc deseori istorioare frumoase. De altfel, judecînd după privirea ei piezișă și puțin batjocoritoare, părea să aibă un ascuțit simț al umorului.

— În ce limbă doriți să vorbim, domnule Marcenat?... În franceză sau engleză?

— Dacă vă este indiferent, Lady Hampton, prefer franceza.

— Și totuși, dumneavoastră tratați teme engleze. Am citit cartea dumneavoastră despre viața lui Joseph Chamberlain. M-a distrat foarte mult, i-am cunoscut pe toți oamenii aceia... La ce lucrați acum?

Tinărul francez suspină:

— Personajul pe care aș dori să-l zugrăvesc e Byron, dar s-a scris atît de mult despre el... Știu că sînt unele lucruri noi. Sîntem azi în posesia scrisorilor lui Mary Shelley, a hîrtilor contesei Guiccioli, dar toate au fost publicate. Aș fi vrut să aduc ceva inedit, dar n-am găsit nimic.

Bătrîna doamnă zîmbi:

— Și dacă v-aș oferi, spuse ea, o aventură a lui Byron absolut necunoscută...

Hervé Marcenat făcu o mișcare involuntară și bruscă întocmai ca vîntorul care descoperă deodată prin frunziș un cerb ori un mistreț, sau ca omul de afaceri căruia i se dezvăluie că niște acțiuni vor urca vertiginos.

— O aventură a lui Byron, absolut necunoscută? Ar fi ceva cu totul extraordinar, Lady Hampton, după atîtea cercetări...

— Poate că greșesc spunînd „absolut necunoscută”... Numele a fost deja pronunțat. E vorba de Lady Spenser—Swift.

Hervé cîrni din nas:

— Al’ Asta... Da, știu... Dar nu există nimic precis, nimic cert.

— Dragă domnule Marcenat, ați avut multe certitudini în această privință?

— Destul de multe, Lady Hampton. În nenumărate cazuri, există scrisori, mărturii. Fără îndoială că scrisorile pot minți și mărturiile pot fi suspecte, dar aici trebuie să intervină spiritul critic.

Lady Hampton întoarse capul spre vecinul ei și îndreptă spre el *lorgnon*-ul de un model foarte vechi.

— Și ce-ați zice dacă v-aș aduce jurnalul lui Lady Spenser-Swift (Pandora era numele ei), din timpul legăturii sale cu Byron? Mai mult, vă procur și scrisorile pe care le-a primit de la dînsul.

Ținărul francez se îmbujoră de plăcere.

— Aș spune, Lady Hampton, așa cum spun indienii, că sînteți tatăl și mama mea. Îmi veți da posibilitatea să-mi scriu cartea... Dar aveți într-adevăr aceste documente?... Vă rog să mă iertați de întrebare... Mi se pare atît de uimitor...

— Nu, răspuse ea... Știu despre existența lor; nu le am... Ele sînt în posesia lui Lady Spenser-Swift, Victoria, prietena mea, am urmat amîndouă la același pension. Nu le-a arătat încă nimănui pînă în prezent.

— Și de ce mi le-ar da mie?

— Pentru că i le voi cere eu... Încă nu cunoașteți destul de bine țara asta, domnule Marcenat; e misterioasă și imprevizibilă. Casele noastre de la țară păstrează în pivnițele și în podurile lor adevărate comori. Proprietarii lor nici nu se sinchisesc de ele. Trebuie să fie cineva ruinat și silit să-și vîndă casa pentru ca arhivele noastre să vadă lumina zilei. A fost nevoie de un american întreprinzător și tenace ca faimoasele documente Boswell să iasă din cutia lor de crochet, unde stăteau ascunse...

— Credeți că un francez întreprinzător și tenace poate să aibă același succes fără ajutorul miilor de dolari cu care s-au cumpărat documentele Boswell?

— Pe Vic Spenser-Swift n-o interesează dolarii. Are, ca și mine, mai mult de optzeci de ani. Veniturile ei îi ajung. Nu, ceea ce ar hotărî-o ar fi simpatia pentru dumneavoastră, dacă i-ați putea-o cîștiga, și de asemenea speranța că veți face străbunicii soțului ei un portret măgulitor.

— Lordul Spenser-Swift a murit?

— Nu era lord, ci baronet... Sir Alexander Spenser-Swift... Titlul s-a stins odată cu el. Victoria mai locuiește și astăzi în casa în care i-a vizitat Byron. Și anume în Gloucestershire, într-un fermecător castel feudal elizabethan. Vreți să vă încercați norocul și să vă duceți acolo?

— Cu mare plăcere. Dacă sînt invitat.

— De asta am eu grijă. Am să-i scriu lui Vic încă astă-seară. Vă pofteste negreșit... Și să n-aveți teamă dacă tonul scrisorii are să vă pară brusc. Victoria e de părere că privilegiul vîrstei noastre înaintate e acela

de a putea spune tot ce gîndești și așa cum gîndești. Pe cine ar menaja? Și de ce?

.....

Peste cîteva zile Hervé Marcenat trecea, în mașinuța lui, prin fermecătoarele sate din Gloucestershire. Vara fusese ploioasă, ca mai întotdeauna. Copacii și florile o duseseră cît se poate de bine. Prin geamurile celor mai mici vile puteai vedea lăfăindu-se bogate buchete. Casele, clădite toate din frumoasa piatră aurie din ținut, rămăseseră în aceeași stare în care au fost pe vremea lui Shakespeare. Hervé, foarte sensibil la aspectele feerice ale Angliei, fu încîntat de parcul Windhurst, în care se afla casa lui Lady Spenser-Swift. Traversă cu mașina aleile sinuoase care despart peluzele bine tunse, cu iarbă deasă, dominate de stejari gigantici. Pîlcuri de creasta-cocoșului și barba-ursului înconjurau iazul de jur împrejur. Zări apoi castelul, acoperit de viță sălbatică, și se opri în fața porții cu inima palpitîndă. Sună. Nici un răspuns. După ce mai așteptă vreo cinci minute, descoperi că mînerul se învîrtește liber și intră. În holul întunecat,

fotolii încărcate cu eșarfe și mantouri și nici o suflare de om. Totuși, dintr-o cameră alăturată se auzea un glas monoton care părea că declamă un text. Hervé se apropie și văzu o încăpere lungă cu pereții împodobiți de tablouri mari. Un grup de turiști era masat în jurul unui impozant *butler*¹ îmbrăcat într-un sacou și o vestă de culoare gri-închis și un pantalon reiat.

— Acesta este, spunea *butler*-ul, arătând un tablou, Sir William-Spenser-Swift (1775—1835). A luptat la Waterloo; a fost prieten personal cu Wellington. Portretul a fost făcut de Thomas Lawrence, ca și portretul soției sale, Lady Spenser-Swift.

Se auzi un murmur printre vizitatori:

— Aceea care...

Butler-ul făcu un gest imperceptibil de consimțire și complicitate, dar rămase tot demn și grav.

— Da... spuse el, în șoaptă, aceea care a fost metresa Lordului Byron. Pentru ea a compus faimosul sonet: *Pandorei*.

O pereche din mijlocul grupului recită primele două versuri. Cu o nobilă mișcare din cap, *butler*-ul confirmă:

— Întocmai, spuse el... Acum avem în față pe Sir Robert Spenser-Swift, fiul celui precedent (1808-1872). Portretul a fost făcut de Sir John Millais.

Aplecându-se spre turiștii care se țineau ca oile după el, adăugă confidențial:

— Sir Robert s-a născut cu patru ani înainte de vizita lordului Byron la Windhurst.

O tinăra femeie întreabă:

— Și de ce-a venit Byron aici?

— Pentru că era prieten cu Sir William.

— Înțeleg, declară ea.

Hervé Marcenat rămase în urma grupului ca să poată privi în voie la cele două portrete. Soțul avea o față lată, îmbujorată de viața în aer liber și de băutură. Părea iritabil și emfatic. Femeia era de o frumusețe vaporeasă, gravă și castă. Totuși, oprindu-te mai mult în fața ei, ghiceai dincolo de privirile ei candidе, o senzualitate reținută și un aer poznaș, poate chiar crud. Tinăru mai visa când grupul se întoarse trecând pe dinaintea lui. *Butler*-ul se aplecă și-i murmură discret:

— Scuzați-mă, Sir, aveți bilet? Ați venit în urma celorlalți, când toți plătiseră. Așa dar, dacă vreți...

— Nu sînt turist, Lady Spenser-Swift a binevoit să mă invite ca să-mi petrec weekend-ul aici, și să pot cerceta niște documente care mă interesează.

— Scuzați-mă, Sir... Dumneavoastră sînteți tinăru francez, recomandat de Lady Hampton? O clipă, vă rog, li conduc pe vizitatori, apoi anunț pe *Her Lady-ship*²... V-am pregătit o cameră, Sir, aveți bagajele în mașină?

— N-am decît o valiză.

Lady Spenser-Swift se retrăgea în salonul de la primul etaj în zilele cînd castelul era deschis pentru străini, — vizitele acestea îi dădeau dreptul la scutire de impozite. Hervé Marcenat fu condus în salon. O găsi pe bătrîna doamnă destul de impunătoare, dar fără a-l înspăimînta. Avea o franchețe și o vioiciune, care îi mai moderau înălțimea staturii.

— Nu știu cum să vă mulțumesc. Să primiți un necunoscut...

— ...*Nonsense*! exclamă ea. Nu sînteți un necunoscut; mi-ați fost recomandat de cea mai bună prietenă a mea și v-am citit cărțile. Căutam de mult pe cineva capabil să povestească această aventură cu tactul necesar; cred că dumneavoastră veți putea...

— Sper, doamnă, să știți că am un mare noroc: să vin după atîția excelenți biografi englezi și să mai găsesc încă documente inedite!

— Adevărul este că atîta timp cît a trăit soțul meu, el n-a vrut să comunice nimănui jurnalul străbunicii mele. Bietul Alexander avea în privința asta prejudecăți învechite.

— Documentele acestea conțin niște lucruri... îngrozitoare?

— Nu știu nimic, răspunse ea. Nu le-am citit... Nu... Scrisul ei, atît de mărunț, îmi scoate ochii; dar știm cu toții ce poate să conțină un jurnal al unei femei de douăzeci de ani, care mai este și îndrăgostită.

— S-ar putea, Lady Spenser-Swift, să găsesc, în hîrțile acestea, dovada unei legături între Byron și străbunica soțului dumneavoastră. În cazul acesta, trebuie să înțeleg că sînt autorizat să spun totul?

Ea îl privi cu o surprindere amestecată cu puțin dispreț.

— Evident. Altfel nu v-aș fi invitat.

— Sînteți generozitatea în persoană... Sînt atîtea familii care pretind să apere, împotriva oricărei evidențe, virtutea strămoșilor pînă la a treizecea generație.

— *Nonsense*! mai exclamă ea încă o dată. Sir William era un bădăran care nu-și înțelegea tinăra soție și care, pe deasupra, o înșela cu toate tîrfele din vecinătate. L-a înțilnit pe Lord Byron care nu era numai un mare poet dar și un bărbat cu fața de înger și cu un spirit de demon. Și a ales ce-a fost mai bun. Cine poate s-o condamne?

Hervé își dădu seama că nu mai trebuie să stăruie. Totuși nu se putu opri să n-o întrebe:

— Iertați-mă, Lady Spenser-Swift, dar, cum n-ați citit documentele, de unde știți că Lord Byron nu a fost numai un oaspete al soțului?

— E o tradiție a familiei, răspunse ea cu gravitate. Soțul meu o moștenise de la tatăl său care, la rîndu-i, o primise de la tatăl lui. De altminteri n vor lipsi dovezile, deoarece, v-o repet, toate hîrțile sînt la dispoziția dumneavoastră. Am să vi le arăt și îmi veți spune cum doriți să lucrați.

¹ Majordom (l. engl.)

² Înălțimea sa (l. engl.)

Il chemă pe admirabilul butler:

— Miller, deschide cavoul roșu și du câteva făclii acolo, să-mi dai cheile casei de fier. Vreau să cobor împreună cu domnul Marcenat.

Punerea în scenă a fost destul de impresionantă. Cavoul, situat la subsol și tapetat cu damasc roșu, nu era luminat, ca celelalte încăperi ale castelului, cu becuri electrice. Lumina făcliilor proiecta umbre tremurătoare pe pereți. O enormă casă de fier — camuflată sub forma unui sipet medieval — se sprijinea de unul din ziduri. În față se afla un divan larg. Bătrîna doamnă, care coborise maiestuos la brațul tînărului francez, luă cheile și, după ce le întoarse una câte una cu o mare repeziciune în cele trei broaște de siguranță, formă un număr secret. Apoi Miller deschise în toată lărgimea lor grelele uși ale casei de fier.

Marcenat zări înăuntru veselă de argint, scînteietoare, cutii de piele pentru bijuterii. Dar gazda întinse mîna direct spre un album gros, legat în marochin alb.

— Iată jurnalul Pandorei, zise ea. Poftim și scrisorile pe care le-a legat ea însăși cu panglica aceasta trandafirie.

Se uită în jurul ei.

— Ia să vedem... unde vă instalăm? Masa asta mare de stejar e bună pentru dumneavoastră? Da? Bine... Miller, ai să pui câte un sfeșnic la dreapta și la stînga domnului Marcenat... Ai să închizi casa de fier, și-l vom lăsa pe tînărul acesta să-și vadă de treabă.

— Pot să rămîn aici pînă noaptea tîrziu? Am destul de puțin timp liber și țin să citesc totul.

— Dragă domnule, răspunse ea, niciodată nu-i bună graba, dar faceți cum doriți. Vi se poate aduce aici și cina și să vă lase să lucrați apoi în toată liniștea. Mîine dimineață vi se va da *breakfast*-ul în camera dumneavoastră și veți mai putea lucra o dimineață întreagă. La ora unu veți lua *lunch*-ul împreună cu mine... Vă convine programul?

— De minune, Lady Spenser-Swift, nici nu pot să vă spun cît de mult...

— Atunci nu spuneți. Noapte bună.

Hervé rămase singur în cavou. Își scoase din servietă un stilou, hirtie, se așeză la masa cea mare și deschise cu o deosebită desfătare albumul alb. Scrisul, așa cum îl prevenise bătrîna doamnă, era mărunț și greu de citit. Pandora și-a făcut desigur într-adins un scris ilizibil. S-ar fi putut ca soțul ei să dea peste album. Considera că-i mai bine să ia câteva măsuri de precauție. Marcenat însă era obișnuit cu scrisul eliptic. Și descifră destul de ușor mîzgăliturile Pandorei. De la început îl distră tonul, tonul unei femei foarte tinere, aproape copilăroasă. Numeroase cuvinte erau subliniate, semn de vehemență sau de nerăbdare. Jurnalul începea în 1811, citeva săptămîni după căsătoria ei.

25 octombrie 1811. — În dimineața asta sînt obosită, bolnavă și nu mă pot urca pe cal. William a plecat la vînătoare. N-am nimic de făcut. Am să încep jurnalul meu. Am un album dăruit de dragul meu, dragul meu tată, pe care regret alit de mult că l-am părăsit. Mă tem că soțul meu nu are să mă înțeleagă niciodată. William nu este un om rău, dar nu știe că o femeie are nevoie de tandrețe. Mă întreb dacă îl interesez măcar. Vorbește mai mult de politică, de cai, de arendașii săi, decît de soția lui. Nu cred că a pronunțat măcar o dată cuvîntul dragoste de cînd sîntem căsătoriți. A! Ba da! I-a spus zilele trecute lui Brigit: „Dragostea soției mele pentru mine este într-adevăr mișcătoare“. Și eu nu m-am clintit din loc.

Răsfoi numeroase pagini pline de vîicăreli și ironii. Pandora era însărcinată și aștepta, nefericită, un copil. Copilul o va lega și mai mult de un bărbat care nu a știut să-i inspire nici o afecțiune. Din notațiile ei

naive se desprindea figura din ce în ce mai aspră a lui William. Manifestările lui de egoism, de vanitate, de vulgaritate au fost înregistrate fără milă de un martor care nutrea pentru el o ură sălbatică. Și în filigran se desena o altă figură, aceea a unui vecin, Lord Peterson, tot atât de fermecător, pe cât era William de odios...

.....
26 decembrie 1811. — Ieri, prima zi de Crăciun, Lordul Peterson mi-a adus un cadou, o cățelușă minunată. Ca întotdeauna, eram singură, singură, dar l-am primit pe Lordul P. care e cu atîția ani mai în vîrstă decît mine. Mi-a vorbit de literatură și de artă. Aș fi vrut să notez toate ideile scilicite pe care mi le-a împărtășit. E o mare plăcere să-l ascult. Are o memorie miraculoasă. Mi-a recitat versuri de Walter Scott și de Lordul Byron. Mi-a făcut o infinită plăcere. Simt că, dacă aș trăi împreună cu un bărbat ca Lordul Peterson, aș face progrese imense. Dar e bătrîn și, de altminteri, sînt măritată pentru toată viața. Vai ție, biată Pandora!

.....
Paginile următoare din jurnal dovedeau că a fost foarte impresionată de un poem al lui Byron: *Rătăcirile lui Childe Harold*. Îi pomenise de poem pînă și sofului, care i-a răspuns: „Byron? A, îl cunosc foarte bine. L-am întîlnit pe vremea cînd făcea, ca și mine, marea sa călătorie... Am petrecut împreună cîteva nopți vesele în Italia... La întoarcere, m-a invitat la el, la minăstirea din Newstead, unde întreține o trupă de zîne despre care aș putea povesti multe... nostimade, dar care nu sînt făcute pentru urechile caste ale soției mele... Ha! Ha!”

Apoi aflai din albumul alb toate manevrele Pandorei, extraordinar de abile, pentru a-l determina pe Sir William să-l invite pe Byron la Windhurst. Soțul se împotriva: „Ce-o să facem cu el? o întreba. Are să se plictisească. Piciorul lui beteag nu-i permite să facă plimbări împreună cu mine. La vînațoare nu merge.” Soția insistă: „Aș putea să-i țin eu tovarășie”. Sir William se indignă: „Tu să-i ții tovarășie unui destrăbălat, unui Don Juan... Îți închipui c-o să-mi las nevasta mea singură cu un Byron!... N-am poftă să-i îngădui șnapanului ăsta să facă braconaj pe domeniile mele.”

Totuși succesul lui Byron la Londra transformîndu-se în triumf, gentilomul rural se arăta din ce în ce mai mîndru de prietenul lui. Vorbea despre el cu vecinii. Nașterea copilului așteptat i-a furnizat un pretext excelent lui Lady Spenser-Swift. De ce nu i s-ar cere Lordului Byron să fie nașul fetei? Un nume celebru ca al lui ar fi foarte măgulitor. Sir William s-a lăsat înduplecat: „Am să-i scriu, dar n-are să accepte; e prea prins de femei și de activitatea lui.” Dar Byron acceptă. Îi plăceau contrastele și disonanțele. Faptul că cineva se gîndise să facă dintr-un poet diabolic un naș, și mai ales nașul unei fetei, îl amuza și-l încînta.

Hervé Marcenat era atât de pasionat de lectură sa, încît nu simțea nici foame, nici sete, nici somn. Dar admirabilul Miller veni să-i facă o vizită însoțit de un valet care purta o tavă.

— Lady Spenser-Swift vă trimite complimente, Sir, și întreabă dacă aveți nevoie de ceva.

— N-am nevoie de nimic. Spuneți-i că am găsit niște lucruri atât de interesante că am să muncesc toată noaptea.

Butler-ul îl privi cu o expresie vag dezaprobatoare.

— Toată noaptea, Sir? Chiar așa? Atunci am să vă trimit luminări de rezervă.

Hervé mai mult ciuguli din bucatele aduse pentru cină — teribil de englezească — apoi se apucă iar de album. Sosirea lui Byron era descrisă cu înfrigurare, rindurile devenind și mai necitețe.

„Azi dimineață, la ora unsprezece, sosirea lordului B. Cît de frumos și de palid este! Pare nefericit. Piciorul beteag îl umilește. Asta se vede după faptul că aleargă în loc să meargă, ca să nu se observe. N-are dreptate! Infirmitatea asta îl face și mai interesant. Lucru ciudat. William mă pusese în gardă, spunîndu-mi că-i de o îndrăzneală insuportabilă cu femeile. Ori el abia scoate un cuvînt cînd e cu mine. Din cînd în cînd mă observă pe furis; o dată i-am surprins privirile în oglindă. Cînd vorbește, se adresează lui William sau Lordului Peterson, niciodată mie. De ce?”

.....
În tot timpul acelei nesfîrșite nopți, Hervé Marcenat urmări pe Pandora, care, zi de zi și puțin cîte puțin, se lăsa subjugată de vraja pe care o exercita poetul asupra ei. Era vădit că tînăra femeie, candidă, neexperimentată, n-a înțeles motivul atitudinii, atât de puțin byroniană, a vizitatorului. Byron venise la Windhurst hotărît să fie rezervat, în primul rînd pentru că în acel moment era îndrăgostit, cu disperare, de o alta, în al doilea rînd pentru că socotea necinstit să seducă soția gazdei sale, și, în sfîrșit, pentru că o socotea pe Pandora naivă, prea tînără, fragilă, și nu ar fi vrut s-o facă să sufere. În fond era un sentimental care-și ascundea tandrețea sub masca cinismului.

Pentru toate aceste pricini, nu-i vorbise de dragoste. Apoi scena se însuflețise. Sir William îi reamintise lui Byron de minăstirea din Newstead și de fetișcanele de acolo, mai mult decît ușoare. Una din ele mai ales îi plăcuse gentilomului rural și și-a exprimat dorința s-o mai vadă o dată. „Spune-mi, Byron, n-ai vrea să mă inviți?... Fără soția mea, bineînțeles”. Byron îl brufui: „Nu ți-e rușine, om abia însurat, și dacă soția ta și-ar pune în cap să se răzbune?” Sir William izbucni în ris: „Soția mea?... Ha! Ha!... Soția mea e o sfință și de altfel mă adoră”.

Pandora ciulind urechea surprinsese de la o mare distanță dialogul acesta și-l notase

în album însoțindu-l de comentarii indignate: „Mă adoră! Ce dobitoc! Sînt condamnată să-mi petrec toată viața cu bătăranul ăsta? Și într-adevăr, de ce nu m-aș răzbuna? Mă apucase, după scena asta, o asemenea furie încît, dacă Lordul Byron m-ar fi ademenit să mă duc cu el în parc și m-ar fi îmbrățișat, cred că l-aș fi lăsat să-mi facă orice.”

Trecuse de miezul nopții. Hervé acoperea cu note pagină de pagină cu cea mai mare repeziciune de care era în stare. În cavoul sumbru, în care luminările, pe sfîrșite, luminau din ce în ce mai slab, avea impresia că-i împresurat de fantome vii. Auzea rîsul grosolan al gazdei cu fața rotofeie: „Ha! Ha!”; urmărea pe obrazul fin al Pandorei apariția reflexului celor mai tandre sentimente; părea că zărește, într-un colț întunecat, pe Byron care privea cu o expresie sarcastică perechea aceasta nepotrivită.

Fu nevoit să înlocuiască luminările care se topiseră, apoi își reluă lectura. Asista acum la eforturile Pandorei, care, cu o îndrăzneală și o șiretenie neașteptate din partea unei femei atît de tinere, încerca să-l smulgă pe Byron din reveria sa, să și-l apropie. Jignită de indiferența lui, îl provoca. Sub

pretextul de a juca o partidă de biliard cu el, reușise să rămînă singuri.

„Astă-seară l-am întrebat pe Lord Byron: dacă o femeie iubeste un bărbat și bărbatul nu-i dă nici o atenție, ce trebuie să facă?” El mi-a răspuns: „Asta”, m-a strîns în brațe cu o forță extraordinară și m-a...” Aici e un cuvînt șters, dar Hervé, printre ștersături, a putut citi cu destulă ușurință: „îmbrățișat”.

Hervé Marcenat respiră adînc. Nu-i venea să creadă ce noroc a dat peste el. „Nu cumva visez? se întreba. E chiar tipul de vis al împlinirii, în care vezi realizat tot ce-ți dorești mai mult”. Se ridică și începu să pipăie sipetul cel mare, divanul, pereții, pentru a se asigura că decorul este real. Nici o îndoială. Totul în jurul lui era consistent, iar albumul autentic. Reluă lectura.

„Mi-a fost teamă dar i-am spus: «Lord Byron, te iubesc. Am născut însă de curînd. Asta mă leagă de tatăl copilului. Nu voi putea fi niciodată altceva decît prietena dumitale. Totuși am nevoie de dumneata. Ajută-mă.» Era uimitor de bun și înțelegător. Din clipa aceea, de cîte ori eram împreună, toată amărăciunea lui părea să dispară. Cred că se simte bine lângă mine.”

.....
Tînărul francez nu se putu opri să nu suridă. Îl cunoștea bine pe Byron și nu și-l putea închipui făcînd multă vreme amor platonice cu o tînără și gingașă femeie. Parcă-l auzea: „Dacă ea crede că sînt bărbatul care s-o țină de mîna ore întregi, recitîndu-i versuri, oh, se înșeală. În stadiul în care ne aflăm, trebuie să-i punem capăt!”

Apoi se gîndi că va găsi fără îndoială un document cu privire la starea de spirit reală a lui Byron în pachetul de scrisori care de asemenea îi fusese încredințat de Lady Spenser-Swift. Hervé desfăcu panglica. Da! Scrisorile erau ale lui Byron. Hervé era obișnuit cu scrisul lui febril. Dar mai erau în teancul acela și alte hîrtii pe care recunosc scrisul din album. Parcurse cîteva. Erau ciornele Pandorei pe care le păstrase. Citind această corespondență, se amuza văzînd că nu se înșelase. Byron se plictisise repede de platonism. O întrebă pe Pandora dacă n-ar putea s-o înlînească noaptea, după ce toată lumea din castel se culca. Ea se împotrivi, dar fără vigoare. Hervé se gîndi: „Dacă scrisoarea a cărei ciornă o ținea în mînă a fost trimisă, Byron a simțit desigur că se apropie victoria.” Într-adevăr, candida și tînăra femeie îi spunea doar atît: „E imposibil, nu știu unde v-aș putea vedea fără să atrag atenția celorlalți”.

Se întoarse la album. Ea notase că, pentru a-i trimite și a primi scrisori de la Byron, se făcea că-i împrumută cărți din bibliotecă. Astfel, putea chiar atunci cînd *marito* era de față să-i întindă cavalerului cărți în care ascunsese scrisorile. „Și n-avea decît douăzeci de ani!” își spuse Hervé.

„Astăzi William fiind plecat la vânătoare, am rămas singură cu lordul B., toată ziua, dar sub ochii servitorilor. A fost fermecător. Cineva îi vorbea de cavou și m-a rugat să-l arăt. N-am îndrăznit că cobor împreună cu el, dar am rugat pe Mrs. D., guvernanta, să-l conducă. Când s-a întors, mi-a spus cu un glas ciudat: „Cavoul acesta va fi într-o zi pentru mine locul de care-mi voi aminti cu cea mai mare emoție“. Ce-a vrut să spună? Mi-e teamă să înțeleg și mai ales să accept fără spaimă ideea că emoția lui e legată de amintirea mea.“

Scrisorile și albumul permiteau să se reconstituie urmarea pe care a avut-o aventura. Pandora a consimțit să-și dea întâlnire cu Byron în cavou, la ora când bărbatul ei sfârșea, iar servitorii se retrăseseră la etajul al doilea. El se arătase nerăbdător, exigent. Ea îl implorase s-o cruțe: „Lord Byron, îi spusese, sînt la discreția dumitale. Poți să faci tot ce vrei cu mine. Nimeni nu ne spionează, nimeni nu ne poate auzi, iar eu însămi nu am forța să mă lupt. Am încercat s-o fac, dar dragostea m-a adus aici împotriva voinței mele. Numai de la dumneata aștept salvarea. Dacă te vei folosi de puterea pe care o ai asupra mea, am să mă dau învinsă dar voi muri de rușine și durere.“

Plîngea într-una. Byron fu cuprins de milă. „Ceea ce-mi ceri este aproape mai presus de puterea omenească, dar te iubesc destul de mult ca să renunț la dumneata.“

După care au stat multă vreme pe divan, unul în brațele celuilalt; apoi Pandora s-a întors în camera ei. A doua zi Byron, pretextînd că-i rechemat de editorul său Murray la Londra, a plecat din Windhurst. Ceea ce-a scris Pandora în ziua aceea în jurnalul său l-a amuzat foarte mult pe tinărul francez.

„Ah! prostul! prostul! scrisese ea. Totul s-a sfîrșit, totul e pierdut, iată-mă condamnată să nu știu niciodată ce e dragostea. Cum de n-a înțeles că nu puteam să-i sar îndată de gît. O femeie care a fost educată cum am fost eu, și atât de tinără cum sînt, nu poate avea cinismul femeilor corupte și libertine pe care le-a cunoscut pînă acum. Trebuia să plîng. Și era de datoria lui, bărbat cu experiență, să mă potolească, să mă calmeze și să-mi obțină consimțămîntul să ne înfruptăm din dragostea pe care o simteam atât de puternică. Cum a stricat totul cu plecarea lui, toate șansele mele s-au spulberat. N-am să i-o iert niciodată.“

Se mai aflau acolo două scrisori, schimbate între ei după episodul pomenit. A lui Byron era prudentă; se vedea că, scriînd-o, s-a gîndit la bărbatul ei care ar fi putut s-o deschidă. Ciorna Pandorei trăda sentimentele intime ale tinerei femei și furia sa ascunsă. În paginile următoare ale jurnalului, mai intervenea citeodată numele lui Byron, fie cu ocazia unui nou poem fie cu ocazia unui nou scandal. Era însoțit de aluzii ironice,

în care se putea citi un profund resentiment. Apoi, după 1815, se părea că poetul a dispărut cu totul din mintea Pandorei.

Printr-o răsufletătoare, pătrunse o lumină palidă în cavou. Se revărsa de ziuă. Hervé, ca și cum ar fi ieșit din transă, privi îndelung în jurul său și ateriză în secolul al XX-lea. Ce frumoasă și ciudată poveste a trăit în cursul nopții! Și cu ce plăcere o va scrie! Dar, după ce-și termină lucrarea, îl coplăși oboseala din pricina nopții nedormite. Se întinse, căscă, suflă în flacăra luminărilor și urcă în camera lui.

Clopoțelul anunța *lunch-ul*. Hervé îl găsi în hall pe gravul Miller care-l conduse în salonul unde îl aștepta Lady Spenser-Swift.

— Bună ziua, domnule Marcenat, îi spuse cu glasul ei puternic și masculin. Mi s-a spus că nu ați prea dormit. Cel puțin ați lucrat bine?

— Minunat. Am citit totul și am umplut douăzeci de pagini de note. E o poveste nemaipomenită. Nu pot să vă spun cît de...

Ea îl interrupse:

— Nu-i așa? V-am spus eu. Această micuță Pandora mi s-a părut totdeauna că are înfățișarea unei mari amoreze.

— Era o mare amoreză. Dar ce-i frumos în aventura asta, e că n-a fost niciodată metresa lui Byron.

Lady Spenser-Swift se făcu roșie ca racul.

— Ce...? se indignă ea.

Tinărul, care adusese notele cu el, înșiră toată povestea și încercă să analizeze cele două caractere aflate față în față, pentru a o edifica pe gazda sa.

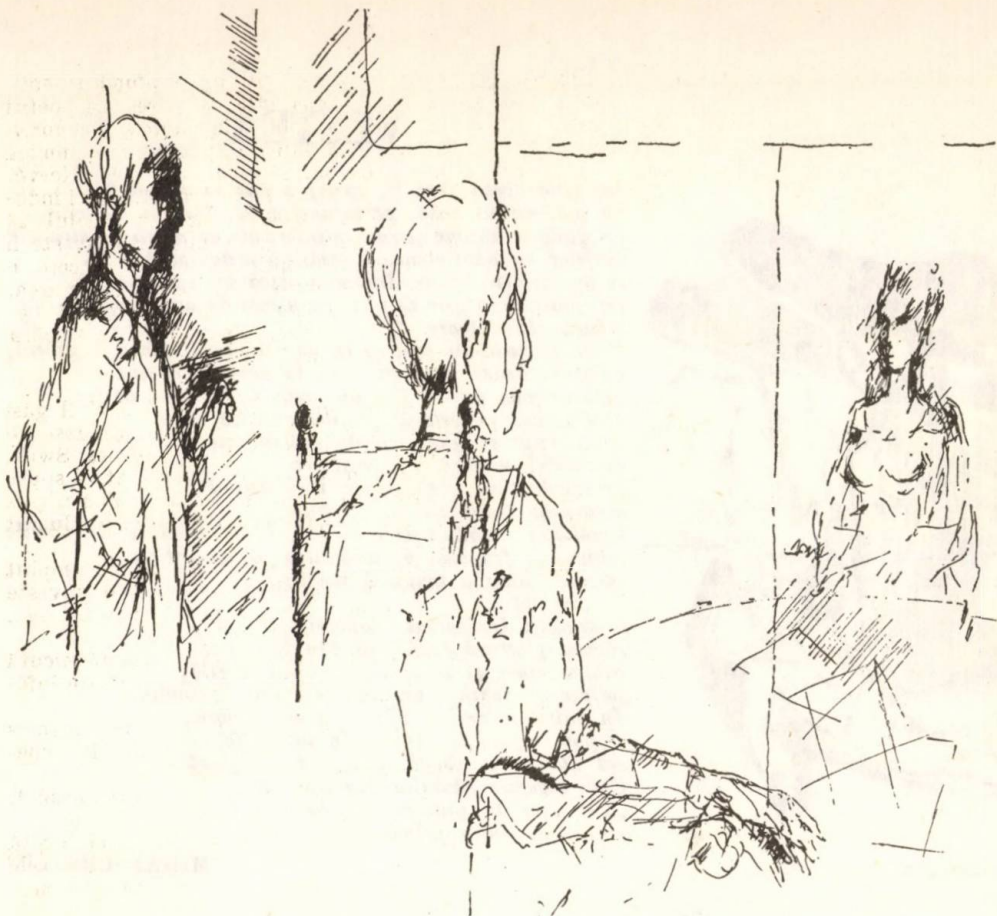
— Și iată cum, conchise el, pentru prima și ultima oară în viața lui, Lord Byron a cedat demonului tandreței, și cum străbunica soțului dumneavoastră nu i-a iertat niciodată moliciunea sa.

Lady Spenser-Swift care-l ascultase pînă atunci pe tinărul francez fără să-l întrerupă, în momentul acela izbucni:

— *Nonsense!* exclamă ea. Ați citit prost sau ați înțeles prost... Auzi! N-a fost metresa Lordului Byron! Dar toată lumea știe că a fost. Nu există o familie în comitatul acesta, în care să nu se fi cunoscut și transmis această aventură din generație în generație... Auzi, n-a fost metresa Lordului Byron... Sînt dezolată, domnule Marcenat, dar, dacă acesta este ultimul dumneavoastră cuvînt, nu vă pot permite să folosiți documentele... Cum? O să povestiți în Franța și în țara noastră că această mare iubire n-a existat niciodată? Dar Pandora s-ar răsuci în mormînt, domnule!

— De ce? Pandora cunoștea adevărul mai bine decît oricine... pentru că ea însăși a notat în jurnalul său că nu s-a întîmplat nimic, afară doar de lucruri cu totul nevino-vate.

— Jurnalul se va întoarce în casa de fier, declară Lady Spenser-Swift, de unde nu va mai ieși niciodată. Unde l-ați lăsat?

— Pe masa din cavou, Lady Spenser-Swift. Neavind cheia nu puteam să-l bag în sipet.

— Imediat după *lunch* vom coborî și vom pune totul la loc așa cum a fost. N-ar fi trebuit să vă arăt vreodată hîrțiile acestea de familie. Bietul Alexander nu vroia să le dea. A avut și el dreptate... o dată.... În ce vă privește, domnule, mă văd silită să vă cer să păstrați o tăcere desăvîrșită asupra așa-zisei... descoperiri.

— Evident că nu voi putea publica nimic fără consimțămîntul dumneavoastră, Lady Spenser-Swift, și de altfel, pentru nimic în lume nu aș vrea să vă fiu dezagreabil. Trebuie totuși să vă mărturisesc că nu pricep...

— Nu-i necesar, îmi răspunse ea, să pricepeți... Ceea ce vă cer este să uitați.

El oftă:

— S-a făcut. Renunț la această amintire... și la cartea mea.

— E foarte bine și foarte loial. Nici nu m-așteptam la altceva de la un francez. Acum să vorbim de altele. Spuneți-mi, domnule Marcenat, ce părere aveți despre climatul englez?

După *lunch* coborîră în cavou, însoțiți de Miller. Grelele uși ale casei de fier fură deschise din nou. Bătrîna doamnă așeză ea însăși, printre cutiile de bijuterii din piele

și cafetierele de argint, albumul alb și pachetul de scrisori îngălbenite, legate cu o panglică trandafirie. Apoi Miller încuie casa de fier.

— Aici o să rămînă în vecii vecilor, spuse ea veselă!

Cînd urcară, un grup de turiști, aduși de un autocar, pătrundea în hall și cumpăra bilete de intrare și cărți poștale ilustrate. Miller aștepta să joace scena portretelor.

— Să intrăm și noi pentru o clipă, îi spuse Lady Spenser-Swift lui Hervé.

Ea se opri într-un colț, la o bună distanță de grup, dar asculta foarte atentă.

— Acesta este Sir William Spenser-Swift (1775—1835), spunea *butler*-ul. A luptat la Waterloo; a fost prieten personal cu Wellington. Portretul a fost făcut de Thomas Lawrence, ca și portretul soției sale, Lady Spenser-Swift.

O tînără femeie se apropie cu vioiciune să vadă mai bine și murmură:

— Acea care...

— Da, spuse Miller în șoaptă, aceea care a fost metresa Lordului Byron.

Bătrîna doamnă îi aruncă o privire triumfătoare tînărului francez:

— Vedeti, îi spuse ea.

Traducere: RAUL JOIL

VESTEA

Desene de DOINA BĂIEȘU

Iar ziua aceea (era în april) a fost ca o noapte.
În putreda-mi casă, pe întuneric, se cînta la Coelesta,
un giulgiu anume țeseau mîtinile sale de ceară pe strunele
harfelor subpămîntene. O țesătură melodioasă
se pregătea în adînc. Iar ziua aceea era ca o noapte.
Așteptam de o mie de ani. De o mie de ani așteptam.
Vestea slobozitoare.

Peste putreda-mi casă și în tot Universul cădea o cenușă,
pulberea densă a morții. Iar în abis de oceane —
sufletul meu ferecat într-un pește. Giuvaeruri de foc.

Melodioasa poveste a mîtinilor sale de ceară
neîntrerupt se țesea, ca un giulgiu menit
mortuarei serbări. O, amintirea
primăvărâtecei vieți, unde ni-i trupul
asemenea florii naive a crîngului,
tresăltător, îmbătător de o caldă putere? Umilite cad florile
crîngului, fragede, o, amintirea, o, amintirea
cărni florale a trupului nostru...

Un răcnet
a zguduit Universul, clopotnița însăși
răcnea gîlgtind rugăciuni sau blesteme,
hohote mari și demente, o grabă febrilă,
pe cer se aprinse un rug, incendiu, incendiu...
În inima marelui Tunet, tăcere sonoră:
tropot treptat de copite. În întuneric,
cal alb ca o lebădă. Șeaua de purpură.
Glas înțeresc răzbătea din adîncuri:
„Vei avea tu puterea, străinule,
vestea să nu o primești?”

MIHAI URSACHI

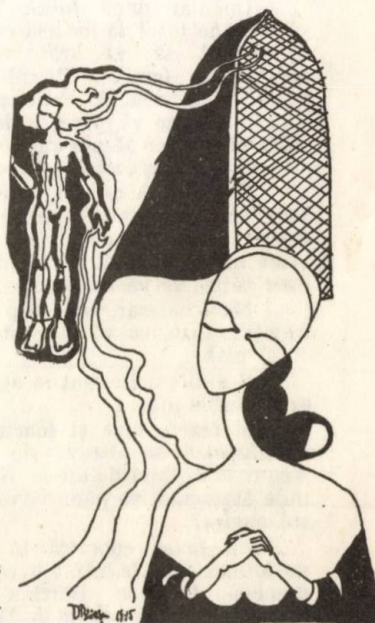
O DIMINEAȚĂ DESĂVÎRȘITĂ

trupul meu istovit de ultimele cîntece care-l părăseau
și despre nici unul nu puteam spune: „e taina mea”

vocea fiului nostru să fi fost ori flacăra cu pîntec rece:
„încotro te îndrepti, tu cel care porți încă atîta viață în tine?
întro-acolo e cîmpia ce n-a cunoscut trup; încotro te duci,
împovărat de atîta trup fără de margini? n-ai trecut încă
prin porțile strîmte ale pustiului, n-ai rănit destul
lespezile cu solzii tăi de aramă, n-ai asudat la temeliile
vreunei cetăți pînă s-o fi dărîmat și n-ai fost izgonit de nimeni
pentru că ai șters ferestrele cetății de stîngele nevinovaților;
încotro, cînd în palme-ți mai pot înflori trandafiri
și fiecare pas al tău lasă în urmă un neam tînăr?”

trupul meu istovit de ultimele cîntece care-l părăseau
și despre nici unul nu-mi aduceam aminte era doar o
îndepărtare răcoroasă și atunci a fost vocea ta:
„lăsați-l să se spulbere, va fi la fel ca înainte,
rănile sale frumos mirositoare nu le acoperiți, lăsați-l,
drumul său e fără de drum; se va întoarce tînăr,
trupul lui de-abia va începe să se destrame și pentru noi
va fi o dimineață desăvîrșită uimindu-ne cu binecuvîntarea ei”

DORIN TUDORAN

TABLOUL

*În noi fiecare e un tablou
asemenea unui tablou adevărat
pictat în ulei de o mână divină
și scufundat în apa verde a mării*

*pe tabloul meu sînt zugrăvite
nuiele înflorite de salcie
sau poate cunoscuta barcă a Isoldei
grăbindu-se cît nu e prea tirziu*

*și totuși nu se poate ști
ce reprezintă el și cît de minunat
chiar și în diminețile senine cînd ne ajută
sub apă culorile se tulbură prive...
raza*

MARIUS ROBESCU

LACRIMA DE PIATRĂ

*Să fi aflat vestea de nerostit
între două lumini înalte, la migrația ierbii,
cînd rturi de iarbă ar fi năvălit, torente de fier
care să-mi smulgă spaima
și durerea să n-o fi simțit.
Acum roată mă fac, încordat mi-e auzul
și mă trag în vale brațe mari de pămînt
și-mi acoperă ochii,
și-mi astupă gura, care și ea este de pămînt,
și mă pătrunde un val de umbră,
un strai de lună
și lacrima de piatră
(îndărătul craniului meu)
iat-o, sună...*

IOANA DIACONESCU

BĂTRÎNE

*În toamna asta greierii sînt regi
și nucile al căror miez gîndește
m-auzi prietene mă înțelege
mai vezi prin ape fulgerînd un pește*

*Mai vezi prin lume fulgerînd o apă
tot cristalină ca în tinerețe
tot mai acoperi cu aceeași pleoapă
ce vrea pămîntul să ne-nvețe*

*Tot mai descoperi cărți îngălbenite
îngălbenind tu singur la vederea lor
și tot ți-e teamă că ne compromite
numărul cărților adormitor*

*În toamna asta nucile să știi
au chiar circumvoluțiuni naive
cum mai demult pe cînd eram copii
creierul animalelor captive*

*Și se apleacă iarăși către noi
aceiași pomi tăiați subit de lună
ca amintirea unor pure ploii
sub care noi trecusem împreună*

*Și iar se duc elevii către școală
și iar sîntem studenți o clipă doar
și iar ne-apropiem cu mîna goală
de popul transformat în far*

*În toamna asta sigur vom rămîne
de-aici încolo nu ne vom clinti
ființa noastră nu va fi bătrîne
decît mai tînără cu fiecare zi*

NICOLAE PRELIPCEANU

ELOGIUL PUNCTULUI

I

*El este insul cel mai mic
iubit de cer și neurit de nimeni,
în sine el trăiește din nimic
și nimănuia el nu este-asemeni.*

*E prins în pîntec și încă nenăscut
și nici nu vrea vreodată să se nască,
deși e plin de vorbe totuși mut
nemăsurat decît de liniștea cerească.*

II

*Ce rob e cercul împrejurul lui
și colțul de triunghi, și linia!
Și chiar cîmpia de-i a nimănui
el coborînd în ea o pajiște ivea.*

*El este el și este ea
el mînă, gînd, ureche, gură
el este piatră și nuia,
sub murmur el e cel care murmură...*

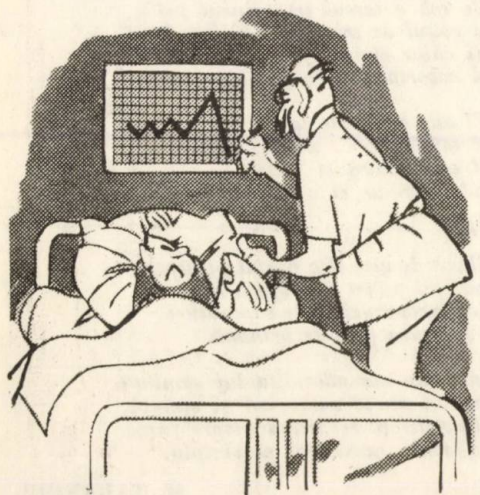
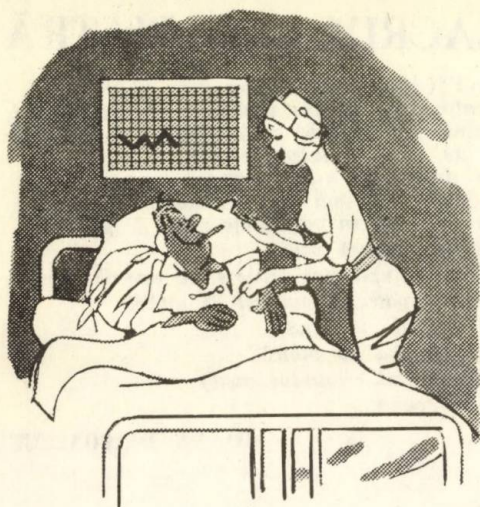
III

*Slăvit de gize el e purtat pe scuturi,
mărețul punct e tuturor hrană!
din începuturi peste începuturi
e picătura fără de prîhană.*

*În somn stă adormita lui sămînță
într-un miros nemuritor și simplu,
din neființă respirînd înspre ființă
un somn nemuritor și simplu.*

M. TARANGUL

CUM A DISPĂRUT UN ROMAN

Sincer vorbind, aş fi vrut ca această poveste să nu aibă sfârşit, în orice caz nu acesta spre care mă împinge atât de imperativ condeiul. Căci ceea ce ştiam despre cei doi era atât de pur, atât de firesc armonios, încît cu toată reticenţa — dacă nu rezistenţa mea — faţă de calvarul prozei lungi, mult n-a lipsit să mă apuc de un roman. *Romanul lor*, evident. Aveam totul pentru aceasta şi în primul rînd, lucrul cel mai important pentru mine, imboldul de a-l scrie. Văzusem şi ştiam mult. În plus, intuiau prin simpatie totul şi, mai ales, — repet — îmi plăcea povestea lor. Într-adevăr, totul era ca într-un roman... Şi ce frumos, cu cîtă inimă le-aş fi scris pe toate!

Tabăra de munte, prima cunoştinţă, prima discuţie, prima plimbare la graniţa dintre inserare şi noaptea gonită de primul foc de tabără, primul dans... După o săptămînă nu se întîmplase nimic deosebit şi totuşi totul era altfel decît înainte... Ar fi urmat apoi să scriu despre „nimicul“ din cea de a doua săptămînă. Şi cu cîtă ardoare aş fi făcut-o!

Toate amănuntele îmi sînt încă prezente în minte, văd totul ca într-un film pe care îl pot proiecta după dorinţă şi în care ceea ce lipseşte abia face mai semnificativ şi mai clar restul. Aş fi scris un capitol, pe cuvînt, un capitol întreg numai despre momentul schimbului de adrese. Acum însă nu mai are sens. La ce să dilatez cele 2—3 minute încît să cuprindă milionul de amănunte ce se cerneau şi nu prea prin nişte gene înrouate? Dar despărţirea? Ah, cite aş fi reţinut într-o povestă mai fericit încheiată? Aşa... Ei bine, sfîrşitul — îmi dau seama — tocmai nefericitul sfîrşit nu mă lasă, nu-mi dă răgazul sufletească să detailez nimic.

Şi dacă aţi înţeles că, din clipa cînd cei doi s-au despărţit, singurele clipe fireşti şi firesc folosite erau cele în care ea îi scria lui (sau se gîndea să-i scrie) şi el îi scria ei (sau se gîndea s-o facă), nu mai insist cîtuişi de puţin.

Şi de ce aş mai insista cînd, exact după prima lui scrisoare, a urmat dezastrul!

EPIGRAME

Dumitru Radu Popescu: „Căruța cu mere”, ed. Albatros, 1974

E prezent mereu și D.R.,
Îmi șoptea zimbînd librarul,
Vezi, *Căruța* lui cu mere
Zace-n librării cu carul!

Livia Ardeleanu: „Exercițiu de vacanță” și **Ioana Solescu:** „Epilog pentru alții”, colecția „Scorpionul” ed. Dacia

Am aflat că polițiștii
Cred cu toții într-o idee:
Ca să scrii ca doamna Christie
Nu-i destul să fii femeie!

Nicolae Motoc: „Elementele”, ed. Eminescu, 1974

Senzație-n chimie. Mare!
Între atîtea elemente
Rare sau nu, Motoc apare
Cu ale lui Inexistente.

„Neînțelesul”

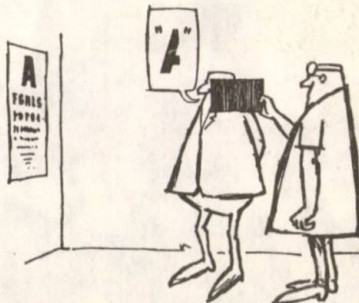
Acum voi scrie un răvaș etern,
În care, personal, nu știu ce spun,
Dar îl dedic *unui poet modern*
Și sint convins că este foarte bun.

Auto-puterea obișnuinței

La trompetă scoate Gică
Mii de sunete acute;
Ieri, suflînd într-o bășică,
A scos numai... 600!

TOMA MICHINICI

Un dezastru absolut; definitiv. Totuși fi-
resc. (Și desigur tocmai de aceea atît de
absolut și definitiv.) Ea nu i-a mai scris,
fi era cu neputință să o mai facă. Puteți
fi de acord sau nu, eu o înțeleg pe deplin.
Poate a suferit (nu insist) căci își amintea
totul, absolut totul, dar nu, ea nu mai
putea să-i scrie un rînd. Dintr-o dată, de
la prima vedere a cartonașului ilustratei,
ceva, ceva deplorabil și ridicol îl micșora,
transformîndu-l pe EL într-un ins oarecare
neajutorat și vag năting. Îl vedea dansînd,
rizînd, agitîndu-se ca de obicei, blond, vioi și
vesel și, cu cît mai vesel, cu atît mai neputin-
cios și mai lipsit de haz.

În acea clipă, atunci și așa s-a sfîrșit
povestea.

Dintr-o scrisoare? Da, dintr-o scrisoare
sinceră, amicală, cuviincioasă și, mai ales,
scurtă.

Iată miezul ei, în afara formulelor de ri-
goare: „*Scrisorile tale leam primit tîrziu,
altfel țieș fi scris mai devreme. Iartămă
pentru întîrziere. Eu mam hotărît să plec
la buni. Scriemi acolo, te rog. Numă uita.
Nucu.*”

Dar ea nu l-a iertat.

Am întreat-o mai tîrziu:

— Ce mai face Nucu?

— Care? A, individul de la Timiș? Nu
mai știu.

— Nu corespondăți?

— Cu cine? cu el? m-a întreat sincer
mirată și mi-a arătat ilustrata. Am consta-
tat dintr-o ochire greșelile de scriere. De-
sigur, m-au deranjat, într-un fel i-am dat
dreptate, dar mi-a păcut rău. Grozav de
rău! Uite, mi-am zis, cum a dispărut un
rôman!

Și-am scris această scurtă povestire.

Ah, Nucule, Nucule, ce mi-ai făcut?

MIRCEA SÂNTIMBREANU

POEȚI DIN GRECIA

în traducerea lui ION BRAD

THANASIS PAPADOPOULOS

Vinovăție

Tremur
că veni-va ziua
cînd te vei înfățișa
și fără grimase-mi vei pune-ntrebarea:
„Ce-ai făcut din sîngele meu?”
„Cum ai putut să uiți totul?”
Atunci, ce-o să-ți răspund?
Că-n toți acești ani, vocea ta
adînc în mine-o-ngropasem
trudindu-mă să supraviețuiesc...

FOTIS AGULIS

Oameni de zăpadă

Încercați, oameni buni,
să-i înțelegeți
pe-acești omuleți de zăpadă.
Ne urăsc fiindcă știu
c-atunci cînd dă soarele
fîința lor albă
în gol va să cadă.

DIMOS RENDIS — RAVANIS

Punct de reper

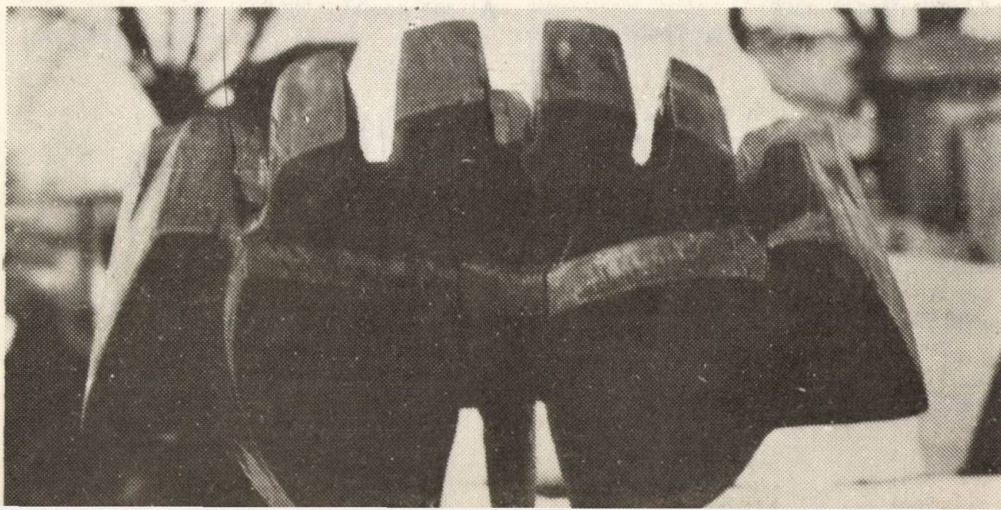
Ne-am oprit din marș
să îngropăm un mort.
Am împlînit o cruce.
Apoi, încă una.
Tot mai departe.
Și mai departe.
Încă o cruce.

Numai așa — ne-am spus singuri —
vor găsi calea
cei care vin.

MANOLIS ANAGNOSTAKIS

Epilog

Aceste versuri pot fi cele din urmă,
cele din urmă din ultimele ce se vor scrie,
poezii viitorului nu mai trăiesc,
cei ce puteau să mai cînte au murit încă tineri.
Cîntările lor triste s-au prefăcut în păsări
zburînd pe alte ceruri, unde arde un soare străin,
s-au prefăcut în rîuri sălbatice vărsate-n mare
încît apele lor nu le mai poți desluși.
Din cîntecul trist s-a-nălțat o floare de lotus
ca din sevele ei să ne naștem noi, cei mai tineri.

DE SFÎRȘIT, DE ÎNCEPUT

După încercarea dramatică a ploilor absurde și a puhoaielor nebune din vară, am întors file de calendar ale zilelor și nopților de muncă neobosit recuperatoare și iată, acum le întoarcem pe ultimele, cele din preajma sărbătorilor de iarnă. Sărbători care de o vreme încoace sînt lipsite de fastul trebuitor și orbitor al zăpezii pleonastic albe rămînîndu-le imprimare — pe termen scurt — părere — doar strălucirile iernatice ale paginilor de calendar și almanahuri sau ale dreptunghiurilor de ilustrate cu iepurași buimaci.

Sînt de un timp încoace ierni de librării, chioșcuri și debite, ierni care se vînd în librării, chioșcuri și debite cu bucata.

Iar în case vibrația veselă a sărbătorilor ne este adusă și se sprijină pe pomul de iarnă.

Și acum cînd brazii ne umplu brațele, ne înțeapă obrazul și, coborîți din munte; ni se urcă în balcoane, ne întrebăm dacă nu cumva „copacul credincios ce frunza nu și-o pierde“ nu e ales ca semn al statorniciei și fidelității.

Pentru că această neînfriată și solemnă alcătuire vegetală urcată și arcuită peste poarta de țară îi întîmpină pe tinerii miri și suită pe creasta casei fixează clipe și zile alese invitînd la prelungiri și permanentizări.

Poate că și profilul său sever, înalt și ascuțit, îl cheamă și îl ajută să sfîșie dacă nu monotonia și cenușiul, atunci rostogolirea egală a zilelor anului, iar trăirile noastre de vîrf, de intensitate și vibrare bucurată le rînduim etajat pe creangă și vîrf de brad.

Și acum în vremea iernii cea răvășitoare și pustiitoare de podoabe vegetale ne legăm și sprijinim sărbătorile de această ființă de umbră egală cu sine, protestatară, nesupusă de timp și anotimp, care este bradul.

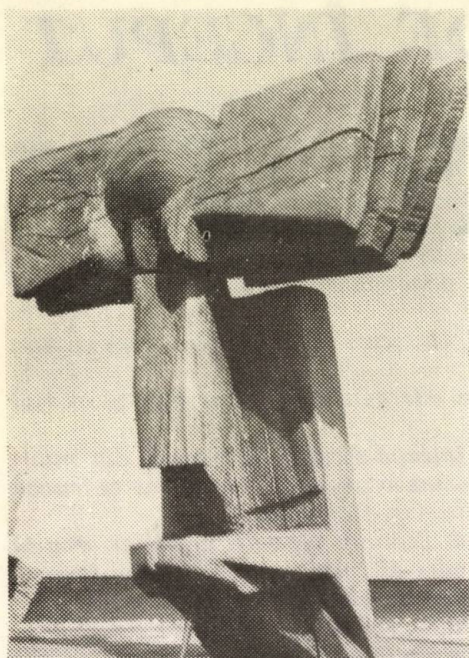
Îl aducem în casă la proporții domestice, umilitoare, pe el, arborele-atlet care se ia la trîntă cu munții și-l punem să asiste și să moșăie la suișul și coborîșul zgomotos al înveseliilor noastre de iarnă.

Dar totodată — compensator — îl împodobim cu vise, punem să joace și să sară în el veverițe de lumini care se reped, înțeapă, zăbovesc și rămîn fixate în retina mirată de copii.

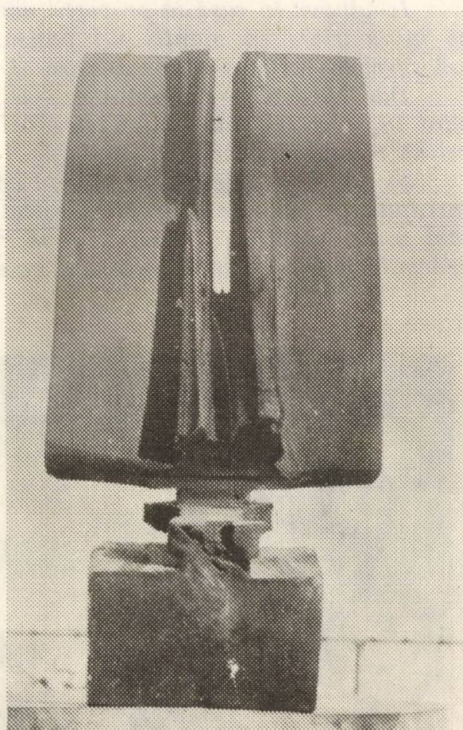
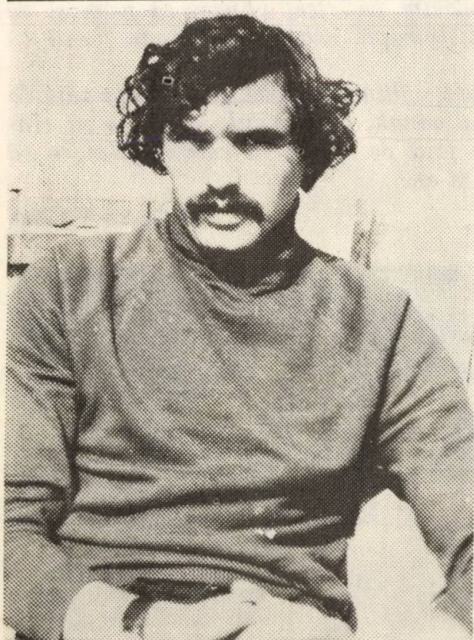
Și așa, mai lunecînd pe zăpadă adevărată, săltîndu-și opintit sania pe zăpada încropită pe foaie de calendar, ilustrată și almanah, vine Anul Nou și o să cîntăm poate „omul e ca iarba“ și o să rupem foile de sfîrșit ale calendarului ca să cădem în foile și zilele de început de calendar și an.

NICOLAE VELEA

La paginile 158, 159, 160 — sculpturi
de MIHAI MIHAI

Reproducere după C. Dipşe

Reproduceri după C. Dișe

Reproducere după **Ștefan Câlția**

Reproducere după **Paulina Mihai**

Reproducere după **Nina Stuparu**

Reproducere după
o tapiserie de Mimi Poileanu

fănuș neagu

din CARTEA CU PRJETENJ

MIRCEA MICU

O mustață imensă, o gură secetoasă (are preoți în familie), față cârnoasă, cap plin cu gărgăuni (amestec fericit de poezie și proză) și, mai înainte de toate, o hahaleră orientală, însemnat cu cretă cerească pe spinare să spună povești din pusta transilvană și să rîdă de toate cîte i se întîmplă. Rîde îndesat și gălăgios, fiecare gest al lui e o ispravă gogonată și va pieri de limbă lată, cîntînd cîntece de ocnă. Vine din Arad, de pe o stradă mințită cu ierburi de cimitir, a copilărit la hodăi (mă-ntreb mereu cum i-o fi stat ca indian cu pene înfipete-n nări?), unde cîinii se bat în burice cu apa turbării, acolo s-a-ngropat sub arșiți și mai ales sub zăpezi:

Zăpezi, orgii de alb sonor,
îndepărtate stări de sete
a îngerilor care mor
cuvîncioși și pe-ndelete...

Ursit să-i fie zilele moară domneas-că și să găsească vulpi în fiecare colț al orei a ajuns profesor la școala de surdomuți. Acolo trebuia filmat, n-a făcut-o nimeni și s-a pierdut din pomul lui Nastratin o ramură cu mierle. Intrat în București de Sîn Toader, cînd se dă drumul cailor să zburde și cîte-un mînz belaliu se oprește-n vreo tindă nemăturată ca să iasă de-acolo prin perete, Mircea s-a pripășit într-o

mansardă (la belle époque!), cu gea-mul învelit cu struguri, a cumpărat o capră de la Rusalîn Mureșanu (toa-mna, cînd, greșind tramvaiele, s-a în-surat, capra a trecut pe grătar) și s-a apucat să cînte:

Mamă, tu ești o duminică fără sfîrșit...

Gloria întîrzia, în odaie era mereu seară, Aradul sta în așteptare, gata să-l toace sau să-i ridice statuie.

...Era spre seară, iarba scursă-n vînt se apleca cu vîrfurile în pămînt și printre merii tremurînd străini trecea un înger bandajînd tulpini. Dinspre adînc venea un vaer greu, sufla poate în palme Dumnezeu, sau poate era plînsul de ghețari plutind pe mări ca niște zei barbari. Acum m-aș vrea acasă și să fiu înspăimîntat de taină și pustiu...

Dar cele mai frumoase pagini scrise de el în primii ani petrecuți în Bucu-rești sînt cererile de demisie din postul de funcționar IV la Uniunea scriito-rilor. Nu știu cine-l angajase, contra 1000 (una mie) lei pe lună, să răs-pundă de inventarul caselor de creație. Neclintit la datorie de la 7 pînă la 3 după amiază (osul ardeleanului cînd vrea s-ajungă birău), cînd și cînd, dar fix la ora 10, se pomenea chemat la președintele Zaharia Stancu:

— Ce-a fost aseară la Casa scriitorilor?

— Păi, cică, Nichita, Fănuș și Hagiuc s-au pilit și s-au certat cu Ahoe.

— Și dumneata unde erai?

— Acasă.

— O să-nchidem restaurantul, iar dumneata îți dai demisia.

— Am înțeles.

Pleca și după un sfert de oră se întorcea cu hirtia:

Subsemnatul Mircea Micu, născut din tată împușcat pe graniță și mamă casnică, înțelegând că sînt vinovat de discordiile dintre scriitorii tineri, respectuos vă rog...

— Ce stil e ăsta? întreba autorul Desculțului. Fraza mai scurtă, domnule Micu.

După a șasea cerere, cînd Mircea ajunsese să scapere cuvintele ca un soldat călciile, Zaharia Stancu l-a privit lung și i-a zis:

— Mda. Poți să te-apuci de roman. Liber.

Zice Mircea: atunci am simțit trecînd prin vîzduh sănii de lemn, azi zic că mai bine mă trimitea la procuratură, nu-i pedeapsă mai grea decît să scrii romane.

Romanul Patima, căruia i s-a adăugat apoi Semnul șarpelui — e un drum fabulos într-o Transilvanie locuită de vîlurile războiului, de vechea ei foame de izbăvire, într-o vreme în care, cum o spune tot un poet al generației noastre, destinul stătea în aer.

Cu Patima, Mircea Micu a întors din lună, pe pămînt, un personaj de baladă: Alimandru și stafia de trestie a unei iubiri risipite: Cerina. Ah, și cît vin bun curge prin această carte excelentă: îți vine să pui gura la canea și să cînti cu Mircea despre pasărea de-acasă:

Ea n-are chip, ea e un fel
De crin cu aerul în el.
Ea n-are ochi și-n două părți
Poartă inele mari de morți
O vîd și ea mă vede, știu
Prin geamul verde și pustiu...

CONSTANTIN CHIRIȚĂ

Mulți copii (și unii nici măcar nu mai sînt copii) m-au întrebat dacă e adevărat că Titi Chiriță, care, în mintea lor, e rudă cu Karl May, locuiește într-o moară așezată lîngă un castel. Eu nu mă mir de ce zic copiii — într-o zi, fata mea mi-a zis: tata, mă dor două picioare și două frunze, și-am crezut-o și i-am descîntat genunchii cu două gutui — mă crucesc că oamenii mari au pierdut din vorbire nesăbuiința opalină. Vă spun tuturor că Chiriță locuiește într-un cireș, — într-o moară, pe un deal din răsărit de munți, șade fata lui, Cirli, domnița cu păr bălai. Știu precis că, în anii cînd era mic și urca de-a bușelea treptele unei case de lemn din Bîrlad, rupea fiare la circ, gonea călare pe un leu îndopat cu diligențe înșingurate și dormea cu veverițele pe o creangă de alun. Între timp s-a făcut mare, cu toate că de la o vreme încoace e chiar mai mic decît copiii lui, și-n fiecare dimineață de vară, cînd copiii mai dorm încă, el scoate din mîncă un măgar galben pe care-l pune să pască fluturi roșii.

Toți adolescenții din România care au citit romanul Cireșarii (unii l-au citit de șapte, opt sau nouă ori) sînt încredințați că Chiriță e bun prieten cu Winetu și că au dus împreună multe bătălii din care au ieșit învingători. Eu însumi mă gîndesc că treaba poate să fie adevărată, altminteri de unde puterea lui de-a ne întoarce pe toți la mirodieniile

care ne umpleau zilele copilăriei?! Marea lui biruință e aceea de-a fi oprit himerele din drumul risipirii — nu, niciodată nu e prea târziu să rămînem tineri! — și de-a ne întări în speranța că misterul nu străbate niciodată pînă la capăt calea mărturisirii. Chiriță a avut parte de multe întîmplări rele, dar a trecut prin ele nejezuit și, inteligență cultivată, și-a păstrat mereu focul bucuriei neatins. Și pe el, ca și pe mine, cînd era mic, și chiar mai încolo, un înger îl ținea de pâr și alți doi îi trăgeau palme: un rînd de palme, un rînd de copite — și el rîdea, fiindcă pe deasupra a toate vedea înflorind cireșii și între crengile lor un leagăn cît un curcubeu, plin de copii bătînd cu picioarele în mustul asfințitului și implorînd stelele să scoată coarne ca melcii — căci, după ploaie, nu-i așa, stelele trebuie să scoată coarne sau ochi de trandafir. Centrul motor al tinereții lui a fost acțiunea, aventura, curajul, răbdarea.

Pentru mine, Chiriță e un strugure și un coltuc de pîine, adică lucrul cel mai de preț pe care-l poți vedea în mîna unui moldovean.

Cînd ne e dor unul de altul, ne vedem într-o cramă. Bem și cîntăm: septembrie, scoateți berbecii și-i împărtașiți. Și pentru că niciunul n-avem voce, turmele continuă să curgă liniștite prin trecătorile lor milenare. O ușă ne stinge lampa (cîte uși nu ni s-au trîntit în nas!) și noi știm, dar ne prefacem a nu ști, că e clipa cînd zeii vin să lingă blidele de la o petrecere frumoasă.

Pe fiecare copac din curtea casei lui Chiriță, brăzdate de fulger, de vîntul nopții sau cioplite de Chiriță însuși cu briceagul, chipurile oamenilor care-i sînt dragi. Mutra mea — ați ghicit — e pe un butuc de vie, alături de-a lui Nichita, Velea și Romul Munteanu. Cînd se lasă toamna și vrăbiile smulge limba vîntului sau poate vîntul le smulge lor limba, noi patru, coroana butucului, avem aerul că strigăm: Titi, mai e mult pînă la cules?

Îl iubesc pe Chiriță, înainte de orice, pentru că spiritul lui n-ar putea să rămîna captiv măcar o secundă într-o colivie, fie ea chiar o colivie de zahăr colorat. Ne-am întrebat adesea, într-un glas, cum pasărea vîrită într-o asemenea colivie nu-ndrăznește s-o spargă cu ciocul, același cioc cu care făcea gropi în piatră, atunci cînd era liberă, în păduri?

VASILE REBREANU

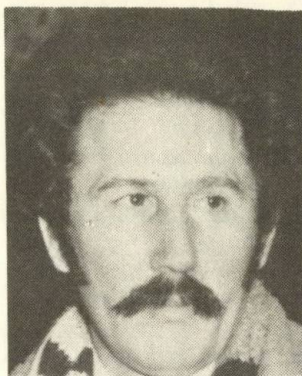
Cînd am citit, scris de mîna lui, că stă la fereastra Europei, mi-am adus aminte că, în urmă cu exact vreo douăzeci de ani, ședeam amîndoi la fereastra unei mansarde prin care niște pisici lihnite de foame se-ntrebau: ăstora nu le mai vine pachet de-acasă? Și pîndeam apariția unui maestru al literaturii care să ne ia de mînă (domnia-sa ne-a luat și de urechi) și să ne dea cale liberă într-o publicație destinată tinerilor de talent. Arătam — sînt nevoit să-l citez din nou — ca doi călugări cu sutiene și, de la sine înțeles, bisericuța ne-a respins, fapt care ne-a făcut să declarăm în cor: noi avem geniu, ce dracu am căutat la ăștia care sînt numai talentați?! Adevărul era la mijloc: noi aveam talent, ei n-aveau decît rea-voință, noi am rămas, ei au urcat; vreo cîțiva la ceruri, alții în slujbe din care con-

tinuă să ne dea sfaturi, căci dac-ar avea ei timp să scrie pe cât au să-și amintească de dragostea cu care ne-au ocrotit începuturile, e-hei!... Bine că n-au timp!

Vasile Rebreanu, ca și Velea, dar pe direcție transilvană, excelează în povestire. Nu mi-a spus niciodată (influența existențialismului?) unde a copilărit și cu ce material potcovea greierii, dar aș putea să jur că și-a petrecut multe nopți într-o moară cu apă, în vadul căreia, în zori, când Transilvania toată își dezvelește castelele ei cele adevărate și cele închipuite de mierlele cîntînd în ceață albastră, un mînz venea să se adape. Era un mînz roib, și toți caii lui Vasile sunînd pe drumul Năsăudului vor fi roibi, și copilul, cu siguranță, își va fi așternut cămașa în drumul lui, ca să și-o pună apoi pe trup și în carne plină cu sigiliile sidefului și cu amintirea copitei ca să se învețe să sufere și să nu se încrînceneze cînd, cîteodată, mai tîrziu, va fi izbit, pe drept și mai ales pe nedrept.

De la Pavel Dan și de la celălalt Rebreanu, care ducea sub frunte geniul Oltului de la izvoare pînă la Dunăre, precum și al celor trei Crișuri, Vasile a învățat să-și închine inima Ardealului. Fraza frumoasă, ocolită prin flori și pe sub pietrele unde se țin icoanele o știe de-acasă, căci, scriitor adevărat, el s-a născut din vorbă cu miere.

În răstimpurile cînd nu scrie proză, Vasile îl concurează pe D.R. Popescu, adică scrie teatru (păcat în care am căzut și eu, tot din cauza lui D.R.P., că doar nu eram să dau în nebunia asta din cauza lui Everac?!). E teatru sau nu ceea ce face Vasile? Nu știu. Piesele lui sînt poeme. Și lucrul ăsta, uneori, e mai presus decît teatrul — afirmație care-o să mă coste, dar n-o să fie nici prima, nici ultima belea pe capul meu.

SORESCU

Marin Sorescu umblă cu Oltul pe cobiliță de la Marea Neagră la Atlantic și strigă la oameni:

Totul trebuie măsurat riguros

Nimic să nu ne scape

De la fluturii din jurul sufletului

Pînă la golul unde se pierd privirile
În gol

Totul — cîntărit cu grijă...

Atunci să măsurăm și să cîntărim. Lui Marin i-a bătut toaca lîngă Tismana. La naștere bunică-su, Ion Bălan Sorescu, care „a murit tînăr de tot, săracul” și avea un prieten care „umbla desculț, zicea că decît să dea doi poli pe-o pereche de opinci, mai bine-și cumpără de un franc ace și scoate la mărăcini din picioare”, a zis: nepotul ăsta al meu o s-ajungă în America și-o să prindă un pește din biblie. Și bătrînul lui, care, sînt gata să jur, săruta porțile mănăstirilor cu botul cailor, ca să simtă călugării că nu e vreme de făcut mușită, știa că Marin s-a iscat pe lume ca să se înhame la „toate lucrurile înhămate și cu șaua pe ele”. Făcut din oase scurte, cu excepția celui care-i împarte în două fața îngustă ca un bot de lup la trecătoarea turmelor, Sorescu ridică poduri din frunze de aur, și prin burlanele casei lui, din mătase, se revarsă pe cerul pămîntului floare de curcubeu și penele păsărilor din vis.

Una înaltă de la vultur,
Una roșie de la pasărea paradis,
Una verde de la colibri,

Una vorbăreață de la papagal
Una fricoasă de la struț —
O, ce aripi mi-am făcut!

Talent strecurat prin ochi de stea,
în serile cînd stelele sînt femei și în-
scriu cu linii neînșelătoare drumul
corăbierilor în întoarcerile spre casă,
Sorescu a înțeles din prima tinerețe
(zic prima, fiindcă adevărații artiști
întineresc, întinerindu-ne, pînă cînd
mor de bătrînețe) că poezia „nu se
poate face decît în însingurare, pe baza
meditației dezinteresate, sincere și pro-
funde” și că „nu există ceva mai indi-
vidual decît actul artistic”. De crucea
lui s-au scărpinat, uneori, cățelandri
setoși de singele picurat în hîrtie;
el, ocupat pînă peste cap să înalțe
altare pe care să pună flori și pe Dum-
nezeu stînd turcește între ciobani și
povestind despre drumul robilor, a zis:
Iii! și și-a adus aminte de niște versuri
răzlețe:

Boii cunoșteau calea, fuseseră de
multe ori

Cu lemne, cu treburi,

Erau umblați, văzuseră multe și
chiar învățaseră cîte ceva

Nu ca alte dobitoace. Se orășeniza-
seră întrucîtva...

...mugeau la mine superior:

Mu-uu! Ce știi tu!?

Sorescu caută sau are „geniul înăl-
țimii, ca peștii zburători dorul aripelor
adevărate” și știe că

„cel mai sprinten,

care are mușchii cei mai oțeliți, mai
dresați

și stăpînește cel mai bine
legile avîntului
ia și cele mai multe pocnituri în cap“

E, îmi vine să zic, rudă, prin arbo-
rele de piine, cu frații Buzești. Coleg
de gîste cu toți bunii poeți din Europa,
înrolați sub ordinele lui Don Quijote,
el aduce în acest cor, care „nu poate
declanșa nici războiul, nu poate încheia
nici pacea”, vorbele cu flacără îndoită,
culese de pe comorile haiducilor de
peste Olt:

Brazii își vindecă scorburile

Picurînd într-una rășină,

Cum se ung și lebedele c-o grăsimă

De nu li se atinge apa de pinze.

În geografia noastră de frunți bătute
de lună, citindu-l și citindu-i pe cei
de o seamă cu el, mă pomenesc murmu-
rînd:

Cîteodată mă simt așa de bine

Totul îmi merge

Ca Isus pe valuri

Și cu vîrfurile degetelor pot să culeg
aburul

Și să-l gonesc înapoi în lucruri

Cu capul pe umeri

Îmi plac femeile

În spatele perdelelor lor de sîni

Trebăluind pentru binele omenirii.

Aflîndu-se mereu în preajma căpi-
tanului Ahab și a unsului Iona, n-am
izbutit să ne-mbătăm ca lumea împre-
ună. O vom face. Cînd teatrul, pe care-l
iubim amîndoi și ne primește numai
pe sub punte, ne va arunca să stăm
de serviciu la spitalul de cîrpit pește.
Se pare că sîntem prea urîți ca să fim
scoși la arlechin.

Mai departe

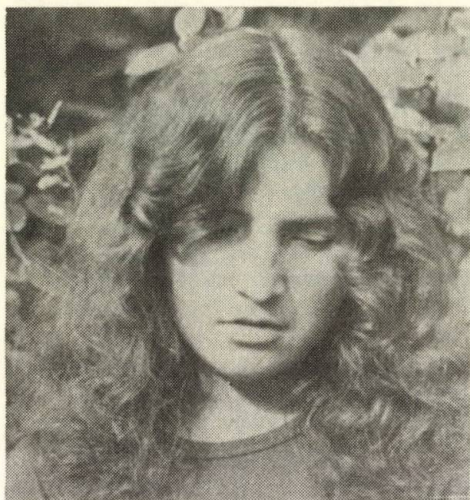
Cine este cel ce-și spune tatăl,
cine-i cel ce nu s-a mai născut,
ochiul fulgerat de steaună, iată-l
pîlpîie înspre necunoscut.

Cine-i cel ce va tot fi să fie,
cine este cel a-tot-mereu,
lacrima de dor și bucurie
cade-n clopot cu răsunset greu.

Însă el să știe și să creadă
firului de iarbă fără somn,
peste-ntinderile oarbe de zăpadă
cînd va arde fruntea lui de Domn.

Chipul așternut în steaună, iată-l
cum privește-nstîngerat și mut,
iartă-i celui care-și spune tatăl
pentru ochiul nemaistrăbătut.

PETRU ANGHEL

CUMPĂRAȚI-VĂ PĂRINȚI ȘI UMBRELE

- Cum te cheamă?
- Nataila. Dar pe tine, mamă?
- Nu-mi mai aduc aminte.

Tocmai plecam în oraș să-mi cumpăr o umbrelă. Venise toamna și eu n-aveam umbrelă. Umbrela e un lucru necesar și plăcut, în același timp. Puține lucruri mai găsești azi care să fie și plăcute, și folositoare. Gindeam să-mi cumpăr o umbrelă portocalie, cu flori albastre de cîmp. Așa, fiindcă-mi plăcea mie să fie portocalie și cu flori albastre de cîmp!

Dar cînd să trag ușa, am văzut în cutia de poștă că primisem o scrisoare. Și asta era ceva nou pentru mine. Nu-mi mai scria nimeni de multă vreme. Era un anunț ciudat. Dintii, am crezut că e o simplă glumă. Cu toate că și de glume avem uneori nevoie, mai ales toamna cînd plouă și te plictisești.

După-amiază, la orele 17, se deschide Magazinul cu vînzare de părinți. În exclusivitate, pentru copii!

Prețul fiind convenabil, m-am gîndit că n-ar strica să dau și eu o raită pe-acolo. Ce grozav ar fi, îmi spuneam, să-mi găsească și eu doi părinți pe gustul meu! La nevoie, mi-aș vinde și colecția de timbre. Doar nu-ți cumperi părinți în fiecare zi.

Am revenit deci în casă, preocupată de ideea unei înfățișări cît mai agreabile. Cum să-mi pieptăn părul, cu ce rochie să mă îmbrac?! N-aveam însă nimic deosebit care să mă fi pus în evidență. La urma urmei, am decis, de ce mi-aș face atîtea probleme? Doar EU mă duceam să aleg și EU îi voi alege, nu ei pe mine.

La ora 5 ne-am trezit în fața Magazinului o grămadă de copii. Copii veseli și copii triști, unii tîrînd după ei mașini sau păpuși stricate, alții fîlîindu-se cu pistoalele lor formidabile sau mestecînd de zor gumă americană. Careva a tăiat panglica de la

intrare și festivitatea de deschidere a început. S-a ținut un discurs (nu prea țin minte ce s-a spus, gîndul mai-era acaparat de ceea ce urma să văd peste cîteva clipe), s-au servit bomboane și limonadă. Mulți dintre noi și-au îndesat buzunarele cu cofeturi, temîndu-se poate că viitorii părinți nu vor fi prea generoși cu ei. Ne-am înghesuit cu toții, de-a valma, dinaintea vitrinelor, și am început să-i măsurăm din cap pînă-n picioare pe oamenii aceia necunoscuți, care ne priveau cu nespusă mirare.

Erau acolo domni cu jobene și monocluri, domni ce-și purtau cu mîndrie burțile pompoase. Unii mai arătoși, alții destul de umili: vînzători de cravate și vînzători de haine vechi, bucătari și șoferi, pictori și croitori, meșteri și cerșetori, hornari și hangii. După cum, firește, și doamne ce-și aranjau buclele cu delicatețe, altele ce ne ispiteau cu privirea lor blîndă; femei puse pe harță și femei doritoare să-și strîngă mai repede odrasla în brațe.

Primii mei părinți (spun „primii“, pentru că după ei am mai avut destui) erau doi oameni tare cumsecade. Mama ținea un han la o răscruce de vînturi, unde drumeții se opreau cu plăcere să mănînce pastramă și să bea vin vechi, iar tata vindea înghețată de fragi. Nu știu de ce i-am ales tocmai pe aceștia, dar cred că ei mi-au plăcut din prima clipă. Mama era o femeie autoritară, dornică de cîștiguri mari și pusă pe o viață de huzur. În timp ce tata era grozav de mulțumit dacă-și vindea înghețata de fragi, mai ales copiilor. Făceam casă bună noi trei! Pînă cînd, pe neașteptate, mama a fugit cu un negustor de mătăsuri, probabil bogat. Nu știu dacă am înțeles atunci de ce și în ce chip se despart oamenii, dar m-am

gîndit că va trebui să-mi cumpăr alți părinți.
Tata mi-a spus:

— Uite banii ăștia și du-te la Magazin.
Vreau să fii fericită!

Minunat, acest dîntii tată al meu! El
n-ar fi putut trăi cu altă femeie și nici pe
mine să mă sacrifice pentru orgoliul lui.

De astă dată, noul meu tată era birjar,
iar mama președintă a Comisiei pentru
drepturile femeilor. Nici nu se poate o
alegere mai bună. Eu băteam toată ziua
drumurile cu birja tatii, iar mama le învăța
pe femei să lupte pentru drepturile lor.
Fantastic, nu?! Dar s-a întîmplat că pe

tata mai marii acestei lumi l-au osîndit la temniță grea, fiindcă a furat o pălărie pe care voia s-o dăruiască mamei de ziua ei. Așa a fost să fie!

M-am gîndit atunci că poate n-ar strica să-mi aleg niște părinți și din înaltă societate. Mi-am luat, în consecință, un tată lord și o mamă ducesă, care-și petrecea vremea organizînd baluri și discutînd cu doamnele invitate despre importanța ceaiului în istoria unui popor. Firește că balurile îmi plăceau nespus, dar stimatele doamne vestejite, cu glumele lor lipsite de orice har, mă plictiseau de moarte. Și-apoi, mai erau și lecțiile de aritmetică superioară, de botanică superioară, de lingvistică superioară, ca și profesorii aceia foarte solemnii care mă chinuiau zilnic cu învățătura lor. Nu era de mine viața asta!

I-am părăsit așadar pe bătrînii aristocrați, pentru a mă orienta spre o viață absolut senzațională pentru mine. Tata era dresor de lei, iar pe mama o tăia unul în fiecare seară cu fierăstrăul. Îmi plăcea viața de circ. Acolo simțai, într-adevăr, că trăiești! Oamenii veneau să rîdă, să vadă lucruri nemaivăzute și să uite de grija zilei de mîine. Pe tata îl admirau în mod deosebit, fiindcă era curajos. Dar într-o seară leii n-au mai vrut să-l asculte, și s-a sfîrșit cu aparițiile tatii în arenă. Pentru prima oară am plîns că eram nevoită să renunț la părinții aceștia de-acum și să-mi caut alții.

Mulți părinți am mai avut după aceea, mi-e greu să-mi amintesc pe toți: un actor și o bucătăreasă, un aviator și o cîntăreață, un fotbalist și o fotbalistă, un vînzător de păsări și o florăreasă, un tată și o mamă...

Dar într-o bună zi, cînd m-am dus din nou la Magazin, mi s-a spus că nu mai am dreptul să-mi cumpăr părinți. Dimpotrivă, mi s-a spus, va trebui să mă așez și eu într-o vitrină și să aștept să mă cumpere un copil. M-am gîndit că nu voi aștepta prea mult. Există încă mulți copii pe lume care vor să-și cumpere părinți. Îmi plăcea în vitrină. Vedeam zilnic copii. Doar că eu le zîbeam și le făceam semne cu mîna, pe cînd ei nu-mi acordau nici o atenție. Unul, măcar, nu se oprea să mă aleagă și pe mine. Vecinii mei plecau rînd pe rînd, în locul lor veneau alții, numai eu începusem și să uit de cîți ani mă aflam acolo.

M-am rugat de stăpînii Magazinului să-mi dea o oglindă. Voiam să văd cum mai arăt. Nu s-au îndurat să-mi dea. Mi-am auzit însă vocea și mi s-a părut cam schimbată. Cîtă vreme să fi trecut, oare? Eram tare obosită, din ce în ce mai obosită. Nici nu mai aveam ce să-mi povestesc, încetasem să mai știu și prea multe despre mine. Timpul se scurgea încet, nemilos de încet. Pînă și culorile arătau parcă altfel. Pe copiii care se plimbau pe dinaintea vitrinei îi vedeam ca prin ceață, atît de departe păreau a fi! Iar dacă întindeam mîna să-i mîngîi, mă izbeam de geamul care-mi interzicea orice

acces către ei. Aș fi vrut ca starea asta să mă doară și să vărs lacrimi de jale. Ciudat, însă! Nici de lacrimi nu mai aveam parte, eu care avusesem bogăție de lacrimi altădată.

Atunci, mi-am amintit de ziua în care primisem invitația de a vizita expoziția cu vînzare de părinți. Visasem atunci să-mi cumpăr o umbrelă, era toamnă și eu aveam nevoie de umbrelă. N-am cumpărat nici o umbrelă, uitasem cu totul de ea. Dar ce mult bine mi-ar fi făcut acum o umbrelă, una portocalie și cu flori albastre de cîmp, n-aș mai fost deloc singură!

Și chiar în clipa acestei spumoase evocări, cineva a deschis ușa celei și mi s-a adresat:

— Uite, bătrînico, a venit o fetiță să te cumpere!

I-am simțit mîna mică în mîna mea și am tresărit. Nici o îndoială că era o fetiță, și ea mi-a spus:

— Să mergem, mamă!

Zadarnic însă am dat să mă mișc, păream ca de piatră.

— Nu mai știu să merg, am șoptit.

— Nu-i nimic, mamă! a zis fetița. O să te învăț eu să mergi, o să te învăț să trăiești din nou.

Am plecat de acolo împreună. Mergeam încet și cu mare grijă. Mi-era frică să nu scap din strînsoarea fetiței și să mă pierd. Nu știu cît am mers și am tot mers. Cînd a fost să ne oprim, fetița a zis:

— Am ajuns, mamă. Aici o să trăim. E foarte frumos aici.

— Dar eu nu mai vād! am rostit.

— Nu-i nimic, mamă! a zis fetița. O să te învăț eu să vezi lumea. Uite! a continuat ea. Acolo e soarele și aici este iarba. Acolo sînt norii și aici sînt oamenii. Simți? A început să plouă. Și oamenii se apără de ploaie cu umbrele. Cît vezi cu ochii, numai umbrele și umbrele de toate culorile!

— Umbrele!? am șoptit, cu nemărginită uimire. Spune-mi, nu cumva vezi o umbrelă portocalie cu flori albastre de cîmp? Spune-mi, vezi?

— Da, vād. E a unei fetițe, dar pe care eu n-o cunosc.

Am tresărit și m-am strîns toată lîngă făptura ei, și am simțit că mă podidește plînsul.

— Roag-o să-mi dea mie umbrela! Vine toamnă și eu n-am umbrelă. Umbrela e un lucru folositor și plăcut, în același timp. Puține lucruri mai sînt azi plătute pe fața pămîntului. Ploaia, de pildă! E bine cînd plouă. Spune-mi: de ce nu mi se dă mie umbrela portocalie cu flori albastre de cîmp? Și părinții sînt ceva plăcut și folositor. Dar a venit toamna. Tu ce crezi: or fi oare părinții mai folositori decît umbrelele? Plouă! Spune-mi: umbrela aceea e cu adevărat portocalie? Și spune-mi: cine o fi mai folositor, umbrelele sau părinții? Hei, n-auzi? Răspundei!

INGRID FULGA

Tînăru | ESEENIN

prezentare și traducere de Ioănnichie Olteanu

Șase din poeziile alăturate fac parte din *R a d u n i ț a* (=Ziua Pomenirii), întiiul volum al lui Esenin, apărut în 1915, la mai puțin de un an după sosirea poetului la Petersburg și întâlnirea cu Blok, apoi cu Gorodetki și Kliuev. *R a d u n i ț a* a însemnat consacrarea fulgerătoare a tînărului din Reazan care, venind din anonimatul revistelor pentru copii, al publicațiilor de harnică popularizare a științei, al unor cercuri de autodidacți ostentind cu modestie și rivnă pentru cauza luminării poporului, intra direct în marea literatură. Nu e locul a se încerca aci nici măcar rezumativ explicarea acestui succes care a făcut celebru aproape peste noapte numele lui Serghei Esenin; mă voi mărgini să amintesc doar că poezia lui răspundea unei necesități reale. Cu micile ei drame și idile campestre, cu tablourile ei de gen, cu jubilația coloristică a versului, cu idealul ei de blajinătate și smerenie, de franchețe și simplitate, *R a d u n i ț a* propunea o lume elementară și străveche, contrastînd izbitor prin materialitatea ei cu mistica vaporosă a simbolismului. Esenin, ca și Kliuev parțial, ca și ceilalți poeți din gruparea „sciților“ sau a „neoțărăniștilor“ reprezenta ipostaza agrestă a modernismului rusesc din preajma revoluției, cu același drept de cetate pe bariadele avangardei artistice ca și futurismul sau acmeismul.

Evoluția ulterioară a poetului e relativ cunoscută cititorului român: participarea la revoluția socialistă („...maica mea e patria, eu sînt bolșevic“), faza imaginistă și așa numitul „huliganism“, speranțele investite într-un socialism patriarhal care să poată stăvili asaltul industriei și distrugerea satului arhaic, contactul dezamăgitor cu Europa occidentală și America, pe care le-a cutureierat împreună cu Isadora Duncan, regăsirea înșelătoare a unui echilibru moral (tradus, între altele, în poezia dragostei din seria caucaziană, dar și în multa publicistică versificată pe care expresia directă a unei umanități vulnerate de istorie o menține totuși în zona înaltă a marelui lirism mai mult chiar decît artizanala „gheară a leului“), — totul încheindu-se pentru om cu acel sfîrșit tragic din decembrie 1925, cînd Serghei Esenin își pune capăt vieții într-o cameră de hotel din Leningrad.

Titlul așezat în fruntea acestor rînduri pare a putea suporta semnificații mai largi decît cele dictate de zona specială din care au fost selectate poeziile traduse. Vocea „ultimului poet al satului“ răsună proaspătă și azi, la 80 de ani de la naștere și la o jumătate de secol de la moarte. Vremea nu i-a alterat timbrul și vibrația; a atenuat cel mult zgomotul de fond. Și sînt toate șansele ca ea să rămînă proaspătă și tînără în continuare, atîta timp cît va mai exista o coardă sensibilă la drama unui suflet liric prin excelență, nevoit să trăiască — pentru a relua formularea lui Gorki — în toiul unor vremuri epice.

Arătură

*Ce-ar mai fi viața fără să te cînt,
Neagră arătură, scump muncit pămînt?*

*Trec pe ieșătura bălții și tresar:
Asfințitu-mi umple sufletul de har.*

*Corturile sure stau pe mal ciopor,
Vîntul serii suflă trestia ușor.*

*Pirostrii sărace, flăcări pîlpînd.
Moșăie-n tre creascuri luna de argint.*

*Stau cogașii-n preajmă proiectați în gol.
Un bătrîn deșiră vorbele domol.*

*Undeva departe, pe un ôstrov jos
Tragăna pescarii cîntec somnoros.*

*Lunca pare-acuma că-i de cositor...
Cîntec trist, rusească patimă și dor.*

Mesteacănul

Un fragil mesteacăn
La fereastra mea
A-mbrăcat argintul
Fulgilor de nea.

Crengile au toate
Un tiv alb pufoș,
Urcuș cu ciucuri
Atârând în jos.

Și stă drept mesteacănul
Picotind la gard, —
În vâpăi de aur
Fulgii parcă ard.

Ceru-n faptul zilei,
Dulce strălucind,
Crengile-i presară
Și el cu argint.

★ ★ ★

Zmeuriu burduf, armonică, hai, cîntă și-i dă ghes.
Mîndră, ieși, te-așteaptă-n pajiște voinicul tău ales.

Albăstrițe-mi ard în inimă și-o peruzea de foc.
De albaștri ochi, armonică, să-mi cîmți și de noroc.

Bate-amurgu-n pinza lacului un fir învăpăiat,
Ori năframa ta cu ciucurii pe deal mi-a fluturat?

Zmeuriu burduf, armonică, hai, cîntă și-i dă ghes.
Să asculte mîndra cîntecul voinicului ales.

Toamna

Iapă murgă, toamna-și țesă-lă-ntr-o doară
Pe un dîmb cu jnepeni coama ei ușoară.

Și din mers potcoavele-și aruncă
Sunetul albastru peste rîu și luncă.

A pornit și vîntul nevăzut acum,
Frunza o strivește-n bruşii de pe drum

Și-n scoruș sărută, schimnic cuvios,
Roșii stropi de sînge-ai Domnului Cristos.

Dangăt pascal

Auie prin lanuri
Clopot toropit.
Soarelui, pământul
Dulce i-a zîmbit.

Dangătele suie
Către cer senin
Și-și trimit ecoul
Prin păduri de pin.

Piere ștearsă luna
Dincolo de rîu,
Peste valul sprinten,
Slobozit din frîu.

Valea se trezește,
A dormit destul.
Undeva, departe,
Moare sunetul.

Recruții

Seara-i limpede și mierie, —
Pe-un drumeag întortocheat
Trec recruții cu armonica,
Ceață veselă prin sat.

Ei își cîntă-n versuri mîndrele,
Zilele ce trec grăbit:
„Bun rămas, pădure tainică,
Pace bună, sat iubit“.

Și cu seara care-alunecă
Se-ntărtă mai cu foc.
„Am zăcut destul în liniște,
Azi la cîntec și la joc“.

Răsfirînd în aer pletele,
Bat pământul pămîși.
Zurăie mărgelile fetele,
Ispitindu-i pe imăș.

Și se duc voinicii satului
Peste arie cu toți.
Dar copilele șăgalnice
Mai ajunge-le de poți.

Li se vîd parcă năfrămile
Pe coline fluturînd.
Peste fețele bătrînilor
O lumină trece blînd.

Branîștea de rîs se zgîlție
Și trec hohotele ei
Peste țipete de bufnițe,
Peste ierburi, coji de tei.

Pe-o cărare lăturalnică,
Zgîriați de rugi și scai,
Zic recruții cu armonica
Despre-o vreme de guleai.

Calicii

Drumăreau cucernicii calici pe sate,
Pe la porți beau coas primit pomană,
La biserici, sub bătrînele lăcate,
Se-nchinau la Domnul din icoană.

O tăiau apoi de-a dreptul pe suhaturi,
Glăsuind cîntări și aghioase,
Ajungeau din urmă gloabe cu tărături,
Îngînați de giște gălăgioase.

Șontorogi treceau pe lîngă ciurzi de vite,
Molfăind vorbirea lor gîngavă:
„Cu verigi de fier pe umeri potrivite,
Unui Dumnezeu i-aducem slavă“.

Scociorîndu-și străișile, scoteau în pripă
Coji să dea la vaci, păstrate-anume.
Și-auzeau pe ciurdărei cum țipă:
„Vin comediații! Haide, lume!“

PROFILUL UNEI EDITURI

de vorbă cu **Dr. Gh. Constantinescu**, directorul Editurii „Sport-Turism“

Unificarea editurii Ministerului Turismului cu editura „Stadion“ pune problema identificării profilului specific al unei noi întreprinderi editoriale, găsirea unor formule organizatorice care să ducă la o eficiență, a producției de carte, maximă și imediată.

În fața acestor sarcini, caracterizate prin inedit și complexitate, a fost pus tovarășul Dr. Gh. Constantinescu, numit director al noii instituții, avînd experiența activității de peste un deceniu desfășurată în calitate de conducător al Editurii Științifice.

Ne-am adresat tovarășului director Gheorghe Constantinescu, interesați să aflăm datele principale ale profilului pe care domnia sa crede necesar să-l imprime noii instituții, dificultățile organizatorice care stau în fața tinerei

edituri, proiectele imediate avute în vedere; modul pe care noua conducere îl crede indicat pentru ca, realizînd un specific care să facă inconfundabilă editura, să îi asigure — în același timp — deschiderea tematică necesară unei cît mai ample cuplări a producției sale editoriale la fluxul culturii noastre socialiste, și în final, fiindcă ne adresam în numele unei publicații literare, am încercat să aflăm relațiile în care crede noua conducere a Editurii Sport-Turism să pună această instituție cu forțele noastre scriitoricești.

Primindu-ne cu sollicitudine și amabilitate, tovarășul director Gh. Constantinescu ne-a vorbit pe larg despre instituția a cărei conducere i-a fost încredințată. Pentru cititorii Almanahului Literar, reținem următoarele:

„Aș începe prin a-mi exprima convingerea că orice activitate editorială, indiferent de preocupările strict tematice, are o trăsătură comună: constituie o profesie. Dacă ne-am limita la o apreciere exclusiv tematică, am ajunge la o mulțime de edituri în cadrul fiecărei edituri actuale. Astfel, la Editura Științifică aveam cel puțin 12 grupe, constituite pe baza specificului diferitelor tematici științifice, dar unite sub același caracter profesional al activităților de editare.

Trecerea la o nouă editură pune în fața mea, desigur, probleme noi, deoarece activitatea de ani de zile se desfășurase într-o editură cu un anumit profil, deosebit din atâtea puncte de vedere; dincoace avem de-a face cu alt gen de literatură și cu alt public. Aici trebuie să răspundem altor exigențe. Pornind de la aceste considerente, se discută dacă există sau nu un concept de literatură turistică. Admițând existența acesteia, reclamăm ca aparținându-i o serie întreagă de genuri literare: jurnale de călătorie, memorii de călătorii, proza cu acțiunea desfășurându-se pe un anumit teritoriu etc. Există, în același timp, o literatură turistică propriu-zisă: ghiduri turistice, hărți turistice, mici enciclopedii turistice etc. Să mai amintim apoi și diferitele mijloace de popularizare a turismului: albume fotografice, ilustrate, materiale publicitare etc. Nu trebuie uitată nici existența unei literaturi de strictă specialitate privind economia și organizarea turismului, care se adresează direct și exclusiv cadrelor ce activează în domeniul turismului. Dat fiind faptul că la ora actuală mișcarea turistică a devenit o ramură a economiei naționale, aceasta prin amploarea la care au ajuns activitățile turistice și prin rezultatele materiale, atunci este de înțeles că această literatură specifică are un caracter științific care îi este implicit și obligatoriu.

Pentru a vă face o idee asupra avântului dezvoltării turismului la noi în țară, cred necesară citarea citorva cifre, a căror semnificație o consider evidentă pentru oricine. Astfel, dacă în 1965 au existat 3 milioane de turiști autohtoni și 700 000 străini, în 1970 au fost 6 milioane autohtoni și 2 700 000 străini; ajungându-se în 1975 (date incomplete) la 9 milioane turiști români și 4 milioane străini. Întregul sistem organizatoric coordonat de Ministerul Turismului trebuie să facă față acestui flux de oameni în mișcare, a cărui număr depășește jumătate din populația țării. Sigur că instituțiile culturale adevrate trebuie să-și aducă contribuția proprie la susținerea acestei ample activități, iar literatura turistică trebuie să răspundă și ea exigențelor ce-i incumbă.

Trebuie să ținem, apoi, cont de faptul că turismul din acord s-a transformat într-o mișcare cu largi consecințe în domeniul cunoașterii, desigur o cunoaștere specifică, cunoașterea la fața locului. Oamenii vor să cunoască trecutul istoric, civilizația, cultura popoarelor. S-a ajuns astfel la o mișcare de mare anvergură pe plan mondial. Ea are un puternic rol în apropierea dintre popoare, în lupta pentru destindere și pace în lume. În acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Guvernul român acordă atenție tot mai sporită dezvoltării turismului. Turismul are un rol important nu numai din punct de vedere economic, dar și pentru o mai bună cunoaștere a popoarelor, el poate servi și la dezvoltarea prieteniei și colaborării, este un factor important de înțelegere și colaborare în lume. În acest spirit avem în vedere să extindem activitatea turistică, să asistăm la o creștere a circulației turistice“.

Pornind de la aceste imperative, literatura turistică trebuie, cu mijloace specifice ei, să răspundă exigențelor ce i se pun. Noi căutăm căi și mijloace de a aborda o tematică deosebit de largă, cu implicații spre civilizație și cultură, fără a neglija cultura materială punând totuși accentul pe cultura spirituală. -Pentru a realiza un profil propriu, ne orientăm spre următoarele genuri de literatură: ghiduri, de diferite dimensiuni, generale și locale, pe itinerarii sau regiuni turistice; atlase turistice, hărți turistice, pe diverse planuri: generale, locale, speciale; albume fotografice: generale sau pe zone. Pentru a da un exemplu, pot anunța că avem în pregătire Albumul „România“ în care vor fi reprezentate toate județele țării. Se află sub tipar și albumul de mari dimensiuni: „Dulce Bucovină“; iar în pregătire albumul „Dobrogea“. O colecție cu funcție cultural-științifică bine definită poartă numele „Mapamond“ și cuprinde reportaje și itinerarii internaționale. În timp ce în colecția „Cântarea României“ tipărim opere prestigioase ale scriitorilor clasici și contemporani, consacrate frumuseților patriei.

Printre noutățile inițiate putem cita seria lucrărilor care își propun să pună în valoare relația dintre marii noștri scriitori și oameni de cultură, și locurile în care au trăit sau prin care au pelerinat — serie intitulată „Acasă la...“, ca de exemplu: „Acasă la Enescu“. O altă serie inițiată de noi își propune să fixeze legătură dintre mari personalități ale istoriei noastre și anumite zone ale patriei; în acest sens putem cita lucrările: „Pe urmele pașoptiștilor“ și „Pe urmele lui Eminescu“.

Mai putem aminti o serie care își propune să pună în valoare patrimoniul nostru etnografic, în lucrări de maximum 200 de pagini, care să prezinte principalele regiuni folclorice ale patriei noastre. Ne preocupă constituirea unui larg colectiv care să poartă la elaborarea unei mari enciclopedii turistice generale, pe care ne-o propunem în patru volume.

Din multe exemple prin care am putea înfățișa activitatea noastră, vom mai pomeni o serie care se adresează publicului celui mai larg, ea va purta numele „Medicina și turismul“ și va fi formată din broșuri de 3—4 coale, în care încercăm să punem la dispoziția cititorului nostru o călăuză în pregătirea și desfășurarea concediului de odihnă.

Desigur, aceasta este numai o latură a activității noastre, și dacă am insistat mai mult asupra preocupărilor privind turismul, în munca noastră diurnă acordăm aceeași importanță literaturii legate de sport. Ea este destul de variată ca tematică pentru că înseși disciplinele sportive îi imprimă o mare diversitate. Desigur, pe lângă literatura de specialitate strictă precum: manuale, tratate, regulamente; publicăm și o literatură beletristică axată pe specificul lumii sportului, cu elemente de ordin educativ: etic, patriotic, afectiv. Am publicat cartea lui Radu Cosașu: „Cinci ani cu Belfegor“, „Imnurile olimpice“ ale poetului Tudor George și altele, și vom continua. Putem astfel anunța, ca inițiativă ce privește literatura legată de domeniul sportului, o colecție dedicată virfurilor valorice ale sportului nostru, care urmărește popularizarea celor mai prestigioase personalități care ilustrează viața noastră sportivă, subliniindu-se nu numai performanțele tehnice glorioase ci și marile exemple etice și patriotice ce le constituie acestea față de marele public, căruia ne adresăm. Pentru scrierea textelor ne vom adresa unora dintre cele mai de seamă personalități ale literaturii contemporane.

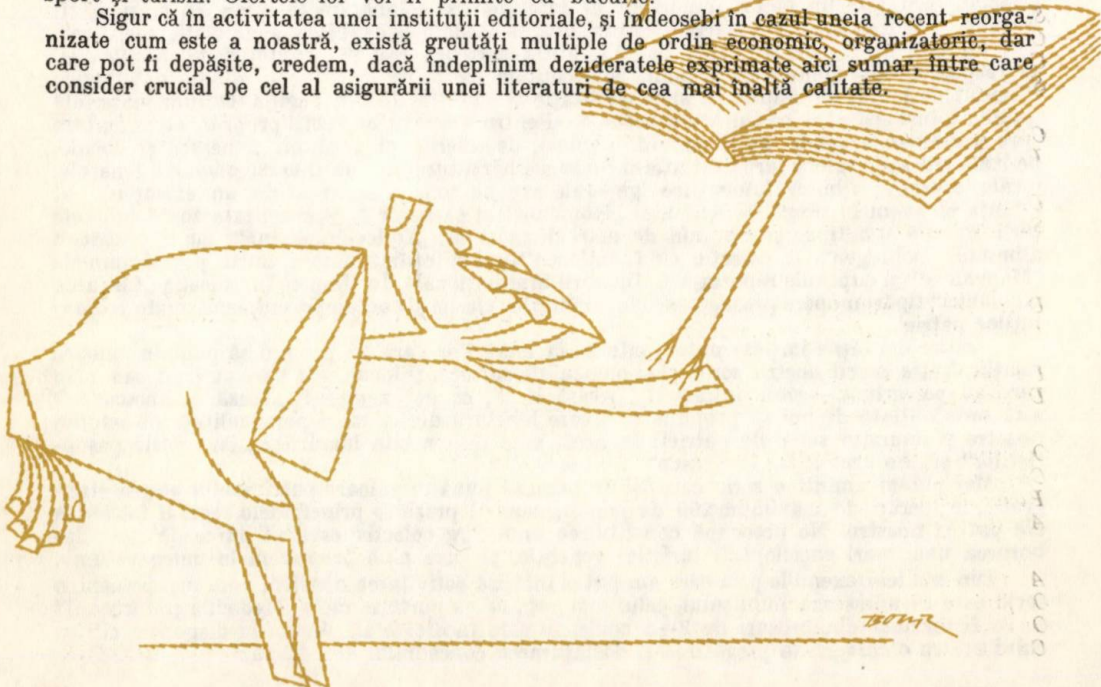
Să precizăm că sîntem pe punctul de a constitui un colectiv care să elaboreze o mare enciclopedie sportivă, în 3—4 volume. Ea va fi pregătită și precedată de mici enciclopedii consacrate cîte unei ramuri sportive. Publicăm, de asemenea, cărți de colorat pentru copii, care au o tematică sportivă și turistică.

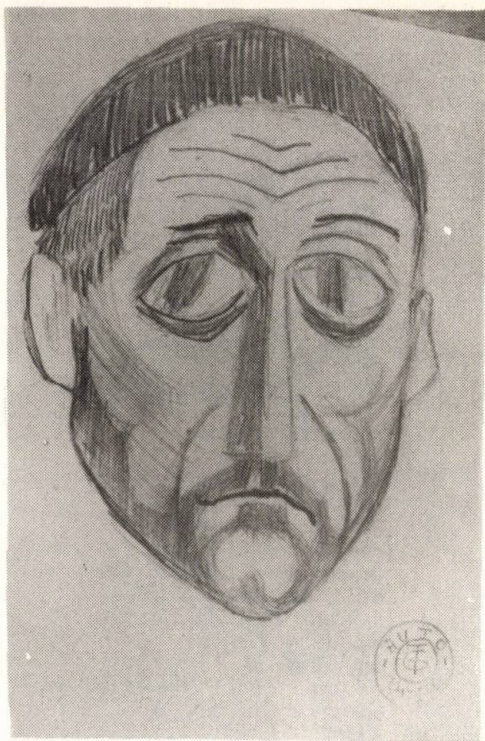
O preocupare deosebită manifestă colectivul nostru pentru prezentarea grafică a lucrărilor pe care le edităm, aspect care nu este adiacent activității noastre, ci face parte componentă din munca noastră și nu de cea mai mică importanță. Căci ilustrația unei cărți trebuie să pună în evidență valorile cultural-estetice ale naturii patriei, completînd astfel în mod fericit textul, care în anumite cazuri, precum la albume, hărți etc. devine ajutor, secundar față de grafica ce-l însoțește. Facem deci eforturi deosebite pentru o grafică de carte superioară.

În încheierea acestui dialog, să subliniem că o primă condiție, pentru ca activitatea editorială să se desfășoare la nivelul exigențelor puse în fața noastră de către conducerea partidului, o constituie înțelegerea menirii noastre ca editori care prin literatura pe care o punem în circulație să ne situăm la înălțimea epocii în care trăim. Ca să răspundem acestui deziderat, trebuie să atragem autori de cea mai înaltă calificare, dotați cu o profundă, puternică sensibilitate pentru frumusețile patriei, pentru cultura și pentru civilizația acestui popor, dotați cu sentimente profunde față de sufletul poporului nostru, cinstindu-i adîncul său patriotism, devotați idealurilor patriei noastre.

Din păcate, la capitolul acestui deziderat sîntem încă deficițari. Portofoliul nostru de lucrări este încă sărac, deși un început s-a făcut. Ne exprimăm speranța că obștea scriitoricească va fi alături de noi ajutîndu-ne în realizarea obiectivelor exprimate. Pentru că *Almanahul literar* îmi pune la dispoziție paginile sale, aș profita de această ocazie pentru a adresa un apel scriitorilor noștri de-a fi alături de noi îndreptîndu-și condeiul și spre beletristica legată de sport și turism. Ofertele lor vor fi primite cu bucurie.

Sigur că în activitatea unei instituții editoriale, și îndeosebi în cazul uneia recent reorganizată cum este a noastră, există greutăți multiple de ordin economic, organizatoric, dar care pot fi depășite, credem, dacă îndeplinim dezideratele exprimate aici sumar, între care consider crucial pe cel al asigurării unei literaturi de cea mai înaltă calitate.

Reportaj despre un greier șchiop

Un greiere olog! Vai, ce dimensiuni
Această tragedie și-a fost permis să ieie!
S-a întâmplat aceasta în trista zi de luni,
Cînd greierul călcase pe-o tragică alee!

S-a înțepat în raza cărăia sor năting?
Ciulinul, spinul cărui neprospectabil brustur?
Cînd i-a sărit, d-odată, din umăr, șoldul stîng
Și a simțit, năvalnic, cum simțurile-l ustur!

Ce-i un picior? Nimica, avînd, ca un neom,
Picioare chiar mai multe, adicăi cam ore-o
șase!

De-ai ologi de două, de trei, or în monom,
Să zicem cinci — dar unul nu-i dreptul să te
lase!

De ce adicăi unul? Deoarece acel
Picior ce nu-l mai are — nici cîrjă-n loc, nici
șipcă! —
I-a fost cîntare, viață și suflet, într-un fel
Deoarece, altminteri decît picior, fu scripcă!

O scripcă! Da! Cu zimțuri de xilofon nocturn
Ce-ți licăre-n timpane și îți tresaltă pieptul!
Piciorul și-acei sunet pe care-acu-l văd cîrn —
Arcuș mai rămîindu-i, fără de diblă, dreptul!

Ar fi precum un deget la viorist lipsind,
Or fără coarde lira de razele ei goală,
Or sunetul din soare, în rotitor colind,
Ca un ecou anarhic din văduva chimvală!

Sînt trist și pentru tine eu plîng și plîng și
plîng,
Deoarece — o, soarta aceasta nu-mi convine! —
Ce mi-ai făcut tu mie, o greiere năting?
Ți-ai paradit piciorul, ca pe-o melancolie!

Te tîrzie, d-acuma, nefericit copil!
Căci fără instrumente, ce poate fi un greier —
Răsnindu-ți piciorușul cu surdul său gril-gril,
Pe care tandre ierburi, d-acum, nu-l mai
cutreier!...

Nici volta ta d-alt'dată
Brotaci ce-ngelozea,
Ca o cometă beată,
Nu va mai fi a ta!

Privesc cît de bicisnic gîndac, or vierme, ești!
Nu vei mai fi rapsodul sublimelor povești!...

Un tragic EPILOG
era de prevăzut:
Nemaiputînd să sburde,
cu saltul luciferic
Și — mai presus de toate! —
de cîntec fiind el mut
Și fiind cotate drept greier,
de fapt, numai numeric,
S-a stîns lîng-o bordură —
ca sub un mausoliu —
Sub colb și jeg de stradă
vălîndu-se-n brun doliu.

TUDOR GEORGE

Ceața

În seara asta plină de ceață
mi-e frică de cerul nemărginit.
Cîtă umezeală poate înghiți un lucru,
Cîtă simțire amară și rece poate avea
Un prieten pierdut — voi, lebede negre!
O ceață adîncă îngheață rădăcinile

plăpînde.
Iată, țipă cel înveșmîntat în haine cenușii,
Cîtă tristețe se ridică din nările oamenilor
Pe ceața asta, ca niște rotocoale de fum!
Cine știe dacă tu, ființă ascunsă,
Nici bărbat, nici femeie, mai poți

îndrepta ceva;
Schița neterminată a artistului pur și

înfierbîntat,
Sau pe omul acela înnebunit cu o eșarfă

neagră, pe ochi,
Sau pe luptătorul închis între coastele-i

de fier,
Sau deznădejdea mamei tale de a nu mai
putea fi mamă.

Nu! strig eu

Și ceața asta deasă mă străpunge,

Nu mai vorbi cu mine.

Nu mai construiesc nimic.

Am construit pînă acum și mi-am zidit
viața.

Dar sufletul mi-a rămas liber.

El filfiie ca o aripă întunecată de vultur.

ANGELA MARINESCU

Numele singurătății

Așa cum
într-o limbă necunoscută
cineva îți povestește
o veche legendă,
așa cum
singurătatea
într-o după-amiază de toamnă
se umezește de ploaie,
așa cum
femeia,
femeile iubite
își ating acum buzele
de alți pereți bărbatești,
așa cum
aburii vinului alb
plutesc
în restaurantul pustiu,
așa cum
atîtea lucruri ne vor rămîne
necunoscute,
așa,
adică acesta
este numele singurătății.

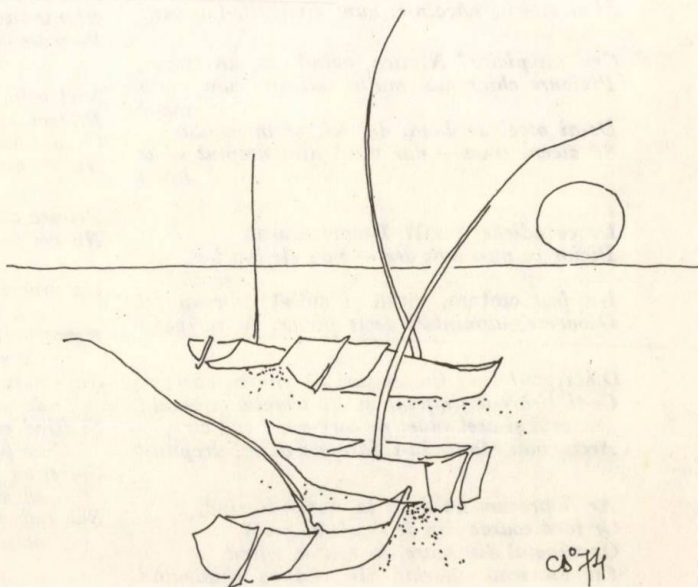
ION DRĂGĂNOIU

SZÁSZ JÁNOS

Noapte la Sofia

Frumos e
cerul instelat
deasupra Sofiei.
Carul Mare
și nebuloasa Andromedei,
Calea Lactee, Constelațiile
toate
în miez de noapte
lumini și umbre revărsînd
peste oraș.
Noaptea, oprindu-mă
pe Vitoșa
s-a înălțat mirosul
spațiului cosmic...
Jos strălucește instelat
orașul plămădit
din piatră și îmbrățișare,
cum ai vedea, de sus
de pe Feleac, bătrînul Cluj,
ori de pe Turnul Eiffel
luminile Parisului,
sau de pe Timpa
jos, Brașovul.
Și totuși, cerul — cunoscutul cer —
deasupra fiecărui oraș
e altfel,
altfel e steaua — cunoscuta stea —
și-ogînda sa de jos.
Frumos e numai
ceva ce, deosebindu-se de toate,
cu toate e aidoma.

În românește de
CONSTANTIN OLARIU

lămîiul

Se hotărîse foarte repede — nici el nu ştia de ce — să cumpere lămîiul, imediat după ce citise anunţul din *România liberă*. (Poate că dacă locuieşti într-un bloc, dar ai copilărit într-una din acele lungi curţi bucureştene forfotind de chiriaşi şi încărcată de verdeată, îţi poţi aminti de o epocă fericită privind nişte muşcate, busuiocul vîndut de ţigănci nu trece niciodată nevăgat în seamă, iar la un leandru sau la un lămîi te poţi uita cu duioşie, ca la un frate sau ca la un vechi amic regăsit...)

Se dusesese aşadar cu o furgonetă după lămîi, fără să se gîndească prea mult, chiar şi cu riscul de-a se certa cu nevastă-sa, dacă nu de altceva măcar pentru faptul că, în spaţiul pe care îl ocupau, orice lucru în plus însemna o problemă. Unde vrei să-l mai punem şi p-ăsta?... Dar nevastă-sa nu-i făcu nici un reproş, se bucură chiar, constatînd că lămîiul — care avea şi cîteva flori albe — dă un aer de mare prospeţime odăii. „Mă face să mă gîndesc la soba de faianţă albă, din casa bunică-mi!“ Şi mută în alt colţ măsuţa cu televizorul: — „Lasă că încape aici... Are să stea bine!“

Nu le mai rămînea altceva de făcut decît să urmeze, cuvînt cu cuvînt, sfaturile date de fostul proprietar al lămîiului, care părea destul de mulţumit că scapă de el: „N-are nevoie de lumină multă, dar, dacă se încălzeşte vremea, puteţi să-l scoateţi afară. Nu chiar în soare... Sub copaci sau într-o verandă!“...

Locuiau la etajul zece, nici vorbă de copaci sau verandă. Îl ţinură aşadar, mai departe, în casă, deşi vremea se încălzise, însă lămîiul nu protestă. Părea că se obişnuise şi îi merge bine, atît de bine încît nici nu-şi dădura seama la început de schimbare, cu toate că îşi opreau tot timpul privirea asupra lui. Abia cînd frunzele galbene se înmulţiră şi însăşi ordinea anotimpurilor păru că se încurcă astfel, se alarmară şi hotărîră să mute lămîiul. Nu pe balcon, ci pe palierul dintre etaje unde mai apăruseră şi alte plante de apartament, cărora le pria destul de bine acolo.

Şi, cu toate astea, mai şovăiră o vreme — poate şi unde se obişnuiseră să-l aibe mereu sub ochi, aşa cum aveau cîteva cărţi preferate, cîteva obiecte totdeauna la îndemînă, poate fiindcă îl simţeau mai la adăpost între zidurile odăii, refugiul de fiecare seară al familiei. O întimitate egoistă, pe care tot nu se îndurau s-o rupă, căreia i se opunea mulţimea aceea de ghivece de pe sală, ca un simbol al vieţii colective. Dar poate că îi luau astfel, crezînd că îl cruţă, ultima posibilitate de apărare. Şi-atunci îl scoaseră în sfîrşit, într-o bună dimineaţă, pe sală.

... Fiindcă femeia de serviciu sau cine ştie cine, începu să stropească lămîiul cu prea multă apă, Sorin scrisese, după cîteva zile, pe o carte de vizită, un scurt mesaj pe care îl prinse de una din ramuri: „Nu mă mai udaţi că mă omoriţi. Am şi eu un stăpîn!“.

Pe la trei după masă, cînd se întoarse de la Institut acasă, găsi un răspuns: „Mii de scuze, domnule lămîi. Femeile au suflet caritabil!“.

Citi, se amuză, i se păru drăguţ răspunsul, întrebîndu-se cine oare i-l dăduse, trecu în revistă toţi vecinii de pe palier, renunţă să ghicească şi lăsă cele două bilete la locul lor, să le vadă şi nevastă-sa. Pînă să vină ea de la serviciu, corespondenţa din lămîi se bucură de aprecierile zgomotoase ale casierului care stătea uşă în uşă cu ei (îi auzi din cameră vocea de om vesel, comentînd împreună cu cineva). Apoi dădu drumul la radio şi nu mai fu atent la ce se petrece pe sală, pînă cînd nu-i strigă Monica la uşă: — Grozavă corespondenţa din lămîi! Ai văzut-o, nu?

— Da... Am lăsat-o expre acolo ca să o vezi şi tu!

— Biletul lui Zissu să-l laşi în continuare, că altfel ar fi în stare să se supere. Şi oricum... E preşedintele comitetului de bloc!

— Care bilet al lui Zissu? întrebă, cu o mină de nedumerire. Şi ieşi imediat pe palier să vadă. Mai era un bilet, ascuns pe jumătate de frunze — nu-l remarcase — al treilea. Un bilet pe care scria apăsător, cu creion chimic: „Profit de corespondenţa asta ca să-i atrag atenţia d-lui fost colonel Petre Dragu, că trebuie să achite cheltuielile pentru repararea caloriferului. Trimiţîndu-i chitanţa alăturată (chitanţa era prinsă de bilet cu un ac de gămălie) a refuzat să plătească. Nu folosesc cuvinte mai tari, nu zic *pomană*, dar zic că dumnealui nu poate să ceară să-i facem un cadou sau o favoare, că n-are nimeni nici o obligaţie de a-i face aşa ceva, din moment ce toţi locatarii au luat în egală măsură cunoştinţă de acţiunile pe care le-am întreprins pentru buna funcţionare a gospodăriei blocului. Cu salutări — Preşedinte Ion Zissu.“

Sorin se întoarse în cameră, luînd primele două bilete, cartea lui de vizită şi răspunsul pe care-l primise, şi comentă un timp, rîzînd, cu nevastă-sa.

— O să se înfurie colonelul... Ce-ar fi totuşi să scoatem biletul? În definitiv, e lămîiul nostru!

— Din moment ce l-am pus pe sală... Face parte din decor, nu mai are o identitate anume!

— Da, dar biletul...

— E altceva. Să-l ia colonelul că e biletul lui!

Dar colonelul nu luă biletul. De citit îl citi totuși (se înțelege că, locuind și el pe același palier, nu-l puteau trece cu vederea), scris un răspuns scurt și energic și-l agăță în lămâi sub biletul președintelui: „Sînt conștient de tot ce trebuie făcut pentru buna gospodărire a blocului, dar pensia o primesc tocmai vineri, așa că deocamdată n-am bani. Cu sănătate. Colonel Petre Dragu“.

— La urma urmei, e un răspuns rezonabil... Văd însă că tot președintele se înfurie! comentă Sorin, citind a doua zi alt bilet peste umărul nevastei. Ia ascultă... N-ar fi mai bine să luăm noi de-aici toate biletele astea?

— Nu e cazul!

— De ce nu-i cazul?

— Trebuie să vadă și colonelul biletul. Doar n-o să i-l trimitem prin poștă...

Natural, nu puteau să i-l trimită prin poștă, mai ales că prea suna ca o somație: „Preținzi, îi scria — tot cu creion chimic — președintele, preținzi să dea alții din buzunarul lor pentru dumneata! Dar dumneata ce-ai făcut pentru binele imobilului?“.

Ce făcuse bătrînul colonel pentru binele imobilului?!

„Am luptat permanent — răspunse, atît de indignat încît penița stiloului zgîrie hîrtia subțire — am luptat zi de zi pentru buna conviețuire și s-au bucurat toți de sprijinul meu binevoitor. N-am regretat și nu mi-am precupețit nici timpul și nici sănătatea. Dumneata ai uitat, tovarășe președinte, cînd am îndreptat, la repararea gardului, o sută patruzeci (140) de cuie? Muncă oboșitoare și *interzisă de medici*, pe care alți locatari mai tineri n-au făcut-o? Dar cînd mi-am afumat hainele și laringele în camera cazanelor, cu prilejul punerii la punct a injectorului de păcură, în anul o mie nouă sute șaptezeci și patru (1974)? Nu mai ții mînte?“

Colonel Petre Dragu.

Să vedem acum ce-avea să răspundă președintele... Însă la biletul colonelului se mai adăugară alte două, prinse tot așa de ramurile lămîiului, unul cu o clamă de birou, altul cu un ac femeiesc de păr, îndoit la capete. Pe unul scria (într-o curată anonimitate): „Colonele, ai dreptate. Dacă n-ai fi dumneata, cîinii ne-ar mânca!...“ Iar pe celălalt (o foaie cam pătată, ruptă dintr-un caiet de matematică, semnată cu inițialele A.F.): „Eu mă declar de acord cu tot ce întreprinde tovarășul președinte Ion Zissu pentru gospodărirea blocului și pentru perfectă funcționare a caloriferului și aprob toate măsurile luate de Domnia-Sa. D-le colonel dă banii, dacă ai o conștiință clară și o educație socială frumoasă că vine iarna și ne trebuie căldură!“.

...Președintele întîrzia să răspundă (dacă nu cumva nu bătuse totuși, între timp, în retragere?). Răspunse, iritat, tot colonelul:

„Să nu mă somezi dumneata pe mine, tovarășe A.F., fiindcă mulțumită mie ți-a trecut băiatul în clasa a doua primară! Și nu-i vorba că ți l-am meditat pe gratis, e vorba de devotamentul arătat față de *interesul comun* și de lupta mea permanentă, cu toată starea sănătății mele șubrede“.

A.F. (pusă la punct de justetea argumentelor colonelului?) nu răspunse. „Anonimul“ intră din nou în scenă: „Colonele, nimeni din bloc nu se ridică la nivelul dumitale de pregătire, de omenie și de seriozitate. Ești cel mai apreciat, cel mai stimat și cel mai respectat. Ca să știi astal!“.

Colonelul — deliberat, să nu se spună că ar fi sensibil la flatare! — nu răspunse. „D-le colonel Petre Dragu, scrise de data asta președintele, dacă n-o să-mi trimiți banii cel mai tîrziu pe data de 8, Adunarea generală va vota în *unanimitate* sancțiunile de rigoare. Cu salutări. Ion Zissu“.

Colonelul — cum era de așteptat de altfel — tot nu răspunse. Apăru o carte de vizită. (Profesor Stelian Ionescu, ap. 40 etaj 9): „Stimate d-le colonel, pe data de 8, fiind ziua mea de naștere, te rog să treci pe la 6 d.am. pe la mine, să ciocnim un pahar de vin. Cu toată stima.“

Răspunsul colonelului: „Stimate d-le profesor, am prea multe amărăciuni pe cap ca să-mi ardă să mai ciocnesc un pahar cu vin... Îți urez sănătate, voie bună și tot binele posibil!“

Și iată cum suna noul bilet al președintelui: „Mi-e și silă să mai enumăr motivele pentru care tocmai dumneata ești *cel mai puțin indicat dintre toți locatarii* să ceri o aminare. Nu folosesc cuvinte mai tari, dar în locul dumitale aș intra în pămînt de rușine. Dă banii, colonele!“

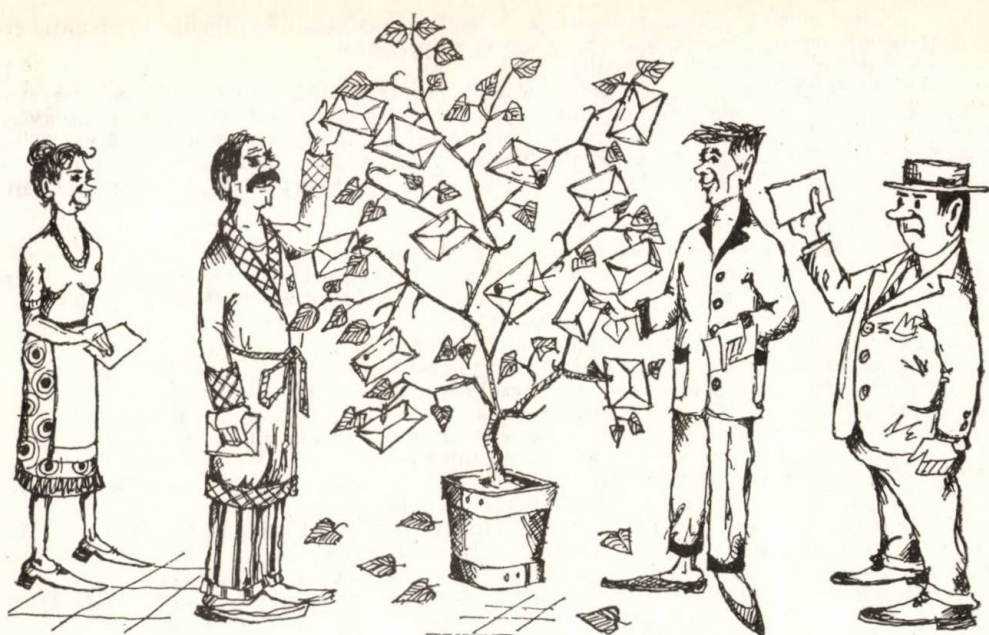
Răspunsul colonelului: „Nu sunt încă în măsură să achit suma necesară. Primesc pensia tocmai vineri“.

Răspunsul președintelui: „Fiind locatar și chiriaș aici, în bloc, ai să plătești, așa cum a hotărît Comitetul, la data fixată!“.

„Rog Comitetul să fie clement, scrise colonelul. Trimit banii cînd îmi vine pensia...“

Colonel Petre Dragu.

Răspunsul președintelui (ca și cum ar fi spus „Mare ispravă! Ai fost colonel, eu sînt președinte...“): „Trimiți banii pe data de 8. Președinte Ion Zissu“.

Pînă să răspundă colonelul, mecanicul blocului (dacă n-ar fi fost lămîiul, parcă nu s-ar fi simțit în largul lui să se adreseze atît de „direct“ colonelului) agăță și el un bilet:

„D-le colonel Petre Dragu, am și eu o rugăminte la d-voastră cu această ocazie (Care ocazie? se întrebă Sorin, citind biletul. Ocazia pe care le-am oferit-o eu, scoțînd lămîiul pe sală!) — v-aș ruga să-mi dați mie cuiele vechi care v-au rămas de la repararea gardului, pentru care vă mulțumesc anticipat, făcîndu-mi un mare serviciu“. Mecanic de bloc Micu Gheorghe.

Colonelul nu dădu cuiele, dar nu se grăbi nici cu banii și președintele scrisese iar: „Miine sîntem în 8 și n-am primit încă nici un ban de la dumneata. Dă banii, colonelule, că altfel bat o circulară în o sută (100) de exemplare și te fac de ris în tot blocul!“ Președinte Ion Zissu.

„Și ce cîștigi dumneata din treaba asta?“ se amestecă iar anonimul. Și la biletul lui se adăugă chiar în aceeași zi altul, semnat *Familia G. Nistor*, ap. 10. (Ceea ce însemna că luau parte acum și alte etaje la corespondența din lămîi!): „Ca o modestă atenție, noi vă putem sta la dispoziție, d-le colonel, cu suma care se cere achitată. Mata să fii sănătos și să nu-ți faci probleme!“ Familia Nistor.

...Dacă își făcea sau nu-și făcea probleme colonelul, nu se putea ști, fiindcă deocamdată nu răspunse. Sorin privi lămîiul care avea mai multe bilete decît frunze și constată cu melan-colie:

— Ăsta nu mai e lămîi!...

— Dar ce crezi că e? îl întrebă nevastă-sa.

— Naiba știe... Arborele binelui și-al răului! Blestemat să fie șarpele care ne-a dus în ispită. Am să vînd lămîiul chiar mîine!

— Trebuie să-i lași și colonelului dreptul să răspundă...

— Da, firește, cu condiția să se grăbească, fiindcă între timp biletele se înmulțeau în ritm rapid. Mecanicul își repetă cererea rămasă tot fără răspuns, profesorul de la apartamentul 40 mulțumi pentru bunele urări și-i dori la rîndul lui, „din inimă“, d-lui colonel sănătate și fericire întru mulți ani, iar președintele veni cu o nouă somație, mult mai amenințătoare decît toate celelalte, vorbind de „abuz“, de „miliție“ și de „evacuare“... La care „anonimul“ izbucni furios: „Vrei să omori oamenii, tov. Președinte? Știi dumneata că ai afectat, cu insistențele d-tale lipsite de tact, nu numai liniștea, ci și sănătatea d-lui colonel? Știi că viața îi e în pericol, după criza de inimă pe care a avut-o aseară?“

— Trebuie să ne grăbim să vindem lămîiul! spuse, cu un aer mohorît, Sorin. — Ai văzut vreodată la țară, o întrebă pe nevastă-sa, ai văzut cum arată ceea ce se cheamă „copacul mortului“? Un copac care se înfige în pămînt și i se leagă de crengi pomenile, cu ațe colorate, care flutură pe urmă mult timp a pustiu. Flutură la fel ca bilețelele astea... Am să dau mîine un anunț în *România liberă*. Dacă are să se prezinte vreun amator...

— Bine, vinde-l! (Căpătase și ea față de lămii aceeași ciudată antipatie, combinație de atracție și stinjeneală...) — Să sperăm că are să se prezinte!

...Dar nu se prezentă nimeni.

— Azi îl luăm de pe sală. Dacă nu-l scoatem imediat din funcțiune, e nenorocire! exclamă Sorin, în dimineața zilei când președintele mai adăugă un bilet la celelalte — un ultim avertisment care cerea, brutal, un răspuns. — Dacă vor să se înjure, să se înjure, dacă vor să se bată, să se bată, dacă vor să se distrugă, să se distrugă, dar nu cu ajutorul lămiiului ăstuia! Am să-l mut la mine în birou... Poate că s-o găsi acolo un inger nepolemic... Un heruvim care să-l păzească!

— Ce heruvim?!

— Glumeam, spuse fără nici un zîmbet. Și începu să strîngă repede biletele din lămii, mototolindu-le: — P-astea să le pui tu pe foc, pe toate. Uite că nici pe dedesubt n-au mai rămas ramuri libere... Pare un arbust de hirtie, nici nu mai ai ce alege din el. Hai, ajută-mă!

Și mută lămiiul în casă, cu speranța că, după un timp oarecare, avea să-l privească altfel, cu alți ochi. Poate chiar cu bucuria de la început — cine știe?...

Chiar a doua zi însă, se trezi că se uită îngrijorat la el, căutînd un bilet printre ramuri. Și o veche repulsie, sau poate spaimă, i se trezi brusc cînd găsi într-adevăr unul — deși rîdea cînd îl luă să-l citească. Era de la Monica, de la nevastă-sa. „De ce nu mi-ai spus că te duci ieri seară la V.?“ — îi scria ea. „De ce ai devenit un om ascuns în ultima vreme?...“

„Asta-i bună! Dar tu nu vezi cum ai devenit? *Insuportabilă!*“ — îi răspunse imediat, tăios, agățînd apoi biletul în lămii. La care ea îi scrisese în aceeași după-amiază: „Dacă ai ceva să-mi reproșezi, de ce nu mi-o spui în față? De ce te folosești de lămii?!“

Și privi cîteva clipe cu un zîmbet jenat, de data asta, cele trei bilete, gîndindu-se: „Are dreptate. Sînt pur și simplu ridicol. Adică nu... Lămiiul mă face să par ridicol! N-avea nici un rost s-o jignesc și cu-atît mai mult să scriu biletul ăsta... Ce m-o fi apucat?“

Măsură „din cap pînă în picioare“ lămiiul: avea cîteva flori albe care păreau suavitătea în persoană, dar îl găsea hidos, i se părea că îl sfidează cu un aer ostil și șiret...

Se uita la el și începură să-i tremure minile de enervare. Absurd era (și nu se simțea capabil nici măcar să se revolte prin inteligență), absurd era că, mai presus de orice, simțea din nou nevoia să dea o replică. Să scrie iar un bilet insultător... Și să-l agațe — firește — în lămii!

DOINA CIUREA

CURIOZITĂȚI TEHNICO-ȘTIINȚIFICE

Tot mai sus!

În apropiere de Nürnberg, pe cea mai înaltă colină, a fost odată un arhitect pe nume Jacober. Pare a fi începutul unui basm. De fapt, întimplarea se află la granița dintre fabulă și arhitectură.

Acest Jacober nu putea suporta ca un vecin să aibă o casă mai înaltă, mai importantă decît a sa. El se simțea provocat, în sensul propriu și figurat al termenului, adăugînd de fiecare dată casei sale fie un etaj, fie un fronton, fie o aripă, fie o streășină sau o colonadă. Această competiție a durat 35 de ani. În cele din urmă, casa-arlechin a lui Jacober a devenit un volum complex cu 48 de suprafețe de cărămidă, piatră, țiglă sau ciment, cu 100 ferestre și 12 intrări. Interiorul este tot atît de extravagant, cu nivelele sale multiple și neregulate și camerele de înălțimi diverse.

Epilogul este demn de această întimplare. Bizarul „lucru“ construit pe colina din apropierea Nürnbergului

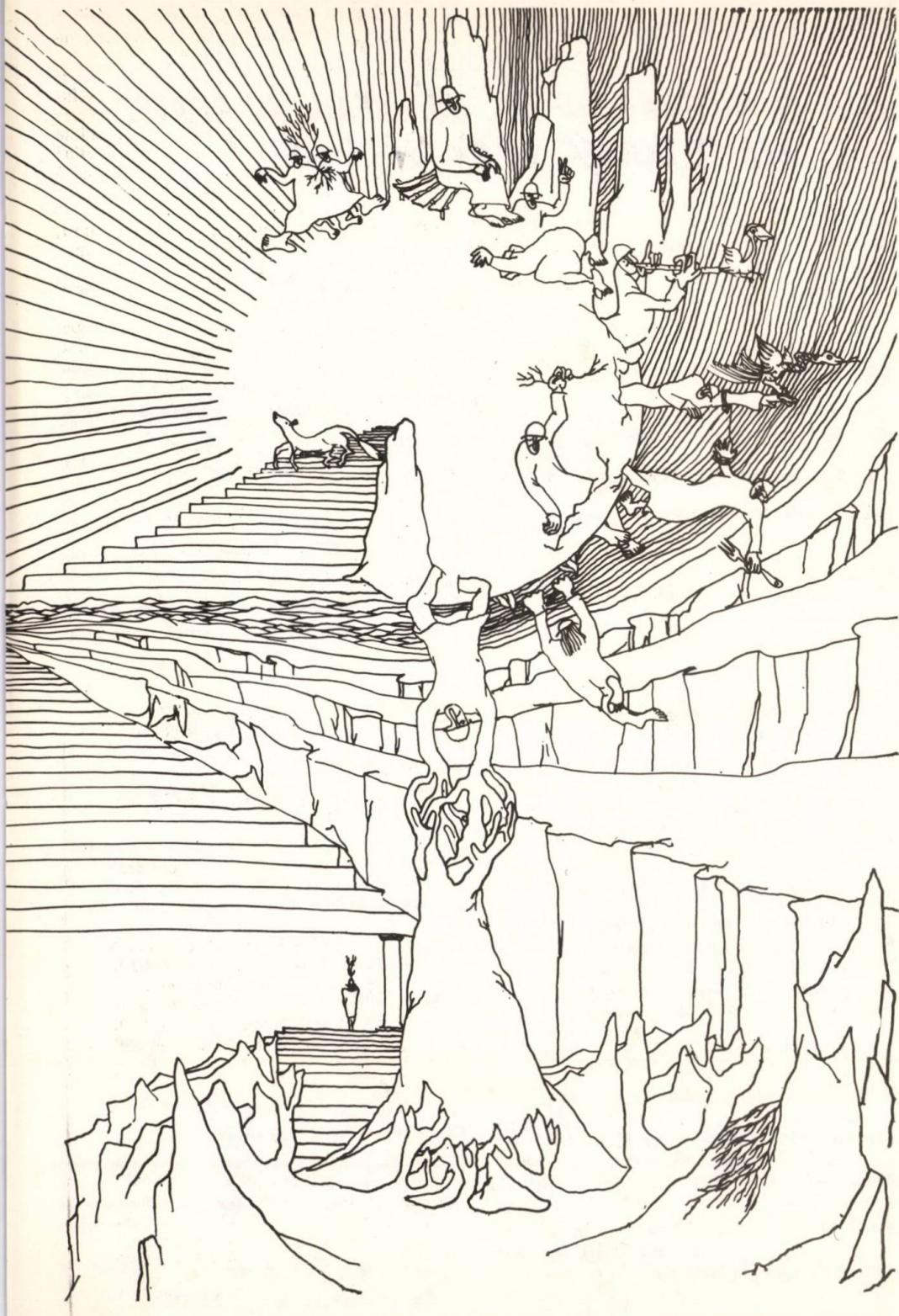
a fost cumpărat și adăpostește în prezent un azil de bătrîni.

O speranță pentru cardiaci: un medicament distruge cheagurile de sînge care provoacă trombozele

Infarctul a fost înlăturat într-o oră la un cardiac în vîrstă de 64 de ani. Un medicament a distrus cheagul care astupa un vas coronar. Medicamentul a fost adus pînă la locul astupat printr-un tub introdus în arteră. Această experiență a avut loc de curînd la Moscova. Pacientul se simte bine. Încercarea temerară a echipei profesorului Evgheni Ceazov dă speranțe.

La cel de-al V-lea Congres internațional consacrat trombozei, pe care profesorii Jean Pierre Soulier și Jacques Caen l-au organizat nu demult la Paris, s-a vorbit despre speranță.

Astăzi se cunoaște, într-adevăr, cum se formează aceste cheaguri mortale care obturează venele și arterele.

PETER HANDKE (R.F.G.)

CEEĂ CE NU SUNT, NU AM, NU VREAU, NU DORESC — ȘI GEEĂ CE DORESC, CE AM ȘI CE SUNT

Ceea ce NU sunt:

Eu nu sunt persoană-indezirabilă

Nu sunt mofturos

Nu sunt copilul tristeții.

Ceea ce în primul, în al doilea și-n al treilea

rînd nu sunt:

Întîi nu sunt visător, în al doilea rînd nu sunt

pustnic

și-n al treilea rînd nu sunt locuitorul turnului
de fildes.

Ceea ce nu sunt:

Eu nu sunt promisiunea guvernului la alegeri.

Ceea ce, din păcate, nu sunt:

Eu nu sunt, vai mie, erou

Eu nu sunt, din păcate, milionar.

Ceea ce, fie laudat Domnul, nu sunt:

Eu nu sunt, laudă Domnului, automat

Eu, slavă Domnului, nu sunt unul

cu care poți face ce vrei.

Ceea ce eu în fine nu sunt:

Eu nu sînt în fine marionetă

Nu sunt în fine paznic de nebuni

Eu nu sunt în fine spațiu de deșeuri

Nu sunt în fine asociație filantropică

Eu nu sunt în fine pansament de suflete

Nu sunt în fine bancă de credit

Eu nu sunt în fine cel lepădat de voi

Nu sunt în fine birou de informații.

Ceea ce eu anume nu sunt, dar de asemenea

nu sunt:

Anume nu sunt laș, dar de asemenea nici

lovit de viață

Nu sunt anume disprețuitor de progres, dar

nici de asemenea adorator al noului

Anume nu sunt militarist, dar nici apărătorul

unei păci impuțite

Nu sunt dependent al puterii, dar nici de

asemeni țapul ispășitor

Anume nu sunt pesimist, dar nici de asemenea

azuriu utopist.

Ceea ce nici nu sunt, nici nu sunt:

Eu nu sunt nici naționalist, nici egalitarist

Nu sunt nici adoratorul dictaturii, nici apără-
torul unei fals înțelese democrații.

Ceea ce nu AM:

Eu nu am plăcerea, obrazul să mă amestec
în afacerile altora.

Ceea ce nu VREAU:

Eu nu vreau nici o vilvă.

Ceea ce nu vreau dar:

Eu nu vreau să spun că aici totul e-n ordine, dar

Ceea ce nu vreau, dar de asemeni nu vreau:

Eu nu vreau să enumăr toate preferințele,

Dar de asemeni nici să fiu de o falsă modestie.

Ceea ce nu DORESC:

Eu nu doresc s-arunc întîi cu piatra.

Ceea ce DORESC:

Eu doresc să ne îngăduim (reciproc).

Ceea ce eu VREAU:

Eu vreau totdeauna ce-i mai bun pentru voi.

Ceea ce am vrut:

Eu am vrut totdeauna ce-i mai bine.

Ceea ce am AVUT:

Eu am avut odinioară aceeași opinie.

Ceea ce AM:

Eu am probleme proprii.

Ceea ce SUNT:

Eu sunt pentru.

Ceea ce de asemeni încă sunt:

Eu sunt de asemeni încă aici.

Ceea ce de asemeni uneori sunt, dar atunci iar:

Eu sunt cîteodată de părere

Că așa nu mai merge, dar atunci din nou
astfel:

Ce sunt:

Eu sunt într-adevăr acesta.

În românește de GHEORGHE PITUȚ

BĂIEȚICĂ ȘI CALUL

Nu s-ar putea spune că Băiețică avusese o seară liniștită. Mai curînd, dimpotrivă. Se însera cînd apartamentul lui de la etajul întâi începu, așa, fără nici un avertisment, să adune o răcoare de ținut polar. „Vezi dragă, a țipat nevasta din bucătărie, ce-i cu caloriferul acela“.

S-a dat jos din pat, unde stătea acoperit cu două pături. Caloriferul? Fier nesimțitor și, mai ales, rece. „Cumva l-ai uitat închis?“ „Închis pe dracu“, mormăi Băiețică mai mult pentru sine. „Ai zis ceva?“ „Nimic“. „Păi, mă și miram. Mototol cum ești!“

Băiețică scrișni neputincios și se refugie rapid sub pături. Divanul pe care stătea era aproape de două ori mai lung decît el. De sub pătură se șteia doar mutra lui ascuțită. Tipul clasic al celui care mănîncă mult și asimilează puțin.

În pragul încăperii se ivi nevastă-sa. O matroană de două ori cît el; nu grasă ci mai mult voinică. Miinile — ca niște rețeveie — și le propti în șolduri: „Și acum ce clocești acolo? Pot să aflu și eu?“ Băiețică scînci ceva nelămurit. „Hei, cu tine vorbesc!“ Se ridică în capul oaselor: „Ce vrei femeie?“ „Vreau să faci ceva. Să vezi ce-i cu căldura. Că nu plătim de pomână întreținerea. Hai, urgent, sus“. „Unde să mă duc la ora asta?“ protestă el. „Gata, gata. Ieși și vezi ce se întîmplă. Uite, pune-ți paltonul pe umeri. Hai! Și să nu-mi vii fără căldură că nu-ți dau drumul“.

În spatele lui Băiețică — spaima cîtorva femei, căptușit acum cu-n husar de nevastă — ușa făcu zdrang! și se trezi singur cuc pe holul blocului, la etajul întâi. Năuc, coborî la parter și sună la ușa administratorului. O dată, de două ori, de trei ori.

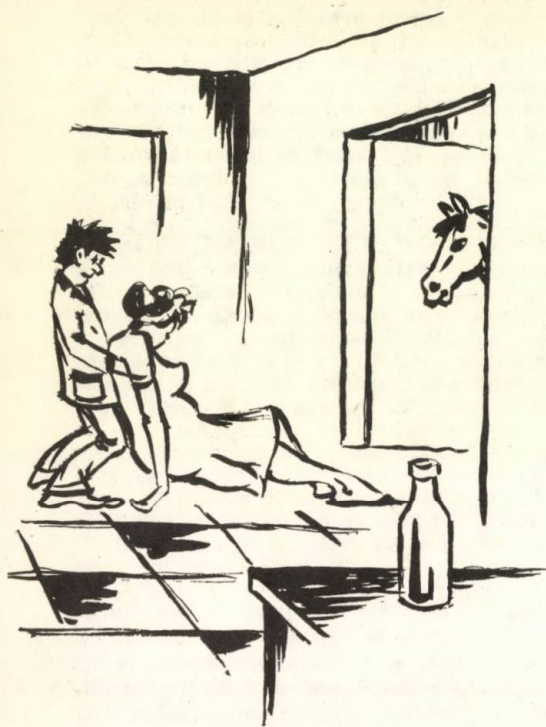
Nimic. Lipi urechea de ușă. Niște sunete imperceptibile parcă totuși răzbăteau din apartament. „Porcul!“ De cu seară avusese cu el o ceartă. Administratorul l-a făcut „șobolan jegos“, Băiețică i-a zis și el că e un „cal de pripas“. „Cal?“ a țipat celălalt, nedumerit și furios. Și a adăugat: „bine domnule, las' că-ți dau eu cal. Cal ai vrut, cal ai să ai!“ Și i-a trîntit ușa în nas. „Porcul. E acasă dar nu vrea să deschidă“...

Începu să urce necăjit la etaj. Urca alene căutînd să întîrzie întîlnirea cu husarul de nevastă. Urca agale, gîndindu-se că și el votase în adunarea locatarilor pentru alegerea administratorului care l-a făcut „șobolan jegos“. Individul era un fost actor, desigur fără talent, dat afară de la teatru după o boacăna de pomină: trîntise brusc cortina peste un concurent, azvîrlindu-l pe om în fosă, unde s-a ales cu o fractură de coloană și cariera artistică încheiată. Băiețică era pe atunci în niște scandaluri cumplite cu a patra nevastă — numai ce o atîngea și urla muierea de se coșcoveau pereții —, vechiul administrator îl amenințase cu evacuarea și iată cum votul lui a fost aruncat în balanța fostului actor, sperînd în secret la recunoștința acestuia. Speranțe zadarnice, însă.

Sună la ușa lui cu sfială. „Nu vrea să deschidă mocofanul“, răspunse privirii întrebătoare a nevastei. „Ai bătut, ai sunat?“ „Da' ce crezi c-am făcut la ușa lui?“ „Bine. Întră-n pat. Mă și miram eu să faci vreo ispravă. Vrei un ceai?“ „Cît mai fierbinte“.

„Bine, bine. Hai, du-te, că șubred cum ești tot pe mine cade beleaua să te îngrijesc“. Și femeia intră trîntind în bucătărie. Lui? Îi venea să țîșnească prin tavan. Să roadă grinda de beton în care nevastă-sa, și nu el, săpase într-o oră, cu dalta și ciocanul, ca un potcovar, găurile pentru galerii. Își blestemă ziua cînd a căzut năpasta pe el și i-a scos în cale pe femeia asta. S-a întîmplat la ultima bătaie a fostei nevaste. Atunci aia a răcnit mai al dracului ca oricînd, de s-a trezit cu bocănituri energice în ușă. A crezut că-i administratorul și s-a încumetat să deschidă. În ușă, femeia de acum.

Intrase de vreo lună în serviciu la copiii de la apartamentul vecin. L-a dat deoparte și s-a dus direct la fosta lui nevastă, care încremenise și ea cu tipătul pe buze. „Ce urlă așa, femeie?” a luat-o la rost zdrahonul de nevastă de acum. „Mă bate, de aia”. „Și de ce nu pleci?” „Cum să plec?” „Uite, așa. Treci în locul meu, la copiii vecinului. Vezi că ăl mare e năzdrăvan, umblă cu chibriturile. Hai, du-te. Lasă-mă pe mine aici”. Cum, necum, lucrurile s-au petrecut întocmai, ailaltă a dat ușor divorț de unul ca Băiețică, iar asta l-a pus mai ușor cu botul pe labe încît vecinii începeau să creadă chiar în povestea schimbării „ăluia de la etajul unu”. „Hei, nevastă!” strigă Băiețică spre bucatărie. „Ce-i, omule?” se burzului zdrahonul de femeie aducînd ceaiul fierbinte. „Unde mi-s ciorapii?” „Spălați, pe calorifer. Să-ți aduc și biberonul?” Femeia puse ceaiul pe masă și plecă la bucatărie, mormăind: „Cum te-or fi ținut ălea, patru, doamne? Dar cu mine nu-ți merge, să știi. Te pun eu la regim, lasă...”

Ciorapii de pe calorifer uzi, gheață. Băiețică îi mototoli turbat. Simțea cum țesătura amorțită de îngheț pîrîie între palmele sale, ceea ce-i producea o imensă plăcere. Nu mai rezistă și zvrîl pe ciorapii în geam. Geamul, și așa crăpat de la trecutele scandaluri, zdrang! și iată-te frate Băiețică orfan, pradă gerului. „Pune ce-i și în geam, îl interpelă

nevasta. Că din partea mea, pot să dorm și așa. Dar tu, pin' la ziuă, te congelezi, să știi”.

A bătut un carton în ochiul făcut țândări, au bătut ceaiul fierbinte — ea la bucatărie, unde aragazul mai dădea totuși ceva căldură, el sub pături — după care s-au culcat. Nu înainte însă de a aduce reșoul care mai încerca să dezmoștească atmosfera, dar era peste puterile lui să lupte cu frigul ce pătrundea de peste tot. „Scoate-l, domnule, din priză — se răsti nevasta la el — că tot degeaba. Și-apoi n-ai tu atîția bani cît îmi mîncă el pînă dimineață”.

L-a scos și s-au culcat sub două pături și o plapumă cu cearceaf. Somnul l-a furat ușor. Nevasta l-a întors cu spatele și-l luă în brațe. Avea pieptul dezgolit — cămașa de noapte, culmea, se brodisse prea răscoită pentru umerii ei lați —, îl strîngea ocrotitor în brațe strivindu-și de spinarea lui țifele goale, calde. Visele veniră și ele repede, și tocmai s-apucase să descaiere unul care-i plăcea pentru că era vorba de vapoare și marinari, și cum el făcuse armata la marină, cu amintiri frumoase, ar fi dat orice să se legene în somn măcar, cît mai mult, cu vaporul. Cînd, iată, simți că frigul din cameră l-a înhățat de spatele descoperit cu o gheară neînduplecată. „Hei, nevastă! scinci”. „Ce vrei, omule?” „Ce tot boscorodești prin casă?” „Am auzit un zgomot la ușă. A venit laptele”. „Păi, de-abia a înnoptat!” „Stai acolo și taci”. „Stau, dar nu mai tropăi ca un cal!”.

Femeia, încă toropită de somn, înainta spre ușa de la intrare ca o somnambulă. N-a aprins lumina să nu se trezească complet. A crăpat ușa și-a strecurat o mîna pipăind cu luare aminte. Da, venise laptele. Un hodorig care îl aducea, puturos din naștere, se libera de îndatorire uneori de cu seară. Husarul de nevastă întinse mîna prin ușa întredeschisă și dădu de prima sticlă pe care o așeză cu toată grija în hol, unde era destulă răcoare. Bîjbîi apoi după cea de a doua. Pipăi încet peretele —, unde naiba a pus-o hodorigul? — urcă mîna, o coborî. Deodată, în orbecăiala asta degetele întîlniră un obstacol neprevăzut. Ceva, o vietate osoasă, cu părul tuns scurt, aspru. Își trase mîna înapoi, se frecă la ochi să-și alunge somnul și îndrăzni din nou. Încet, cu prudență. Mîna se strecură pe lîngă ușă. Pe hol era un curent de înghețau și zgomotele. Pipăi îndelung peretele apoi se aplecă spre locul unde știa că trebuie să se afle sticla cu lapte. De data asta obstacolul din cale o întîmpină iar. Mai întîi bănuî o răsufulare umedă pe mînă. Apoi ceva aspru și fierbinte care-i lingea dosul palmei. Nedumerită, sau mai după firea ei, scandalizată, femeia deschise buimacă ușa. Aici se trezi față în față cu un... cal. Arse un țipăt de zile mari și se prăbuși lată în hol.

„Hoții, hoții!” sări urlînd din pat Băiețică, aprinzînd toate luminile. Se uită peste tot: în bucatărie, în cămară, în baie, pe terasă.

Nimic. Că ră cum putu nevasta pe pat, o udă cu apă pînă cînd începu să dea semne de viață. „Ce-i femeie?” Privirea încă încețoșată nu-i spunea nimic. O plesni cu atenție, ușor, peste obraz. Ea făcu un gest mut spre ușa din hol. Îi dădu să bea o gură de apă. Ea cu privirea fixă la hol. Simțind îndemnul ei, Băiețică luă rețeaua și deschise cu precauție ușa. Pe culoar, un cal. „Canalia! Jigodia! A vrut să-mi omoare nevasta! E mina lui, criminală, la mijloc!” Se îndreptă către ușa de la terasă. Cu nelipsitul rețevei în mînă.

Răcni către parter: „Te dau în judecată! Direct la Suprem. Pușcăria te mănincă, parazitule! Buboile! Hodorogule! Gata. Ți s-a înfundat. O mie de jalbe îți fac. Să afle o lume...”

Trînti ușa, nu înainte de a-l auzi pe vecinul de la doi: „A înnebunit Băiețică”. Urlă și spre acesta, deși era cel mai răbdător și mai pașnic vecin: „Măta a înnebunit, mă”. Și trînti iar, atît de violent ușa, încît pereții se cutremurară.

ILIE TĂNĂSACHE

CURIOZITĂȚI TEHNICO-ȘTIINȚIFICE

Vîrsta Nobel

Care este vîrsta deplinei înfloriri a capacității unui fizician? Această întrebare este în egală măsură interesantă pentru sociologi, specialiști în planificarea științifică și administrativă și, în sfîrșit, pentru fizicienii înșiși. Dar cum să măsoari gradul de creativitate sau productivitatea unui om de știință? Poate după numărul de articole cu caracter științific publicate într-un an? Însă un articol științific nu seamănă cu alt articol științific. Adesea, acestea sînt scrise de coautori și gradul de participare al fiecăruia este imposibil de stabilit.

Sociologul olandez G. Dimer a stabilit un grafic de corelare a numărului de laureați ai premiului Nobel pentru fizică cu vîrsta laureatului în timpul creării lucrării premiate cu premiul Nobel. Premiul Nobel este semnul aprecierii internaționale a unei lucrări și este considerat ca o unitate de măsură pentru cele mai reușite lucrări. Iată ce a arătat graficul: Punctul maxim al curbei este la vîrsta de 39 de ani (la această vîrstă revin cel puțin 20 de laureați astfel că statistica nu dispune de suficiente elemente, și precizia lasă mult de dorit). La o analiză amănunțită a graficului se constată un „eșec” al activității productive în perioada dintre 45 și 50 de ani. Acest lucru este, după părerea lui Dimer, legat de faptul că la această vîrstă fizicienii, ca de altfel și alți oameni de știință, sînt încărcăți cu tot felul de sarcini administrative cu care ei nu sînt obișnuiți.

Analiza vocii s-a dovedit utilă

O japoneză, domnișoara Fusako Sakai, a reușit să fure echivalentul a 11 miliarde de franci imitînd vocea primului ministru Tanaka la telefon.

Ea telefona conducătorilor unor importante firme rugîndu-i pe aceștia să trimită sume importante pentru a „finanța campania sa electorală”. Dar una dintre victimele escrocheriei a înregistrat vocea solicitantei efectuînd o analiză cu calculatorul electronic. Rezultatul analizei a zădărnicit încercarea de escrocherie dovedind că vocea de la telefon nu era a primului ministru japonez.

★

Campanie de depistare timpurie a diabetului

Potrivit comunicărilor Uniunii germane a diabeticilor din Keiserslautern, în Republica Federală Germania trăiesc aproape 500 000 bolnavi de diabet care au nevoie de asistență permanentă. Cel puțin la fel de mare este apreciat numărul persoanelor care nu știu că sînt bolnave, ignorînd astfel posibilitățile de tratament pe care le oferă medicina modernă. Propunîndu-și să remedieze această situație, toate farmaciile din țară au organizat timp de o lună o campanie în vederea depistării diabetului în faza incipientă distribuind populației benzi de control. Testul extrem de simplu poate fi efectuat la domiciliu. Dacă banda se decolorează în decurs de un minut există bănuiala unui început de diabet fiind indicată consultarea medicului. Benzile de test trebuie utilizate imediat, alterîndu-se după șase săptămîni.

Romanță în toamnă

Bintuise-n sufletul meu
sufletul tău, femeie,
precum în rana de zeu
dulce pleoapa de zee

reînsemnându-mi pe scut
ora de piatră tîrzie —
și ce suav început:
zarea-i de veșnicie.

O, ce frumos cîntă cer
peste taina albastră
și ce bun temnicer
carnea sihastră!

Niciodată, nicicum
n-o să moară tăcerea,
iată-ne, iată, tăcum:
singele tace ca mierea,

căci e-n sufletul meu
sufletul tău, femeie,
precum în rana de zeu
dulce pleoapa de zee...

RADU CÂRNECI

Ispita

Am cerut prea mult acestui pămînt și nu mi
s-a dat;
Toate cuvintele mele au migrat peste mări;
Iată-mă cuib părăsit în care se-ntoarce plin
de chemări
Singur cuvîntul strigat.

O vîlvătaie de orgi tîmi sînt oîntecele
Și trebuie să scap de ele;
Ca niște șerpi mă mușcă de sînge cuvintele;
O, de-aș găsi, să le uit, chinuri mai grele.

Mă izbesc nu valuri, ci pescăruși.
Milioane de pescăruși mi se sfarmă de țărături;
Furtuna și marea mă-nvăluie-n cîntec,
În cîntec, în efemerele-i aripi.

Retragă-se-n burguri chemarea clopotelor,
Alboarea templelor înmărmurească-n columne,
Focul sacru în simburile cremenii,
Dacă nimic nu e pentru cîntec, dacă nimic
nu e pentru laudă.

GHEORGHE CHIVU

Cînd soarele ninge livezi nevăzute

Se doarme prea mult pe pămînt!
Știu unii ce-și fac dormitoare
Sub crestele verbului sînt
Cînd alții se-avîntă frenetic spre soare!

Se doarme prea mult pe pămînt!
Timpul monarh dintr-o falnică stirpe
Își flutură pletele albite de vînt
Cînd secolii par niște clipe!

Se doarme prea mult pe pămînt!
Există sub cer rătăcite
Și gînduri ce ard în cuvînt
Cînd soarele ninge livezi nevăzute!

Se doarme prea mult pe pămînt!

VALERIU BUCUROIU

Lan copt

Capetele au plecat fiicele soarelui.
Adânc în sămânță, miezul de foc
cu greutate cerească învinge.
Privesc la pământul uscat,
bulgării copti, necunoscute târmuri
spre care chemate de dor
apleacă șira tulpinii.
Și-o clipă înaintea apusului veșnic
sînt iarna viitoare, necunoscută
și prietenă spaimă.

ANA MUREȘANU

Anotimpuri de dragoste

Pe-atunci locuiam pe etajele mării.
La început fusese o idee de zbor
Cu care urma să debutăm în sfîrșit
La curtea marilor păsări de larg,
Pentru că aveam acuta impresie
Că stăpînitoarele cerului se nasc din valuri
Sau că valurile se nasc spre a fi păsări.

Am așteptat amurgul să ne colorăm ultramarin,
Ne-am luat de mînă și-am intrat în astrala
tăcere,

În flăcările de alcool ale adîncului.
Am coborît trepte de safir și mărgean,
Printre șiruri de crabi și stele de mare.
Ție-ți creșteau molatece actiniei în păr,
Mie, branhii prin care respiram amîndoi.

Marea era un sistem de castele ce ne-au fost
dăruite

Pentru a visa liber, ferifi de pizma
Semenilor ocoliți de această putere
Și-am visat anotimpuri de dragoste,
Învățînd miraculoasele științe uitate
Ale celor ce-au descoperit lumea pe-oceane,
Retrăgîndu-se apoi în iluminările apei.

Puteam trăi acolo mai multe milenii.
Nu ne era interzis nici capriciul de-a inventa
totul din nou,
Însă-n necuprinsul imperiu nu știa nimeni
ideea de zbor,
Iar cîntecul se propaga numai prin albastre
mișcări,
Astfel încît incolțînd în noi dorul de soare,
Marea ne-a socotit nedemni de tainele ei
Și ne-a expirat în lumina din care venisem.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Știu că am să vin cîndva

cel pe care îl așteptam a venit
el este eu și sînt și mai singură doamne
rupe-l pușin din tîmpla mea
ca să mai pot chema pe cineva

dar lasă-mi o urmă ca rana
sau ca golul din os
din care odată cu el mina ta
o parte din craniu mi-a scos

și să-mi păstrezi celulele acestea
ca bobul de cafea
de care gura unui inger
din cînd în cînd se atîngea

știu c-am să vin cîndva tiptil tiptil
și-am să le-nghit la loc îndurerată
cum un nebun a înghițit odată
un creier de copil

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Dar de ce am venit...

Mi-e teamă de parcă ar trebui să strig
tilharului cuvinte înspăimîntătoare,
și el să fie legat, și să fie frig,
și lumea adunată sub spînzurătoare...

Sigur că trebuie dus, și prin pămînt
pînă la primul mort, pînă
la începutul lumii, unde sînt
cei care au tilhărit sub lună.

Sigur că trebuie ucis, și pe un alt tărîm
aruncat, și tot mai departe...
dar de ce am venit, și de ce mai rămîn
întunecat dar pofticios de moarte?...

NICOLAE OANCEA

NORUL

— Stă să plouă, spuse portarul.
 — Ba-i cald, spuse șoferul.
 — Asta nu-seamnă, spuse portarul.
 — Eu sint de la țară, spuse șoferul. Pe mine nu mă duci.
 — Și eu sint tot de-acolo, spuse portarul. Hai acumă să ne lăudăm.
 — Nu mă laud, spuse șoferul. Eu sint modest.
 — Las-o baltă, spuse portarul. Dacă nu plouă, ce te faci?
 — Ce te faci și tu, spuse șoferul.
 — Tovarășul director, spuse portarul, mi-a dat ordin: dacă nu se legitimează poate să fie oricine de-l cunoști de zece ani aici în întreprindere și nu-i dai drumu oricine-ar fi.
 — Mor de cald, spuse șoferul.
 — Iha, uite-o pe Lina, spuse portarul.
 — Ce faci Lina? spuse șoferul, cînd ai venit?
 — Acuma, spuse Lina, am luat niște parizer pentru doamna Șenchea și pentru domnișoara Tina și niște cafea pentru tovarășa Neamțu și antinevralgice.

— Ia să miros și eu cafeaua aia, spuse portarul.

— Na, miroase, spuse Lina.

— Te-am mințit, spuse portarul. De vreo douăzeci de ani nu mai am miros. Orice-aș mânca-i la fel. Ceapă, carne, cozonac, cîrnat, tot una-i.

— Cum așa? spuse Lina.

— Așa bine, spuse portarul. Da' pe tine asta te avantajează.

— Mă duc, spuse Lina. Mă așteaptă.

— Eu nu te țin, spuse portarul.

— Nu-i rea, spuse șoferul. Cum l-ai pierdut?

— Ce?!

— Mirosul.

— Cum să-l pierd...

— Păi ziceai...

— Dintr-o tuse și răgușeală. Da-i mai bine fără. Înainte eram tare gingaș la mîncare. Acum bag în mine orice-ar fi.

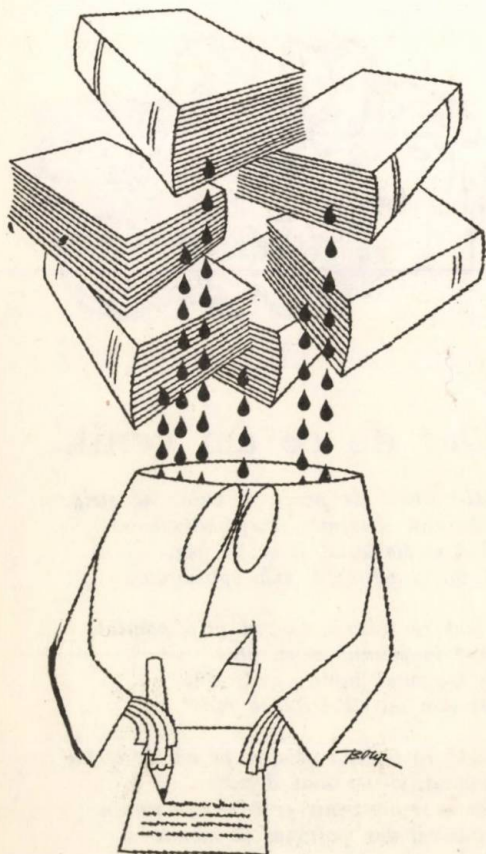
— Și dacă-i vechi?

— Ce-are a face...Aaaaaa, ia te uită, Barabaș! Cu ce ocazie pe la noi?...

— Cu nici o ocazie, spuse Barabaș, am trecut așa pe-aici. Ce mai faci?

— Îl cunoști pe Barabaș? spuse portarul.

— Nu, spuse șoferul.

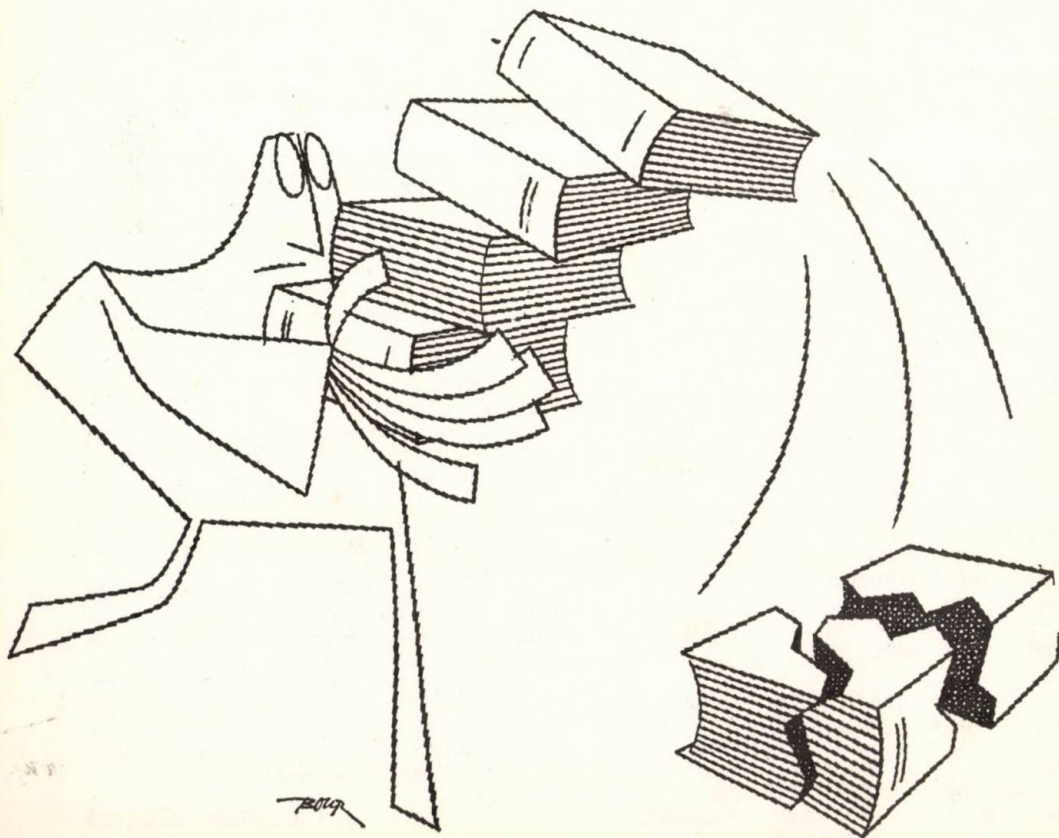

— Barabaș, spuse portarul.
 — Barabaș, spuse Barabaș.
 — Eu sînt șofer aicea, spuse șoferul.
 — Mi-a zis tovarășu director, spuse portarul; nu dai drumu poate să fie și mama ta sau chiar eu. Nu dai drumu la nimeni, la nimeni!
 — Cum așa?! spuse Barabaș.
 — Uite bine, spuse portarul. Dacă n-are legitimație, eu nu-l cunosc. Înțelegeți?
 — Naiba știe, spuse Barabaș, fără doar și poate, desigur, fără legitimație, de, sigur că nu, da...

*

— Prea cald, spuse șoferul. Măi să fie-al naibii, ia uite-l pe Dragomir! Ce faci Dragomir, cu ce ocazie pe la noi?
 — Eh, spuse Dragomir, am trecut pe-aicea. Ocazii sînt destule, nu?...
 — Cîte vrei, spuse șoferul, da știi că-mi pare bine că te văd?
 — Am trecut pe-aicea, spuse Dragomir, și cum știu că banca asta nu de pomană-i pusă lîngă poartă sub plopul ăsta, ce mi-am zis eu...
 — Îl știi pe Dragomir? spuse șoferul.
 — Cam nu prea, spuse portarul.
 — Nu, spuse Barabaș.

— Păi el e Dragomir, spuse șoferul.
 — Cu cine are treabă? spuse portarul.
 — Cu nimeni, spuse Dragomir.
 — În regulă, spuse portarul, hai să trăiești!
 — Barabaș, spuse Barabaș.
 — Dragomir, spuse Dragomir.
 — Da' aia ce-o fi pe sus pe-acolo?
 — Vreun uliu.
 — Păi de ce?
 — Da de unde uliu, cioară toată ziua!
 — Pe dracu cioară, un cocor rătăcit, ia uite-te cum dă din aripi...
 — Corb, sau ceva zburătoare de baltă care clocește toată ziua-n trestii.
 — Rață sălbatică, s-o ia dracu de gîscă că n-am eu pușca lui cumnatu-meu la mine-acuma...
 — Huoooo, Hali, hali, hali, huideooooo, crrrrrrr, huoooo, oliooo, vjjvjvjjj, huoooooooo, nana-nanana, huoooooooo...
 — N-ai ce-i face, încalecă și tu pe mătură și fugi după ea, să te văd.
 — Hă-hă-hă-hă, cum o cheamă pe-aia de la televizor?...
 — Nu mă uit...
 — Noroc!
 — Hai să trăiești!

- Salut!
- Noroc!
- Să trăiești, nu uita ce-am vorbit...
- Gata, să trăiești!

*

— Săru-mîna doamna Nedelcu, spuse portarul. Aveți bilet de voie?

— Numai cinci minute, spuse doamna Nedelcu.

— Nu, spuse portarul. Eu de ce-s pus aicea?

— Te rog, spuse doamna Nedelcu, numai cinci minute...

— Nu se poate, spuse portarul.

— Vă rog frumos, Margareta...

— Eu ce-s aicea? spuse portarul.

— Daaa? Bine! fir-ai al dracului să fii cu ce ești tu și cu poarta ta cu tot, mitocanule, spuse doamna Nedelcu. Dobitocule, ce crezi că dacă stai și moțâi pe scaunul ăsta, gata, ești mare și tare? Unde-i respectul? Nu vezi că sînt o femeie? Boule! Da' ce crezi tu? Poate vrei să mă culc cu tine, da? nenorocitul! ca să-mi dai drumul să ies zece minute, da' unde te trezești tu răpănosule, ce ești, dacă aia care-a ieșit înaintea mea-i amanta lui Lungu, gata, credeți că toate-s la fel? Huliganilor! Din cauza voastră vād în fiecare noapte o copită mare care se lasă pe mine și mă apasă în jos, în întuneric, săăriiiiții, ajutooor, vaaaai, cad, ajutați-mă...

*

— Ține-o, stai așa, treci tu dincolo, spuse portarul, așa, pune-i oleacă mîna la gură, aaaa, ați și sosit, să trăiți tovarășu Lungu...

— Ce-i aici? spuse Lungu.

— Am nu știu ce la pompa de ulei, spuse șoferul, tocmai o desfăcusem și-am venit aici la poartă...

— Nu spui bine, spuse portarul. M-a insultat, m-a jignit. Uitați tovarășu Lungu, eu cînd am văzut că n-are bilet de voie și că dă buzna i-am spus clar și dumneaiei...

— Aici, băieți, așa Nicule ține-o din partea asta, spuse Lungu, așa, și tu Vasile de dincolo, așa Paraschivule, ai chemat *salvarea*? Bine, treceți la mine-n birou cu ea, mai repede, hai că se-adună lumea și ce facem circ aici în întreprindere? Așa, viu și eu acuma, dacă i-ai sunat, gata, vedeți-vă de treabă... Nu-i nimic, ce să fie, căldura... Ia vezi, Fernandel, stai și tu cu ea acolo, duceți-vă.... Ce-i Maricica, ce mai vrei?

— Sună centrala, tovarășu Lungu, spuse femeia, e-n legătură cu situațiile de lumea trecută.

— Bine, uite că vin acuma, închide ferestra aia, gata.

*

— Bine că-i liniște, spuse portarul. Asta a mai făcut o dată așa astă-iarnă. Parcă-s eu de vină dacă ei nu-și iau bilet de voie? Ce vină am eu?

— Eh, spuse șoferul, tot una-i. Cică a lăsat-o bărbat-su și a făcut o operație.

— Da de unde, spuse portarul, n-a făcut nici o operație, și-a scos numai niște dinți. Și n-a lăsat-o nimeni, ea l-a lăsat pe el.

— Orișicît! spuse șoferul. Dar ia spune, de ce-i zice lui ăsta Fernandel? Așa-l cheamă pe el?

— De la un artist, unu Fernandel, spuse portarul. Unu urît, n-ai văzut niciodată?

— Parcă, spuse șoferul.

— Dă-i în mă-sa, spuse portarul. Stai colea oleacă pe banca asta lingă plop și uită-te la poartă, mă duc să mă ușurez.

— Păi nu tot aici stau de dimineață?

— Vezi nu care cumva să intre sau să iasă vreunul.

— N-ai grijă. Uite că vine și Luiza.

— Ionele, spuse Luiza, nu mă duci pîn-la poștă s-aduc corespondența aia?

— N-am benzină, spuse șoferul. Sfîrșit de lună.

— Du-mă așa, spuse Luiza.

— Mă faci să rid, spuse șoferul.

— Mor de cald, spuse Luiza. Cum mă duc eu pînă la poștă pe căldura asta? Ce fel de curieră sînt eu dacă nu-s în stare să am șofer la scară?!

— Pentru scară n-am, spuse șoferul, dar pentru pat îți fac eu rost de unul.

— Ai sictir, spuse Luiza.

*

— A sunat telefonul? A-ntrebat careva de mine? spuse portarul.

— Dă-mi un leu, spuse șoferul.

— Păi de ce?

— Știi tu de cel

— Nu-i adevărat, cu mine nu-ți merge. S-a rupt nasturele... Da' ce-i cu avionu ăsta? Îmi sparge urechile, parcă-mi trece chiar prin cap...

— Supersonice, pe unde vrei să treacă?

— Dă-i în mă-sa! Ia te uităăăăă, s-a făcut de două ! Ce căldură.

— S-a dus și ziua asta de muncă. Mă cam doare picioru ăsta sub genunchi.

— Trebuie să-mi vină schimbu.

— Stă să plouă...

— Vezi?!...

— Ce să vād?

— Păi spunea că-i cald...

— Și ce dacă-i cald, nu poate să plouă? Cînd spuneam?

— Am uitat.

— Păi...

— Cînd dracu se termină?

— Ce să se termine?

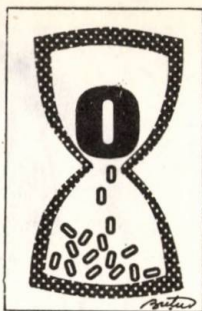
— Toată povestea asta cu căldura, cu femeia asta a mea care zace de trei ani, cu băiatu tău care taie frunză la cîini, cu mai știu eu ce paștele...

— Două jumate. M-am cărat. Pînă la trei sînt la garaj. Dacă-ntreabă! Dă un foc. Adă mîne niște vișine din vișinu ăla, mai scui-păm simburii printre dinți... Ia stai, uite un nor galben. Cu ce seamănă?

GEORGE BĂLĂIȚĂ

ALFABET

SATIRIC

A — AUTOBIOGRAFIE

Primii doi ani, după ce m-am născut, i-am petrecut acasă. Între patru pereți, prin tindă și pe bătătură. Mai ieșeam și la poartă, primăvara, când se zvînta pămîntul, avînd grijă să nu mă vadă berzele descult.

Apoi, nici eu nu știu cum, am nimerit în trenul acesta.

Fapt este că m-am agățat de tampoane și, ajungînd în compartimentul unu, mi-am dat seama, pentru prima oară, cum griul crește în copaci.

În compartimentul doi am întîlnit un profesor care m-a sfătuit să nu încerc să răstorn doi munți cu același tîrnăcop.

În compartimentul trei am învățat să fumez și să scriu poemele pe care le-am publicat în compartimentul următor, unde am dat peste o editură și o librărie asaltată de doi cititori.

De atunci mă plimb cu mîinile în buzunare pe oricare stradă, teafăr și fericit ca și trenul pe calea ferată.

B — BAGAJUL

I-au adus bagajele — o mulțime de valize colorate, cu tot felul de etichete —, și el le atrăgea mereu atenția să aibă grijă cum umblă cu ele și cum le așează în remorcă fiindcă acolo se află cunoștințele lui.

Colindase pe la tot felul de școli, aici un an, acolo altul, și pe la tot felul de întreprinderi, aici un an, acolo altul, călătorise, văzuse orașe și sate și munți și văi, și acum trebuia din nou să plece, chemat de doruri, de vise, și a rugat să i se aducă bagajele.

Nimeni nu se bucură de-o despărțire și s-a întîmplat ca-n drum spre gară, la Rîpa galbenă, să se răstoarne remorca și valizele să se dea de-a dura.

Și, tot izbîndu-se de pietre, s-au desfăcut și de atunci, în locul acela, plopii fac mere iar iepurii sint considerați lei.

C — CONCLUZIE

Am stat mai mult de două ceasuri în fața casei aceleia, vorbind singur, cînd, deodată, la o fereastră s-au văzut niște cuvinte care încercau să vină spre mine, dar nu reușeau să-și taie sforile cu care păreau să fi fost legate de undeva, dinlăuntru, asemenea unor zmeie.

Șuierau, se agitau, se zvîrcoleau fără să-mi fi putut spune nimic deși, eram sigur, că ar fi voit să-mi transmită ceva.

Am urcat scările și, dînd peste camera aceea, am sunat. Scopul meu ar fi fost să le fi găsit sensul, dar nu mi-a răspuns nimeni.

Abia cînd coboram, cineva, cam supărat, cam mirat, cam surprins de insistență, mi-a șoptit că era ora somnului.

Și astfel m-am retras de-a binelea pornind pe una din străzile ce galopau înspre verdeăț, acolo unde începea cîmpul și unde cerul se revărsa pretutindeni. Cu toate astea, eram profund neliniștit. Cum de nu bănuisem? Cum de nu-mi dădusem seama că, atunci cînd cuvintele se zbat în gol, spiritul se odihnește?

E — ERATĂ

Poetul a cerut redacției să publice imediat o erată.

Cum se poate, a întrebato el, n-a văzut nimeni că versurile sale n-au rimă, că vatră rimează cu feribot și nu cu șalupă, iar în loc de cartuș trebuia glonte?

Și cum de s-a întîmplat că unele versuri i-au dispărut cu totul, vîrîndu-i-se în schimb altele, fugite, cum bine se observă, de la vecinul de coloană?

Nu i-a sărit nimănui în ochi deosebirea de stiluri? Dar la el se spunea clar: „aerul e plin de scoici zburătoare“, în vreme ce la poetașul de alături însăilările sunau cu totul altminteri: „aerul era plin de cai de mare zburători“?

Ei, cum vă explicați! S-a așezat pe scaun, obosit, poetul.

Publicînd erata, redacția a aruncat vina pe dactilografă.

VASILE BĂRAN

Acoperişuri

Acoperişuri de țiglă ale Europei
Acoperişuri de ardezie ale Europei
Acoperişuri de tablă ale Europei

voi, vraieste-nșirate, fără număr,
voi, rezemate umăr lângă umăr,
voi, risipite pînă hăt departe,
semețe sau umile, negre, sparte,
lucind în ploaie, ori sticlind de nea,
fierbinți ca soba, reci precum o stea,
scrutind cu ochii podului în lume,
vărsind din lungi gîtleje ape-n spume, —
cu creste dantelate sau bolțite
și coaste șubrede, de tainițe umbrite,
comorilor de vechituri copaie —
acoperişuri de șindrila, stuț ori paie,
cu ciripit și liniște sub stele —
îngeri deasupra lor imaginează-ți,
și oameni, oameni caută sub ele.

SZEMLÉR FERENC

Cuvintele mamei

Mama mi-a spus așa: Pornește
în lume, băiete! Turta coaptă în
trei spuze nu ți-o pot pune în traistă,
n-aiu fâină, nici măcar lemne de foc,
dar, uite, ți-aș da în loc de turtă idei,
idealuri. Ia dar aminte la ele!
Fii Omenos! Și Drept! Apoi, Bun!
Sincer! Curat! Și Cinstit!
Ia acestea cu tine — mi-a spus — tot n-au
greutate, cum au obiectele, lesne
poți străbate drumul cu ele!...
Numai că zmeii, balaurii, obiectele,
iată, îmi vorbeau dimpotrivă, așa:
Uită ce-ți fu dat să auzi! Așvîrle
în șanț turtele tale coapte în
spuza cușintelor. Fii rău și mîrșav,
ticălos și zgîrcit și canalie,
poartă pumnal, din revolverul tău automat
să nu-ți lipsească gloanțele! Iată așa
îmi vorbeau într-una balaurii, zmeii...
Dar, ca prin minune, eu nici azi nu aud
decît glasul acela — al mamei
măcar că atîta vreme s-a scurs
de cînd ea m-a trimis
în lume și-n urma mea visătoare privea.

LÁSZLÓFFY ALADÁR

Cal, ceas, rac

Nimic nu mă îngrijorează.
În leagăne stau bărbați și femei
Sînt conșinși că-i putem învîța alfabetul
Și-atîta-i de-ajuns pentru a-și face apoi
o părere
despre geneză, despre era jurasică, despre
istoria Greciei antice
și despre Michelangelo.
Sînt conșinși că multe lucruri secundare
vor deveni pentru ei mai importante
și astfel ne vor îndrăgi și pe noi
și vor ști să zîmbească.
Sînt conșinși că vom îmbătrîni ca un cal sub
șeaua
istoriei, ca ceasul ce-atîrnă de lanț
în buzunare.
Șapte sute de trilioane de statui ecvestre
de plumb, de bronz, de ghips,
iată oastea întreagă-a strămoșilor,
care cu-asalturile lor
au fost în stare să învețe mai mult unii de la
alții decît de aiurea.
Un singur nume-animal mai poate înspăi-
mînta: racul.
Nimic nu mă mai îngrijorează. Și dați-mi
calul,
cal de trăsură, pentru a-l folosi la ceea ce
pot să-mi îngădui acum: vesel să rîd
cu omenirea zilei de mîine așezată în leagăne.

În românește de CONSTANTIN OLARIU

PRELUDIU LA „HORA DOMNIȚELOR“*

Poet, dramaturg, om de teatru în înțelesul cel mai pretențios, acela de regizor-creator de puncte de vedere, eseist încercat, Radu Stanca — mort la 42 de ani, în plină vigoare spirituală — a reunit în personalitatea lui însușiri prețioase pe care cultura aleasă și o inteligență artistică îndelung educată le-au pus și mai bine în valoare.

Omul era el însuși de o vivacitate intelectuală rară, un stimulent pentru ceilalți la creație continuă și la autodepășire. Dacă boala îndelungată și chinuitoare, care l-a răpus, a modificat întrucitva formula sufletească a acestui temperament robust și a stînjinit simțitor forța sa de afirmare plenară pe multiple planuri, ea nu a putut împiedica pe creatorul dintr-însul, care iubea ca nimeni viața, să se exprime.

Și Radu Stanca s-a exprimat... Un volum substanțial de versuri, mai bine de zece piese de teatru, dintre care cinci de prima mînă, cîteva reușite tălmăciri din dramaturgia universală, un număr apreciabil de articole, de eseuri și de sentenții despre poezie și despre teatru, despre clasici și despre moderni, dar cuprinzînd mai ales esențialul unei concepții regizorale evaluate, conștiente de scopurile ei — iată, în mare, direcțiile și proporțiile acestei activități desfășurate într-un interval de numai 15 ani.

A vorbi despre dramaturgia lui Radu Stanca înseamnă a vorbi în sensul cel mai larg tot despre poezia lui. Nu în înțelesul că acest teatru n-ar fi decît poezie. Radu Stanca „vedea“ esențialmente dramatic, viziunile lui căpătau firesc accentul faptului reprezentabil și, în plus, beneficiau de o știință a scenicului de adevărat virtuos. Apropierea de poezie, sugerată mai sus, aș vrea să însemne un suprem elogiu adus însușirilor literare ale textului pieselor sale și, chiar mai mult decît atît, acelor proporții de desăvîrșită armonie ale edificiilor sale dramatice, în care să-lăsluiește duhul unor profunde viziuni poetice. Situată decît la antipodul acelor pretexte efemere pentru puneri în scenă chinuite, în care regizor, actori și chiar electrician sînt mai degrabă abili tămă-

duitori sau tănuitori de beteșuguri decît promotori de teatru, creația dramatică a lui Radu Stanca este menită unei cariere spornice, prin care arta spectacolului se înalță și se înobilează.

Dar poezia — și anume chiar poezia lui Radu Stanca — se face și altfel simțită în țesătura acestor piese, care sunt expresia dramatică a unui fond poetic ce s-a comunicat mai întîi pe calea lirismului. Există între ideile poetice ale liricului și ideile întrupate scenic ale dramaturgului o deplină identitate, fapt care nu exclude surpriza. A urmări ce nou destin primesc aceste sugestii și pe ce căi obscure răspunde în conflictul dramatic o primă întrupare lirică va fi, pentru cei care se vor apropia de această operă, o investigație de cel mai pasionant interes. Pentru moment, e de ajuns să subliniez legătura traică ce se stabilește între un poem, unul dintre cele mai frumoase ale lui Radu Stanca, *Lamentația Ioanei d'Arc pe rug*, și piesa ce se reprezintă astăzi.

În primul caz — drama eroinei care trăiește în ultimele clipe regretul de a nu-și fi potrivit viața după rînduilele obștești, de a nu se fi conformat poruncilor biologice cu tirania lor obscură, datătoare de nu puține satisfacții :

— *Aceasta-i vina mea ; că n-am lăsat,
Cu gînd ascuns, feciori în preajma porții,
Și-acum, cînd prima dată un bărbat
Mă strînge-n brațe, sunt sortită morții.*

*Vai mie, păcătoasa ! știu acum
Care-ar fi fost să fie rostul mîinii
În care-am pus pumnalul plin de scrum
În loc să pun cîntînd, aluatul pîinii.*

În al doilea caz — frămîntarea Miliței, cea mai tinăra dintre domnițele prinse în fabuloasa horă, care n-a apucat să schimbe de tot pe tinerețea veșnică, dar sterilă a surorilor ei, o tinerețe încă vie, reală, palpitînd de doruri și de năzuințe nelămurite, tinerețe la care legile datoriei sorocite din veac o silesc totuși să renunțe.

Scriind *Hora domnițelor*, operă publicată parțial în 1945, în *Revista Cercului literar* din Sibiu, Radu Stanca merge și în alte privințe pe căi încercate aproape concomitent și în baladele sale lirice : e vorba de preferința arătată îndeletnicirii de a degaja sensuri poetice din evocarea unui trecut românesc jumătate istoric, jumătate mitic, preferință care s-a concretizat într-o seamă de balade ca *Un cneaz*

* Dintr-un calet-program al fostului teatru de dramă „Barbu Delavrancea“, cu prilejul premierei pe țară (martie 1968) a spectacolului cu piesa lui Radu Stanca, „Hora domnițelor“, pînă în momentul de față singura creație a acestui dramaturg pusă în scenă la București.

valah la porțile Sibiului, *Fata și zmeul*, *Balada lacrimii de aur* etc., precum și într-o altă încercare dramatică aparținând primei epoci de creație, piesa *Ochiul*, preocupată de valorificarea datelor istorice în folosul semnificațiilor fantastic-poetice.

Departat de a se fi transformat într-o formulă, preferința aceasta pentru investigarea poeticului, pentru sondajul în fapte care-și dezvăluie pînă la urmă tainele (acțiune în care exemplul teatrului lui Lucian Blaga a servit ca puternic stimulent) a dus la crearea unei bogate game de modalități investigative, Radu Stanca nefiind niciodată același în două piese oricît de învecinate. Astfel *Critis sau gilceava zeilor*, contemporană cu *Ochiul* și cu *Hora domnițelor*, reușește să fie o admirabilă comedie, una dintre acele parodii dramatice la adresa mitologiei, făcută însă cu un bun gust desăvîrșit, și demonstrînd o inventivitate în manevrarea situațiilor de-a dreptul scînteietoare. Autorul se dovedește a fi aici posesorul unor resurse generoase de umor, lucru surprinzător desigur la acest poet cunoscut mai ales prin infuziile grave ale artei sale. O vină de comedie autentică străbate și țesătura piesei *Dona Juana*, „comedie tragică“, premiată în 1947 cu premiul „E. Lovinescu“ al Fundațiilor Regale. De astă dată impresionează însă mai ales nota de tragic profund uman din perspectiva căreia e privită dragostea. Două expresii ale libertății cucerite, ale victoriei libertății interioare asupra opresiunii, fatalității, constrîngerii, reprezintă *Oedip salvat*, dramă, și *Ostatecul*, tragedie. Ultima, îndeosebi, străbătută de patos schillerian, este o biruință certă a dramaturgiei lui Radu Stanca și a celei românești contemporane în genere.

Piesa de astă seară, cu care autorul debutează — tîrziu — în capitală (din toată creația sa dramatică, doar *Ostatecul* a mai fost pusă în scenă, la Sibiu, tot în această stagiune), este ceea ce s-ar putea numi un balet dramatic, drama perechii tragice desfășurîndu-se pe fundalul canonic al horei fermecate. Fixată într-un vag cadru de epocă brîncovenească, în care se arată însă a fi atotputernice duhurile comorilor din credințele populare, *Hora domnițelor*, în țesătura ei simplă, de efect, e o schiță de *Romeo și Julieta* (figurați aici prin Antonio și Milița), într-o ambianță saturată de legendă. Piesa, perfect disciplinată, ea însăși păstrînd ceva din rigoarea de ceremonial a dansului arhaic, n-are nimic din folclorismul decorativ și mai ales din dulcегăria de feerie a înjghebărilor dramatice mai vechi, ci e o autentică dramă în limitele îngăduite de atingerea realului cu fantasticul. Cei cinci aventurieri genovezi, atrași de zvonul exorbitantelor comori ascunse, rămase de la voievodul ucis, nimeresc pe tărîmuri în care legenda întinde la tot pasul amăgitoare curse, cea mai spectaculoasă, dar și cea mai primejdioasă fiind hora, hora celor șapte domnițe, fiecele voievodului, prin pînza căreia trebuie să treacă, prinzîndu-se în joc, oricine rîvnește să atingă comorile. Un moment tulburat, și tulburat grav prin apariția neprevăzutului — aici, pasiunile, viața pe tărîmul realului, nevoia de jertfire pe care o implică dragostea — hora se reface în final, întărită parcă prin sacrificiul uman și prin renunțarea supraomenească a celor doi protagoniști, beneficiarii unui dram de fericire muritoare.

Povestea acestui moment semnificativ o deapănă *Hora domnițelor*.

CORNEL REGMAN

CERAMICĂ de COSTEL BADEA

POEM

CU APE

NECUNOSCUTE

Nemuritor e fratele tău poete (descoperi firea) Tu, muritor, ca fantasma grădinii ce-ai visat-o! (a spus: „despre copilărie nu voi mai scrie“ și a uzurpat filonul încă bogat și invulnerabil ca marea) amintire: coborire tainică și grea pe firul de cenușă, înspre lumina culorii, vai! în acest veșmînt zdrențuit ce-i timpul — cîine trădător cu limba obosită — și numai într-acolo ai vrea să privești — înspre sărbătoarea inimii (apă bună, timpule, apă sărată; adapă-mă!) Sau poate această Lorelei a regiunilor din sud va fi zeița unei tristeți mai dulci?

Poate e vremea să scoți cu dinții cuiele acestui cuvînt: oremelnicie și să pornești, nu îndărăt, ci înainte înspre o copilărie nouă ce-i regnul soarelui venind dintr-o necunoscută mare, O copilărie ce vine ar fi chiar iubirea
Înspre iubire deci! bătrîne jaguar, la index expurgatorius supune-ți stările de suflet!

Cînd colbul lumii se ridică și apele înghit sămînța liniștii dinții, incumbă clipa să ne durăm un cîntec de izbăvire pentru tristețea fiecărui pom ce se lasă doborît...

Încîntătoare poate fi ziua omului!
(descriere: marea e blindă, albastrul adoarme în valuri și soarele — ce-i pasăre de aur — stă pernă la căpătușul ei. O muzică se cerne printre sfioase căderi de umbră — firea slobodă respiră pacea marilor lucrări)

...și ține gura ta de noapte, adînc Logos să ne spună numele acelor ce plutesc pe ape încă neafiate, tulburi cum e singele de cmet într-o răscoală; ei sînt cei ce ne așteaptă să le spargem coaja oului în care fierbe necunoscuta apă Univers!

DUȘAN PETROVICI

POPASUL

Mi-am deslușit popasul pe străzile cu pietre din tălpi de riu, secate din bolovani de ouă la păsări hieroglifice atunci cînd se cuprind căușele din cioburi din temple și totemuri, ori clopote din luturi, — și răscolesc hrisoave de stîlpi și de tipii săgeata dintre zodii și paloșul prășilei, cînd la liman străbunii mă-ntreabă-n miez de noapte cum străjuim fruntarii și dacă-i casa sfință iar datina semeață și dacă-n lăzi cu zestre maramele de Putna, ștergarele de Gorj îndeamnă curăția iubirii din urcușuri, — o, — dacă-n vuiet iute se citoresc unelte cu punți fără zăbovă, cu mierea în pocul tocmit pentru vecia cetăților lui Sarmis și-a bolșilor de-acum! —

ADRIAN BELDEANU

LIVIU CIULEI

Sînt rari oamenii care într-un anumit domeniu, mai ales cînd e vorba de teatru, ştiu şi pot face totul la cel mai înalt nivel.

O asemenea personalitate este Liviu Ciulei, considerat de toţi omul de teatru complet. El trăieşte în mijlocul teatrului, în mijlocul acestei cutii de vise şi iluzii, cu ochii deschişi. Prezenţa sa pe un afiş, fie că este vorba de regizor, scenograf sau actor, este o garanţie. Numele său atrage ca un magnet spectatori de toate vîrstele, de toate profesiile, din toate mediile sociale.

Spectacolele sale au o rigoare clasică, cu toate că aproape toate au însemnat la data premierii pagini noi pentru teatrul românesc.

Spectaculosul într-o reprezentaţie Ciulei nu vine din elementele dispersate ci din întregul mecanism.

Poate ceea ce-i lipseşte sînt contestatarii.

Vocile potrivnice sunt puţine, aproape deloc, pentru că Ciulei prin rigoarea sa artistică a avut grijă să le răpească argumentele.

Pledoaria sa este întotdeauna exactă, atît de exactă şi totuşi atît de caldă.

Dar poate e mai bine să-l lăsăm pe el să ni se destăinuie.

RADU DUMITRU

R. — Sînteţi deopotrivă regizor, interpret, scenograf. Ce vă atrage mai mult într-un spectacol de teatru. Intenţionat am specificat teatru, pentru că aş vrea ca în discuţia noastră să nu atingem o altă coardă sensibilă care este cinematografia.

C. — Cred că ne grăbim. Să lăsăm întrebarea asta mai spre sfîrşit.

R. — Atunci să-ncepem cu locul acţiunii, cu scenografia.

C. — Cel mai bun decor al meu ar fi Macbeth. Şi tocmai el s-a întors împotriva mea.

Dacă ar avea ceva de învăţat tinerii regizori de la mine, ar fi în primul rînd din această importantă greşeală comisă, cînd am montat Macbeth.

Acum 20 de ani: Puck

Dünoi alături de Ioana d'Arc (Clody Berthola) în „Sfinta Ioana” în regia și scenografia proprie

Orice piesă are o ecuație. De obicei, simplificând lucrurile: ne aflăm într-un univers în dezordine și un erou își ia responsabilitatea să restabilească spre final ordinea firească.

De exemplu, în Macbeth e o dezordine morală. Danemarca e putredă pentru că imoralitatea conducătorului se prelinge în jos pe zidurile Elsinorului. În Oedip e la fel. Alteori e

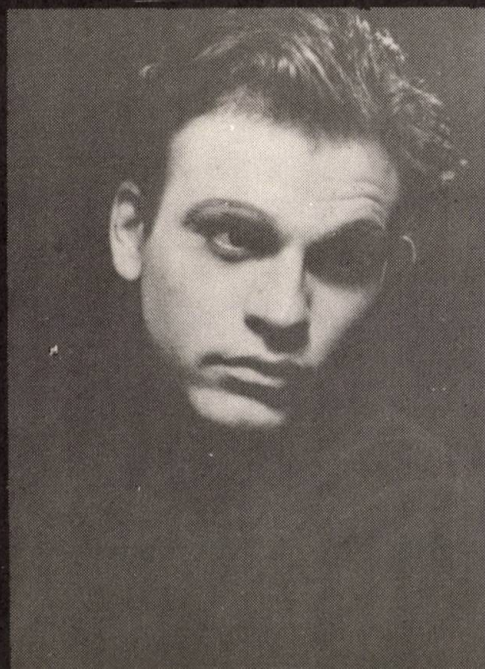
o dezordine biologică: Soldatul fanfaron sau Avarul.

În Macbeth ecuația are o necunoscută (unda poetică) pe care am eliminat-o voit. N-o înțelegeam logic. Asta a răcit piesa. Iar decorul prin matematica sa accentua răceala.

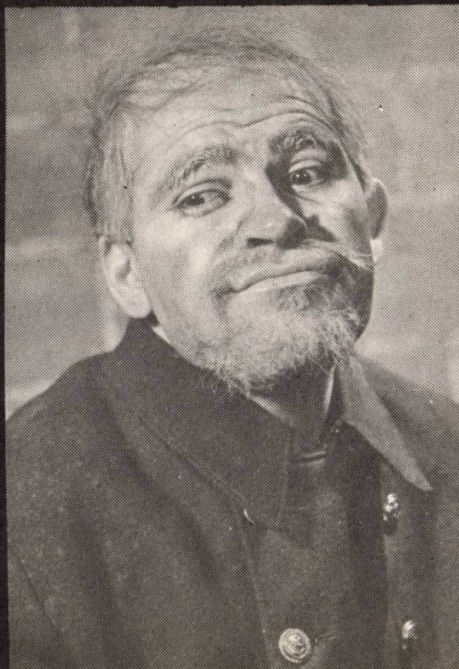
R. — Strada vă influențează?

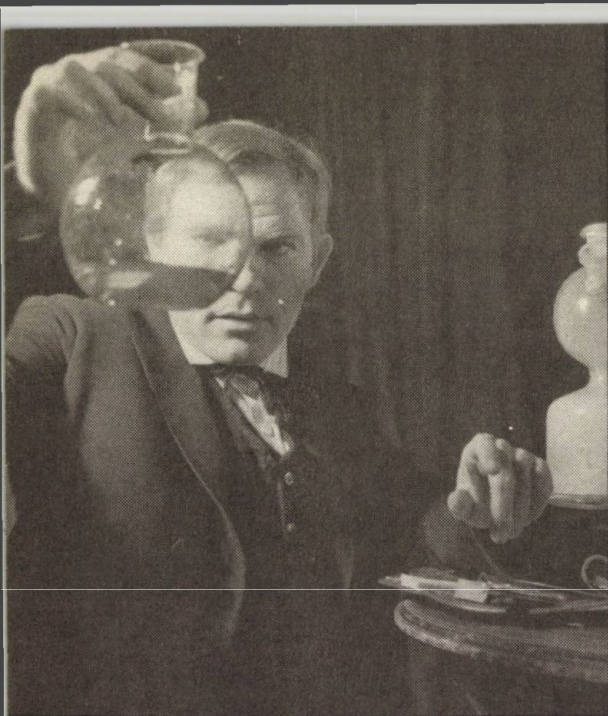
C. — Ochiul regizorului lucrează tot timpul. Și când răsfoiește o carte, și când privește un

1947, Piotr din „Cei din urmă” de M. Gorki

1952, Bătrînul Cyr din Liubov Iarovaia

1962 — un mare rol Protasov în „Copiii soarelui”, semnează și regia.

1961 „Un experiment cu viciile lui”. Dar ce important și frumos experiment: „Cum vă place.” Regie, decor, interpretare (jak melancolicul).

tablou, o fotografie, o gravură, o stampă și când merge pe stradă. Mai ales.

Dar nu mă pot despărți nici de actor, nici de regizor, în „Azilul de noapte” pe care-l consider lucrul meu cel mai matur, pentru că cu el am ajuns la o stare de echilibru, nu există nimic nevăzut. Toate amănuntele sînt gesturi văzute, gesturi trăite. Descifrarea capacității de mimică a unui om face parte din lucrul meu diurn. În autobuz mă uit la fizionomia unui om și încerc s-o descifrez: bunătate, necaz, cîte feluri de ris are, își exteriorizează stările imediat sau cu întârziere...

R. — Și le folosiți apoi și ca actor. Îmi amintesc de Joe din „Clipe de viață”. Atît de apropiat, de cald, de uman, cu toate ciudățeniile lui, poate datorită lor mi se părea foarte cunoscut.

C. — Sînt foarte exigent cu mine. Acolo m-am suspectat de puțin farmec fabricat. Un pic de cabotinism. Era și personajul croit cam așa.

R. — Și pentru că am vorbit de scenograt și actor, cînd creați costumul vă gîndiți în același timp și la interpret?

C. — Ar trebui poate schițe de costume 1/1 pe corpul actorului. Este o reciprocitate între obiect și om. Actorul poate distruge sau îi poate da viață costumului.

R. — Îmi aduc aminte de „Cum vă place”, unul din primele spectacole moderne, devenit apoi punct de referință și într-un fel clasic.

C. — „Cum vă place” a rupt cu realismul plat. A fost un experiment cu viciile lui. Eram încă subordonat decorativismului. El a revalorit-

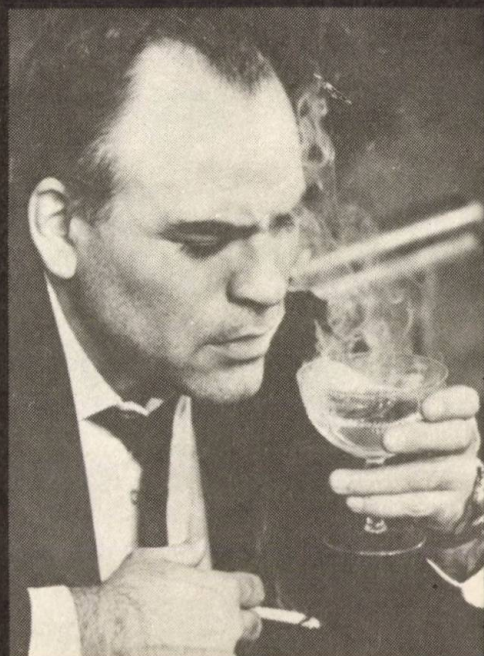
ficat convenția scenică. Tot timpul noi încercăm să concurăm realitatea. A reintrodus de fapt distanțarea.

Calitatea spectacolului a constat din simbioza unui lirism diafan cu un grotesc copilăresc. Spectacolul a plăcut nu semidoctilor, ci oamenilor simpli și intelectualilor.

R. — Semidoctul are oroare de grotesc.

C. — Pentru că îi atacă niște prejudecăți.

1965 — un fermecător cabotin Joe în „Clipe de viață”. Semnează și regia.

R. — Apoi au urmat, printre altele: „Opera de trei parale”, „Leonce și Lena”, „Play Strimberg”, „O scrisoare pierdută”, „Azilul de noapte” ca să numesc numai câteva din marile reușite ale dumneavoastră și ale teatrului românesc.

Referitor la „O scrisoare pierdută”, cel puțin două generații de spectatori de teatru au cunoscut piesa prin montarea lui Sică Alexandrescu la Național. Într-un fel încercarea dumneavoastră a fost și un act de curaj.

C. — Și de mare teamă.

R. — Mulți au crezut că vor vedea o foarte modernă montare.

C. — N-am vrut. Am mers pe datele piesei. Rama piesei este atât de solid încheiată încât n-am vrut s-o sparg.

Modernă este citirea personajelor și exprimarea lor.

R. — Scena finală este fabuloasă. Referindu-mă la ea și la alte spectacole, aș vrea să vă întreb dacă nu v-ați gândit vreodată la un mare spectacol popular, un spectacol de circ.

C. — N-aș fi putut face un spectacol de circ. Este un lucru foarte greu. Am ca și Fellini atracția. Mă încântă misterul circului, reducția socială pînă la esență a clownului. Mă atrage, dar respect legile circului care îmi stau în față ca un secret. Mi-e teamă că l-aș fi intelectualizat și că astfel l-aș fi trădat. Am folosit prelucrări din viața circului. Sînt fleurturi, nu intrare în materie.

Noi sîntem totuși foarte mult sclavii textului.

R. — Da, cred că sînteți printre puținii regizori credincioși textului.

C. — Am sentimentul unui mare respect pentru text, dar nu încerc să conving pe toți de aceasta.

R. — Și totuși ați montat „Elisabeta” lui Forster, un pretext dramaturgic.

C. — Caut într-un text corespondențele cu pulsul vremii. Un spectacol este un lucru

diurn. El are ceva asemănător cu jurnalismul de bună calitate.

R. — De fapt, în „Elisabeta” spectacolul dumneavoastră a scris textul mai bine decît Forster. Ca schemă și ca mijloace acest spectacol fără să fie deloc „o comedie dell'Arte” aduce. Spuneți-mi n-ar fi plăcut să existați într-un astfel de teatru.

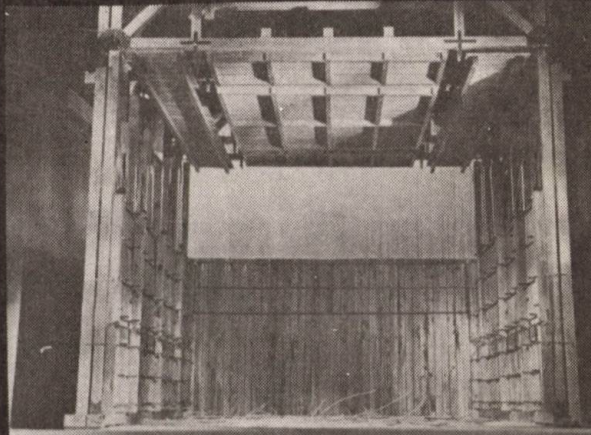
C. — Mi-ar fi plăcut foarte mult. Actorii din Comedia dell'Arte erau atât de complecși. Aveau pregătire de autori, de coautori. M-ar fi interesat foarte mult. Din păcate spectacolele acelea s-au pierdut și sînt irepetabile.

R. — Să ne reîntoarcem la prezent. Aș vrea să vă pun o întrebare puțin pretențioasă, puțin banală și destul de generală. Dar atît s-a bătut moneda pe ea... Teatrul este mereu amenințat sau mai bine zis avertizat de voci șovăielnice (le cred eu), de voci speriate că poate pieri. Dumneavoastră ce credeți? Și de ce nu se v-a întîmpla. Și aici a-ți mai putea adăuga ce credeți despre teatru, cît și ce a luat el din alte arte, despre complexitatea sa, despre impactul său cu perioada istorico-socială prezentă.

C. — Posibilitatea să dispară există, pentru că s-a mai întîmplat. Teatrul poate să mai moară vremelnic, depinde dacă civilizația va învăța sau nu din trecut. Tehnicitatea nu va fi un motiv. Astăzi, cînd se fac atîtea teatre pe glob, niciodată nu s-au construit atîtea, pe toate meridianele lumii, pericolul apare deci ca inexistent. Teatrul are o forță atît de mare de concentrare a imaginii. Există apoi și un schimb direct, psihic, între creator și consumator, momentul de acordare fiziologică a pulsului între actor și spectator, intrarea în același ritm de respirație cu actorul. În teatru se întrebuițează foarte des un gest al hipnotizatorului. Este un moment de concentrare a 500 de oameni într-o mișcare, aș spune într-un deget.

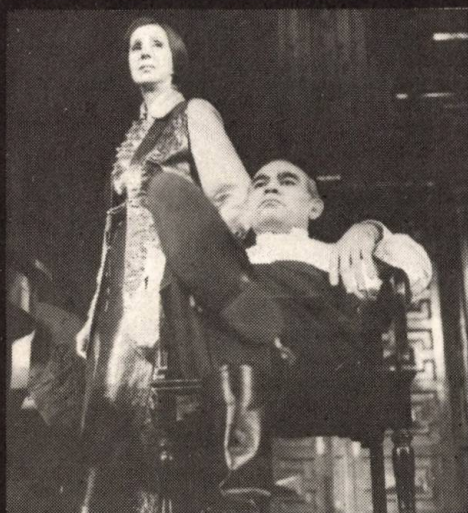
1967 „Dantonul” lui Büchner, se cereau bilete și în picioare. Regia și rolul titular.

1968 Macbeth. Așa arată eșecul lui Ciulei. Ce frumos el

1972 — O recitare modernă a unei Scrisori pierdute. Regia și decorurile.

1971 — 10 reprize în „Play Strimberg”. Semnează regia, decorurile și rolul principal.

Cred că teatrul este una din formele artistice, dar nu cea mai complexă. Cu cât o formă artistică se distanțează de realitate, reprezentînd-o totuși, devine mai ușor artistică. Artistul canonic este mai ușor artist. Există o valoare în însăși canonul care definește arta. De aceea filmul alb-negru este mai valoros decît cel color. Teatrul are o impuritate întotdeauna în expresia lui, deoarece materialul este omul, iar a doua impuritate stă în faptul că literatura este transmisă oral. Litera aici nu este atît de pură. În al treilea rînd tentația de a concura realitatea este foarte mare, mult mai mare decît de exemplu în pictură.

Reducția la suprafața plană este deja o distanțare. Tridimensional, teatrul are totuși o dimensionalitate limitată. Nu este o artă matematizată ca muzica, arhitectura. Este o artă aproape fără legi. Cu toate că există un triunghi de aur al construcției.

Teatrul a luat din tot: literatură, sculptură, pictură, arhitectură, muzică. Pe scenă trebuie să n-ai nici o prejudecată față de nici o posibilitate de exprimare.

R. — Ați scris vreodată teatru?

C. — Când eram foarte tânăr, dar am rupt la timp. N-am talent de scriitor. Cred că aș putea să scriu scenariu dar n-am încredere în mine.

R. — Dacă un autor s-ar oferi să scrie pentru dumneavoastră ce v-ar interesa.

C. — Pentru teatru s-a scris foarte mult, aproape că nu poți să-i oferi tema scriitorului.

Pentru film m-ar interesa subiectul despre un om născut în Europa centrală în 1920 și despre existența lui pînă astăzi. Dacă ajunge la existența exemplară a fenomenului. Ar însemna toată tranziția istorică. Există multe romane care ating problema, dar eu vorbesc de un tip urban, care esențializează fenomenul.

R. — Ați montat mult. Zeci de piese, ați făcut decoruri la toate, și mai multe spectacole. Ați interpretat de asemenea foarte mult. Dintre piesele shakespeareiene pe care ați montat-o?

C. — Furtuna. Mi se pare cea mai frumoasă. Aici este vorba de o dragoste necontestată. În plus înțelepciunea protejează această dragoste. Este vorba de o adevărată viziune asupra lumii. Dacă în toate piesele Shakespeare este în mijlocul vieții, aicea undeva el se suie parcă pe un pisc și privește viața de acolo: un fenomen de perspectivare, nu compasiune, ci trăire. Un moment de maximă maturitate.

O îngăduință severă și detașată. O să încep Furtuna la începutul anului viitor la Icoanei.

R. — Recunosc că punîndu-vă această întrebare speram într-un alt titlu. M-am înșelat. Am crezut că veți spune: „Romeo și Julieta”. O mare iubire este ca o nouă religie. Și pentru mine dumneavoastră sînteți unul dintre cei mai credincioși slujitori la Templul teatrului.

C. — N-am găsit încă în mine cheia pentru Romeo. Shakespeare l-a arătat prea complex pe om ca să stabilească idealul omului: calitățile și defectele îl împiedică.

R. — Dacă v-aș putea oferi un repertoriu pentru a monta în cîțiva ani, un repertoriu de aur vorbind numai de clasici v-aș indica: Shakespeare, Cehov, Ibsen, Becket. Ați accepta?

C. — O, este într-adevăr o ordine. A greutății de a fi puse. Nu și un clasament de valoare sau de afecțiune. În cazul că sînt șase aș veni cu Faust și cu Anticii. Sînt nume foarte mari, dar nu spun că aș putea să reușesc. S-ar putea ca cel mai bun spectacol al meu să fie în altă parte.

Cel mai bun lucru care îl faci este cînd printr-o fericită întîmplare reușești să concentrezi în imagine o esențializare a unui moment istorico-social al existenței spectatorului.

Profesăm arta, dar facem foarte rar artă — doar în momentul acesta.

R. — Sînteți și arhitect. Regrețați că nu v-ați dedicat arhitecturii?

C. — Consideram arhitectura mai nobilă, mai precisă. Aș fi făcut poate și acolo foarte mult.

R. — Să încheiem cu prima întrebare: Regizorul? Scenograful? Actorul? Cine primează?

C. — Nu primează nici o calitate. Le fac la fel de greu. Mă chinuiesc, mă suspectez în toate.

NECUNOSCUTELE

Trenurile se îndreptau unul spre altul cu repeziciune și când mai aveau abia vreo treizeci de metri între ele, se părea că de acum ciocnirea va fi inevitabilă. Nimeni nu părea însă înspăimântat, numai unii erau vădit dominați de preocuparea de a cobori mai repede, pentru că se apropia evident, gara. Curînd trenurile ajunseră vecine lăsînd impresia că stau pe loc și citeva mîini se întinseră unele spre altele aproape să se atingă. Se opriră aproape deodată în plin soare, în aerul lichid al acelei dupăamieze toride, era lume puțină și tăcută, iar pe peronul destul de strîmt dintre ele, călători grăbiți care treceau dintr-unul în altul păreau de departe niște siluete stranii de cățărațori. El trecu încet, fără nici un motiv pe lângă scările unui vagon aproape gol, cu toate că voia să scape de teroarea soarelui ce își găsisse acolo o albă, unde cel întîrziat va fi incinerat fără cruțare. Se opri apoi la următoarea scară unde, lipite una de alta, două fete, aplecate înainte blocau intrarea, și cînd întinse mîna spre bara de metal și ridică piciorul pe treaptă, le văzu cum îl privesc dominator, fără nici o simpatie, își zise: nu-i nimic, voi urca, este locul cel mai bun pentru mine. Trecu printre ele, privindu-le atent, dar lăsîndu-le mai departe preocupate în așteptarea lor, ce-i era necunoscută. Totuși una întoarse capul, măsurîndu-l cu duritate în privire, întîrzie un minut indecis la capătul culoarului, nu știa în ce compartiment stăteau, porni încet ca pentru un indiciu și în a treia încăpere văzu o tînră aidoma uneia dintre cele două ce așteptau la scară. Stătea rezemată, cu ușa deschisă, abstrasă într-o încruntare ce îi păru deodată că el i-o provocase. Întrebă dacă este liber locul din fața ei, mai erau acolo două persoane, îi răspunse plictisită și vag iritată, a mai întrebat un domn și a plecat, abia înțelese, și, privind-o încontinuu, se lăsă încet pe canapeaua de piele, stai domnule, zise, te rog, cu oboseală în glas, apoi închise ochii. Vocea i se păru hîrîită, groasă, ca și cînd s-ar fi fost rupt o creangă uscată, se miră că o fată cu un gît atît de alb și subțire isca un asemenea glas aspru, bătrînesc, și își aminti de vorba rară și grea, scrisă, a unei mătuși care îl privise totdeauna cu o pismă rece și căreia îi spuneau toți în copilăria lui, muica ursitoarea. Îl surprinse această asociație căci tînră cu ochelari mari de soare, din fața lui, avea o talie lungă și suplă, bustul puternic arcuit și pulsînd de vigoare, părul roșcat, scurt și rebel, o față ovală, dar cu trăsături angulate, dominată de linii aproape adînci și mistuite de o senzualitate abia stăpînită, încercată, provocatoare. Căută apoi spre celelalte, o

țărancă desculță, cu sandalele alături, urtite, ieftine, părea că vine de departe, dar era liniștită, o figură roșcovană, prostuță, îmbătrînită în munci, se uita pe fereastră la pinza de linii rămase în urmă. În fața ei se afla o tînră cu obrazul în palmă, în pantaloni foarte strîmți, cu ochii mari albaştri privind înainte, cu indiferență calmă, aproape fără expresie. O scrută mai atent și văzu că are brațe goale, musculoase, ieșind dintr-o bluză bărbătească, avea părul mare, castaniu, ondulat ușor la ceafă, îi căută cu ochii conturul sinilor, nu se observa nici cea mai mică proeminență, se îndoaia acum, nu era fată, desigur. Tînerile ce așteptaseră pe scară intrau în compartiment. Cea care semăna aidoma cu vecina lui din față, păru a o întreba sau a-i răspunde ceva, el este, sau, este ca și el, și cealaltă îi zise printre dinți, șezi, tot aia-i, aceea se așază lângă el mormîind, preferam să stau pe locul meu. Înțelese că, unde se afla el acum, stătuse ea, spuse tare și inoportun, ridicîndu-se, poftiți pe locul dumneavoastră, eu n-am știut, și ea îl măsură o clipă, nu-i răspunse, se sprijini cu cotul de suportul mobil dintre ei și privi aiurea pe fereastră. Amîndouă erau înalte, îmbrăcate în pantaloni foarte albi, lungi, cu dungi tăioase, purtau sandale dintr-o piele neagră-roșie, închizîndu-se în față cu șireturi groase terminate în niște ciucuri lungi, portocalii. Cea din fața lui avea o bluză de un alb strălucitor imitînd mătasea, ținea acum ochii închiși sau întredeschiiși, părea mai degrabă a-l studia prin lentilele mari, ar fi vrut să știe ce gîndește, cînd intră și a treia care întîrziase pe culoare, era într-o rochie neagră, foarte scurtă, lăsîndu-i libere picioarele înalte, lungi, ca sculptate, îl privi aproape blind și se așază alături de prima. Nefîndoiș că erau împreună, a treia, ultima, asemuindu-se cu fiecare din ele, părea o soră mai mică, nu într-atît de acut însă, pe cît semănau primele două, se muștră că îl preocupau atîta, doar era obosit, voise să doarmă. Scoase din servietă un jurnal și își aruncă ochii pe titluri, cum de semănau atît de tulburător, de parcă erau făcute de același meșter, cu dalta, și flotări să le dea nume pentru a le deosebi în gînd, în ora ce îi mai rămînea de mers împreună. Aglae, Eufrosina, Talia, erau în adevăr frumoase, le vedea acum cu un ochi mai neutru, acea primă uimire și tulburare îi trecuse, stăteau toate cu ochii închiși dincolo de ochelari, radiau căldură și un farmec ciudat, necunoscut. Țărancă și hermafroditul de lângă fereastră ieșiră pe culoar și închiseră ușa, rămase astfel numai cu ele, uită de jurnalul ce îi alunecase, simțea că ar fi un gest de prisos, dacă ar fi fost

sa-l mai ridice. Le privi iarăși și curînd le auzi torcînd încet și monoton ca niște pisici la soare. Era un sunet straniu ce te îmbia la somn, venit de departe, dintr-o țară subterană a mumelor blajine, un tors nepăsător la viață și la moarte, ce părea că poate să conserve pe cineva, pe cel dăruit cu el, în veșnicie. Le căută și mai atent, încă o dată, fața, ochii-fante lungi și negre, și i se năzări că zîmbesc toate, înțelese între ele, așa cum dormitau păreau narcotizate, doar atît că nu li se observa amplitudinea oricît de rară a respirației. Sentimentul că odată, foarte demult, ca într-un vis, le mai văzuse pe aceste tinere, urca în el, ca dintr-un subsol incert, îndepărtat și rece. Se gîndi că peste ani vor arăta altfel și le văzu așa din senin cu aceleași trăsături, însă adîncite, cu pielea obrajilor flască, palide, cu raze negre din unghiul ochilor spre temple și, bizar lucru, le vedea acum în realitate ca pe niște babe micșorate la trup, urgisite, cu părul rar și dinții măcinați, morfolind greu vorbele din colții goi și buzele subțiri strînse punga într-un ris încrețit și găunos. Se cutremură, era în acelaș tren cu aceste trei bătrîne care îl urmăreau acum atroce, cu ochii vineți, lipsiți de orice blîndețe și îndurare. Își frecă ochii ca din întîmplare dar voind de fapt să alunge vedenia, o privi pe cea din stînga lui, Eufrosina adică, și o surprinse ridicîndu-și ochelarii deasupra frunții și examinîndu-l de aproape, atunci îi văzu gheața ochilor sclipind albastră, dominîndu-l, învîlmășindu-l în sine, încearcă să spună ceva, simți o ciudă nevolnică împotrivă-i, inutil, veniți de departe, o întrebă și ea nu catadicsi să-i răspundă, își mișcă imperceptibil arcurile buzelor groase, răsfîrte, de o voluptate roză, nouă și rea, nemaivăzută. El își împlînzî pe cît putu privirea pentru a o provoca la o conversație cît de sumară și convențională, dar ea continua să-l țintuiască cu ochii ei imenși, la început ca luciul oțelului, apoi tot mai îndepărtați ca două stele reci și nefaste. Nu acum, o auzi pe Aglae spunîndu-i fără să deschidă ochii, torcînd într-una, cînd de pe culoar se auzi un zgomot de cădere, ca un corp greu izbindu-se de podea, doar astfel își desprinsese privirea și căută prin fereastra usii fără perdele. Soarele cădea oblic, neîndurător, pîrînd că vrea să intre înăuntru, o căldură furnicătoare îl copleșea. Își mai desfăcu un nasture la cămașă, își șterse fruntea cu dosul mîinii și sentimentul unei dupăamieze vechi și toride alergînd după rațele buncii îl bîntui un timp. Nu cumva sînt niște artiști de circ, gîndi luînd-o mai ușor, împlînzitoare de animale sau acrobate, aveau pentru asta corpuri suple, elastice, și apoi blazarea lor născută parcă din atîta cunoaștere a lumii și a pericolului. Un lucru aflase totuși, nu despre ele ci despre sine, anume că pierduse orice facultate de a se concentra spre ale sale, trebuia să citească un ziar, titluri ce îl interesaseră parcă mai

devreme, mai era fereastra, gîndurile sale vechi, cărora li se abandonase de atîtea ori ca unei păduri mult-iubite, unde găsise odihnă și răcoare, chiar și aici lumea nu se termina odată cu ele, mai erau țărâna și hermafroditul, cu care ar fi putut, desigur, să vorbească. Un impuls în germen, să iasă pe culoar, îl împunse, dar tocmai atunci intrară, fără un cuvînt, țărâna și hermafroditul, el se trezi schimbîndu-și locul și se felicită în gînd pentru acel act de voință, ajuns astfel lingă țărâna ce-și clătina picioarele umflate prinse în sandalele ei mici și urite, cumpărate din cine știe ce tîrg îndepărtat de țară. Trenul se opri pe nesimțite și puținul curent de aer ce străbătea compartimentul dispăru lăsîndu-i pe toți pradă soarelui incinerator.

Aici e Chitila, întrebă femeia de la țară și el îi spuse, nu cred, nu, mai avem pînă acolo, te-ai grăbit să-ți pui sandalele, se vede bine că te strîng. Nu-i nimic, trebuie să mă obișnuiesc, zise ea, picioarele mele nu sînt învățate. Urmă iarăși tăcere, în care nu rezistă și o privi, peste pieptul arcuit

al Aglaiei, pe Talia, aplecată înainte uitându-se spre el și zimbându-i cu buzele moi, cărnoase și îmbietoare, dar în momentul următor o văzu întorcându-și fața spre culuar. Trenul porni iarăși lent, ca un melc, se hotărî să o întrebe pe țărancă de unde vine, de departe spuse ea, e prima dată când merg cu trenul, fiecare cu soarta lui, și căută aproape neajutorată în ochii tinărului hermafrodit, ce își strînsese părul la ceafă și privea în gol, absent, cu o expresie impenetrabilă. Dar dumneata, mai zise el, eu am fost, răspunse acesta rece, — privind mai departe în gol — însă prompt, cum nu se aștepta. Nu trecu mult și trenul se opri din nou, îi părea a fi trecut o viață de când urcase, de mult timp nu mai recunoștea locurile prin care treceau, luaseră o altă direcție desigur, asta însă nu-l mai impresiona acum. Țărancă îl căută din nou, întrebându-l iarăși, am ajuns la Chitila, nu, nu, cred că mai avem încă mult, spuse el și se retrase pe primul său loc, față în față cu Talia, cea cu rochia scurtă și foarte neagră, voia să creadă că zîmbetul acela al ei nu fusese o iluzie, încă se mai mira de ce nu-și comunică nimic aceste fete, erau parcă împreună de la începutul lumii, păreau că se cunosc atât de bine încît oricînd se pot substitui una alteia, că ori-cînd își pot schimba numele și pielea. De asemenea păreau că se săturaseră de atîta reciprocă cunoaștere și făcînd această ultimă constatare, văzu clar că toate îl țin-tuiau cu privirea, fără nici un motiv, cu o liniște crudă în ochi, păreau chiar că se apleacă spre el, tot mai mult, simți cum scade în sine, cum devine copil înspăimîntat și cum înăuntru se face noapte. Mai văzu cum țărancă și hermafroditul cărau un sac greu pe culuar, spre ieșire, încercă să strige, dar nu-și auzi glasul și închizînd ochii le zări frumusețea de piatră foarte aproape, le văzu capetele arcuite asupra-i, șase ochi reci, albaștri, sfredelitori, fixîndu-l fără să clipească, luîndu-l total în stăpînire ca un cer rotitor, îl păstrunse parfumatul lor, un narcotic subjugător, dorit. Se simți ca într-o baie de arome și effluvii calde, le văzu, chiar le auzi murmurînd, pe toate în același timp, un șir de cuvinte ce se legau ca într-un uruit mecanic, ruginit, venit din altă lume. Apoi uită totul simțindu-le mai departe prezența temută de care n-ar mai fi vrut să se despartă.

I se părea că se află pe malul unui rîu cu albie adîncă ascultînd murmurul apei, monoton și himeric. Se simțea legănat în-continuu în ritmul unui cntec moale, blînd, al căruui sens nu-l înțelegea, dar îl bucura cufundîndu-l tot mai mult în matca unei nopți benefice, ocrotitoare, trecîndu-l prin straturi de somn pînă foarte departe într-un loc unde nu se mai întîmpla nimic, de unde părea a începe totul, unde mișunau toți germeii lumii, se auzeau foșnete slabe, cuvinte al căror înțeles îl era străin, dar mîngietor și blînd. Se răsfiță acolo într-o

noapte tainică simțindu-și trupul firav, curgînd legănat, plutitor. Era ca un bulgăre de simțire nouă și confuză în marginea neantului, învăluit într-o căldură suavă ce îl trăgea și mai adînc în somn. Trîmbițe îndepărtate auzite cu întregul corp îi spuneau ceva subînțeles despre zi și lumină, despre corpuri și mișcare, iscîndu-i o uimire ștearsă, traversată de nori grei de somn, de valuri de noapte, unde întunericul era adînc, de nepătruns și unde nu exista nici lume, nici simțire. Și deodată auzi mai distinct acele vorbe necunoscute, murmurătoare, în apele lor se trezea tot mai mult, cunoscîndu-se, auzîndu-se vorbind cu sine, bolborosînd. Se vedea apoi crescînd, mișcîndu-se greoi, pipîind locul din jur într-o lumină lăptoasă și veche. Auzi deodată un glas ce îl pătrundea adînc făcîndu-l să tremure că există, cu ochii închiși încă se simțea crescînd mereu spre proporții uriașe, năvăleau amintiri percutîndu-i conștiința, deschizîndu-i ferestre și aprinzîndu-i alte lămpi, tot mai cunoscute, și din afară scăldîndu-l în același timp o apă caldă din care ar fi trebuit să iasă cît mai curînd pentru a nu pieri în același somn din care știa că nu se va mai întoarce. O platoșă încinsă îi apăra pieptul, pecetluîndu-l și cînd simți ca o gheară înăuntru, își aduse aminte că trebuie să se aperse, să n-o lase să intre, respiră adînc, gemînd, lovînd cu amîndouă mîinile în lături pînă în sticla ușii și în stînga într-un corp dur, de piatră.

Privea acum din colțul său la cele trei fete gemene care îi zîmbeau grațios și îndepărtat. Trenul mergea înainte, soarele căzuse sub fereastră din dreapta, era o lumină umbrită, de amurg. Nu știa cît mai este pînă la capătul liniei, unde trebuia să coboare, dar cum le vedea pe fete cu gențile din piele de căprioară pe genunchi, fixîndu-și ochelarii și pieptănîndu-se, își dădu seama că nu mai e mult.

Talia, cea cu rochia scurtă și neagră, în-tinse o foarfecă de argint spre coapsa Aglaiei, indicînd pe pantalonul de un alb desăvîrșit două perle mari de sînge, roșu, proas-păt. Cu o mișcare promptă, dar fără a părea că ascunde ceva, sau că se grăbește, Eufrosina îi lovi coapsa cu dosul mîinii brutal și puternic. Se auzi un zgomot sec de piatră lovită de altă piatră și petele se pulveri-zară într-un praf fin ce se răspîndi în încă-pere. Apoi își fixară pe umăr gențile din piele de căprioară, le văzu drepte, în toată frumusețea lor rigidă, le urmări privindu-l în trecere și o auzi pe Eufrosina mormăind: cred că n-am uitat nimic. Își luă servieta, adună de jos jurnalul căzut și uită să le urmeze în mulțimea fremătătoare din gară, pe care trei siluete înalte, neobișnuit de ase-mănătoare o străbăteau fără grabă. Se știa încă o dată acasă, într-o seară fierbinte și aglomerată, de cuptor, prea obosit să mai caute, și chiar să mai gîndească.

PAN IZVERNA

POEM

ȘI SOARELE APUNE FĂRĂ SĂ RĂSARĂ

Ostindește-mă, tu care m-ai făcut, căci cine este mai stăpînă ca tine pe frumusețea și pe tăcerea mea.

Ostindește-mă că a rupt pentru mine toate florile din grădini,

Ostindește-mă că mergînd noi printre semenii noștri nu vedeam decît umbrele lor,

Dar nu mă ostîndi că azi stelele sînt moarte și reci, și nici că soarele apune fără să răsară.

El a plecat și nu sînt vinovată eu că atunci s-a făcut pe pămînt dintr-odată-ntuneric.

DONA ROȘU

SALUTĂ PRIMĂVARA

E presimțirea verii în arbori de lumină
Cînd rotunjind pămîntul și înflorind în stele
Prin timp respiră liber spre clipa ce-o să vină
Mari steme de lumină ce urcă în drapele.

Meridiane urcă spre spațiile astrale
În Mai e primăvară ca și o presimțire
Și urcă-n inimi stema și-n ramurile sale
Își unduie pămîntu-ale ierburilor lire.

Și astfel e pămîntul sub ceruri mai rotund
Și brațele solare ca niște cărți deschise
Salută Primăvara cînd zările-ți răspund
Cu vechile și noi înaripate vise.

NEGOIȚĂ IRIMIE

DERELICTUS

saint-john perse dușmaul meu de noapte
mi-a strîns mama laptele din gură
și-am rămas flămînd să sorb din ziuă
miresmate flori din calcar moale
devastînd grădinile din rouă
grei cărbuni îți cumpăr din liane
papagal al bietului crusoe
saint-john perse bălătitule-n oceane

sub talazuri arde-n lampă noaptea
palmierii-mbătrînesc înecul
fiarele de bronz ale cetății
se sfîesc să-ți mai adoarmă-n mină
îți va frînge pragul ușii cerul
și-o să-ți lingi pădurile din pleoape
să-ți mai țipe-n brațe iar oceanul
saint-john perse dușmanul meu de noapte.

GABRIEL IUGA

IUBIREA E O PASĂRE

Iubirea e o pasăre zurlie,
nu știi cînd vine și nu știi cînd pleacă...
Te ține într-o nemiloasă joacă,
acum e-a ta, acum o vezi că nu e...

Cînd o răsfeți e mută și posacă
și rece ca o iarnă plumburie.
Cînd dur te porți cu ea, se face vie
și-n cîntece nebune te îmbracă!

Iubirea e o pasăre ciudată...
Am hotărît asemeni unui rege
să fie din regatu-mi expulzată!

O, de atunci tot sper neghioaba-mi lege
să fie cu trufie încălcată.
Păsări mai vin, zurlia niciodată...

VINTILĂ ORNARU

SOLZI

Solzi de pești zboară în roiuri
Peste danț de cherhanale.
Prin înguste vele bate
O cohortă de lăstuni.
S-a topit pe luntre smoala,
Ca imaginea din urmă,
Cînd strigai pe țărmul vestic,
Scoici cu mine să aduni.
Stăruie pe fluviul galben,
Ca în coji de portocală,
Un parfum de fată blondă,
Pe care-l adulmec tot.
Am lăsat în voia apei
Luntrea mea neînțeleasă
Și istoria șoptită
De bătrînul Herodot,

Iar pe gura apei, timpul
Și-a lăsat sărutul mort.

N. GRIGORE MĂRĂȘANU

SADOVEANU – UN ROMAN EȘUAT

Ca roman *Crîșma lui moș Precu* e insuficient, deși intenția romanească este evidentă. Ne-o confirmă și epistolele de tinerețe ale scriitorului care vorbește de mai multe ori de un proiect de roman *Popa Tărăboi* inspirat de viața satelor moldovenești. Ceva se va fi schimbat pe parcurs de vreme ce s-a schimbat și titlul care fixează alt centru de interes cărții. Mutația de la popa Tărăboi la crîșma lui moș Precu nu este însă atât de adîncă încît să asigure primatul crîșmei. Figura cea mai importantă a romanului rămîne tot popa Tărăboi deși intențiile sau proiectele scriitorului evoluaseră probabil cu vremea. G. Ibrăileanu găsește că vina principală a scriitorului e de a fi fărîmițat „materialul unui adevărat roman din viața lipitorilor satului — care ar fi fost foarte interesant, plin de tipuri bine prinse, specifice, naționale“. E foarte probabil ca un proiect mai masiv să fi fost într-adevăr sfărîmat pînă la a da un roman de actualele proporții. *Crîșma lui moș Precu* are personaje dar n-are acțiune. Ea e o lungă expoziție, fără o adevărată intrigă romanească, deși scriitorul își propune și acest traiect romaneesc. În cele din urmă Ibrăileanu nu-i mai zice cărții roman ci o înglobează celorlalte producții nuvelistice ale scriitorului. Deși n-a înțeles mai nimic din dimensiunea spirituală a lui Sadoveanu, H. Sanielevici are despre acest volum, pe care-l condamnă în felul său drastic și apodictic, o intuiție mai exactă: „În *Crîșma lui Moș Precu*, Zola este cel care a servit de model. Ca și în *L'Assomoir* sau în alt roman al lui Zola, intriga propriu zisă n-are vreo însemnătate, ci este numai un pretext pentru descrierea unei păături sociale. Adevăratul erou al romanului nu este melancolicul și romanțiosul Zaharia, ci — cum ne-o indică însuși autorul — „crîșma“ lui moș Precu, în jurul căreia gravitează tot satul. Criticul nu greșește aici în privința modelului, Zola era într-adevăr printre preferații tinărului Sadoveanu, și nici în privința tipului de roman. Scriitorul a deprins de la naturaliști tipul de proză fără intrigă la care va reveni de mai multe ori în lunga-i carieră scriitoricească. *Crîșma lui Moș Precu* este ca roman o „tranză de viață“, o mostră caracteristică din existența unui colț de țară. Din acest punct de vedere portretele, automatismele sînt mai importante decît intriga. A vrut însă Sadoveanu să dea o replică a *Crîșmei* lui Zola? E discutabil. *Crîșma lui Moș Precu* e un loc în care se înecă și se împotmolesc energiile, dar nu e un loc de vicioasă pierdite ca în Zola. Apoi să amintim că în jurul ei nu gravitează practic tot satul deși, chiar autorul ține s-o afirme de mai multe ori. Într-un anume sens drumul crîșmei e inevitabil, aceasta fiind cum amintea Ibrăileanu în polemica în jurul lui Sadoveanu „clubul, cofetăria, cafenea satului“. Satul e o colectivitate de țărani, dar tocmai țărani lipsesc din acest microman sadovenian. Nici crîșmarul Pricop, nici morarul Zadoina, nici notarul Ifrimescu, nici ajutorul său Pipirig, nici cei doi popi, nici dascălul, nici pîndarul Răduțu, adică niciunul din personajele de insistență revenire nu sînt țărani. Țărănimea e aproape absentă din acest roman în care crîșma nici nu e a satului ci așezată undeva între sat și oraș, după cum și notabilitățile pe care ține să le treioneze, adesea îngroșat, scriitorul, se află într-o poziție intermediară atât față de oraș cît și față de sat. Din acest punct de vedere Sadoveanu e mai aproape de Caragiale decît de ilustrul romancier francez a cărui experiență însă nu l-a lăsat de loc indiferent. Spoiala de urbanism a periferiei e ironizată și de Sadoveanu în romanul său. Prin Zaharia, Sadoveanu caută un pendant. Zaharia e nealterat de orașenism, dar — semn al instinctului artistic al scriitorului — el suferă de o profundă alienare, al cărei leac pare a fi doar dragostea frumoasei și nefericitei neveste. Zaharia e o chintezentalizare a țărănimii: ocupațiile lui sînt țărănești, iar tiparul său sufletește cel al „durerii înăbușite“.

Poate fi ghidită *Crîșma lui Moș Precu* ca roman al înstrăinatului Zaharia Zadoina? Credem că nu. Locul său în roman nu e covârșitor deși personajul ocupă una din pozițiile centrale. Scriitorul a cedat tentației care-l va învinge și în cazul romanului *Apa morților* de a fixa o antiteză între personajele a două lumi diferite și a echilibrat spațiul și rolurile fiecăruia în *Crîșma lui Moș Precu*.

Aspirația lui Sadoveanu merge mai departe în direcția conturării orizontului spiritual al lumii rurale. Este una din contradicțiile cărții tentativa de a fixa universul spiritual al unei lumi fără ca de fapt s-o recreezi cu adevărat. Gheorghiță Solomonaru e interesant,

dar neconvingător. Alte personaje de autentică extracție țărănească nu există, totuși scriitorul ține să se ocupe de orizontul magic al unei lumi neintrată încă în civilizație. Mai întâi satul, ne-o spune autorul, crede pe Gheorghită, un pirlit fără noroc, mare solomonar, adică vrăjitor. „Ūnii îl văzuseră și pe balaure: zice-că era într-un amurg, iar moșneagul sta încălecat pe grumazul dihaniei, cu stînga o strunea c-un friu ca toate friiele, iar cu dreapta învîrtea harapnicul de foc, și-o îndrepta în pustiurile pietroase ale munților. *Crîșma lui Moș Precu* e o colecție de eresuri fără precedent și fără concurent în seria operelor sadoveniene. Satul crede în chipul cel mai naiv în Dumnezeu și ucigă-l toaca. Zadoina e în credința multora stricat de vrăjile unei babe. Popii, deși bețivani, sînt respectați ca „oamenii domnului“. Despre Necuratul se vorbește des iar povestea flăcărilor de pe comoară o spune solomonarul. Universul e plin de taine pentru oamenii simpli ai locului care cred cu toată tăria în magie. Altceineva povestește cum a văzut un mic sabat autohton: trei femei goale aduc de la mare distanță cu ajutorul farmecelor trei bărbați. Sărbătorile de iarnă sînt ținute cu tot feiericul lor ritual și o bătrînă nu acceptă regimul doctorului pentru că ar însemna să încalce asceza postului. Orizontul magic al acestei lumi e urmărit insistent de autor și credința în forțele ispititoare ale răului traversează ca un fir roșu întreaga carte. În acest punct simțim departe de orice intenție a lui Liviu Rebreanu și în plin focar al intențiilor sadoveniene. *Crîșma lui Moș Precu* ar fi trebuit să fie în proiectul sadovenian un tablou complet al lumi satului românesc mai ales în direcția arhăității spiritului.

De ce atunci naturalismul? I-a stat drept model în această direcție tot Zola?

Sadoveanu va face aici un efort de dificilă sinteză. Marele model nu este altul Zola cum s-a spus ci tot Gogol, dar de data aceasta Gogol din *Serile-n sat la Dikanka*, iar din cartea cu pricina *Iarmarocul de la Sorocinsk*. Iarmarocul strînge la un loc oameni diferiți și-i definește prin reacția diferită față de unul și același fenomen, prilej excelent pentru definirea unei comunități în plină mișcare. Este mai ales iarmarocul gogolian o poveste al cărei personaj este dracul și zvitca lui roșie care desvăluie cititorului adîncă împlîntare a malorosanului simplu într-un orizont magic ancestral, pe care o întîlnim, în chip izbitor, și în *Crîșma lui Moș Precu*. Invocarea Necuratului, obsesivă în iarmarocul de la Sorocinsk, este frecventă și în *Crîșma lui Moș Precu*. Superstițiile chiar sînt aceleași și vom reîntîlni în romanul sadovenian, dacă acceptăm să-l numim astfel, ceva din povestirea pe cit de tenebroasă pe atît de savuroasă a lui Gogol. *Locul fermecat* care dezvoltă un motiv al folclorului românesc: „dracul de pe comoară“. Vrăjitoarele sînt prezente și în *Crîșma lui Moș Precu* ca și în mirificele povestiri gogoliene. Notabilități rurale mărginite, tipicare, împotmolite în deprinderi ridicele, stăpînite de obișnuitul dar al beției le găsim și în Gogol, numai că acolo aceste notabilități sînt prea puțin diferențiate ca mentalitate de țărănime. Naivitatea lor, credința lor în eres este imensă.

Nu lipsește o doză de ironie gogoliană în istoria zvitcei roșii care călătorește prin iarmarocul de la Sorocinsk. O va prelua și Sadoveanu în micul și ratatul său roman în care face necontenite apartenuri cu cititorul său. Naratorul se obiectivează în genere, dar nu întîrzie să intre în scenă. Aflăm că între moș Zaharia și moș Precu binețele sînt cam reci. După această informație neutră povestitorul intră el în scenă: „Și nu erau ei de vină, săracii. Ei, ca bărbații, își căutau de treburi. Zavistia pornise de la femei. Ele ce treabă au? să-și vîre nasul în toate, să afle ce face cutare, ce mîncîncă cutare, cum se poartă și pe unde umblă, — și așa, pentru niște vorbe care porniseră din deal spre vale, și pentru altele care urcaseră coasta, cearta a fost gata“. Apoi după ce a dat din mîini și și-a recitat cu o subtilă participare partitura, naratorul se retrage din rolul de personaj în acela de narator obiectiv. Dialogurile sînt înregistrate cu o ureche excelentă și sînt fără cusur. Din cînd în cînd însă scriitorul nu uită să-și asume rolul de personaj și să strecoare o ironie abia simțită în narațiune. „În sat la Broșteni, ne spune Sadoveanu, mai era un preot negru ca pămîntul și cu o barbă cît un măturoi, un fel de haiduc în rantie: bărbosul și întunecosul părinte Manoil. Nu, continuă naratorul, nu erau tovarăși numai de biserică, ci, cu tot cu dascălul Luca, erau și mușterii lui moș Precu, lucru care bucura mult pe moșneag, (și aici nota ironică) căci toți poporării urmau calea frunțașilor.“ Insinuat mereu printre personaje, autorul ambiguizează narațiunea și atitudinea povestitorului devine mai greu de precizat la prima vedere. Și strecurarea autorului printre personaje pare a veni din *Serile în sat la Dikanka* unde procedeul e la o cotă de măiestrie neobișnuită. E vizibil că autorul nu e totuna cu personajele lui, dar se lasă încîntat de naivitatea lor și de talentul de a fabula grandios în limitele eresurilor păgîne conservate în plin creștinism. În *Crîșma lui moș Precu* fuziunea nu se face în egală măsură. Avem motive să credem că Sadoveanu nu crede nimic din fabuloasele istorii cu vrăjitori și draci, și pe aceeași cale a detașării ironice ne-o comunică într-o împrejurare: „Și-atunci au aflat și bătrînii adevărata pricină, — căci ei, săracii, crezuseră că dintr-o bătaie cu flăcări din Roșcani rămăsese Zaharia așa, mai ales că, înainte de bătaia aceea, băiatul fusese teafăr ca oricare. Ei, dar dacă zice Gherasim așa, așa trebuie să fie. El știe multe, de ce n-ar ști-o și pe asta?“

Transplantul nu i-a reușit în întregime lui Sadoveanu. În *Crișma lui moș Precu* el nu sesizează suficient specificitățile și nu ni-i prezintă cu adevărat, așa cum face Gogol, pe acești țărani ancorați puternic în vechile superstiții. De aceea înșiruirea de elemente magice din *Crișma lui moș Precu* nu pare a avea rădăcini adinci și nu se justifică în întregime în povestire. El transferă atmosfera gogoliană unui mediu căruia nu-i corespunde în întregime. Sînt discrepanțe și contradicții pe care le-a speculat cu abilitate H. Sanielevici în celebrele-i atacuri la adresa operei de tinerețe a prozatorului. Criticul sesiza mai ales singularitatea popii Tărăboi și făcea din felul cum e concepută de autor figura acestuia unul din capetele de acuzare împotriva cărții și a autorului ei. Popa Tărăboi însă se justifică excelent în mediul gogolian unde amestecul de păgînatate, de creștinism și de beție șterge granițele și criteriile și în care preotul poate fi venerat chiar dacă bea cu oala mare la crișma din sat. Stere ne-a prezentat în romanul său *În preajma revoluției* un astfel de preot care trebuie scos din crișmă cu arcanul și botezat el însuși într-o cadă cu apă înainte de a fi în stare să facă un botez. Supranaturalul e apoi condiția continuă a malorosenilor lui Gogol, ei înoată în eres ca într-o magmă obligatorie, și acest altoi aplicat lumii din *Crișma lui moș Precu* face ca romanul să conțină un număr de fapte de magie pe care nici una din cărțile viitoare ale scriitorului nu-l va mai atinge. Nu religiozitatea era nota fundamentală a țăranului român și Sadoveanu va intui, mai târziu, datele specifice ale acestuia. Iar replica pe care a tins s-o dea *Serilor în sat la Dikanka* o va realiza mult mai târziu într-o capodoperă plină de umor, savoare, gravitate și grație: *Hanul Ancuței*. Spațiul închis al serilor gogoliene va fi echivalat de spațiul închis al hanului sadovenian.

Operă ambițioasă de tinerețe, animată de năzuințe contradictorii *Crișma lui moș Precu* este, în ciuda calităților strălucite ale autorului, abia schița unui roman. Încercarea de a da o replică românească serilor gogoliene eșuează datorită programului estetic naturalist inadecvat scopului, datorită servituții față de modelul și el inadecvat materiei cît și datorită programului ideologic ascuns dar în curs de cristalizare care introduce în roman teza. Toate acestea contribuie la insuficiența artistică a cărții. Tentativă memorabilă totuși în istoria romanului românesc, — să nu uităm că pe atunci apăreau romane ca *Robinson în țara românească* —, opera e copleșită de orgolioasele aspirații ale autorului.

M. UNGHEANU

METAFOREI

Cîți ani trecură de cînd, prima oară,
Mi te-am descoperit în călimară
Și cîtă vreme poate va mai trece
Pînă ce călimara va să sece
Și va rămîne-n prafuri și paragini,
Ne mai iscînd icoane spre imagini
Ivite-n ritmul larg, profund și lent
Ca un adult din prag adolescent.

Nu pot să spun cîți ani s-au scurs
de-atunci, —
Privirea-n urmă nu-i loc s-o arunci, —
Dar ultima de pană trăsătură,
Un ultim zîmbet fulgurat pe gură
Și ultima bătaie a inimei
Întinde mîna dulce — să le iei...

În mîna ta conced oricînd să moară
Un paradis constrîns în călimară,
De unde te-ai ivit înîta oară...

TEODOR PĂCA

PROBĂ DE NATURĂ ARTIFICIALĂ

WILLINE McKEE

Cînd am bătut la ușa apartamentului, mă așteptam să aud o voce de bărbat. Glasul femeiesc, care-mi răspunse: „Intrați”, mi se păru necăjit. Mai înainte de-a deschide ușa privii la ceas: trei, exact ora întîlnirii. Intrînd în odaie explicai:

— Sînt Laurie Scott, stenografa hotelului. Domnul Roberts a cerut să fiu trimisă pentru ora trei.

— Semănați cu secretara bărbatului meu. Luați loc, vă rog. Cred că n-o să întîrzie prea mult.

Era o femeiușcă oarecare, la vreo patruzeci și cinci de ani, cu păr castaniu și ochi negri, îmbrăcată cu o rochie scumpă, dar care nu-i venea bine.

— Mi-am cumpărat o groază de lucruri, îmi explică ea. L-am însoțit pe bărbatu-meu, fără să fi fost prevăzut așa ceva, și iată c-am profitat să dau o raită prin noile magazine. Acum, după ce am tirguit toate astea — și-mi arată cu mina pachetele și cutiile din odaie —, mă-ntreb de ce-am făcut-o.

Scoase dintr-o cutie pentru pălării o enormă perucă blondă pe care și-o încercă pe cap. Mă întrebă neliniștită:

— Oare mă prinde?

— Splendidă culoare! — răspunsei cu tact.

Mă înțelese și aranjă la loc peruca. Apoi luă alta. Aceasta era de aceeași culoare cu părul ei și-i venea de minune.

În timp ce pălăvrăgeam, ca-ntre femei, ușa se deschise violent și intră un bărbat care-mi dispăcu de la prima vedere.

— Tracy Roberts, se prezintă acesta. Sînteți stenografa de serviciu?

Fără să-i pese de prezența nevaste-si, pe care nici n-o luă în seamă, începu să mă dezbrace din priviri.

După ce-am notat scrisorile dictate de Roberts, m-am înapoiat în biroul meu. Ajunsă aici, am pornit să mă gîndesc pătrunsă de milă la doamna Roberts. Cunoșteam tipul de bărbat pe care-l reprezenta soțul ei. Fusesem și eu măritată cu unul dintr-ăștia.

La cinci băteam la ușa apartamentului familiei Roberts. Nu-mi răspunse nimeni. Stăteam intrigată la ușă, cînd auzii ascensorul oprindu-se și-l zării pe Roberts sosind în grabă.

— Pofțiți, pofțiți! — îmi spuse el gîfîind.

Mă surprinse invitația de-a intra înaintea lui. Tot atît de mult ca și apa care se scurgea pe sub ușa de la baie.

— Domnule Roberts! — strigai eu, arătîndu-i-o cu degetul. Acesta rămase neclintit, apoi mă îmbrînci pentru a se rezezi spre camera de baie. Cînd am zărit-o pe doamna Roberts zăcînd în cadă, sub apă, am simțit că mi se face rău.

— Pesemne c-a leșinat în timp ce se îmbăia, spuse Roberts. După cîteva minute, odaia devenise neîncăpătoare: Russ Clark, directorul hotelului, paznicul, doi agenți de la comisariat și Dan Cross, detectivul hotelului. Pînă ce-aveau să termine cu formalitățile de rigoare, mă rugară să fac ordine prin cameră. Și, pe cînd adunam pachetele și cutiile cu cumpărăturile doamnei Roberts, mintea, care la început îmi fusese paralizată de șoc, porni să funcționeze febril.

— Dan, exclamai eu, Roberts și-a omorît nevasta.

După ce-i explicai raționamentul meu, Dan începu să gîndească cu voce tare.

— Este destul de zdravăn pentru o treabă ca asta. Dar n-avem nici un indiciu.

— Ba da, replica eu. Pe cînd reimpachetam lucrurile bieteii femei, am observat că lipsește peruca neagră. Cînd plecasem din cameră o avea pe cap. Și nici o femeie, îi explicai eu, n-ar intra în cadă cu o perucă nouă.

După arestarea lui Roberts, mă gîndii îndelung și întristată la faptul că nici un bărbat, într-adevăr iubitor, n-ar fi scăpat din vedere că nevastă-sa își pusese pe cap o perucă absolut nouă.

În românește de:
PENKE MUȘATESCU

OMUL CARE SE AFLĂ ORIUNDE

EDWARD D. HECH

Într-o marți, în timp ce pleca la gară, Ray Bankroft îl observă pentru prima dată pe bărbatul necunoscut din apropierea sa. Era înalt și plăpînd. Întreaga lui înfățișare îl făcu pe Ray Bankroft să se gîndească că era vorba de un englez. De ce? Cu greu ar fi putut explica, dar, după părerea sa, omul reprezenta tipul britanic.

Nu se petrecu nimic la prima întîlnire, cea de a doua, de vineri seara, la gară, fu tot atît de întîmplătoare. Omul trebuia să locuiască pe undeva, pe lângă Pelham, poate în noul imobil, abia terminat.

Doar săptămîna următoare Ray începu să-l vadă pretutindeni, englezul se ducea la New York cu același tren ca și el: cel de 8,09. La restaurantul Howard Johnson, prînzea la cîteva mese distanță de el. La urma urmei, își spuse Ray, adesea la New York așa se petreceau lucrurile: în ciuda teoriei probabilităților, timp de o săptămîină nu poți face zece pași fără a te întîlni pe neașteptate cu aceeași persoană.

Nu fu convins că englezul îl urmărea decît la sfîrșitul săptămîinii, cînd plecă la Stamford împreună cu nevasta, pentru a lua o gustare la iarbă verde. Într-adevăr, la Stamford, la o depărtare de 75 de kilometri de locuința lor, zări silueta înaltă și deșelată a englezului, care se plimba încet de-a lungul colinelor, oprindu-se uneori pentru a admira priveliștea.

„Ce mizerie, Linda, exclamă Ray. Privește la tipul ăla. Se află din nou acolo!

— Ce tip, Ray?

— Englezul care locuiește în cartierul nostru. Cel despre care ți-am spus că-l vedeam pretutindeni.

— Oh! El e? făcu Linda Bankroft încruntînd sprîncenele în spatele lentilelor colorate ale ochelarilor de soare. Nu-mi amintesc să-l fi zărit vreodată.

— Ei bine, trebuie că locuiește în noua clădire de lângă noi. Mă întreb ce dracu poate să facă pe-aici. Crezi că mă urmărește?

— Nu știu. Dar atitudinea tipului este ciudată...”

Era ciudată, într-adevăr.

Prin luna septembrie, cînd vara se sfîrși, chestiunea deveni și mai ciudată. O dată, de două ori, de trei ori pe săptămîină, miste-

riosul englez se iveria întotdeauna mergînd pe jos și pîrînd că nu știe niciodată încotro se îndreaptă.

În sfîrșit, Ray Bankroft nu mai rezistă: într-o seară, cînd se întorcea acasă, se apropie de individ și-l întrebă:

— „Mă urmărești?”

Englezul plecă ochii spre interlocutorul său, cu sprîncenele încruntate, în semn de întrebare:

— „Mă rog?”

— Mă urmărești; repetă Ray. Te vād pretutindeni.

— Dragă băiete, ca să fiu sincer, te înșeli.

— Nu mă înșel. Te rog să nu te mai ții după mine”.

Englezul se mulțumi să clatine capul cu tristețe și se depărtă. Ray îl urmări cu privirea pînă ce dispăru...

„Astăzi iar l-am văzut, Linda!

— Pe cine, iubitule?

— Pe afurisitul de englez! Era în ascensorul instituției.

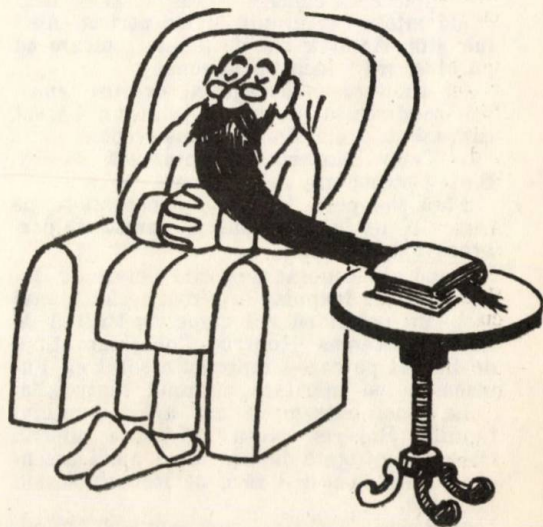
— Ești sigur că-i vorba de același om?

— Firește că sînt sigur! Ți-am spus, se află peste tot. Acum îl vād în fiecare zi, pe stradă, în tren, cînd mîînc și azi chiar în ascensor! Asta mă scoate din sîrite. Sînt convins că mă urmărește, dar de ce?

— I-ai vorbit?

— I-am vorbit, l-am insultat, l-am amenințat, însă fără nici un folos. Face pe miratul și dispore. Și a doua zi apare din nou!

— Poate ar trebui să înștiințezi poliția. Dar se pare că nu comite ceva condamabil.

— Asta mă necăjește. Nu face nimic. Dar se află întotdeauna prin preajma mea. Bles-tematul ăsta mă înnebunește!

— Și... ce-ai să faci?

— Am să-ți spun ce voi face: cînd îl voi întîlni data viitoare, pun mîna pe el și-l stîlesc în bătaie pînă îl oblig să-mi spună adevărul!..“

În seara zilei următoare, lunganul de englez se ivi iarăși, mergînd în fața sa, pe peronul gării. Ray alergă după el, dar englezul dispăru în mulțime.

Poate nu era decît o coincidență. Și totuși...

Puțin mai tîrziu, în aceeași seară, Ray băgă de seamă că nu mai avea țigări. Cînd ieși din apartament pentru a merge la tutungerie, știu că englezul îl aștepta în stradă.

Trecînd pe sub lumina pilpiitoare a neonului, văzu omul traversînd încet strada ce ducea spre calea ferată.

Ray pricepu că avea să fie cea din urmă întîlnire.

„Ei, ascultă, tu de colo!“

Englezul se opri, îl privi cu un aer dezgustat, apoi se întoarse și se depărtă.

„Hei, ascultă-mă un moment! O să ne răfuim o dată pentru totdeauna!“

Dar englezul continua să meargă.

Ray înjură și o luă la fugă după el, în întineric. Tipă:

„Întoarce-te!“

Dar englezul începuse să alerge.

Ray porni rapid de-a lungul străzii înguste ce urma calea ferată.

„Drace! Întoarce-te! Vreau să-ți vorbesc!“

Însă englezul alerga din ce în ce mai repede. Atunci Ray se opri, la capătul puterilor.

Englezul se opri și el, înaintea sa.

Ray văzu strălucirea ceasului de mînă cînd omul ridică brațul pentru a face un gest. Înțelese că-i făcea semn să-l urmeze...

Ray începu să fugă.

Englezul așteptă o clipă, apoi o luă și el la goană, atîngînd în treacăt zidul ce se înălța cu opt metri deasupra căii ferate.

Din depărtare, Ray auzi sirena expresului de Stamford sfîșiind noaptea. Îl văzu pe englez înconjurînd zidul de cărămizi care forma o ridicătură deasupra șinelor. Acum se afla în afara vederii sale. Cînd Ray înconjură zidul la rîndul său, băgă de seamă, prea tîrziu, că englezul îl aștepta.

Brațele lungi ale individului se abătura asupra lui și-l aruncară peste zid, pe calea ferată. Încercă să se agațe cu disperare. Zadarnic. Cînd ateriză pe șine, expresul de Stamford era aproape peste el, umplînd aerul cu un muget infernal.

Ceva mai tîrziu, lunganul de englez întoarse privirile spre silueta grațioasă a Lindei, care se distingea în mijlocul unui nor de fum albastru, și murmură:

„Cum ți-am spus întotdeauna, draga mea, o treabă bine executată este cel mai pasionant joc de îndeminare...“

În românește de GH. BUZOIANU

CURIOZITĂȚI

Aparatul care înlătură durerea

La clinica de neuropsihiatrie a Facultății de Medicină din Zemun s-a pus de curînd în aplicare o terapie foarte nouă în tratarea nervului Trigeminal. Este o versiune mai modernă de acupunctură, o metodă a medicinei chineze antice, care după cum se știe constă în înțeparea cu ace a anumitor locuri de pe corpul omenesc. Corpul omenesc are cîteva sute de astfel de locuri. Medicii chinezi din antichitate au căutat, de-a lungul veacurilor, astfel de locuri și le-au însemnat. Fiecare maladie își are punctul său sensibil. De exemplu pentru alergii, maladia omului contemporan, el se află în articulația superioară a degetului mijlociu de partea internă a palmei. De ce aceste locuri trebuie excitate așa cum se procedează în acupunctură? Oare în medicina modernă curentul nu poate juca rolul acelor de aur? Specialiștii de la clinica de neuropsihiatrie și-au pus această întrebare încă cu cîteva ani în urmă. Au urmat experimentele, întîlnirile cu medici chinezi (profesorul dr. Veselin Sabici a fost singurul specialist din lume pe care societatea chineză de medicină l-a invitat în China), verificările. Abia recent, cu ajutorul întreprinderii „Ingometal“ și a Institutului republican pentru asigurările sociale au fost achiziționate primele aparate în aceste scopuri. Mărimea lor nu depășește mărimea unui magnetofon mai mic. Curentul este transportat pînă la locul în cauză printr-un instrument similar unui creion chimic mai gros. Terapia este lipsită total de dureri. Pacientul simte doar ușoare înțepături pe pielea atinsă.

Trigemenul nevralgiei are trei locuri sensibile pe față: pe arcada ochiului, imediat sub pleoapa de jos a ochiului și pe barbă. Aceste locuri se determină și se înseamnă cu exactitate înainte de începerea terapiei. Nu se pot face greșeli deoarece instrumentele emit semnale sonore la atingerea acestor locuri (exclusiv la ele). Prin sesiune terapeutice foarte scurte, care nu depășesc niciodată cîteva minute, aceste locuri sînt „constrînse“, cu ajutorul impulsurilor electrice, la o activitate normală. Pînă acum aparatul se folosește doar la trigemenul nevralgiei, deoarece aici durerea este cea mai mare. Ulterior va veni și rîndul altor maladii: alergii, migrene, epilepsie etc.

LIPSA DE SIMȚ PENTRU DETALIU

M. ELLIS

Figura lui Don Wheatley, șeful serviciului de urmărire al poștei din New York, era posomorită.

— Uneori mă gândesc că ar fi fost mai bine să rămân celibatar, murmură el, în spatele soferului, către subalternul său McIntosh.

Acesta rînji:

— V-ați căsătorit cu Caroline abia acum cinci luni... Apropo, am un prieten care este avocat și specialist în divorțuri. O să-i dau numărul dumneavoastră de telefon.

Wheatley clipi în spatele ochelarilor săi mari cu ramă din corn, care ședeau pe un nas lung, pe fundalul unei fețe osoase:

— Divorț? Vreți să-mi distrugeți căsnicia din cauza unei mici controverse familiale?

— Am încercat doar să vă dau o mînă de ajutor, răspunse McIntosh cu o figură plină de seriozitate. Încotro mergem acum, șefule?

Wheatley îl fixă cu privirea pe subalternul său:

„Hubbard Electronics“... Proprietarul, Joshua Hubbard a primit astăzi dimineață, în biroul său, o scrisoare de șantaj.

Firma „Hubbard Electronics“ se afla într-o clădire impunătoare care părea clădită numai din crom și sticlă cu nuanțe de diferite culori. Cei doi inspectori ai poștei coborîră din mașină și intrară.

Cîteva secunde mai tîrziu, se aflau într-un birou uriaș de la ultimul etaj al clădirii. Joshua Hubbard se ridică din spatele unui imens birou din sticlă și-i salută pe vizitatori:

— Ce bine că ați putut veni! Era un bărbat mic, vîoi, cu obraz brădat și cu niște ochi rătăciți — cel puțin așa era în momentul în care am intrat în birou. Acolo, pe biroul meu se află scrisoarea despre care v-am povestit.

Wheatley își așază servieta cu documente pe un scaun și o deschise. Scoase o pensetă cu care apucă scrisoarea — o foaie de hirtie ieftină pentru mașina de scris, acoperită cu litere mari de tipar, scrise cu creionul.

McIntosh îl întreabă pe Joshua Hubbard:

— Aveți vreo idee, cine ar fi putut să vă trimită scrisoarea?

Hubbard dădu din cap.

— Nici un... Desigur că am o mulțime de dușmani, dar nu din acel soi care trimite scrisori anonime.

Wheatley se duse cu scrisoarea la fereastră și o examină la lumină. Apoi se întoarse și o așază lângă plic.

Subalternul său se aplecă asupra scrisorii. Textul scris suna astfel:

„J.H.! Dacă doriți să vă păstrați nepoțica întreagă, atunci aflați că avem nevoie de 100.000 dolari în rate separate, în bancnote de cîte cinci și douăzeci de dolari. Puneți toată suma într-un sac mare de hirtie și aduceți-o astă seară, la ora 11, în strada Classen, colț cu strada a 56-a. Fără poliție. Veți fi observat și, altfel, îi vom face o serie întreagă de lucruri neplăcute micuței J. Fără poliție!“

— Cine este micuța J., domnule Hubbard?

— Întrebă McIntosh.

— Nepoata mea. Numele ei este Jennifer. Hubbard arătă cu minile tremurînde o serie de fotografii aflate pe biroul său într-o ramă de piele. Pe ele se vedea soția lui Hubbard, apoi un bărbat tînăr, brunet, și o femeie brunetă, fiul și soția lui, apoi o fată subțirică, zimbitoare, cu obraji proaspeți — Jennifer Hubbard, în vîrstă de zece ani.

— O familie drăguță, spuse Wheatley. Fiul dumneavoastră știe...?

— După ce am primit această scrisoare blestemată l-am chemat imediat la mine. Mă așteaptă jos, în hol; astăzi nu i-a putut spune lui Jennifer să meargă la școală... Între timp am angajat doi funcționari de securitate de la fabrica mea, pentru a păzi casa. Ei vor rămîne acolo atîta timp cît va fi necesar.

— Ce ați mai făcut, în afară de aceasta?

— Întrebă Wheatley.

— Am înghițit o mulțime de tablete, pentru a-mi regla tensiunea arterială. Apoi după ce poștaşul a adus scrisoarea v-am dat telefon... Cred că mi-a trimis-o vreun funcționar sau poate un fost funcționar de-al meu — cu toate că gîndul acesta nu-mi place deloc.

McIntosh se uită la el insistent: — Ce vă face să credeți acest lucru?

— Toți din această clădire mă numesc „J.H.“ De altfel, în ceea ce o privește pe nepoata mea Jennifer, poate că sînt un bătrîn nebun, totuși nici nu mă gîndesc să plătesc șantajistului sau șantajistilor! Dacă voi plăti astăzi 100.000 de dolari, mîine va trebui să plătesc 200.000. „Micuța J.“ să rămînă mai bine sub supravegherea funcționarilor mei de securitate.

— Fiul dumneavoastră și soția lui sînt de acord cu această poziție?

— Poftim? — clipi Hubbard absent. Da, da, desigur! Bineînțeles, ei fac întotdeauna tot ceea ce propun eu.

Wheatley și McIntosh schimbă o privire. Apoi Wheatley spuse cu o voce lipsită de orice expresie:

— Vom lua cu noi scrisoarea și plicul și le vom da să fie analizate în laborator...

— Bine, dar acum nu puteți să-mi spuneți nimic? — strigă enervat Hubbard. Vreau să spun că această chestiune nu este pentru dumneavoastră altceva decât o problemă de rutină!

Wheatley răspunde: — Bineînțeles că am observat unele detalii ale scrisorii...

Hubbard arată spre cele două scaune libere din fața biroului său.

— Vă ascult.

Wheatley privi scrisoarea și plicul de pe birou.

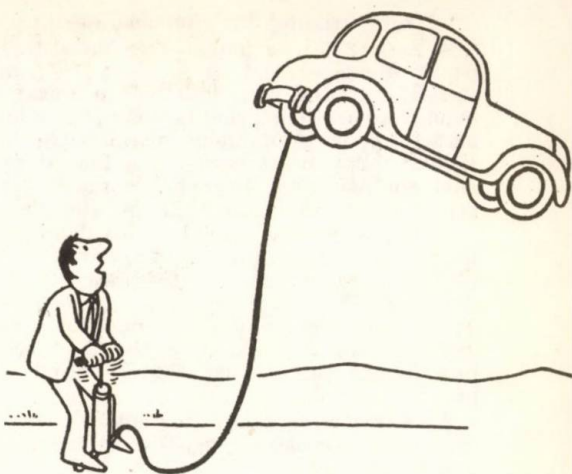
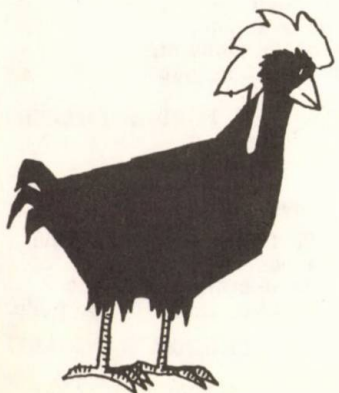
— Ștampilat noaptea trecută, la ora 10, la poșta centrală... Adresa de pe plic este scrisă foarte probabil cu același creion moale cu care a fost scrisă scrisoarea. Plicul și hîrtia sînt de calitate proastă și pot fi cumpărate practic în orice librărie...

Hubbard se încruntă: — Lucrul ăsta l-am putut deduce și eu. Pe deasupra și faptul că autorul scrisorii posedă o cultură mediocră, dacă ne luăm după scrisul de tipar și, în general, după stil...

— Dimpotrivă! Autorul posedă o cultură excelentă, răspunde Wheatley. Desigur că se străduiește să trezească o impresie contrară, totuși i-au scăpat unele greșeli. Cea mai mare greșeală este aceea că a scris corect cuvîntul „separat”. A-ul median provoacă dificultăți chiar și unor oameni cu educație superioară, cei mai mulți dintre ei scriind „seperat”. Din punct de vedere al conținutului, scrisoarea este scrisă bine, la obiect... Desigur, despre scris nu se pot spune prea multe, deoarece autorul a scris cu litere de tipar — și anume cu literele înclinate spre stînga, cu toate că, în mod normal, el scrie literele aplecate spre dreapta. Avea mînuși...

— Ce? — strigă Hubbard. La naiba, de unde-o mai știți și pe-asta?

— Priviți, puteți vedea pata aceea de creion din stînga? Arată ca o amprentă și totuși nu e amprentă. Este urma lăsată de o mînușă de gumă de tipul celor care au la capătul degetelor niște spirale pentru a asigura o adeziune mai bună.

Wheatley își scoase absent o țigară, iar Joshua Hubbard se grăbi să i-o aprindă cu o brichetă. Wheatley continuă: — Și pe urmă, aceste pete mici pe hîrtie care par a fi pete de apă! — părerea mea este că ele sînt picături de sudoare căzute de pe fruntea șantajistului, în timp ce scria scrisoarea. Este un tip nervos. Acest lucru poate fi observat și din faptul că literele de tipar se orientează, ca înclinație, din ce în ce mai înspre dreapta, cu fiecare rînd...

— Toate bune, dar ce-nseamnă asta? — întrebă Hubbard.

— Dacă sînt într-adevăr pete de sudoare — și pe hîrtie sînt suficiente pentru a analiza identitatea lor — atunci vom putea afla grupa sanguină a autorului, interveni McIntosh. Grupa sanguină mai poate fi aflată și prin analizarea resturilor de salivă de pe cealaltă parte a plicului, acolo unde el a fost lipit.

Wheatley continuă: — Apoi se mai poate constata că literele și cuvintele sînt scrise, la începutul fiecărui rînd, la distanțe egale. Spre sfîrșitul rîndurilor, ele se aliniază strîns una lîngă alta... Cel care a scris este un om ale cărui planuri mari sînt înlocuite de perioade de neîncredere și depresive. Este un tip de om care începe proiecte mari cu multă energie, își consumă însă această energie în mod inutil, înainte de a-și fi terminat opera.

Wheatley își mai aprinse o țigară: — În concluzie, se poate spune că tipul pe care îl căutăm este un bărbat destul de tînăr. Și sînt de acord cu dumneavoastră că tipul acesta vă cunoaște, deoarece el vă numește „J.H.”, iar nepoatei dumneavoastră îi spune „Micuța J.”. Presupun că aceasta este porecla ei.

Hubbard își adună gîndurile, parcă dintr-un trecut îndepărtat: — Ce? da... Fiului meu James, pe lîngă altele și partenerul junior al firmei, i se spunea mereu „Micuțul J”, pînă cînd s-a născut Jennifer, care a preluat acest nume... Vă rog să mă scuzați. Hubbard apăsă pe un buton al instalației sale de comunicații și-i spuse secretarei:

— Sally, trimiteți-l pe fiul meu înăuntru!
 — Asta e tot ce putem face momentan pentru dumneavoastră, spuse Wheatley. Așa, sintem, dar, în căutarea unui tânăr cu educație bună, cu o fire labilă, care lasă impresia unui om deschis, dar căruia inima, într-un colțișor al ei, nu-i funcționează normal... și care, după cum am mai spus, trece foarte repede, în activitatea sa, de la entuziasm la saturație...

Hubbard deschise un tub și luă două tablete pe care le înghiți: — Ați uitat încă o trăsătură de caracter a celui care a scris scrisoarea! El ar dori să cîștige 100.000 de dolari mai degrabă printr-o ticăloșie — de genul acestei scrisori de șantaj —, decît prin muncă cinstită, așa cum de altfel ar putea s-o facă.

Wheatley privi figura bătrînului din fața sa, care în ultimele minute părea că îmbătrînise și mai mult.

— Cunoașteți pe cineva căruia i se potrivește caracterizarea?

În acel moment se deschise ușa biroului și un tânăr intră grăbit, ștergîndu-și sudoarea de pe frunte cu batista...

— Gentlemani, acesta este fiul meu, murmură Hubbard.

* * *

— Uneori mi-e cam scîrbă de profesiunea noastră, spuse McIntosh, îndată ce se afla din nou în mașină cu Wheatley. În primul moment credeam că fiul bătrînului Hubbard va leșina cînd va auzi direct de la tatăl său că el este autorul scrisorii de șantaj! Băiatul plîngea ca un copil!

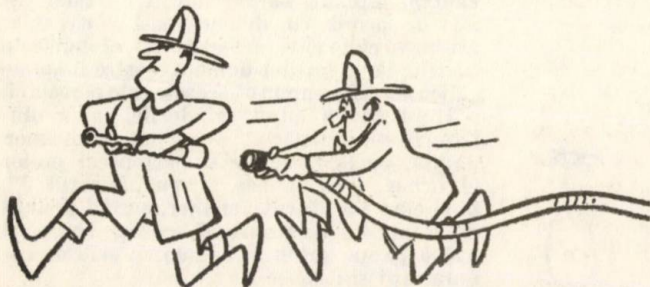
— Păi chiar asta și e — un copil în pantaloni lungi —, murmură Wheatley.

— Nu însă un copil simpatic, dacă te gîndești că a încercat să-și șantajeze tatăl.

Wheatley nu răspunse. Se uita pe fereastra mașinii și privi apoi, cu o grimasă, spre McIntosh:

— Știți de la ce a pornit cearta cu nevastă-mea, Caroline, astăzi dimineața? N-am observat aseară că purta o cămașă de noapte nouă. Wheatley suspină: — Ce să fac dacă sînt lipsit de simțul detaliului!

În românește de NICOLAE NICOARĂ

EPIGRAME

Cuvînt de deschidere

(la o ședință a unui cenaclu al magistraților)

*E rîndul meu, prieteni magistrați,
 Să judec azi și să conduc ședința.
 Și-i rîndul vostru să vă dați silința
 De-a dovedi că sinteți... talentați...*

Cuvînt de închidere

(la aceeași ședință)

*După o zi nefastă, enervantă,
 Sînt foarte trist și foarte necăjit
 Că nici unuia n-am cum să-i admit
 Măcar o... circumstanță atenuantă...*

**Un ins, D. Cristache, a fost acuzat
 că l-a plagiat pe N. Crevedia**

*L-au dat în judecată pentru furt,
 Dar a fost achitat și-i bine — așa.
 Judecătorul le-a tăiat-o scurt:
 „Din Crevedia ce putea fura?”*

**G. Navarra a publicat un catren
 în legătură cu epigramele plagate
 de D. Cristache.**

*Cristache-i criminalul?
 S-o spunem să se știe:
 Cristache doar le fură,
 Navarra G... le scrie!...*

DRAGOȘ VICOL

Poetului insipid

*Citind poem după poem,
 Un adevăr ni se impune:
 Nu-i important ce spune el,
 E important... ce nu ne spune.*

TEODOR PRACSIU

Unei actrițe

*Să te numeri printre stele
 ai nevoie, evident,
 de o brumă de talent
 și de-o ploaie de proptele.*

TEODOR MARICARU

PREFAȚĂ LA O ITALIE SUBIECTIVĂ

Cred că spiritul nostru coace împotriviri. Cred că ele sînt cu atît mai înverșunate cu cît găsesc împotriviri obiective mai mari. Vrem să ne amintim doar ce nu știm. Memoria noastră preferă viața, chiar cînd aceasta nu este decît tot istorie sau chiar cînd ea se mulțumește să repete pe nesimțite istoria. Suflul nostru preferă clipa, ochiul nostru preferă moșia vederii lui, chiar dacă ea aparține tot infinitului. Ocolind livrescul, ne asumăm riscul de a ajunge tot la el, poate, într-un târziu, pe un drum întortocheat, da, întortocheat și gîfîit, dar plin de oxigen. Ai nevoie de viață acolo unde ai avut numai cărți, și scrii cărți doar atunci cînd te-ai îndestulat de viață (dar mereu cu riscul de a nu le termina vreodată, pentru că viața vieții este așa de scurtă!). Apoi urăști cărțile terminate pentru că au ucis viața, și ciclul se reia de la capăt, și spiritul din nou se va pune pe căutat amintiri fragede, înlăturînd scaieții vechi, și viața vieții va fi din ce în ce mai nesigură și tremurătoare pînă ce, într-o bună zi, știi, nute va mai interesa nimic, vei uita totul, totul...

Iată de ce, ades, ajungem în extrema cealaltă, tot căutînd nemaigînditul; iată de ce, în această grabă de a nu irosi stările genuine, de a evita meschinăria, te poți găsi tu însuși meschin; ți se poate întîmpla să te surprinzi adunînd amintiri, dar adunîndu-le mecanic, într-un gest de o clipă, într-un clic-clac de aparat fotografic care lasă apoi totul pe seama chimiei, cu conștiința — luguibră conștiință! — că aceste suluri de filme colorate ar putea deveni conservele propriiei tale vieți, amînate. Te poți surprinde, deci — e o a doua posibilitate —, complăcîndu-te să îngrămădești pe scoarță,

rapace și ascet, asemenea proci de viață netrăită pe care va fi de-ajuns să le desfășori cîndva, la o oră a fotoliilor, etern-amînată, pentru ca...

Și cît m-au chinuit aceste două înclinări ale firii mele, în Italia!

O, tu știi cît am luptat cu teroarea ghidurilor, și cît am mai vrut să scăpăm de cărțile înghesuite în noi, de viețile străine, de hîrtie, prizărite de nu știu unde, și cît am mai vrut să ne apărăm de acea mizerabilă mîzgă a cunoștințelor de nu știu cînd! Dar e posibil așa ceva în Italia? Și cît am mai vrut să trăim Italia ca pe o floare din afara botanicii, ca pe o floare descoperită analfabet, fără glosare și ierbare, și, dacă s-ar putea, neexistentă decît în noi, și botezată altfel, pentru a constitui marele, voluptuosul nostru secret. Dar îți poți permite așa ceva în Italia?

După cum, tot tu știi cît am mai fi vrut, de atîtea ori, să mai stăm într-o clipă, într-o piață, într-o țigla, într-un smochin (ai spus-o!) pînă cînd clipa să se trezească într-un târziu că nu mai e clipă, iar toate celelalte lucruri să nu mai existe decît ca stări ale noastre, clișee supraexpuse pînă la ardere a căror nemurire să fi fost ucisă de intensitatea trăirii. Dar ai timp de așa ceva în Italia?

Din intersecția acestor două înclinări mai rămîne foarte puțin. Așa se explică, poate, zgîrcitele, diafanele crîmpeie de care vorbeai; așa se explică evanescența lor atît de imobil scrisă pe retină că parcă ar fi scăpat printr-o pleopă de muribund.

Căci în Italia trebuie să știi să te ucizi mereu...

ROMULUS RUSAN

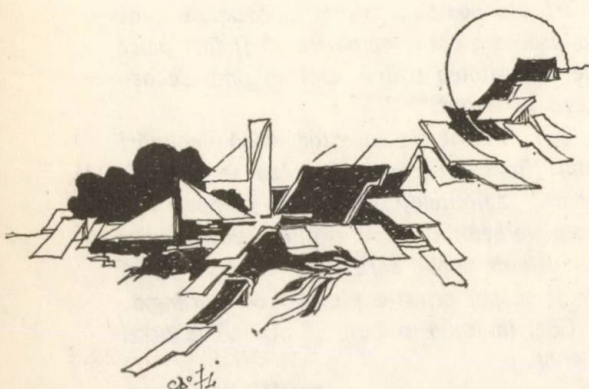
A FOST ODATĂ

Cît de grăbită cade-acuma seara!
Orbește brusc fereastra și în pupila-i neagră
Văd cum se oglindește serafică ninsoarea.
Înseamnă că e iarnă, îmi zic, din nou e iarnă!
Ce repede se-ntoarce, abia mi se-ncălziră
În scurta vară oasele fragile
Și n-am nimic mai cald să le acopăr.
Carnea subțire e de văzul lumii
Tremur în ea de cînd mă știu, chiar vara
Un vînt de nord prin porii-i se strecoară.
E iarnă deci. S-o mai iubim și-aceasta
Așa cum le iubirăm pe toate celelalte,
C-o nemărturisită și dulce disperare,
Cu frigul presimțirii, cu patima grăbirii,
Cu roșul îndrăznelii, c-o tainică sfială...

Am mai văzut această imagine a lumii —
Se da văzduhu-n leagănul alb și amețeam,
Răsuflatu-i de gheață și-l furișea în mine,
La focul meu vremelnic vecia și-o-ncălzea.
Am mai văzut această imagine, în zare
O aripă gigantă de pasăre în zbor:
Cînd ea deja departe era-n nemărginire
Cădea-n rotire albă o pană dintre nori;
Cînd pasărea departe zbura-n nemărginire
Eu mai speram că încă e sus pe cerul meu,
Și-n gerul alb din oase și-n carnea-mi viorie
O șoaptă de iubire cu plînsul îngînam.

La fel și-acum, la fel ca și-altă dată
Mi-e frig și ard și cred încă-n povești:
Le-oi mai trăi pe toate aceste ierni, departe
Într-un iglă albastru și fără de ferești...
Va fi-năuntru vară și iarnă laolaltă,
Îmi va fi cald de-a pururi, zăpezile vor arde
Și vor lăsa în vatră troiene mari de jar.
A fost odată-o iarnă, am să-mi încep povestea,
A fost odată-o iarnă, o pasăre, un fulg,
A fost odată-un leagăn și un văzduh, o pană,
A fost odată-o iarnă și-n iarnă-a fost un trup
Și-n trupu-acela iarna nîgea neînterupt
Cu rece și fierbînte zăpadă de zăpadă,
A fost odată-o iarnă, a fost odată-un fulg...

DOINA SĂLĂJAN

DĂRUIRE

Flori de lemn, flori de casă
Stilpi de pridvor sub streșini noi
Din care dorul se revarsă
Să ne cuprindă pe-amîndoi
Mișcă sub casă tînără
Oasele voievodului Plai,
Decebal văzduhul ne vîntură
Pe luminoase fantome de cai.
Tu vii unde se-așterne pămîntul
La marginea stirpei — supus
Prin plete, dorul și vîntul
Curg ca un neam spre apus.
Dar ți se rupe la glezne
Vara cu rod secetos
Tu vii unde se-adună mai lesne
Dorul cu dor mai frumos.
Flori de lemn, flori de casă
Tu mi te dăruie — întîie mireasă.

ION POPA ARGEȘANU

NUMAI ȚARA NE RĂMÎNE

Toate trec încet spre mîine:
Om și vis și chin și floare;
În vecii nemuritoare,
Numai țara ne rămîne.

Cîrmuiri și oști barbare
Se coboară-n cimitire;
Poartă nimb de nemurire
Numai țara născătoare.

Toate trec spre amintire
Chiar din clipa cînd mijesc;
Numai dorul românesc
Arde fără de sfîrșire.

Frumuseți fermecătoare
Ofilesc, rămîn uitării;
Numai frumusețea țării
Peste veci de veci nu moare.

Toate trec încet spre mîine:
Om și vis și chin și floare;
În vecii nemuritoare
Numai țara ne rămîne.

GEORGE CIUDAN

ÎN TRE PIEPTENE ȘI OGLINDĂ

Poate că între pieptene și oglindă
 îți scuipi melancolia ca pe o jumătate de
 măr putrezită
 Pendulul exact al machiajului arată ora
 când minile îți umblă pe fața bărbatului ca
 peste o hartă necunoscută
 și orele de conversație cu văduva timpului
 acolo unde nimeni nu are curajul cuvintelor
 ora când încă mai crezi că marea e o piscică
 albastră
 ce se gudură și-ți linge picioarele
 și ora când extazul animal te poartă prin
 imense muzee de cai...
 Călătorești de fiecare dată pentru o jumătate
 de stație
 — obligatoriu o jumătate de stație —
 pentru jumătatea de măr putrezită

DENISA COMĂNESCU

ARS POETICA

Eu sint cea care aruncă piatra
 În apa liniștită a simfului comun.
 Se ridică valuri înalte, purtând obiecte ciudate,
 Dantelării, în care își are cuibul pasărea phenix
 Sub piciorul ei stă oul lumii,
 Valul ridică spre cer
 Un tron singuratic.
 Cîteodată, cînd trec prin parcuri
 Înveșmîntată în purpura apusului
 Îmi amintesc de trecutele și posibilele imperii
 Existente în mine și sămînța lor nesemănată.
 Cuvinte suave de zăpadă topindu-se
 Ca fluturii pe cupolele albastre ale amiezii
 nu vreau
 Am ales destinul de a arunca cu piatra
 În petalele simfului comun.

MARA NICOARĂ

EPISOD

Pretutindeni am mers. Tălpile mele au singurat în deajuns.
 Prin orașe de lemn, orașe de lut, orașe de marmori, floarea
 involtă a copilăriei a strălucit. Moartea a fost o străină
 cu chipul pătat de osteneală.
 Un izvor însemna carnea fragedă a universului, umbra mierlei
 pe acoperiș, însemna că omul poate privi fără prihană.
 Oh, însetate grădini! Roua înfiora gurile voastre!
 Pretutindeni am mers.
 Trupul meu nicăieri nu a rămas înzăpezit, veșnic
 într-o mantie de lumină el, trupul meu a arat mătasea
 verde și necuprinsă, natura.

IOLANDA MALAMEN

M-AM ÎNSCRIS ÎN UNIUNE!

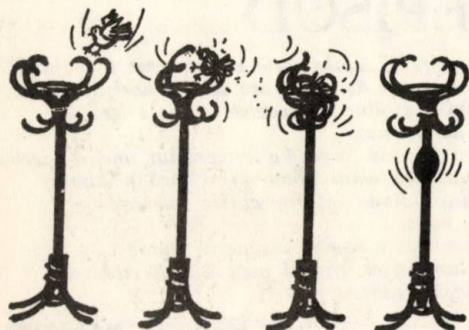
Aradul anilor '47 pînă prin '50 era imbat de tuică de pară, de secărică și de o efervescență culturală adecvată. În afară de noul „Teatru de stat” — unde făceam cu sete figurație în diferite piese palpiindu-mi talentul de actor, în afară de filarmonică nu mai era nimic interesant. Aș fi dorit să devin actor, dar Dumnezeu a fost împotriva nădădu-mi talent în această direcție și foarte bine a făcut. Totuși „jucînd” în „O scrisoare pierdută”, în „Fiul meu”, în „Ultimul mesaj” (al lui Laurențiu Fulga) ori în „Pline și sare” încercare dramatică de Lascăr Sebastian, mă simțeam oarecum mîndru. Și aveam și de ce. „Jucam” alături de Florica Demion, Ștefan Ciubotărașu, Nicu Antoniu, Romeo Lăzărescu, sub directa îndrumare a regizorului și directorului teatrului Al. Marius și a directorului de scenă Lascăr Sebastian. Era ceva pentru un elev al școlii pedagogice de învățători aflat în pragul tinereții. Din punctul de vedere literar însă natura mi-a dăruit ceva mai mult talent, așa că la strigătul disperat al unui activist județean, care avea obiceiul să spună: „înscrieți-vă în Uniunea Scriitorilor” — el însuși fiind poet amator — am aderat cu entuziasm la această organizație necunoscută mie. Nu înainte însă de a scrie cîteva scenete împotriva cruzilor chiaburi (jucate de colectivul teatrului direct pe ariile de treierat ale diverselor comune) și o „revistă de estradă” despre elevii școlii noastre, care a avut un succes pe care nu mi-l pot explica nici azi de cît poate prin lipsa altor „opere” de acest gen în activitatea teatrului din Arad.

Așa că filiala Uniunii scriitorilor din Arad, condusă pe vremea aceea de poetul Al. Popescu-Negură și de adjunctul său Volbură Poiană-Năsturaș, l-a primit pe elevul Rusa-

lin Mureșanu membru al Uniunii pentru activitatea sa literară (cîteva cronici rimate și scheciuri împotriva chiaburilor și o încercare de teatru). Oamenii aceștia atît de pasionați pentru literatură, atît de înverșunați în a descoperi talente noi, azi nu mai sînt, dar afirm că ei au fost pilonii mișcării literare din Arad, cu suflatul, cu voința și adeseori cu... puținii bani ce-i aveau.

Feri Munteanu plecase la București în ministerul culturii împreună cu Titus Popovici, Tiron Albani, scriitor de romane „science fiction”, se mutase și el, alți scriitori, mai mici ori mai mari, dispăruseră și ei din raza vizuală a mișcării culturale arădene, așa că improspătarea rîndurilor scriitoricești era evidentă! Iată-mă deci membru al cenaclului literar „Al. Sahia” din Arad, membru al filialei Uniunii scriitorilor din Arad, alături de alți tineri ca Gh. Achiței (elev la liceul comercial), Cornel Omescu (fără ocupație), Mircea Micu (pionier pe atunci — fără drept de frecvență la cenaclu) etc... Pînă într-o bună zi cînd după cîștigarea unui premiu al revistei *Urzica* împreună cu pictorul de azi și fost coleg de clasă Silviu Băiaș, în urma unui alt premiu, de fapt mențiune pe țară la un concurs al „Editurii Tineretului”, am simțit că prind aripi. La înmînarea diplomei la concursul „Editurii Tineretului” din 1951 — maestrul Sadoveanu mi-a strîns mîna, gest care m-a hotărît într-atît încît nici n-am mai vrut să dau examen la facultatea de agronomie din Timișoara. Totul pentru mine era sec, fără sens — cu excepția literaturii! La puține săptămîni după aceea, revista „Scrișul Bănățean” mi-a publicat lucrarea premiată și din cei 415 lei (ne aflam deja în 1952) am cîștigat o pălărie tatii și ceva haine pentru mama. Am uitat să spun că nici măcar cu un an înainte am fost delegat la prima conferință pe țară a Uniunii Scriitorilor — an în care am vizitat pentru prima oară Capitala împreună cu marele meu prieten Al. Popescu-Negură. Țin minte că atunci i-am văzut pentru prima oară pe Mihai Beniuc, pe Dan Deșliu, pe Davidoglu... La banchetul de încheiere ce s-a dat la o mare grădină țin minte că strigam toți cei veniți din provincie diferite urări rimate, încălziți de vinul care mi se pare că pe vremea aceea era bun. Țin minte doar două versuri dedicate lui Davidoglu:

Să coboare de pe soclu
Dramaturgul Davidoglu!

Ce-om fi vrut să spunem cu chestia asta, habar n-am. Mi-au rămas însă în minte și de atunci întotdeauna l-am iubit pe Davidoglu. Așa, fără motiv, doar pentru aceste două versuri copilărești...

La începutul lui '52, a poposit la Arad Eusebiu Camilar. Cu multă trudă, secretarul filialei Pavel Cerchez (Cicir) m-a convins să intrăm în restaurantul Karacsony ce funcționa în clădirea teatrului, ca să-l vedem pe Camilar. Am intrat timizi, deși pentru încurajare trăsăsem la un bufet o secărică, și la invitația maestrului ne-am așezat ca doi copii vinovați pe sofalele roșii. Maestrul lua masa. Eu pînă atunci nu mai mîncasem la un restaurant și mi se părea foarte greu și îngrozitor să mîncîni, să poți mîncă la restaurant. Dar Camilar mîncă liniștit, ne-a oferit și nouă ceva de băut și am discutat chestiuni scriitoricești. Bineînțeles că eu n-am înțeles mare lucru din discuția aceea, doar atât că se înființează o școală pentru scriitori la București. Nici nu mă gîndeam să fiu propus pentru frecventarea unui astfel de for cultural, mai ales că tata îmi arsesese toate caietele cu încercări literare și îmi promisese ori o bătaie dacă mai continui cu gîrgăunii, ori o bicicletă în caz că mă înscriu la facultatea de agronomie din Timișoara. Vrînd-nevrînd am ales bicicleta și facultatea, așa că Școala de literatură mi se părea ceva la care nu se cădea să rîvnesc din foarte multe motive. Camilar mi-a lăsat o impresie... impresionantă și, de mîndrie că am stat de vorbă cu el, seara eu cu Titi Cerchez ne-am îmbătat cu țuică de pară. Cred că a fost prima beție din viața mea, nu însă și ultima.

În toamnă am plecat la Timișoara și am dat examen la facultate deși eram foarte slab

la matematici și la biologie. Dar fiind mi se pare vreo sută de locuri la vreo optzeci de concurenți, am reușit cu media 7,33! Mare bucurie pe tata, cumplită dezamăgire pentru mine. Cariera mea literară se năruise. Deși nu prea fiindcă, în răstimpul cînd mă pregăteam pentru examene, am făcut cunoștință cu scriitorii bănățeni Virgil Birou, Al. Jebeleanu, tînărul Anghel Bacșiș-Dumbrăveanu, Grigore Popiți și mulți alți creatori care m-au convins că și avînd o altă meserie se poate face literatură. Le-am promis să așa va fi, așa voi face. Ei m-au publicat, dar după o lună am dezertat datorită unei telegramme sosită de la București, în care mi se cerea să mă prezint la Școala de literatură și critică literară „Mihail Eminescu” pentru a da examen. La propunerea filialei scriitorilor din Arad și a comitetului orășenesc UTC — iată-mă gata de zbor spre piscuri înalte. Adio agricultură, adio bicicletă, adio iubire de tată! De acum mi-am luat soarta în propriile mîini! Pe semne că nu degeaba acel activist poet amator m-a convins să mă înscriu în Uniune. Bănuia el că microbul scrisului exista în mine și mocea.

Am dat examen la Școala de literatură în toamna lui 1952. L-am trecut cu bine.

Pentru cei 60 de elevi ai Școlii de literatură adunați din toate colțurile țării — doar, doar s-o face un scriitor dintre ei — viața în București era ceva cu totul ieșit din comun. O, cele fără de seamă parcuri ale capitalei, roșii ca focul în cerul limpede al toamnei tîrzii, cum ne chemau spre inevitabilele idile ale adolescenței! Pe vremea aceea ne plimbam prin mijlocul șoselei Kiseleff, ori pe sub Arcul de triumf, ori în mirificul parc al școlii noastre, vecin cu ambasada sovietică. Dar iubirile noastre cele de atunci erau tot atât de nevinovate ca și birjele care treceau pe străzile pietruite ale Bucureștiului, ca și vechile tramvaie cu balcoane descoperite în care dacă doreai te urcai din mers... Tramvaiul 20 întorcea la Bufet, pe Kiseleff, și pentru noi era o delectare să ajungem la Bellu direct de la Școala de literatură. Așa a făcut soarta ca drumul cel mai scurt de la literatura contemporană la cea clasică să aibă cele două capete — prin tramvaiul douăzeci — unite pe veci. De carte nu ne prea ardea în primele săptămîni.

RUSALIN MUREȘANU

AMINTIRI DESPRE BALZAC

Ehe, ce viață era altădată în Cyr-sur-Loire!

Satul nu părea cine știe ce — ia, niște case ca toate casele, albe, că le văruiau țărani, și plopii — șirul de plopi ce se vedea frumos de departe. Dar era fluviul, cu bancurile lui de nisip, cu ostroavele bogate-n vegetație, iar dincolo, pe malul celălalt, colinele dulci, nesfârșite.

Și mai erau podgoriile, cu vinul acela dulce-amărui, pe care localnicii cu greu îl puteau dovedi, încît orășenii, că Tours-ul se afla la doi pași, veneau să le dea o gură de ajutor, sau rudele din Luynes, sat tot de pe Loara, ceva mai în jos.

Acolo a trăit Balzac patru ani.

Mi-aduc aminte de-o întâmplare ce-ar putea părea nostimă, de n-ar fi foarte serioasă. Aveam un prieten, pe unul Colas, om în puterea vârstei, cu trei copii, cel mai mare avea vreo cînșpe ani, și c-o nevasă subțirică și blondă, de ziceai că mai are pîn' să se mărite, cam molițe, nu proastă, dar, cum să vă povestesc, ca o oaie. Cred că prin asta am spus destul. Colas era podgorean din tată-n fiu, roșu la față, zdravăn ca un taur, ne-ntrecut la petreceri, bun de șotii, de cîntec, și iubeț cum nu s-a pomenit. Unii-l condamnav, însă eu nu. Ce rău făcea și 'cui?

Colas ăsta era, dacă poate cineva să creadă, tare timid. În viața lui nu s-a atins de vreo femeie, nici măcar mîna, așa, în trecere, ca din nebagare de seamă, n-o punea, și femeile mureau de necaz. Bineînțeles că nu toate. Unele rămîneau în viață și făceau ele primul pas. Atunci Colas al meu nu da înapoi, c-ar fi fost păcat de Dumnezeu.

Avea Colas o drăguță-n capul satului, una Jeanette, care era văduvă sărmana, că-i murise bărbatul într-o toamnă, cînd a fost rămășagul acela de pomină. A băut trei vedre de vin, s-a culcat și nu s-a mai sculat. Cel puțin a murit fericit. Jeanette asta nu trecuse de treizeci de ani, copii n-avea și zicea că nu se mai mărită-n veci, că n-a găsit pe nici unul care să-i semene răposatului. Era o muiere de puteai sparge piatra pe carnea ei, oacheșă și glumeață din fire, și se spăla c-o fiertură de buruieni, de-i mirosea trupul a pelin de mai și răsuflarea a zmeură.

Într-o noapte, Colas și-a făcut drum pînă la ea și cînd a deschis ușa, ce credeți? Lîngă Jeanette, în pat, dormea dus Yves. Yves ăsta era un prieten de-al nostru, leat cu Colas.

El a cîștigat rămășagul acela, dar n-a murit.

Cînd i-a văzut, Colas s-a-nfuriat și i s-a pus o ceață pe minte. Fără să zică nimic, a-ntins mîna după ușă, că știa fiecare lucru în ce loc se află, a apucat toporul și, nici una — nici două —, poc! în capul lui Yves. Și-apoi a plecat acasă. Acasă a mai băut o oală — două și s-a culcat.

Dimineața, înainte de răsăritul soarelui, îl scoală pe Jeanot, băiatul cel mare.

— Ia du-te tu, tată, pînă-n capul satului și vezi cum mai răsare soarele! Tot ca ieri, sau s-a făcut vreo modificare...

Puștiul — dresat. Se duce și se-ntoarce după un sfert de ceas.

— Ei, cum e treaba? îl întrebă taică-său.

— Nici o schimbare.

— Foarte bine. Și ce mai e nou pe-acolo?

— Mai nimic. Numai nenea Yves se ducea la Tours cu gabrioleta.

— Chiar el?

— Chiar el. 'Cea că i-a sărit o țandără și i-a smuls o bucată din ureche. Era legat la cap c-o basma și 'cea că se duce să caute un chirurg ca să i-o pună la loc.

— Ce să-i pună la loc?

— Bucata.

— Bine, mă!

Va-să-zică nu-l nimerise! N-o să credeți, dar lui Colas îi părea bine. Avea suflet bun și întotdeauna regreta prostiile făcute la beție.

Din întâmplarea asta s-a născut o ură de moarte. Eu am încercat să-i împac. Degeaba.

— Dom' Malac, nu mă las pînă nu-l spintec, plată pentru urechea mea! spunea Yves.

— Dom' Malac, mă bucur că nu-l am omorît, dar nu pot să-l iert că s-a dus la Jeanette. Doar știa că-i a mea! spunea Colas.

Vreo zece ani s-au ocolit, și-i destul de greu, dacă nu aproape imposibil, ca să ocolești un om în Cyr-sur-Loire. N-ai cum, că-i doar un sat, nu-i Parisul!

Purtau dușmănia-n ei și se arătau neînduplecați. Pe mine mă durea situația asta, fiindcă eram prieten și cu unul, și cu celălalt.

După vreo cinsprezece ani s-a-ntîmplat să dea nas în nas în fața primăriei. S-au oprit față-n față și Yves a zis:

— Într-o zi o să ți-o plătesc!

— Și eu! a răspuns Colas. Aștept numai timpul și locul potrivit.

— Și eu! a declarat Yves.

Au mai trecut cinci ani și Jeanette s-a-mbolnăvit de nu-s' ce boală — se usca pe picioare — și s-a dus. A murit bine, adică toamna, cînd sint de toate și poți face o pomană ca lumea. Și la masa aia, cum s-a nimerit, Colas și Yves au fost puși alături. Probabil Clementine, sora Jeanettei, a potrivit astfel lucrurile, că știa că amîndoi ținuseră la răposată... Și după ce-au băut cîteva oale de vin, zice Yves:

— O fi timpul!

— O fi! zice Colas.

Se ridică amîndoi și se duc pe malul Loarei. Acolo — pustiu. Se-nnoptase și era o lună...!

— O să te fac bucățele! zice Yves.

— Ba eu pe tine! zice Colas.

— Eu am mai mult drept, că trebuie să-ți plătesc pentru ureche.

— Asta cam așa este, aprobă Colas, dar și eu am motiv, că tu știai că Jeanette era a mea.

— Sărmana Jeanette! Acum nu mai e a nicioîruia... oftează Yves și încercă dacă-i taie bine cuțitul, frecîndu-și buricul degetului de lamă.

— Da, sărmana Jeanette! Și ce femeie a fost!

— Zgîrcita de soru-sa n-o să plătească nici măcar o liturghie pentru sufletul ei.

— De asta sint sigur! aprobă Colas.

— Măcar de-ar fi avut un copil. Copiii, oricum, au grijă de sufletul părinților, mai ales după ce mor.

— Jeanette n-are pe nimeni, că soru-sa e ca și cum n-ar fi.

— Mda, zice Yves. Păcat!

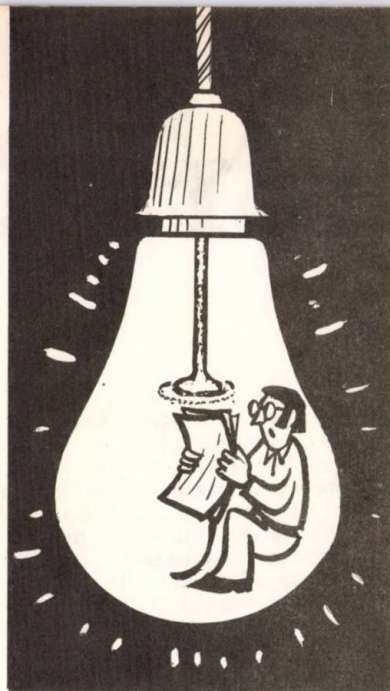
— Știi ce-mi trecu prin cap? zice Colas. Noi doi am iubit-o, deci noi am avea datoria să ne-ngrijim de sufletul ei.

— Asta cam așa e, aprobă Yves. Dar n-o s-avem cînd.

— De ce?

— Păi dacă ne tăiem?

— Dar ce, ne obligă cineva să ne tăiem chiar acum? Am așteptat douăzeci de ani

și nu s-a-ntîmplat nimic — n-o să murim de-om aștepta pînă ce... om aranja cu liturghia.

— Bine, zice Yves. Ne-nțelegem cum facem și pe urmă...

— Gata! Ne tăiem.

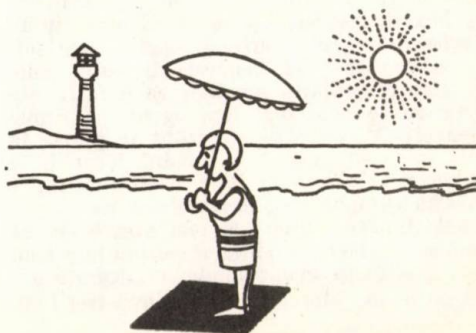
S-au întors la masă și-au cinstit multe oale de vin în memoria răposatei.

Colas și Yves au acum 80 de ani fiecare și tot mai discută la un pahar cum vor plăti ei pentru o liturghie cum nu s-a mai pomenit. Eu rid de ei și ei nu se supără. Sint băieți buni.

Da, ce viață era altădată în Cyr-sur-Loire!

Acolo, mi-aduc bine aminte, a trăit primii ani din viață marele Balzac. Era un copil inteligent și neastîmpărat. Cred că odată, venind de la cîmp cu gabrioleta, era să-l calc. Dar nu l-am călcat. În orice caz, îmi amintesc cu drag de el.

LAURENȚIU CERNET

Strada Dante

O POVESTIRE DE ISAAC BABEL

Zilnic între orele cinci și șapte hotelul nostru — „Hotel Danton“ — se ridică în aer pe gemete de iubire. În camere migălesc maestri. Venisem în Franța cu convingerea că poporul ei s-a vlăguit, dar în fața acestor patimi și munci m-a cuprins uimirea. La noi femeile nu sînt călite nici pe departe la o asemenea temperatură. Vorba vecinului meu, Jean Biénale: „într-o mie de ani de istorie, mon vieux, n-am reușit să punem la punct decît trei lucruri: un prînz, o femeie, o carte... Dar pe-acestea trei știu că le-am pus la punct.“

În ce privește cunoașterea Franței, Jean Biénale, negustor de automobile de ocazie, a făcut pentru mine mai mult decît toate cărțile citite și decît toate orașele vizitate. Încă din prima zi el mi-a luat un interogatoriu scurt dar sever: la ce restaurant iau masa, ce cafeana frecventez, care este bordelul meu preferat. Răspunsurile mele l-au îngrozit:

— On va réfaire votre vie!

Și iată, ne-am apucat s-o refacem.

Am început prin a prînzî la hanul podgorienilor de lingă Halles aux Vins. Tărăncuțe tinere în papuci vătuiți ne aduceau homari în sos singieriu, friptură de iepure dreasă cu usturoi și cu trufe, și un vin uimitor care te umplea de melancolie.

Biénale comanda, eu plăteam, dar nu plăteam mai mult decît oricare alt franțuz; prețul nu era nici mare, nici mic, era exact atît cît făcea. La fel de rezonabil m-a costat și vizita într-un imobil de lingă gara Saint-Lazaire. Pentru a mă prezenta locatarilor acestei case, bietul Biénale și-a bătut capul cu mine mai ceva decît dacă s-ar fi gîndit să mă introducă la o sedință secretă a parlamentului.

Ne sfîrșeam serile într-o cafeana de pe lingă Porte Maillote unde veneau o mulțime de boxeri, manageri și ași ai automobilului. Profesorul meu aparținea acelei jumătăți de nație care face comerț cu automobile în timp ce cealaltă jumătate se mulțumește doar să le schimbe. Era agent al firmei Renault. Majoritatea afacerilor le punea la cale cu niște negustori români jerpeliți și suspicioși. În timpul liber Biénale mă iniția în arta cumpărării automobilelor de ocazie. Unul din trucerile cele mai sigure era să colinzi Riviera la sfîrșitul sezonului, cînd pleacă englezii abandonîndu-și mașinile după ce le-au folosit cel mult două-trei luni.

În ceea ce-l privește pe Biénale, el rămăsese cu Renault-ul său vechi cu vopseaua plesnită pe care-l gonea cu sălbăticiie cam în stilul în care își conduc eschimoșii săniile.

Duminicile ne hurducam cu 150 pe oră pînă la Rouen să mîncăm singerețe de rață preparat după metoda locală. Ne însoțea de obicei Germaine, o vinzătoare de mănuși dintr-un magazin de pe Rue Royale. Zilele ei de întîlnire cu Biénale erau miercurea și vinerea. Ea sosea întotdeauna la cinci. Abia intra în cameră că auzeam cîteva bliguieli, un zgomot de trupuri ce cad, un suspin de spaimă, apoi agonia implorătoare a femeii:

— Oh, Jean...

Stăteam în camera mea și-mi făceam socoteala: ei bine, iat-o pe Germaine intrînd, iat-o închizînd ușa; îl sărută, își scoate pălăria, mănușile, și le pune pe masă... După calculele mele nu le mai rămînea deloc timp să se mai dezbrace! Ei însă, fără să se sinchisească de mine, săreau în cearșafurile lor ca niște iepuri, gemeau cît era de gemut, apoi, dintr-o dată, îi auzeam rîzînd și flecărînd veseli pe franțuzește. Curînd am ajuns să știu tot ce se poate ști despre niște vecini de care nu te desparte decît un perete:

Germaine avea necazuri cu M-sieur Enrique, directorul magazinului,

— își vizita din cînd în cînd părinții care locuiau la Toure,

— într-o simbătă și-a cumpărat o capă de jder,

— în altă simbătă fusese la Grande Opera unde se dăduse „Boema“, etc., etc., etc.

Mai aflasem că M-sieur Enrique își obliga vinzătoarele să poarte taioare drepte. Îi cerea Germainei să abordeze un aer a l'an-laise și reușise s-o introducă în lumea femeilor de afaceri, vioaie, cu piepturile plate, mereu coafate și cu părul vopsit castaniu, dar glezna plină a fetei, risul din piept, cald, gilgiit, ochii vii și strălucitori, și mai ales acel geamăt de agonie — oh, Jean — toate acestea rămîneau numai și numai pentru Biénale.

Uneori ieșeam în trei la plimbare. Atunci, în fumul și-n aerul serii pariziene, trupul fin și puternic al Germainei unduia ca o trestie în fața noastră. Rîzînd ea își așvîrlea capul pe spate și-și apăsa pe sîni degetele nervoase, cu unghii roze și lungi. Inima mea se încălzea în aceste ore. Reușeam să uit

că sînt singur, pierdut în cea mai adîncă și mai fără de speranță singurătate — singurătatea străinului la Paris. Pentru noi, cei sosiți de departe, orașul acesta e un soi de surghiun... Și uneori mă gîndeam că, aici, o Germaine ne este mult mai necesară decît un Biénale.

Cu acestea în suflet am plecat la Marsilia.

M-am întors la Paris peste o lună. Am așteptat cu înfrigurare miercuri; mi-era mai dor ca oricînd să aud vocea Germainei, fie și dincolo de perete...

Miercuri a trecut într-o liniște stranie. Se vede că Biénale își schimbase ziua căci vocea femeii s-a auzit abia joi, firește tot pe la ora cinci. Ca de obicei Biénale i-a dat musafirei sale doar atîta timp cît să-și scoată pălăria, mînușile. Germaine însă nu-și schimbase numai ziua ci și vocea. De data aceasta nu s-a mai auzit acel „Oh, Jean!” rugător, repetat, și apoi tăcerea, tăcerea amenințătoare a fericirii străine. Am auzit doar o vînzoleală casnică, răgușită, întreruptă de țipete groase și guturale. Noua Germaine scrișnea din dinți, se trîntea cu zgomot pe pat și în răstimpuri cugeta pentru sine cu voce groasă, tărăgănată. Ea nu mai povestea nimic despre M-sieur Enrique și, după ce termină de bodogănit, se pregăti de plecare în jurul orei șapte. Am deschis ușa s-o văd: pe coridor trecu legănîndu-se o mulătră, cu o uriașă coamă de păr negru pieptănat în sus și cu un piept la fel de uriaș, atîrîndu-i în față. Mulătra străbătu agale coridorul, bocănînd cu picioarele încălțate în niște pantofi vechi, fără tocuri, și dispăru pe scară. Am bătut la ușa lui Biénale. El zăcea pe pat pămîntiu la față, numai în cămașă și ciorapi găuriți.

— Ai schimbat-o pe Germaine, mon vieux?

— Cette femme est folle, răspunse el și continuă zgribulîndu-se: faptul că pe lume există vară și există iarnă, început și sfîrșit, faptul că vara urmează iernii și iarna

verii, toate acestea n-o privesc de loc pe mademoiselle Germaine...

Se ridică de pe pat și pantalonii i se înfășurară în jurul picioarelor subțiri. Pielea capului îi lucea palid printre șuvițele rare și năclăite. Privind în gol, Biénale scrișnea iar triumhiul mustății negre îi zvîcnea:

— ...Toate acestea n-o privesc de loc pe mademoiselle Germaine, repetă el. Cîntecele acestea nu s-au scris pentru ea. Ea știe doar să-ți pună samarul în spate și să-și ceară să-l duci... Încotro? Nimeni nu știe, afară de Dumnezeu și Germaine.

Și-a mai revenit abia la o sticlută de vin de patru franci litrul. La desert el ridică din umeri și-mi vorbi inundat de o blindă lehamite:

— Pe lumea asta, prietene, nu există dragoste veșnică. Există români, există polițe protestate, există falimente și automobile cu șasiul plesnit. Oh, j'en ai plain le dos...

Abia la cafenea, la un păhărel de coniac, am mai reușit să ne-nveselim. Ședeam pe terasă, sub o copertină vîrgată; prin fața noastră, pe trotuar, mulțimea curgea amestecîndu-se cu stelele felinarelor. Deodată în fața intrării opri un automobil lung ca o torpilă. Din el coborîră un englez și o femeie cu capă de jder. Unduindu-se ea trecu pe lingă noi, învîluindu-ne într-un nor de parfum și blănuri. Era dumnezeiește de înaltă iar căpșorul ei mic, de faianță, strălucea cochet pe deasupra noastră.

Biénale se ridică și fandîndu-și piciorul în pantalonul cirpit i se înclină făcîndu-i cu ochiul, ca unei fete de pe Rue de la Gaité. Femeia zîmbi din colțul gurii de carmin, îi răspunse ușor din căpșorul ei roz și, legănîndu-și trupul de viperă, dispăru. În urma ei, țepăn, trosnind din încheieturi, trecu și englezul.

— Ah, canaille! scheună Biénale. Acum doi ani s-ar fi mulțumit și cu un aperitiv...

Ne-am despărțit noaptea tirziu. Eram hotărît s-o invit pe Germaine simbăta viitoare la teatru și apoi, dacă o să vrea, să o iau cu mine la Chartre. Dar mi-a fost dat să-i văd, pe Biénale și pe fosta lui prietenă, mai degrabă decît credeam.

În seara următoare, intrările hotelului fură ocupate de polițiști; pelerinele lor albastre se desfășurau, fluturînd, în vestibul. Mi-au dat voie să trec numai după ce s-au convins că fac parte dintre chiriașii patroanei, doamna Truffaut. Jandarmii ajunseseră pînă în pragul camerei mele. Ușa lui Biénale era dată la perete. El zăcea pe podea într-o băltoacă de sînge, cu ochii tulburi, întredeschiși. Pe chipul lui se răcea pecetea morții neașteptate. Era înjunghiat prietenul meu Biénale, și încă bine înjunghiat.

Așezată cuminte la masă, într-un taior elegant și pălărie cu voaletă — Germaine. Mi-a răspuns la salut în tăcere, înclinîndu-și capul, iar pana de la pălărioară se înclină și ea. Acestea s-au întîmplat într-o vineri,

la ora șase seara, la ora iubirii. În fiecare cameră a hotelului era câte o femeie. Toate se pregăteau de plecare, se fardau în grabă și-și vopseau buzele la oglindă; așa cum erau, pe jumătate goale, în ciorapi lungi, mulați pe coapse, ele semănau uimitor cu niște paji. Toate ușile erau deschise, bărbați îmbrăcați în pripă ieșeau, vociferau pe coridor. În camera unui italian zbîrcit, fost campion de ciclism, plîngea pe perne o fetiță desculță. O cunoșteam: mama ei vindea ziare pe strada Saint-Michéle. Am coborît scările s-o previn pe madame Truffaut. La recepție se adunaseră toate bătrînele de pe strada noastră, de pe strada Dante: vînzătoare de castane și de cartofi prăjiți, portărese și zărzavagioaice, mormane de carne gușată și fleșcăită, toate gîfîind, toate mustăcioase și pline de pete purpurii.

— Voila qui n'est pas gai, am spus eu intrînd, quel malheur!

— C'est l'amour, monsieur... Elle l'aimait...

Madame Truffaut se proțăpise în mijlocul camerei pe picioarele ei de elefant; sinii liliachii i se revărsau sub dantele, ochii îi scăpărau.

— L'amore! — întări și signiora Rocca, proprietara unui restaurant de pe strada Dante. Dio cartiga quelli, chi non conosceono l'amore...

Bătrînele se adunaseră la un loc și bolboroseau amenințător. Obrajii ciupiți de vîrsat li se învăpăiaseră, ochii le ieșeau din orbite.

— L'amour, repetă înfruntîndu-mă madame Truffaut, c'est une grosse affaire, l'amour...

Pe stradă răsună o sirenă. Mîini dibace duseră mortul către ambulanță. El nu mai era decît un număr, bunul meu Biennale, un anonim dispărut în vîltoarea Parisului. Signiora Rocca se apropie de fereastră și văzu cadavrul; era însărcinată, burta i se umfla amenințător în timp ce peste coapsele ei grase se revăsa mătasea.

— Dio! rosti signiora Rocca, tu non perdoni quelli, qui non ama...

Seara cobora încet peste Cartierul Latin. Jos, printre cotloane întortocheate, clocoteau patimile mulțimii. O aromă fierbinte de usturoi se ridica de prin curți. Amurgul acoperea casa doamnei Truffaut, fațada ei gotică, cele două ferestre și rețeaua de turnulețe și capiteli ca o iederă împietrită.

Aici, cu o sută cincizeci de ani în urmă, locuise Danton. De la această fereastră privise el palatul Conciergeriei, podurile azvirlite ușor peste Sena, șirul căsuțelor oarbe, lipite de rîu, și acelaș abur de usturoi se ridica și atunci înspre el.

Bate vîntul. Scîrție firme și căpriori ruginiți.

TRADUCERE DE AL. MONCIU-SUDINSKI

EPIGRAME

Unui epigramist începător

*De vrei talentul să-ți remarc
Un singur lucru ține minte:
Cînd potrivești săgeata-n arc,
S-o pui cu vîrfurile înainte.*

Cuplul muzical Ion Dichiseanu —
Melania Cîrje

*Lui Dichiseanu, teleasul,
Cînd abordează melodia,
Îi șchioapătă-ntr-atîta glasul,
Că merge-n... Cîrje Melania!*

Lui Mircea Micu, umorist acid și autor
al romanului SEMNUL ȘARPELUI

*În diferite circumstanțe,
Maestrul ne cîntește cinul
Turnînd cu viclenie-n stîncă
Și SEMNUL ȘARPELUI: veninul!*

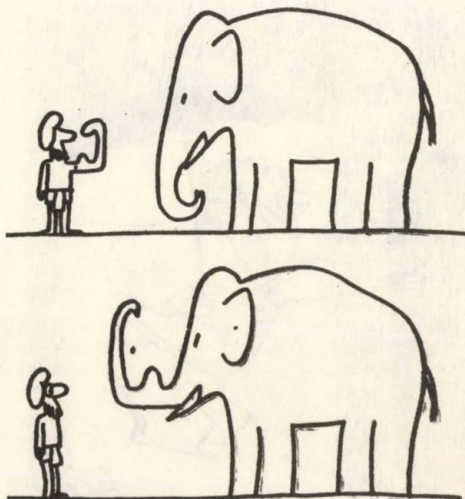
Dirijorului Marin Constantin, care mi-a
trimis o epigramă provocatoare

*Cînd mă-ncoțești, pornit pe sfadă,
Ezit căci diferența-i netă.
Cum? Spada mea, celebra-mi spadă,
S-o-n crucișez cu o baghetă?!*

Lui George Corbu epigramist și poet

*Cu Corbu, cum e și normal,
Mi-s bătăliile ușoare,
Că ține-n cioc un cașcaval
Cu multe găuri... literare.*

AL. CLENCIU

O RĂZBUNARE COPILĂREASCĂ

Demonii este romanul în care cititorul întâlnește cele mai multe enigme, privitoare la semnificația unor cuvinte, la cauzele unor gesturi, la conținutul unor relații. Ce vor să însemne, de pildă — pentru a lua câteva exemple din episodul furtunoasei duminici care începe în tinda catedralei orașului gubernial, umplută pînă la refuz de protipendadă, și se încheie în salonul înțesat de o lume cam pestriță al Varvarei Petrovna — neînțelesele vorbe rostite de Maria Timofeevna, că adică numai de la mama lui Stavroghin ar fi putut să accepte obolul carității? De ce îl lovește Șatov pe Stavroghin? Și de ce natură sînt legăturile dintre acesta din urmă și „șchioapă”? Cuvinte obscure, gesturi inexplicabile, rapoorturi confuze, nedeterminate. Pe măsură ce își dezvoltă romanul, Dostoievski ne propune noi și noi enigme, folosind tehnica *explicitării aminate*. Iar pentru unele din enigmele sale, explicitarea nici nu mai survine. Sarcina ei cade, atunci, în seama cititorului.

Un asemenea gest, inexplicabil la prima vedere, și rămas, în carte, neexplicat, comite Kirillov, în scena morții sale. Se cunosc ideile acestui personaj, deviate dintr-un ateism pe care îl dorește inuman de riguros. Ceea ce-l împiedică pe om să fie cu adevărat liber — susține Kirillov — este frica de moarte, suferința provocată de acest sentiment („Dumnezeu este suferința fricii de moarte”). Eliberarea morală deplină este condiționată de anihilarea fricii de neant, și ea va putea deveni fapt împlinit atunci cînd „omului îi va fi absolut egal dacă trăiește sau dacă nu trăiește”. Pentru a dovedi că o asemenea eliberare este posibilă eroul ia hotărîrea de a se sinucide. Este vorba de o sinucidere demonstrativă, de o sinucidere-argument; perspectiva acesteia nu pare să îl tulbure cituși de puțin pe Kirillov, care își continuă, conștiincios, exercițiile de gimnastică. Organizația manevrată de Piotr Verhovenski consideră că moartea lui Kirillov i-ar putea fi utilă. Se va ajunge de aceea la o înțelegere cu prezumtivul sinucigaș, căruia Verhovenski urmează să-i comunice, în funcție de o anumită oportunitate, data gestului fatal. (Lui Kirillov, gata în orice clipă să-i pună capăt vieții, alegerea momentului, ca și problema alegerii acestuia de către el însuși sau de cineva din afară, fiindu-i indiferente.) În seara uciderii lui Șatov, Verhovenski, autorul moral, și principalul executor al crimei, vine la Kirillov și îl somează... să se execute. Acesta nu ridică obiecții asupra faptului chestiunii, dar refuză să lase biletul „lămuritor” în care urma să-și asume, printre altele, uciderea lui Șatov, bilet de care Verhovenski avea neapărată nevoie; în cele din urmă însă acceptă să-l scrie, după care, brusc, apucînd revolverul din vreme pregătit, părăsește încăperea, închizîndu-se într-o cameră alăturată. Trec zece lungi minute fără ca împuscătura așteptată să fie auzită. Cuprins de nerăbdare, Verhovenski deschide ușa camerei în care se retrăsese Kirillov, dar urletul înfricoșător al acestuia îl obligă pe intrus să dea înapoi. Urmează un alt parcă interminabil interval, de încordată pîndă.

În peisajul spiritual, moral și psihologic al lumii dostoievskiene Kirillov reprezintă o excepție: e poate singurul „om dintr-o bucată” (după cum îl prezintă cineva) printre atitea caractere mozaicate. Teoreticianul voinței omenești menite a se substitui voinței unei divinități abolite, este el însuși înzestrat din belșug cu această calitate. Kirillov este cel mai puternic dintre „demonii” lui Dostoievski; atît de puternic încît, în comparație cu el, însuși temutul supraom Stavroghin își divulgă „firea nevolnică”. Acestuia din urmă, care-i acceptă fără împotrivire opinia, Kirillov se crede (și este) în drept a-i spune: „nu ești un om tare”. Kirillov intruchipează o idee, se confundă cu ea. Nu poate fi nici o îndoială că el își va îndeplini funesta făgăduială. Dacă însă personajul și-ar fi ilustrat perfect ideea, el s-ar fi transformat într-un simplu automat. Un Kirillov care și-ar duce cuminte țeava revolverului la timpă împuscîndu-se hotărît, fără nici o umbră de părere de rău, nu ar fi decît un sumbru manechin. Pentru a-și face personajul credibil scriitorul trebuia să găsească în acest munte de voință care e Kirillov o fisură. Și a găsit. Nu e vorba însă doar de ezitățile eroului care, închis în camera alăturată aceleia în care rămăsese Verhovenski, întîrzie să apese pe trăgaci. Căci ceea ce pare ezitare poate fi doar lînga clipă de concentrare, firească și necesară într-o asemenea supremă împrejurare.

...După un nou interval de așteptare, ce i se păruse nesfîrșit, Verhovenski se decide să deschidă pentru a doua oară ușa odăii obscure în care se afla Kirillov. Pătrunzînd în ea, are pentru o clipă impresia că încăperea e goală: silueta lui Kirillov nu se zărește nicăieri, nici un zgomot nu tulbură tăcerea mormîntală. O bănuială, care, dacă s-ar fi

adeverit, ar fi dat peste cap toate planurile odiosului personaj, trece ca un fulger prin mintea lui Verhovenski:

„Te pomenești că a fugit pe fereastră“.

Într-adevăr la una din ferestre era deschis oberlihtul. „Prostii, doar nu putea să iasă prin ferăstruică“. Piotr Stepanovici străbătu camera spre fereastră. „Imposibil“. Bruce el se întoarse pe loc și ceva nemaipomenit îl făcu să se cutremure.

Lângă peretele opus ferestrelor, în dreapta ușii, se afla un dulap; în partea dreaptă a dulapului, în colțul format de perete și dulap stătea Kirillov într-o poziție îngrozitor de ciudată, nemișcat, cu minile și corpul întinse ca în poziție de drepti; cu capul puțin înălțat și cu ceafa lipită chiar de colț, ca și cum ar fi vrut să se facă nevăzut, să se ascundă. După toată aparența se ascundea, dar nu era deloc de crezut. Piotr Stepanovici, care stătuse pe o linie de unghi piezișă față de colț, nu putea să observe decât contururile vizibile ale siluetei. Nu îndrăznea însă să facă o mișcare spre stînga ca să-l vadă pe Kirillov în întregime și să înțeleagă ce se întâmplă. Inima începu să-i bată cu putere... Și deodată îl cuprinse o furie nebună: se smulse din locul lui, zbieră bătînd din picioare și se năpusti turbat spre acel loc înspăimîntător.

Ajunghind însă aproape de tot, el se opri iar stană de piatră și mai îngrozit. Îl surprinse mai ales faptul că celălalt, cu tot strigătul și saltul său turbat, nu se urni din loc, nu mișca nici o parte a corpului, rămînînd împietrit sau ca o figură de ceară. Paloarea chipului său era nefirească, ochii negri absolut ficși priveau în gol. Piotr Stepanovici plimbă luminarea de sus în jos și de jos în sus, luminînd și cercetînd bine acest chip. Și deodată observă că Kirillov, deși privește undeva în gol, se uită și la el pieziș și poate chiar îl urmărește. Aci îi trecu prin gînd să apropie flacăra chiar de fața „acestui ticălos“ și să vadă cum reacționează. I se păru deodată că bărbia lui Kirillov se mișcă și pe buze îi apărură un zîmbet ironic, ca și cum i-ar fi ghicit gîndul. Se înfioră și, ieșit din minți, îl prinse cu putere pe Kirillov de umăr.

Atunci se petrecu ceva atît de îngrozitor și cu atîta repeziciune, încît Piotr Stepanovici nu mai fu în stare mult timp după aceea să-și adune amintirea faptului într-o ordine oarecare. Chiar în momentul cînd îl atinse pe Kirillov, acesta își aplecă repede capul și tot cu capul îi scoase luminarea din mînă; sfeșnicul se izbi cu zgomot de podea și lumina se stinse. În aceeași clipă el simți o durere îngrozitoare în degetul mic al mîinii stîngi. Scoase un țipăt și de aici încolo nu-și mai aducea aminte decît că, orbit de turbare, izbi din toată puterea cu revolverul în capul care se lipise de el și-i mușcase degetul. Apoi își smulse din gura lui degetul și, fără să mai știe ce face, se repezi glonț și ieși din cameră direct spre ieșire. În timp ce căuta înnebunit ușa ce da în tindă, auzi în bezna întunericului venind în urma-i, din cameră, niște zbierăte cumplete:

— Îndată, îndată, îndată, îndată...

De vreo zece ori. Însoțit de aceste zbierăte înspăimîntătoare, ajunse în tindă, cînd deodată răsună o împușcătură puternică.

Surprinzătorul gest al lui Kirillov, care îl mușcă de deget pe Verhovenski, reprezintă amănuntul genial ce însuflețește personajul și îi face credibilă atitudinea. Întregul, nesfîșitul regret pentru viața pe care (totuși!) o iubește atît de mult și pe care e condamnat să o părăsească explodează, deviat în chip grotesc, în această imprevizibilă reacție de răzbunare copilărească a lui Kirillov îndreptată împotriva omului care îi amintește prin prezența sa că este condamnat și care supraveghează împlinirea verdictului. Pentru Kirillov, Verhovenski reprezintă *portărelel morții sale*; căruia, în momentul scadenței, mușcîndu-l de deget, îi joacă o ultimă farsă. Această măruntă răzbunare copilărească, această derutantă farsă aproape ștengărească, exprimînd „ciuda“ celui care trebuie să moară, arată în același timp cît se poate de limpede că niciunui om, niciodată, nu-i va putea fi „absolut egal dacă trăiește sau nu trăiește“. Punîndu-și ideea în aplicare, Kirillov totodată și-o dinamitează. Murind, supra-omul devine om.

VALERIU CRISTEA

Despre țară

*Despre țară, iubito, ți spun
că e grădină cu fructe de aur
și că e mare cu pești argintii, hrănitori.*

*Razele soarelui ți învăluie trupul
și o mîngîie luna în mijloc de noapte
cînd poezii în ceasul de veghe fierbînte
ți rostesc numele ca pe o rugăciune, în șoapte.*

*Despre țară, iubito, ți spun
că este leagăn și lumină de stea,
că e pămîntul cu oasele bunilor și
străbunilor
alături de care odată, cîndva,
oasele mele și oasele tale, iubito,
flori pentru pruncii pruncilor noștri
vor însemna...*

VALENTIN BORDA

Fîntîna

Fîntîna e chiar la capătul uliței. Lîngă gardul de spini după care se ascunde țințirul. Dacă mă uit bine, ridicîndu-mă pe vîrfuri, văd crucile de piatră prăbușite în iarbă. Dar eu mă feresc mai întotdeauna să întorc capul spre țințirul. Pe-acolo, merg numai cînd nu am de ales, cînd mama mă trimite să duc aluatul la „pec“, să mi-l coacă în cuptor, și cînd seara musai e să trec să aduc pînile coapte acasă. Și atunci n-am pe unde ocoli, numai pe sub gardul de spini al cimitirului. Și cît ține lungul gardului, parcă aș tot întoarce capul înapoi, să văd de nu-i cineva care zdupăie după mine. Și numai pînile calde și moi de sub braț îmi țin tovarășie și mă îndeamnă să grăbesc pașii.

Fîntîna e chiar la capătul uliței și ziua nu mă uit cu spaimă spre cimitir. Ziua nu mă tem de nimeni, că acolo înlăuntru totul e frumos și verde. Ziua mă gîndesc la fîntînă. Și mă gîndesc cum să scot cu găleata cu cumpănă apă din fîntînă. Mama mă previne de fiecare dată, ca și cum ar ghici gîndul meu nemărturisit: „Să nu te apropii de fîntîna lui Boaca, măi copile. Și să nu bei apă din ea, că nu-i bună. Are salitrom în ea“. Eu o ascult pe mama, dar pașii mei n-o ascultă și tot într-acolo, unde nu e voie, se îndreaptă. Ce umbră prietenoasă întinde fîntîna! Să deschid capacul. Ai, ce răvneală vine de jos, din întunericul în care apa licărește ca un ochi mare și alb de pește!

Cînd aplec cumpăna, cu greu, încît mîinile mele subțirele tremură de efort, găleata spintecă noaptea dintre ghizdurile de piatră și deodată aud: zdrang, o lovitură de margini, apoi altă lovitură, buf, în ceva moale, ca o lînă, și ochiul luminos și neclintit al peștelui din adîncuri se sparge. Atunci, hai copile și adu găleata, plină, afară! Mușchii se încoardă. Palmele asudă. Ochii se aprind de o frică mare și degetele picioarelor se înțepenesesc rășchirate în pămîntul umed din jurul fîntînii ca niște gheare de mic animal spăimos. Întîi se clatină, din întuneric spre lumină, apa furată din adînc. Apoi se clatină găleata. Buza ei rotundă de fier apare. Apoi apare ea în lumină cu totul. Am izbutit. Răsuflu repede. Inima îmi bate ca la iepure. Țin găleata cu un efort suprem, în cumpănă, să nu o ia cumva fuga spre cer, scăpată din mîinile mele și ridicată de greutatea pietrei, și așa — tremurînd, tremurînd — îmi afund nasul și gura în găleată și sorb din apa rece și limpede pe nerăsuflăte.

Atunci sau nu chiar atunci, apare deodată orbul din țințașul în care a stat nebăgat în seamă, încovrigat pe un scăunaș. Se ridică în picioare și ascultă mișcarea cumpenei, lăsată liberă în aer, scîrțîitul cracului de lemn și

gilgîitul apei pe igheab, căruia eu i-am dat drumul din găleată. Orbul stă în picioare, în această ascultare, și, peste ochii lui stinși, văd cum tresar două mici pielite albe, care se forțează să se ridice, dar nu se ridică niciodată de pe globurile ochilor. Mă uit la orb, de fiecare dată cînd vin la fîntînă, cu un fel de spaimă pe care nu vreau s-o împart însă cu nimeni, fiindcă e o spaimă a mea, deosebită, care mă atrage spre fîntînă și spre paznicul ei. Despre orb nu știu mai nimic. Numai atît că el stă în curtea fîntînii, o păzește și de aceea eu trebuie să scot apă numai cînd el „nu mă vede“.

Serile, însă, cînd soarele verii lunecă roșu întunecat, de culoarea măceșelor, printre spinii gardului de la cimitir, dinspre fîntînă răzbește deodată glasul clarinetului orbului. Atunci, noi, copiii, ieșim în uliță și răcnim: „Iară cîntă Boaca / Iară bate toaca“. Sunetele iasă sfîșietoare și prea multă vreme nu pot să le ascult. Fiindcă nu știu să le ascult, dar azi știu bine că acele sunete tînguitoare și care repetau cam aceleași trei-patru cîntece, sunetele acelea subțirele există undeva în oscuritatea tunelurilor ascunse ale anilor de atunci.

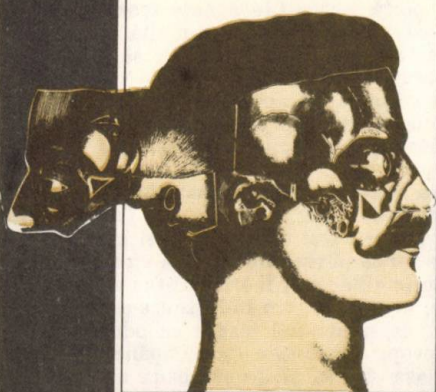
Abia peste o vreme, cînd fîntîna a fost acoperită definitiv, cînd apa ei a fost secată, cînd gura ei a fost astupată, ca și cum peștelui, ce mi se părea mie că ține un mare ochi deschis în adînc, i-ar fi orbit cineva vederea cu pietre, atunci, zic, am îndrăznit s-o întreb pe mama de ce nu mă lăsase ea odinioară să mă apropii de fîntîna cu cumpănă. Nu era chiar așa de rea și de searbădă apa aceea, de ce nu-mi dăduse ea voie să scot apă din fîntînă? Și mama mi-a spus că-i fusese teamă. Teamă? De ce teamă? Fîntîna aceea, cumpăna fîntînii, scăpată din mîini, îl izbise pe Boaca, fiind copil, și, din lovitura primită în cap, copilul orbise. Tac și o ascult pe mama și mi se pare că mica ei poveste devine un fel de legendă a uliței noastre. Deși știu că nu este așa. Apoi, în tăcere, cobor spre locul unde se ridica fîntîna cu cumpăna ei zugrăvită pe cer. Dar nu mai știu unde se găsește, azi, nici măcar locul. Totul e netezit aici, nivelat, cimentat. Și case zdravene se înalță în jur. Chiar și gardul de spini a dispărut și cimitirul își întinde acum un zid de piatră sănătoasă, peste care nici dacă m-aș ridică în vîrfuri n-aș mai putea zări crucile, mormintele sau fructele dulci ale pomilor.

Mă simt descumpănit. Mă simt dezorientat, dar undeva, nu știu unde, parcă se aude clipocitul apei reci și scîrțîitul cumpenei. Ce să fie? Poate că, ceea ce zăream eu, de fiecare dată, lucrînd în fîntînă, erau chiar luminile ochilor bătrînului orb, căzute în apă pe totdeauna. Și poate că eu înfigeam găleata în adînc înconștient de ce caut, dar cu iluzia copilăroasă că, odată și odată, tot voi răpi fîntinei hoate ochii furați. Așa să fie oare? Să fi existat cu adevărat pe aici o fîntînă?

ION ARIEȘANU

HITCHCOCK

CAVALERUL PERFECT

după
JEROME K. JEROME

Această întâmplare, începu Mac Shangnassy, s-a petrecut în Furtwanger, în Pădurea Neagră.

În acest orașel locuia un bătrîn plin de prestanță, pe nume Nicholas Geibel. Acesta fabrica jucării mecanice de o asemenea perfecțiune, încît își cucerise o faimă, o reputație, ca să zicem așa, europeană. Erau iepuri care țîșneau dintr-un cocean de varză, mișcau urechile, își netezeau mustățile și apoi dispăreau între frunze; pisici care se spălau pe bot și-și mișcau

urechile atît de firesc încît cîinii se repezeau la ele, păpuși care știau să salute și să spună cu multă amabilitate: „Bună ziua! Ce mai faceți?“. Unele cîntau chiar, cu o voce subțirică.

N.G. era mai mult decît un simplu mecanic, era un artist. Munca sa mai mult decît o ocupație: manie, aproape o pasiune. În prăvălia lui se îngrămădeau o mulțime de jucării ciudate, care nu erau destinate vînzării, jucării fabricate numai de dragul creației: un măgar mecanic care putea să țopăie timp de două ore datorită unui dispozitiv electric, și încă mult mai repede decît un măgar adevărat, fără ca cel care-l conduce să trebuiască să intervină! O păsărică își lua zborul, descria niște cercuri și revenea exact în locul din care plecase; un schelet atîrnat de un laț dansa pe muzică de cimpoi; o păpușă de proporțiile unei femei cînta la vioară, alta îmbrăcată bărbătește putea să fumeze pipă și să bea mai multă bere decît trei studenți la un loc, ceea ce nu-i deloc puțin...

După cîte se spuneau în oraș, bătrînul G. ar fi putut să confecționeze o ființă în stare să execute toate gesturile unui om respectabil. Tentația era prea mare; N.G. n-a rezistat: Unul din prietenii săi, tînărul doctor Follen, avea un copil. Cînd copilul împlini 2 ani, doamna F. dădu un bal; bătrînul G. și fiica sa Olga primiră invitații.

A doua zi după petrecere, în cursul după-amiezii, Olga avea niște prietene în vizită: domnișoarele își criticau fără menajamente cavalerii. Bătrînul G., într-un colț al salonului, părea adîncit în lectură, nimeni nu-i dădu atenție.

— „Bărbații dansează din ce în ce mai prost!“ spunea una.

— „Da, iar cei care pretind că dansează bine, își dau atîtea aere de parcă ne-ar face o favoare invitîndu-ne la dans!“ spuse alta.

A treia adăugă:

„Iar conversația lor este deosebit de stupidă. Știi întotdeauna dinainte ce vor spune: „Ce drăguță sinteți astă seară. Rochia vă stă minunat... Ce căldură, pentru anotimpul ăsta... Mergeți des la Viena?... Vă place Wagner?... Dacă cel puțin ar putea să inventeze ceva nou!“.

Una din fetele care nu-și spusese încă părerea, luă cuvîntul:

Zise: „Eu nu sînt niciodată atentă la ce spune cavalerul meu: dacă dansează bine, nu-mi pasă că e stupid!“

— „Și e cazul cel mai răspîndit,“ conchise o domnișoară uscată și plină de necaz.

— „Mă duc la bal ca să dansez“, reluă cea căreia îi plăcea prea mult dansul. „Tot ce cer cavalerului meu, este să mă țină bine și să nu obosească înaintea mea.“

— Atunci, un robot ar fi exact ce-ți trebuie.

— Bravo! — strigară toate — e o idee magistrală... Un dansator cu motor electric, care să nu obosească niciodată!“

Cea care zugrăvisе portretul cavalerului perfect rămase pe gînduri.

„Da... Un dansator care să nu ridă niciodată de noi și să nu ne calce pe picioare...“

— Să nu ne mototolească rochiile...

— Să nu piardă ritmul...

— Să nu trebuiască niciodată să se steargă pe față între dansuri... Am oroare de bărbații care transpiră!

— Să nu i se învîrtească capul... Să nu trebuiască să-și petreacă o parte din seară la bufet!

— Cu un fonograf bine reglat în burtă, ar debita stupizeniile obișnuite și atunci ar fi imposibil să-l deosebești de un bărbat în carne și oase.

— Numai că ar fi mai amabil, constată fata uscată și necăjită.

Bătrînul G. își lăsase ziarul și nu scăpase un cuvînt din trîncăneala fetelor, dar, cînd una dintre ele întoarse ochii spre el, își ascunse repede fața după ziar. După ce plecară prietenele Olgaei, se duse în atelierul lui. Mult timp, fiică-sa îl auzi agîtîndu-se și monologînd cu voce tare. În timpul mesei o descusu punîndu-i întrebări amănunțite despre dans și dansatori, despre conversațiile care se poartă în timpul dansului, despre pașii la modă, într-un cuvînt despre tot ce se face și se spune în timpul unui bal.

În următoarele două săptămîni, N. G. de abia ieși din atelier. Era nervos, preocupat și totuși gata, cînd te-ai fi așteptat mai puțin, să ridă fără nici un motiv aparent, ca și cum s-ar fi amuzat dinainte de o farsă pe care n-o știa decît el.

O lună mai tîrziu, bătrînul Wenzel, un negustor de lemne foarte bogat, oferi un bal pentru a celebra logodna nepoatei sale. G. și fiica sa fură și ei invitați.

În momentul plecării, Olga îl căută pe tatăl ei și, negăsindu-l, bătu la ușa atelierului. El apărui în cămașă, congestionat dar radios:

„Nu mă aștepta, spuse el, ne întîlnim la bal. Am de terminat ceva urgent“.

Cum era gata să se supună, tatăl ei o strigă: „Spune-le prietenelor tale că le voi aduce un tînăr cavaler, fermecător și dansator desăvîrșit. Se vor prăpădi după el!“.

Rise și închise ușa.

De obicei, N.G. păstra secretul proiectelor sale, dar, de data asta, O. crezu că ghicește suficient pentru a anunța prietenelor sale o surpriză. Imaginația oaspeților lui Wenzel prinse aripi și sosirea lui N.G. era așteptată cu înfrigurare.

Zgomotul roților unei mașini în pasaj întrerupse toate conversațiile.

W. însuși se repezi spre ușă, apoi reveni în salon, roșu la față de emoție și rîzînd stăpînit. Anunță cu o voce de stentor.:

„Dl. Geibel... și un prieten!“

N.G. și „prietenul său“ intrară și înaintară pînă în mijlocul camerei, printre risete și strigăte de veselie.

„Permiteți-mi, doamnelor și domnilor, spuse G., să vă prezint un prieten: locotenentul Fritz. Dragul meu, salută pe acești domni și doamne“.

Puse o mină încurajatoare pe umărul noului venit și ofițerul făcu o plecăciune adîncă și cam țeapănă. Salutul fu însoțit de un sunet gutural care amintea în mod neplăcut horcăitul unui muribund. Dar era un amănunt fără importanță.

Înaintă în pas de paradă. Bătrînul G. mergea alături și-l ținea de braț. Mersul nu era exercițiul favorit al locotenentului Fritz, el prefera dansul!

„Pînă acum, declară G., nu l-am putut învăța decît valsul, dar aici excelează. Care dintre dumneavoastră, domnișoarelor, acordă primul dans protejatului meu? Are un simț foarte precis al ritmului și nu obosește niciodată, nu va ride de dumneavoastră, nu vă va șifona rochiile, vă va ține cît vreți de strîns și va dansa cît vreți de repede sau de încet. Niciodată nu i se învîrtește capul și știe să facă conversație... Haide, Fritz, spune și dumneata ceva“.

Bătrînul învîrți unul din butoanele de pe jachetă. Fritz deschise gura și rosti pe un ton glumeț cîteva cuvinte care păreau că ies din osul occipital.

„Aș fi fericit să am plăcerea...“

Apoi gura i se închise brusc cu un zgomot sec.

Fără nici o îndoială, locotenentul F. făcuse o impresie puternică asupra asistentei, dar nici una din domnișoarele prezente nu părea hotărîtă să danseze cu el. Priveau chiorși fața de ceară, ochii fiși, zîmbetul rigid, curioase dar nu seduse. G. se apropie de cea care-l evocase pe cavalerul perfect:

„Nu-l recunoașteți pe dansatorul perfect așa cum l-ați sugerat? Trebuie cel puțin să încercați“.

Era o fetișcană încîntătoare și impertinentă care se dădea în vînt după năzdrăvăanii. W. insistă la rîndul său și fata acceptă.

Atunci G. procedă la instalarea dansatorului: brațul drept cuprinse talia fetei și o ținu strîns; falangele de ceară se închiseră peste mina delicată. Bătrînul demiurg îi explică cum poate să regleze după plac viteza dansatorului și cum să-l oprească cînd va obosi:

„Vă veți învîrți într-un cerc complet. Aveți grijă să nu vă lovească nimeni, nici să-i schimbe poziția“.

Orchestra începu un vals, bătrînul G. puse robotul în priză. Annette și ciudatul ei cavaler începură să danseze.

În timpul primelor măsuri, oaspeții nemișcați nu scăpau cuplul din ochi: cavalerul Annettei dansa perfect. O ținea strîns pe fată, se învîrtea cu o regularitate halucinantă, emitea din cînd în cînd, cu sunete ascuțite, frînturi de conversație întrerupte de tăceri scurte.

„Ce drăguță sinteți astă seară, declara el cu o voce stranie și subțire... Ce serată minunată... Îmi mai acordați un dans, nu-i așa?... Nu fiți crudă... Este o încîntare să dansez cu dumneavoastră... Aș putea să mă învîrtesc așa la nesfîrșit... Ați cinat?...“

Annette se familiariză cu ciudatul ei cavaler, nervozitatea ei se împrăstia; intra în joc.

„Sinteți adorabil... Și eu aș putea să valsez cu dumneavoastră toată viața!“

Invitații lui W. intrară în joc la rîndul lor: unul cite unul cuplurile se duseră pe ring lîngă Annette și cavalerul ei și cîteva minute mai tîrziu toată lumea se învîrtea în ritm de vals. N.G. contempla spectacolul și triumfa.

Gazda se apropie de el și-i spuse cîteva cuvinte la ureche. G. zîmbi, aprobă din cap și amîndoi se retraseră discret.

„E casa tinerilor, astă-seară, spuse Wenzel. Noi doi vom merge să fumăm liniștiți o pipă lîngă o halbă de bere“.

În timpul acesta, cavalerul perfect se învîrtea într-un ritm din ce în ce mai rapid. Annette încercă să desfacă

șurubul care regla viteza: fu antrenată într-un vârtej nebunesc. Unul câte unul dansatorii epuizați părăseau ringul; curînd A. era singura care se mai învîrtea în brațele robotului. Valsul, devenit furibund, o luase înaintea viorilor. Muzicanții, nedumeriți, renunțară să mai cînte, se așezară și priveau fix cuplul. Cîțiva spectatori mai rideau încă, dar cei mai vîrstnici începură să se neliniștească.

„Annette, spuse o doamnă tînă, oprește-te, ai să obosești prea tare!“.

A. nu răspunse. O fată fu cuprinsă de panică zăbind fața dansatoarei: era de o paloare cadaverică. „Cred că a leșinat!“ — strigă fata.

Un bărbat se năpusti pe ring și încercă să oprească automatul; imbrîncit violent, căzu și picioarele de oțel îi răniră obrazul. Nimic nu părea să-l poată opri pe acest dansator infernal! Din nefericire, nimeni nu-și păstrase sîngele rece. Acționînd împreună, cîțiva bărbați ar fi reușit să-l înconjoare pe monstru, să-l ridice de la pămînt sau să-l imobilizeze lingă perete. Dar există puține capete destul de solide pentru a rezista panicii. Reflectînd mai tîrziu, oaspeții lui W. și-au dat seama că ar fi fost ușor să pună capăt coșmarului, ar fi trebuit numai să se gîndească și să nu se piardă cu firea. Dar atmosfera nu era favorabilă meditațiilor eficiente: doamnele se enervau, bărbații strigau directive contradictorii. Unii încercau să-l atace pe robot cu lovituri de pumn, așa încît locotenentul Fritz, în loc să evolueze în mijlocul salonului, se lovea de pereți și de acolo ricoșa în mobile, tirînd-o după sine pe partenera sa; un fir de sînge apăru pe buzele fetei și se prelinse pe rochia albă. Spectacolul era halucinant. Femeile leșinau sau fugeau urlînd.

În sfîrșit cineva exprimă o sugestie sănătoasă: „Trebuie să-l găsim pe Geibel!“

Nimeni nu remarcase dispariția lui, nimeni nu știa de unde să-l ia. Plecară în întîmpinarea lui. Unii se adunaseră la intrarea salonului; ascultau: zgo-

motul regulat al călciului de fier care ținea implacabil măsura, zgomotul surd al corpului care se lovea de mobile — groaza creștea de la o clipă la alta.

Neobosit, imperturbabil, locotenentul Fritz își continua conversația: „Ce drăguță sinteți astă-seară... Nu fiți așa de crudă... Este o încîntare să valsez cu dumneavoastră... Aș putea să mă învîrtesc așa la nesfîrșit...“

Îl căutau pe G. peste tot, în afară de locul unde se găsea. Explorară fiecare încăpere, cineva alergă la el acasă, pierdură un timp prețios sculînd-o pe bătrîna bonă surdă, care le spuse că G. nu este acasă. Numai atunci își dădură seama că și Wenzel lipsea și unul dintre invitați avu ideea să-i caute în pavilionul cel mic, de cealaltă parte a grădinii, unde era biroul.

Cînd află întorsătura evenimentelor, G. se ridică, foarte palid. W. îl însoți; își croiră drum prin mulțimea de invitați care se înghesuiau la ușa salonului, intrară în cameră și închiseră ușa după ei. Curioșii distingeau sunetul surd al vocilor, pași grăbiți, zgomotul confuz al unei discuții, tăcere, apoi din nou șoaapte...

Cînd s-a deschis ușa, au vrut să se repeadă spre salon, dar umerii largi ai lui W. barau intrarea. Desemna doi bărbați mai în vîrstă.

„Am nevoie de dumneavoastră și de dumneata, Bekler“.

Vocea îi era calmă dar figura de o paloare cadaverică.

„Ceilalți trebuie să plece... evacuați femeile cît se poate de repede“.

Din ziua aceea, bătrînul G. își restrînse activitatea la fabricarea de iepurași țîșnind dintr-un cocean de varză și de pisici care miaună netezindu-și mustățile.

Traducerea de
DORINA CRISTEA-RADU

Scrisoarea XLVI

Iubito, pătimasă tu ești a nimănui
Sau tuturor răsplată — a mea nicicind —
Ecouri mari adastă prin preajmă cînd îți pui
În straie de reverii mlădiul trup pe care

Îl îndumnezeisem; popasul orișicui
Predestinata-ți fire rostogolind mirare
E scară înfinită: spre iad, spre cer, și nu-i
Prăpastie mai moale, ori dulce izolare

Unde mă prăbușisem săpîndu-mi biblic via;
În scrișnete furtuna slujește liturghia
La dornicul răsuflet, îndurerat refuz

Sfîrșitului să nască un alt sfîrșit — curată —
Neîmplinirea fuge, iar tu desferecată
Îmi dăruiești curajul și forța să te-acuz!

MARIUS VULPE

Lupta cu îngerul

Fericit bărbatul pe care îl iubesc
așa cum un șarpe ține în sine
taina răutății sale
așa cum sinul meu drept ține în sine
un scorpion viu
înnebunit de liniște
o fericit bărbatul pe care îl iubesc
castă asemenea unei hirci sunt
asemenea unui scorpion înnebunit de
liniște

Mi-e drumul
și de aici
îmi apare în față îngerul
și tace
cum tace un șarpe cu taina
răutății sale în sine
cum tace un scorpion viu
închis
înnebunit de liniște
și tace
ca drumul
dar eu îi stau în față
îmbălsămată
înveșmîntată în roșu crud
dar eu îi stau în față
năprasnic îl lovesc
și rid
îmbălsămată
înveșmîntată
în roșu crud

FLORICA MITROI

Stema Dunării

Ea s-a născut cu țara mea, odată,
Stea și destin și zbor i se întrepătrund
Și unda ei în spice prefirată,
Boabe de-oglinzi le-aduce de pe prund.

În susul ei, departe, urcă ere,
Pînă la ochii pietrelor, născînd
Unui popor — izvorul de putere
Și doinei noastre — miczul de pămînt.

În josul ei, alunecă prin zodii.
Le vād, cînd fruntea-n soare mi-o înalț:
Pastel sculptat, cu mere și cu rodii,
Cu auriul plajelor în smalț.

Renasc mereu, cu Dunărea sub pleoape,
Ca, an de an, cu fluviul meu solar
Să ți avînt tulpinile de ape
Ce-s rămurite-n stema mea de jar.

MIHAIL COSMA

Oblînc

Ți-am spus să fii dîră și orgolioasă
felinele nu ajung niciodată la voi
dau din copite scutură coama de
ai grijă iubito cu păgînii e bine să fii aspră
și duioasă.

De vei auzi vijelii în pădurile tale
al meu va fi acel galop nebun
cum aș putea uita piciorul călcînd în
semințele aruncate în calea ta ca o ploaie
de năpraznica mea dorință cu care vin din
taifun.

Fii trează iubito chindiiile scapără mii de
rătăcind atîtea drumuri cărate cu mine
popasul lingă tine va mirosi a pîine
și împreună vom închide poarta grea de
lăcate.

Ai grijă iubito oblîncul meu coboară din
năvoade imense am aruncat către stele
o cite nebunii am fost în stare să fac
numai să pun urechea pe pîntecul tău
sunînd a mărgele.

VICTOR TORYNOPOL

Prisos de toamnă

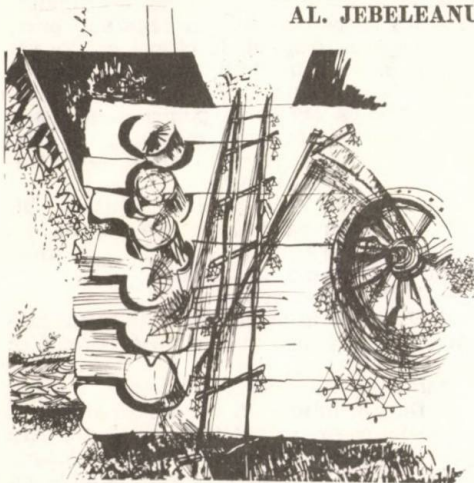
Cad fluturii din roi cu aripi ostenite,
Cad frunzele-ostenite din teferii stejari
Și rozele din rouă sticlesc cu ochii mari,
Un zumzet se strecoară prin nevăzute site.

Palidități se suie, drog lent, spre clorofilă,
Ruginile cuprind cu fiecă minut,
Ardent ca niciodată e miezul unui fruct,
Doar toamna înglodește ursuză, fără milă.

Prin parcuri răscolite se desfășoară criza :
Copacii gîrboviți bolesc neînțeleși
Și coralii suspină pojarul din măceș.

Rugina-ți copleșește, vād, pasul și valiza
O, cum să te opresc, vāpaie jucăușă,
De ce să sufle toamna durere și cenușă ?

AL. JEBELEANU

In voia doinelor

Și norii curg în voia doinelor
După foșnirea aștrilor,
Icoanele pe sticlă mārindu-se sub lună,
Altui ger înlesnind așezarea,
Și viața argilei crestată cu floare
Pe oase plînte de privighetori ;
La zodie de cununie dreaptă
Pămîntul cînd aruncă afară scrumul

noptii,
Iar noi suim acolo în pulbere de piscuri
Piatra și durabila credință,
Unde legămîntul șerpuind sub daltă,
Face încă mai durabil pasul,
Să zidim pe suflet ne-nținată slovă.

DAMIAN URECHE

Pasărea-faraon

Toate le las fără soț...

— Zborul singur e cel mai înalt
Sudoarea cîntecelor mereu înghițită-n nisipuri,
lăcomia deșertului,
— le las celuilalt.

Desfac o aripă gravă, de nesilită plecare...
Învăț că departe de pulberea de prisos răscolită
de piticele dune, rădăcinele scurte,
merindea închipuirii nu mai hrănește...
Înceapă îmbalsămarea-n fișiile cerului!
— cea mai regește.

... Legată numai de vinele mele,
se leagănă — piedică — între cer și pămînt,
piramida în care pentru doi trebuia să cucînt.

OVIDIA BABU

Balada pentru Lady X

Cu fusta-n flux

și în reflux
Trecea pe străzi o doamnă LUX —
Bărbați de treisprezece ani
O desenam pe bolovani
Unul o lebădă-ncerca
Altul o fragedă nuca
Făcea din micii amploiați
Cu vechi îndatoriri de tați
Magnifici visători, pirați!
Vedeam la cinematograf
Ceasornice făcute praf
Ori bînuite de lumină
Fișii de lenjerie fină
Și-am hotărît — pentr-a mă crede —
Jertfirea unor patrupece
Cu sufletul către Eden.
Refren!

Cu fusta-n flux

și în reflux
Trecea pe străzi o damă LUX
Risipă de parfum și grații
Cu sîni aduîmecînd ovații
Și cozi albastre de păun.
Dar spun!
În ciuda amintirii ei!
Iubesc în zilele cu soare
Doar armele de vinătoare
Și ușile cu clopoței.

ADI CUSIN

LUNA

Pîrjolul războiului și seceta înfometaseră aproape toată țara. Oameni slabi, cu fețe supte și gălbejite, veniți de prin părțile Moldovei, cereau de lucru pentru o pîine sau pentru puțin mîlai.

Au venit și la noi unii. Tata i-a strigat atunci bunicii :

— Dă-le o găleată de mîlai ! Și pune-le ceva să mînce.

În timp ce pune masa flămînzilor, bunica zise :

— Și dacă vin o sută ?...

— Bine că avem de unde. În țară e foame !

Seara m-am dus la bunica și, oprindu-î fusul cu care răsucea firele de lînă de la două gHEME, o întrebai :

— Ce-i aia foame, bunico ?

— Ei !... Cînd oamenii nu mai au ce mînce ! Îmi zise. Cînd eram de vîrstă ta, la noi în Bulgaria au năvălit turcii.

— Cum, bunico, dumneata nu ești de aici ?

— Nu, dragule, eu sînt bulgăroaică, din Calofer. Tiu ! Ce frumos oraș ! Nu l-am mai văzut de mulți ani. M-aș duce să-l văd... Dar cred că o să mor și n-o să apuc să-l văd...

— De ce să mori, bunico ? Lasă că te duc eu cînd oi fi mare...

Bunica zîmbi și continuă :

— Cînd au intrat turcii în orașul nostru, ne-au găsit spălînd rufe la rîu. Bunicul tău era chestorul orașului. M-a căutat pînă m-a găsit, mi-a dat zece bani de aur, mi-a zis să trec pe acasă să iau faină și zahăr cît putem duce eu și Velica servitoarea, și să fugim în munți. Am mers trei zile și trei nopți pînă am ajuns la niște rude ale Velicăi. Trăiau într-o casă de lemn. Am stat la ei o lună încheiată, pînă cînd a fost eliberat orașul. În ultimele zile am mîncat rădăcini și tot felul de ierburi fierte. Terminasem toate proviziile. Atunci am simțit și eu ce e foamea. Să ne ferească sfîntul ! Încheie ea, făcîndu-și semnul crucii.

Acum cîteva veri, plecînd într-o excursie în Bulgaria, am luat-o și pe bunica. Trecuse de optzeci de ani și, desigur, uitase ce i-am promis cînd eram mic. Am plîmbat-o prin toate orașele de care îmi povestise în anii copilăriei mele. Era numai ochi. Mă uitam la ea cum își molfăie gingiile mulțumită. Am dus-o și la Calofer. Era un oraș curat, cu împrejurimi frumoase. Am întrebat-o unde s-o duc ca să-și vadă strada și casa în care se născuse și copilărise.

Mi-a spus să opresc la cotul unui rîu. A privit peste rîu fără să scoată un cuvînt, apoi a fixat un grup de case.

— Coboară din mașină, mamă ! i-a zis mama.

— De ce să cobor ? Nu mai e nimic... Vedeți voi, de atunci au trecut aproape optzeci de ani, zise și, întorcînd capul, îmi făcu semn să pornesc mașina.

În ziua aceea n-a pus nici apă în gură, a gîndit tot timpul, iar seara mi-a spus :

— De-acum pot să mor ! Să-ți dea Dumnezeu sănătate, băiete !

A mai trăit cîteva ani, dar de atunci n-a mai pomenit niciodată de Caloferul ei.

Seara, ședeam cu toții la masă, așteptînd ca bunica să taie mămăliga aburîndă, de-abia răsturnată din ceaun. Lua cu amîndouă mîinile ața legată de fund, o întindea ca pe o strună, o băga sub burta mămăligii și, trăgînd de cîteva ori în sus, tăia mămăliga în felii mari cît palma. Prima felie o pune în farfuria cu lapte a tatei, după aceea ne pune nouă, băieților, cîte o felie, apoi mamei și în sfîrșit ei. Așa era obiceiul casei — bulgăresc —, „întîi bărbații“ !

Într-una din seri, pe cînd mîncam, cîinii au început să latre a om. Mama s-a dus la fereastră, a deschis-o larg și, aplecîndu-se în afară, a strigat :

— Hei ! Cine-i acolo ?

— O femeie necăjită, cuconiță ! veni răspunsul. Dați-mi drumul oleacă. Vreau să vă rog ceva...

Mama se întoarse spre tata.

— Dă-i drumul, o fi flămîndă, săraca !...

Constanța să fi avut treizeci de ani. Era înaltă, brunetă, frumoasă și „bine implantată“, cum zice mama despre femeile cu picioare groase.

— Rogu-vă, conașule, dați-mi di lucru că mor de foame...

— Rămîi la noi, zise tata. Și să nu-mi mai spui conașule...

— Am să vă fac treabă, am să vă spăl, să vă sap, să vă...

— Are cine să facă toate astea. Cel mult, să te ții deăștia doi care nu-s cumînți și nu-mi stau pe-acasă decît noaptea, zise tata și arătă cu capul spre mine și spre fratele meu, care ședeam ca doi sfinți în ramele lor.

— E..., zîmbi neîncrezătoare Constanța. Da' is tari frumos și cumînț, ca doi îngeraș...

Peste cîteva ore avea să se convingă cît de sfinți erau „cei doi îngeraș“... În toiul nopții, i-am pus la fereastră unde dormea

Sculptură de LIA DOINA

un fel de cap de strigoi. Adică am golit un dovleac, i-am scobit ochi și gură hîdă, apoi am băgat în el o luminare aprinsă și, ciocănind puternic în geam, am scos din gîtlejuri niște behăituri înspăimîntătoare. După scurt timp am auzit-o tipînd :

— Văleu, Doamne !... A dat necuratu' pisti noi ! Maică Precistă, nu ne lăsa !...

A urmat deșteptarea tuturor celor din casă și, bineînțeles, „răsplata“ mamei : o bătaie bună...

A doua-zî Constanța ne zise :

— Bre, ci chelfănealf aț mîncat !...

Toată ziua Constanța se ținea după noi. Ne jucam de-a v-ați-ascuns. Eu mă băgam în vreun cotlon știut numai de mine, iar ea, obosită de atîta căutare, se așeza la umbra cîte unui pom ; atunci eu săream de te miri unde și-o speriam.

— Am să te spun lu' Domnu că sari gardul în via megieșului, îmi zise odată.

— Nu fi proastă ! Hai cu mine la noapte în via vecinului... Să vezi ce struguri buni are. Ne luăm la noi un colț de pîine, ne-așezăm sub un butuc cu mușcat de Hamburg și mîncăm pe săturate.

Ne-am dus la furat chiar în seara aceea. Nu a apucat însă să înghită multe boabe, că am auzit-o deodată tipînd :

— Văleu ! Gîtul ! Mor !...

Am luat-o de mînă și am fugit acasă. Pe drum se văita mereu. Am dus-o direct la tata. Cînd i-a deschis gura a găsit o bucată

de pîine pe jumătate mestecată, cîțiva struguri zdrobiți și o viespe retezată în două !...

Tata i le-a scos pe toate, i-a spălat gura cu o pompiță și i-a zis :

— Te-a mușcat o viespe chiar în fundul gîtului. Bea ceva rece și, dacă simți la noapte că te sufoci, să vii să mă scoli ; am să te tai la gît...

— Vai de zîlili meli !... Cum ? Să-mi tăiați beregata ?...

— Altfel mori fără aer...

A dat resemnată din cap în semn că a înțeles și a plecat în camera ei.

În noaptea aceea nu am dormit. M-am dus la ea și am păzit-o să nu moară sufocată. I-am dat toată noaptea să bea lapte rece. Spre dimineață a adormit. Din cînd în cînd gemea. Într-un timp a început să horcăie. Am zgîlțit-o și i-am strigat :

— Constanța, trezește-te, trezește-te repede !

S-a ridicat în șezut, s-a frecat cu dosul palmelor la ochi și mi-a zis :

— Or tu chiar n-oi vrea să mor ?

— Nu, nu vreau ! De ce să mori ? Nu ți-e bine la noi ?

— Cum nu..., îmi zise și, apucîndu-mă de cap, mă sărută pe gură.

De atunci căutam să fiu cît mai mult timp cu ea. Seara, după ce mîncam, o luam de mînă și mergeam prin grădină să ne plimbăm. Umblam pe aleile mărginite de stînjene și trandafiri, așteptam ca luna să se începe în cîte un nor. Atunci o apucam iute de mijloc și-i puneam piedică. Ea se lăsa trîntită în iarba moale, iar eu mă repezeam și-o cuprindeam pe după grumaz. Mă lua și ea de subsuori și ne rostogoleam ca un tăvălug pînă amțeam. Uneori, supărată, striga :

— Oprești-ti ! Ni vedi luna ! Ioti-ti c-a ieșit iară...

Mă uitam în sus și vedeam luna ca fundul unei tingiri de aramă bine frecată, cum mă privea parcă zîmbindu-mi.

— Da', uite, că vine alt nor !...

— Pînă vini, să stăm cuminț... Vezi tu în lună un cioban cu oile ? Ne-a videa și s-a supăra... mai zicea și, luîndu-mă de o mînă, mă trăgea într-o fugă spre casă, rîzînd în hohote și umplînd grădina de zurgălăi.

În alte seri, ea se ascundea, iar eu trebuia s-o caut. De cele mai multe ori o găseam culcată pe spate într-o căpiță de fîn, cu gîndul dus în spuză cerului. Mă cuibăream lîngă ea și-i mîngiam fruntea. Atunci Constanța mă trăgea peste ea și mă strivea de sîinii ei tari ca două mere. Își lipsea gura fierbîntă de urechea mea și mă gîdila cu șoapta :

— Of... Ci păcat, mă băietii, că încă nu ești băietan !...

Dintre toate jocurile, ăsta îmi plăcea cel mai mult, măcar că toată noaptea pluteam apoi în aburul lui și-mi mișunau furnici pe sub piele. Cînd mă trezeam ud, întunericul camerei miroase ca pielea Constanței.

Într-o zi mi-a spus că are treabă și nu poate merge în grădină. În serile următoare, la fel. Prin gând a început să-mi umeze șopirla bănuiei. Am pândit-o. După ce a trebăluit prin bucătărie, a spus noaptea bună tuturor și a intrat în camera ei. Dar după câteva minute a ieșit. S-a uitat cu grijă în toate părțile și s-a îndreptat spre grădină. A luat-o spre vie. M-am ținut după ea tiptil, ascunzându-mă după vițele încărcate de frunze și struguri. S-a oprit și a șuierat scurt. La câțiva zeci de metri a scăpărat o lumină. Constanța a alergat într-acolo și, odată ajunsă, s-a lăsat jos. Aplecat pe sub vițe, am ajuns aproape de locul unde dispăruse. Stătea culcată pe o parte, iar în fața ei rezemat într-un cot stătea Sergiu; trăgea dintr-o țigară ascunsă în pumn. Au șoșotit un timp, apoi Sergiu a aruncat țigara, s-a dat mai lângă ea și a început s-o sărute. Când a început s-o dezbrace de rochie, mi s-a împăinjenit vederea. M-am frecat cu pumnii la ochi. Rămăsese goală. Era albă ca laptele. Apoi s-au prăvălit peste haine și și-au amestecat în grabă picioarele. Cel mai bine se vedeau brațele de lapte ale Constanței care-l țineau pe Sergiu de umeri.

Parcă m-a înbrăncit cineva din spate și m-am pomenit lângă ei.

— Vă vede lumea, fir-ați-ai dracului!

S-au desperechiat și au dat să se ridice. Eu am luat-o la fugă prin vie spre casă.

— Huo, somnambulul dracu'! Îmi strigă Sergiu din urmă, dar n-avea cum să vadă că plîng, nici că am căzut de pe ulucă în clipa cînd am vrut să sar gardul.

A doua zi, am umblat tehui prin grădină și n-am venit la prînz. Nici să mă scald nu m-am dus. Îmi venea să mă învîrt numai prin grădină, deși nu băgam în seamă nici căpițele de fin, nici via vecinului.

Seara, Constanța m-a strigat să vin pînă la ea. Mă rodea glasul ei ca o rugină, dar nu m-am dus.

De a doua zi am reluat hoinăreala cu băieții și mă întorceam după căderea nopții, cînd Constanța ori dormea, ori nu era acasă. După un timp mi se făcuse dor de ea și totuși mă bucuram că n-o găsesc acasă. Noaptea mă mai treceau uneori sudorile, dar nu-i mai simțeam mirosul pielii în întuneric. Constanța însă mai torcea ca o pisică în sufletul meu. Cîteodată aș fi vrut să sugrum pisica sau să asmut cîinii. Dar de la o vreme îmi aduceam mai rar aminte de ea și parcă cu mai puțină ciudă.

Mai pe toamnă mă cătăram după cuiburi dincolo de linie și am văzut-o sărutîndu-se cu nea Costică cantonierul. Era să cad din plop.

Altădată, spunea cineva că a văzut-o ieșind dintr-un lan de porumb cu un militar. Cred că atunci am sugrumat pisica!...

După câteva luni, cînd a plecat acasă la ea, în timp ce-și lua rămas bun și mulțumea pentru bunătatea noastră a tuturor, bunica, uitîndu-se prin ochelarii ei groși, îi zise:

— De-acum pleci sătulă, Constanțo!...

Te pomenești că bunica era ciobanul din lună!...

DAN CLAUDIU TĂNĂSESCU

CURIOZITĂȚI

MUTAT ÎN STIL SCOȚIAN

Biblioteca din Selkirk-Shire (Scoția) trebuia să se mute în noul său local. Întrucît fondurile afectate pentru mutat erau reduse, bibliotecarii au fost nevoiți să găsească „rezerve interne”. Cu puțin înainte de mutare, ei au propus fiecărui cititor să treacă pe la bibliotecă și să ia cu împrumut cel puțin cinci cărți. Ca urmare a acestei propuneri dulapurile bibliotecii s-au golit, iar peste 2—3 săptămîni cititorii au restituit volumele la noua adresă contribuind, fără să bănuiască, la mutatul bibliotecii.

„Fumatul interzis”

Un actor fuma pe un platou de filmare. De el se apropie un pompier și-i spuse:

— Fumatul este interzis!...

— Știu prietene, zise actorul. Și medicul mi-a interzis aceasta de multă vreme...

Declarație de dragoste

O admiratoare a unui mare pictor îi spuse acestui că ar dori să cumpere portretul femeii iubite de el.

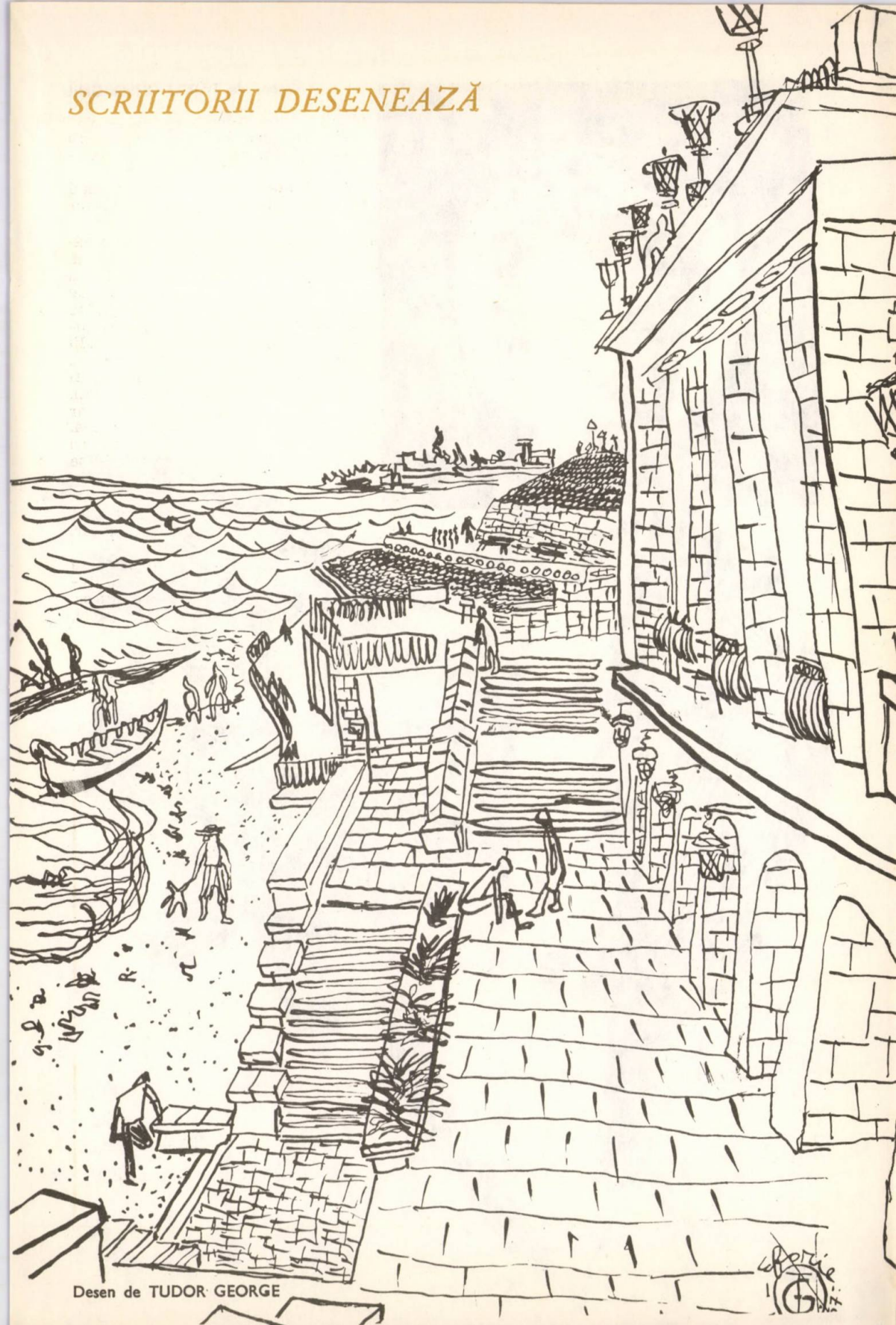
După câteva zile, admiratoarea primi acasă o oglindă.

Soluție

— Dar de ce ați cumpărat un pățuc cu picioarele atît de înalte? Întrebă un musafir pe tinerii părinți.

— Ca noaptea să auzim cînd cade copilul din pat!

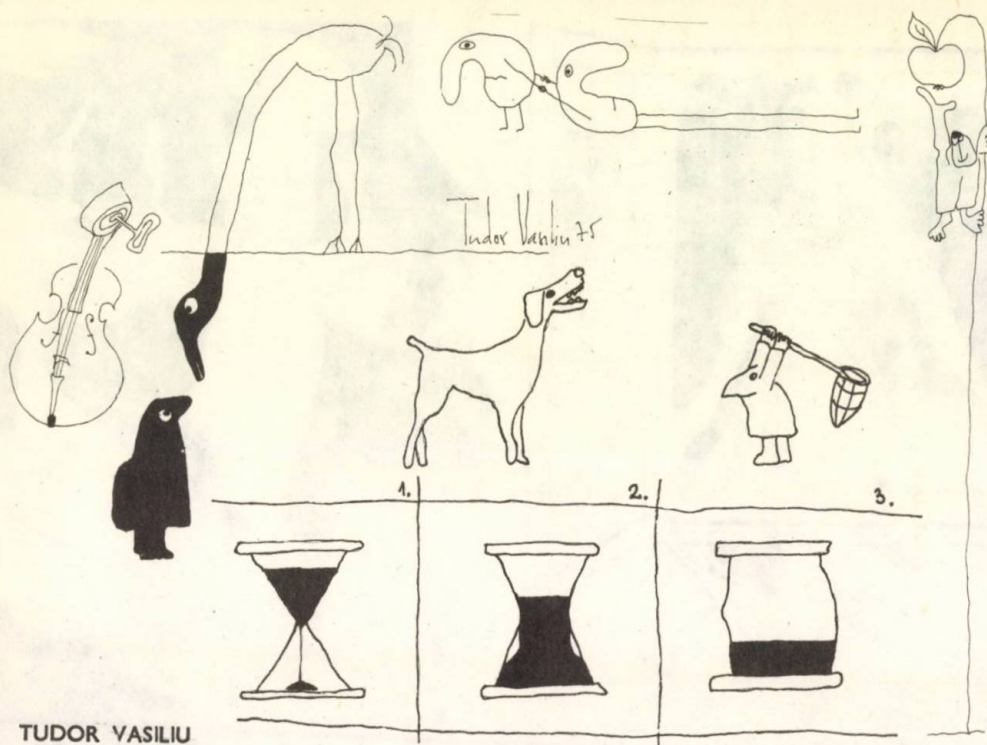
SCRIITORII DESENEAZĂ

Desen de TUDOR GEORGE

TUDOR VASILIU

VICTOR TORYNOPOLO

ADRIAN BELDEANU

GREIERI DE SEPTEMBRIE

De câteva zile, poate de două ori de trei, toamna se apropie hoștește de sat, venind din porumburi. Dacă treci de casa lui Marin Hurduban, acolo unde se despică din șleaul mare drumul Coleliei, poți să te apropii de ea și chiar s-o mîngii cu privirea. Drept este că nu toți au darul s-o vadă. Unii și-o închipuie numai. Printre aceștia se poate numi și Niculae Milandru dintr-a patra. „Caști gura la stele și te gîndești ca oamenii mari! i-a zis taică-său acum vreo câteva zile, după ce-au bătut nukul din fundul grădinii. O să te prindă toamna din urmă!...” Zbură pe deasupra salcîmilor un vînt beteag, scuturîndu-le frunzele cu șuier domol, ca de mîngiere. Niculae și-a coborît ochii din înalt. Pe dina-
intea casei își purta povara de știuțeți aurii, un convoi de căruțe. În urma lor se mai prelinse o vreme zgomot de fierărie nouă. Băiatul le urmări cu privirea. Toate erau date cu vopsea albastră, iar pe scîndurile din spate, o mină meșteră desenase un coș plin cu flori, pe marginea căruia doi cocoși pintenți plesneau de îngîmfare. „Or fi ei frumoși, n-am ce zice, dar unde o fi văzut nea Marin Hurduban pasăre de curte cu pene verzi, numai el știe”. Căruțele își ascuseseră spinările în dosul altor curți, și gîndurile lui tăcură, păstrîndu-și numai zîmbetul din priviri. „Te pomenesti că asta e în stare să deseneze și toamna!” îi veni în minte. Se așezase pe grînda de stejar de la marginea prispei. Avea în mînă o nuielușă de alun cu care încerca să scormonească culcușul unui păianjen scăpat prin cine știe ce minune de ploile începutului de septembrie. Seara venea din cîmp pe nesimțite. Dincolo de salcîmi luna se ridica din marginea pustie a zării, ca din apă. Se însera din nou, tot așa cum se înserase ieri și alaltăieri, așa cum se înserase în fiecare zi, de cînd s-a născut, el, tatăl lui, bunicul care s-a stins acum doi ani, de cînd s-a născut satul. Niculae nu-și părăsește locul. Prin țesătura ulucilor poate vedea pînă în drum. Forfota satului se stinge. Se aud numai zgomote neînțelese ale ogrăzilor. Se vede că păianjenul își are culcușul tocmai în fundul pămîntului. Nu vrea să se prindă de virful nuielușei de alun. Dincolo de gardul care desparte grădina de porumbi, încep să-și ascuță strunele, greierii lui septembrie. La început cîntă alandala. Îi vine să ridă. Parcă ar fi la ei în clasă cînd învață un cîntec. Ilie îl cîntă pe nas; Pavel o ia înainte, grăbindu-se să sfîrșească. Dacă-l întreb de ce, îți spune că el nu poate să răsuflă ca lumea decît atunci cînd tace, și de-aia silește. Fiecare cu năravul lui. La început, Niculae dă fiecărui greier numele unui coleg de-al lui.

Chiar și pe fete le amestecă în corul care, chemîndu-și soliștii mai în față, se străduiește să dea primele acorduri din simfonia nopții care a cuprins întregul pămînt. „Noroc că ei nu au caiete de muzică și note, gîndește băiatul. Fiecărui greier i-ar trebui un licurici care să-i lumineze partitura!...” Închide ochii și, rezemîndu-și capul de stîlpul prispei, încearcă să-și închipuie cum ar arăta un cor de greieri îmbrăcați în haine negre și cu fundă la gît, ținînd fiecare cîte un licurici cu felinarul în mînă, pe umărul stîng. Luna se dă de-a rostogolul peste întinderi, abia stăpînîndu-și risul.

— Tu dormi, Niculae maică? Dormi rîzînd? Corul dispare, dispar și licuricii, nu rămîne decît luna care ocolește salcîmii, să nu-și zgîrie fața. Hai să mîncăm și să te culci, mamă.

— Dumneata ai văzut vreodată cum arată toamna? Urmează un răgaz al vorbelor. Tată-său, Vasile Milandru, tropăia pe scîndurile cerdacului, scuturîndu-și de pe bocanci un noroi închipuit. Seamănă cu noi, cu oamenii? E așa, ca dumneata ori ca tușa Marioara lui Gorovei? Să fie adevărat ce s-aude, că ea ar fi sora mai mare a primăverii?...

— Ce tot zici, Niculae? Tu visezi cu ochii deschiși, maică?

Copilul rîde. Rîde trecîndu-și palmele peste față ca să-i arate că nu-i adormit. Din casă năvălea pînă la ei lumina becului atîrnat de tavan. Cercevelele ferestrei o despărțeau în două, ca un perete cu ochi. Păcat că se isprăvisse vara. Căldura nopților de august îl îmbiase să doarmă afară. Taică-său așternea de cu seară cîteva brațe de lucernă proaspăt cosită pe prispa magaziei, iar deasupra întindea o cuvertură de lînă moale. Cît ținea vacanța, dormeau amîndoi. În unele seri îl cuprîndea somnul îndată ce-și lăsa capul pe pernă. În dreptul satului lor Ialomița face un ocol mare apropiindu-se de curți, de parcă ar vrea să se uite la oamenii de dincolo de uluci. Aici se adună ei vara. Uneori nici la masa de prînz nu mai vin. Oboseala le închide ochii odată cu căderea nopții și Niculae adoarme ascultînd răsuflarea

tainică a întinericului. Când vine toamna, se mută în casă. Pe prisma magaziei se instalează găinile. Vasile Milandru bate niște curmezișuri de tei ca să le aperse de crivățul care se pornește să bată pe la începutul lui noiembrie. Noaptele devin lungi și plicticoase, mai cu seamă când plouă. Acum stă cu mâinile sub cap și privește afară la luna care, trecând pe deasupra salcîmilor și a nucului din fundul grădinii, a scăpat și în seara asta cu fața curată. O vede cum se clatină într-o parte și-n alta, ca un cap de copil. „N-ai văzut niciodată toamna, Niculae?” Băiatul nu știe ce să creadă. „Vino cu mine, să ți-o arăt. Ne urcăm amîndoi în vîrfurile nucului și ne uităm la ea. Numai acum, în septembrie poți s-o vezi. E tare frumoasă! Ascultă greierii pînă se luminează de ziua.” „Și după aia ce face?” „Nu știu. Cred că se culcă și ea odată cu mine. Tu nu știi că ziua eu dorm?” „Ba știu, cum să nu știu.” „Atunci coboară-te din pat și vino s-o vezi.” Niculae se dă jos din așternut, deschide ușa, dă o fugă pînă în capul prispei, se uită în lungul drumului apoi, pe furiș, ca o pisică, se îndreaptă spre nucul din grădină. Luna merge înaintea lui. N-a mai văzut-o făcînd treaba asta pînă acum. Nu numai că s-a oprit din drumul ei, dar face calea întoarsă de la apus spre răsărit. Nu îndrăznește s-o întrebe cum de este posibilă o asemenea treabă, de teamă să n-o supere și să nu-i mai arate toamna. Încearcă să și-o închipuie, dar nu izbutește. Simte sub tălpi roua nopții. A uitat să și ia ceva în picioare. Măcar bocancii lui taică-său. I-ar fi lăsat la rădăcina nucului. Ridică mîinile ca să se prindă de o creangă pe alta, ca un pui de veveriță. Nuclele pe care le atîngea cu mîna scot un clinchet subtil, asemănător cu al clopoștelor prinși la începutul lui martie la gîtul mieilor albi. „Mai sus, Nicule, nu-ți fie teamă!” îi spune luna și el mai face un pas, apoi încă unul. Acum se află chiar în vîrfurile nucului. Niciodată n-a avut curajul să se urce atît de sus. Dacă s-ar ridica în picioare, ar ieși mai mult de jumătate dintre frunzele lui. „Ridică-te, nu-ți fie teamă! Ești cu mine!” Și el se înalță întinzîndu-și brațele, ca într-un zbor ciudat. „Uită-te drept înaintea ta...” Pentru cîteva clipe, lumina nopții se stinse. Băiatul se clatină. O lumină roșie se aprindea înaintea lui spre răsărit, drept la capătul pămîntului. O lună mare și blîndă se înalța, blîndă și arămie, născută din apele Ialomiței. Cea cu care vorbise pînă atunci, dispăruse. Din pădurea de la Malul-Roșu o privighetoare dădu tonul, apoi alta și încă una. Și toate trei, cu triluri scrise de un compozitor rămas încă necunoscut, au început să închine osanale zeiței nopții care se ridica printre stelele cerului plină de importanță,

ocolindu-le pe fiecare în parte de teamă să nu le lovească, sau poate că toate felinarele cu fitilul mai mare ori mai mic se fereau singure, dîndu-se cu respect la o parte din calea regiunii... Rar, cîte unul se împotriva și se prăbușea ca un Lucifer învins spre pămînt. Cu cît se înalța mai sus, luna își scâldea razele de argint în unda tremurătoare și supusă a apei. Peste întinderi plutea o ceață ușoară. „Mă vezi, Niculae?” îl întrebă o voce caldă pornită de undeva dinspre apă. Copilul își puse palmele streășină deasupra ochilor. O fată îmbrăcată într-o rochie străvezie de un verde palid se apropia de vasa lor. Venea ușoară ca o umbră în lumina argintie a lunii. Undeva, departe, la capătul pămîntului, poate, se auzea înăbușit cîntatul unui cocoș care părea că vine din altă lume. Era ceasul de noapte pe care-l avea cu sine Ion Gană, pîndarul, ca să-i țină tovarășie în cîmp. Cînta miezul nopții. „Nea Ion nu te vede?” îndrăzni Niculae s-o întrebe. „Numai tu mă vezi. Tu și luna și greierii lui septembrie pe care am venit să-i ascult. Tu îi auzi?” Îi auzea și el. Toamna venise pînă la gardul care despărțea curtea de cîmp, rezemîndu-și coatele de uluci. N-o lătrau cîinii. Era frumoasă și răsufierea ei avea aroma viilor și a gutuilor date în pîrgă. „Dă-te jos Niculae și vino lîngă mine să vorbim. Copilul o ascultă. Se apropie de ea cu sfială și fata îi întinse mîna. O clipă rămase în cumpănă. Trebuia oare să-i sărute mîna așa cum i-o sărutase profesoarei de română cînd venise într-o seară acasă la ei? Dacă n-ar fi fost sigur că în fața lui se află toamna și luna, luna care se oprise din nou deasupra nucului din grădină, ar fi înclinat să creadă că dincolo de gard era chiar profesoara de română, așa de bine semănau una cu cealaltă. „Cînd nu ești toamnă, cum te cheamă?” o întrebă Niculae Milandru. „Florentina, răspunse fata rîzînd. Dar de ce mă întreb?” „Semeni la nume cu...” Se opri. Veniseră greierii. Erau îmbrăcați în negru, iar pe umărul stîng aveau cîte un licurici cu felinar în mîna. Au început să cînte și vîntul a tăcut. Tresăreau la răstimpuri frunzele salcîmilor, oftînd prin somn ca niște lăstuni neînvățați cu zborul. Și greierii lui septembrie cîntau, cîntau...

— Tu, Niculae, maică; scoală-te și tu de dă apă la cai. Fata lui nen-tu Marin Hurduban cîntă prin curte și e abia într-a treia... Astăzi să pleci mai din vreme la școală că se pregătește de ploaie și să nu te prindă pe drum... A venit toamna...

Băiatul zîmbi trist. Greierii lui septembrie tăcuseră. Se vede că odată cu luna, plecaseră și ei să se culce...

CONSTANTIN GEORGESCU

BOX

Ascultăm corul dezlănțuit ca într-o ceremonie păgână, vuietul care, în patima-i obstinată, e câteodată înspăimântător; privim discul scînteietor al gongului — cu ce putere ne stăpînește această clepsidră sonoră a celor trei minute: — și urmărim, nu, nu: trăim înțeleștarea bărbaților ce-și concentrează în pumn întreaga ființă, de la instinctele primare la cunoștințele printr-un amarnic efort dobîndite, fiecă strop al puterii de care dispun și care se subțiază.

Ce se petrece cu noi? Sîntem oare capabili să acceptăm astfel infernul ringului, să ne amestecăm sudoarea și singele cu acești gladiatori ai puterii?

Da.

Iar acest lucru este admirabil. Numai în acest fel sîntem întregi. Numai în acest fel sîntem oameni.

Nu-mi vine să cred că în cultul pugilisticii s-ar fi cuibărit dorința de evaziune, nevoia de narcotice a oamenilor osteniți de probleme, că această atitudine ar purta în ea semnul slăbiciunii, al moleșelii. Fără îndoială că înfruntarea fizică, înțeleștarea mușchilor și a nervilor, neștiutoare de compromisuri, și-a păstrat străvechiul efect excitant; epoca noastră, sensibilă la emoțiile puternice și sensibilizată de senzații tari o poate include în structurile-i rafinate prin sunet, gust și culoare, ca pe un element-șoc multiplu interpretabil.

Însă, în ordinea esențială, este vorba de altceva.

Boxul te cucerește, te seduce pentru că, întocmai ca la grecii antici, ți se înfățișează și ca simbol al vieții cucerite prin mijloace cinstite, deschis, prin luptă dreaptă. Este astfel expresia a ceea ce determină în fond scopul existenței noastre: dorința și voința de a învinge. Nu există sentiment

mai înălțător decît acela al victoriei. Iar apoteoza acestui sentiment se realizează în victoria asupra noastră înșine. Victoria asupra propriei noastre frici, lășități, asupra slăbiciunii noastre trupesti sau sufletești. Și nicăieri nu se vedește cu atîta limpezime, cu atîta univocă și amănunțită pregnanță această victorie ca în spațiul magic marcat de corzi: această victorie, accentuez, deoarece nu există o certitudine absolută în ceea ce privește echivalarea ei cu rezultatele luptei: arbitrul nu va ridica întotdeauna brațul celui care a fost cu adevărat mai bun. Mai bun, investind mai mult efort, mai multă perseverență și cavalerism — dobîndindu-și victoria, așadar, indiferent de punctaj. De altfel, în ochii mei boxul nu are învinși. Să suporti înfringerea, bărbătește, să strîngi mîna adversarului și, cu privirile încetoșate de regret, să ai puterea de a saluta spectatorii ce-l sărbătoresc pe rival; este nevoie oare de o victorie mai înălțătoare?

Atîta vreme cît vor exista bărbați, va exista și boxul, dreapta înfruntare cu pumnii. Singura în care e bătut și învingătorul; atîta doar că — mai puțin decît cel învins. Aproape aidoma ca în viață, unde o dată, o singură dată ne este dată tuturora o înfruntare — cu viziara deschisă.

DOMOKOS GÉZA

Pro patria

August trecea în amurg
Cortegiul împovărat al carelor
Era scaldat de-un soare obosit.
Se juca cu copiii de-a războiul,
Toamna însăși borangicul îndoliat
Printre cei cu trupul scurtat
Aripa vîntului săgeta
Mirifica clipă a cefurilor
Atunci, greul morților fără de vină,
Nemărturisit, devine făclie, lumină!...
Țara numai o rană, s-a cutremurat și
Apriga credință spintecă pasărea neagră.
Luceafărul de ziuă trece,
Ramurile se prefac în brațe și
Obîrșia singelui spală morții...
Mama uitată-ntr- culele frunților,
adunînd puterea risipită,
Ne întaresc jertfele străbunicilor,
Izbeam în ochi pustiul iernii,
Eram de-acum stăpîni pe noi și țării
I-așezam soarele pe tîmple.
Morții își aflarea tîmna
în pămîntul străbun și izvorul
leagă vîntul printre frunze
Este ora aceea a dorințelor, și-s brațele
Neamuri, rădăcini puternice.
Azurul dimineții stăruie,
Rotește soarele în pașii și holde
Eroii morți de ieri, sînt oii și azi!...

ȘTEFAN MIHĂILESCU

Fără să știi

Nu,
Nu vreau să rămîi,
Lasă-mi zorii zilei senini
și nopțile eliberate de suspine și dor.

Caută-mi sufletul
fără să mă vezi,
fără să știi cine sînt...
Citește-mi în ochi,
fără să știi că-s albaștri...
Citește-mi în gînd
fără să știi că exist...

Scrie-mi cu soare pe zi
— dacă vrei —
și cu lună pe noapte.
Scrie-mi pe cer poezii
fără să știi de te citesc...
Cîntă-mi cu lire-n văzduhul imaginilor
fără să-ntrebi de te-aud.
Visează-mă ca pe-o ființă
ce nu va fi a nimănui,
ca pe o stea ce se stinge
înainte ca surșu-i s-ajungă la tine.

ELENA PREDĂ

Mihai, voievod al speranței și al lacrimii

Mai dulce
ca dulceața oricărui cuvînt
îngreunat de mierea doinelor
venite din bătrîni
ți-a fost numele
acestei neprihănite Patrii
pe care în vis ai visat-o
să fie ună și nedespărțită.

Mai cald și mai puternic
de-o mie de ori mai puternic
decît bătaia inimii tale
a sunat în pieptul tău,
ca într-un clopot imens
ridicat în turla Carpaților,
inima acestei nemuritoare Patrii
pe care, vizionar,
ai dorit-o
una și nedespărțită.

Mai drag,
o, de-o mie de ori mai scump
și mai drag
decît lumina neîntinată
a ochilor tăi
ți-a fost chipul preasfînt
al acestei încîntătoare Patrii
pe care brațul tău neînfîcat
a întemeiat-o de-a pururi
pe-nalta și fecunda orbită a soarelui,
în vreme ce tu,
voievod al speranței și-al lacrimii,
îmbrăcînd înstelata cămașă a morții
treceai prin curcubeu
în nemurire
și deveneau conștiința noastră
de-a fi fost
de la începerea lumii,
aici, neclintîți,
conștiința noastră
de-a fi
și de-a rămîne...

PETRE BUCȘA

Se mai poate iubi!

Se mai poate iubi!
peste destinul stelelor de lipsă
care se nasc spre a sfinți
iubirile umbrite de eclipsă
Se mai poate iubi,
mai putem oare noi?
blestemații de zei,
blestemații de aștri,
sintem toți o poveste,
sintem noi doar scîntîi?
sintem mirii sorții,
arzători și albaștri?
Iubirea nu-i decît cuvînt?
Aicea port ceva de preț,
un fel de har pe oseminte,
un fel de spus și spus mereu:
că într-o țară ca a noastră
unde fluturii torc,
păsări mari încă-adastă,
unde nopțile-s nopți!
și răceala ne doare
unde delta se-ntinde
ca o gheară spre mare,
unde totuși se moare,
unde florile-s flori
și au numele dure
Se mai poate iubi?
se mai poate iubi!

DAMIAN NECULA

Moțească

Iancule, Măria Ta,
te-am văzut trecînd prin
munți
printre fagi cu trup subțire,
printre brazii cei cărunți.
Te duceai ca o văpaie
duh de pasăre bolnavă.
Iarba-ți așternea covoare.
luna veghea din slavă.
Cum treceai se aurise
codrul tot și valăa toată
și cînta de dor fîntîna
unde-ai însetat odată.
Tremurînd, după perdele,
fete te rîvneau duiioase
și cu inima topită
moșii te poșteau în case.
Însă tu treceai mărite
prin lumină lunecînd
către nu știu care zare,
dus de nu știu care gînd.
Buciume au prins să sune
să vestească-n Apuseni
cum te duci pe-un cal de
spume
din Hălmagi, către
Cîmpeni.
Te duceau pe brațe munții
luna-n cușmă-ți strălucea
Și în urma ta, pădurea
se călătorea și ea.

TEODOR FRÂNCU

Baladă

Același cer torid, zălud
Ahotnic după verde crud,
Același vînt, care devoră,
Tot cărunțea de Arboră,
Maci în clădiri de pară,
Prin lanul verde de secară,
Pe muchea molcomului grui,
Pe la răscearea nimăru,
Pe unde-i dorul căpătii
Și vîntul martorul dintii,
Zăcnitelor dureri în soare,
Țărinei, strigăt de coloare,
În tremur care mi se-mbată
Cu singeriul mac de fată,
Cu ruga ochilor căprui:
„Tu nu mă spune nimăru!”
Arboră, m-ai trimis în lume
S-adaog străluciri la nume,
Să însălez cu amărunt,
Povestea dorului cărunț,
În zis, lucire de comoară
Să pun odor lingă odoară,
Dar azi mă cheamă dor tehui
Pe muchea molcomă de grui,
Căci amintirile mă-mbată
Cu singeriul mac de fată,
Cu tînguirea de pe grui:
„Tu nu mă spune nimăru!”
Și sintem doi în dor tehui
Pe muchea gruiului verzui
Și totu-i în zăcniri de pară,
În valuri mute de secară,
Cu ruga ochilor căprui:
„Tu nu mă spune nimăru!”

STELIAN GRUIA

Pentru tine

Lasă-mi sufletul, să alunece în ochii verzi
ca rădăcina gheșarilor...
Atît de proaspăt l-aș regăsi cîndva!
Nu te mișca! Ți piere tulburătorul abur, dintre gene,
el îmi preschimbă singele-n jăratec.
Carnea mi s-a prelins în degetele tale.
Dă-mi-o înapoi!
E dureros să locuiești într-un coșmar de oase!
De arcul gurii tale îmi spînzură-n balans
și inima, și mintea...
Lasă-mi sufletul să-alunece în ochii verzi
ca rădăcina gheșarilor...
La mine-ar fi prea singur...

GINA TRANDAFIRESCU

De dragoste

Tăcerea
Ca o sălbăticiune
Îmi mușca inima...
Tu te depărta
Ca o nălucă.
În fața mea
Cărările și-au închis porțile
Văile rideau drăcește
Brazilii pocneau din bice în vînt
Era nunta lacrimilor mele...

IOSIF LUPULESCU

FOTBALUL E UN JOC DE BĂRBAȚI!

ION BĂIEȘU

Vestea că pe Lumea Cealaltă va avea loc, în sfârșit, meciul de fotbal Paradis-Infern a scos pur și simplu din minți pe toți gazetarii sportivi de pe pământ. Erau, slavă Domnului, și aici destule evenimente după care le lăsa gura apă (numesc doar campionatul mondial de fotbal al fecioarelor blonde din Australia, campionatul european de fotbal pentru ambliopi, campionatul american de fotbal pentru nevăzători și campionatul de fotbal pentru piticii din Patagonia), dar altceva era să fii de față la un meci în care se întâlneau reprezentanții cu crampoane ai celor două mari puteri ale Universului. Dificultatea începea în clipa efectuării formalităților. Hai să zic că nu era moarte de om să completezi niște formulare și să faci niște vaccinuri, dar exista o cerință care pe foarte mulți i-a făcut să dea înapoi. În momentul în care trebuia să treci granița, individul aflat la ultima barieră, Marele Vameș, avea obligația să-ți dea una în cap pentru a intra în neființă. Ca să nu lungesc vorba, aflați, ei bine, că singurul care s-a dovedit capabil să depășească aceste încercări am fost eu. Ce-am avut și ce-am pierdut, mi-am zis, fie ce-o fi, mă duc, nu scap ocazia asta nici în ruptul capului. Iată-mă, deci, față în față cu Marele Vameș, care în câteva clipe, ceac-pac, mi-a eliberat suflul de trup și m-a lăsat să trec Dincolo.

Călătorie normală și oarecum agreabilă, mai ales că la o cotitură m-am cuplat cu un grup de suflete simpatice și vesele, provenite de la o nuntă sfârșită cu tam-tam. De unde vii, unde mergi, ba una, ba alta, vai ce noroc pe mata, frumoasă meserie ai, băta-te să te bată, să ne trimiți o vedere, în sfârșit, am ajuns.

Nu-mi cereți să vă fac acum o descriere a ținuturilor de pe Lumea Cealaltă, pentru că reportajul sportiv numai de culoarea locală și alte fleacuri nu are timp să se ocupe în astfel de ocazii. Imediat cum am ajuns am bătut la poarta Infernului, interesat să aflu primele amănunte despre reprezentativa dracilor, în legătură cu care circulau niște anecdote date naibii. Dracul de serviciu aflat la poartă s-a arătat oarecum surprins că un ziarist sportiv cere să intre de bună voie în Iad, deoarece ceilalți colegi ai mei care se aflau înăuntru erau obligați să-și facă foc cu propriile lor articole sub cazanele în care fierbeau fără apă. I-am spus că sînt în misiune și m-a condus în marea sală a cazanelor,

la Satana. Acesta ședea într-un fotoliu de sîrmă ghimpată și supraveghea mersul focurilor și al aprovizionării cu smoală. Situația nu era prea strălucită, părea nervos, dar m-a primit totuși cu bunăvoință, de unde am dedus că setea de publicitate e tot o treabă drăcească.

— Maestre, i-am spus, am venit să mă interesez despre pregătirile echipei dumneavoastră pentru meciul cu Paradisul. Aș vrea să stau de vorbă cu antrenorul.

Satana a făcut un semn către dracii care îi umpleau pipa cu hașis și se îndepărteze și mi-a spus, pufăind:

— Dragul meu, antrenorul echipei sînt chiar eu. O să-ți se pară poate bizar, dar decît să las treaba asta pe mîna unuia care să mă enerveze — că sînt foarte nervos, fii atent — am luat-o în mîinile mele bătrîne și păroase. Dacă te interesează un interviu în exclusivitate, dă-i drumul, că-mi place.

— Maestre, cititorii mei ar fi interesați în primul rînd să afle ce criterii au stat la baza selecționării jucătorilor. V-ați ghidat după calitățile lor fizice sau tehnice?

— Dragul meu, că-mi place să fiu intim cu ziaristii, află că nici una, nici alta. Baza a fost calitatea morală. Fotbalul e un sport nobil și dacă e nobil, el trebuie să dea prilejul unei înălțări sufletești, nu-i așa?

— Păi sigur.

— Ei bine, în echipa mea au intrat elementele cu trecut verificat, păcătoșii cei mai de încredere, soți care și-au ucis soțiile în chip bestial, copii care și-au otrăvit părinții, nepoți care și-au strangulat bunicii paralitici și doi sinucigași din dragoste la prima vedere. Imediat după selecționare i-am scos de la cazane și i-am trimis în cantonament. Chiar acum am un antrenament cu ei, așa că ești invitatul meu.

Am plecat cu Satana spre cantonamentul reprezentativei Infernului, eu mergînd pe picioare, el fiind purtat pe cozile a zece draci, împletite în formă de hamac. Cantonamentul fotbalistilor satanici — poate o să vă mire, poate n-o să vă mire — era un bar de noapte, unde o orchestră numeroasă bătea infernal din tobe și urla din goarne, iar dracii beau alcool din sticle și butoaie, dansau cu drăcoacele sau jucau poker pe ochi. Adică, de ce pe ochi și nu pe bani — am întrebat eu, și mi s-a răspuns: păi banul nu e ochiul dracului?

Satana s-a arătat mulțumit de felul cum se desfășura programul cantonamentului, s-a interesat dacă nu cumva a ațipit cineva în timpul nopții, ca să-l ia în suturi, i s-a spus că nu, după care le-a ținut fotbalistilor următorul spici:

— Dragele mele lepădături și secături. Să vă ia mama mea dacă n-o să învingeți, la mine în Iad să nu vă mai întoarceți, în Rai să rămâneți, că am boală să-l oftic pe babacu (e vorba de Dumnezeu — nota mea), cu busuiocarii lui cu tot. Mă, că dacă nu bateți, vă scot la spălat veceuri un catrilion de ani, cîrpe de bucătărie vă fac și fitile de lampă. Acum mergem la antrenament, după care mă stabilesc asupra formației. Marș!

Dracii au luat-o la trap spre terenul de antrenament, care se afla într-o sală alăturată, special amenajată. Antrenamentul n-a durat decît două minute, pentru că toți jucătorii erau dați naibii de pregătiți, era un nonsens să-i obosească de pomană. Antrenamentul fiecărui component al lotului a constat din următoarele exerciții: 25 de înjurături de mamă scrîșnite printre masele, 50 de autopumni în fălci în fața oglinzii, scuiparea în față a unui manechin ce întruhipa viitorul adversar, ruperea în două a unui butuc de stejar dintr-o singură lovitură cu șpițul și o sută de lovituri cu capul într-un zid de beton armat. Mulțumit de rezultatul antrenamentului, Satana a anunțat formația care urma să evolueze a doua zi: Drac I, Drac II, Drac III, Drac IV, Drac V, Drac VI, Drac VII, Drac IX, Drac XI și Drac XII. De ce nu juca Drac VIII? Pentru că ieri dimineață, mi s-a spus, a fost prins bînd apă pe burta goală.

Mulțumindu-i Satanei pentru amabilitatea cu care m-a primit, am părăsit imediat Infernul pentru a face o vizită în Paradis.

Încă înainte de a intra acolo, am aflat că situația echipei angelice era grav deteriorată din pricina unor disensiuni interne. M-am convins că așa e, văzîndu-l pe Sfîntul Petru, în ghereta lui de la poartă, destul de indispus.

— Sfînte, i-am spus, știam că ați fost numit selecționar, ce căutați aici?

— Să fii dumneata sănătos de cînd am fost destituit. Atotputernicul a zis că sînt prea moale cu ingerii, că am adus aici obiceiuri pămîntești, l-a pus pe Gavrilă să-i mine la antrenament cu sabia de foc. Dar l-a schimbat și pe el cu Ilie, care n-a rezistat decît un sfert de ceas și acum la cîrma echipei este însuși Al-de-sus. Du-te repede, că-i prinzi la antrenament.

Fug într-un suflet pe aleile Raiului și dau de echipă pe o poienită acoperită cu albăstrele și puf de păpădie. Dumnezeu — antrenorul stătea într-un cărucior tras de o motocicletă și urmărea antrenamentul cu un ochi, cu celălalt fiind spre televizorul care transmitea de pe pămînt o partidă de copcică între America și Europa. Formația Paradisului (Inger I, Inger II, Inger III, Inger V — căci Inger IV fusese scos din lot din cauza unei luxații la aripioara stîngă —, Inger VI, Inger VII, Inger VIII, Inger IX, Inger XI, Inger XII) făcea și ea un antrenament intens, care consta din: bătăi ușoare din aripi, puparea pe gură a unui adversar imaginar, reverențe grațioase în fața unui public imaginar și exerciții de prezentarea scuzelor în fața adversarului după înscrierea golurilor.

Solicitat de mine, Dumnezeu a făcut pentru cititori următoarea declarație:

— Nu ne interesează rezultatul decît în cazul cînd vom cîștiga. Jucătorii mei au indicația să joace un fotbal cultural-artistic, un fotbal-metamoră, elevat din punct de vedere spiritual, care să îndemne spectatorul spre Frumos și dragoste față de aproapele său. Deși unele organe de presă ne-au acuzat de idealism, noi credem în principiul „fotbal pentru fotbal”, fotbalul cu tendință fiind invenția renegatului Satana.

Pentru că venise vorba despre presă, m-am apucat imediat să răsfoiesc unele ziare apărute chiar atunci. Mi-a plăcut faptul că gazetarii de pe Lumea Cealaltă duceau o polemică de idei foarte virulentă. În primul rînd, se punea întrebarea dacă e necesar sau nu un arbitru, dat fiind că se întîlneau forțele supreme ale Universului și că ideea Marelui Arbitraru era în minile lor. „Ar fi o formalitate strigătoare — scria în articolul său de fond „Iadul liber”, iar „Glasul Paradisului” confirma chiar din titlu: „Așa e!”

O altă chestiune în suspensie era cea privind mingea. Cu alte cuvinte, se punea problema dacă să se joace cu o minge propriu-zisă sau numai cu ideea de minge. De aici se mergea mai departe și se susținea chiar că terenul însuși să fie sub formă de idee, pentru că meciul însuși slujea Marea Idee.

În sfîrșit, sosi ziua meciului. În piața care despărțea Paradisul de Infern, destul de încăpătoare, veniseră cu mult timp înainte spectatori și spectatoare, adică draci, drăcoace, ingeri și ingerițe, fiecare ocupînd peluze separate, fiecare purtînd obiecte de produs zgomete încurajatoare și pancarte cu îndemnuri mobilizatoare. Mi-am notat de pe aceste pancarte cîteva lozinci interesante,

nu atît pentru forma, cît pentru conținutul lor:

„Hai, dracilor, mai cu spor
Că e vai de capu' lor!
Că voi aveți stofă,
Iar ei sînt în cofă!“

sau:

„Fie dracul cît de negru
Îngerul e un integru.
El știe cum să se lupte
Și din victorie să se înfrupte“.

Cu cîteva minute înainte de meci, anunțați de trîmbițe, surle, țîmbale și răcnete de „ură“, au sosit și cei doi mari patroni — Dumnezeu și Satana. Aceștia au dat mîna cu toți jucătorii, i-au gîdilat sub bărbie, le-au oferit diferite sfaturi folositoare și au luat loc apoi în loja principală.

La ora dinainte fixată a început meciul. Obişnuit cu așa-zisele meciuri de fotbal de pe Pămînt, mi-a fost destul de greu la început să mă obișnuiesc cu alergătura aceea turbată a unsprezece îngeri și unsprezece draci după ceva care nu se vedea, adică după o idee de minge. În orice caz, încă din secunda unu a partidei mi-am dat seama că echipa angelică a luat meciul în mînă și că se află în plină ofensivă. Ceea ce m-a intrigat oarecum, cunoscînd antecedentele, era stilul de joc foarte diferit al celor două echipe. Astfel, dacă dracii se încadrau în limitele admise ale sportivității, îngerii, pe care îi văzusem la antrenament făcînd exerciții de pupare și mîngiere a adversarului, deveniseră brusc niște fiare sălbatice, care se dedaseră la cele mai ignobile gesturi. Am notat, de pildă, în secunda doi, o ciocnire între Înger IV și Drac II, ultimul ieșind din această scurtă afacere cu un ochi scos, o ureche smulsă și cu coada fracturată. În secunda trei, Înger IX l-a trîntit la sol pe Drac I, cel care apăra ideea de poartă, și l-a jucat temeinic în picioare, după care i-a aplicat un șpiț în locurile sensibile, în timp ce Atotvăzătorul Dumnezeu striga cu o satisfacție neînchipuit de crudă: „Așa! Așa!“ Bineînțeles că, în această fază confuză, n-a fost prea dificil pentru îngeri să introducă ideea de minge în ideea de poartă, și să fi văzut atunci ce bucurie dementială era în peluza îngerilor, ce chioțe, ce pupături, ce faceri în necaz și ce sicuri din partea îngeritelor la adresa dracilor.

Căpitanul reprezentativei Infernului s-a prezentat imediat la Satana și l-a întrebat scurt:

— Ce facem, că ăștia ne rupe?

— Nu răspundeți la provocări, a șoptit stăpînul Răului.

Cert este că în secunda cinci dracii au făcut ce-au făcut, s-au năpustit cu toții spre poarta îngerilor, iar Drac XII a lovit ideea de minge cu cioturile lui de coarne atît de fulgerător, încît aceasta a intrat ca un satelit natural în ideea de poartă.

— Ce porcărie! a strigat Dumnezeu. A fost ofsaïd.

De aici a început cataclismul. Un caft gigantic s-a încins între jucători, cu capete în dantură și picioare în burtă, cu pîrîituri sinistre în oase și cranii, mușcături de nas, gît și urechi, plus injurături dintre cele mai murdare, încă necunoscute pe Pămînt. După care au început să se bată spectatorii între ei și spectatoarele între ele. Îngerii le smulgeau dracilor bărbile, dracii le smulgeau îngerilor penele din aripioare, cei doi antrenori supremi și-au ieșit și ei, firește, din minți, Satana l-a apucat pe Dumnezeu de barbă, Dumnezeu l-a prins pe Satana de coadă și a început să dea cu el în caldarîm pînă cînd acesta a strigat: „Gata, dom-le, ajunge!“ Și dacă meciul a durat doar cinci secunde, răfuiala s-a prelungit pînă tirziu după miezul nopții, cînd fiecare tabără și-a luat rămășițele și s-a întors acasă.

În aceeași seară am scris un reportaj intitulat: „Afară cu huliganii din fotbal“, în care condamnam jocul barbar al celor două echipe, insistînd asupra faptului că aceasta înseamnă un rău exemplu pentru lumea de pe Pămînt. Am predat reportajul la Oficiul poștal al Raiului, pentru ca a doua zi să află că textul nu a fost transmis pe Pămînt și că Dumnezeu dorește să stea de vorbă cu mine pe această chestiune. Cum am intrat la Dînsul am început să urlu:

— Protestez!

Ăl-de-sus s-a uitat cu un ochi la mine și cu altul în textul din fața lui și a mîrîit:

— Măi ăsta! Tu crezi că te-am primit aici ca să mănîinci borș pe seama noastră?

— Doamne, nu permit să...

— Ce nu permiți, mă muritorule? Ăla e fotbal ce faceți voi? Baletu-ăla de domnișoare tebeciste? Fugăriți nouăzeci de minute o băsică pictată și, cînd se împiedică unul, urlați ca la o crimă de drept comun. Mă, învățați fotbal ca lumea, că veniți aici și e vai de capul vostru, ai văzut cum se pune la noi osul la bătaie. Ieși afară!

Pînă să apuc să ies, m-a luat un sfînt din gardă de guler, m-a tîrit afară și m-a aruncat ca pe o otreapă pe poarta Raiului. În aceeași seară, eram înapoi acasă. Toți prietenii s-au repezit să mă întrebe:

— Cum e, domnule, pe-acolo?

— Cum să fie? le-am zis. Ca pe lumea-ailaltă...

GELOZIE ȘI ORGOLIU

Anais Nin, marea prietenă a lui Henry Miller, constată cu umor în *Jurnalul* prin care și-a cucerit celebritatea: „O femeie spune: sînt geloasă; un bărbat are nevoie de un sistem filozofic, de un volum de critică literară, de un roman, pentru ca să spună același lucru“.

Sînt, aproape textual, cuvintele pe care i le-am spus lui Camil Petrescu, după lectura *Ultimei Nopti*, spre hazul lui și indignarea lui Mihail Sebastian.

Diferența de vîrstă dintre ei, era anulată prin gravitatea, maturitatea lui Sebastian, printr-o anumită candoare, neastîmpăr juvenil, a lui Camil. Sebastian îl admira fără rezerve, lui Camil îi plăcea să fie admirat. Iubeau același tip de femeie, și pentru Ella, din *Ultima Noapte*, și pentru Ann din *Accidentul*, modelul la distanță de zece ani, cu modificările inerente unor împrejurări diferite, este același. Drama lor, în viața sentimentală și în transfigurarea ei literară, era o consecință logică a unei preferințe certe, inconsecvența în fața propriei alegeri, aceeași. Înțelegerea între ei, aproape unică. Sub înfățișarea lui ponderată, echilibrată și calmă, Sebastian, cu treisprezece ani mai tînăr, purta în el o frămîntare ca aceea a mării, fără obiect, fără liman, poate și presimțirea unui tragic destin. Pe cînd Camil nu-și ascundea indignările, furia, tensiunea nervoasă, gata în orice clipă să protesteze, să se apere, să acuze, să atace.

Îi văd pe cei doi prieteni participînd la drama lui Swann, care pîndește o noapte întreagă în fața ferestrei Odettei, convins că petrece cu de Forcheville, pentru ca a doua zi să vadă că se îngelase în privința ferestrei, că lumina era în geamul de alături. Fred Vasilescu, însoțit de Ladima, suferă și el, ca un jupuit de viu, în fața ferestrei Doamnei T. Fereastra era ca un jar în noapte.

„— Crezi că e cu cineva înăuntru?”

— Nu știu, dar cită vreme e lumina aprinsă nu-mi vine să plec. Poate că e cu un bărbat, poate că singură citește.

— Poate să fi uitat lampa aprinsă?”

— Poate și asta.

— De cînd ești aici?”

— De vreo două ceasuri.

În clipa aceea s-a mișcat o umbră la fereastră... S-au ridicat stururile și a apărut ea. S-a rezeamat în coate pe chenar, și-a aprins o țigară. După ce a terminat țigara, a plecat de la fereastră și fără să lase stururile a stins lampa. Nevinovată? Cu excepția Doamnei T. (De care Fred Vasilescu fuge inexplicabil, femeile în opera lui Camil Petrescu și Mihail Sebastian nu sînt nevinovate. Fiindcă, deși revoltați impo-

triva exploatarea și a mîrșăviei, ei își aleg femeile din această lume, a belșugului ușor realizat; nu dintre victimele acestei societăți, ci dintre beneficiarele ei. Nu de una dintre fermecătoarele lui eleve s-ar fi putut îndrăgosti Miroiu, eroul din *Steaua fără nume*, sau de vreo tînără profesoară (Desigur că nu toate semănau cu Domnișoara Cucu), sau de vreo mică funcționară din acel orașel de provincie, ci de Mona, strălucitoare ca o stea, întreținută de un bărbat elegant, spilkuit și bogat. Eleganți, spilkuiți și bogați sînt și bărbații preferați ai eroinelor din piesele și romanele lui Camil Petrescu: Celino, Gheorghide și cei ce petrec cu Emilia. Drama eroilor Pietro Gralla, Ștefan Gheorghidiu, George Ladima și Octav, drama lui Miroiu, nu este imprevizibilă în opera lor, ci dimpotrivă, căutată de ei.

Simone de Beauvoir spune, vorbind despre „mitul“ femeii în lumea burgheză: „Categoriile prin intermediul cărora bărbații gîndesc lumea, sînt considerate din punctul lor de vedere, ca absolute. Ei nesocotesc aici, ca întotdeauna, reciprocitatea. Mister pentru bărbat, femeia este privită ca mister în sine“.

În „Proiect de roman“, (apărut în *Manuscriptum* Nr. 3/1974), Octav, care îi seamănă atît de bine lui Camil, chinuit de gelozie, își pune întrebări, în privința tinerii fete, care vroia să devină actriță: „De unde ia bani?“. „Mizeria de a ști că e întreținută...“ ... „de multe ori ea însăși vorbea despre ea ca de o cocotă...“ căci atunci cînd el îi spune cu brutalitate: „dragă, de aici înainte ar trebui să eviți amorrurile, așa, prin surprindere“, ea nu se simte ofensată, ci liniștită îi răspunde: „nici nu mă dau eu așa“. Vulgaritatea răspunsului ține de notația brută, neprelucrată, a acestui „Proiect de roman“ sau de spiritul de revanșe al autorului? Oricum, tot ce urmează, infamiile ei, geloziiile lui, sînt în ordinea firească a lucrurilor. Orgolios fără a-și mărturisi gelozia, Camil Petrescu va spune prin gura lui Octav: „înțelegi că între douăzeci și cinci și treizeci și cinci de ani, sînt numai 3650 de zile de trăit, pe care cele mai multe femei le petrec dansînd...“.

Sigur că nici Camil Petrescu nici Mihail Sebastian n-au cunoscut numai femeii care-și petreceau viața dansînd sau jucînd la ruleta cazinoului din Sinaia. Dar mai ales acestea îi atrăgeau, și „cele mai multe“ nu înseamnă decît cele mai multe din lumea care îi fascina. Chiar cînd bărbatul a moștenit o mică avere, — cazul lui Gheorghidiu, — femeii i se pare că nu-i ajunge, iar Corina, din *Jocul de-a vacanța*, se des-

parte de bărbatul de care se îndrăgostește, ca să nu cunoască împreună sărăcia. În „Insula“, piesa pe care Sebastian n-a terminat-o, se prevede, pentru aceleași motive, același sfârșit.

Degeaba caută autorul *Actului venețian*, prin Pietro Gralla, să susțină că „minte trebuie să dicteze ceea ce e de iubit, bucuriile adevărate ale dragostei, sint bucuriile minții“, fiindcă tot el spune, prin Doctorul Omul: „sintem alcătuiți din propriile noastre fapte, unde sint și cum sint. Dragostea e preferință exclusivă, sau nu mai e nimic“. Împotriva evidenției, eroii lui Camil Petrescu, Ladima, Gheorghidiu, Octav, se întorc mereu la femeia care-i minte, îi înșală, dar pe care o iubesc. Deși pentru concepția absolută a acestor personaje, pe care Pietro Gralla o exprimă atât de frumos: „Eu am gândit-o altfel“, deși pentru autorul care are patima adevărului, chiar un schimb de priviri era o comportare inadmisibilă, ei caută totuși până la ultima picătură de suferință, dovada că sint înșelați. „Nu m-ai înșelat, ci m-am în-

șelat“, spune orgolios Pietro Gralla. Iar Sebastian notează în jurnalul lui: „iubirea este în viața mea o ocupație secundară, și de aceea, înfringerile mele, în această ordine, sint fără consecințe. Ce-i pasă unui campion de fugă, dacă cineva îl învinge la un meci de box“... Comparația e frumoasă și mai ales orgolioasă. Dar asta nu l-a împiedicat să sufere cumplit.

Pentru Camil Petrescu și pentru Mihail Sebastian, amorul nu este orb. Ei se leagă la ochi ca în jocul de-a Baba-oarba, dar nepăstrând regulile jocului, își smulg legătura, și atunci lumina li se pare prea crudă, îi doare prea tare.

Dar, din aceste dureri, își vor scoate materia primă a operei lor, atât de durabilă, de tulburătoare.

„Orice gândire se judecă după ceea ce știe să scoată din suferință“, spune Albert Camus, „în ciuda dezgustului meu, suferința este o realitate“.

CELLA SERGHI

PASĂRE GRI

Pasărea aceea, cu penetul cernit, înfrigurată, încheștindu-și picioarele, ghearele, de antenele orașului; pasărea aceea care eram, văzându-mă cu ochiul din afară și cu cel dinăuntru; cum stam acolo între țepele orașului, între virfurile unora și altora, între escrescențele orgoliilor, complexelor, eului cutare și cutare, între radare și bruiaje, între sugestii și telepatii, și spirite, și strigoi, bîntuind urbea, sus.

Pasărea aceea micșorată de frig, adunându-se în penele și în lipsa ei de umor; între curbe și linii drepte, și zig-zaguri, între tot ce a fost gândit simetric, riguros, rigid. Și totuși, neînterminat — construcții ascultînd, vorbind în neant.

Și uneori, darul — pedeapsa amurgului, cerul limpezîndu-se fastuos și emisfera de sus ridicată, lăsînd în tot frigul roșu, palpitarea unui creier fragil, ideea în stare pură, circuitele, scurtcircuitările.

Pasăre fiind pe o antenă atât de nesigură, aproape de țepa cea mai înaltă care și-a primit capul superb.

Revelîndu-mi-se materia și spiritul, tălerile balanței abia atinse de suflul, de palpitul luminii.

Panorame reci în zilele marelui gri, gerul neînsuflețit al metalului, unde sonore înghețînd în aer cuvinte, muzici, singurătăți.

Spune parola trecerii dintr-un cer în altul, pasăre de o taină cu mine — altfel nu-ți voi deschide! Altfel vei cădea fulgerată între circuite și unde sonore, pasăre gri!

FLORENȚA ALBU

OAMENII, OAMENI

*Oamenii, oameni,
Lăsați-mă să întind brațele
Vreau să vorbesc cu fiecare,
Să vă strig pe nume.
Inimile să-mi audă glasul
aprinș al fericirii
care va ține ca o flacără
din pieptul scrisului meu.
O! lăsați-mă să aștept
venirea voastră în pădurea
gîndului meu plin de lăstari
și muguri, și soare și cîntec.*

LUDMILA GHÎTESCU

TOAMNA

*Toamna
totdeauna calc ușor
sărutînd cu talpa
zbrăciturile pămîntului
Și cu ochii dilatați
ascultă cîntecul de viață și moarte
al pămîntului
Iar din plete
îmi cade cîte o frunză
de bronz vechi
pe suflet
ca un bănuț galben
și sint toamnă
și sint viață și moarte*

SUZANA DELCIU

ÎN COADĂ LA VESELIE

Motto: „Risul este sarea vieții“, a spus cineva care a dat tantieme la mulți.

Neîncrederea

— Tovarăși, este adevărat că îl cunosc pe inginerul Ionescu de cînd eram copii și ne jucam împreună.

Pe urmă, tovarășul a mers la școală, la liceu, la Politehnică, și eu m-am jucat singur... așa că, nu știu dacă merită încrederea noastră.

Suspiciune

— Doamnă, cu dumneavoastră am să fiu sinceră: m-am îndrăgostit de soțul mamei.

— Bine du-duie, dar de unul neînsurat nu te puteai îndrăgosti? Unul neînsurat nu găseai?

— Vai de mine! Dar drept cine mă luați, doamnă? Înăștia neînsurați nu poți avea nici o încredere; te mint că se-nsoară cu tine...

„Non-combat“

Una din amintirile cu valoare de anecdotă ale unuia dintre cei mai cunoscuți boxeri ai anilor trecuți: Sușu Ambruș. Șeful Clubului îl avertizează pentru lipsă de combativitate. Sușu răspunde:

— Eu, tovarășul? Eu care ieri m-am dus la teatru și, cînd am auzit gongul, am luat la bătaie tot parterul?!

Itinerar

Un ins la care s-a greșit contrastul se prezintă cu vioara sub aripă la un ghișeu de informații CFR:

— Dacă ești mata amabelă... Expresul de Viena la ce oră pleacă?

— La 22⁰⁵.

— Nu știi mata, la Titu, oprește?

Anecdotă

Un mare gangster, spaima orașului, urît și chior, năvălește cu banda, noaptea, într-un bar.

După replicile uzuale, „sus-mîinile“, „banii sau viața“ etc., îl somează pe patron să deschidă casa de bani.

Dintr-un colț, barmanul, înarmat cu un pistol, trage un glonț în ochiul bun al gangsterului chior.

Gangsterul—bandei:

— Așa băieți. Intîi lumina.

Algebră

La un liceu din provincie, sprijinit de admiratori, un fotbalist dă teza la Algebră. Este așezat într-o bancă lingă premiantul clasei ca să copieze exact, după acesta.

Ceea ce și face. Rezultatul tezelor: premiantul zece, fotbalistul nostru doi. Cineva se interesează cum a fost posibil: aceleași date ale problemei, aceeași desfășurare, același rezultat.

Răspuns:

— Știi, n-am vrut să se sesizezeăștia c-am copiat după premiant. Unde puneam el plus, eu puneam minus...

Incredibilă

Spectacol de varietăți pe o scenă oarecare. La un moment dat, prezentatorul spunea o anecdotă:

— „Solistul X — care de fapt urma în program — vine acasă grizat, calcă într-un lighean — „balang — balang“ — îl ia și-l aruncă pe fereastră. Din stradă se aude: „Au“.

Și el: — Ia uite, frate, n-am știut că era cineva în lighean“.

După repetiția generală, șefulețul local care trebuia să dea aprobarea:

— Glumele sînt slabe. N-au haz. Nici nu se-nțeleg. Uite, eu nici acum n-am înțeles cine era în lighean!...

Aflată

La un doctor apare un ins cu amîndouă urechile arse.

— Dom' doctor, călcam pantalonii cînd a sunat telefonul. Neatent, în loc să duc receptorul la ureche, am dus fierul de călcat încins, și mi-am ars urechea.

— Bine. O ureche. Dar cealaltă?

— Păi nu trebuia să sun salvarea?

Intre ele

— Cu cine ai fost tu, la mare?

— Cu francezul.

— Care francez, tu?

— Habar n-am. Francezii sînt ca Ludo-vicii. Îl ții minte doar pe-al paisprezecelea!

Adevărată

Despre un medic care făcea umor am auzit următoarea replică:

— Ăla? Dacă era sănătos, stătea dracu într-un spital!...

PETRE BĂRBULESCU

— Măi, ce potîrniche blestemată. Am tras patru focuri în ea și tot mai zboară.

— O fi surdă!

★

Adus acasă de două săptămîni, noul născut plînge. Mama îl ridică în brațe și zice:

— Știam eu că trebuie să-l schimb.

— Tocmai, răspunde tatăl ridicînd capul din ziar. Și ia unul care plînge mai puțin.

★

Cel mai înălțător sentiment e dragostea de mamă a... bunicii.

★

Două prietene stau de vorbă lingă un Alfa Romeo.

— Cum mai merge iubirea ta cu Gigi?

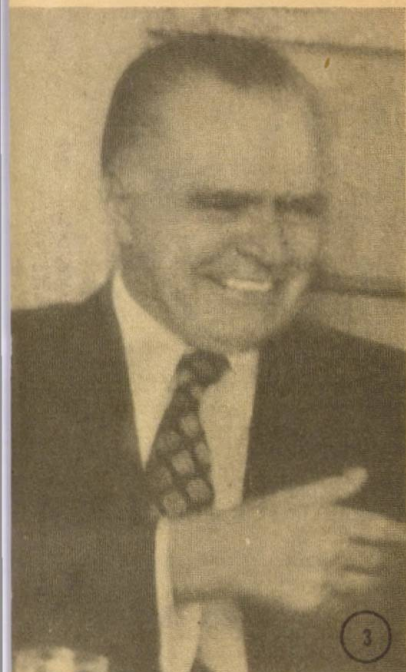
— S-a rupt.

— Nu mai spune! De ce?

— Cînd a auzit că mă costă coafa 1000 de lei pe lună, s-a dus și i-a cerut ei mina.

PAUL SAVA

din fototeca ASOCIAȚIEI SCRITORILOR - București

1. Împarateasa Farah a Iranului primind manuscrisul poemului **SEMINTIADA** de George Dan, oferit de soția poetului.
2. Laurențiu Fulga în fața unui grup de critici.
3. Zaharia Stancu, așa cum ne-a rămas în amintire.
4. Două poetese zîmbesc cu gândul la Parnas: Ileana Mălăncioiu și Ana Blandiana.
5. Poetul Miron Radu Paraschivescu, «părintele» lui Rică — fante de Obor.
6. Poetul Eugen Jebeleanu, companion distins.
7. Sergiu Dan, Octav Suluțiu și Anton Holban în promenadă pe «Calea Victoriei», în 1937.
8. Demostene Botěz, fost președinte al Uniunii Scriitorilor.
9. Ionel Teodoreanu (primul din stînga), celebrul autor al «Medelenilor», în 1939.
10. Cînd se află în București, Ovidiu Genaru dă interviuri lui Viorel Grecu, cu care se cunoaște din copilărie.
11. Constantin Chiriță, care a împlinit recent 1/2 secol, citind la un festival versuri de Ana Blandiana (De ce nu «Cîreșarii»?).
12. Criticul Cornel Regman nu este nici bătaios, nici malițios — cînd se odihnește.
13. Trei din participanții constanți la Rotonda de la Muzeul literaturii: Al. Oprea, Șerban Cioculescu și Ov. S. Crohmălniceanu.
14. Liviu Rebreanu și George Sbârcea la Assisi.

Pomul

Cînd plantăm un pom
nu ne gîndim la umbră
și nu vedem florile
cucerite de albine.
Vedem în pămînt
dorința lui de apă
și crengile lui se-ntind.
Noi trecem
ca pomii ce-nfloresc doar o dată.

Tata-mi spunea :
barca noastră
am constituit-o dintr-un singur ram
al pomului acesta,
iar el acum acoperă
întreaga curte dîndu-i răcoare
și iarna din crengile-i uscate
printre flăcări
s-aud poveștile bătrînilor.

Cred flăcării,
ea pilpiie o singură melodie
ce luminează amintirile.
Femeia se crede flăcără
dar lumina ei rece
va muri sub picături
în timp ce ramurile pomului
vor crește.

VIOREL T. SĂLĂGEAN

Gelozie

Aseară te-am visat sprijinită
De trunchiul unui măslein bătrîn
În timp ce zefirul
Îți șoptea la ureche
Cîntecele lui descreierate.

Ziua era ca o mireasă
Iar tu te scăldai cu țipete
În cascade de lumină;
În timp ce soarele, cavalerul,
Îți săruta sfios mîna.

Eu te priveam
Topit de gelozie
Nu pentru zefir
Nici pentru soare
Ci pentru bătrînul măslein
De care îți sprijineai trupul.

MENELAOS LUDEMIS

Mi-e țara...

Mi-e țara zidită cu munți. Lîngă riuri
coboară cerbi înstelăți alungindu-și făptura
în razele gîndului meu.

Dinspre cetate vine zvon de cîntec. Ca și
cum
inima mea își poartă sîngele

mai sus, mai adînc, peste dealuri și văi
ondulează chemările spre un tainic rotund
dintr-o vatră străbună

flacăra ei mă ncălzește din veac și
mă-nconjură
ochii mei o adună și-acolo
unde creste de munți se ridică veghind-o

în lumină de gînd se văd cerbi înstelăți
coborînd spre izvoare.

DUMITRU BĂLĂEȚ

Cînd eram băiat subțire

Cînd eram băiat subțire și umblam desculț pe cer
Prea Sfioasei, luminării, doream mîna să i-o cer.
Trupul palid de mesteacăn îl roteam curat prin Lună
Erau nopțile candide, și eram din rouă bună.

Cînd eram băiat subțire, stelele mai picurau
Aur pe culcuș de mire, fetele încă erau...
Un sărut era o lume cucerită-n foc de crini,
Mă-nchinam la dorul nopții, merita să te închini.

Cînd eram băiat subțire căutam cuiburi de fete,
Sîngele îmi da cu pumnul și purtam aprinse plete.
Cînd eram băiat subțire am iubit, în nori, o fată,
Doamne, cum plîngeam ca proștii, tînar mai eram
odată.

CONSTANTIN ȘTEFURIUC

Romanță

Aseară un porumbel sălbatic a căzut
dintre pomi
L-am luat în casă și i-am turnat apă în
gușă

Era o pasăre cu tristețe de om
Căzuse ca o frunză de cenușă

Intr-o secundă a murit

I-am privit genele și nu avea gene
I-am privit pliscul și nu avea plisc
I-am privit aripile și nu avea aripi
Nici gheare n-avea
Nimic nu mai avea

Era o pasăre cu plisc, când era vie
Cu aripi când colinda pe cer
Cu gheare agere când atârna ca o flăclie
În ramurile unui arbore stingher

Acum nu mai era surpat în palma mea
Decît un lut fără timbru de lut
Un bulgăre în care se ghicea
Un joc de pasăre neînceput

La rădăcinile unui brad am îngropat
Niște pămînt în palma mea zvîntat
Țărîna pentru zboruri frămîntată
Uitată în desen, neterminată

Și m-am uitat la mine îndelung
La trupul meu clădit a nibelung
La cel ce strig lăuntric să ajung
Și-am înțeles că sînt numai cînd sînt
Și-am înțeles că sînt numai cîit sînt
Și-am iubit secunda ce trecea
Prin trupul meu furat de la pămînt

PAUL TUTUNGIU

Cîteodată tu

Cîteodată tu mă iubeai pentru apariția etmpiei
zimbeai ca și cum alături se anunța o sămînșă
cu ochii deschiși în blînda melancolie a lumii.

Deplina ta încredere în tot ceea ce vine dinlăuntru
frumusețea limpede a bucuriei și răspunsul
fiind mai mult decît moartea. Noi ne
recunoaștem

cu această statornicie a stîngelui — surtătoare
primăvara-și urma taina memoriei. Și singele
ne gîndea într-o noapte sub ploaia etmpiei:

mi-l arătai cu degetul în trup și ploaia
îți minuna chipul. Ți-l arătam cu degetul
în trup — privirea lui acoperea noaptea.

Adormeam. Și ne iubeam pentru apariția
etmpiei.
Și din singele nostru ne gîndea singele — patria
cu ochii deschiși în resurecția blîndă a lumii.

ȘTEFAN CIOACĂ

Sămînța bucuriei

Sămînța bucuriei, pămîntul meu
Spărgînd c-un ochi diamantin — o bottă
Mustind de sensuri, rodul, floare-involtă,
Și-ascunde și de sine chipul mereu.
Cuvîntu-i Demiurgul care suie
Spre sine-n bucuria neștiută
A versului ce fără timp strămută
Lumea, să rămîna în fruct ce nu e.
Și împlinind sămînța, se răsfrînge
De fiecare dată-n mii de raze,
Rostind cuvîntul fără gura-învînsă,
Rostogolindu-se pe-un jar ce-l stinge,
Prinzînd o carne-n zidul greu de fraze,
Își curge pulsu-n albia nestînsă.

VASILE SPERANȚA

TABLOURI ȘI AUTORI

Pictorului Ion Sălișteanu, autorul tabloului
„Tăcere“

În fața lui toți se opresc
Dar toată lumea-și ține gura
Nimic nu spun cei ce privesc
Precum nu spune nici pictura.

Sculptorului Nicăpetre Bălănică, autorul
sculpturii „A fost odată o piatră“

Din piatra ce a fost odată
Bătînd în ea un an sau doi
Fîl numai din ciocan și daltă
A scos cogeamite pietroi.

AMABILITATE

Ce tot scrii maestre, în acest caiet?
— Poezii duduie, că eu sînt poet.
— Ce te chinuiești, îi zise,
Sînt atîtea gata scrise.

EPITAF PE MORMINTUL UNUIA

Liniște păstrați din nou
Și pașiți, vă rog, încet
Doarme șeful în cavou
Cum dormea și-n cabinet.

GHEORGHE GROSU

FRAGMENTE

Domnul Vilana ne spune că avea un ogar englezesc grozav de deștept, cu un instinct ascuțit al ierarhiei sociale. Se năpustea lătrind dușmănos numai la pantalonii cam ponosiți ai picioarelor cu un venit lunar mai mic de o mie de lei, de îndată ce se iveau în poartă, dar îi saluta cu un hămăit amabil și plin de respect pe vizitatorii dintr-o limuzină, ba chiar se gudura servil printre picioarele lor, lingându-le pantofii.

— În general, explică profesorul Tabacu, cîinii au un spirit egalitar. Se pare însă că ei își însușesc prin mimetism, de la stăpînii lor, comportamentul slugarnic față de puternicii lumii și intolerant față de oamenii de rînd. Cîinii poliști ajung chiar, după un dresaj de cîteva luni, să fie atît de pătrunși de importanța funcției lor de apărători ai legii încît nu-i mai poți mitui. Cînd un cîine aflat în exercițiul funcției sale e pe urmele unui suspect, zadarnic ar încerca să-i cîștige bunăvoința, aruncîndu-i un os cu măduvă sau chiar un cotlet de purcel.

★

Bătrînețea devine într-adevăr trivială abia cînd omul pe care moartea distrată pare să-l uite începe să mimeze caricatural gesturile tinereții, acelea care constituiau trăsăturile mai pronunțate ale ființei sale, cu un automatism de marionetă dezarticulată.

Îmi vine în minte un Constantinescu, nu mai știu care din ei căci au fost cîțiva, toți dregători mari și bucurîndu-se deopotrivă de faima greu cîștigată de hrăpăreți niciodată sătui. Acesta strînsese mereu avere, o cămară cu grăunțe de aur, cum s-ar zice, din care însă nu lăsa să ciugulească decît o fee, soprană sau contraltă la Operă și, se vede că să-și asigure o proptea la judecata de apoi, mai făcea bisericii Stavropoleos danii, destul de modeste pentru a nu jigni pe Domnul cu trufia lui, o icoană suflată în aur dubios sau un sfeșnic argintat.

În zilele sale de slavă cînd brațul i se întindea lung și apucăreț, ieșise într-o seară de la teatru, însoțit de un prieten al său. Acesta, arătînd cu capul spre restaurantul Capșa, unde lumea dădea buzna să supeze, îl întrebă: „Luăm ceva?” Și marele dregător cu gîndul la altele, repede: „Cui?”

Au urmat pe urmă anii de restriște. Avuțiile de haram venite de haram s-au dus, căsoaiele și moșiile s-au întors la proprietarii sculați din somnul lor de veacuri, iar bătrînul domn se pomeni sărac, nu chiar lipit pămîntului și nu tocmai pe o grămadă de gunoi, ci un lov cu o mică pensie, locuind în două odăi. Își plimba prin ele sau în curte figura

tot mai simetrică atestînd nu atît că s-ar trage ca noi aștilalți din cimpanzeul guineian ci mai curgînd că descinde *spre el*, și repeta la scară foarte redusă gestul stringător al întregii sale vieți. Aduna într-o cutie în care păstra odinioară vrafurile de acțiuni Royal-Dutsch, Reșița și Shell, tot ce găsea pe jos, un căpețel de sfoară, un cui, un nasture, o pană de cocoș, un chibrit ars, ba odată se aplecase să ridice o monedă de argint care, la pipăit, se dovedi a fi doar un scuipat, deși i se păruse că distinge acolo efigia lui Carol I din 1881, cu barbeți.

★

În primăvara lui 1944, cînd uriașe dihanii cu aripi înstelate ouau peste București cîteva tone de moarte oarbă de două ori pe noapte, numai norocoșii se alegeau cu o schiță în cap sau în inimă, ca și cum le-ar fi fost adresată personal, și care le curma brusc voiajul prin această Vale a Plîngerii. Mai numeroși erau însă aceia pe care zburătoarele nocturne îi pulverizau în pijama sau cămașă dantelată, amestecîndu-i cu țărîna. Acest fel de moarte nu pune probleme prea grele autorităților de pe celălalt tărîm, unde reconstituirea particulelor și identificarea se fac după alte criterii, dar aici, jos, rudele dispăruților aveau de furcă pînă se vedeau puși în drepturile lor de moștenitori. Judecătorul o ținea morțiș: „mie să-mi aduceți un act de deces”, iar cei de la Oficiul stării civile ziceau: „cum să eliberăm un act de deces dacă n-am dat nici autorizație de înmormîntare? Și cum s-o dăm, cînd nu ni se înfățișează cadavrul?” Fata unui fabricant de pînzeturi a biruit însă aceste dificultăți și s-a văzut recunoscută numaidecît ca moștenitoare a averii pîn-tești. Înfățișase judecătorului într-o batistă de olandă niște ochi găsiți în moloz: „Pot să jur că-s ochii tăticului. Albaștri.”

Mă văd și acum părăsind teafăr și nevătămat subsolul unui bloc de locuințe asupra căruia flăcări din Connecticut sau Arkansas lăsaseră o torpilă luîndu-l pesemne drept un cuirasat tras lîngă trotuar. Privind la morții scoși din dărîmături m-am simțit deodată răscolit de ceva care semăna cu un sentiment confuz de culpabilitate, ca și cum m-aș fi sustras prin vreo stratagemă vicleană unui destin comun. Îmi venea să le explic: „vă rog să mă iertați că am scăpat neatinș, credeți-mă, nu-s vinovat de asta”, dar n-am mai avut timp s-o fac. Îi și băgase într-un furgon, unul peste altul. Fără să-mi dau seama m-am aplecat să iau de jos pălăria unuia din ei, o gambetă neagră, am șters-o de praf cu mîneca și am aruncat-o după dînsul în furgonul gata să pornească.

SERGIU DAN

PROGRAMUL DE DRESURĂ

Circul anunță în tot orașul, prin toate mijloacele, că prezintă un program nou de „Dresură completă, senzațională, cu numere-surpriză“, dintre care unele „pentru prima oară în lume“. Publicul, totdeauna setos de surprize și premiere mondiale, năvăli buluc și reprezentanția de gală trebui să întârzie cu un sfert de oră, pentru ca slujitorii găitanați să poată pune taburete, scaune pliante și chiar lădițe între șirurile de bănci, la dispoziția celor ce rămăseseră în picioare.

Nu avu loc tradiționala defilare a acrobaților, jonglerilor, clovnilor, călăreților; după sunetul de bronz al gongului, luminile trecură într-un mov ciudat, muzica îngină încetisor o melodie târăgănată: „, deodată, fără să se observe de unde și cum, apăru, drept în mijlocul arenei, dresorul. Era voinic, înalt, cu capul ras, îmbrăcat numai cu pantaloni albi; pe piept și pe brațe purta fișii de piele.

— Onorat public — zise, cu o voce puternică, bine timbrată, dar cu un accent străin — vă voi prezenta un program complet de dresuri, absolut original. E vorba de aplicarea teoriei mele, sprijinită de mulți savanți de renume, că orice vietate poate fi dresată exemplar și în orice direcție dorim. Aș fi început cu ființe microscopice, dar pentru aceasta era nevoie de un microscop uriaș la care să poată privi o mie de oameni în același timp. Nu dispunem deocamdată de aparatură, așa că vom debuta cu o dresură de albine, unică în lume. În fruntea roiului se va afla chiar regina-mată.

Pocni din degete, lumina deveni albă, ca o emulsie lăptoasă, și în aer se ivi, într-adevăr, un roi de albine. Cîțva timp zburară cam împrăștiat, dar cînd orchestra atacă valsul „Ziare de dimineată“ de Johann Strauss micuțele zburătoare se rînduiră pe cîteva șiruri impecabile, într-un paralelogram perfect, și la semnul din deget — un deget bizar de lung și subțire — al dresorului, care stătea nemișcat, începură să valseze prin aer de mai mare dragul. Publicul aplaudă încîntat. Albinele formară apoi un triunghi echilateral, un romb și chiar o sferă, ceea ce le aduse sincere ovații. De sus sosi încetisor un stup auriu și, cum încetă muzica, intrară toate, brusc, în el, de parcă ar fi fost aspirate cu o pompă pneumatică.

— Extraordinar! murmură profesorul de științe naturale, care era și președintele apiculturilor.

— Poate că sînt false! se arată, neîncrezătoare, soția sa, casnică.

— Cum false?

— Adică de tablă și pictate.

Profesorul o privi ca pe o extraterestră, își frecă în ciudat nasul și întoarse capul spre omizile flocoase care executau acum salturi mortale la trapez, pe o măsută rotativă, scaldată într-o lumină portocalie. Lucrau fără greș, în timp ce dresorul privea undeva, departe, ca și cum nu le-ar fi dat nici o atenție.

Curca voluminoasă ce sărea șotron, în dreptunghiuri desenate cu catran pe o tăblie azurie, provocă mare haz și se bucură de apreciere. Porcul mistreț, care visli, cîrmind și luntrea, cu îndeminare, în sunetele dulci ale „Barcarolei“ lui Offenbach, avu însă un succes ceva mai redus, poate și din cauza scenografiei: aceasta împopoțonase scroafa, pasageră în ambarcațiune, cu o pălărie de pai și cu felurile panglicute, ceea ce avea un efect grotesc. În schimb, elefantul de mare, care dădea restul exact, în monedă divizionară, la indiferent ce bancnotă, fu aplaudat delirant, cu atît mai mult cu cît fenomenul era rarism în viața de toate zilele.

Mai trecură prin arenă, într-un ritm susținut, cu numere scurte, cele mai multe iscusit compuse, unele chiar spirituale, o familie de pume ridicătoare de haltere în stilul zmulș, doi bivoli care băteau step, un cor de condori uriași intonînd — sigur, fără să respecte cu precizie diezii ori fortissimele, dar, în general, satisfăcător — „Cîntecul Nibelungilor“, o balenă care nu avea nevoie de apă și-l înghiți pe dresor, pentru a-l repune, apoi, binișor, în arenă...

Înainte de fiecare dresură, autorul ei făcea un scurt expozeu, descriînd, evident sumar, și unele din metode. La un moment dat cineva îl interpelă din public: „Nu e pe bază hipnotică?“ Personajul răspunse prompt și sigur pe el: „Nu, totul e științific“, și cel ce întrebase renunță la ipoteza sa, cu atît mai mult cu cît, în cursul scurtului dialog, unul din bivoli ce așteptau să-și execute dansul lor scadat, se rostogoli, minios, spre marginea arenei și mugi atît de scandalizat, încît spectatorul nu putu să nu izbucnească în hohote, laolaltă cu toată lumea.

Dresura gorilei era de-a dreptul impresionantă și unii considerară că aceasta ar fi culminația programului. Ea execută, la început, o tumbă nesemnificativă și cîteva bezele cam insipide, dar cînd luă chitara electrică și începu să zbrînfie un rock turbat, lăsă lumea cu gura căscată. Boxă apoi cu propria-i umbră, își aprinse o pipă cu chibrituri din plic, doborî nouă popice dintr-o singură bilă, și termină în modul cel mai

neășteptat cu puțință: îi strînse mina dresorului și se așază dezinvoltă pe fotoliul central din loja oficială, făcându-i semn, cordial, să continue programul.

Toți o priveau cum stă picior peste picior, dar trompetele răsunară mai tare ca pînă atunci, luminile se stinseră — rămaseră numai beculețele roșii de la ieșire — și din întuneric se auzi vocea dresorului:

— Și acum, încununarea muncii mele de o viață întreagă, dresajul mamiferului superior, ultimul număr al serii.

Orchestra scoase un țipăt prelung, reflecțiile izbucniră toate, orbitoare. În mijlocul arenei se afla un om. Era gol, doar cu un șorțuleț de pinză în față și cu un lăntuș atîrnînd de încheietura mîinii stîngi.

În circ fu o tăcere mormintală, de o clipă, apoi izbucniră vociferări, zgomote confuze, proteste, risete, strigăte ațîțate de admirație, fluierături, un vacarm neliniștit. Dresorul aștepta, statuar; omul bine pieptănat, ras, cu o față imobilă, stătea și el nemișcat.

Spectatorii n-avură încotro; se liniștiră treptat — curiozitatea era prea mare — și se așezară. Cînd nu se mai auzi nici o șoaptă, dresorul rosti grav:

— Această dresură unică este irepetabilă, de aceea vă rog, respectuos, să-i acordați întreaga dumneavoastră atenție. Vă asigur că nu veți avea ce regreta.

Și ridică degetul bizar de lung și subțire. Omul dresat își începu programul său uluitor. Se spălă. Se șterse cu un prosop. Se îmbracă în haine asemănătoare cu ale multor spectatori. Mimă pornirea pe un drum nevăzut. Se așază la o masă imaginară. Începu să

lucreze ceva — nu se înțelegea prea bine ce. Vorbi la telefon. Mîncă. Se culcă. Sărută o femeie. Ridică în brațe un copil. Se gîrbovi. Își puse ochelari. Se întinse. Și, la un moment dat, muri. Pur și simplu muri. Dresorul făcu semn spre culise. Veniră slujitori în livree, cu un cosciug verde tapisat, îl puseră binișor înăuntru pe defunct și ieșiră încet, în timp ce orchestra intona — firește, pe măsura posibilităților ei, totuși restrînse — „Requiemul“ de Mozart.

Publicul rămase înlemnit. Dresorul se înclină și dispăru tot atît de brusc cum venise. În magnetofon se auzi o voce necunoscută: „Spectacolul s-a terminat, vă mulțumim, vizitarea menajeriei, aflată în dreapta, e liberă, sinteți rugați să nu oferiți daruri fiarelor“.

Deabia după acest anunț se iscă o zarvă infernală și se porniră niște huiduieli cum nu se mai auziseră vreodată sub cupola circului. Uitaseră tot ce-i amuzase și-i încitase, numărul de dresură umană îi revoltase la culme. Și poate nu atît pentru că li se arătase posibilitatea dresajului la semeni, cît pentru banalitatea detestabilă a acțiunilor celui dresat.

— Dar ce-ar fi putut face? — strigă, revoltat, un admirator al dresorului, vinzător de castane coapte.

— Să fi trecut printr-un cerc de foc, ca tigrul, să fi stat în cap, să fi cîntat la piculină, nu să-și înnoade cravata ca mine și ca dumneata, — urlă funcționarul de bancă, aproape isterizat de furie.

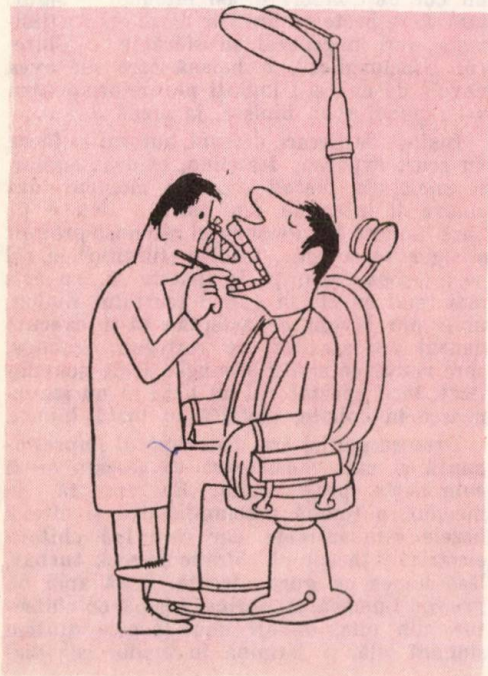
— Rușine! Escrocherie! — răcni șeful abatorului, sîrînd de-a dreptul în arenă.

— Pînă la urmă și-a bătut joc de noi — filozofă pedichiuristul, cu un semn a pagubă.

Orchestrații însă părăsiră platforma de deasupra intrării, luminile se stinseră, aproape toate, astfel că și cei mai turbulenți spectatori fură nevoiți să iasă.

Curios, nimeni nu ținu să viziteze menajeria — poate și fiindcă era tîrziu, spre miezul nopții, dar poate și din cauza ultimei surprize a direcțiunii: la intrarea îngustă și neagră deasupra căreia scria „Menajerie“ stătea, ca un ghid bătrîn și conștiincios, un lup, un lup uriaș și sur, zimbind agreabil — mă rog, cît poate zimbi de agreabil un lup — arătînd cu o labă spre tăblița de pe piept: „Intrați fără teamă, vă voi conduce chiar eu. Timp de vizitare, nelimitat“.

VALENTIN SILVESTRU

DICȚIONAR UMORISTIC

A adormi = a-și vedea visul cu ochii.
 A avea aceeași optică = a purta aceeași ochelari.
 A avea căutare = a lipsi din birou.
 A bate toba = a trimbița.
 A cădea primul = a avea precădere.
 A cîntări din ochi = fără grija de a fi prins cu lipsa la cîntar.
 A cîștiga ceva cu sudoare = a cîștiga ceva fără apă și săpun.
 A cuceri = a se lăsa cucerită.
 A da din mîini și din picioare = a nu da și din cap.
 Afacerist = om de societate... anonimă.
 A debita = a ține cont.
 A dansa = a avea tact.
 A face poză = a nu fi... obiectiv.
 A-i căuta în coarne = a avea cu ce să te împungă.
 A fulgera cu privirea = a lăsa trăznit.
 A fi deștept = a nu putea face pe deșteptul.
 A-i deschide ochii = a-i închide gura.
 A-i face una bună = a nu-i face numai rele.
 A-l face cobză = a-i cînta în strună.
 A lua peste picior = a țî-l lua în cap.
 A nu bea din principiu = a bea din damigeană.
 A nu învăța la timp = a învăța... minte.
 A nu-și ține cuvîntul = a-și da cuvîntul cu ușurință.
 A omori timpul = a ucide din distracție.
 A pierde teren = a pierde timp.
 A roși = a avea obraz.
 A strînge cu ușa = a-l scoate din țîțni.
 A-și găsi nașul = a se însura.
 A turna = a umple.
 A vedea de la o poștă = a se sui pe „Palatul Telefoanelor“.

A.C. PÎRVULESCU

EPIGRAMA

Poetul Mihai Gavril, autorul volumului de versuri „Rădăcină și Cer“

*Nu, poetul nu-i de vină
 C-a rămas pe loc, stingher.
 Dac-a prins și „rădăcină“
 Cum să zboare pîn'la „cer“?...*

Poetul și pianistul Virgil Gheorghiu

*Cînd văd un pian, de pîr m-apuc
 Și din păcate nu-s întîiu;
 Sînt clape albe, fără truc?
 Ori le-a „albit“ Virgil Gheorghiu...*

OCTAVIAN NASTA

MAXIME MINIME

Fericirea e un prieten adevărat: te vizitează în anii de restriște; și nu se-nghesuie în clipa triumfului.

*

Condamnînd extravaganta ciupercii otrăvite, nu sperăm cumva să se îmbrace mai comestibil?

*

Ți-am urat, draga mea, o viață lungă, nu dublă!

*

Selecția naturală constă în selectarea celor slabi de către cei puternici.

*

De abia după ce am deschis-o larg, am văzut că nu dă spre sud și că e o cutie de conserve.

*

Sper că moartea cu coasa îi caută pe ăia cu gazon.

*

Salonul literar? Ciudat cum penele atîtor scriitori provin de la aceeași gîscă.

*

Trăim pentru a mai rezolva o parte din probleme.

TUDOR VASILIU

AFORISME

- Țîntarul face un metru pe secundă — bîzîind, iar cîrțița, un metru pe zi — săpînd.
- Unii și-ar pune diplomele și pe parbrizul mașinii.
- Nu se scrie despre țărani, stînd la etajul al unsprezecelea.
- Cel mai toxic metal este moneda.
- Dacă nu ești vinjos și viteaz ca vîcarul american, sau măcar bun țîntaș ca el, de ce-i porți nădragii și-i bei rachiul?
- Cărțile trebuie să formeze oameni, nu biblioteci.
- Curajoșii fac din cuvînt spadă, fricoșii — cădelniță.
- Bem din pahare cu picior și scriem despre oale de lut.

FLORIAN CALAFETEANU

CAFENELE LITERARE

Dezbaterile juvenile din cafenele nu rămneau fără urme tipărite. Polemicile continuau în paginile revistelor și uneori chiar ale ziarelor. Publicațiile scoase de N.D. Cocea, și apoi de Ion Vinea, ofereau adăpost acestor manifestări temperamentale, care străluceau mai mult prin talent decât prin obiectivitate. De la Capșa până la redacție, erau numai doi pași, — pe care aprigii combatanți se grăbeau să-i facă. Bineînțeles, asemenea colaborări erau onorifice — dar preopinienții erau în stare să plătească ei, ca să se răzbune sau numai ca să se exprime. Din această forfoteală s-au desprins nume prestigioase ca ale lui Ion Barbu, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu.

Și altele mai mici, mai modeste, dar uneori tot atât de valabile.

Imagini, glume și tristeți îmi flutură în amintire...

Cine îl vede astăzi pe Virgil Gheorghiu, poetul și pianistul solitar și ursuz, în fața unui pahar de borviz, nu-și poate ușor imagina nici aspectul fizic, nici trăznăile vremurilor când era suprarealist.

Venea de la Iași, unde o greșală de tipar îi hotărâse destinul în avangardă. Scrisese într-o revistă poetul nostru debutant, în cel mai pur stil Bolintineanu:

„Farul pe o stîncă veghează“.

Iar culegătorul a preferat:

„Farul pe o stîncă nechează“.

De la o zi la alta, Virgil Gheorghiu căpătase, astfel, dreptul de a sta alături de Ștefan Roll, de Victor Brauner, de Ilarie Voronca, de Sașa Pană.

Un far care nechează — metafora sună aproape omeric.

De la prima sa apariție în București — via Paris — autorul „Febrelor“ a fost primit de Ștefan Roll în iaurgeria familială. Virgil Gheorghiu umbla cu mânuși albe, cu haine negre de hirtie și cu părul vopsit în verde. Acestea au fost cel puțin culorile dinaintea de „botez“. Fiindcă, așa cum era îmbrăcat, Ștefan Roll l-a coborât în pivniță și i-a turnat în cap un ciubăr cu iaurt. „De-acum încolo contezi ca avangardist — să ții minte!“ Și n-a uitat.

În mediul idilic de la Iași, Virgil Gheorghiu se plimba cu Topîrceanu pe la Copou. Îndrăzneala chiar să-i facă maestrului epigrame. Se știe, de exemplu, că, mic de statură, Topîrceanu purta tocuri foarte înalte. Virgil Gheorghiu a imaginat un autocatren:

Nu mai tocurele mele

Îmi dau certitudinea

CAFE DE LA PAIX

ION MINULESCU

Că-n momente foarte grele

Păstrez altitudinea.

Dar impetuozițiile de scris ale tinărului poet și muzicant nu prea îl ajutau în viață. Lucra, mai mult ca șomer.

Într-o zi, după numeroase refuzuri, dirijorul George Georgescu s-a hotărât totuși să-l asculte. Și a rămas surprins de virtuozitatea și de chemarea pianistului.

— Foarte bine! Dar de ce nu ești mai răzbătător? Eu, la vîrsta dumitale, nu mă lăsam cu una, cu două. Mă dădeau afară pe ușă, intram pe fereastră. La care, cu falsă modestie, Virgil Gheorghiu i-a răspuns:

— Eu nu prea sînt sportiv.

Cum a putut, în asemenea condiții, să tipărească și, mai ales, să lipească pe gardurile Capitalei — celebrul poem afiș, rămîne un mister. Era „cules“ pe o hîrtie cît cearceaful acest poem, și ascundea greu, sub aparențele lui erotomane, vehemența șarjei politice.

Iată cîteva versuri din cele mai scanda-loase:

„Umblau tîrfele cu ligheanele-n cap ca reginele“,

sau

„Carnea sfîșiată de explozia mîngîierilor“.

Ziarul „Universul“ a luat vehementă atitudine împotriva poetului. Rezultatele au fost — cel puțin în familia lui Virgil Gheorghiu — cu totul neașteptate.

Mama era încîntată: „În sfîrșit, se vorbește despre tine“. Tata, de mulțumit ce era, nu apucase măcar să citească articolul. Iar Virgil, încurajat de atmosferă, a îndrăznit să aprindă o țigară. După cîteva clipe, în urma unei palme bine aplicate, țigara a zburat pe pereți:

— Oi fi tu celebru — dar cu mine nu-ți merge, să știi!

Văzînd că nici poezia, nici polemica nu-i rentează, Virgil Gheorghiu a încercat cariera de instrumentist. Primul concert fusese fixat

la Ploiești în sala Minovici. Cînta împreună cu Sandu Albu o sonată de Cezar Frank.

Dar n-au apucat să se audă două-trei acorduri, că pianul a alunecat cu zgomot spre culise. Scena era în plan înclinat. S-a lăsat repede cortina, apoi s-a reluat sonata. De astă dată, pianul era proptit cu niște solide pietroaie — așa încît Virgil Gheorghiu putea să-și sprijine degetele, fără să dispară instrumentul din fața publicului.

Dar cel mai necruțător dintre suprarealiști era Ștefan Roll.

Mare maestru al calamburului, a exprimat părerea lui, despre un coleg de mișcare, astfel: „Așa talent, și așa pană”. Altă dată s-a apropiat de o superbă femeie, care străbătuse imperial restaurantul și, fără să o cunoască, i-a spus:

— Dudaie! Mijlocul dumneavoastră scuza toate scopurile.

Dintre marile figuri ale cafenelei, cine l-ar uita vreodată pe Păstorel? Fiu al vestitului avocat Osvold Teodoreanu, frate cu autorul „Medelenilor”, Al. O. Teodoreanu era el însuși un poet și un prozator de rasă. Omul însă, avea un mic păcat — dacă păcat se poate numi: iubea vinul de calitate, cu nestinsă pasiune și, în ciuda oricăror prescripții medicale, care i-ar fi limitat viciul, continua să se proclame, în scris și în vorbă, fidel adept al lui Dionysos. Tînr, nu scrisese el de la Karlsbad, grijuliului său părinte, care îl trimisese acolo pentru o cură:

ȘERBAN CIOCULESCU

*Dragă tată, ai dreptate
Și mă închin.
Apa asta e sărată,
Cere vin!*

Nimeni nu-l întrecea pe Păstorel ca povestitor. Numai vinul să fi fost bun și femeile, care se aflau în jurul mesei, frumoase.

Dar în afară de vin, acest boem incorigibil avea și o altă pasiune, cu totul surprinzătoare pentru firea lui. Ii plăcea armata, uniforme strălucitoare, parăzile... Nimeni nu era mai fericit ca el, cînd primea un ordin de concentrare. Artilerist, privea celelalte „arme” de sus. Să recunoaștem însă că, pasiunea lui nu depășea limitele uniforme de paradă.

Odată, la o concentrare, și-a rezumat singur, într-un catren, activitatea — activitate care se sprijinea exclusiv pe priceperea maiorului:

*Plutonierul Ieremia
L-a ntrebat de dimineață:
— Ce să fac cu bateria?
— Pune-o repede la gheață.*

Puțini își mai aduc aminte astăzi de verva lui neîntrecută. Efectiv, nu a lăsat nici un urmaș.

Cine mai minueie astăzi — prin cafenele — autoironia cu farmecul lui Păstorel?

Într-o zi, ușor amețit, a ieșit după miezul nopții de la Athenée Palace. Întîlnind un personaj care tocmai intra, în uniformă și cu diversele dungi și pompoane, a crezut că are de-a face cu portarul.

— Na cinci lei. Și adu-mi un taxi — bolborosește Păstorel.

— Domnule! Eu nu sînt portar. Eu sînt amiral!

La care, imperturbabil, Păstorel adaugă:
— Atunci, adu-mi un vapor!

Cele mai bune glume ale lui, erau cele mai simple.

Odată, într-o braserie, a cerut un kilogram și un sifon — asta la o oră foarte matinală. Prietenul care îl însoțea, îl întrerupse:

— Bine, Păstorel, bei vin — așa — pe inima goală?

— Ai dreptate, — îi răspunse Păstorel și, adresîndu-se chelnerului, zice cu modestie:

— Adu-mi întîi un rom!

De altminteri, maniera spontană era în arsenalul curent și al lui Tudor Mănescu. Într-o zi, un pisălog îi spune la cafenea:

— Domnule! Eu, ori de cîte ori beau o cafea... mă simt alt om.

— Anunță-mă atunci și pe mine, dragă, — îi răspunde Tudor Mănescu; aș vrea atunci să te întîlnesc.

Altă dată, tot Tudor Mănescu, adresîndu-se unui confrate, cam intrigat, îl întrebă foarte banal:

— Ce mai faci, amice?

— Lucrez, îi răspunde preopinental.

Iar Tudor Mănescu, încheie cu o întrebare:

— Pe cine?

De altfel, caracteristica lui Tudor Mănescu este că nu își cruța confrății.

Se afla, pe vremuri, un cronicar dramatic la ziarul „Viața” (director Liviu Rebreanu), care nu prea era amator de femei. Într-o zi, s-a întâmplat să critice chiar pe un actor-bărbat. Tudor Mănescu îl consola pe acesta din urmă:

*Tinere actor, povăța
Nu i-o lua în serios.
Tot ce scrie el în „Viața”
Trebuie citit.... pe dos!*

Dar gândul îmi revine la Păstorel, la acest inepuizabil rezervor de umor și de veselie. El, de altfel, ca și Iancu Brezeanu, ca și Cincinat, nu venea decât în trecere pe la cafenea; prefera localurile unde cafeaua era turcească și vinul nefalsificat.

Păstorel și-a prelungit până la bătrânețe adolescența.

Opera lui conține multe perle, dar mult mai multe s-au risipit prin circumiștile ieșene, prin restaurantele din București, prin saioane unde, când era treaz, se purta ca un mare domn, și când nu era — dimpotrivă.

Îi cunoașteți epitaful?

*Aici zace Păstorel,
Suflet bun și spirit fin.
Dacă mai veniți la el,
Nu-l treziți! Că cere vin!*

După cum vedeți, a reluat, în final, tema tinereții sale de la Karlsbad.

N-a fost singura lui fidelitate.

Unii disprețuiesc gluma care nu supra-viețuiește clipei de care a fost legată. Mă despart categoric de ei. Am asistat, de prea multe ori în viață, la momente de comic suprem, determinate de apariția neașteptată a unui personaj, de un gest, de o intonație, de o aluzie involuntară la „evenimentul zilei”.

Iată, maestrul în această privință, al apro-

LIVIU REBREANU

po-ului perisabil, era Niculescu-Buzău, vestitul actor de pe vremuri. Nu era el prea cultivat și nici ideile prea subtile nu avea — dar aceste minore defecte nu l-au împiedicat să se remarce pe scenă și la cafenea. Tăcea uneori cu ceasurile. Și pe urmă spunea tacticos *una*, de se tăvălea lumea pe jos de ris.

Așa, odată, în vreme de iulie și de căldură mare, mai mulți scriitori, ziariști, actori se aflau adunați în jurul unei mese la o braserie. Printre ei Ștefănescu-Goangă asuda de zor și ingurgita, pe măsura nădușelii, alte numeroase pahare cu apă. Din când în când, baritonul se întreba, cu glas tare, dacă e bine să semneze un contract pentru un film în care urma să cînte două-trei bucăți de slow-fox. Nu isprăvise bine vorba și iată că se deschide ușa. Intră Birlic, radios. Și adresându-i-se lui Goangă, îi spuse:

— Dragă Bebel! Ți-am obținut o mie de lei pe zi! E mult, nu-i așa?

A urmat o clipă de tăcere, pe care a sfișiat-o Niculescu-Buzău:

— Cum mult, dobitocule! Tu nu vezi că *ăsta*, numai apă bea de o mie de lei pe zi?!

Nenea Nae — cum îi spuneau actorii lui Buzău, întrebunța puține cuvinte ca să se exprime. Pentru simplul motiv că multe nu prea știa. Din această cauză, păstra un deosebit respect pentru colegul lui, Maximilian, pe care îl socotea un pisc de intelectualitate.

— Măi! *Ăsta* e mai deștept decât noi toți. *Ăsta* știe toată piesa.

Niculescu-Buzău nu riscase niciodată să meargă mai departe de rolul personal. Felul în care discuta problemele de teorie, era, din această cauză, pitoresc.

Explica, bunăoară, într-un cerc de tineri, ce este teatrul. „Meserie grea, dom'le, meserie grea! Eram odată în turneu cu Leonard și cu Maximilian. Se îmbolnăvește un actor. Au băgat în rol un băiat tânăr, un student la Drept, din localitate. N-avea de spus decât o singură frază: „A venit domnul colonel”. Seara însă, de emoție, a făcut pe el. Am luat pe altul pentru orașul următor. Au trecut trei ani de atunci când, într-o zi, în timpul primului război, mă aflu la Tufly în Iași. Citeam gazeta. Se deschide ușa deodată și intră un tânăr ofițer cu pieptul plin de decorații.

„Nu mă mai cunoașteți, maestre? Eu sînt Manole Stan! *Ăla* care a făcut pe el... la Ploiești!”

Și Niculescu-Buzău trăgea concluzia: „Ce să-i faci! Meserie grea! Nu e ca războiul! Pe care îl face toată lumea.”

Altă dată, nea Nae asista la o discuție despre femei și, mai ales, despre gelozie. După ce fiecare și-a expus teoriile cu diverse citate din Stendhal și din Proust, a luat și el cuvîntul.

— M-am întors deunăzi acasă cam zguduit. Asistasem, fără să vreau, la un accident în piața Buzești. Se ciocniseră două auto-

CEZAR PETRESCU

buze; murise un bătrîn, și o fată de școală rămăsese fără picioare.

— Dar ce ai de ești așa întors pe dos? mă întrebă, acră, nevasta.

— Ce să am? Și i-am povestit ce văzusem cu cinci minute înainte. Ce crezi că mi-a răspuns? Ascultă, bre! „Dar tu ce cătai pe Buzesți?” Atît! Femeie, dom'le. Ce să-i faci? Altceva nu știe!

Nu voi uita niciodată un comitet de lectură „sui generis”, la care am asistat numai jumătate de oră — fiindcă n-am putut să rezist, să mă țin de ris. Ședința avea loc acum vreo treizeci de ani la un teatru particular; de față fiind cei doi directori: Vasiliu-Birlic și Niculescu-Buzău. Fixau repertoriul pentru stagiune. Birlic — mai cult — citea. Niculescu-Buzău asculta și își da cu părerea. Văzîndu-mă în trecere pe culoar, au tras amîndoi de mine. Să particip, că poate le dau „o idee”. Am luat loc pe scaun și am ascultat în tăcere. Birlic avea lîngă el un maldăr de piese pe care le selectase în prealabil. Cum începea să citească dintr-una cîteva pagini, Niculescu-Buzău îl intrerupea.

— Așa-i că băiatul ăsta al contelui se însoară cu fata? Iar mama se amorezează de pianist?

Birlic da din cap.

— De unde știi? Ai citit piesa?

— N-am citit-o, bre! Și tocmai de aia nu e bună. Că o știu, și n-am citit-o! Azvîrle-o, Grigore, și începe alta!

Pentru Niculescu-Buzău nu erau bune decît piesele pe care nu le putea ghici: un criteriu estetic, la urma urmei, tot atît de arbitrar ca oricare altul!

Capșa nu mai seamănă astăzi cu ceea ce pe vremuri a fost. Nu că zidurile s-ar fi modificat substanțial. Dar s-au schimbat oamenii. Un tineret zglobiu și pletos, amator de cafea și coniac, a luat locul pasionaților de șfarț. Iar dacă tragi cumva cu urechea pe la mese, în loc de birfeală scriitoricească auzi informații sportive sau refrene de muzică ușoară.

Epigrama — rămasă clasică — pe care a închinat-o localului N. Crevedia, este anevoie de înțeles pentru cine nu cunoaște decît configurația actuală:

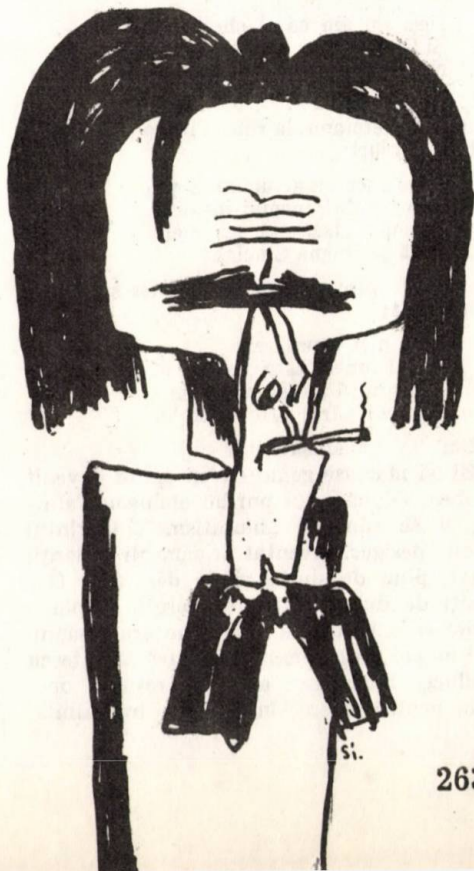
*La Capșa unde vin toți seniorii
Local cu două mari despărțituri
Într-una se mîntîncă prăjituri
Într-alta se mîntîncă scriitorii.*

Și, într-adevăr, relațiile dintre oamenii de condei nu erau totdeauna cordiale.

Mircea Damian (pe numele său veritabil Constantin Mătușa), scriitor și polemist temut, nu era mai amabil în conversație decît în scris.

Întîlnind într-o zi la o masă pe bătrînul Al. Cazaban, îl apostrofează:

MIRCEA DAMIAN

— Ce mai faci, moșule?
La care, acerbul nuvelist îi răspunde prompt:
— Bine... mătușel!

Oscar Lemnaru povestea adeseori o întâmplare de prin 1945, cu Ion Barbu. Erau amândoi, firește, la Capșa. Autorul „Jocului secund” era foarte amărît, foarte descurajat. Printre altele ducea și mare lipsă de bani. Lemnaru s-a oferit să meargă peste drum la Teatrul Național ca să ceară ajutorul lui Zaharia Stancu pe atunci director al instituției. Zis și acceptat. După un sfert de oră Lemnaru se întoarce cu un dar princiar. Stancu îi dăduse pentru Ion Barbu, cinci mii de lei în contul unei traduceri viitoare (A fost „Richard al III-lea”). După primele minute de entuziasm poetul îi oferă lui Lemnaru o mie de lei. Acesta însă protesta cu jumătate glas și refuza de rușine. Dar Barbu a insistat și a izbutit:

— „Te rog, te rog! Oi fi eu antisemit, dar „antimisii” nu sînt!”

Un schimb de epigrame a avut loc cu prilejul unei dispute literaro-financiare între Cincinat Pavelescu și G. Topîrceanu. Arbitru era atunci C. Argetoianu — ministru de finanțe, care binevoia să comande o sută de exemplare din volumul (în curs de apariție) al celebrului epigramist.

George Topîrceanu a propus un amendament în versuri:

Deși nu am ca el chelie
Și Cincinat nu prea mă cheamă,
Nu s-ar putea să-mi faci și mie
Măcar un sfert de epigramă?

Dar C. Argetoianu, la rîndul lui, a dat riposta tot în versuri:

Ți-aș face chiar acum și ție,
Dar nu sînt tocmai inspirat.
Așteaptă întîi să ai chelie
Și să te cheme Cincinat.

La care, Topîrceanu, pierzînd orice speranță, a încheiat:

Nu e nici o supărare,
Promisiunea este nulă
Căci pînă-să am și eu chelie
Îmi iese părul prin Căciulă.

Dar Tudor Mușatescu?

El își marcaseră genul cu un epitet devenit celebru. Glumele lui purtau emblema fabricii; li se spuneau „mușatisme”. Cuvîntul fusese, desigur, inventat de oamenii pedanți, gravi, plini de slujbe și de decorații. Dar lipsiți de duh. Scînteierea care li se părea facilă și la îndemîna oricui, nu era însă, în nici un caz, la îndemîna lor. Dacă Mușatescu producea mușatisme așa cum respira, operația pentru ei era, în schimb, imposibilă.

ION BARBU

Greoi, disprețuiau de aceea tot ce nu erau în stare să priceapă, necum să imite. Cît despre facultățile de creație, se știe că ele nu umblă pe toate drumurile, ca să aibă și ei șansa să le întîmpine. Surprinzătoare era, totuși, la Mușatescu, supraabundența focurilor de artificii, o supraabundență în care, spre surprinderea generală, cantitatea nu era în paguba calității. Mușatescu secreta, în serie și la nivel normal, mușatisme. Ba, uneori, printre sclipirile sticlei colorate, printre pietrele aurii, un ochi atent și priceput distingea lumina cîte unui pur diamant.

Deopotrivă lui Ion Iancovescu, lui Al.O. Teodoreanu, era mai mult decît un hitru bun de glume. Era un personaj în complexul căruia fiorii omeniei se împleteau cu ascuțituri de deșteptăciune bucureșteană, cu eroism nemărturisit de suferință sugrumată. Mușatescu rîdea de cele mai multe ori cu lacrimi.

Era prin 1926, la Cîmpulung, acum aproape o jumătate de secol.

C. Baraschi și Paul Miracovici, tineri artiști plastici, lucrau de zor, urcați pe schelă, fresca unei biserici.

Tudor Mușatescu, tot student, îi privea de jos. —

— „Cum vă plătește, mă? Cu ziua? Sau cu „sfîntul”?

Nu de altceva, dar „cu ziua” se angaja și el!

Au trecut anii. Au murit oamenii. Glumele au căpătat patină. Uneori, fără voia lor.

N. CARANDINO

UN NOU REGULAMENT AL SCRITORILOR

(Conceput în preajma revelionului)

CARACTERISTICI :

Art. 1 : Scriitorul este o persoană serioasă care scrie, spre deosebire de ceilalți muritori care citesc.

Art. 2 : Posedă talent, inspirație, loc de veci la Bellu și poate da sfaturi în toate cercurile literare din țară.

Art. 3 : Poate avea imitatori, cititori și restanțe la întreținere.

Art. 4 : Când scrie, se închide în casă și nu iese decît dacă are nevoie.

Art. 5 : E grav, meditativ, distrat și poate fi călcat oricînd de mașini pe răspundere proprie.

Art. 6 : E imprevizibil.

Art. 7 : Fiind așa, nu știi niciodată dacă scrie proză cînd scrie versuri sau invers.

Art. 8 : Scriitorul este de ambele genuri, mai rar neutru.

DREPTURI :

Art. 9 : Are dreptul să scrie cît vrea și în orice limbă.

Art. 10 : Poate fi începător, avansat, maestru și la urmă de tot clasic.

Art. 11 : Se poate asigura la A.D.A.S. fiind nemuritor.

Art. 12 : Poate da autografe pe cărțile proprii în caz că cineva îl solicită.

Art. 13 : Se poate stabili în provincie.

Art. 14 : Are dreptul să renunțe la scris.

DATORII :

Art. 15 : Are datorii la Fondul literar.

Art. 16 : Are datoria să vorbească frumos și curgător, chiar dacă este singur în cameră.

Art. 17 : Are datoria să participe la munca obștească, în special în zonele de deal.

Art. 18 : Este dator să creeze și să procreeze pentru nemurirea numelui.

DISPOZIȚII FINALE

Art. 21 : Se abrogă.

Art. 22 : Scriitorul este obligat să aibă permanent asupra sa un manuscris pe care să-l încredințeze la cerere editurilor, revistelor, radioului, prin reprezentanții lor.

Art. 23 : În caz că nu poate duce singur manuscrisul, are dreptul la însoțitor.

POȘTA REDACȚIEI

Fănuș Neagu : Am primit „imnul” adresat echipei U.T.A., l-am transmis clubului. Ei v-au transmis o scrisoare. În esență conținutul nu vă interesează, poate numai finalul : Hai, vină, draguțule, la ARAD !

Ion Băieșu : Am primit pește, e gustos, deși, specialiștii noștri susțin că ar fi de crescătorie. Manuscrisele nu le-am citit încă dar am reținut piesa și o schiță în limba turcă. Credem că vom opta pentru ultima.

Mihai Ungheanu : Eseul despre Nicolae Manolescu este excesiv de laudativ. N-ați putea măcar în ultima parte să înăspriți tonul ?

Traian Iancu : Opereta dv. este cu adevărat încântătoare. Colectivul „Almanahului literar” o repetă cu aplombul necesar. Pentru rolurile feminine am apelat la colaboratori externi. Permiteți-ne s-o publicăm integral !

Laurențiu Fulga : Ne apostrofați că lucrăm dezorganizat și fără discernământ critic. Noi vă răspundem că lucrările dv. nu corespund cerințelor redacționale și sîntem gata să suportăm orice risc. Nu orice „paradis” e și „straniu”, după cum, vorba lui Radu Cărneci, nu tot ce e „straniu” poate fi numit „paradis”.

Nicolae Velea : Facsimilul manuscrisului dv. din tinerețe poartă antetul restaurantului „Athenée Palace”, instituție profund dezavuată de colectivul nostru redacțional.

Ion Sofia Manolescu : Poemul „Viața și suferințele cartofilor” este scris corect și impresionant. Nu știm în ce măsură descrierea lor științifică e veridică. Și apoi, în ce piață ați văzut Dv. „cartofi cît vezi cu ochii sîrind drept în sacoașă”... ?

Romulus Vulpescu : E bine că v-ați apucat de muzică. Dar să știți că se spune lîd și nu lîdo, cafe concert și nu cafe frapé, iar cheia sol nu se scrie niciodată la coada

portativului numai în cazul că sînteți stîngaci. Și dacă sînteți stîngaci, apucați-vă de ping-pong.

Nina Cassian : Sînteți debutanta care nu îndrăzniți să treceți pe la redacție ? Treceți domnișoară, că doar n-o fi foc !

Alexandru Ivasiuc : Manuscrisul în engleză este indescifrabil. Ori veniți să-l dictați la mașină, ori ne permiteți să-l publicăm fără nici o modificare.

Petru Vintilă : Lucrarea Dvs. „Casa care a fugit prin ușă” e de competența secției de sistematizare. Trimiteți eventual fotografii și mărturiile scrise ale vecinilor.

Dan Mutașcu : Dizertația intitulată „Parfumul Levantului și instabilitatea motorie a soldaților greci” e scrisă cu discernămint și taat. Aveți vină de bizantolog dar vă ascundeți după un pseudonim. Comunicați-ne numele real.

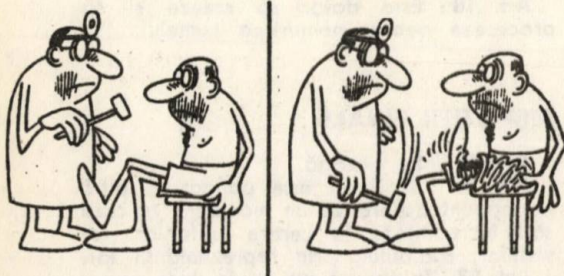
Aurel Rău : Adresați-vă revistei TRIBUNA în a cărei jurisdicție teritorială sînteți. Adresa : Cluj, str. Universității 1, vis-à-vis de hotelul Continental. Puteți merge personal.

Teodor Mazilu : Am primit „sfaturile” Dv., manuscrisele, jurnalul intim și poza din tinerețe. Vă păstrăm fotografia.

Ovidiu Genaru : Publicăm propunerea despre felul în care pot fi rostite numele unor scriitori cunoscuți, în noaptea anului nou : DRAGOȘ VISCOL, EGOITĂ NIRIMIE, ALEXANDRU IFOSIUC, GAUREL BALANGA, GHEORGHE MOTOZEI, EUGEN BARDĂ, FAURENTIU MULGA, METRU STOICA, totodată vă transmitem sincerele lor mulțumiri.

Eugen Barbu : Vă comunicăm informațiile cerute : Adrian Beldeanu scrie proză, versuri și pledoarii juridice. Ultimele absolut excelente. În timpul liber pictează și ia hapuri. Este din Birlad, fiind nepot de mamă al poetului Tutoveanu. N-a avut nicicînd mașină mică.

Maia Belciu, Tita Chiper, Sinziana Pop, Alexandra Tirziu : Ne propuneți reuniuni dansante pentru bunici și membri de familie. Asigurăm muzica, rămîne să suporțați pișcoturile.

Amintiri din copilărie

TUDOR GEORGE :

Halo ! ce facem ? Cine zicea cum că
n-am învățat în clasa-ntii primar ?
Bă ! am depus atâtea zile muncă
încît și-acuma sînt la ABECEDAR.

Am fost atent, ce dacă mă ușchiră
diverși nebuni cu mers înmiresmat ?
Eu am cîntat pe coridor din liră
și nimeni pîn-acum n-a protestat.

NINA CASSIAN :

Din fire și potire și neștire
pricina crește surprinzător de subțire,
din nelubire și viță
poți scrie toată viața pe-o tăbliță.

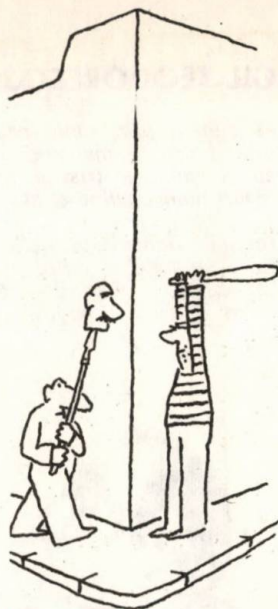
În legătură cu clasa întîia primară
să nu întrebați nici o verișoară
întîi pentru că toți mamelucii au fost
în clasa întîia fără rost
Apoi pentru că mai departe
devenea tobă de carte...

LEONID DIMOV :

La opt și cinci, la opt și un sfert
nu pot fi foarte clar și foarte cert,
printre vatmani și tramvale unse cu smoală
pudibond mă duceam către școală.

Aveam slănina pregătită, cîini să fi fost
că ar fi mîncat-o pe de rost,
așa că de flecare dată tovarășul director
mă punea într-un cărucior
și-mi spunea cu mult tact :
stai acolo domnule autodidact !

Enigma în toate, cititorule, caut-o
eu nevrînd să fiu altceva decît : auto !

ADRIAN PĂUNESCU :

De-atunci ziceam : să fim curați și tineri,
Nu suportam să fiu bătut, deși,
astăzi e joi și mîine este vineri,
tu, fiul meu, neînvățînd vel fi.

Lumea e rea. Dar lumea este lume,
copil nîcîcînd nu sînt și nu am fost.
Deceniul nostru nu are legume !
Mai sînt copil, am fost, mai sînt, am fost.
(Și să mă dea afară n-avea rost !)

MIHAI BENIUC :

E mai ușor acum decît atunci...
Mergeam prin ploi pe drumuri desfundate
Nepoți, bunici, surori mai mari și prunci,
Vecini, orfani și rude-apropiate.

Noi nu știam decît A.B.C.D.,
mîncam mălai și recitam din Goga
și-am învățat. Și-acum, iată de ce
strig tare : „să trăiască pedagoga” !

MARIN SORESCU :

Ieșea una la gard : lele, întoarce rîmătorul,
ai auzit că fuserăm la oraș cu carul cu boi,
nu numai boii, ce dracu bre, parcă
n-ai fi fost niciodată în alte părți !

Și nîngea de ziceai că se strică morile
cerului
și unul de-i zicem Deșelatul mă întrebă
și azi :
„ții mîinte, Mărine, cînd eram noi doi copii
și ne dădea învățătoarea afara din clasă” ?
— Nu știu bă, că e mult de atunci...

VIRGIL TEODORESCU :

Ningea demult prin suple pasarele
și foșnetul acut îl mai aud
cădeau în coniferul trist și ud
triunghiuri numismatice și stele.

Neîntrunind elementara notă
la cifrele cu bețe și cirlig
am fost eliminat. Asta denotă
c-am stat în ploi, în arșiță și frig

EMIL BRUMARU :

Creștea spanac în curtea școlii. Fuste
de mac cu tiv ușor violaceu
O, amintiri, borcane vechi și-nguste,
eram pe-atunci în clasa-ntia eu.

Jucîndu-mă cu-n fluture de gheață
mîncam dintr-un șerbet, foarte discret
Știam că n-am să fac nimic în viață
Și-am îmbrăcat livrea de poet.

AUREL BARANGA :

Cică, odată, demult,
cînd melcii trăiau în tumult,
unul mai mititel
nu se vroia în clasa-ntia el.
Învățătoarea s-a supărat
și afară din clasa-ntia l-a dat !
Morală e clară și nouă
și galbenă ca lămîia.
Dacă te dă afară dintr-a-ntia,
treci automat în clasa a doua.

TRAIAN IANCU :

Într-a-ntia cînd am fost
n-avea viața nici un rost,
da'amu, amu, amu
am și maculatoru'.

Foaie verde foi de pară
că io n-am fost dat afară
că-nvățam așe de bine
cît or zis : mai bine, lasă-l !

Da', amu, amu, amu
doarme tocul, da' io, nu !
(Rog scuzați rima în „asă-l”)

MIRCEA MICU :

Eu jur că niciodată
în clasa-ntii n-am fost.
De-aceea orice tată
mă știe pe de rost.

Am stat doar cu Mazilu
la Mogoșoala mult.
El își creștea copilu
cu foarte mult tumult.

Ne-avînd ce a mă face
la școală nu am mers
El multe versuri face
eu însă nici un vers.

De-atunci mă port într-una
precum un cinefil.
El suspectează luna,
Eu am rămas copil.

Adnotări în proză:

Fănuș Neagu : Dinule, ăștia n-au ce face !
Se hrănesc cu foaie de măcriș la Brăila și
zic că n-au stridii. Păi, ce ? a zis cineva că
există copacul de camfor ?

Nicolae Velea : (proverbist) Prinde orbul,
scoate-i ochiul !

Laurențiu Fulga : Toți cei de mai sus au
demonstrat, indubitabil, indestructibil, ire-
ductibil, irevocabil, incontestabil, tare de
neacoperit !

Șerban Nedelcu : Nici voi, dragii mei, nu
aveți primele patru clase ? Colosal... Și
servus toc !

Petre Tușea : Bravo, băieți !

Radu Tudoran : Ce faună !

Radu Cârneli : Ca la Bacău !

Ludemis Menelaos : Aferim !

Ion Băieșu : Păi, dac-aș mai avea Preșul,
vă dați seama. Bine, dar ce vă veni cu
copilăria ?

Ce este ea ?

Nicuță Tănase : Copilăria este o chestiune
de care o să răspundeți personal !

DALI EXPLICAT

Publicistul francez Louis Powels este, împreună cu Dali, autorul unei cărți, *Les Passions selon Dali*, apărută la editura Denoël din Paris. Cartea e compusă din discuții înregistrate pe bandă de magnetofon. În articolul de față, Louis Powels încearcă o explicație a personalității complexe a pictorului spaniol, după ce-i face o vizită la reședința sa din Cadaques, în Catalonia.

*

Il cunosc pe Dali de multă vreme, dar n-am început să-l înțeleg decât după ce am stat în preajma lui la Cadaques, ajutat, pentru a pătrunde într-un ținut care nu se dezvăluie dintr-o dată, de foarte atentul și scrupulosul său biograf, Robert Descharnes. Dali trebuie desigur să se explice singur. Salvarea sa ține de faptul că a știut să se vadă pe sine, să arunce asupra propriului său caz priviri de o acuitate eroică. El este, cred, singurul posedat care s-a putut exorcisa pe sine însuși, fiindu-și propria sa închiziție și ciștigându-și astfel o perfectă posesiune de sine. Unica explicație veridică despre Dali n-o poate furniza decât el. E de ajuns să citești uluitoarea sa *Vie secrète* ca să-ți dai seama. Dali este azi un om care nu-i deconcentrant decât în măsura în care geniul este astfel. Celui ce-și dă silința să-l interogheze în mod serios, cu respect și afecțiune, îi apare ca un om de o riguroasă coerență. Excentricitatea sa de suprafață corespunde celei mai feroce concentrată internă. Nu acționăm ca toată lumea decât conștient și ne ignorăm sau să ne trădăm centrul. Dali este într-o constantă stare de veghe față de simburile dur ale persoanei sale. Trebuie să ne înțelegem asupra provocărilor daliniene. Ele sînt de două feluri. Mai întîi, jocul. Dali se amuză, e dreptul său: l-a plătit cu suferință și supraeforturi. Apoi, e vorba de un fanatism al exactitudinii. Dali trece de la starea de spirit la literă. El își exprimă, literalmente, gîndirea sau intuiția prin imaginea sau gestul cel mai legitim, sărind peste intermediarii discursului raționalizant. Arde etapa civilizată și își servește adevărul crud. Unii întorc spatele dezgustați, numind asta folie sau farsă. Acest fanatism al exactitudinii și această permanență a atenției fac ca el să nu tolereze acomodările la realul banal. Dali ignoră pactele de neagresiune. Trăiește într-un fel de război sfînt. Încă din 1930 scria: „realitatea, simplă amnezie de mediație”. În fiecare clipă el impune realului desmințirea unei realități interne mai juste. Dacă există

la Dali un violent orgoliu — acompaniat de o fină gentilețe în relațiile particulare — aceasta e o necesitate. Un om care poartă în el lucruri mari și n-are orgoliu, e pierdut. Marile lucruri fug de cei umili.

Trebuie să vedem în Dali o personalitate aflată în serviciul și în devoțiunea geniului. Această personalitate n-are priză la cotidian, la raporturile molatice, la călduțul sociabil. Ea n-are nimic de civil într-însa. E armată sau preotească, tot așa de insolită în viața obișnuită ca o defilare militară sau ca o procesiune. Cînd ne întîlnim îmi întinde brațele. Ne apropiem unul de altul fără să ne atingem: îmbrățișare de om de arme sau de călugăr. În elucidarea de sine însuși, Dali n-a încetat să proclame că geniul său e indisociabil de o patrie, de natura și sufletul catalan și, mai precis, de regiunea Figueras. Spiritul său e ocupat fără încetare să densifice un univers personal sălbatic delimitat: să facă un grăunte de substanță absolută, care să aibă o valoare universală. De aceea nu-l poți înțelege pe acest turbat al înrădăcinării fără să vezi, să simți și să-i atingi rădăcinile.

Dali s-a născut la 11 mai 1904 în orașul Figueras. Și-a petrecut toată copilăria pe coasta Cadaques de unde era originar tatăl său, care a fost notar. Aici și-a făcut o casă în care locuiește din primăvară pînă toamna. Treizeci de kilometri despart Figueras de Cadaques. Ai impresia că traversezi o imensitate îngheșuită.

Port Lligat înseamnă „port legat”, atașat prin noduri. Așa se numește portul satului de pescari Cadaques. Loc arid, el este — cum spune Dali — imaginea cea mai îndepărtată de cea obișnuită a Mediteranei, un fel de Delfi mediteranean. „Aici, spune tot Dali, am învățat să-mi pîlesc gîndirea”.

Casa lui, asamblare de celule, s-a născut din odaia pe care i-a dăruit-o Lydia, nebuna satului, bînuită de vrăjitorie, atunci cînd, gonit de acasă de tatăl său, își căuta un refugiu pentru el și pentru soția sa Gala. Pe rînd, lîngă odaia inițială au fost ridicate altele și unite între ele prin scări și coridoare. „Casa noastră a crescut ca adevăratele structuri biologice, prin înmugurire celulară. Nucleul a fost delirul Lydiei, care ne-a dăruit prima odaie.”

Dali spune: „paranoia mea are permanența și duritatea analitică a granițului. Nisipurile mișcătoare ale automatismelor și viselor se șterg odată cu trezia. Dar stîncile imaginației rămîn mereu acolo.”

LINCOLN ȘI KENNEDY COINCIDENȚE STRANII

1. Lincoln a fost ales președinte în anul 1860, Kennedy în 1960.

2. Amândoi au fost uciși într-o vineri.

3. Ambii au fost uciși în prezența soțiilor lor.

4. Amândoi au fost doborâți de un glonț în cap tras din spate.

5. Succesorii lor se numeau Johnson.

6. Fiecare din acești succesori era originar din sud.

7. Fiecare din acești succesori fusese membru al senatului.

8. Andrew Johnson (succesorul lui Lincoln) s-a născut în 1808. Lyndon Johnson (succesorul lui Kennedy) s-a născut în 1908.

9. John Wilkes Booth (asasinul lui Lincoln) s-a născut în 1839. Lee Harvey Oswald s-a născut în 1939.

10. Și Booth și Oswald au fost asasi-nați înainte de a putea fi judecați.

11. Soțiile celor doi președinți au pier-

dut câte un copil în timp ce locuiau la Casa Albă.

12. Secretarul lui Lincoln, care se numea Kennedy, l-a sfătuit să nu meargă la teatrul unde avea să fie asasinat. Secretarul președintelui Kennedy, care se numea Lincoln, l-a sfătuit să nu se ducă la Dallas.

13. John Wilkes Booth l-a împușcat pe președintele Lincoln într-o sală de spectacol și a fugit într-un antrepozit. Lee Harvey Oswald a tras asupra președintelui Kennedy dintr-un antrepozit și a fugit într-o sală de spectacol.

14. Numele lui Lincoln și Kennedy au fiecare câte șapte litere.

15. Numele lui Andrew Johnson și Lyndon Johnson se compun fiecare din 12 litere.

16. Numele lui John Wilkes Booth și Lee Harvey Oswald totalizează fiecare 15 litere.

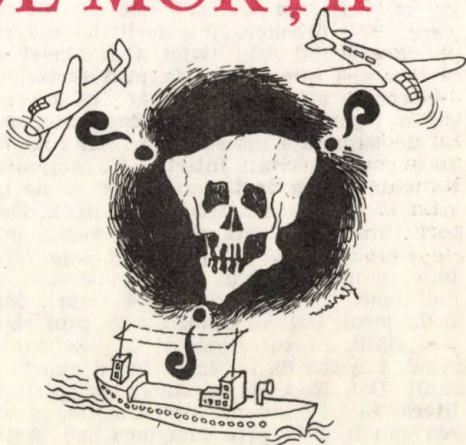
„TRIUNGHIUL MORȚII“

Revista sovietică „Tehnica și Tinere-tul“ publică o rubrică de fapte neexpli-cate. Dăm unul dintre acestea.

Undeva în Caraibe, între insulele Ba-hamas, Bermuda și Porto Rico, se află o zonă numită „triunghiul morții“ unde mai multe avioane au dispărut în împrejurări misterioase. Drama din 5 decembrie 1954 rămîne o enigmă în analele istoriei avia-ției.

La orele două după amiază cinci avioane de tipul **Avanger Gremán** decolează de la baza Fort Landerdale din Flórida. Echi-pajul experimentat număra între 6—13 ani de practică. Fiecare avion era pre-văzut cu bărci pneumatice și centuri de salvare. Era vorba de un zbor de ru-tină: 250 km la est, 60 la nord și retur la bază. Avioanele își luaseră zborul.

Era exact ora 15 și 15 minute cînd tur-nul de comandă a primit primul apel al patrului. O voce angoasată anunța în ra-dio că avioanele au pierdut direcția și nu mai văd pămîntul. La ora 16 și 25 minute comandantul patrului anunță că nu poate determina poziția, dar crede că se află la 360 km. nord-est de bază. După care, tă-cere... Legătura s-a întrerupt.

La bază s-a dat imediat alarma. Cinci minute mai tîrziu un enorm hidroavion de tip **Martin Mariner** decola cu un echi-paj de 30 de oameni și cu material de salvare complet.

În acest timp turnul de comandă căuta să stabilească legătura cu avioanele dis-părute pentru a le anunța trimiterea de ajutoare. Douăzeci de minute mai tîrziu turnul cere coordonatele hidroavionului de salvare. Acesta nu răspunde. Ceva de neînțeles și terifiant se produsese.

Baza cere concursul serviciului de salvare costier de la Miami, de unde decolează un alt avion. Acesta zboară în jurul zonei presupuse a accidentului dar nu descoperă nici o urmă. Toată noaptea avioane și nave de război efectuează cercetări. Trei sute de avioane și douăzeci de nave maritime participă la operație, la care se adaugă și câteva nave britanice de la baza cea mai apropiată. Fiecare metru pătrat din zonă e cercetat, dar degeaba.

Timpul fusese frumos și calm, orice supoziție a unei furtuni sau trombe de aer era exclusă.

Specialiștii vorbesc de existența în această zonă a unei „găuri în cer“, dar presupunerea rămâne fantezistă.

Alte „accidente“ misterioase

La 30 ianuarie 1948, ora unu dimineața, șeful aeroportului din insulele Bermude dădea alarma. Un avion de tip **Start Tiger**, cu 27 pasageri la bord, care se pregătea de aterizare dispăruse. În ultimul său mesaj pilotul anunța că urmează perfect direcția și că vizibilitatea e excelentă. Dar avionul s-a volatilizat pur și simplu în noaptea...

Treizeci de nave de război americane și englezești și o duzină de avioane au încercat zadarnic să descopere urmele dispăruților.

La 28 decembrie 1948, un **Douglas 4** de la San Juan (Porto Rico), cu 32 pasageri la bord, se afla în zbor spre Miami. Nu mai rămânea decât puțin timp până la aterizare. Pilotul cere autorizarea de aterizare, dar îndată radioul tăcu și avionul nu a mai ajuns niciodată la destinație. Nimeni nu știe ce s-a întâmplat.

La 17 ianuarie 1949 un avion de transport decola din insulele Bermude. După cinci ore de zbor avionul trebuia să aterizeze în insula Jamaica, unde însă n-a mai ajuns niciodată. Două port-avioane americane și șase vedete rapide răscoliră zona zadarnic.

Aceste accidente s-au produs într-o vreme când echipamentul și instalațiile radio ale avioanelor nu atinseseră perfecțiunea de azi. Dar cu tot progresul tehnic realizat de atunci, accidentele au continuat.

La 28 august 1968, două uriașe avioane petroliere decolează de la Miami. Trebuiau să aprovizioneze din zbor un grup de bombardiere grele deasupra Atlanticului. S-au primit mesajele lor în timp ce se aflau între continent și insulele Bermude. Cele două petroliere, cu un echipaj de 11 persoane, au dispărut de asemenea. În plină zi și pe timp calm. Nave și avioane au fost trimise în căutarea lor. De data aceasta s-au găsit câteva resturi. La 400 km. nord-vest de insulele Bermude, navele de patrulă au reperat urme plutind pe mare. De unde s-a dedus că avioanele s-au ciocnit în zbor. Dar două zile după aceea alte urme au fost recuperate la 250 km. mai departe. Ipoteza unei ciocniri era deci exclusă. Nu s-a dat nici o explicație accidentului.

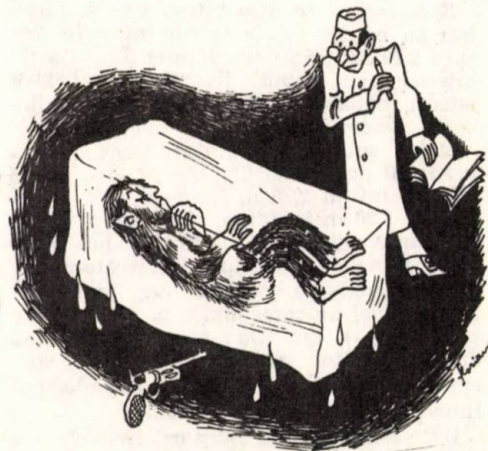
Alte avioane și chiar nave au dispărut după această catastrofă. S-a reușit uneori să se găsească urme, dar niciodată corpurile oamenilor din echipaj.

În februarie 1963, uriașul vas petrolier **Marin Soulfour Queen**, cu 36 oameni echipaj, a dispărut fără urme în zona Drow Tortugas. În iulie din același an, tot în „triunghiul morții“ a dispărut fără urme vasul de pescuit **Snow boy**.

Zona în chestiune, relativ puțin întinsă, este înconjurată de insule cu o populație foarte deasă, unde zi și noapte circulația este intensă, atât pe mare cât și în aer. Și totuși nimeni nu a observat vreodată ceva. „Triunghiul morții“ nu-și revelează misterul...

CINE LA ÎMPUȘCAT PE ADAM?

Un zoolog belgian descoperă într-un bilci din Statele Unite o creatură care ar putea fi un om din Neanderthal, ucis cu focuri de armă.

Cryptozoologia este „știința animalelor ascunse”. E vorba de o disciplină nouă, care consistă din studierea speciilor animale a căror existență n-a fost încă oficial recunoscută de știință, din lipsa pieselor anatomice doveditoare.

Savantul belgian **Bernard Heuvelmans** este unul din rarii specialiști ai acestei discipline, cunoscut în toată lumea, atât în vest cât și în est. El preconizează folosirea de metode matematice și ajutorul ordinarilor pentru a rezolva problemele biologice pe care le pun originea și evoluția speciilor.

Informațiile de mai jos sînt extrase din darea de seamă făcută de acesta către Academia de științe naturale a Belgiei.

O descoperire senzațională

Totul a început într-o zi de decembrie din anul 1968, pe cînd Heuvelmans se afla în S.U.A., în statul New Jersey, la prietenul său Ivan Sanderson, un scriitor științific american.

Un ziarist de prin părțile locului, Terry Culler, admirator al savantului belgian, îi semnalează că a văzut exibat într-un bîlci un exemplar din ceea ce el credea a fi „omul zăpezilor”.

Cadavrul era prezentat publicului ca cel al unui om conservat în gheață de mai multe secole. După informațiile ziaristului american, blocul de gheață respectiv fusese pescuit în marea Bering sau în largul Kamciatkai. Proprietarul „curiozității” locuia în Minnesota, la vreo 3000 mile departe de New Jersey, și era de acord să-i primească pe Heuvelmans și Sanderson. Aceștia plecară într-acolo și ceea ce au descoperit, reprezintă o formă zoologică nedescrisă pînă azi, în care au identificat „omul din Neanderthal”.

Omul din Neanderthal

Specimenul se afla într-o rulotă, întins într-un enorm sicriu refrigerat, care măsura 2,20 m. pe 90 cm. lățime. Luminat în interior prin tuburi fluorescente dispuse lateral, capacul sicriului era format dintr-un cvadruplu strat de sticlă.

După spusele domnului Hansen, proprietarul „curiozității”, blocul de gheață măsura inițial 2,75 m lungime, 1,50 m lățime și 1,20 m înălțime, cîntărind 2.700 kg, dar dimensiunile lui au fost reduse pentru a încăpea în sicriul refrigerat.

Ființa seamăna cu un om, dar „neuman”, căci nu corespunde cu definiția actuală despre om. Dar ceea ce era de-a dreptul uluitor era faptul că acest specimen apropiat de omul de Neanderthal fusese ucis cu focuri de armă!

Dar să-l lăsăm pe Bernard Heuvelmans să-l descrie:

„Specimenul seamănă la prima vedere cu un om — sau mai bine zis cu o ființă umană adultă de sex masculin — înalt de 1,80 m și de proporții normale, deși excesiv de păros. Exceptînd fața, palmele mîinilor, talpa picioarelor, penisul și testiculele, e în întregime acoperit de peri cafenii închiși, lungi de la 7 la 10 cm. Pielea are culoarea pămîntie caracteristică tuturor cadavrelor oamenilor din rasa albă (caucazoidă). Pe piept și genunchi perii sînt mai rari. Unul din ochi fiind spart iar occipitalul sfărîmat, arată că ființa respectivă a fost doborâtă de gloanțele unei arme de foc de calibru mare. Un glonț a atins osul cubital al brațului. iar un altul a pătruns în ochiul drept, spărgîndu-i orbita și producînd un larg crater în partea posterioară a craniului ceea ce a provocat moartea instantanee”.

Specimenul dispare fără urmă

Proprietarul Hansen declarase că prezintă publicului „curiozitatea”, de mai bine de un an (din mai 1967). Cum specimenul începuse să se descompună pe alocuri, mai avea de gînd să-l exhibeze încă un an, după care ar fi autorizat autopsia.

Cei doi savanți propun lui Hansen să cumpere cadavrul, tratativele erau în curs, cînd — lovitură de teatru! — tranzația se încheie cu altcineva: un necunoscut cumpără cadavrul și dispore cu el fără urme.

Nu mai rămîn despre acest caz decît mărturiile lui Heuvelmans și Sanderson, precum și fotografiile și desenele făcute de aceștia.

Heuvelmans consultă un savant american, Jack Arthur Ullrich, geolog specializat în hidrologie și glaciologie. După părerea acestuia nu poate fi vorba de o fosilă congelată. O congelare naturală se produce de la obiect spre periferie, dar în cazul de față ar fi vorba de o congelare artificială, care s-a produs de la periferie spre centru.

Oamenii din Neanderthal trăiesc printre noi?

Concluziile la care ajunge zoologul belgian sînt că ființa respectivă reprezintă un om dintre cele mai vechi specimele umane, probabil din specia Neanderthal, care trăiește printre noi. Undeva pe pămînt mai trăiesc oameni din această specie. Undeva acești oameni coexistă cu ființe umane care ne sînt contemporane întrucît folosesc arme de foc. Dar unde? Nu se știe. Misterul rămîne total.

Cei mai mari specialiști în cryptozoologie, Heuvelmans, Sanderson și savantul sovietic B. F. Pornev sînt de acord că azi mai trăiesc pe pămînt oameni păroși...

Kriterion

"SZENCZEI LÁSZLÓ"

SCRUM ȘI PAJURĂ

ROMAN

Kriterion

MARKOVITS RODION

GARNIZOANA DIN SIBERIA

ROMAN

Kriterion

KIRÁLY LÁSZLÓ

LUPII ALBAȘTRI

ROMAN

Biblioteca Kriterion face cunoscute cititorilor români cele mai valoroase opere ale scriitorilor maghiari, germani, sîrbi, ucraineni și de limbă idiș din țara noastră. Cititorii colecției pot face cunoștință cu cele mai reprezentative romane din patrimoniul clasic și contemporan al literaturii naționalităților conlocuitoare din țara noastră.

Biblioteca Kriterion apare sub îngrijirea lui Domokos Géza.

AU APĂRUT:

Kuncz Aladár, Mănăstirea neagră. Traducere — Corneliu Codarcea și Nicolae Crișan. Prefață — Nicolae Balotă

Kós Károly, Neamul Varjú. Traducere — Aurel Buteanu. Prefață — Nicolae Crișan

Bálint Tibor, Maimuța plîngăreată. Traducere — Paul Drumaru. Prefață — Eugen Barbu

Arnold Hauser, Îndoielnicul raport al lui Jakob Bühlman. Traducere — Rolf Frieder Marmont

Nagy István, Nepoții Oltenilor. Traducere — Remus Luca. Prefață — D.R. Popescu

Sütő András, Un leagăn pe cer. Traducere — Romulus Guga. Prefață — Titus Popovici

Szegő Júlia, Cantata profana. Romanul vieții lui Bartók. Traducere — George Sbârcea

Karácsony Benő, Piotrușca. Traducere — George Sbârcea. Prefață — Fănuș Neagu

Karácsony Benő, Cu capul în soare. Traducere — Petre Bokor

Berde Mária, Vatra Incinsă. Traducere — Veronica Porumbacu, Tóthfalusi Anna. Prefață — Veronica Porumbacu

Tabéry Géza, Cerbul. Traducere — Veronica Birlădeanu. Prefață — Dan Zamfirescu

Szenczei László, Scrum și pajură. Traducere — George Sbârcea. Prefață — Mihai Beniuc

Király László, Lupii albaștri. Traducere — Andrei Fischhof. Prefață — Augustin Buzura

Méliusz József, Orașul pierdut în ceață. Traducere — Constantin Olariu. Prefață — Adrian Marino

Markovits Rodion, Garnizoana din Siberia. Traducere — Dan Culcer. Prefață — Al. Simion

ÎN CURS DE APARIȚIE:

Bartók Béla, Scrisori alese

Benkő Samu, Confesiunile lui Bolyai János — monografie

O.W. Cisek, În fața porților — roman

Deák Tamás, Memoriile unui burlac — roman

Domokos Sámuel, Octavian Goga — studiu

Flinker Robert, Purgatoriul — roman

Adolf Meschendörfer, Leonore — roman

Jakó Zsigmond, Studii de istoria cărții

Karácsony Benő, Cu pasul în liniște — roman

Ligeti Ernő, Grota albastră — roman

Méliusz József, Destin și simbol — roman-eseu

CULORILE

*Ceru-i de culoare-albastră,
Iarba de culoare verde,
Albă este casa noastră
Negru, fumul ce se pierde.*

*Negru-i zmeul din poveste,
Galben grîul copt la soare,
Numai roșu știu că este
Steagul clasei muncitoare.*

STOPUL

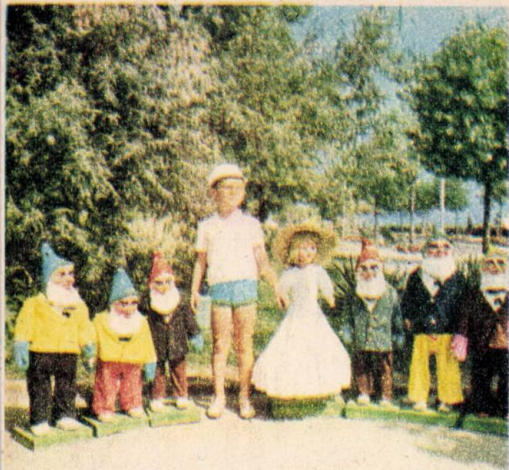
*Trei culori el are
Veșnic vii și noi
Și e lucru mare
Să le știți și voi.*

*Fiece culoare
Are și un grai
ROȘU știți ce-i oare?
Roșu-ți spune, STAI!*

*GALBENUL înseamnă
MAI AȘTEAPTĂ-UN PIC!
VERDELE te-ndeamnă,
TRECI, flăcău voinic.*

NICOLAE NASTA

EPIGONII

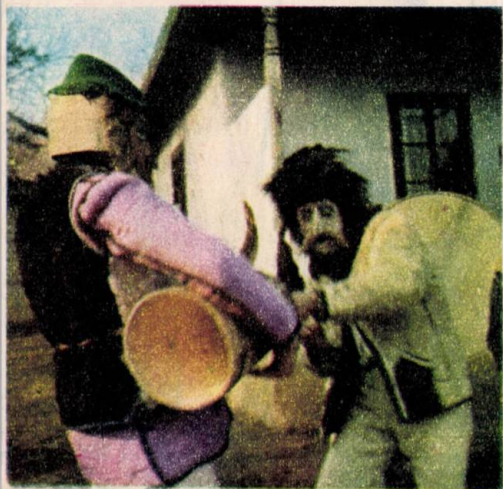
*Trei șoareci, ba o sută, ba o mie,
aflînd că liliacul a încetat să scrie,
crezură că e timpul să se afirme ei
și-au pus îndată mîna pe condei.
— La urma urmei, nu sîntem la fel?
Noi cenușii — și cenușiu și el,
cu trupurile semănînd că două —
nu picături de apă
metafora-i banală —
ci de rouă.*

*Cu rolul astfel luat în serios
porniră șoricelii, ca la școală,
să ronțăie creioanele, vîrtos,
dar pe hîrtie, clipă după clipă,
văzură că nimic nu se-nfiripă.*

*Ariciul, critic aspru, a răcnit:
— Ce faceți, bre? Că doar de înrudit
cu liliacul, vă-nrudiți teribil!*

*Păianjenul, din colțu-i invizibil,
zîmbi spre șoricelul cel mai mic:
— Sînteți la fel, eu nu vă contrazic,
dar ați uitat pe ăram un lucru mare,
că liliacul, semănînd cu voi,
pe lingă trupul aparent greoi,
avea și-un soi de aripă, ca să zboare...*

ANDREI CIURUNGA

Fabrica de confecții „MONDIALA“ din SATU MARE

FABRICA DE CONFECȚII «MONDIALA» DIN SATU MARE

s-a impus, în ultimii ani, prin substanțiala îmbunătățire a sistemului de lucru, prin respectarea datelor contractuale cu beneficiari interni și externi, cât și prin calitatea excepțională a confecțiilor de toate categoriile pentru:

- BĂRBAȚI
- FEMEI
- COPII.

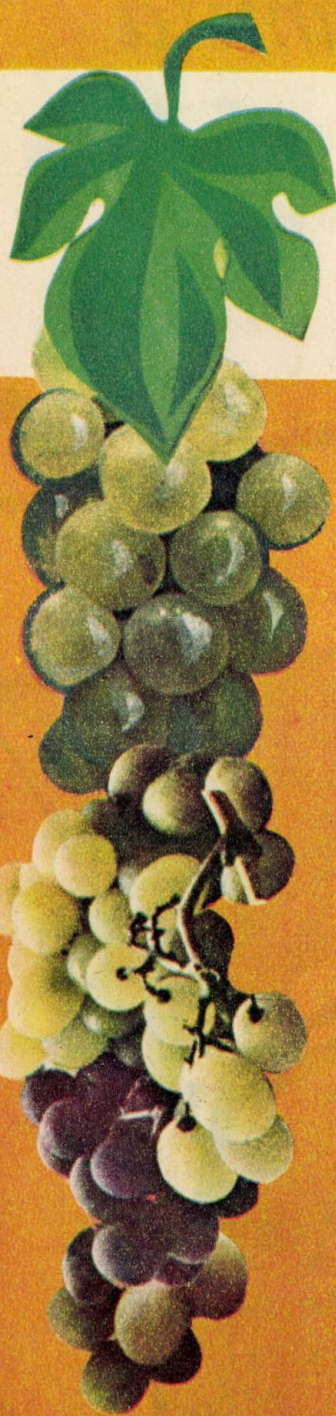

Nu se pot trece cu vederea nici cele 15 state cu care «Mondiala» din Satu Mare are contracte pentru produsele sale și nici noile capacități de producție — de unde ies sute de sortimente, peste 500 modele pentru copii, 400 modele pentru femei și aproape 30 modele pentru bărbați. Deci «MONDIALA» se află în plină ascensiune.

O noutate numită
„SMGC”

Întreprinderea de utilaje, piese de schimb și reparații **Iași**

Scopul Întreprinderii de utilaje, piese de schimb și reparații, din Iași, este enunțat de însăși firma acesteia. Adică, fabrică utilaje, piese de schimb, execută reparații. Care este ultima noutate aici? Tovarășul inginer Dimitrie Gheorghiu, directorul întreprinderii, ne-a răspuns cu amabilitate:

— Avem o noutate. Ea se numește, oarecum cifrat, «**SMGC**». Dar să ieșim din încifrare, care nu ne spune mare lucru, și să vă zic ce înseamnă «**SMGC**»: este vorba de un agregat, de acum omologat, folosit la separarea mustului prin scurgere gravitațională și presare moderată, denumit tehnic, scurgător de must gravitațional continuu, adică «**SMGC**». Inovația aparține unui grup de trei specialiști: inginerul Mihai Sinpetru, directorul Întreprinderii viei și vinului, inginerul Gherasim Crusos, directorul Întreprinderii de uleiuri vegetale și inginerul P. Cojocar, asistent la Institutul agronomic din Iași. Agregatul este destinat în special vinurilor albe. Încuiește linurile de orice fel și, parțial sau total, presele mecano-hidraulice sau pneumatice. Are nevoie de un spațiu mic și de mai puțini oameni pentru deservire. Deci, economisire de spațiu și forță de muncă. Pe urmă păstrează calitățile naturale ale vinului: în sistemul tradițional, cu linuri din lemn sau beton, mustul rămânea prea mult în contact cu aerul, se oxida, suporta alte procese biochimice, care depreciau calitatea. Era nevoie deci de intervenții, de tratamente deseori costisitoare. Agregatul «**SMGC**» înlătură toate aceste neajunsuri și prezintă mari avantaje economice: se înlătură o mare parte din cheltuieli, datorită gabaritului redus poate fi transportat chiar în vie, pe o platformă de autocamion și acționat de un grup electrogen, se reduce timpul de prelucrare a strugurilor de la 6 ore la 30 de minute. Desigur, el prezintă și alte avantaje, răspunde mult mai bine nevoilor și intereselor economice ale centrelor de vinificare, și îmbucurător este faptul că tot mai multe îl procură. Așteptăm ca și alte centre din țară să-l solicite.

O vizită
în sectorul
COOPERAȚIEI MEȘTEȘUGĂREȘTI
din județul **VRANCEA**

● După ce mi-am format o părere despre meșteșugarii VRÎNCENI, am stat de vorbă cu tov. BIVOLAN VICTOR, președintele Uniunii Județene a Cooperativelor Meșteșugărești, care mi-a spus:

● Pe teritoriul județului Vrancea funcționează în bune condițiuni 8 cooperative, plasate — după cerințele populației în: Municipiul **Focșani**, orașele **Odobești**, **Panciu**, **Adjud** și **Mărășești**.

● Din aceste unități, 6 au profil mixt, una este specializată în prestări construcții și una în executarea de obiecte de artă populară.

— De câte secții și profile dispun cele 8 cooperative?

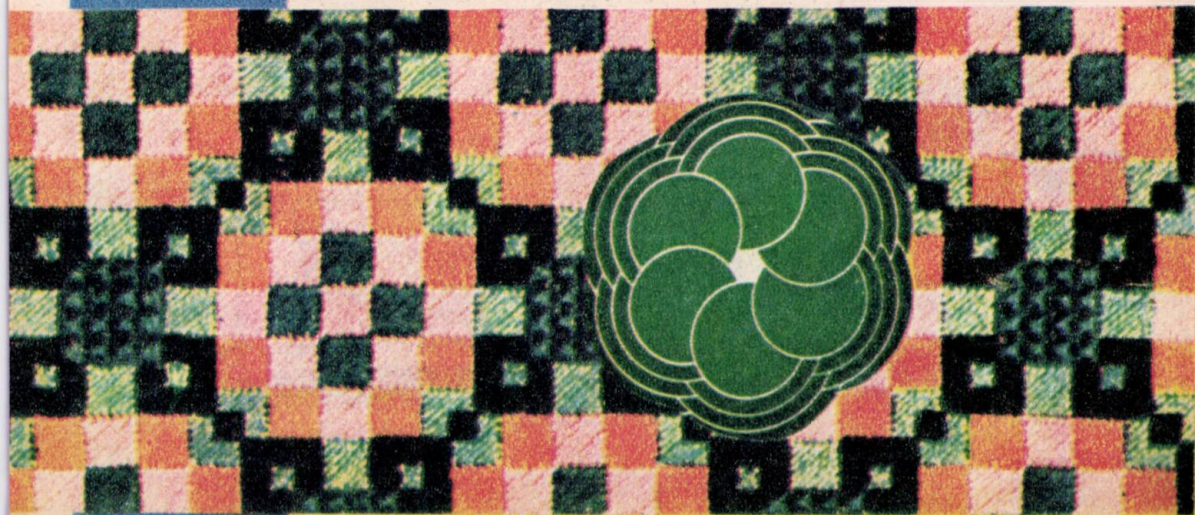
— De 274 secții și de 75 profile cerute de populație.

— Ce ați avut în vedere la plasarea unităților cooperatiste?

— Prioritatea noilor cartiere și în general orice sector unde s-a simțit nevoia de activități meșteșugărești.

— Aveți desfacerea asigurată?

— Da. Covoarele și alte obiecte de artizanat se exportă în mare parte, iar celelalte produse realizate se valorifică prin comerțul de stat și prin rețeaua proprie, care se bucură de aprecierea cumpărătorilor.

Întreprinderea
DE MAȘINI CASNICE EMAILATE

„23
AUGUST”

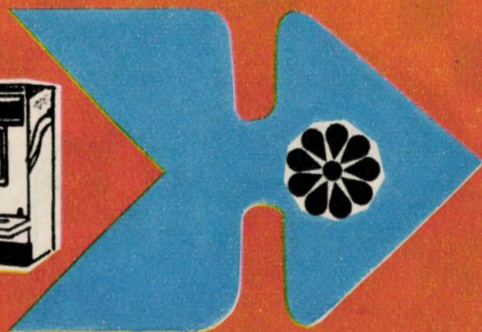
din

SATU MARE
produce:

o largă gamă de mașini casnice mult apreciate atât pe piața internă cât și pe cea externă.

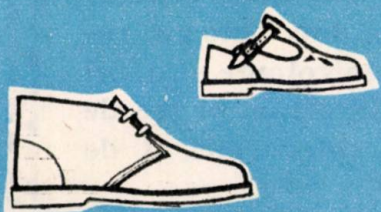
■ Sobe, care funcționează pe principiul arderii inverse (de sus în jos) cu brichete de huila, brichete de lignit și cărbune lignit și-au câștigat un prestigiu binemeritat în rîndul cumpărătorilor deoarece capacitatea, randamentul și suprafața de încălzire sînt avantajoase.

■ Dimensiunea de gabarit, ca și greutatea, sînt o dovadă că Întreprinderea «23 August» din Satu-Mare se află în pas cu cea mai nouă și modernă tehnică în construcția mașinilor de uz casnic.

UNIUNEA JUDEȚEANĂ A COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI

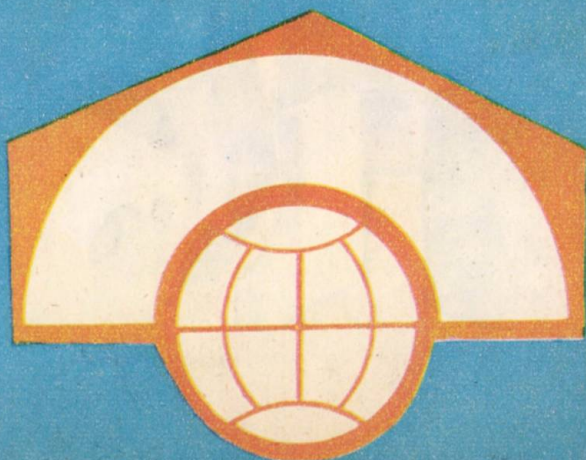
SATU MARE

UNIUNEA JUDEȚEANĂ A COOPERATIVE-
LOR MEȘTEȘUGĂREȘTI SATU MARE, prin-
tr-o serie de cooperative răspândite în întreg
județul, și-a câștigat o clientelă al cărei nu-
măr se află în permanentă creștere, tocmai
datorită conștiinciozității și respectării ter-
menelor de execuție a:

- CONFECȚIILOR PENTRU FEMEI,
PENTRU COPII ȘI PENTRU BĂRBAȚI,
- ÎNCĂLȚĂMINTE, MAROCHINERIE,
- CONFECȚII DIN PIELE,
TRICOTAJE, PĂLĂRII
ȘI BIJUTERII.

**Piața externă ocupă un loc important în
desfacerea produselor U.J.C.M.-Satu Mare.**

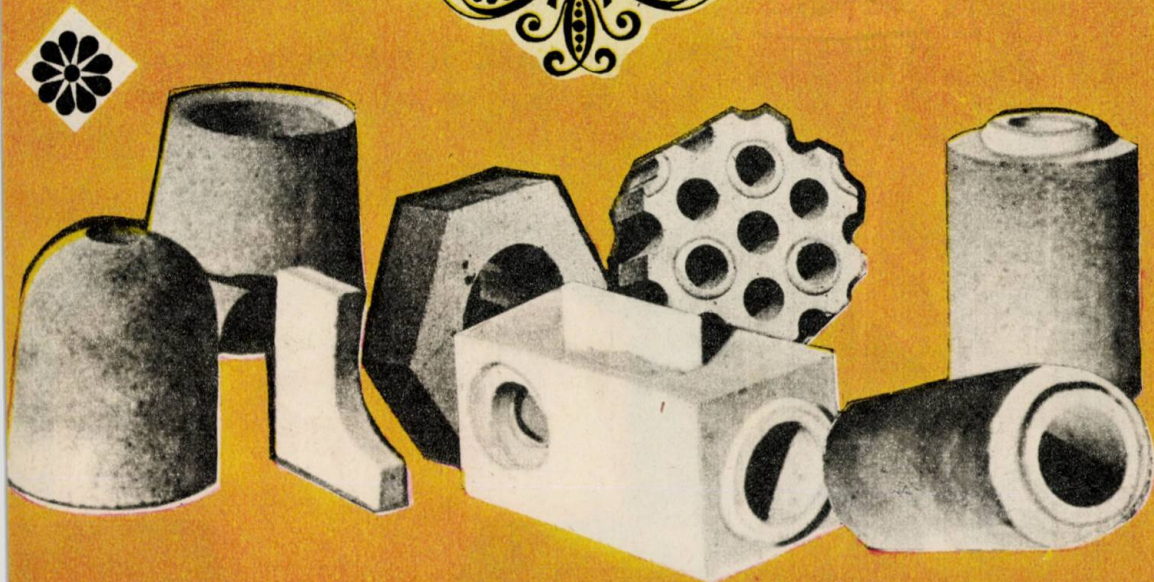
CENTRALA INDUSTRIALĂ PENTRU PRODUSE REFRACTARE BRAȘOV

prin prestigioasele întreprinderi și fabrici din:

**ALBA IULIA ● «REFRACTAR» ALEȘD ● «9 MAI» TURDA
● «RĂSĂRITUL» BRAȘOV ● «CARBOCHIM» CLUJ-
NAPOCA ● «PLEAȘA» PLOIEȘTI ● «VULTURUL» CO-
MARNIC ● «UNIREA» TG. JIU ● FABRICA DE PRODUSE
REFRACTARE BAIA MARE ● FABRICA DE ȘAMOTĂ
AZUGA**

execută produse refractare silica, silico-aluminoase, produse termoizolante, șamote refractare aluminoase, cât și superaluminoase, lectoane rezistente la foc, betoane re-refractare și superrefractare, plăci termoizolante, prafuri termogene și termoizolante, prafuri exoterme, pietre de polizor, abrazivi pe suport, electrozi siderurgici și de baterii.

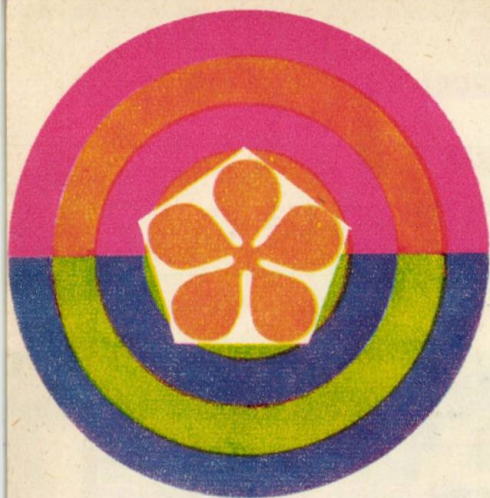

ONT LITORAL

Activitatea turistică pe Litoral a atins în vara care a trecut cotele cele mai înalte. A transformat anul 1975 într-un an-record față de anii precedenți. Au fost zile în care numărul celor cazați în cele 12 stațiuni, perle ale Litoralului românesc, în tabere și alte spații de cazare, a depășit cifra de 150 000. Alte mii de oaspeți români și străini și-au petrecut concediul «pe cont propriu», dar... tot pe Litoral, beneficiind de moteluri, campinguri, corturi etc. Într-o singură zi pe Litoral au avut loc 11 spectacole de teatru, de muzică populară și ușoară. Cîte 15 000 de vizitatori au înregistrat zilnic muzeele. La hotelul și restaurantul «Sirena» din stațiunea Mamaia, tovarășul Florin Rădulescu, șef de unitate de 17 ani, își primește oaspeții cu cea mai aleasă ospitalitate. Constantin Vasilescu, bucătar șef., pregătește, într-o singură zi, atîta mîncare, încît poate sătura cu ea 1400 de oameni și chiar mai mulți, fără să i se poată face un reproș.

INTREPRINDEREA DE PRELUCRARE A MASELOR PLASTICE DIN IASI

Datorită rezistenței la acțiunea agenților chimici, greutatea specifică mică, proprietăților electrice superioare, cât și prelucrabilității ușoare, MASELE PLASTICE s-au impus în toate ramurile economiei, fiind

utilizate în construcții, electronică, construcții de mașini, electrotehnică, ambalaje etc. Aflându-mă la sediul INTREPRINDERII DE PRELUCRARE A MASELOR PLASTICE din Iași, la o masă rotundă cu tovarășii: director Racu Aurel, director comercial Caetaru D. și șef contabil Chelaru, i-am rugat să informeze cititorii Almanahului Literar despre articolele finite produse aici, cât și țările unde se desfac.

● În întreprinderea noastră se produc: prelucrate pe bază de policlorură de vinil, prelucrate pe bază de polietilenă, prelucrate din polistiren și A.B.S.

● Care sînt articolele mai importante rezultate din aceste «prelucrate»?

● Covorul din PVC fără suport textil, dale flexibile din PVC pentru pardoseli, țevi din policlorură de vinil, tuburi izolante IPY din PVC, plăci ondulate din PVC, idem presate și plane, folii suflate din polietilenă prin înaltă presiune, saci industriali, recipiente, plăci polistiren, plăci ABS, iar la joasă presiune recipiente mijlocii și mari.

● În afara pieței interne, unde se mai desfac aceste produse?

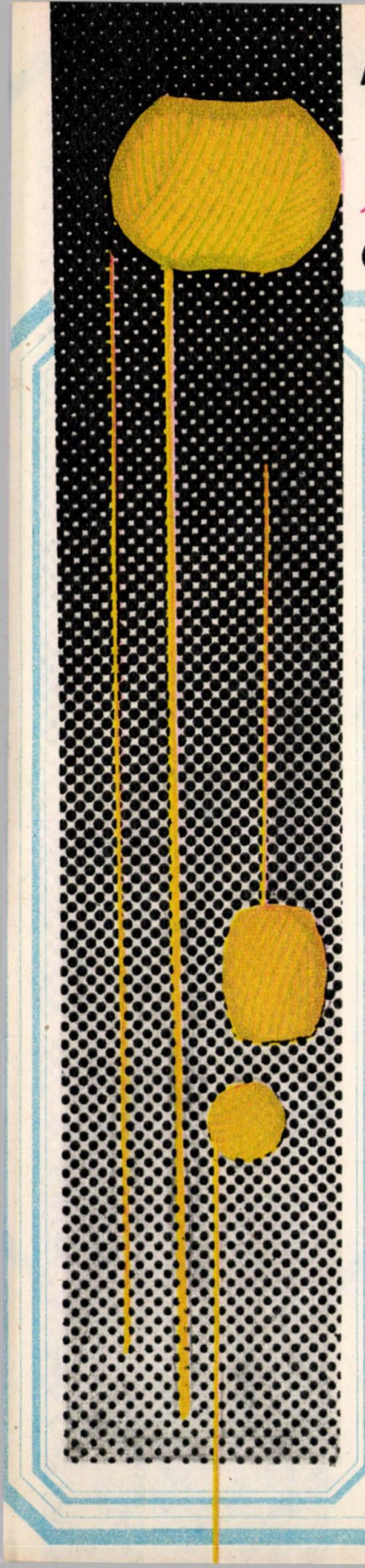
Importante cantități sînt contractate de țări printre care: U.R.S.S., R.S.C., Anglia, R.D.G., R.F.G., Elveția, Afganistan, Iran, Liban, R.A. Egipt, Japonia, Algeria etc.

● Cum stați cu autoutilările?

● Importurile de utilaje și piese s-au redus simțitor fiindcă toată atenția noastră este îndreptată spre acest capitol.

ÎNȚEPRINDEREA

„Năvodul“

GALAȚI

ÎNTR-O NOUĂ ETAPĂ DE DEZVOLTARE
«Întreprinderea textilă «Năvodul» — Galați este o unitate cu o veche tradiție muncitorească. De la an la an colectivul s-a sudat, a devenit tot mai stăpîn pe tehnologia de fabricație și-a înnoit zestrea tehnică. Acum, acest colectiv nu prea numeros, dar harnic, deține un loc de frunte în industria județului. Cum anul 1976 înseamnă un an prin care debutează noul plan cincinal 1976—1980, l-am rugat pe tovarășul G. Strat, Directorul Întreprinderii să ne vorbească despre felul în care a fost pregătită aici, la «Năvodul», demararea noului cincinal

● În primul rînd, Comitetul oamenilor muncii a întocmit, pe baza indicațiilor primite de la Centrală și Minister, programe de măsuri, pe care le-a supus dezbaterii și aprobării Adunării generale a oamenilor muncii. Aceste programe privesc în special creșterea productivității muncii, reducerea cheltuielilor de producție, îmbunătățirea calității produselor și asigurarea desfacerii acestora. Aș vrea să vă spun că sarcinile anului 1976 înregistrează o ușoară creștere. Apreciez însă, că ele, sarcinile, vor putea fi realizate deoarece întreprinderea noastră pornește în noul an cu o bază materială mult mai bună decît cea din anul 1975. Mă gîndesc în special la materia primă, care este net superioară aceleia pe care am avut-o în primele patru luni ale anului 1975.

● Știm că Întreprinderea «Năvodul», pe care o conduceți tovarășe director, are o serie de mașini, utilaje, încă vechi, cu o productivitate mai scăzută. Noul cincinal va produce o schimbare în baza tehnică a unității?

● Mă bucur că mi-ați pus o astfel de întrebare

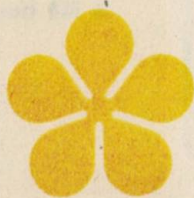
pentru că pot să vă ofer un răspuns îmbucurător. Îmbucurător nu numai pentru mine ci pentru întreg colectivul: potrivit asigurărilor date de forul nostru tutelar, urmează ca, începînd cu anul 1976, întreprinderea noastră să intre în reconstrucție și dezvoltare. Din fondul de investiții pe anul 1976 urmează să ni se repartizeze utilaje independente care vor conduce la o substanțială creștere a productivității muncii, la sporirea calității produselor. E vorba să primim deci două mașini de pieptănat orizontale, trei laminoare clasice și două mașini de tors frînghie pentru sisal.

● Ce măsuri veți lua pentru ridicarea calificării oamenilor, a specializării lor?

● Dezvoltarea va atrage după sine un număr mai mare de angajați. Deci, vom continua acțiunea de calificare a forței de muncă, care urmează a se angaja, iar pentru îmbunătățirea cunoștințelor profesionale și introducerea unor metode avansate de lucru, vom organiza cursuri de ridicare a calității schimbului de experiență cu unitățile similare. Prin cadrele tehnice vom lua noi măsuri de realizare a unor studii privind îmbunătățirea proceselor tehnologice, însușirea lor de către angajați, realizarea de cît mai multe produse noi din materia primă indigenă, pentru reducerea efortului valutar.

Așadar sîntem în măsură să sperăm cu toții că în noul cincinal întreprinderea textilă «Năvodul», din Galați, va atinge cote de dezvoltare necunoscute pînă în prezent. Acestea vor crea, cu siguranță, condiții de muncă tot mai bune pentru angajații de aici, care sînt hotărîți să se achite la un nivel superior de toate sarcinile, puse în fața colectivului, de ultima Plenară a partidului.

„Năvodul“ GALAȚI

IPNC CIULNIȚA

Produce de
calitate.
apreciate de toți
beneficiarii

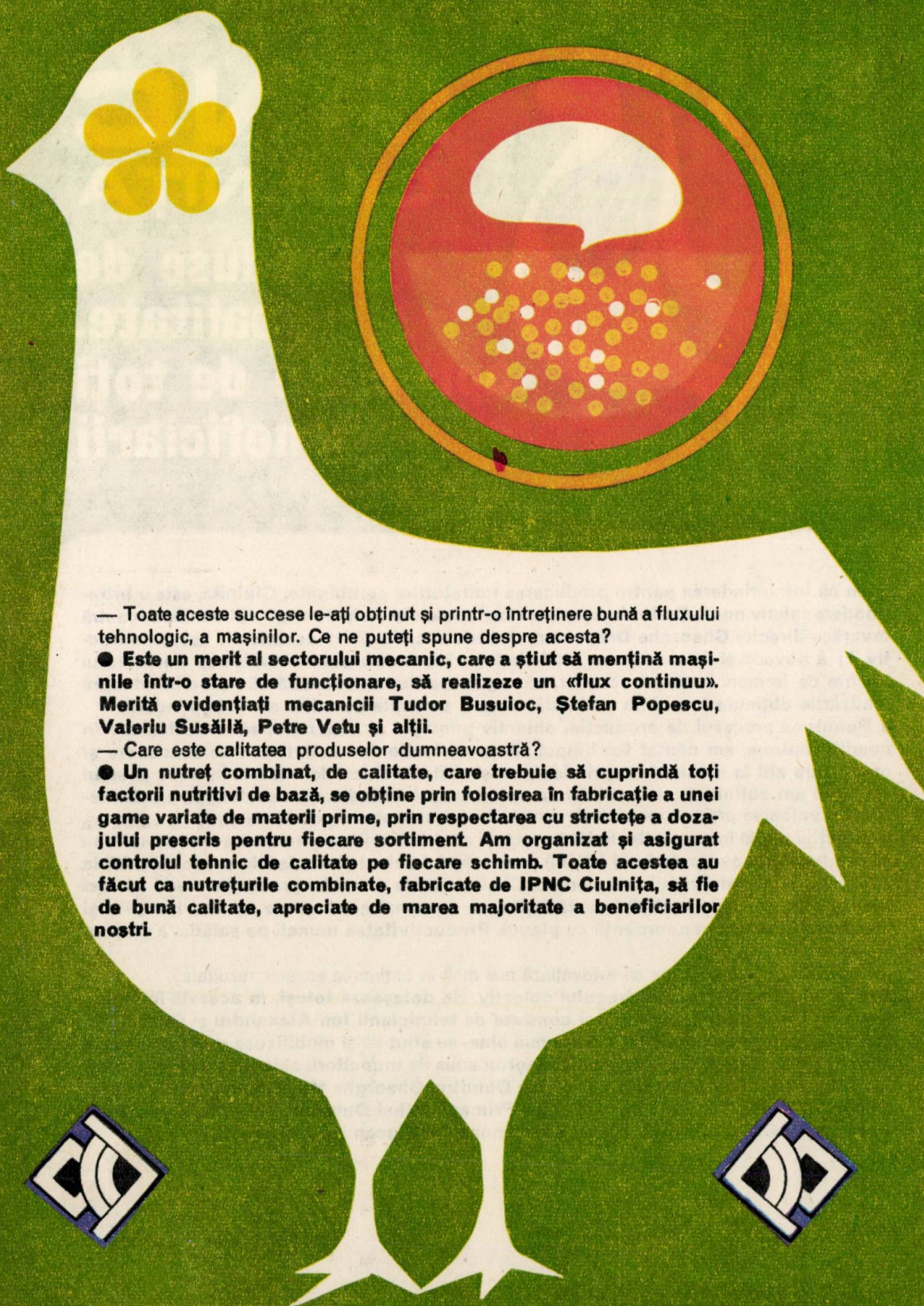
Știm că Întreprinderea pentru producerea nutrețurilor combinate, Ciulnița, este o întreprindere relativ nouă. Cu toate acestea, rezultatele obținute de angajații dumneavoastră, tovarășe director Gheorghe Dragoman, dovedesc calitățile deosebite ale acestui colectiv. El a dovedit și dovedește un înalt simț de răspundere pentru realizarea cincinalului înainte de termen. În acest context, vă rugăm pe dumneavoastră să ne vorbiți despre realizările obținute în ultima perioadă, despre sarcinile de viitor ale întreprinderii:

● Pentru ca procesul de producție, obiectiv principal al activității, să se desfășoare în condiții optime, am căutat tot timpul să ne perfecționăm activitatea de conducere și organizare atât la nivelul întreprinderii, cât și al fiecărui loc de muncă. În urma acestui efort noi am obținut unele realizări care, într-un prim stadiu, ne satisfac: pe primul semestru valoarea producției globale am realizat-o în proporție de 121 la sută, iar valoarea producției marfă în proporție de 112 la sută. În anul 1975 unitatea noastră a avut ca sarcină să producă un nou tip de furaj (PVM), care a fost fabricat și depășit în procent de 137 la sută față de nutrețul combinat normal. Cheltuielile la o mie lei producție marfă au fost realizate în procent de 99,98 la sută fapt care demonstrează că ele au fost urmărite și efectuate în strictă concordanță cu planul. Productivitatea muncii pe salariat a crescut și ea.

— Care sînt colectivele care se evidențiază mai mult în obținerea acestor rezultate?

● Meritul este, firește, al întregului colectiv. Se detașează totuși, în această întrecere socialistă, schimburile unu și doi conduse de tehnicienii Ion Alexandru și Constantin Catargiu, care și-au organizat munca mai bine, au știut să-și mobilizeze oamenii în orice situație. Nu pot trece cu vederea nici aporțul adus de muncitorii celor trei fluxuri în fruntea cărora se situează dozatorii: Vesman Dumitru, Gheorghe Mihai, Gheorghe A. Marin, Gheorghe Pîrvu, Tănase Pîrvu, Nicolae Primaru, Mihai Dumitru și alții, șefii de echipă Gheorghe Tănase, Ștefan I. Radu, Stan Goncea, Răducan Macrea și alții.

— Toate aceste succese le-ați obținut și printr-o întreținere bună a fluxului tehnologic, a mașinilor. Ce ne puteți spune despre acesta?

● Este un merit al sectorului mecanic, care a știut să mențină mașinile într-o stare de funcționare, să realizeze un «flux continuu». Merită evidențiați mecanicii Tudor Busuioc, Ștefan Popescu, Valeriu Susăllă, Petre Vetu și alții.

— Care este calitatea produselor dumneavoastră?

● Un nutreț combinat, de calitate, care trebuie să cuprindă toți factorii nutritivi de bază, se obține prin folosirea în fabricație a unei game variate de materii prime, prin respectarea cu strictețe a dozajului prescris pentru fiecare sortiment. Am organizat și asigurat controlul tehnic de calitate pe fiecare schimb. Toate acestea au făcut ca nutrețurile combinate, fabricate de IPNC Ciulnița, să fie de bună calitate, apreciate de marea majoritate a beneficiarilor noștri.

**FABRICA
DE
ȚIGARETE
BUCUREȘTI**

●
**Cultura de tutun
în plină înflorire
în C.A.P. Mitreni
jud. Ilfov.**

●
**De la această imagine
și pînă la țigareta
din pachetul Dvs.
e un proces de fabricație
lung și complicat
asigurat de**

**FABRICA
DE
ȚIGARETE
BUCUREȘTI**

**Sortimente
superioare
de țigarete
fabricate
în R. S. ROMÂNIA**

Aromă plăcută,
tutun fin,
țigarete long
și super-long,
varietate pentru toate
gusturile,
ambalaje atractive
și sugestive

Întreprinderea de tricotaje **„MOLDOVA“** din Iași

Produce:

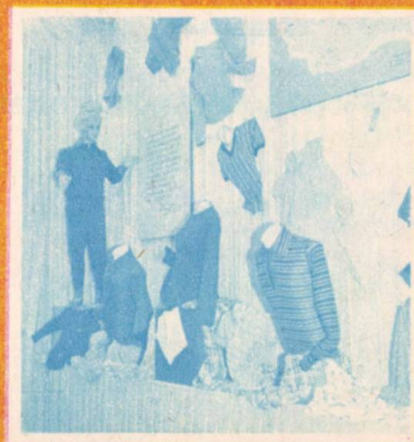
- ARTICOLE DIN BUMBAC CU POLIESTER,
- LENJERIE DE CORP,
- ÎMBRĂCĂMINTE ȘI ALTE SORTIMENTE PENTRU FEMEI, BĂRBAȚI ȘI COPII.

Are contracte cu parteneri dintr-o serie de țări, precum: Franța, Belgia, Austria, U.R.S.S., R.D.G., Olanda.

Marca «Moldova» este o garanție pentru produsele de vestimentație.

TEHNOTON

„ÎNȚEPRINDEREA TEHNOTON“ IAȘI

Produce și livrează:

- Radioreceptoare portabile și staționare: CORA, PESCĂRUȘ, ALFA 1, ALFA 2, COSMOS 3, ALBATROS, MILCOV 1, MILCOV 2, MANGALIA, ATLANTIC, PACIFIC, BUCIUM etc.
- Instalații de televiziune în circuit închis pentru supravegherea de la distanță a proceselor de producție automatizate sau cu condiții deosebite de lucru, pentru spitale, școli, gări feroviare, porturi, aeroporturi, mari magazine, supravegherea circulației rutiere etc.
- Circuite imprimate pentru producerea echipamentelor electrice și electronice.
- Subansambluri electrice de serie.
- Transformatoare și bobine de mică putere și frecvențe joase și înalte.
- Condensatori cu tantal.

Cei interesați se pot adresa la:

„TEHNOTON“

**INTREPRINDERE PENTRU PRODUSE RADIOTEHNICE
DE LARG CONSUM ȘI ECHIPAMENTE DE RADIOCOMUNICAȚII
PROFESIONALE**

Iași — șoseaua Tutora 177
telefon 980—13920,
telex 022273 R

CENTRALA INDUSTRIALĂ A CELULOZEI ȘI HÎRTIEI

Brăila

Șoseaua Brăila — Viziru km 10
telefon 1600

PRODUCE PRIN UNITĂȚILE SALE:

1. Celuloză chimică și Celuloză papateră la CCh Brăila, Zărnești, Drobeta-Turnu Severin, Dej și Călărași
2. Hîrtie de scris și tipărit, de gramaje și formate variate la: CCH Brăila, Bacău, Călărași, Constanța, Bistrița, Prundul Bîrgăului.
3. Hîrtie de ziar la CCH Bacău și I H Bușteni
4. Hîrtie de ambalaje la CCH Suceava, Dej, Brăila, ICH «Reconstrucția» Piatra Neamț
5. Confecții de carton Duplex-Triplex și Confecții de carton ondulat la: CCH Brăila, «Mucart»—Cluj-Napoca, ICCO Scăieni-Prahova, FCOC Stăruința-București
6. Hîrtie Pergamentată la: ICH Piatra Neamț, Carton Duplex-Triplex la CCH Brăila, Drobeta-Turnu Severin și ICH «Comuna din Paris» Piatra Neamț
7. Hîrtii Creponate (igienice și șervețele) la IH Petrești ICHCO Ghimbav, CCH Bacău, ICH «Comuna din Paris» Piatra Neamț

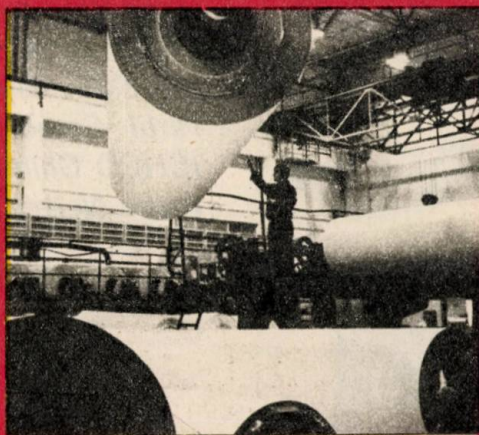

8. *Hîrtii creponate la CCH Călărași și Ghimbav
Prosoape role și Pliante, Batiste, Șervețele de masă, Scu-
tece pentru copii, Pansamente pentru femei — Toate la
I H Petrești
Hîrtii electrotehnice, hîrtii pentru țigarete, hîrtii pentru
tehnica de calcul — toate la CCH Bacău*
9. *Hîrtii înnobilate și metalizate la ICH «Palas»-Constanța
și CCH Suceava*
10. *Caiete și carnețele școlare și studentești, de toate tipurile,
la CCH Călărași, IH Petrești, «Mucart»—Cluj-Napoca,
CCH Bacău, IH Bistrița-Prundul Bîrgăului.*
11. *Mape și Plicuri de toate tipurile la IH Petrești*
12. *Șervețele parfumate la CCH Suceava*
13. *Ghiozdane și geamantane din carton și PVC, modele noi
și variate la FCCO «Stăruința» — București.*
14. *Calitățile superioare pe care le posedă fac ca produsele
acestor unități să fie căutate și folositoare în multiple
intrebuițări.*

**CENTRALA
INDUSTRIALĂ
A CELULOZEI
ȘI HÎRTIEI**

BRĂILA

La întreprinderea de fibre sintetice din BRĂILA:

*OAMENII
ÎN ATENȚIA OAMENILOR!*

În cincinalul următor, România se va înscrie în rîndul țărilor care vor depăși media mondială a producției de fibre artificiale pe cap de locuitor. Una din marile noastre unități producătoare este și va rămîne — prin dezvoltarea pe care o va cunoaște în viitor — Întreprinderea de fibre artificiale de la Chișcani. Despre importanța acestui fapt, a avut amabilitatea să ne vorbească tovarășul inginer Irimie Cîmpeanu, directorul întreprinderii.

— PENTRU ÎNCEPUT, TOVARĂȘE DIRECTOR, SPUNEȚI-NE, VĂ RUGĂM, CARE SÎNT PRODUSELE PE CARE LE FABRICĂ ACEST COLECTIV

— Dată fiind natura produselor, la noi nu se poate vorbi de o diversitate prea mare a acestora. Reușim însă să producem în condiții calitative bune și în cantități mari cîteva produse de bază ale industriei textile: celofibră tip lînă puf, celofibră tip lînă pale albe și colorate, celofibră tip bumbac puf, apoi, rețele cord-vîscoasă, care se întrebuițează la fabricarea anvelopelor convenționale. Mai fabricăm celofan normal PT, celofan lăcuit MSAT, confecții din celofan pentru ambalarea produselor textile, alimentare, farmaceutice etc. Producem de asemenea sulfat de sodiu anhidric tehnic, folosit la fabricarea hîrtiei, a detergentilor și a sulfurii de sodiu, precum și carboxil -metil-celuloză-sodiu. Aș vrea să vă spun că producția de lînă artificială pe care o fabricăm într-un an echivalează cu lînă de pe două milioane de oi, iar cea de bumbac este egală cu producția de pe o suprafață de 100.000 hectare.

— Din cîte știu, tovarășe director, întreprinderea și-a sporit capacitatea de la an la an, s-a îmbunătățit calitatea firelor și a rețelor, s-au redus considerabil deseurile, s-au modificat mașinile, au fost construite și instalate linii tehnologice întregi. Într-un cuvînt, întreprinderea de fibre sintetice pe care o conduceți a fost gîndită din nou, după concepția oamenilor de aici. Ce ne puteți spune în această privință?

— Acum 10 ani importurile de instalații și utilaje atingeau procentul de 100%. În a doua etapă procentul a fost de 30%, iar în a treia etapă a ajuns la 5%. Prin efortul propriu al oamenilor noștri am modernizat patru linii de fabricație. Aceasta a însemnat o creștere a capacității cu 25 la sută. S-a îmbunătățit, totodată, calitatea fibrelor artificiale. La Fabrica de celofibră, de pildă, în urma unor intervenții,

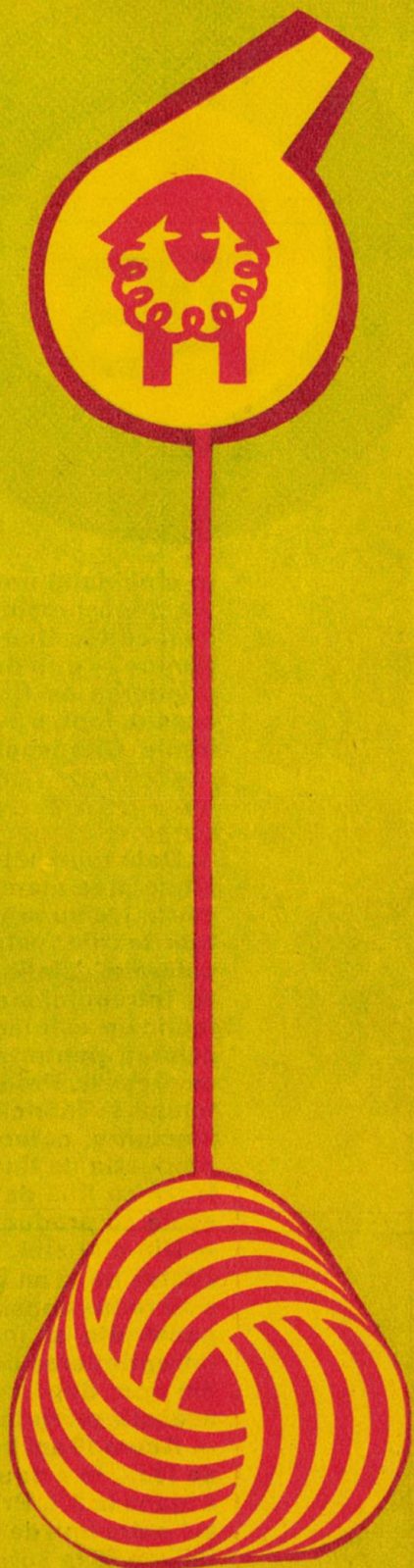
modernizări aduse proceselor de alcalizare din secția de preparare a vîscozei, la filare și uscare celofibră, la cîntărire, am reușit să înlăturăm unele ștrangulări care se produceau pe flux, să triplăm aproape capacitatea fabricii. Cu cine? Cu aceiași oameni care acum 10 ani își ardeau hainele cu acid, pentru că abia părăsiseră satele din împrejurimi și doreau să devină operatori, să producă ceea ce produceau turmele lor, adică lînă, dar o lînă artificială. Și dacă veți compara «orizontala» — timpul care s-a scurs — cu «verticala» — suma cunoștințelor lor, veți vedea că ultima este mult mai mare.

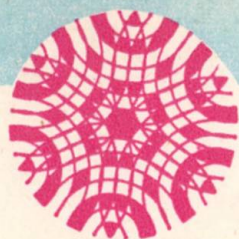
— ȘTIM CĂ, LA ÎNCEPUT, N-AU LIPSIT NICI PROBLEMELE DE FLUCTUAȚIE A FORTEI DE MUNCĂ. CUM AȚI REUȘIT SĂ STABILIZAȚI OAMENII, SĂ DEVINĂ ASTFEL SPECIALIȘTI?

— Să știți că obiectul major al preocupărilor noastre nu l-a constituit numai mașinile, ci mai ales omul; în cazul acesta vă cer, însă, să puneți obiectul în ghilimele. Ne-am îngrijit deci în mod special de oameni, de nevoile, de viața lor. Am rezolvat multe probleme legate de locuințe, de pregătirea lor profesională, de cantine și cămine etc. Peste 860 de tineri locuiesc în cămine, în fiecare lună organizăm cel puțin două excursii. Procesul de integrare umană nu-l poți realiza dacă te gîndești numai la plan. Orice structură de buget trebuie să aibe, așa cum de altfel ia noi are, sume destinate pregătirii și perfecționării oamenilor.

**— CARE VOR FI CAPACITĂȚILE, CARE VOR APĂREA ÎN URMĂTORUL CINCI-
NAL?**

— Va apărea o nouă fabrică de celofibră, care va dubla producția și care va fi construită, cu utilaje cu tot, după concepția noastră românească. Vom mai construi o fabrică de mătase vîscoză, care va produce cam de 1,5 ori mai mult decît se produce azi în țară. Toate aceste dezvoltări vor face ca întreprinderea noastră să devină cel mai mare producător de fibre artificiale din țară și din Europa.

BAIA MARE

ÎNTEPRINDEREA METALURGICĂ DE METALE NEFEROASE

Aflîndu-se în fruntea unităților de acest profil din țară ne-am adresat tovarășilor director ing. Băgăluț Florian și ing. Ilia Gheorghe, precum și tov. șef contabil ec. Vitan Ioan cu rugămintea de a ne răspunde la un număr de întrebări.

● ÎNTEPRINDEREA PE CARE O CONDUCEȚI SE BUCURĂ DE UN PRESTIGIU BINEMERITAT ȘI AM DORI SĂ ȘTIM CE PRODUCE?

—Din ramura metalurgiei neferoase: Cupru electrolitic, pulbere de cupru, bare și plăci de cupru, table și țevi din plumb, seleniu pur pentru redresori, telur, iar din ramura chimiei acid sulfuric, acid clorsulfonic, bioxid de sulf lichefiat, tiosulfat de sodiu cristalizat, sulfură de sodiu tehnică, litargă, miniu de plumb etilxantogenat de sodiu, selenit de sodiu, azotat de argint cristalizat și oxigen tehnic.

● AM DORI DE ASEMENEA SĂ ȘTIM CEVA DIN TRECUTUL ACESTEI MINUNATE ÎNTEPRINDERI?

—Datează propriu zis din anul 1844, ca platformă la Ferneziu, apoi în anul 1907 tot ca platformă în Baia Mare, unde s-a dezvoltat pe liniile de extragere a metalelor și valorificarea sulfului și în continuare trecînd printr-o serie de transformări în spirit modern, întreprinderea s-a integrat în circuitul economic al țării devenind o unitate de bază în sectorul metalurgiei neferoase.

● CE PERSPECTIVE DE VIITOR AVEȚI ÎN DEZVOLTAREA ACTIVITĂȚII ÎNTEPRINDERII?

—Chiar în trim. IV al acestui an vor intra în funcțiune noi obiective, ca: atelierul —piese de schimb și o instalație modernă pentru prelucrarea subproduselor din metalurgia cuprului.

ÎNTEPRINDEREA METALURGICĂ DE METALE NEFEROASE

BAIA MARE

**C
E
C**

CINE

ECONOMISEȘTE

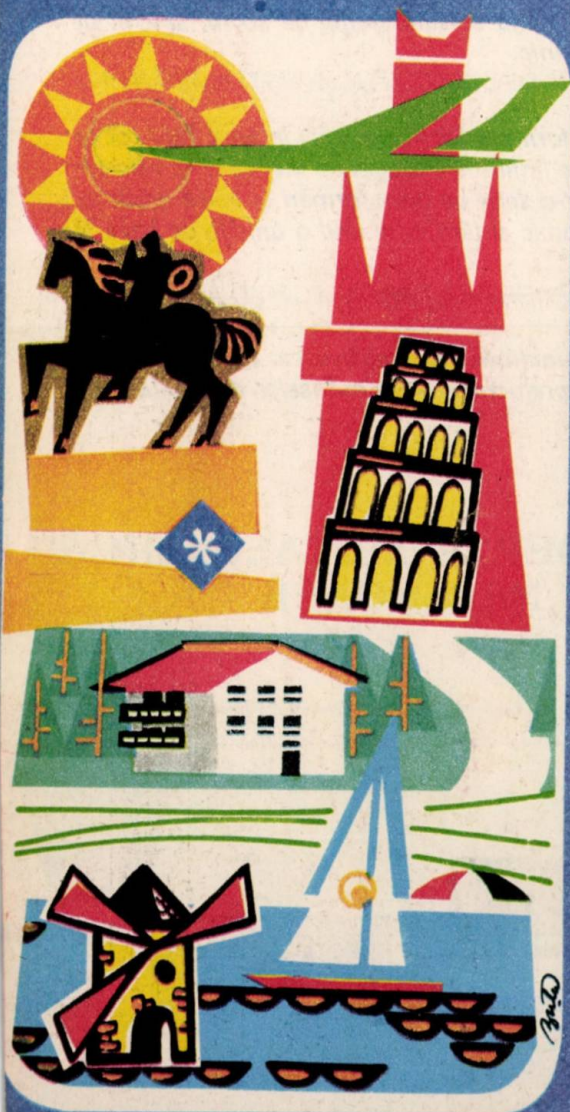
CĂLĂTOREȘTE

*A vedea, umblînd,
înseamnă a gîndi
și a înțelege.*

*Să ne cunoaștem țara
și să cunoaștem lumea
spre a ne zugrăvi sufletul
cu frumuseți
pe care inima le cîntă
la nesfîrșit.*

*Cel mai curat aur —
drumurile ce ți le poți
deschide singur,
economisind la*

C.E.C.

MINISTERUL ECONOMIEI FORESTIERE ȘI MATERIALELOR DE CONSTRUCȚII

Centrala Cimentului București

STR. BIBLIOTECII NR. 2

PRODUCĂTOR: INTREPRINDEREA DE LIANȚI, BRAȘOV
Str. Carpaților nr. 24, telefon 32480

Ce este bazaltul topit? E un produs de fabricație recentă în țara noastră, se utilizează cu rezultate excelente la fabricarea unei game largi de piese cu caracteristici superioare în ceea ce privește rezistența la uzură, precum și la acțiunea corozivă a agenților chimici. Aceste calități deosebite se realizează prin topirea și recristalizarea dirijată a bazaltului natural, obținându-se structuri cristaline specifice, cu o matrice densă, cu un conținut redus de alcalii și carbonat de calciu.

DOMENII DE UTILIZARE

Din multiplele posibilități de utilizare a bazaltului topit în industrie:

— Industria materialelor de construcție: plăci de uzură pentru căptușirea morilor cu bile, a silozurilor, a jgheaburilor de scurgere a materialelor, a conductelor pentru transporturi sub presiune a cimentului, separatoare etc.

— Industria chimică: la căptușirea rezervoarelor, reactoarelor, bazinelor, canalelor, coșurilor, la pardoseli în medii acide etc, datorită calității anticorozive a bazaltului topit, la temperatură obișnuită și la temperaturi ridicate.

— Industria electroenergetică: căptușirea coșurilor de termocentrală, conducte de fum, jgheaburi de scurgere etc.

— Industria metalurgică: căptușirea cicloanelor în fabricile de alumina, căptușirea jgheaburilor de scurgere la tunderele laminoarelor.

— În instalații de dedurizare a apei.

CARACTERISTICI

CULOARE

Densitate, g/cm³

REZISTENȚĂ LA UZURĂ, g/cm²

STABILITATE LA ACID

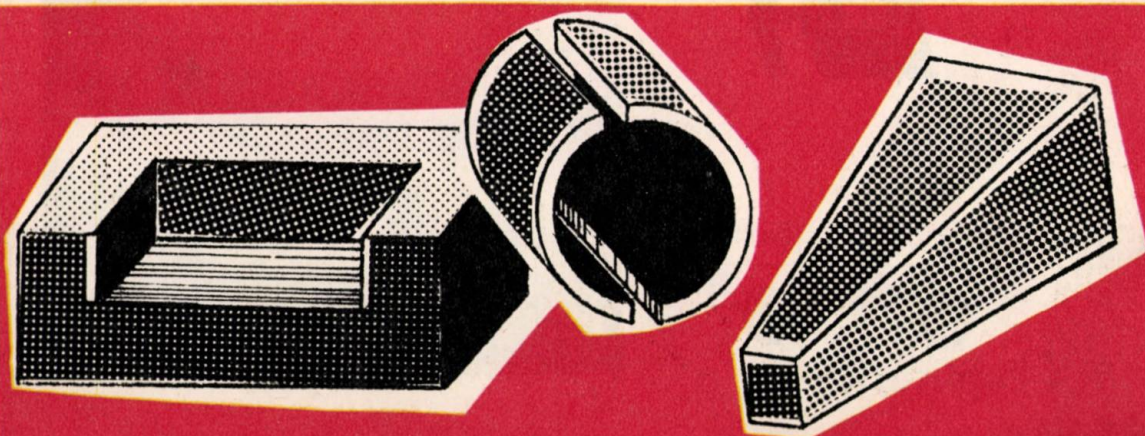
SULFURIC 30%, %

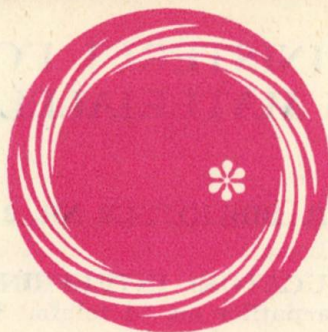
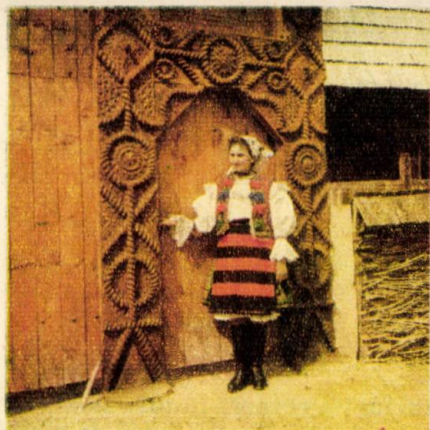
cenușiu-negru

min. 2,9 ± 1

max. 0,5

min. 99,3

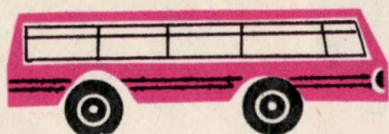

OFICIILE JUDEȚENE DE TURISM ȘI INTREPRINDEREA DE TURISM, HOTELURI ȘI RESTAURANTE BUCUREȘTI vă invită să participați la excursiile organizate pentru vizitarea celor mai pitorești zone turistice din țară:

Valea Prahovei, Valea Oltului, Nordul Moldovei, Maramureș și Țara Oașului, Porțile de Fier și Nordul Olteniei, Țara Hațegului, Delta Dunării, litoralul Mării Negre.

- La dispoziția dvs. se află un bogat și variat program de călătorii: excursii tematice și profesionale, schimburi de experiență, participări la manifestări sportive, artistice și folclorice, circuite turistice și vizite de orașe etc., organizate pe diferite durate în tot timpul anului.
- În perioada 1 octombrie — 31 martie se acordă reduceri de tarif la transportul cu autocarul.

Publiturism

**MINISTERUL
ECONOMIEI FORESTIERE
ȘI MATERIALELOR
DE CONSTRUCȚII**

**Fabrica
de produse
ceramice**

URZICENI — județul ILFOV

**PRODUCE
ȘI LIVREAZĂ
ÎN
CANTITĂȚI NECESARE**

● **Blocuri ceramice
cu goluri verticale
de următoarele dimensiuni:**

- a) tip $240 \times 115 \times 88$ mm
- b) tip $240 \times 115 \times 138$ mm
- c) tip $290 \times 140 \times 88$ mm
- d) tip $290 \times 140 \times 138$ mm

● **Blocuri ceramice
cu goluri orizontale
de următoarele tipuri:**

- a) tip $240 \times 138 \times 290$ mm
- b) tip $290 \times 138 \times 240$ mm
- c) tip $290 \times 138 \times 290$ mm

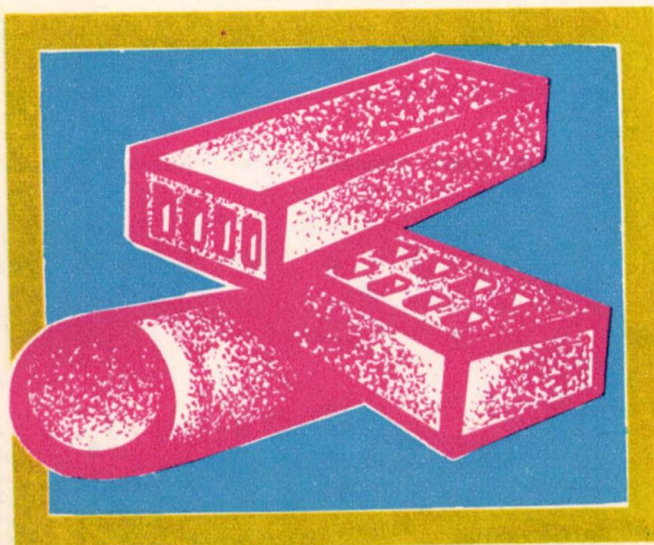
● **Tuburi de drenaj
din argilă arsă de tip:**

- a) $\phi 100 \times 330$ mm
- b) $\phi 150 \times 330$ mm
- c) $\phi 200 \times 330$ mm

● **Plăci trase din gresie
antiacidă de tip:**

- a) tip $250 \times 125 \times 65$ mm
- b) tip $250 \times 125 \times 32$ mm

INTREPRINDEREA DE TURISM HOTELURI ȘI RESTAURANTE BUCUREȘTI

ORGANIZEAZĂ:

- excursii cu autocarul pe cele mai pitorești trasee turistice din țară
- drumeții pe plaiuri montane
- excursii de sfârșit de săptămână la cabanele și vilele din Valea Prahovei și Valea Ialomiței
- asigură locuri la odihnă și tratament în toate stațiunile climaterice și balneare din țară
- excursii de neuitat în marea Delta
- mese festive în saloanele marilor restaurante cu ocazia aniversărilor, căsătoriilor și a altor evenimente familiale, sociale
- sejur complet pentru excursioniști din țară, care doresc să-și petreacă concediul în capitală
- turul orașului București cu vizitarea locurilor de interes turistic și istoric

Informații la filialele ITHR București tel.: 15 74 11, 14 72 08, 14 08 00

TOURING A.C.R.

INTREPRINDERE DE TURISM
INTERNATIONAL AUTOMOBILISTIC

AUTOMOBILIȘTI!

● călătoriți cu TOURING - A.C.R.
în străinătate

- VACANȚE PLĂCUTE
- VACANȚE COMPLETE
- VACANȚE PERFECTE

- pentru automobiliști individuali
- ca și în caravane organizate
- pe trasee la alegere
- pe trasee selecționate

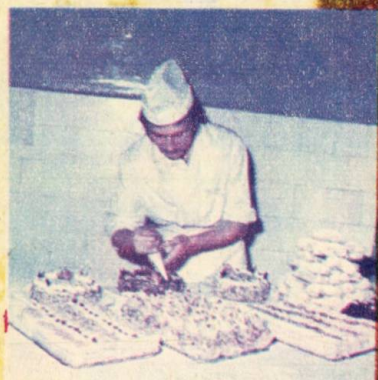
TOATE TRASEELE ASIGURATE PRIN TOURING - A.C.R.

- cazare și masă
- benzină și bani de buzunar
- programe turistice
- asistență tehnică și juridică
- plata eșalonată a excursiei

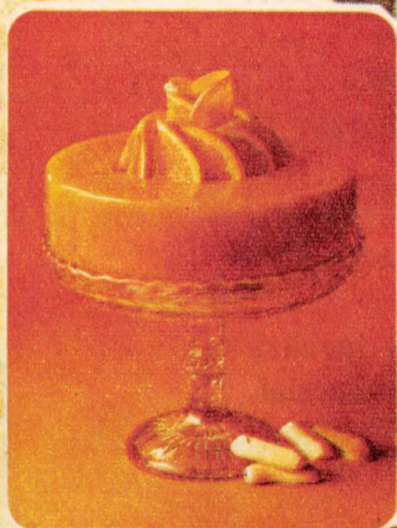
**Informații complete și înscrieri - la toate
filialele județene ale Automobil Clubului
Român din țară, ca și la Filiala A.C.R.
din București**

COFETĂRIILE VĂ AȘTEPTĂ...

În orice zi...
În orice anotimp

COFETĂRIILE:

- Victoria—Cal. Victoriei 14 — tel. 14.96.31
- Colombo—Cal. Victoriei 32 — tel. 16.34.67
- Savarina—Complex comercial Titan A-2 — tel. 47.38.45
- Universității—Bd. Republicii 6-8 — tel. 15.59.31
- Opereta—Piața Națiunilor Unite — tel. 13.13.23
- Verdun—Bd. Republicii 101 — tel. 42.27.05
- Primăverii—Cal. Moșilor 272 — tel. 11.63.28

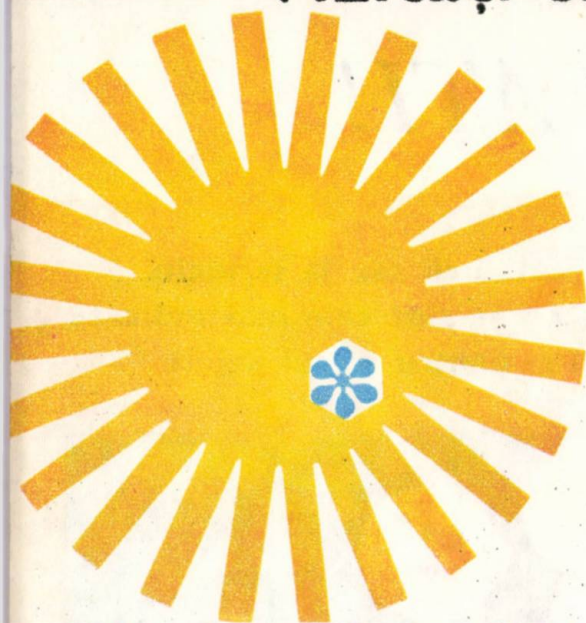
...vă oferă prăjituri asortate, torturi la comandă, foietaje, prăjituri cu frișcă, specialități cu cremă, bomboane fine ciocolată, înghețată etc.

NOU!

Casele de comenzi
ale cofetăriilor
VICTORIA
telefon 14.96.31
și
SAVARINA
telefon 47.38.45
primesc comenzi
pentru produsele
de cofetărie
și livrează
la domiciliul dv.
tot ce comandați!

Vizitați satul de vacanță CONSTANȚA

La nord de cartierul Tomis din Constanța, chiar la intrarea în Mamaia, se află unul dintre cele mai frumoase complexe turistice ale cooperației de consum: Satul de vacanță — Constanța, alcătuit din 25 unități de alimentație publică, construite în stilul gospodăriilor țărănești din cele mai frumoase zone ale țării.

Într-o ambianță folclorică deosebit de pitorească, oaspeții au posibilitatea să servească micul dejun, prânzul și cina, să aprecieze gustoasele mâncăruri tradiționale.

Unele case oferă și posibilități de cazare.

COOP

Art. 10

NU UITAȚI!

În excursii, în călătorii sau la serviciu, conservele de carne sînt cele mai indicate pentru gustări și pentru micul dejun.

•PATE DIN CARNE
DE PASĂRE
•PATE DELTA
•PATE BRAȘOV
•PATE TURIST
•PATE TIMIȘ

•PATE DE FICAT
•PASTĂ SINAIA
•HAȘE FAVORIT
•HAȘE DIN CARNE
DE PORC
•PASTĂ DE CARNE
CU FICAT

Gospodine!

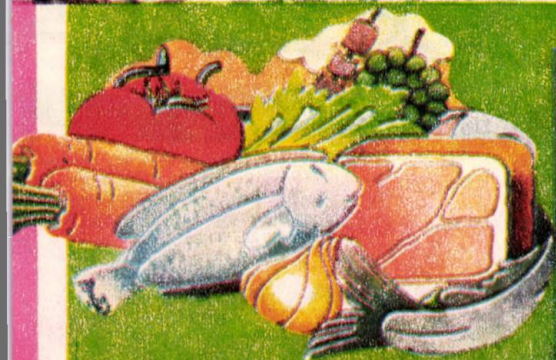
ECONOMIE DE TIMP,
PREPARATE
ZILNIC PROASPETE
ȘI DE CALITATE

SEMIPREPARATE
DIN CARNE
DE VITĂ, DE PORC
ȘI DE PASĂRE

SEMIPREPARATE
DIN LEGUME

PREPARATE DIN OUĂ

CARNE TOCATĂ, RASOL
ȘI FRIPTĂ

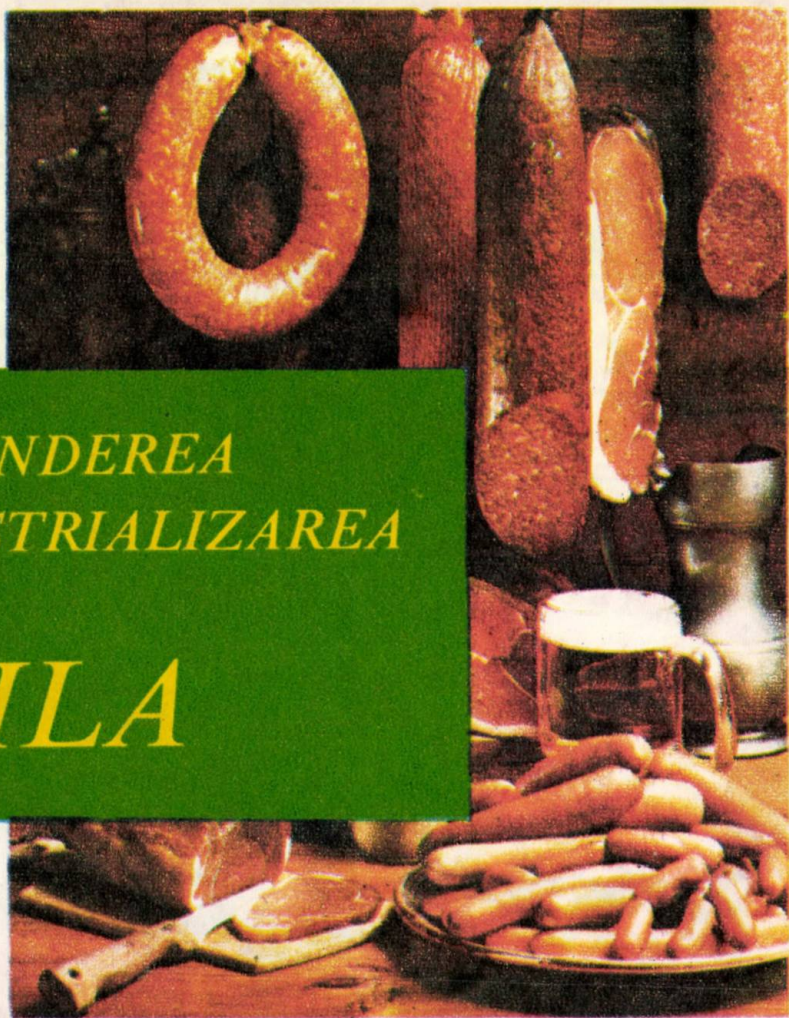
SEMIPREPARATE
ȘI PREPARATE
DE COFETĂRIE
ȘI PATISERIE

°
GĂSIȚI LA UNITĂȚILE

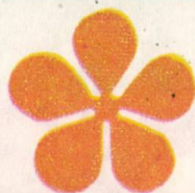

„GOSPODINA“

ÎNȚEPRINDEREA DE INDUSTRIALIZAREA CĂRNII BRĂILA

Un fapt care dezvăluie o conștiință

Un cutremur care a avut loc în anul 1974 și pe care mulți dintre dumneavoastră poate îl mai țin minte, eu care mă aflu într-un apartament la etajul al X-lea, mi-l amintesc perfect, acel cutremur — deci, a distrus centrala frigorifică a Întreprinderii de industrializare a cărnii din Brăila. Și ce înseamnă un abator fără frigider ne dăm seama cu toții. Înseamnă că își expune producția de carne și preparate din carne. Înseamnă că oricând poate să înregistreze mari pierderi. Colectivul Întreprinderii de industrializarea cărnii din Brăila nu avea să înregistreze nici un fel de pagube. Cum? Avem să aflăm atât de la tovarășul inginer OLIVIU BADEA, directorul întreprinderii, cât și de la inginerul AUREL PITROP, director adjunct.

«Era în luna aprilie 1974. Cutremurul despre care ați pomenit ne afectase centrala frigorifică. Ne pune în pericol întreaga producție. Ne-am consultat cu un număr mai mare de angajați. Cum s-ar spune, am făcut un test de opinie. Cu toții am ajuns la concluzia că trebuie să ridicăm urgent o nouă

clădire. Noi nu eram constructori, dar aceasta nu ne-a împiedicat. Mai întâi am conceput un proiect. Apoi am format echipe de «zidari» și am pornit la treabă. Echipele conduse de maestrul Ion Anghel, de inginerii Tudose Mihalache și Stan Titus au lucrat zi și noapte. Odată ne-a apucat o ploaie puternică și aveam betonul în mașini. Dacă am fi abandonat lucrul tot betonul s-ar fi stricat, s-ar fi întărit. Cîțiva muncitori, printre care Gheorghe Corbu, Ion Gingăraș, Constantin Anghel, Tudorel Popeanu, Ene Vilcu, Ene Vasile și Zainea Ionescu, au îmbrăcat pufoaice și n-au plecat pînă n-au terminat de transportat întreaga cantitate de beton. Și, drept să vă spun, cam tot așa am lucrat pînă la terminarea centralei».

Așadar, în numai 58 de zile, pe o suprafață mai mică decît cea anterioară, colectivul Întreprinderii de industrializare a cărnii — Brăila a construit o centrală frigorifică nouă, de aceeași capacitate. Pe 13 iunie colectivul despre care vorbim raporta organelor de partid județene că noua centrală frigorifică este gata, că producția nu a avut de suferit, iar sarcinile pe care le-au avut la export au fost onorate. Aceasta a dus mai departe la reluarea activității în condiții normale, la realizarea și chiar depășirea indicatorilor de plan. Ca

Întreprinderea de industrializarea cărnii **BRĂILA**

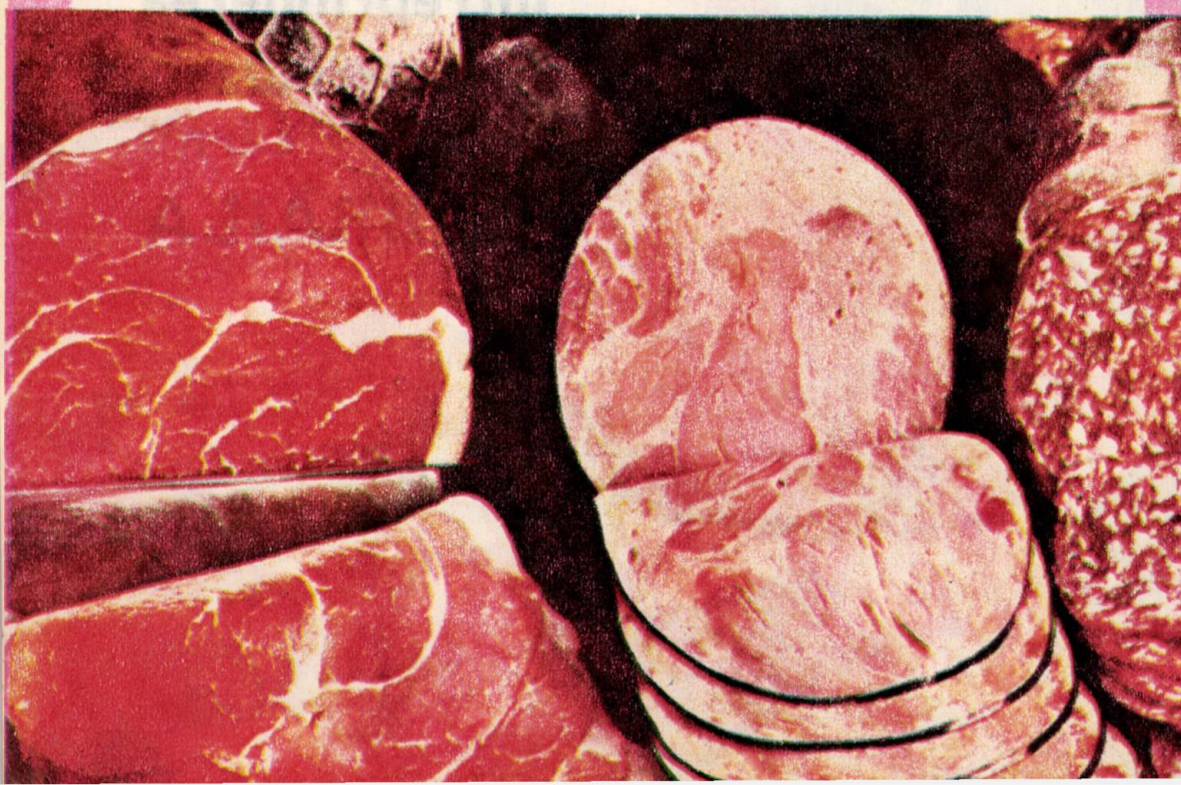

ÎNTRERINDEREA DE INDUSTRIALIZAREA CĂRNII

BRĂILA

dovadă, la data cînd ne documentăm pentru rîndurile de față, producția globală era realizată într-o proporție de 101,9 la sută.

Relatate sumar, cu modestia specifică a oamenilor care știu și doresc să-și facă datoria în oricare împrejurare, faptele de mai sus nu ne împiedică totuși, să desprindem din adîncimea lor, din semnificația lor, tăria morală a acestui colectiv de oameni, de a acționa unit, chiar și atunci cînd este pus în situații limită. Și acesta este doar unul din numeroasele exemple pe care le-am fi putut aduce în fața cititorilor.

Direcția comercială

Brăila

Sînt cunoscute eforturile depuse de cei care conduc destinele comerțului brăilean, pentru modernizarea acestuia, pentru instaurarea în fiecare unitate a unui mod superior de servire a cumpărătorilor, a unui program cu reguli civilizate de comerț. Ce perspective se deschid însă în cadrul rețelei comerciale brăilene? Întrebarea am adresat-o tovarășului **COSTICĂ STANCIU**, directorul Direcției comerciale județene — Brăila, care ne-a spus:

— În scopul modernizării și îmbunătățirii rețelei comerciale, Consiliu Popular Județean, prin organul său de specialitate — Direcția comercială — a întocmit un plan de măsuri în perspectivă. Să vă răspund exact la întrebare, nu-mi rămîne decît să mă refer la cele mai importante dintre aceste măsuri. Astfel, ne-am propus să deschidem o serie de noi unități cu autoservire atît în sectorul alimentar cît și în cel nealimentar; vom spori deasemenea numărul de unități cu expunere deschisă; am început și e aproape gata transformarea halei centrale în supermarket; vom construi un nou magazin universal. În prezent sînt pe cale de a se încheia lucrările la supermarketul care va asigura un flux de autoservire cu tot felul de produse alimentare, articole de menaj și chimicale preambalate, papetărie, parfumerie, cosmetice, alimentație publică și legume și fructe. Sistemele de vânzare vor fi din cele mai moderne — cu autoservire pentru produsele alimentare și cu vânzători în fluxul de autoservire pentru produsele lactate la cîntar, preparatele de carne și carne.

O realizare de mare importanță este și începerea lucrărilor de construcție la magazinul universal în centrul municipiului Brăila, care va comercializa în cadrul unei singure unități o gamă variată de mărfuri, de cerere curentă, periodică și ocazională. Va utiliza forme moderne de vânzare și în același timp eficiente. Intenționăm prin aceasta să nu ne depărtăm de o frumoasă și bună tradiție a Brăilei: menținerea în centrul municipiului a unei artere comerciale puternice. Sînt doar cîteva din preocupările noastre.

OFICIUL NAȚIONAL DE TURISM O.N.T. „Litoral“

De la un an la altul, Litoralul românesc trece printr-o fundamentală prefacere. De la Mangalia și pînă la Năvodari se întinde un singur oraș: LITORALUL. Ce obiective au apărut în anul 1975 pe Litoral? Ce va mai apare în anul 1976? La aceste două întrebări ne-a răspuns tovarășul ION PETAC, șeful serviciului prestații hoteliere și producție culinară.

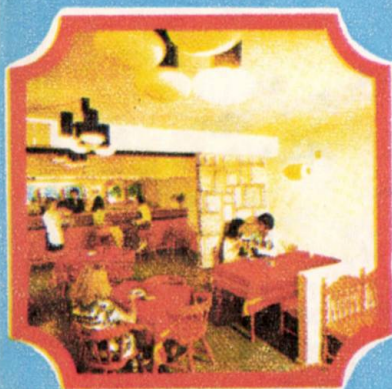
— În anul 1975 au fost construite nu mai puțin de 11 unități de alimentație publică și hoteliere: restaurante, grădini de vară, braserii, cofetării etc. Făcînd un calcul sumar, pot să vă spun că la noile unități pot servi masa și dormi peste 2500 de turiști. Trei din aceste moderne unități s-au construit în Mamaia. E vorba de hotelul și restaurantul «CONDOR», care are și un bar de zi, de hotelul «CARAIMAN 2» cu circa 300 locuri, de restaurantul «UNIREA» cu 300 locuri.

În municipiul Constanța am reinviat o frumoasă tradiție: am redeschis braseria «VRAJA MĂRII», care are și o cofetărie.

În Mangalia a luat ființă restaurantul «CĂTUNUL» — o unitate comercială dintre cele mai moderne și mai complexe, dotată cu o cofetărie, cafenea, pățul, cherhana și... chiar cu o moară de vînt. Dacă adăugați la aceasta și programul artistic adecvat, credem noi că am reușit să oferim turiștilor, români și străini, posibilitatea unei delectări cît mai complete.

— Ce noutăți vor apare în anul 1976 pe LITORAL?
 — La Mamaia se vor da în funcțiune hotelurile nr. 3 și nr. 4, care la un loc vor însuma peste 530 de paturi. Vor fi dotate cu baruri de zi și de noapte, cofetărie; la campin-gul din Năvodari vom construi o unitate comercială pentru «seri Bachus», cu o capacitate de 400 locuri; la Eforie Sud vom construi, la solicitările turiștilor, o cantină restaurant cu autoservire cu o capacitate de 1200 locuri; la Manșalia vom construi o altă cofetărie. Ne preocupăm în continuare de sporirea gradului de confort, de unități cu specific românesc, așa cum este unitatea «NUNTA ZAMFIREI» din stațiunea Eforie Nord, unități foarte agreate de turiști. În urma realizării acestor investiții, în anul 1976, ONT «LITORAL» se va dezvolta simțitor și va avea posibilitatea să primească un număr sporit de turiști, să le ofere condiții de cazare și masă, de distracții, tot mai bune.

Locuri pitorești de popas

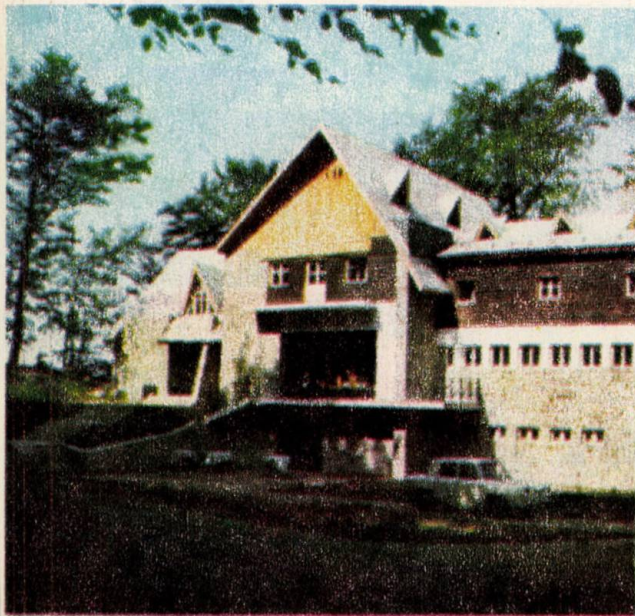
Maramureșul — zonă deosebit de interesantă a țării noastre, unde s-a păstrat nealterat portul național, unde natura impresionează prin frumusețea și mărimea ei — este un veritabil punct de atracție turistică.

În acest cadru pitoresc, vă stau la dispoziție unitățile cooperăției de consum:

● **HANUL «PINTEA VITEAZUL»** pe muntele Gutii (D.N. 18), Șoseaua Baia Mare — Sighet, Km 25, cazare în camere confortabile, restaurant;

● **MOTELUL «DOUĂ VEVERITE»** — Lăpușel. În pădurea Lăpușel (D.N.1.C), Șoseaua Baia Mare — Dej, km.12;

● **CABANA TEILOR «VALEA MĂRIEI»** lângă localitatea Negrești-Oaș, pe D.N.19, Satu Mare — Negrești — Sighetul Marmarației.

ÎN TON CU MODA ANULUI 1976

*Două piese, rochii și taioare,
costume de orice culoare
cu rafinament în eleganță
vă conferă ținută și prestanță.
Le puteți cumpăra cu plată
pe loc, sau chiar în rate,
la magazinele de specialitate.*

**Toate atributele modei
și tinereții,
la
MAGAZINELE DE CONFECȚII**

ASPIRATORUL DE PRAF

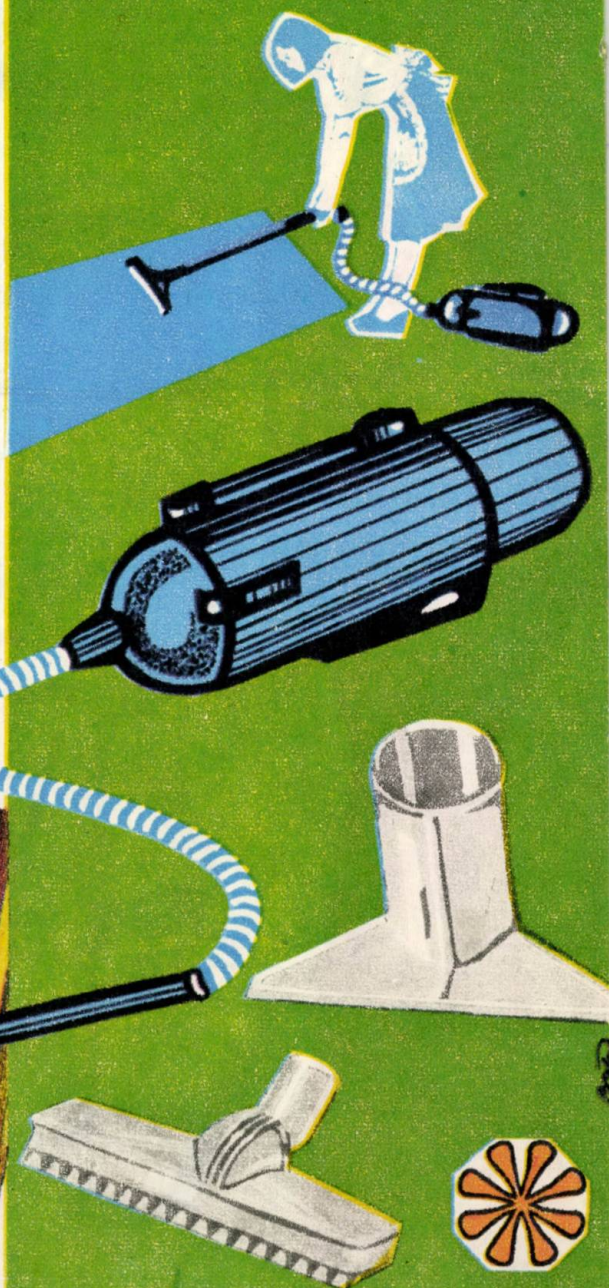
ideal

● Aspiratorul de praf «**IDEAL**» vă scutește de efort și vă economisește timpul. Cu «**IDEAL**» se pot curăța: dușumelele, pereții, mobila, covoarele, hainele, tapiteria, radiatoarele și locurile mai greu accesibile;

«**IDEAL**» poate fi utilizat și pentru pulverizarea lichidelor neinflamabile;

● «**IDEAL**» are un consum redus de energie electrică (15 bani pe oră).

PREȚUL DE VÎNZARE: 800 lei.
POATE FI CUMPĂRAT
ȘI CU PLATA ÎN RATE LU-
NARE.

Întreprindere clădită pe 65 de ani de tradiție și pe experiența unui colectiv de peste 7 000 de salariați, a cărui potențial tehnic rezolvă toate problemele beneficiarilor.

UNIO

SATU MARE

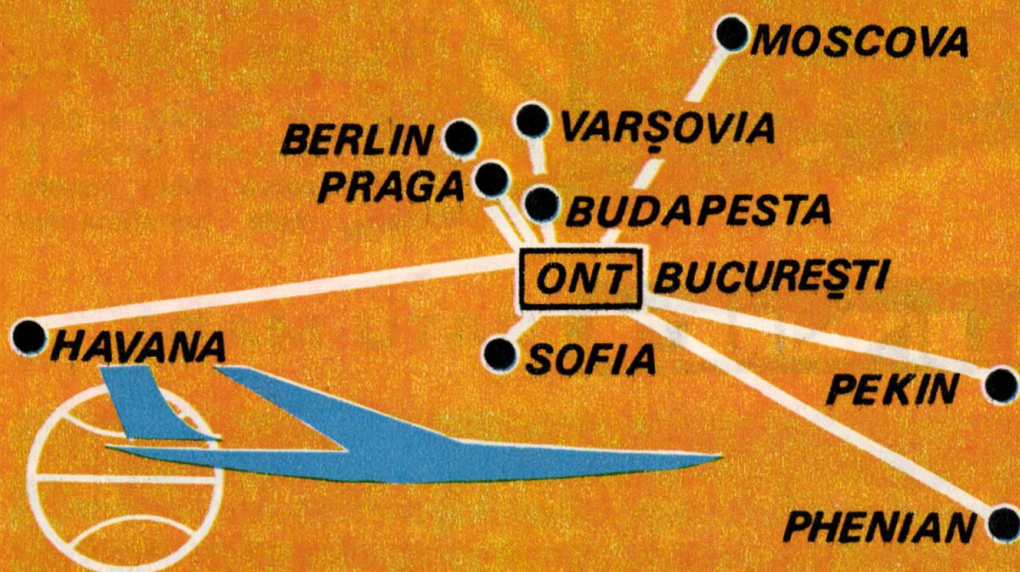
- Marca UNIO și colectivul care o deservește dispune de capacități de cercetare și proiectare, tehnologice și de fabricație, montaj și punere în funcțiune, service și asistență tehnică.
- Marca UNIO, contribuind la faima milenarului oraș de pe Someș, Satu-Mare, o găsiți pe utilajele din:
- INDUSTRIA EXTRACTIVĂ ȘI DE PREPARARE A MINEREURILOR ȘI CĂRBUNELUI,
- INDUSTRIA CERAMICĂ A MATERIALELOR DE CONSTRUCȚII ȘI CHIMICE,
- AGRICULTURĂ ȘI INDUSTRIA ALIMENTARĂ, INDUSTRIA NAVALĂ,
- INDUSTRIA METALURGICĂ.

Marca UNIO vă invită la colaborare, asigurându-vă de rezolvarea competentă a problemelor dumneavoastră.

OFICIUL NAȚIONAL DE TURISM **CARPAȚI - București**

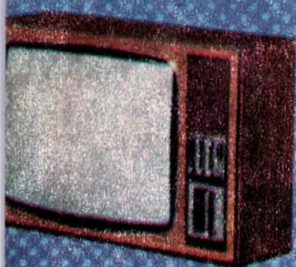

Prin Agenția de excursii cu turiști români în străinătate și prin Oficiile județene de turism din țară organizează pentru grupuri și pentru turiști individuali numeroase și atractive excursii pe itinerare turistice în:

- R.P. Bulgaria, la Sofia, Plevna, Tirnovo, Russe, Plovdiv, Varna și pentru petrecerea concediului pe litoral în stațiunea Albena;
- R.S. Cehoslovacă, la Praga, Bratislava, Brno, Karlovi-Vary;
- R.D. Germană, la Dresda, Magdeburg, Potsdam, Rostock și Berlin;
- R.P. Polonă, la Varșovia, Cracovia, Katowice, Lacurile Mazuriene, Torun, Gdansk și Tîrgul Internațional de la Poznan;
- R.P. Ungară, la Budapesta, Esztergom, Debrecen, Szolnok;
- U.R.S.S., la Moscova, Kiev, Minsk, Kazan, Volgograd, Krasnodar, Odessa, Chișinău, Cernăuți, Baku, Tbilisi, Erevan, Harkov, Poltava, Togliatti, Rostov pe Don și alte centre turistice, și petrecerea concediului pe litoralul Mării Negre, la Soci;
- Excursii pentru vizitarea celor mai reprezentative obiective turistice din R.P. Chineză, R.P.D. Coreeană și Republica Cuba.
- Numeroase excursii combinate R.P. Ungară-R.S. Cehoslovacă, R.D. Germană-R.P. Ungară.

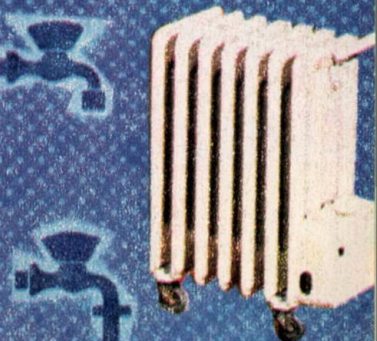
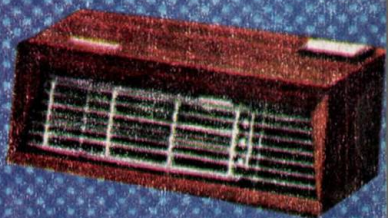
Informații și înscrieri, individual sau prin delegații de întreprinderi, instituții, școli, asociații și cluburi sportive etc. la Agenția din București, Calea Victoriei nr. 100 (telefon: 16.44.31), și la toate oficiile și filialele de turism din țară.

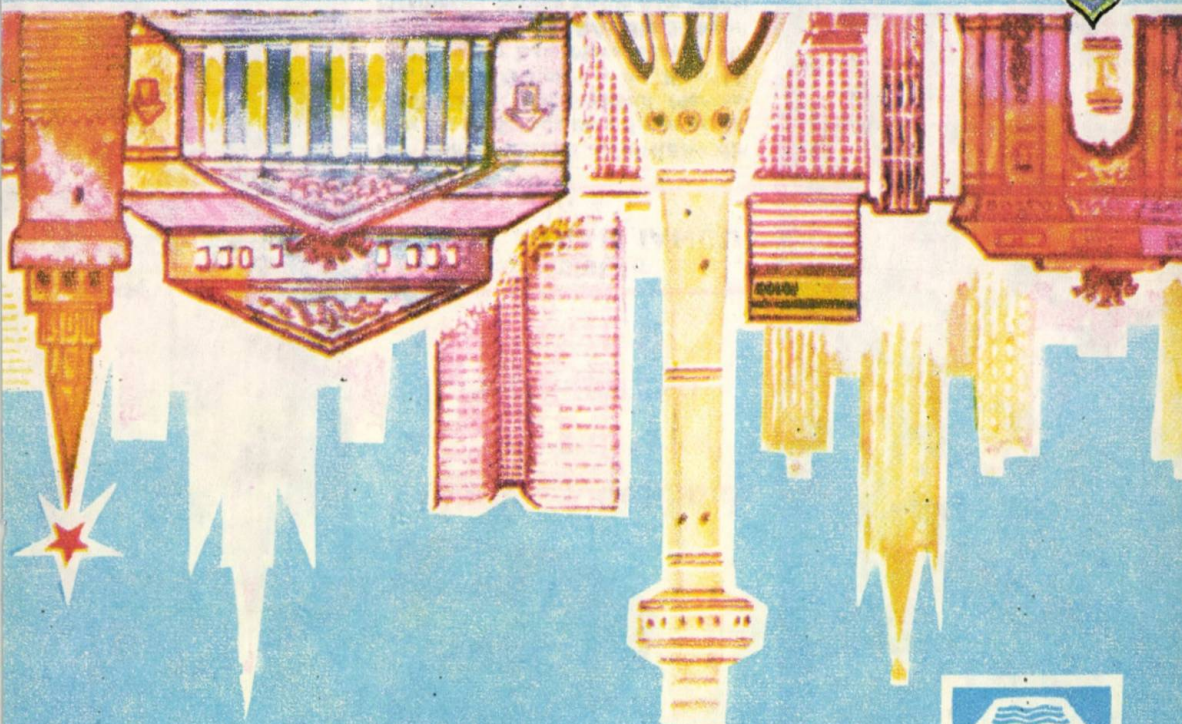
Uniunea județeană a cooperativelor meșteșugărești **MARAMUREȘ**

cu sediul în
STRADA AVRAM IANCU
Nr. 2

Prin cooperativele: «UNIREA» din Baia Mare, Strada Baia Sprie nr. 58, «MOGOȘA» din Sighetul Marmatiei, Strada Nisiparilor nr. 25, «GUTINUL» din Baia Mare, Strada Minerilor nr. 13, «MARA» din Sighetul Marmatiei, Strada Vasile Alecsandri nr. 5, «PROGRESUL» din Baia Mare, Strada Scintei nr. 18, «VIITORUL» din Șomcuta Mare, «DESERVIREA» din Baia Mare, Strada Gh. Șincai, «MEȘTEȘUGARUL» din Vișeu de Sus, Strada V.I. Lenin nr. 18, «ȚIBLEȘUL» din Tîrgul Lăpuș, Piața Eroilor nr. 22, «DRUM NOU» din Baia Mare, Strada Muncii nr. 2, precum și prin sectorul de protecții și decorațiuni din Strada Baia Sprie nr. 58 A, Baia Mare, stă la dispoziția publicului cu secții de croitorie de comandă tricotaie, lenjerie, confecții, boiangerie și spălătorie, încălțăminte și confecții din piele, și execută: produse de metal și de sticlă, reparații de frigidere, de obiecte de uz casnic, radio, televizoare, mașini de spălat, autovehicule, instalații sanitare și electrice etc. Pentru calitatea lucrărilor, promptitudinea cu care este servită populația, U.J.C.M. MARAMUREȘ și-a cîștigat un bine meritat prestigiu.

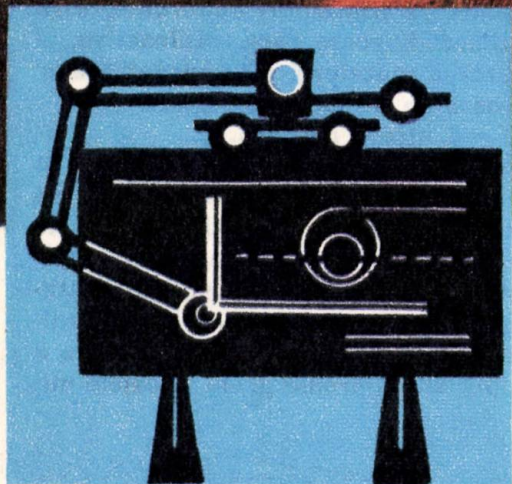
OFICIUL NAȚIONAL DE TURISM CARPATI - București

Prin Agenția de excursii cu turști români în străinătate și prin Oficiile județene de turism din țară organizează pentru grupuri și pentru turști individuali numeroase și atractive excursii pe itinerare turistice în:

U.R.S.S.: la Moscova, Kiev, Minsk, Kazan, Volgograd, Krasnodar, Odessa, Chisinau, Cernăuți, Baku, Tbilisi, Erevan, Harkov, Poltava, Togliatti, Rostov pe Don și alte centre turistice, și petrecerea concediului pe litoralul Mării Negre, la Sochi.

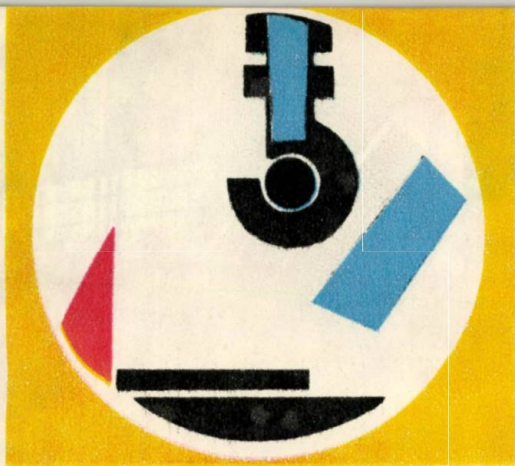
Informații și inserții, individual sau prin delegații de interpretare, Institutul, secol, asociat și debut sportiv etc., la Agenția din București, (Cală Victoriei nr. 100 telefon 16 41 31) și la toate oficiile și filialele de turism din țară.

Institutul de cercetări și proiectări pentru minereuri și metalurgie neferoasă **BAIA MARE**

În august 1975, când se împlinea un an de la extinderea activității Institutului de cercetări și proiectări pentru minereuri și metalurgie neferoasă din capitala județului Maramureș, mă afluam în cabinetul tovarășului director inginer doctor **ILIE PARASCHIV**.

Profitînd de pauza dintre plecarea delegației de la centrul din Suceava și ședința de lucru cu specialiștii și cercetătorii de la sediu, am rugat pe tovarășul doctor inginer **ILIE PARASCHIV** să ne răspundă la câteva întrebări privind noul profil al

Institutul de cercetări și proiectări pentru minereuri și metalurgie neferoasă **BAIA MARE**

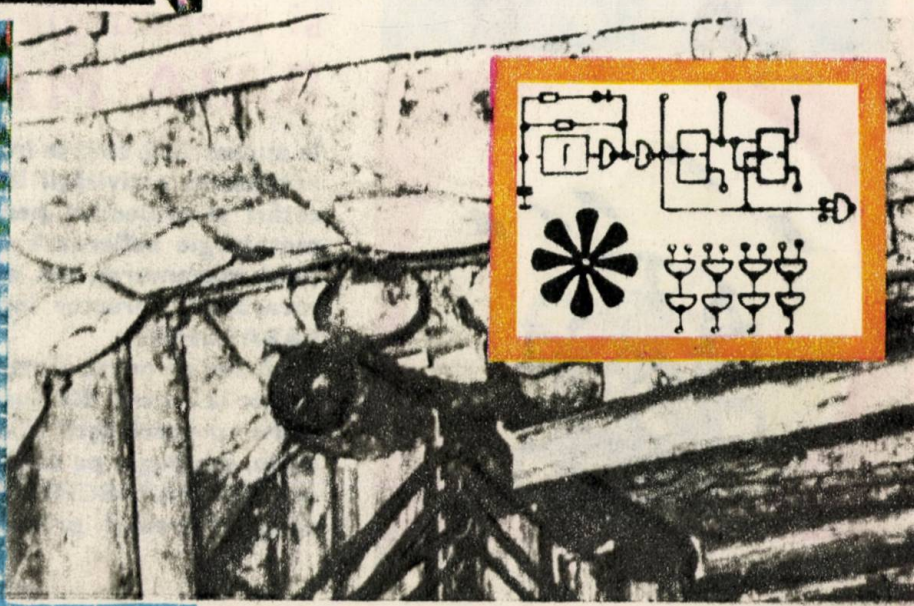
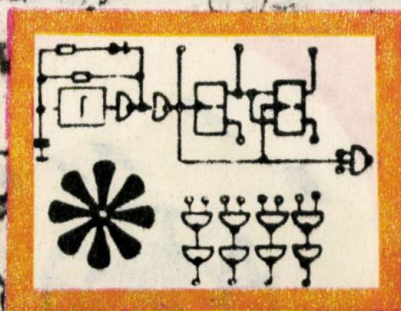
acestui prestigios Institut, în a cărui sarcină și răspundere intră sectorul minier din întreaga țară.

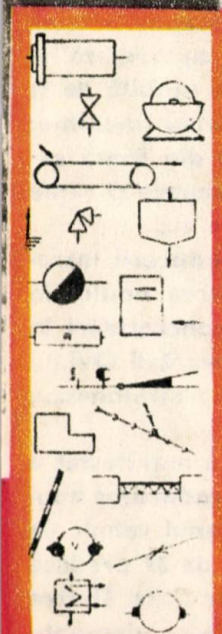
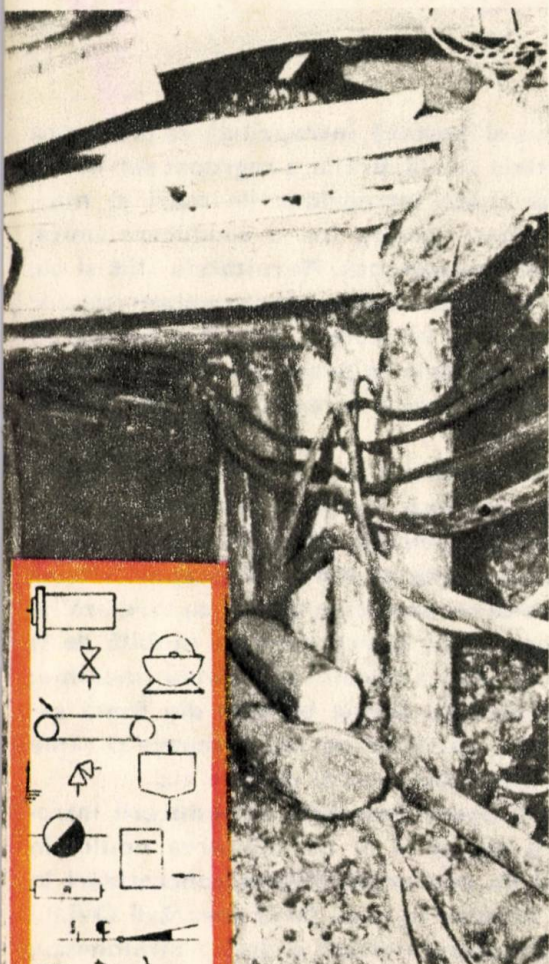
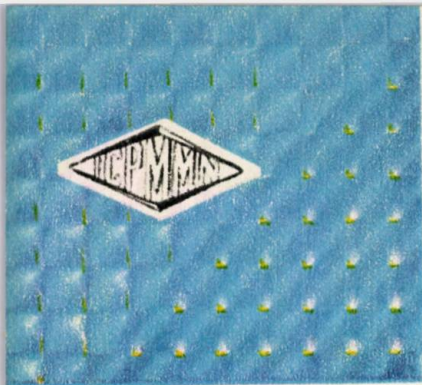
■ Ar fi important pentru cititorii noștri să știe care sînt preocupările specialiștilor din cadrul institutului.

■ Execută: studii, proiecte, cercetări și documentații tehnico-economice pentru zăcămintele de minereuri neferoase, auri argintifere, fieroase rare, radioactive, și prelucrarea metalurgică a concentratelor neferoase de metale grele etc.

■ Vă rog, cîteva detalii...

■ Din studiile de mai sus fac parte o serie de lucrări, cum ar fi: metode de exploatare, săparea și susținerea operațiilor în subteran, perforare, pușcare, aieraj minier, stabilirea prăfuirii și combaterea prafului, medicina minieră, mecanizarea lucrărilor miniere de preparare a metalurgiei neferoase grele, utilajele mi-

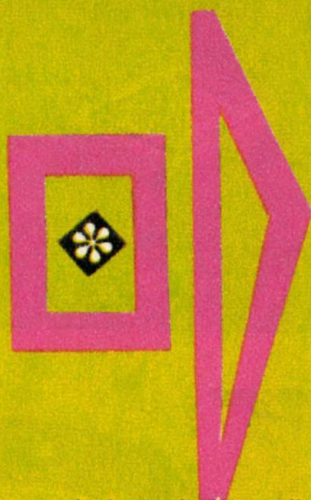
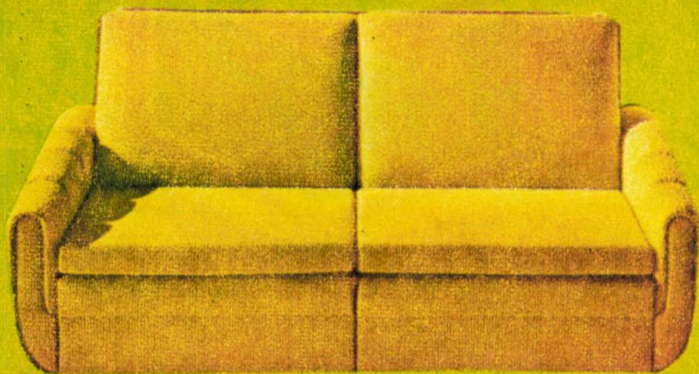
niere și automatizarea unor faze tehnologice în subteran, în uzinele de preparare a substanțelor minerale utile, și prelucrarea concentratelor în condiții de laborator, micropilot și pilot, acordarea de asistență tehnică pentru îmbunătățirea fluxurilor tehnologice, modernizarea instalațiilor în subteran, epurarea chimică a apelor de mină și a rezidurilor, executăm lucrări cu izotopi radioactivi, documentații de investiții pentru obiective miniere și metalurgice, sinteze și cercetări bibliografice, traduceri, filmări, prototipuri ale unor aparate din domeniul exploatarei și preparării substanțelor minerale utile, și altele.

■ Ce cuprinde atelierul de «**PROIECTĂRI PENTRU OBIECTIVE NOI ȘI DEZVOLTĂRI DE CAPACITĂȚI MINIERE ȘI METALURGICE**»

■ Studii despre lucrări miniere orizontal-galerii, verticale și înclinate la puțuri de extracție, suitori rostogoale, plane înclinate, metode de exploatare, extinderi de capacități, lucrări miniere speciale, lucrări geologice, de reparații capitale în toate domeniile, breviare de calcul, mașini de extracție, metode de exploatare.

■ Mai sînt zece asemenea ateliere în care lucrează colective tot atît de destoinice și excelent pregătite în domeniul cercetărilor miniere, dar spațiul nu ne permite să ne ocupăm și de prodigioasa lor activitate.

Mulțumind tovarășului doctor inginer Ilie Paraschiv, ne exprimăm dorința de a ne întîlni cu succese și mai mari și în paginile «**ALMANAHULUI LITERAR**» pe 1977.

● În noua ei ipostază, Întreprinderea județeană de industrie locală, Brăila, a regrupat sub această firmă toate întreprinderile mari și mici, exercitându-se asupra lor o conducere unică, operativă, competentă. Rezultatele sînt și ele altele. La data cînd ne documentăm pentru acest reportaj, producția globală a întreprinderii era realizată în proporție de 104 la sută, iar producția marfă înregistra un procent de 104,4 la sută.

● O bună parte din aceste bunuri se concretizează în produse destinate exportului. Sînt cunoscute și apreciate de mult pe piață sufrageria stil — compusă din masă, scaune, vitrină și bibliotecă —; garnitura de hol, cu care brăilenii au participat la expoziția de mobilă de la Leningrad, unde a întrunit aprecierile unanime; paturile stil; produsele turnate din fontă ca: plite, rame, garnituri de fontă, capace și rame de canalizare, uși pentru cămine etc.

● O preocupare deosebită a conducerii întreprinderii constă și în introducerea noului în procesul de producție. Cîteva concretizări în această direcție ni le-au făcut tovarășii Ovidiu Udor, directorul unității, și Ștefan Simionescu, director comercial:

● Comitetul oamenilor muncii a manifestat o deosebită preocupare pentru introducerea noului în procesul de producție. Planul tehnic pe anul trecut a cuprins un număr de 39 produse noi, care au fost proiectate și asimilate. Dintre acestea putem aminti: sufrageria cu elemente de sculptură, canapele și fotolii cu elemente de sculptură, măsuță de tip «Fantezia», geantă

ÎNȚEPRINDEREĂ JUDEȚEĂNĂ DE ÎNDUSTRIE LOCALĂ

Brăila

sanitară, targă sanitară, pe urmă au mai fost asimilate diferite articole de uz casnic din metal, lemn, mase plastice, ceramică și sticlărie, precum și produse alimentare, confecții diferite, paturi pliante, articole pentru camping, bidoane de petrol din tablă, grătare din fontă etc.

● Suplimentar față de prevederile planului tehnic, au mai fost proiectate alte 15 produse noi, sînt omologate 68 de produse și în curs de fabricație 12 produse. De asemenea, planul tehnic a mai cuprins un număr de 7 obiective ce se referă la realizarea de studii și cercetări tehnico-științifice. Este vorba de studiul și proiectul de organizare a procesului de producție în cadrul atelierului de cazangerie navală ai fabricii metalurgice, cu documentație realizată și în fază de execuție; studiu și propuneri de utilizare a deșeurilor de polietilenă din cadrul atelierului de mase plastice, prin tocarea acestora, și altele.

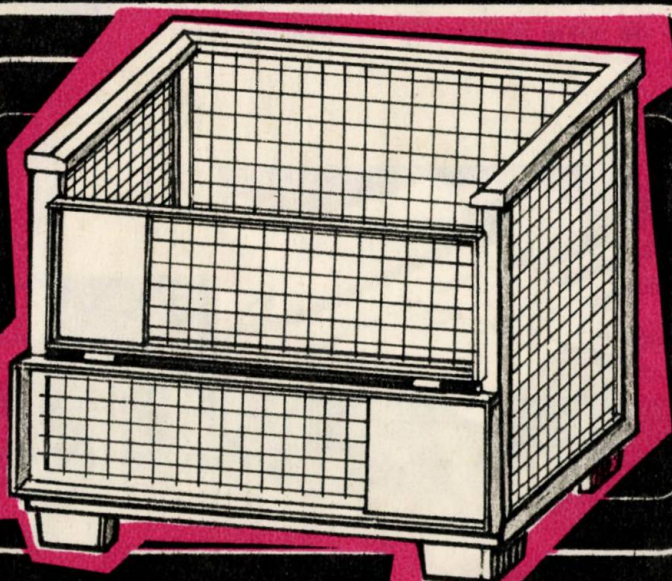

- ÎNTREPRINDEREA DE UTILAJE —
Str. Chiristigii nr. 8—10, sectorul 3,
BUCUREȘTI, telefon 35.17.70 și 35.10.51
- ÎNTREPRINDEREA DE PRODUCȚIE-PRESTĂRI —
judetul Bihor. Piața Cazărmii nr. 17,
ORADEA telefon: 3.07.18
- ÎNTREPRINDEREA DE PRODUCȚIE-PRESTĂRI —
judetul Neamț, Piața 23 August nr. 1,
ROMAN, telefon 25.63

UNITĂȚI ALE COOPERĂȚIEI DE CONSUM

produc și livrează la comandă
BOX-PALETE metalice,
tip european cu patru intrări
800 × 1200 mm. STAS 8635/70.

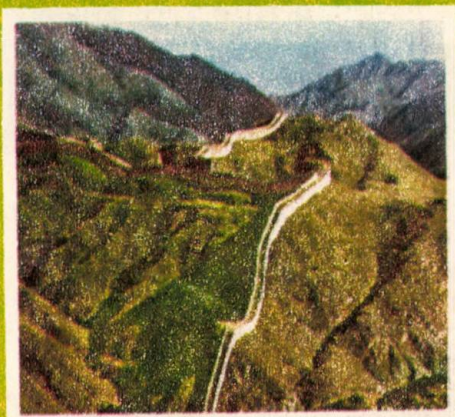
OFICIUL NAȚIONAL DE TURISM

CARPAȚI - București

Prin Agenția de excursii cu turiști români în străinătate și prin Oficiile județene de turism din țară — organizează pentru grupuri și pentru turiști individuali atractive excursii pe itinerare turistice în:

- R.P. Chineză cu avionul pe itinerarul București, Pekin, Canton, Cuellin, Ciama, Saosan, Sanhai, Pekin, București.

- R.P.D. Coreeană cu avionul pe ruta București, Pekin, se face excursia după itinerarul chinez, după care se pleacă la Phenian, cu un sejur de 3 zile. Alte localități și zone turistice din R.P.D. Coreeană pot fi introduse în program.

- Republica CUBA cu avionul pe itinerarul București, Praga, Havana, Cienfuegos, Santa Clara, Varadero, Cardenas, Havana, Praga, București, și pe itinerariul București, Praga, Havana, Varadero, Cardenas, Havana, Praga, București.

Informații și înscrieri, individual sau prin delegații de întreprinderi, instituții, școli, asociații și cluburi sportive etc., la Agenția din București, Calea Victoriei nr. 100 (telefon: 16.44.31) și la toate oficiile și filialele de turism din țară.

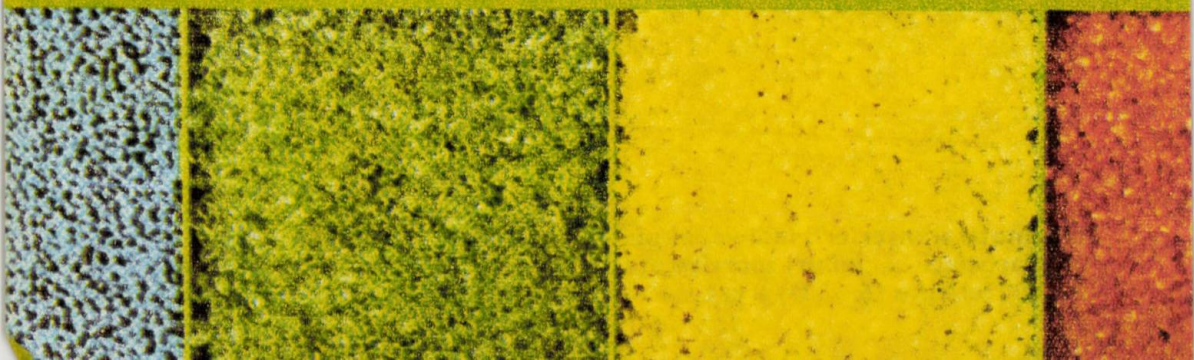
Moldoplast

UZINA DE PRELUCRARE MASE PLASTICE

Întreprinderea de prelucrare a maselor plastice, Iași, este una din unitățile de bază ale industriei noastre chimice. Sînt cunoscute eforturile pe care le depun specialiștii de aici pentru lărgirea gamei produselor, a utilității lor în toate sectoarele economiei, inclusiv în acela al îndeletnicirilor casnice. Pe tovarășul inginer A. Racu, directorul întreprinderii, l-am rugat să ne prezinte cîteva din produsele principale, caracteristicile lor, să ne vorbească despre largă lor utilizare. Ne-a spus:

— Aș fi tentat să vă vorbesc mai întîi despre țevile din P.V.C. rigid, produs de bază al întreprinderii noastre, obținut de noi prin procedeul numit extrudare. Fabricăm 3 tipuri, în funcție de presiunea nominală pe centimetru pătrat: ușor, care rezistă la o presiune de 2,5 kilograme forță pe centimetru pătrat; mediu — pentru o presiune de 6,0 kgf/cm² și greu — pentru o presiune nominală de 10,0 kgf/cm². E de remarcat că țevile din P.V.C. prezintă o seamă de caracteristici: avînd

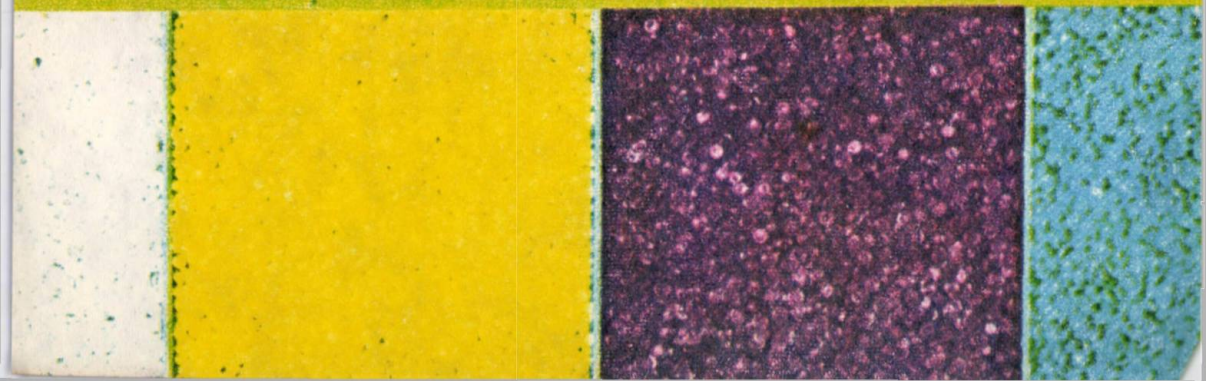
Moldoplast

o greutate redusă se montează foarte ușor și sînt rezistente la agenții chimici. Se folosesc mult în instalațiile industriale de evacuare a apelor reziduale cu scurgere liberă, în hidroameliorații și chiar la transportul apei potabile.

Tot pentru industrie fabricăm foliile dure, semidure și vacuabile — folosite la fabricarea plăcilor presate destinate realizării unor articole de marochinărie, jucării etc.; plăci din polistiren în diverse culori, plăci ondulate tot din P.V.C. — utilizate în mod special în construcții pentru acoperișuri ușoare. Apoi mai fabricăm folii plastificate, covoare din P.V.C. imprimate fără suport textil și cele pentru pardoseli. Am lăsat mai la urmă articolele mai mici, ca saci subțiri, pungi, sacose, dar ați observat și dumneavoastră cît de utile sînt pentru ambalarea unei game variate de produse alimentare, chimice, confecții, bunuri de larg consum, obiecte de galanterie etc., și acestea sînt, desigur, doar cîteva din preocupările noastre. Important este să observați că industria maselor plastice, reprezentată cu multă competență de colectivul ieșean, devine tot mai mult indispensabilă prezentului, vieții noastre de fiecare zi.

OFICIUL NAȚIONAL DE TURISM **CARPAȚI - București**

**PRIN AGENȚIA DE EXCURSII CU TURIȘTI ROMÂNI ÎN STRĂINĂ-
TATE ȘI PRIN OFICIILE JUDEȚENE DE TURISM DIN ȚARĂ, ORGA-
NIZEAZĂ, PENTRU GRUPURI ȘI PENTRU TURIȘTI INDIVIDUALI,
ATRACTIVE CROAZIERE PE DUNĂRE ȘI PE MAREA NEAGRĂ!**

- *croaziere pe Dunăre cu vizitarea orașelor
Russe, Belgrad, Budapesta, Bratislava și retur;*
- *croaziere pe Marea Neagră pe itinerariul
Constanța, Odessa, Yalta, Soci, Batumi,
Constanța.*

**Informații și înscrieri, individual sau prin delegații de întreprin-
deri, instituții, școli, asociații și cluburi sportive etc., la Agenția
din București, Calea Victoriei nr. 100 (telefon: 16.44.31), și la
toate oficiile și filialele de turism din țară.**

CENTRALA INDUSTRIEI LÎNII BUCUREȘTI Întreprinderea de stofe „DOROBANTUL” PLOIESTI

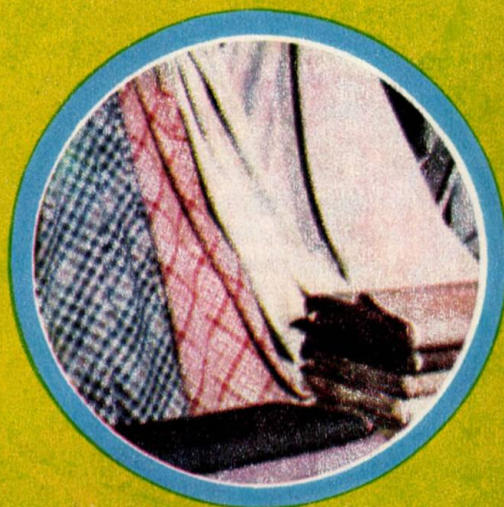
PRODUCE:

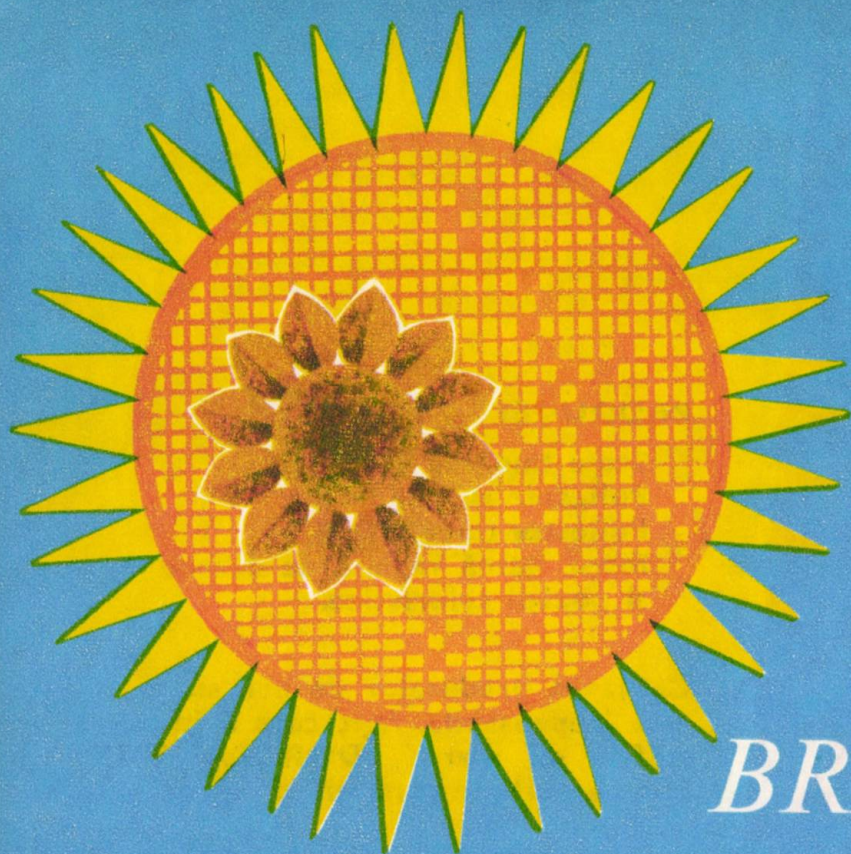
- Stofe fine din lînă 100%
- Poliester cu lînă
- Poliester cu celofibră,
într-o gamă variată de desene
și poziții coloristice.

Calitatea produselor de mai sus
este ireproșabilă, fapt care a impus
stofele cu marca «DOROBANTUL»
atît pe piața internă cît și pe cea externă.

Această prestigioasă întreprindere
este prezentă pe piețele externe
cu peste 85% din producția sa.

Din stofele
«DOROBANTUL»
se confecționează
costume, sacouri,
fuste, rochii,
pardesie,
și alte articole
de îmbrăcăminte.

Insula mare a BRĂILEI

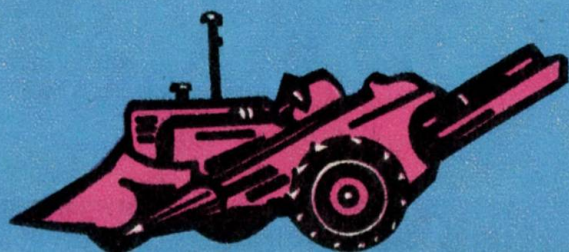
● La prima vedere inginerul Ioan Vlad poate să pară un om satisfăcut. I.A.S. «Insula Mare a Brăilei», unitate pe care o conduce de la înființare, a fost distinsă de trei ori cu Ordinul Muncii clasa I. Directorul a devenit și el Erou al Muncii Socialiste. Dar același Ioan Vlad rămîne pe mai departe un nemulțumit. Nu pentru distincții, se înțelege, ci pentru faptul că ar putea să obțină recolte și mai mari la hectar.

— Cum vă gândiți să doborâți recordurile de 15 000 kilograme de porumb știuleți la hectar, tovarășe director?

— În primul rînd, printr-o agricultură modernă, intensivă și mecanizată, cu un număr tot mai redus de brațe de muncă, cu cheltuieli minime. Așa cum ne-a cerut-o și conducerea superioară a partidului la Consfătuirea cadrelor de conducere din agricultură.

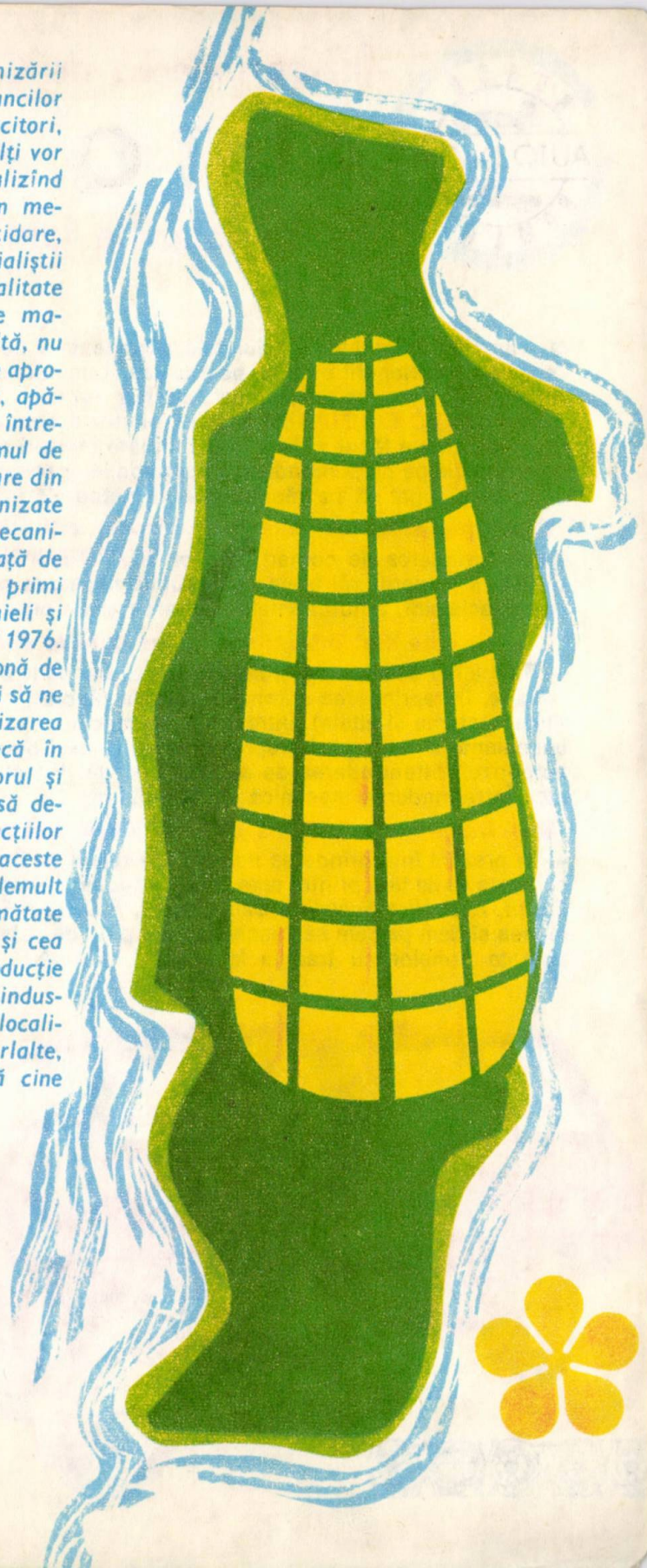
— Concret, ce veți întreprinde?

— Începînd de anul acesta, și terminîndu-se în anul 1976, întreaga suprafață a insulei va fi irigată. Se vor asigura deci producții ridicate și constante la hectar, în orice condiții de climă. Vom putea realiza un principal obiectiv trasat de conducerea partidului, asigurarea în viitorul apropiat a unei tone de cereale pe cap de locuitor. Am primit mașini și utilaje de mare productivitate, cu întregul set de echipamente, care vor putea executa mai multe lucrări deodată: pregătirea pătului germinativ, erbicidarea, însămînțarea etc.

Extinderea mecanizării și a chimizării vor conduce la înlăturarea muncilor manuale. În loc de 8 000 de muncitori, vor fi suficienți doar 1 000. Ceilalți vor ocupa alte munci în industrie, realizând o productivitate mai înaltă. Prin mecanizare, prin sistemele de erbicidare, concepute și realizate de specialiștii noștri a dispărut aproape în totalitate vechea tehnologie de întreținere manuală a culturilor. Săpa, ca unealtă, nu se mai află în planurile noastre de aprovizionare. Tot ca un element nou, apărut anul acesta, este organizarea întregii activități avînd la bază sistemul de retribuire în acord global: în fiecare din cele 43 de ferme au fost organizate echipe, formate din 4 pînă la 7 mecanizatori, care au preluat o suprafață de pînă la 700 hectare. Echipele vor primi planurile de producție, de cheltuieli și fondul de retribuire și pentru anul 1976. Cîștigurile vor spori cu fiecare tonă de produs realizată în plus. Va trebui să ne gîndim în continuare la reorganizarea mai bună a locurilor de muncă în ferme, în așa fel ca mecanizatorul și specialistul să fie factorii care să dețină toată puterea asupra producțiilor mari. Noi sperăm ca prin toate aceste măsuri să atingem un obiectiv demult rîvnit: să obținem cel puțin o jumătate de milion de tone cereale pe an, și cea mai mare parte din această producție vegetală, chiar și animală, să o industrializăm aici, în insulă. Să văd localitățile astea aliniate la nivelul celorlalte, de dincolo de Dunăre. Pe urmă cine știe, poate voi fi și eu mulțumit.

**Insula mare
a BRĂILEI**

Întreprinderea de Comerț Exterior

AUTO DACIA

pe meridianele lumii

● Apreciind activitatea îndelungată, experiența și competența de care a dat dovadă în relațiile cu partenerii externi, pentru depistarea și valorificarea observațiilor și preferințelor acestora, ne-am adresat tov. ing. Nicolae Suciul directorul întreprinderii de export **AUTO-DACIA**, din Brașov, pentru a cunoaște mai bine activitatea acestei instituții, care a făcut și face în continuare eforturi să popularizeze și să extindă aria de circulație pe piața mondială a automobilelor românești de toate tipurile, și în acest scop l-am rugat să ne răspundă la următoarele întrebări:

1. — Care este, tov. director, obiectul activității întreprinderii dvs.?

— Întreprinderea de comerț exterior **AUTO-DACIA** din Brașov execută prin specialiștii și experții săi toate operațiunile necesare pentru exportul autocamioanelor, autospecialelor, autoturismelor de teren și de oraș, a autoutilitarelor etc.

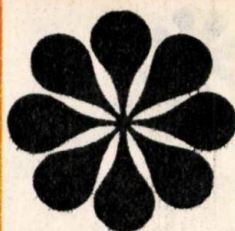
2. — Și care sînt întreprinderile pe care le deservește?

— Suficiente pentru a ne crea probleme, dar să le enumerăm: I.A.Br. pentru autocamioane, Întreprinderea automecanică din Mediaș, care produce autospeciale (frigorifice, cisterne și altele), Întreprinderea mecanică din Mirșia-Sibiu, care fabrică autobasculante și remorci, Întreprinderea autobuzul din București pentru autoutilitare și autobuze, Întreprinderea de autoturisme din Pitești cu Dacia 1300, punți lesta-fette etc., Întreprinderea mecanică din Cîmpulung.

3. — Despre aria externă și eventualele noi piețe, ce ne-ați putea spune?

— În prezent Întreprinderea noastră are relații cu firme similare din cinci continente, cu peste 40 de țări, printre care cităm: Republica Populară Chineză, Pakistan, Indonezia, Sudan, Republica Socialistă Cehoslovacă, R.D.G., R.F. Germania, Grecia etc. De asemenea sîntem pe cale să deschidem noi pîrții de colaborare, cu alte țări, cu toată concurența firmelor cu tradiție în această ramură.

4. — Ne-ați putea relata cum se depistează și cum se valorifică observațiile și preferințele partenerilor externi, pentru că ați adus vorba de concurență?

— Cheltuind nu numai eforturi fizice ci și pasiune și dragoste pentru prestigiul pe care l-am câștigat prin prezența tot mai vie în viața internațională a personalității președintelui țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al P.C.R. Pe această linie, date fiind condițiile de penurie de combustibil și energie, pentru cucerirea unor noi piețe externe, activitatea întreprinderii noastre nu se mai mărginește numai cu prezența sa la târgurile și expozițiile internaționale. ci este într-o permanentă căutare de noi mijloace menite a scoate în evidență parametri tehnici superiori ai produselor noastre auto prin: organizarea unor caravane speciale ce se deplasează în diferite zone geografice de pe glob, întărirea rețelei de specialiști în exterior, întreținerea de legături strânse și efectuarea de schimburi de opinii utile cu reprezentanții de specialitate din alte țări. Tot în acest context de popularizare a produselor noastre se înscriu și activitățile de prospectare a piețelor internaționale, cea de marketing și de colaborare cu Institutul pentru studierea conjuncturii internaționale.

5. — Ce ne puteți spune despre unele forme moderne de export și cooperare?

— Ideea modernizării formelor de cooperare și export ne-a preocupat și ne preocupă neconștient ca o cerință stringentă a mutațiilor ce se produc în permanență sub ochii noștri pe piața mondială:

1. executarea în licență a unor produse de către întreprinderile pe care le deservim: MAN., RENAULT, CAV ș.a.

2. cooperarea în producție cu firme străine ca MAN., RENAULT, IKARUS — Belgrad, MOGURT — Raba etc.

ÎNTRERINDERE DE COMERT EXTERIOR AUTO-DACIA

6. — Credem, tov. director, că ar fi interesant de comunicat cititorilor noștri la ce târguri și congrese ați participat?

— La foarte multe și cu impresionante rezultate. Calitatea produselor noastre a fost călduros apreciată la expozițiile și târgurile internaționale de la: *Budapesta, Poznan, Salonic, Viena, Zagreb, Dakar, Dubai*, ca să pomenim numai câteva, precum și prin premiile obținute la raliurile și concursurile internaționale în compania unor parteneri de prestigiu ca: *Ford, Volvo, Land Rover și Range Rover* etc. Și cred că este demn de reținut faptul că la ultima ediție a raliului **ALL WHEEL DRIVE CLUB**, din cele 130 autoturisme de teren, două autoturisme ARO 240 s-au clasat pe locurile 1 și 3. Este o performanță care ne scutește de comentarii.

Ne-am despărțit de tov. director ing. Nicolae Suciu, cu satisfacția de a fi fost în vecinătatea unui om care știe că renumele trainic se făurește cu vremea prin sufragiul unanim al cunoscătorilor severi.

INTREPRINDEREA DE COMERT EXTERIOR AUTO-DACIA

